

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Київ, 26-29 березня 2018 року)

Частина I

Київ-2018

ЗМІСТ

1. Гуманітарні дисципліни	3
2. Управління та економіка водного транспорту.....	19
3. Теоретична та прикладна економіка:	
«Економічна теорія».....	128
«Міжнародні економічні відносини».....	197
4. Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудит в умовах євроінтеграційних процесів.....	249
5. Облік і аудит в управлінні підприємницькою діяльністю.....	326
6. Логістика та транспортні технології	376
7. Бізнес-процеси в логістичних системах	442
8. Управління фінансами	503
9. Фінансова безпека	569
10. Економіка та маркетинг	636
11. Менеджмент та адміністрування залізничного транспорту	714
12. Юридичні науки:	
«Загальноюридичні дисципліни»	837
«Цивільне, господарське та транспортне право»	871
13. Фізичне виховання	928

УДК 94(477)

Вознюк Ю.С., старший викладач

**ЕВОЛЮЦІЯ ГЕОПОЛІТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ
МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО У 1917-1918 РОКАХ ТА ЇЇ ВПЛИВ
НА ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ
НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ІV УНІВЕРСАЛОМ УКРАЇНСЬКОЇ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ У 1918 РОЦІ. ДО 100-РІЧЧЯ ПРОГОЛОШЕННЯ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ**

***Анотація.** Здійснено спробу історичного аналізу еволюції геополітичного світогляду Михайла Грушевського у 1917-1918 роках в контексті Української революції та її вплив на проголошення незалежності УНР ІV Універсалом Центральної Ради у 1918 році.*

***Постановка проблеми.** У 2018 році український народ та українська наукова історична спільнота відзначає 100 річчя проголошення Українською Центральною Радою 9(22) січня Четвертим універсалом незалежності Української Народної Республіки, яка своїм виникненням увінчала майже столітній шлях боротьби українського народу за національне та соціальне визволення з-під російсько-імперського ярма. Дослідження національновизвольних змагань українського народу під час Української революції та їх впливу на становлення та еволюцію української геополітичної думки, зокрема на геополітичний світогляд М. Грушевського у 1917-1918 роках нині є вкрай актуальним на тлі світової «гібридної війни», яку розв'язав путінський режим Росії проти України і всього цивілізованого світу в своєму бажанні до геополітичного, неоімперського реваншу за поразку у «холодній війні» та за цивілізаційний колапс Радянського Союзу у 1991 році.*

***Основні матеріали дослідження.** Визначне місце в українській геополітичній думці займали погляди видатного національного діяча, першого президента УНР історика Михайла Сергійовича Грушевського (1866-1934 рр.). До проголошення незалежності Української Народної Республіки Четвертим універсалом Центральної Ради 9(22) січня 1918 року, М. Грушевський схилився до промосковської (східної) геополітичної орієнтації та виступав за широку автономію України у складі Російської демократичної республіки на федеративних засадах. У своїй роботі «Хто такі українці і чого вони хочуть?» написаної у 1917 році він зазначає: «Україна мусить мати широку автономію в федеративній Російській республіці, щоб порядкувати вільно*

справи, самостійно правити ними. Сього хочуть українці, щоб забезпечити свободу і добробут всій людині України ...».

Як видатний історик та носій української історичної свідомості М. Грушевський ментально та інтелектуально відтворював на початку Української революції ту геополітичну ситуацію, яка була в козацько-гетьманську добу у взаємовідносинах між «Військом Запорозьким» та Росією після 1654 року, де козацька Україна мала достатньо широку внутрішню автономію у складі самодержавної Росії до 1781 року. Тобто, ментально залишається на старих геополітичних та цивілізаційних засадах, об'єктивно являючись носієм ментального комплексу «малоросійства», що було розплатою за більш ніж 250-літню бездержавність та провінційність українського народу у складі Російської імперії. Це було характерно для ментальності більшості очільників УЦР. У найбільш яскравій формі парадоксальний вияв такого проводу втілював сам Голова УЦР М. Грушевський, коли великий натовп киян (солдатів, студентів і робітників), слухаючи його виступ з балкону будівлі Центральної Ради (Педагогічного музею) на Володимирській вулиці вітав керівника гаслом: «Хай живе самостійна Україна!» і почув від нього у відповідь: «Хай живе федеративна Росія!».

Після Жовтневого більшовицького перевороту 25 жовтня 1917 року у Петрограді та Ультиматуму Раднаркомом РРФСР Центральній Раді за підписом В. Ульянова (Леніна) від 17 грудня 1917 року, починається відкрита більшовицька російська агресія проти України і героїчна трагедія молодих оборонців Крут. Саме під акомпанемент канонади гармат більшовицького бронепотяга, який у січні 1918 року прямою наводкою розстріляв на Паньківщині у Києві приватний будинок українського вождя Центральної Ради, М. Грушевський нарешті «прозрів» та разом з УЦР Четвертим універсалом 1918 року проголосив незалежність України.

Всі ці драматичні події буремної зими 1917-1918 років рішучим чином вплинули на еволюцію світогляду та геополітичних поглядів М. Грушевського. Він звертає свій погляд на Захід, розуміючи, що не такої шовіністичної «революційної» Росії прагнули українці. У своїй праці «На порозі Нової України» у статті «Кінець Московської орієнтації» вже у 1918 році він констатує, що «пережитим і віджитим є наша орієнтація на Московщину на Росію». М. Грушевський підкреслює «ту велику історичну, культурну, психологічну межу, яка від віків розділяла Україну від Московщини, український народ від московського. Реальні факти говорили про глибоку антитезу цих двох близьких по крові, а відмінних духом народів» та підкреслює, що «цей кровавий напад більшовиків на «хохлів» знищить ті пов'язки, котрі лежали на очах українських громадян».

Наскільки його слова є пророчими і нині гостро актуальними. Великий український провидець вважає, що потрібно будувати вже не просто авто-

номію Російської федеративної республіки, а Україну Велику. М. Грушевський усвідомив, що в складі Росії про дійсно Вільну Україну годі й мріяти і тому закликав до розбудови самостійної Української держави. Українську орієнтацію на Захід вчений обґрунтовує історією України та духовною близькістю з народами Європи.

Висновки. Можна констатувати, що під впливом драматичних подій Першої українсько-більшовицької війни взимку 1917-1918 років геополітичні погляди М. Грушевського перетерпіли болісну трансформацію. М. Грушевський став прибічником європейської геополітичної орієнтації, що безпосередньо вплинуло на проголошення незалежності Української Народної Республіки у січні 1918 року.

УДК 159.947.2:656.61

Піщана В.М., старший викладач

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ У МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ЗМІНОЮ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Розглянуто природу опору змінам в організації діяльності екіпажу морського судна. Визначено причини виникнення опору та форми його прояву. Розглянуто основні форми подолання опору змінам.

Постановка проблеми. У сучасних умовах особливого значення набувають питання якісної підготовки майбутніх висококваліфікованих судноводіїв, що здатні та готові до професійного розвитку, спроможні оперувати власними знаннями, оперативно приймати рішення та активно діяти. Ефективність виконання ними своїх функціональних обов'язків значною мірою залежить від сформованості певних психологічних якостей, до яких належить і психологічна готовність до управлінської діяльності.

Управління морським судном - це безперервний процес, в якому його суб'єкти шляхом планування, організації, керівництва та контролю забезпечують організованість спільної діяльності командного складу і команди. При цьому командний склад повинен бути готовий до впровадження адекватних і своєчасних змін в організації діяльності підлеглих.

Основні матеріали дослідження. Зміни – це вкрай важкий і болісний процес. Чим глибші і радикальніші зміни відбуваються в організації повсякденної діяльності екіпажу, тим вище ймовірність опору їм.

Причини опору можуть бути економічними, організаційними, особистісними, соціальними тощо.

Основними причинами опору змінам підлеглими є:

- почуття невизначеності власного майбутнього внаслідок недостатньої інформації;
- відчуття втрат і переконання в тому, що зміни нічого доброго не принесуть;
- песимістична оцінка особистих перспектив;
- небажання змінювати сформовані трудові навички та ін.

Форми опору змінам можуть бути різні, наприклад, неприкрита опозиція і обурення, байдужість, зниження інтенсивності праці тощо.

З метою подолання опору змінам і нововведенням керівному складу може бути рекомендовано використання наступних принципів управління:

- максимальне залучення до управління змінами всієї лояльно налаштованої частини екіпажу;
- перша інформація про зміни обов'язково повинна виходити від авторитетного джерела;
- зміни не повинні бути несподіваними для підлеглих;
- екіпаж повинен знати всі вигоди від змін;
- необхідно будь-яким способом зацікавити в змінах лідерів неформальних груп;
- керівний склад повинен будь-яким шляхом полегшити екіпажу перенесення тягара змін;
- слід складати і оприлюднювати жорсткі графіки дій, формуючи у екіпажа установку на неминучість змін;
- в окремих випадках навіть слід оголосити відповідні санкції за опір змінам.

Великий вплив на те, якою мірою керівний склад спроможний усунути опір змінам, мають методи подолання опору. Набір цих методів змінюється від м'яких (непрямий вплив на підлеглих) до жорстких (примушення). Застосування кожного методу вимагає аналізу конкретної ситуації з урахуванням мети, завдань, термінів, характеру змін тощо.

Опір змінам може бути навіть конструктивним, якщо він спонукає керівний склад більш часто взаємодіяти зі своїми підлеглими, глибше продумувати рішення про намічені зміни і, можливо, використовувати альтернативні шляхи для досягнення бажаних цілей. Не виключено, що саме ці шляхи виявляться єдино вірними в даний момент.

Одним з основних методів зниження рівня і поширеності опору змінам з боку підлеглих вважається залучення їх до процесу змін на самому ранньому етапі – при підготовці та прийнятті рішень про зміни.

Проведення змін має завершитися встановленням статус-кво у команді. Важливо не тільки усунути опір змінам, а й домогтися, щоб вони були підтримані екіпажем та стали реальністю.

Висновки. Зрозуміло, що застосування кожного з методів, спрямованих на подолання опору змінам, цілком обумовлено специфікою ситуації. Саме її особливості диктують необхідність врахування переваг і недоліків зазначених вище підходів. Таким чином, немає і не може бути будь-якої універсальної стратегії подолання опору змінам. Тому формування психологічної готовності до управлінської діяльності є одним із пріоритетних завдань впродовж професійної підготовки та подальших етапів професійного становлення майбутніх судноводіїв.

УДК 316.346.2:656.61

Авраменко І.С., факультет Експлуатації технічних систем на водному транспорті, група ЕСЕУ СК-15

Науковий керівник: старший викладач Піщана В.М.

ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СУДНОВОДІВ ТА СУДНОМЕХАНІКІВ

Анотація. *Морська стихія небезпечна для тих, хто хоче пізнати її характер, але вона податлива тим, хто не прагне її підкорити. Ми не повинні позбавляти інших права досліджувати її, а навпаки, надати їм таку можливість. Жіноча стаття та «морська» професія.*

Постановка проблеми. На початку тих часів, коли людина вирішила пізнати море, чоловік перший зробив крок назустріч його стихії. Жінці була відведена інша роль: вона оберігала домашнє вогнище на березі і чекала свого чоловіка.

Пройшло не одне століття, продовжують удосконалюватися судна і, безпосередньо, умови морської праці, але як і раніше, праця на судах залишається однією з найнебезпечніших і вимогливих. Професія «морняка» майже завжди сприймалася як професія суто чоловіча, що не дивно, історія наділила чоловіка певною владою, владою патріархальною.

Чому так вийшло? Якщо розглядати історію становлення чоловіки і жінки в суспільстві, домінуючу роль в цьому грала фізична сила, яка допомагала чоловікові виживати і добувати необхідні ресурси. Під крилом чоловіка, жінка займалася облаштуванням сімейного вогнища і вихованням дітей. Ці ролі ви-

дозмінювалися з часом, але корінь їх залишався незмінним, так як моделі виховання чоловіків і жінок передавалися із покоління в покоління. Патріархальна влада стала сприймати жінку як щось пасивне і супутнє чоловікові і його культурі, жінка почала відчувати несправедливість по відношенню до себе, їй не залишалося місця іншого, крім як місця пасивної матері.

Людське існування не полягає тільки в одній репродуктивній функції. Дійсно, жінка не винна в тому, що народилася жінкою, чому вона не має права претендувати на той вид діяльності, в якому вона може розкрити свій людський потенціал? Наскільки б патріархальна культура не була жорстока по відношенню до жінки, не можна зі стовідсотковою впевненістю стверджувати, що жінка приречена в нашій культурі свободою вибору, зовсім ні, у більшості сучасних жінок є можливість боротися за свободу свого вибору.

Основні матеріали дослідження. Соціальні ролі можуть бути затребувані людиною, не залежно від її біологічної статі. Аналіз розподілу соціальних ролей, відносин між чоловіком і жінкою, їх соціальної нерівності і виникнення на цьому ґрунті проблем, утворює предмет гендерної проблематики.

Переймаючи свою природу біологічну від народження, згодом, людина переймає зовнішні соціальні моделі поведінки – ролі. Тобто, поверх відмінностей біологічних статей вибудовується конструкт-гендер, набір характеристик, що відносяться до маскулінності (мужності) і фемінінності (жіночності). Якщо спростити визначення цього слова, можна сказати, що гендер, це самоідентифікація людини в цьому світі, її вибір по відношенню до приналежності до тієї чи іншої статі і виконання тих чи інших її ролей, незважаючи на свою біологічну стать. Актуальна гендерна проблема полягає в тому, щоб надати можливість людині, у нашій темі – жінці, засвоювати морську професію на рівні з чоловіком. На сьогоднішній день, історія надає нам безліч прикладів, в яких жінка гідно зайняла місце на судні, але її шлях, при цьому, був тернистим, в силу усталеного гендерного стереотипного мислення і сприйняття. Наприклад, Марина Каналюк – перша в історії українського флоту жінка «капітан 1 рангу» (2016 рік). Заслуговує на увагу особистість Олександри Хрустальнової (1912-2004 рр.) – єдиної жінки суднового механіка за часів СРСР. У своїй автобіографічній повісті «Тут мій причал» Олександра описує своє насичене життя, що було пов'язане з підготовкою та роботою на судах.

Особливості жіночого і чоловічого організмів нам відомі. Головне питання, на яке хочеться дати зрозумілу відповідь: «Чому жінка не може мати права працювати нарівні з чоловіком?». У двадцять першому столітті, жінка, так само як і чоловік має право бути соціально незалежною особистістю, мати свій матеріальний достаток, брати участь в науково-пізнавальній діяльності.

Мотивація, що спонукає жінку йти в море, може бути зовнішньою (найчастіше це фінансова складова – заробітна плата) і внутрішня – наприклад, жінка виховувалася в родині, в якій кілька поколінь чоловіків були моряками, жінка в процесі виховання вбирає в себе інтереси таких поколінь і вирішує не переривати морську «династію». Звичайно, це один з можливих результатів виховання в такій сім'ї, але не варто і його виключати. До цього варто додати бажання в реалізації своїх особистісних якостей, тому що примноження особистого фінансового стану це, безумовно, приємний результат, але отримання задоволення від процесу праці теж грає важливу роль для людини.

Підтримкою жінок у «суднових» справах займається міжнародна організація WISTA – (Women's International Shipping and Trading Association) – міжнародна асоціація жінок в судноплавстві і торгівлі (Велика Британія). Роль WISTA – об'єднувати жінок, що займають керівні посади в компаніях, пов'язаних з морською галуззю, підвищувати їх професійну компетентність, розширюючи права і можливості для кар'єрного успіху. На сьогоднішній день членами Міжнародної асоціації жінок в судноплавстві і торгівлі є більше 3000 членів з 40 країн по всьому світу. З 7-го грудня 2012 року Україна стала членом WISTA (WISTA Ukrainian).

Не варто забувати про Міжнародну федерацію транспортних робітників, яка регулює та допомагає морським робітникам вирішувати питання з приводу дискримінації та утиску прав працівника.

Висновки. Облаштування жінки на судні стосується питань адаптації як жінки до чоловічого колективу, так і чоловічого колективу до жінки. Далеко не кожен судновласник готовий прийняти в командний склад жінку. На даний момент, жінці слід чесно відповісти для себе на питання: «Чи готова вона дійсно прийняти такий тягар відповідальності на себе і в якійсь мірі відсторонитися від свого стереотипного жіночого вигляду?».

Надання людині прав для реалізації її можливостей в цьому світі має бути не останньою метою при побудові будь-якої культури. На прикладі становлення жінки в морській професії, видно, що вона витримує опір у вигляді неприйняття або нерозуміння з боку соціуму, але при цьому впевнено продовжує йти до мети і досягає її. Хіба таке прагнення людини не заслуговує заохочення у вигляді перегляду всіх усталених поглядів і прав по відношенню до неї?

УДК 373.57:811.162.2371.261(045)

Валянський М., факультет Судноводіння, група 1716

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Матвійчук Т. П.

СЛОВОТВІРНІ МОДЕЛІ ОСОБОВИХ НАЙМЕНУВАНЬ

Анотація. Проаналізовано словотвірні моделі особових найменувань з поліфункційними формантами. Охарактеризовано продуктивність прізвищ, встановлено походження їхніх основ.

Постановка проблеми. Сучасне прізвище, як і повне офіційне найменування людини, що складається з імені, імені по батькові та прізвища, – явище нового часу. У минулі віки єдиних, введених державою норм ідентифікації особи не існувало й в адміністративно-юридичній практиці для позначення людини використовували різноманітні мовні засоби. Вживались однокленні найменування, виражені індивідуальним ім'ям, патронімом або відтопонімічною назвою (Богдашко, Миклич, Охлоповський), двокленні, що найчастіше складались із християнського імені й патроніма або прізвиська (Гришко Шульжич, Маско Микитеня), трикленні, виражені християнським іменем, патронімом і прізвиськом (Максим Харитонович Гаркавий, Лука Григорович Губа) та описові назви (Тимко з Тернополя, Гаврило Маслов зять, Миско трубач пана Черленковського).

Прізвища морфологічного способу творення первісно називали особу за іменем батька чи матері, рідше – діда чи баби і в такий спосіб ідентифікували людину в суспільстві.

Основні матеріали дослідження. Процес виникнення й усталення прізвищ як окремого класу спадкових найменувань людей охоплює великий проміжок часу. Найраніше спадкові родові назви виникли в середовищі вищих верств феодального суспільства – князів, магнатів, власників земельних володінь і маєтків.

У наш час досліджувані антропонімічні типи належать до найпоширеніших українських прізвищ, що побутують на всій території України, проте мають виразний регіональний розподіл за ступенем поширеності. Якщо прізвища на -енко можна вважати основним східноукраїнським типом, то прізвища на -ук (-юк), -чук належать до західноукраїнського типу.

Основи прізвищ на -ськ (-цьк, -зьк) містили вказівку на місцевість, переважно населений пункт, з якого походила або яким володіла особа. Одним із визначальних чинників виникнення прізвищ на українському ґрунті була феодально-власницька тенденція виявляти у прізвищі належність до свого роду.

Такі прізвища вказували на маєток чи місцевість, що була у володінні феодала. Утворені від назв місцевості, вони могли виражати який-небудь стосунок особи до певного місця. У тих випадках, коли особа походила з іншої місцевості, її називали за місцем походження. Таке означення відрізняло пришельця від аборигенів.

Антропоніми на -ськ могли виникати безпосередньо від назви населеного пункту чи іншого топоніма за моделлю творення відтопонімних прикметників, які функціонували в мові задовго до появи особових найменувань

Прізвиська, в тому числі й спадкові, були невід'ємною рисою сільського народного антропонімікону. Показово, що навіть офіційне закріплення прізвищ не змогло витіснити вуличні прізвиська, які дожили до нашого часу. Мешканці багатьох українських сіл, крім прізвища, мають вуличне прізвисько, причому останнє нерідко є більш вживаним серед односельців. Паралельне побутування офіційного й вуличного прізвища є як типовою рисою сучасного закарпатського антропонімікону.

Висновки. Отже, на тлі загальноукраїнського антропонімікону офіційні й неофіційні особові найменування не мають відмінностей ні за типами творення, ні за лексичним значенням слів, від яких походять. Слід підкреслити, що в антропонімії одного села кожна з цих двох груп найменувань часом виявляє тенденцію до відособлення, внаслідок чого утворюються дві окремі антропонімічні системи, кожна з яких має свою семантичну й структурну специфіку.

УДК 811.161.2'276.6

Жачко К., факультет Судноводіння, група 1715

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Матвійчук Т.П.

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Анотація. Проаналізовано морські терміни та їх структура й особливості творення. Обґрунтовано виникнення таких термінів, перераховано основні моделі багатокомпонентних морських термінів.

Постановка проблеми. На сучасному етапі термінологічна лексика відіграє важливу роль у комунікативному процесі, оскільки є джерелом отримання інформації, засобом засвоєння наукових знань, рушійною силою науково-технічного прогресу.

Основні матеріали дослідження. Початок ХХ століття вніс неоднозначність у визначення поняття «термін»: зарубіжні мовознавці, з одного боку,

порівнювали його з математичними знаками та символами, з іншого – із загальноновживаними словами та жаргонізмами. В українських теоретичних дослідженнях того часу «термін» визначають як слово з певним змістом та фіксованим значенням, а також формулюють його основні ознаки.

Галузеві термінології в різних мовах традиційно вважають системними утвореннями, які за допомогою мовних засобів відображають концептуальний континуум певної сфери знань чи діяльності людей і задовольняють комунікативні потреби фахівців.

За функціональною ознакою простежуються 3 групи термінів:

- загальнонаукові, якими послуговуються в усіх галузях знань. Вони позначають гносеологічну універсальність, а також нові поняття та категорії, що виникли внаслідок інформатизації науки і суспільства та інтеграційних процесів у різних галузях знань, наприклад: метод, методика, методологія, аналіз, синтез, об'єкт, суб'єкт;

- міжнаукові, пов'язані з інтеграційними процесами розвитку сучасної науки й появою міждисциплінарних комплексів. Це назви базових понять, спільних для певного комплексу наук або для більшості наук, які належать до цього комплексу, наприклад: рейс, рейд, база даних, ліцензія, індекс, показник, течія, затока, кут;

- вузькоспеціальні, специфічні для певної галузі знань, наприклад: перостерна, депресія моря, лопатка турбомашини, компасний пеленг, лопать гребного гвинта.

Українська морська термінологія як одна з функціональних підсистем української мови є мовною моделлю морської справи. Лексика морської справи має спільний для всіх народів змістовий інваріант, але отримує в кожній національній мові національну форму вираження через формування національних термінологій рідною мовою носіїв цієї мови. Національне мовне оформлення не стосується змістовної сторони наукової картини світу, а лише пристосовує універсальні знання до потреб конкретного мовного товариства.

Українська лексика морської справи має національну специфіку. Вона дає можливість говорити про особливості української образності, що є одним із проявів національного менталітету.

Вибір одиниць номінації на різних етапах становлення морської лексики значною мірою визначається особливостями мислення та світогляду носіїв мови, приналежністю до національної культури українського народу.

Формування національної терміносистеми морської справи відбувалося через створення нових термінів, запозичення лексем, використання загальнонаукових термінів, спеціальних найменувань з інших галузевих терміносистем чи слів загального вжитку: *хвилелом*, *мідель-шпангоут*, *рейс*, *рейд*,

дрейф, гідравлічний маятник, кут дрейфу, морський вузол, шлях руху судна, радіомаяк.

Серед груп абстрактної лексики можна виділити так, як назви явищ процесів, пов'язаних з фізичним станом людини чи живих істот, назви явищ та процесів, пов'язаних із соціальним життям людини: *заспокоювачі хитавиці, вік місяця, мертва точка, вимушені хвилі, холостий шпангоут, активний рушій, чутливе реле.*

Висновки. Отже, усі науковці наголошують на специфічності термінів, їх однозначності та на співвідношенні з поняттями певної галузі знань. Поняття ж мають мовне вираження і не можуть існувати без нього. Таким чином, можна говорити про подвійну природу терміна: з одного боку він називає поняття, з іншого – забезпечує зв'язок між ним та логосом.

Узагальнивши різні погляди на природу терміна, можна виділити такі його властивості: 1) однозначність, 2) точність семантичних меж, 3) стилістична нейтральність, 4) чітке тлумачення, 5) співвідношення з поняттями певної галузі знань, 6) системність, 7) відсутність зв'язку з контекстом.

УДК 130.2

Петрусь Д.О., Юридичний факультет, група 1614.

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Баранник М.В.

КУЛЬТУРА ПОСТМОДЕРНУ

Анотація. Розкрито питання культури сучасного світоглядно-мистецького напрямку – постмодернізму, його позитивні та негативні сторони, а також пропозиції для вдосконалення теперішнього стану даної художньо-культурної епохи нашого часу.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, в час змін і розвитку суспільства, надзвичайно важливо приділити увагу проблемі цікавого і суперечливого надбання постмодернізму – культурі та її новітніх перетворень у житті сучасних поколінь.

Основні матеріали дослідження. Постмодернізм - світоглядно-мистецький напрям, що в останні десятиліття 20 ст. приходить на зміну модернізму. Цей напрям – продукт постіндустріальної епохи, епохи розпаду цілісного погляду на світ, руйнування систем - світоглядно-філософських, економічних, політичних.

Уперше термін «постмодернізм» згадується в роботі німецького філософа Рудольфа Панвіца (Rudolf Pannwitz) «Криза європейської культу-

ри» (1914), але поширився він лише наприкінці 1960-х рр. спершу для означення стилєвих тенденцій в архітектурі, спрямованих проти безликої стандартизації, а невдовзі – у літературі, живописі та музиці.

В англійській мові розрізняють терміни «Postmodernism» (власне постмодернізм) – для означення постмодернізму, як історичної епохи, що прийшла на зміну епосі модернізму та «Postmodernity» (постмодерність) – який використовується для означення проявів постмодернізму у соціальній та культурній сферах. Подібне розрізнення термінів характерно також французькій мові (Postmodernisme та Postmodernité).

Виникнення й поширення постмодернізму науковці пов'язують із певним невдоволенням становищем, що склалося в культурі, мистецтві, філософії другої половини ХХ століття.

В кінці ХХ ст. сформувався постмодерністський напрям в культурології. Постмодернізм зазнав впливу багатьох сучасних інтелектуальних течій. У роботах Ж.-Ф. Ліотара, Ж. Делеза, Р. Рорті та ін. відстоюються цінності свободи у всьому, що певною мірою є позитивним проявом постмодерну, спонтанній діяльності людини, ігровому началі. Постмодернізм, плюралістичний за своєю суттю, не боїться руйнування єдності існуючої культури, обґрунтовуючи неминучість трансформації культури у якісно нову форму. Різноманітність сучасних культурологічних напрямів і концепцій дає уявлення про широту людського світогляду та світорозуміння і є узагальненням історико-культурного досвіду.

На нашу думку, сучасне бачення деяких людей, які живуть в епоху постмодерну, є доволі дивним і, більше того, небезпечним. Мова йде про прагнення перетворити своє тіло. Це стає переслідуванням. Ідеали краси, завдяки цифровим технологіям, стають «постлюдськими»: неймовірно гарні фотомоделі існують у вигляді цифрових фотографій, підретушованих в комп'ютерних програмах. Перевернуті відносини між копією та оригіналом (так званий постмодерністський психоз) проявляється і тут. Прототипи образів з рекламних постерів і глянцевого журналізму змушують людей відчувати себе незатишно в своїй тілесній оболонці, підданій ожирінню, облісінню і в'яненню. Понівечення тіла, відмова бачити реальні явища і сприймати їх через ефемерні «ідеали краси» і взагалі маніакальне бажання змінювати в собі цілком нормальні (з плином часу закономірні) природні дані – безглуздість, яка носить хворобливий характер.

Постмодерністське сприйняття дійсності вбачається у прагненні до деконструкції, децентралізації, використанні підкреслено ігрового стилю, щоб акцентувати на ненормальності. Наприклад, мода на рвані джинси, які в наш час є актуальним тканинним виробом. Важко зрозуміти логіку призначення

такого одягу. Адже жодній з характеристик, притаманних предметам гардеробу, він не відповідає:

1) Цільове призначення (вкривати певні частини тіла, для яких було виготовлено той чи інший вид одягу); 2) Краса і комфорт (даний пункт є дискусійним і суб'єктивним для кожної особи); 3) Практичність.

В цьому можна вбачати основні риси постмодернізму: погляди на повсякденне реальне життя як до театру абсурду; підвищення інтересу до ірраціонального, невизначеного, неясних форм, заперечення норм і традицій раціоналізму. Постмодерністи, завдяки гіркому історичному досвіду, переконалися у марноті спроб поліпшити світ, втратили ідеологічні ілюзії, вважаючи, що людина позбавлена змоги не лише змінити світ, а й осягнути, систематизувати його, що подія завжди випереджає теорію. Прогрес визнається ними лише ілюзією, з'являється відчуття вичерпності історії, естетики, мистецтва. Реальним вважається варіювання та співіснування усіх (і найдавніших, і новітніх) форм буття. Постмодернізм як явище був виділений в кінці 1980-х років. За своєю природою явище постмодерну – це певний відчай у пошуках сенсу, будь якої істини у чомусь.

Попередні художньо-культурні напрями, як-от авангардизм та модерн, були підґрунтям для формування постмодерну як чогось, що заперечує попередні тенденції. Якщо авангард прямував до чогось нового і прагнув завжди відкривати щось, чого не було раніше, модерн певним чином «академізував», тобто намагався побачити естетику в усіх проявах людського буття. Постмодернізм виступає чимось розчарованим у попередніх прагненнях «створити щось», або «прийти до чогось». Епоха постмодерну – це певний стан сумніву в усьому, що йому передувало. У філософії постмодернізму відзначається зближення її не з наукою, а з мистецтвом. Суть (якщо можна говорити про якусь суть, адже постмодернізм відмовляється і від цього поняття) постмодерністських процедур зводиться до принципової відмови від серйозності щодо всіх традиційних цінностей культури. Епоха постмодернізму відображає іронію щодо руху філософії у певному напрямку та досягнення нею якихось цілей і зводить усе до певного нігілізму та роздробленості світосприйняття безпосередньо кожним окремим суб'єктом.

Висновки. Таким чином, ми можемо підійти до так званої «causa finalis» (кінцевої причини) – людина своєю діяльністю порушує самоорганізацію природи, тому між ними виникає конфлікт. У зв'язку з цим істотним моментом постмодернізму є усвідомлення глобального взаємозв'язку живої й неживої природи, сприйняття світу як єдиного цілого. Ключ до цього – дія закону ентропії, яка в одну мить може перетворити світ на руїни. Людина періоду постмодернізму знає також, що якісь наші дії у минулому здатні про себе нагадати найнесподіванішим чином. Тому, щоб ситуацію зробити стійкою, необхідна значна

мобільність суб'єкта, вміння пристосовуватися до змін умов і намагатись не втрачати межу між абстрагуванням і реальним станом подій

УДК 328.1

Хижняк В.М., факультет «Управління і технології», група 1613
Науковий керівник: к.і.н., доцент Мясоутов Ш.К.

ОСНОВНІ ОЗНАКИ Й ОСОБЛИВОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ВЛАДИ

Анотація. Головний принцип парламентської системи полягає в тому, що уряд формується не главою держави – президентом, а лідерами партій парламентської більшості. Таким чином, уряд відповідальний перед парламентом, а парламент має право виражати йому довіру або недовіру.

Постановка проблеми. Важливий відмітний принцип парламентської системи – те, що відповідно до конституції главою вищої виконавчої влади є не глава держави (президент або монарх), а прем'єр-міністр. Якщо за президентської системи кабінет міністрів за всієї своєї значущості є дорадчим органом, то за парламентської прем'єр-міністр – лише «перший серед рівних». Він приймає політичні рішення разом з кабінетом, тобто на колегіальній основі. Очолюючи уряд, прем'єр-міністр не є водночас главою держави, а тому не має у своєму розпорядженні таких широких владних повноважень, як президент за президентської системи.

Основні матеріали дослідження. Праматір'ю парламентської системи стала Велика Британія, де вона сформувалася на межі XVII-XVIII ст. Згодом ця система набула поширення й у її колоніях: Канаді, Австралії, Новій Зеландії, Ірландії, Ямайці та країнах Карибського басейну, а найбільшою мірою на Європейському континенті. Її сприйняли Швеція, Норвегія, Данія, Німеччина, Австрія, Швейцарія, Італія, Іспанія, Португалія, Бельгія, Угорщина. В Азії на принципах парламентської системи сформована влада в Японії, Ізраїлі та Сінгапурі. Характерно, що в деяких країнах вона цілковито сполучається з такою формою державного правління, як конституційна монархія. Таке поєднання часто називають парламентською монархією (Велика Британія, Бельгія, Іспанія).

На відміну від президентської системи, за якої уряд перебуває при владі доти, доки він влаштовує президента, за парламентської уряд залишається при владі або змінюється залежно від результатів парламентських виборів. У більшості парламентських країн ці вибори проходять за пропорційною або змішаною (пропорційно-мажоритарною) виборчими системами. Обидві вони

передбачають, що депутати парламенту цілком або частково обираються виборцями відповідно до списків кандидатів, сформованих партіями. За підсумками виборів за обома цими системами парламентську більшість або утворює якась одна партія, або (що буває набагато частіше) такої більшості не отримує жодна.

За парламентської системи результати виборів безпосередньо впливають на склад уряду, який утворюється або з представників тієї партії, що одержала більшість депутатських місць у парламенті, або з представників партій, які об'єдналися в коаліцію для створення блоку парламентської більшості. Можливий також третій варіант, коли уряд за партійним складом представляє меншість, і його перебування при владі цілком залежить від підтримки з боку тих партій у парламенті, чиї представники не входять до цього уряду.

Однопартійні уряди діють у таких країнах з парламентською системою, як Велика Британія, Франція, Японія, Канада, Австралія. У свою чергу, в Італії, Нідерландах, Бельгії, Німеччині, Швейцарії, Данії, Норвегії, Фінляндії, Ізраїлі при владі перебувають коаліційні уряди. Головою однопартійного уряду зазвичай стає лідер партії, яка перемогла на виборах, коаліційного лідер найвпливовішої з тих партій, які утворили блок парламентської більшості або меншості.

За парламентської системи прем'єр-міністр, будучи головою і кабінету, і партії, відповідальний не тільки перед парламентом, а й перед своєю партією, якій він зобов'язаний своїм приходом до влади. Тому, визначаючи політичний курс уряду, прем'єр-міністр насамперед звіряє його з настановами своєї партії. Залежність прем'єр-міністра від партії, членом якої він є, особливо зростає, якщо до його кабінету входять представники кількох партій. За цих умов йому часто доводиться маневрувати й іти на компроміс для збереження консенсусу й запобігання розпаду урядової коаліції.

Якщо уряд сформовано тільки з представників партії, яка має у парламенті тверду більшість, то за парламентської системи вона стає дійсно правлячою, оскільки контролює вищу законодавчу і виконавчу владу. Порівняно з однопартійним позиції коаліційного уряду більш нестійкі.

За парламентської системи партії у парламенті, коли йдеться про підтримку «свого» уряду, виявляють неабияку згуртованість тверду дисципліну. Водночас і в правлячій партії може виникнути невдоволення діями свого партійного лідера, який перебуває на посаді прем'єр-міністра. Іноді правляча партія обирає нового партійного лідера, і тоді він автоматично стає новим прем'єр-міністром аж до нових парламентських виборів. Така заміна партійного лідера за збереження правлячої партії у владі відбулася, наприклад, 1991 у Великій Британії, коли консерватори змусили піти з посади лідера партії Маргарет Тетчер і її прибічник Джон Мейджор одразу обійняв посаду глави уряду. У Японії подібна про-

цедура зміни прем'єр-міністра та його кабінету відбувається досить часто, що результатом угод між лідерами різних фракцій у правлячій ліберально-демократичній партії.

Багато депутатів, які обіймають високі посади у своїх партіях за парламентської системи, стають водночас і членами кабінету міністрів. Як правило, прем'єр-міністр залишається членом парламенту і зберігає депутатський мандат. Якщо хтось із членів кабінету (в тому числі прем'єр-міністр), що водночас депутатом, зазнає поразки на парламентських виборах, він зазвичай іде у відставку і з урядової посади. Таким чином, за парламентської системи на склад уряду можуть впливати не тільки депутати парламенту, а й виборці.

Як зазначалося, за парламентської системи прем'єр-міністр, будучи главою вищої виконавчої влади, не є главою держави. Цю посаду обіймають президенти або монархи. Проте на відміну від президентської системи глава держави в цьому випадку має досить обмежені, хоча й важливі повноваження. За певних обставин він може розпустити парламент і призначити нові парламентські вибори. В деяких країнах з парламентською формою правління саме глава держави доручає тому чи іншому політичному лідерові сформувати уряд. Однак за парламентської системи він фактично не може скасувати будь-яке рішення парламенту або уряду. Єдине, що він може зробити, якщо не згоден з певним законом чи рішенням уряду, – не підписувати закон і повернути його на додатковий розгляд парламент або ж звернутися до вищих судових інстанцій із проханням визначити конституційність акції кабінету міністрів. Сам президент не має права вето на дії парламенту та уряду.

У деяких країнах з парламентською системою, наприклад у Німеччині, Італії, Ізраїлі, Сінгапурі президента обирає парламент, а в Австрії, Ірландії, Португалії його обирають всенародним голосуванням. Загалом за парламентської системи президент або монарх є своєрідним вищим арбітром у взаємовідносинах між різними політичними інститутами. На відміну від прем'єр-міністра він сприймається як позапартійний вищий державний діяч, символ загальнонаціональної єдності та гарант законності дій державної влади. Крім того, глава держави представляє свою країну під час різних протокольних заходів та церемоній. Однак в умовах парламентської системи він не має повноважень при формуванні державної політики. Провідними політичними інститутами залишаються партії, парламент, підзвітний йому уряд на чолі з прем'єр-міністром, який є главою виконавчої влади, і лідером своєї партії.

Висновки. Отже, за парламентської системи уряд перебуває при владі доки, доки має підтримку парламентської більшості.

УДК 65.012.32

Карпенко О.О., д.е.н., доцент, завідувач кафедри

АНАЛІЗ ЯКОСТЕЙ СУЧАСНОГО ВІТЧИЗНЯНОГО МЕНЕДЖЕРА

***Анотація.** Проведено теоретичний та практичний аналіз якостей сучасного вітчизняного менеджера.*

***Постановка проблеми.** Управління належить до таких видів людської діяльності, які потребують специфічних людських якостей, що роблять конкретну особу професійно придатною для управлінської діяльності. Про якості менеджера треба судити з того, як добре може він організовувати більшу кількість людей і наскільки ефективно він може досягти найкращих результатів від діяльності кожного з них. Саме комплексний підхід до визначення складу і змісту властивостей, які в сукупності здатні забезпечити якісне виконання менеджером своїх функціональних обов'язків, забезпечує модель сучасного менеджера. Стосовно моделі сучасного ідеального менеджера, що є професіоналом, слід виокремити два суттєвих моменти: опис моделі повинен обмежуватися простим переліком її основних компонентів і модель менеджера повинна мати динамічний характер. Щоб менеджер мав змогу ефективно керувати, він повинен відповідати сучасній моделі ринкової економіки і соціально-орієнтованого управління.*

***Основні матеріали дослідження.** У сучасному світі професія менеджера дуже популярна. Часто особу менеджера ототожнюють і з диригентом. Він не вміє так професійно грати, як скрипаль або віолончеліст. Він не вміє писати музику, як композитор. Проте, геніїв музикантів та композиторів ми можемо почути тільки завдяки кропіткій праці та таланту диригента. Як зазначав Карл Маркс: «Окремий скрипаль сам управляє собою, оркестр потребує диригента».*

Сучасний менеджер повинен мати талант керівника, бути високо компетентним в організації виробництва, психологічно грамотним лідером колективу, володіти ґрунтовними управлінськими знаннями, високими моральними якостями. Баталова Т.В. у своїх дослідженнях бачить сучасного менеджера за наявності таких характеристик:

- 1) менеджер – це глобальний стратег, що здатен планувати діяльність організації з урахуванням майбутнього розвитку економіки;*
- 2) він має володіти адаптивністю, яка характеризується здатністю визначати і реагувати на неочікувані зміни, своєчасно змінювати плани і діяльність, виходячи з нових умов;*

3) інноваційне мислення в кричущих ситуаціях – здатність вирішувати проблеми, не плутати думки з аргументами, асоціації з наслідковим зв'язком, вміння не лише оцінити, а й продумати аргументи;

4) творча діяльність – менеджери мають бути новаторами, вміти придумати нові методи або адаптувати старі під змінені умови, мати здатність до постійно саморозвитку і самонавчання;

5) вміння використовувати сучасні методи і технології в процесі управління організацією, в першу чергу, інформаційні, комп'ютерні;

6) робота в команді: менеджери мають вміти працювати ефективно і як члени, і як лідери команди;

7) менеджер-лідер – лідерство розглядається як здатність активізувати діяльність тих, хто йде за лідером, вміння показати приклад для наслідування, а також впливати на людей для досягнення поставлених цілей, збільшення їх творчого потенціалу і його повного використання;

8) здатність до самонавчання і саморозвитку. Для того щоб добитись успіху в умовах функціонування організації, що постійно змінюються, менеджеру потрібна гарна різностороння освіта. Причому потрібно постійно поповнювати отримані знання, розвивати навички і вміння управління колективом.

Серед особистісних якостей, які сьогодні цінуються у менеджерів, виділяють: розум, креативність, енергійність, впевненість у собі, прагнення до досягнення цілей, принциповість і рішучість, чесність і справедливість, висока вимогливість до себе і до інших, вміння поважати підлеглих і рахуватися з їх думкою, почуття обов'язку, емоційна стабільність і стресостійкість.

Кадровий портал HeadHunterUkraine на основі даних свого сайту склав портрет українського топ-менеджера і виявив, що з шести керівників вищої ланки тільки одна жінка, 86% - сімейні люди, дві третини мають вищу освіту, іноді – декілька. Але є і такі, хто домогся успіху завдяки самоосвіті і хватці. Більшість українських топів старше 35 років і йшли до цієї посади більше шести років.

Двоє із п'яти знають англійську мову на достатньо високому рівні (читають професійну літературу, можуть проходити інтерв'ю або вільно спілкуються іноземною мовою). Однак третина не має навіть базових знань.

В одязі українські керівники консервативні: більше половини на роботу ходять в офісному діловому костюмі, трохи більше третини віддають перевагу стилю smartcasual і тільки 10% дозволяють собі будь-який зручний одяг.

А що думають співробітники про своїх керівників? Частіше за все вони відзначають хороші особисті якості: впевненість у собі, відповідальність, товариськість, тактовність і працьовитість. Але іноді топів також викривають в гордині, самозакоханості і навіть грубості. За спостереженням підлеглих, кожен другий керівник компанії повністю задоволений собою. Трохи менше половини – скоріше задоволений. Незадоволених украй мало – не більше 5%.

Топ-менеджери є одними із самих високооплачуваних спеціалістів на українському ринку праці. Але роботодавці стали неохоче поширювати інформацію про зарплату, вважаючи за краще домовлятися окремо з кожним потенційним співробітником – у сфері «Вищий менеджмент» із зазначенням зарплат опубліковано лише 23% вакансій.

У топ сфери з самими високими зарплатами для керівників входять: виробництво, будівництво/нерухомість, медицина/фармацевтика, транспорт/логістика. Також доволі високооплачувані сьогодні спеціалісти з антикризового управління. Найнижчі зарплати топ-менеджерів у таких сферах, як мистецтво і мас-медіа, наука і освіта, управління персоналом, а також управління малим бізнесом.

Висновки. Сучасний вітчизняний менеджер повинен мати фундаментальні знання з макро- і мікроекономіки, наукового менеджменту, теорії лідерства, соціології, психології і права, інформаційної технології і комп'ютерної техніки.

Таким чином, щоб сьогодні стати успішним менеджером, потрібно бути впевненим у собі, креативним, вміти чітко формулювати цілі, мати організаційні якості, вміти встановлювати контакти, взаємодіяти, бути комунікабельним, готовим вислухати думку інших, стресостійким, доброзичливим, емоційно врівноваженим, здатним створювати у колективі гармонійну атмосферу, незалежним, самостійним у прийнятті рішень, підприємливим, готовим йти на ризик, брати на себе відповідальність.

УДК 334.012.23

Паливода О.М., д.е.н., доцент

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ МЕРЕЖЕВИХ СТРУКТУР У ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Анотація. Представлено основні стратегічні завдання та пріоритетні напрями державної підтримки розвитку мережеских структур, що спрямовані на забезпечення інноваційного розвитку.

Постановка проблеми. Одним із напрямів забезпечення інноваційного розвитку країни є проведення державної мережевої політики, яку доцільно розробляти та здійснювати одночасно на трьох рівнях: галузевому, регіональному та національному. Зазвичай подібна політика розглядається як альтернатива заходам традиційної «промислової політики» конкуренції, в рамках якої здійснюється підтримка конкретних компаній чи галузей. Аналіз європейського досвіду показав, що подібний підхід є хибним і мережеву

слід розглядати не як альтернативу до промислової та інноваційної політики, а як їх невід'ємну складову.

Основні матеріали дослідження. Сьогодні мережеві відносини досить активно розвиваються у різних промислових секторах та видах економічної діяльності. Проте, державні зусилля з підтримки та сприяння не можуть носити всеохоплюючий характер, оскільки це спричинить розпорошення зусиль. Саме тому вважаємо за необхідне зазначити, що пріоритетність має віддаватися, по-перше високотехнологічним галузям, по-друге, традиційним галузям, що мають значний інноваційний, імпортозаміщуючий та експортний потенціал та безпосередньо пов'язані із забезпеченням якості життя людей. Загалом можна запропонувати зосередження пріоритетної уваги в державних заходах на таких трьох типах інноваційних мереж: на основі ключової ролі високотехнологічних компаній; на основі ключової ролі провідних наукових та освітніх центрів; на основі малого та середнього підприємництва з інноваційним потенціалом.

Виходячи з пріоритетів державної підтримки щодо розвитку мережевих структур, у рамках відповідних галузевих стратегій, державних цільових програм доцільно сформулювати механізми підтримки перелічених на рис. 1 заходів. Зокрема, для стимулювання попиту на інноваційну продукцію компаній, що входять до складу інноваційних мереж, необхідно залучати до кооперації великі компанії з державною участю, що реалізують програми інноваційного розвитку. Необхідно підтримувати, насамперед співпрацю з державними компаніями у пріоритетних для розвитку держави технологічних напрямках. Підвищенню рівня розвитку виробничої, транспортної, інженерної, соціальної, освітньої та інноваційної інфраструктури галузевих та регіональних мережевих структур, а також подоланню дефіциту фінансових ресурсів учасників найкращим чином сприятиме залучення у мережі державних інститутів інноваційного розвитку. Зокрема, технопарків, індустриальних парків, та інших інституцій розвитку науки і технологій, що забезпечують сприяння вдосконаленню дослідницьких та освітніх програм та виконуються суб'єктами, що входять до складу мережевих структур.

Для створення у компаній-учасниць додаткових стимулів до впровадження проривних інновацій доцільним є встановлення певних податкових пільг, адресних субсидій, пільгового кредитування тощо, зокрема, для суб'єктів малого і середнього підприємництва. Надання державної підтримки створенню та забезпеченню діяльності спеціалізованих служб з розвитку мережевих взаємовідносин має сприяти формуванню додаткових передумов для підвищення ефективності взаємодії ключових учасників, суб'єктів інфраструктури, громадських організацій, органів державної влади і місцевого самоврядування; а також реалізації спільних мережевих проектів.

У кінцевому підсумку державна політика підтримки розвитку мережевих структур у промисловості спрямована на забезпечення цілого ряду загальних цілей: забезпечення глобальної конкурентоспроможності компаній, галузей та регіонів, що входять до мережевої структури; зростання обсягів та якості впроваджених інновацій; розвиток інноваційної, виробничої, інженерної, соціальної, освітньої інфраструктури тощо.

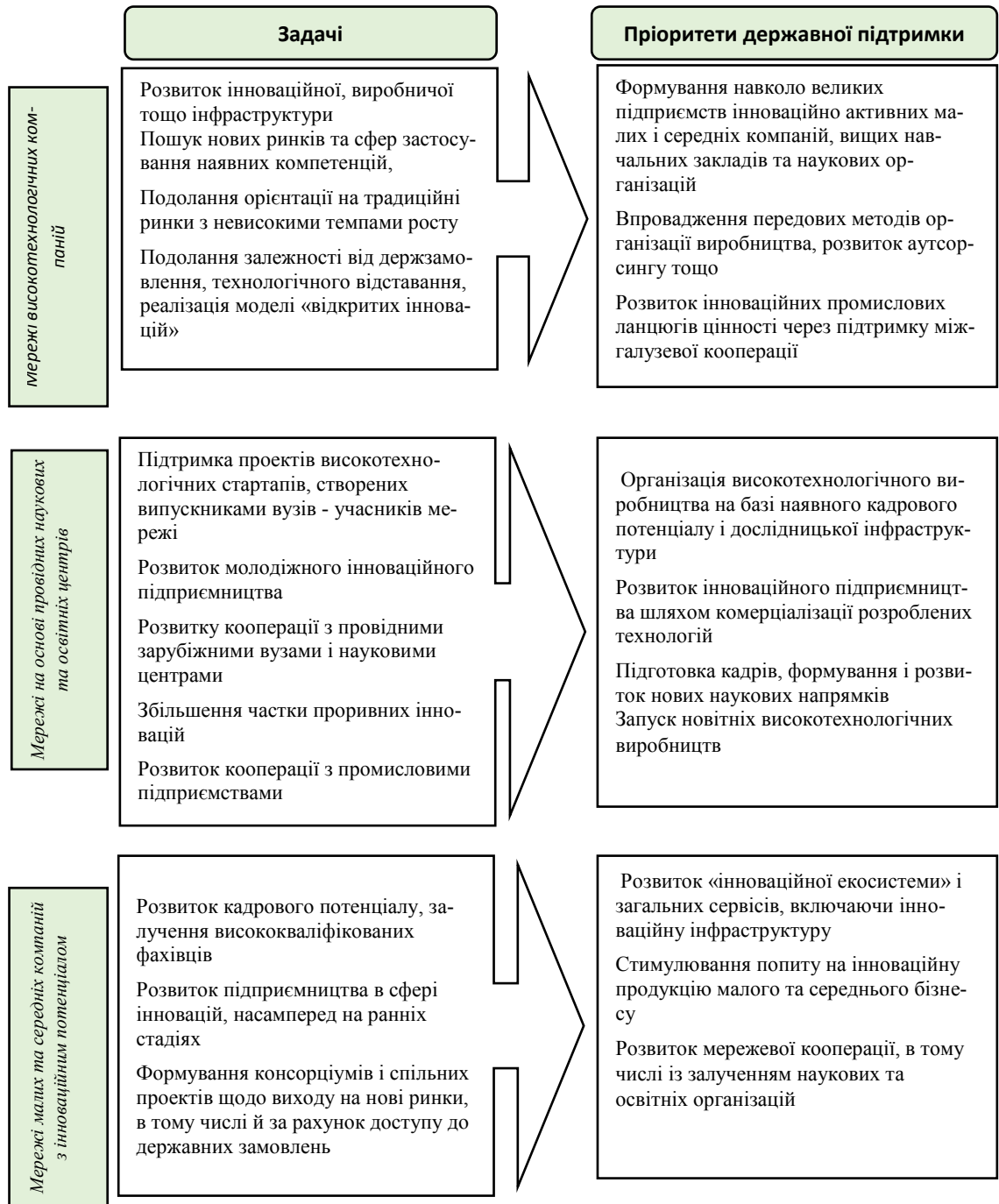

Рис. 1. Задачі та пріоритети державної підтримки в розвитку інноваційних мереж

Висновки. Активізація позитивного економічного впливу на розвиток мережових структур за допомогою перелічених важелів сприятиме підвищенню глобальної конкурентоспроможності економіки та створенню точок випереджального інноваційного зростання, підвищенню продуктивності праці та формуванню високопродуктивних робочих місць у вітчизняній промисловості.

УДК 65.012.32

Власова В.П., к.е.н., доцент

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДНОПОГЛИБЛЮВАЛЬНИХ РОБІТ У МОРСЬКИХ ПОРТАХ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто економіко-екологічні аспекти проведення днопоглиблювальних робіт у морських портах України.

Постановка проблеми. Для забезпечення заявлених навігаційних глибин на підхідних каналах до морських і річкових портів на українській частині шельфу Чорного моря щорічно необхідно вилучаються сотні тисяч кубічних метрів ґрунту. Зменшення об'ємів днопоглиблювальних робіт або їх припинення неможливі, оскільки поглиблення дна є життєвою необхідністю функціонування портів. Проте проведення днопоглиблювальних робіт призводить і до низки екологічних проблем. Тут постає завдання узгодження інтересів портів та судновласників з екологічними вимогами.

Основні матеріали дослідження. У 2018 році днопоглиблення буде проведено у всіх акваторіях портів від Маріуполя до Рені. Запланований загальний обсяг робіт – 11 млн куб. м. На це у фінансовому плані передбачено понад 1,3 млрд грн, що становить третину від загальної суми капітальних інвестицій. Для успішного виконання днопоглиблювальних проектів за філією Адміністрації морських портів України «Днопоглиблювальний флот» буде закріплений весь необхідний функціонал, а також днопоглиблювальний флот. Крім днопоглиблення в портах філія буде проводити відповідні роботи і на внутрішніх водних шляхах.

Сьогодні у світі все більше будують великотоннажний флот. Тому днопоглиблення порту Южний до 21 метра є цілком логічним. Завершення днопоглиблювальних робіт на підхідному каналі та біля причалів №№ 5,6 дозволить порту Южний стати найбільш глибоководним портом перевалки сухих вантажів у Чорному морі. Днопоглиблення та модернізація термінальних потужностей дозволить Україні зміцнити позиції своїх експортерів, зокрема, в боротьбі з конкурентами на зовнішніх ринках залізорудної сировини. До речі,

влада Туреччини вже неодноразово заявляли про будівництво нового судноплавного каналу паралельно Босфору, що може призвести до збільшення трафіку великотонажних суден в напрямку Чорного моря. Тому, за даних обставин нашим портам необхідно підсилювати свої конкурентні переваги вже сьогодні. І днопоглиблення в Южному є одним з кроків у цьому напрямку.

Проблеми азовських портів поглиблюються. З конфлікту на сході України, Бердянськ і Маріуполь втратили транзитні вантажопотоки і частину внутрішніх, які йшли з окупованих територій. Деякий час перевалку підтримував каботаж – розірвана наземна логістика призвела до необхідності возити сировину для меткомбінатів Маріуполь морем через Бердянськ. Однак у 2017 і цей обсяг пішов після налагодження стабільних поставок залізницею. Будівництво Керченського мосту і обмеження по висоті суден, які вводяться в зв'язку з цим – ще один фактор, що негативно впливає на привабливість наших азовських портів. Порівняно з 2013 роком обсяг перевалки впав майже в 2 рази – з 17,7 млн т до 8,9 млн т у 2017 році. І в цих умовах вкрай важливо робити всі зусилля для підтримки привабливості Бердянська і Маріуполя, чому зовсім не сприяє відсутність експлуатаційного днопоглиблення, що призводить до обміління портів. Вартість робіт оцінюється в 499,9 млн грн, планований термін виконання робіт – 8 місяців. Орієнтовний обсяг днопоглиблення в порту Маріуполь становить 1,4 млн куб. м, в порту Бердянськ – 1,5 млн куб. м.

Днопоглиблення належить до виду морегосподарської діяльності, що підлягає обов'язковій, в тому числі екологічній, регламентації. Сучасна природоохоронна законодавча база України та міжнародні угоди передбачають створення в Азово-Чорноморському басейні системи екологічної безпеки як обов'язкової умови соціального і економічного розвитку регіону.

Проведення масштабних днопоглиблювальних робіт пов'язано з певним втручанням у морські екосистеми і викликає пильну увагу як суб'єктів промислового освоєння акваторій, так і природоохоронних органів. Перше – в частині забезпечення безпеки мореплавства та економічної ефективності інвестиційного процесу, друге – в частині забезпечення екологічної безпеки.

Існує велика проблема розташування місця відвалу. Тут необхідно зазначити, що під днопоглибленням розуміємо дві нерозривно пов'язані технологічні операції – розробка та складування (дампінг) ґрунту. Якщо при проектуванні розробки ґрунтів кількість варіацій, що дозволяють знизити вартість робіт, досить обмежена і пов'язана з технологічними особливостями застосовуваних механізмів (в основному це продуктивність земснарядів), то в процесі планування технології складування спочатку закладений чималий ресурс потенційного скорочення витрат. В першу чергу, це розташування ділянки складування, віддаленість відвалу від створюваних акваторій і каналів.

На Азово-Чорноморському басейні тривалий час здійснюється регулярне днопоглиблення для забезпечення безпеки судноплавства і при будівництві гідротехнічних споруд. Це загострює проблему пошуку місць для складування вилучених ґрунтів. В попередні роки цей найважливіший при днопоглибленні аспект часто ігнорувався. Наукова, правова та організаційно-адміністративна база вибору і організації відвалів багато в чому застаріла, а частково й зовсім відсутня.

Складність і нормативна невизначеність процедури відкриття нових відвалів не передбачає інтересу, а точніше платоспроможного інтересу, замовників до відкриття нових відвалів, за «доброю екологічною практикою» вартість наукових досліджень і проектних робіт при організації нового відвалу складає сотні тисяч гривень. Виконання робіт і досліджень з метою обґрунтування з подальшим отриманням дозвільної документації вимагають комплексного підходу і залучення цілого ряду спеціалізованих організацій. Місця дам্পінга повинні задовольняти цілому ряду вимог, що забезпечують в першу чергу екологічну безпеку, вони справляють певний вплив на функціонування морської екосистеми, що визначає необхідність обов'язкового врахування такого роду екологічних наслідків, як при виборі місця складування ґрунтів, так і при визначенні режиму дам্পінга. Тому для рішення комплексної задачі вибору місця відвалу необхідно використовувати багатофакторний аналіз. Реальним способом підвищення економічної ефективності днопоглиблення є оптимізація місць розташування підводних відвалів. Упорядкування питань визначення величини збитків, які можуть бути в наслідок днопоглиблювальних робіт, вимагає створення ініціативної групи з залученням транспортної, рибної та академічної науки для розробки нормативного документа, що дозволяє тимчасові положення перетворити на постійні з наповненням документа сьогоdnішніми реаліями і ясним інженерним глуздом.

Висновки. Днопоглиблення має певний негативний вплив на водне середовище і морські біоценози, і це, безумовно, повинно бути компенсоване, принаймні, у фінансовому відношенні. Питання тільки у величині компенсації. Компенсаційні платежі при днопоглибленні генетично мають дві складові: збиток водному середовищі і шкоди водним біоресурсам (рибному господарству). Днопоглиблювальні роботи на сьогodнішній день є необхідними, економічно обґрунтованими, однак, варто завжди зважати на екологічні проблеми які при цьому виникають, використовувати інноваційні технології та позитивний світовий досвід.

УДК 351: 338.26

Войченко Т.О., к.е.н., доцент

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО СУДНОПЛАВСТВА

Анотація. Розроблені основи економічного обґрунтування резервів підвищення ефективності вітчизняних судноплавних компаній, які забезпечать національному судноплавству стійкі позиції на світовому фрахтовому ринку.

Постановка проблеми. Необхідною умовою відродження торговельного судноплавства України є створення для українських судновласників економічних умов експлуатації суден адекватних тим, у яких працюють їх іноземні конкуренти, що стане надійною основою подальшого розвитку не тільки судноплавної галузі та суднобудування, а й в цілому національної економіки країни.

Основні матеріали дослідження. Досвід історії свідчить, що жодній країні світу, навіть той, що не має безпосереднього виходу до Світового Океану, не вдалося досягти високих темпів економічного зростання інакше як забезпечивши випереджальний розвиток торговельного судноплавства та морської торгівлі на його основі. На сьогоднішній день питання функціонування та розвитку судноплавства в науковій вітчизняній літературі освітлені переважно трьома основними напрямками. По-перше, це механізми державної, переважно адміністративної, підтримки національного судноплавства. По-друге, це питання конкурентного позиціонування суден і судноплавних компаній на локальних сегментах фрахтового ринку. По-третє, це дослідження самого фрахтового ринку та його окремих сегментів.

Після отримання незалежності Україна стала власником значної частини морської галузі Радянського Союзу. Три великих судноплавних компанії, 18 морських торговельних портів, судноремонтні заводи, потужні суднобудівні підприємства повинні були забезпечувати державі можливість проводити активну судноплавну політику здійснюючи не тільки перевезення власних зовнішньоторговельних вантажів, але й чистий експорт послуг з морського перевезення. З об'єктивних і суб'єктивних причин Україна не тільки не змогла ефективно використати цей потенціал, а й в значній мірі втратила його. В найбільш критичному стані сьогодні знаходиться транспортний флот. Якщо не прийняти кардинальних заходів щодо його оновлення, то в недалекому майбутньому Україна взагалі втратить статус морської держави.

В сучасних умовах українські судноплавні компанії, які відчувають серйозні економічні і фінансові труднощі, не здатні конкурувати на світовому фрахтово-

му ринку. До певного моменту однією з основних причин складного становища була висока частка податків (включаючи збори, мита та інші відрахування) у вартості надаваних транспортних послуг.

Вітчизняні власники поки не мають можливості масово оновлювати флот. Обсяг основних засобів неминуче скорочується, приводячи до зменшення оподаткованої бази. Різниця в наданих преференціях стає особливо помітною, якщо проводити порівняння з компаніями, які експлуатують судна під так званими «зручними» прапорами, в тому числі: Панами, Ліберії, Мальти і Багамських островів. Власники таких суден замість численних податків оплачують лише разовий внесок (величина якого залежить від тоннажу) за реєстрацію і потім щорічний збір за її підтвердження. Закономірно, що юрисдикції, що встановлюють такий привабливий режим, набувають все більшої популярності.

З метою зміни цієї тенденції і збереження флоту під національними прапорами, держави з високим рівнем оподаткування паралельно зі звичайними реєстрами вирішили створювати спеціальні міжнародні з пільговими податковими умовами. Ключовим фактором інтенсивного будівництва нового флоту національними підприємствами є наявність зарезервованої за вітчизняними перевізниками прогнозованою (на довгостроковий період) вантажної бази.

Очевидно, що стрімко зростаючий товарообіг між азіатським ринком виробників і західними споживачами потребує поліпшення логістичних зв'язків, розширення переліку маршрутів доставки вантажів, скорочення часу перевезень і пов'язаних з ними витрат. Варто зазначити, що відсутність зусиль України по формуванню сприятливих умов розвитку національного суднобудування і судноплавства, на жаль, навряд чи дозволять забезпечити вітчизняному бізнесу виняткові переваги на мінливому міжнародному фрахтовому ринку, кон'юнктуру якого формують основні споживачі транспортних послуг – найбільші суднобудівні держави: Китай, США, окремі країни-члени Євросоюзу.

Висновки. Викладене свідчить, що проблема розвитку українського судноплавства набуває значення одного з домінуючих чинників економічної політики України. Морський транспорт в силу географічного розташування нашої країни являє собою найважливіший чинник розвитку її зовнішньоекономічних зв'язків і економіки в цілому. Тому створення сприятливих умов його розвитку і функціонування є надзвичайно важливою задачею, розв'язанню якої слід приділяти велику увагу. Таким чином, застосування всіх можливих інструментів державної підтримки бізнесу, таких як фіскальні преференції, бюджетні субсидії (за кредитами та лізинговими платежами) на будівництво нового флоту, в сукупності із законодавчо закріпленою за національним перевізником конкретної вантажною базою, покликане забезпечити «локомотивну» роль транспортної галузі в розвитку економіки України.

УДК 214.43

Тарновська І.В., к.е.н., доцент

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Анотація. Розглянуто питання формування системи управління якістю на підприємствах туристичної індустрії. Побудовано модель координації функцій управління з загальними завданнями управління якістю обслуговування на туристичних підприємствах.

Постановка проблеми. Якість послуг у сучасних умовах розвитку сфери туризму є однією з найважливіших складових ефективності та рентабельності суб'єктів туристичної індустрії. Система управління якістю у сфері туризму має стати постійним процесом діяльності, спрямованим на підвищення рівня послуг, удосконалення елементів виробництва та впровадження системи якості. Усі процеси із проектування, забезпечення та збереження якості туристичного продукту мають бути об'єднані в систему управління якістю.

Основні матеріали дослідження. При управлінні якістю комплексної туристичної послуги безпосередніми об'єктами управління виступають процеси, що зумовлюють якість кожної послуги. Розробка управлінських рішень щодо визначення показників, які обумовлюють надання якісного туристичного продукту, розглядається як важлива складова програми управління якістю туристичних послуг.

Поняття «якісної туристичної послуги» містить у собі ряд факторів від яких залежить якість послуг. Фактори якості – якісні або кількісні характеристики однієї або декількох властивостей послуги.

Серед чинників, які впливають або можуть впливати на якість послуг можна виділити наступні: - показники функціонального призначення; - показники соціального призначення; - ергономічні показники; - естетичні показники; - показники безпеки; - екологічні показники; - патентно-правові показники; - показники стандартизованості.

На практиці якість послуги визначається:

- оперативністю роботи по підбору і організації турів по запитах клієнтів - швидкість обслуговування в комплексі визначає ступінь задоволення кожного клієнта;
- термінами отримання довідкової інформації;
- ввічливістю обслуговування, яке виражається в привітності співробітників туристичної фірми, їх увазі до запитів кожного клієнта, терпінні при обговоренні маршруту;

- відповідністю пропонованого туру реальному змісту;
- наявністю узгодження всіх складових частин комплексного обслуговування.

Ефективна виробнича діяльність підприємств туристичної індустрії можлива за таких умов:

- комплексна туристична послуга задовольняє всі вимоги вітчизняного законодавства та інші вимоги регіону, суспільства;
- туристична послуга відповідає потребам сфери застосування або призначення;
- туристичний продукт задовольняє вимоги та очікування споживачів;
- туристичний продукт відповідає стандартам та технічним вимогам;
- комплексна туристична послуга, з одного боку, спрямована на одержання прибутку суб'єктами туристичної індустрії, з другого - пропонується споживачам та туристичним агентам за конкурентоспроможними цінами;
- туристичний продукт задовольняє всі вимоги безпеки.

Управління якістю туристичного обслуговування має проводитись системно, тобто на підприємствах-суб'єктах туристичної індустрії має функціонувати система управління якістю туристичних послуг. Така система являє собою організаційну структуру з чітким розподілом відповідальності, процедури, процесів та ресурсів, які необхідні для управління якістю туристичного продукту.

Світовий досвід сформував не тільки загальні ознаки діючих систем управління якістю, а й принципи та методи, які можуть застосовуватись у кожній із них. Виокремлюють три типи систем управління якістю, що мають концептуальні розходження: - системи, що відповідають вимогам стандартам ISO серії 9000; - загальнофірмові системи управління якістю (TQM - загальне управління якістю - Total Quality Management); - системи, що відповідають критеріям національних або міжнародних премій, дипломів з якості.

Система управління якістю обслуговування в процесі впровадження й удосконалення органічно взаємодіє з іншими соціальними й виробничими системами підприємств туристичної індустрії. У першу чергу це управління розробкою туристичного продукту (маршрути, тури), плануванням виробництва, технологічною підготовкою, матеріальними та фінансовими ресурсами, якістю праці, підготовкою кадрів тощо. Сукупно ці системи охоплюють усі сфери діяльності трудового колективу туристичного підприємства: виробничу, економічну, соціальну, технологічну та ін.

При розробці системи управління якістю обслуговування на туристичному підприємстві має бути забезпечено органічну, планову взаємодію усіх її підсистем на всіх етапах функціонування.

Досягнення ефективності системи управління якістю обслуговування на підприємствах туристичної індустрії не може бути забезпечено без викори-

стання різних форм конкретної участі й активного впливу обслуговуючого та управлінського персоналу на підвищення якості обслуговування туристів, туристичних агентів та контрагентів.

Система управління якістю являє собою погоджену робочу структуру, що функціонує на туристичному підприємстві, та має включати ефективні технічні й управлінські методи, що забезпечують найкращі і найбільш практичні способи взаємодії персоналу туристичного підприємства, його агентів, контрагентів та споживачів туристичних послуг.

Висновки. Таким чином, здатність туристичних підприємств досягати своїх цілей, забезпечуючи конкурентоспроможність послуг, визначається діючою системою організації й управління – системою управління якістю.

УДК 316.5

Мельніченко Н.Д., старший викладач

АНАЛІЗ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ НАСЕЛЕННЯ В РОЗРІЗІ СТАТІ

Анотація. Гендерна система – сукупність взаємовідносин між чоловіками та жінками, включаючи ідеї, неформальні та формальні правила та норми, визначені відповідно до місця, цілей і співвідношень статей у суспільстві.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших виявів нерівноправ'я є нерівність на ринку праці, оскільки саме тут реалізуються творчий і трудовий потенціал, який забезпечує належний добробут. Рівність прав і свобод людини і громадянина незалежно від статі визначається і гарантується Конституцією України та іншими законодавчими актами.

Загальна економічна криза, випереджальні темпи спаду виробництва (відповідно до рівня оплати праці та попиту на робочу силу) в тих галузях промисловості, де у складі зайнятих переважають жінки, нестача бюджетних коштів і неминуче скорочення соціальних програм зорієнтованих на потреби сім'ї, постійні затримки в підвищенні заробітних плат, виплат субсидій, об'єктивно ускладнюють становище жінки на ринку праці України.

Основні матеріали дослідження. Гендерна система – це інститути, поведінка, і соціальна взаємодія, які визначаються відповідно до статі. Крім поняття «гендерна система» застосовують також термін «гендерний контракт». Гендерна система – це сукупність гендерних контрактів.

У постіндустріальному суспільстві змінюються культурні цінності, у тому числі й гендерна система. З часом класичний базовий гендерний контракт

витісняється, принаймні для середнього класу, контрактом «рівного статусу» (equal status), згідно з яким на зміну ієрархії патріархату приходить зрівняння в правах і можливостях чоловіків та жінок як у публічній (політика, освіта, інші професії, культурне життя), так і в приватній сферах (ведення домашнього господарства, виховання дітей, сексуальність та ін.).

Соціальна структура гендеру неоднакова для різних соціальних класів, етносів і релігійних груп. В Україні сформувався й домінує тип гендерного контракту, який можна визначити як «контракт працюючої матері». Цьому відповідає і соціалізований патерн працюючої матері, і суспільний розподіл праці, що підтримується державною політикою. Інакше кажучи, такий гендерний контракт передбачає обов'язковість суспільної корисної праці та обов'язковість виконання місії материнства як жіночого природного призначення.

Згідно з найпоширенішим (домінуючим) гендерним контрактом жінка повинна і працювати, і бути матір'ю. Проте в діяльності поза домом, формально та неформально обов'язковій для жінки, не має бути прагнення до кар'єри. Це правило особливо стосувалося жіночої участі в політичній царині. Політика в нашій країні вважалась і вважається чоловічою справою.

Участь жінок у політиці, що забезпечувалася спеціальними квотами, обмежувалася традиційно жіночою роллю – соціального захисту. Питання сім'ї, материнства та дитинства – ось основні предмети політичної діяльності жінок. Таким способом гендерний контракт реалізовувався й реалізується на політичному рівні. Цей феномен, до речі, спостерігається не тільки в Україні.

Специфіка гендерного контракту «працююча мати» полягає не тільки в тому, що жінки беруть участь у суспільно-корисній праці і керованій суспільній діяльності, а також в особливості їхньої ролі в приватній сфері суспільства. Основними показниками, що характеризують гендерний стан, є гендерно-чутливі індикатори. Вони є необхідним і корисним складником разом з іншими оцінними методами для вимірювання результатів діяльності держави як у спільних проектах, так і в спеціальних ініціативах, спрямованих на врахування інтересів обох соціально-статевих груп населення країни. До них відносяться кількісні та якісні гендерно-чутливі індикатори. Гендерні індикатори містять прямі докази становища жінок відповідно до певного встановленого нормативного стандарту.

Кількісні індикатори базуються на інформації, отриманій у результаті проведення переписів, опитувань, підрахунків і адміністративних записів, і є мірилом економічних аспектів рівня та якості життя. Вони пов'язані з рівнем і якістю життя і використовують інформацію про рівень задоволення чи незадоволення особистими та соціально-економічними умовами. Якісний аналіз включає перегляд кількісних та якісних соціальних процесів за допомогою певних аналітичних засобів і методів. Нормативний характер індика-

торів зумовлює потребу визначення стандарту чи критерію, який закладається в будь-якому індикаторі і за яким перевіряються зміни. Спеціалісти з гендерних питань наголошують, що застосування економічних індикаторів, наприклад, для вимірювання зайнятості до останнього часу відбувалося таким способом, що праця жінок виключалася з аналізу і їх заслуга полягає в тому, що саме вони започаткували збирання даних, що опрацьовуються в статевому розрізі. Головне питання полягає в тому, наскільки об'єктивно індикатори можуть фіксувати зміни в гендерній нерівності і в статусі жінок за певний проміжок часу.

Програма розвитку ООН поширила свою роботу. Індекс людського розвитку включив при цьому індекс гендерного розвитку на рівні країни. Індекс гендерного розвитку порівнює життєве очікування жінок і чоловіків, досягнення у сфері освіти і доходи. Засоби з підтримки гендерного балансу ґрунтуються на гендерних відмінностях у доходах, доступі до робочих місць, кваліфікованих як професійні, технічні адміністративні і керівні посади, а також на співвідношенні парламентських місць, що їх посідають жінки та чоловіки.

Державний комітет статистики України останніми роками провів дослідження котрі виявили помітне гендерне нерівноправ'я на ринку праці України. Основними індикаторами нерівноправ'я є рівень оплати праці, рівень зайнятості тощо. Рівень економічної активності населення працездатного віку в 2016 році становив 62,7% в цілому по Україні, для жінок цей показник був 58,0%, а для чоловіків 67,9%. Показники рівня зайнятості та безробіття для чоловіків вищі, ніж для жінок. Відповідно чисельність економічно-пасивного жіночого населення більша за чисельність економічно-пасивного чоловічого населення. У відсотковому співвідношенні безробітних жінок в 2017 році приблизно складає 64%, а чоловіків 37%, що фактично підтверджує існування гендерної дискримінації в разі звільнення з роботи.

Висновки. Одним з показників, що характеризує стан ринку праці України є показник зайнятості кількість незайнятого жіночого населення в Україні на 2016 р. складає приблизно 750 тис. осіб, з них було працевлаштовано 42,3%. Усього в Україні протягом 2016-2017 звільнено 60,2% жінок і 39,8% чоловіків. Майже в усіх галузях спостерігалось переважання частки звільнених жінок над часткою звільнення чоловіків. Найбільший розрив був у таких галузях: освіта – 81,2%, охорона здоров'я, фізична культура та соціальне забезпечення – 77,8%, інформаційно-обчислювальне обслуговування – 76,4% звільнених жінок, а частка звільнених чоловіків перевищила частку звільнених жінок у лісовому господарстві – 36,6%, в транспорті і зв'язку – 42,8%.

Низький рівень розвитку сфери соціального забезпечення не дозволяє жінкам звільнитися з ринку праці й вести домашнє господарство, виховувати дітей. Українська система соціального забезпечення та страхування перебу-

ває на етапі становлення і тому жінки змушені працювати в суспільному виробництві, виконуючи одночасно функції матері та працівника. Активізація підтримки державними органами виконавчої влади зайнятості жінок повинна розглядатись як основний чинник оптимізації гендерних відмінностей на ринку праці України.

УДК 330.131:656

Лебедко С.А., здобувач

ВІДМІННОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У сучасних умовах господарювання в Україні діяльність транспортних підприємств є складною і ризиковою. Одним з факторів забезпечення прибутковості діяльності транспортних підприємств є економічна безпека. Рівень економічної безпеки транспортних підприємств залежить від технічної безпеки, стану основних засобів, дотримання правил дорожнього руху, належного виконання регламентів ремонту та технічного обслуговування тощо.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших умов життєдіяльності людини, підприємств, держави і міжнародної спільноти є створення умов для безпечного функціонування та розвитку. Безпека є гарантом стабільності, порядку, розвитку і перспектив існування людства. Провідне місце в системі безпеки займає економічна безпека, яка є фундаментом усіх форм господарської діяльності.

Невід'ємним складником національної безпеки є стабільна робота транспортного комплексу держави, тобто забезпечення економічної безпеки на транспорті. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується зростанням ролі транспортної сфери. Постаючи його системоутворюючим фактором, ця сфера активно впливає на стан економічної, зовнішньополітичної, військової та інших складників безпеки України.

Основні матеріали дослідження. У сучасних умовах господарювання в Україні, діяльність транспортних підприємств є достатньо складною і ризиковою, що пов'язано не тільки з загальним станом національної економіки та макроекономічними деформаціями, а й з низкою специфічних факторів, що негативно впливають на економічну безпеку транспортних підприємств.

Гарантування належної економічної безпеки визначається особливостями функціонування транспортних підприємств та завдань галузі, специфікою

транспортної інфраструктури. Так, економічна безпека транспортної галузі України формується під впливом факторів чотирьох рівнів: на мікрорівні здійснюється діяльність підприємств транспортної галузі, які забезпечують розвиток регіонів і створення безпечного економічного середовища мезорівня; на макрорівні держава забезпечує управління економічною безпекою транспортної галузі; мегарівень характеризує взаємовигідне економічне співробітництво між державами, у тому числі завдяки роботі транспортних галузей різних країн.

Забезпечення економічної безпеки на транспорті досягається за умови здійснення єдиної державної політики в цій сфері, системою заходів економічного, політичного, організаційного та іншого характеру, адекватних загрозі щодо життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави в транспортній сфері.

З метою забезпечення реалізації державної політики з питань безпеки на транспорті загального користування утворено Державну службу України з безпеки на транспорті через злиття Державної інспекції України з безпеки на морському та річковому транспорті та Державної інспекції України з безпеки на наземному транспорті. Постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 № 103 затверджено Положення про Державну службу України з безпеки на транспорті (далі – Укртранбезпека), відповідно до якого на Укртранбезпеку покладено завдання щодо здійснення державного нагляду (контролю) за безпекою на транспорті, забезпечення надання адміністративних послуг, проведення розслідувань аварій та катастроф на транспорті, нормативно-правове забезпечення безпеки на транспорті тощо.

Висновки. Загрози суттєво впливають на рівень економічної безпеки підприємства, що породжує необхідність розробки як ефективного механізму управління внутрішніми загрозами, так і інструментів адаптації до зовнішніх загроз у системі економічної безпеки транспортного підприємства.

Держава має намагатися зменшувати вплив зовнішніх загроз на діяльність транспортних підприємств шляхом реалізації відповідних стратегій і програм згідно з чинним законодавством. Державна політика транспортної безпеки України має забезпечувати функціонування й розвитку систем забезпечення безпеки на транспортних підприємствах; формувати єдині принципи і підходи до професійного добору, підготовки й перепідготовки працівників транспортних підприємств; сприяти вдосконаленню системи спеціалізованих навчальних закладів відповідно до перспективних вимог до висококваліфікованих фахівців транспорту.

УДК 338:656.078

Мирончук М.Р., аспірант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Семенчук Т.Б

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто поняття логістичної інфраструктури, її склад та завдання, які вона виконує. Визначено основні економічні риси логістичної інфраструктури та напрями її розвитку щодо стратегії України до 2020 року. Окреслено напрямки розвитку логістичної інфраструктури в Україні.

Постановка проблеми. Розвиток логістичної інфраструктури впливає на ефективне функціонування економіки будь-якої країни. Логістична інфраструктура являє собою систему, що регулює структуру і швидкість матеріальних потоків. Формування ефективної логістичної інфраструктури спрямоване на застосуванні проектів, що враховують сучасний стан інфраструктури та його наявні проблеми. У сучасному середовищі необхідна постійна модифікація інфраструктури логістики.

Основні матеріали. Логістична інфраструктура – це той механізм, що забезпечує органічну єдність та ефективне функціонування всіх матеріальних логістичних потоків. З погляду Є.В. Крикавського, логістична інфраструктура підприємства – це сукупність елементів, що виконують важливі логістичні завдання і забезпечують здійснення логістичних процесів. Він розглядає логістичну інфраструктуру, як цілісну систему управління (сукупність будівель, споруд з необхідним обладнанням для складування продукції, транспортні та маніпуляційні засоби, засоби пакування, засоби отримання, передачі та обробки інформації). При цьому під управлінням логістичною інфраструктурою підприємства Соколова О.Є. пропонує розуміти процес приведення інфраструктури підприємства до стану рівноваги або досягнення цілей по ефективному забезпеченню та обслуговуванню логістичних процесів та операцій на підприємстві.

Інфраструктура логістики дозволяє виконувати такі завдання:

- складування продуктів (складські будівлі, споруди, обладнання);
- переміщення продуктів (транспортні і маніпуляційні засоби);
- захист продуктів (система пакування).

До складу інфраструктури транспорту входять:

1. Шляхи усіх галузей транспорту;
2. Транспортні пункти (морські порти, вокзали, аеропорти тощо);

3. Допоміжне обладнання, яке використовується безпосередньо для обслуговування шляхів і транспортних пунктів.

Формування логістичної інфраструктури повинно базуватись на принципах раціоналізму, системності, комплексності, балансу інтересів суб'єктів ринку, орієнтації на задоволення потреб споживачів.

Основні економічні риси інфраструктури:

- технічна і економічна неподільність інфраструктурних об'єктів;
- тривалий період реалізації і довгий період користування;
- первинність витрат на виробничі і споживчі цілі;
- висока майнова ємкість і капіталомісткість;
- просторова і функціональна іммобільність інфраструктури об'єктів;
- виступання значних зовнішніх ефектів (результатів), багато з яких мають характер відкладених ефектів.

Інфраструктура шляхового транспорту охоплює:

- загальнодоступні дороги;
- швидкісні (експрес) дороги;
- автостради.

Національна транспортна стратегія України до 2030 року визначає такі напрямки для забезпечення розвитку транспортної інфраструктури:

- в авіаційному транспорті це активізація процесу модернізації авіаційного парку, збільшення пропускної та транзитної спроможності існуючих вузлів України;
- в дорожньому господарстві це використання передових технологій, машин, механізмів при модернізації існуючих систем автомобільних доріг для підвищення швидкості руху, економії пального та забезпечення безпеки руху;
- у залізничному транспорті це оновлення колійного господарства та рухомого складу залізниці, упровадження сучасних інформаційних, цифрових технологій з метою вирішення завдання транспортного забезпечення;
- у морському та річковому транспорті це реконструкція та модернізація існуючої інфраструктури морських та річкових портів України з метою забезпечення прийому, перевантаження, зберігання та подальшого транспортування експортно-імпортних, транзитних і каботажних вантажів з огляду на проголошений курс української держави на інтеграцію в систему світових морських перевезень.

Проблемами формування та розвитку транспортно-логістичної інфраструктури в Україні є:

- 1) технологічне відставання вітчизняної транспортної системи в порівнянні з розвиненими країнами;
- 2) недостатній рівень розвитку транспортної інфраструктури в цілому;

3) недосконалість законодавчої бази в області логістики і земельних відносин, що створює перешкоди при оформленні земельних ділянок під будівництво об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури;

4) високі адміністративно-бюрократичні бар'єри при вирішенні питань розміщення складських об'єктів і розвитку транспортно-логістичної інфраструктури;

5) нестача приватних інвестицій.

Висновки. Узагальнюючи зарубіжний досвід з планування мережі логістичних центрів, можна сформулювати основні рекомендації на шляху створення логістичних об'єктів в Україні: зосередження уваги на взаємодії вузлових пунктів переробки вантажопотоків; узгодження проєктів розвитку транспортної інфраструктури на національному, регіональному та місцевому рівнях; управління розвитком об'єктами логістичної інфраструктури в рамках державно-приватного партнерства; узгодження стратегії розвитку транспортно-логістичних центрів і програми створення транспортної інфраструктури з бізнес-спільнотою та громадськими організаціями.

УДК 33.334.01

Пахота Н.В., асистент

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВОДОГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Анотація. Процедура управління водними ресурсами в Україні залишається найважливішим предметом обговорення щодо її модернізації з боку представників влади та науковців.

Постановка проблеми. Результати досліджень показали, що необхідно терміново забезпечити та впровадити єдину модель розвитку водогосподарського комплексу України.

Основні матеріали дослідження. Інституціональні перетворення, які відбулися в країні, потребують зміни системи управління використання та охорони водних ресурсів, а саме надання можливості децентралізації прийняття управлінських рішень, застосування принципово нових правових та економічних механізмів державного регулювання водними ресурсами. Реформування економічних відносин у водогосподарській сфері потребує скоординованої діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування щодо раціонального використання водних ресурсів у водогосподарському обороті та для питних потреб, а також підвищення ефективності водокористування як фактору соціально-економічного піднесення України.

Сьогодні водогосподарський комплекс України має низку значних організаційних недоліків. Які несуть за собою розлад у питаннях раціонального використання та охорони водних ресурсів і не забезпечують належного порядку у водокористуванні. А пов'язано це, насамперед, з організаційною структурою водогосподарського комплексу.

Водогосподарський комплекс вимагає кардинальних змін у відношенні держави до його розвитку, а саме управління, фінансування та технічне забезпечення. Також необхідно запровадити заходи, щодо реформування системи управління водними ресурсами, адже саме від державного регулювання залежить розвиток та економічна стійкість даного сектору економіки, та соціально-економічний розвиток країни, загалом. Державні методи мають ґрунтуватися на розробленні таких стратегій розвитку водогосподарського комплексу, які будуть забезпечувати злагоджену та стабільну роботу, удосконалювати міждержавні угод, розробляти та затверджувати національні водні маневрування.

Необхідно наголосити, що водні ресурси – це невичерпний природний матеріал життя, який треба берегти і відновлювати. Саме тому Басейнові управління водних ресурсів відповідно до регіону приділяють особливу увагу у відновленні та раціональному використанню водних ресурсів. Про це свідчать Доповіді про стан навколишнього середовища. Але водогосподарські організації регіонів не тільки турбуються за покриття потреби усіх споживачів у воді взагалі, а передусім, забезпеченням доброякісною питною водою. Зважаючи на це, в господарській діяльності головна увага звертається на безаварійне функціонування гідротехнічних споруд, дотримання встановлених режимів водосховищ і водогосподарських систем для того, щоб не допускати забруднення водних ресурсів та домогтися їх відтворення.

Досягти покращення можна саме за рахунок оновлення водних джерел, адже саме природного водного джерела починається витік кожної річки, чи струмка. Тобто природне джерело – це зародок водної артерії. Саме з цих джерел поповнюються високоякісною водою річки та ставки регіонів України. Наша держава багата на водні ресурси, і зокрема, на природні водні джерела, які безпосередньо потрібно берегти та раціонально використовувати.

Децентралізація – це складна й глибинна перебудова, яка змінює всю систему управління країною, позбавляючи її радянського адміністративного устрою. Четвертий рік в Україні триває децентралізація. Європейські країни торували цей шлях десятиліттями. Разом з тим, вже сьогодні реформу можна назвати найуспішнішою.

Децентралізація є закономірна реформа, якщо країна обирає шлях прогресу. Польща, Естонія, Словаччина, Литва, Латвія, скандинавські країни

пройшли через таку реформу, що дало поштовх для розвитку економіки, соціального розвитку та дало перспективи розвитку сільських територій.

В свою чергу метою децентралізації в нашій країні є:

- створення спроможних до розвитку територій;
- забезпечення якісними послугами населення;
- створення умов для кадрового зростання в місцевому самоврядуванні.

Згідно із Законом «Про співробітництво територіальних громад», добровільне об'єднання повинне відбуватися на основі таких принципів рис. 1

Рис. 1. Принципи децентралізації влади

Самостійне ухвалення рішень та реалізацію проектів, можливе, саме при передаванні повноважень та фінансів громаді, тобто місцевому самоврядуванню. Держава підтримує самоврядування громадян, надаючи додаткові фінансові інструменти. Громади отримують кошти на відбудову соціальних об'єктів, впровадження заходів з енергоефективності та заходів на водо збереження. Тобто на те, що робить життя в громадах практичним та вигідним.

Сьогодні суспільство має можливість працювати ефективно, довгостроково планувати і реалізовувати проекти, які покращують якість життя. А це дає можливість напрацювати перспективні плани та жваво пройти процес об'єднання.

Реформа децентралізації вийшла на такий етап, коли кількісні показники повинні конвертуватися у нову якість: нову якість надання послуг, нову

якість життя. А реформа має просуватися вперед і її фундаментальне завдання – це сегментне просування в тому числі і у водному господарстві.

Одним із інструментів децентралізації водогосподарського комплексу є асоціація підприємств водопровідно-каналізаційного господарства «Укрводоканалекологія», яка в себе включає комунальні підприємства водоканалів по кожному регіону.

Висновки. Світовий та європейський досвід свідчить, що місцеві проблеми можуть ефективно вирішуватись на місцевому рівні. А процеси децентралізації дадуть можливість удосконалити систему державного управління водними ресурсами та налагодити механізм злагодженої роботи. Об'єднуючись та долаючи певні перешкоди на початку, громади закладають важливі основи для свого економічного розвитку та розвитку водогосподарського комплексу зокрема.

УДК 338.24

Польовик І.О., аспірант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Войченко Т.О.

УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ

Анотація. Проаналізовано поняття «реструктуризація», її мету та шляхи.

Основні матеріали дослідження. Вперше поняття «реструктуризація підприємств» набуло правового статусу в законі «Про банкрутство», в якому реструктуризація викладається «як процес здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом їх розділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, якщо це передбачено планом санації, та зміна форм власності, управління, організаційно-правової форми, що супроводить фінансовому оздоровленню вимог кредиторів».

Реструктуризація – це одна частина із можливих дій по реформуванню транспортного підприємства. Виходить, що вона є одним з головних ступенів реформування, що приводять до покращення діяльності підприємства.

З часом виникло більш цілеспрямоване поняття реструктуризації як пристосування підприємства до безперервних ринкових умов, які постійно змінюються через виконання комплексу заходів організаційно-економічного, технічного та фінансового характеру, які направлені на збільшення ефективності виробництва, підвищення конкурентноспроможності і фінансової стійкості.

Завданням реструктуризації є найшвидше забезпечення виживання підприємства та відновлення його конкурентоздатності.

Реструктуризація ставить перед собою таку мету, як створення повноцінного суб'єкта підприємницької діяльності, який здатний ефективно функціонувати в умовах ринкової економіки і виробляти конкурентоспроможну продукцію, яка буде відповідати вимогам споживачів.

Шляхи реструктуризації різносторонні та не мають одного стандарту для її проведення, і не існує єдиного методу оцінювання ефективності її проведення. Можна виділити заходи, які проводять в процесі реструктуризації і зробити оцінку їх можливих наслідків, та вибрати критерії оцінювання запланованих заходів і окреслити показники, якими можна оцінити ефективність. Так, показник конкуренції можна виміряти через зростання обсягів реалізації продукції і кількості робочих місць, зменшенням витрат виробництва, або комплексним показником чи цілою системою показників, наприклад, раціональним використанням ресурсів, зростанням частки ринку і виходом на нові сегменти, підвищенням інноваційної привабливості тощо.

Використання реструктуризації, можливо і доцільно, коли у транспортного підприємства виникли проблеми із зменшення прогресу своєї діяльності через зміну економіки, технологічні зміни та зниження конкуренції.

Висновок. У державах з прогресивною економікою реструктуризація є дієвим постійним процесом.

УДК 658.8 338.24

Аврамчук О.С., факультет Управління і технологій, група 1311
Науковий керівник: д.е.н., Паливода О.М.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БРЕНДІВ УКРАЇНСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Анотація. Проаналізовано проблеми формування брендів вітчизняними компаніями. Виділено найістотніші чинники їх формування.

Постановка проблеми. Для забезпечення конкурентоспроможності у сучасному економічному середовищі кожна з компаній має сформувати певну унікальну споживчу цінність для своїх клієнтів, що втілюється у бренді. Його формування створює для компанії можливість виграти ринкову конкуренцію в умовах тотального надлишку на ринку, що має п'ять форм: надлишок продуктів: забагато продуктів і послуг; надлишок параметрів: забагато параметрів кожного продукту; надлишок реклами: забагато комерційних по-

відомлень; надлишок повідомлень: забагато елементів у кожному повідомленні; надлишок масмедіа: забагато конкуруючих медіакомпаній.

Основні матеріали дослідження. Бренд – це марочний продукт, який має високий ступінь прихильності споживача, отриманої не тільки за рахунок високого рівня якості, а й унікального іміджу. Імідж наділяє бренд особливою цінністю для покупця. Створити бренд набагато вигідніше, ніж просто продукт або торгову марку, оскільки прихильність споживача і позитивний імідж працюють в довготривалій перспективі, забезпечуючи:

- ✓ цінову премію;
- ✓ велику лояльність покупців;
- ✓ відносне зниження витрат на рекламу;
- ✓ легше виведення нових продуктів під тією ж маркою;
- ✓ додаткову мотивацію для персоналу;
- ✓ ефективну роботу з партнерами.

Дослідження показало, що на формування брендів вітчизняних компаній впливає цілий ряд чинників, які носять різноспрямований характер. Їх основний перелік представлено у табл.1.

Таблиця 1

Чинники, що впливають на формування українського бренду

Фактори, які сприяють розвитку бренду	Фактори, які стримують розвиток бренду
Тенденція зростання визнання бренду споживачами	Недостатнє використання маркетингових підходів і методів
Розвиток роздрібних торгових мереж	Низька купівельна спроможність
Зростання переваги товарів вітчизняного виробника	Слабка ідентифікація торгових марок
Впевненість споживачів у відсутності фальсифікації брендованого товару	Мінливість і відсутність односпрямованості стратегічного розвитку
Специфічність сприйняття бренду	Мінливість зовнішнього середовища

У 2017 р. агентство MPP Consulting у рамках проекту УкрБренд провело дослідження, спрямоване на виявлення та фінансову оцінку успішних вітчизняних брендів. За його результатами було сформовано рейтинг топ-100 найдорожчих український брендів. До нього увійшли компанії з шести секторів економіки. Оцінювання вартості бренду проводилося за спеціальною методикою, яка враховувала витрати на розробку і реєстрацію товарного знаку; частку витрат на рекламу, витрати на освоєння нових технологій і нововведень, частку витрат на підвищення якості та технологічного рівня продукції тощо.

Згідно зазначеного дослідження, в Україні перше місце посів бренд Моршинська, вартість якого оцінили в \$507 млн. Другий рядок рейтингу дістався компанії Sandora, вартість її бренду оцінили в \$312 млн. Замикає трійку найбагатших торгових марок в Україні – Roshen (\$274 млн). Варто акцентувати увагу, що в Україні практично відсутні бренди у сфері транспорту. Транспортні бренди представлені лише зарубіжними компаніями, які відкривають в Україні свої філіали.

На шляху формування успішних брендів українських компаній існує ряд проблем, серед яких:

- ✓ визначення основної категорії споживачів бренду і основних методів їх залучення;
- ✓ пошук потенційних інвесторів, яким може бути цікавий такий проект;
- ✓ пошук брендів-партнерів і їх спільне просування;
- ✓ відсутність науково-методичних інструментів для формування успішних брендів;
- ✓ недостатність практичного досвіду та значні витрати, які необхідні для створення унікальної концепції бренду.

Дослідження, що були проведені спеціалістами дали змогу ранжувати причини за мірою їх вагомості. Найсуттєвішими факторами, що істотно впливають на формування бренду українських компаній є недостатність фінансових ресурсів та складності зі знаходженням та оцінюванням потенціалу цільових ринкових сегментів. Варто зазначити, що доволі вагомим негативним чинником є низька зацікавленість іноземних інвесторів та покупців у придбанні продукції з биркою «made in Ukraine», що пояснюється впливом таких чинників, як економічне становище країни та рівень довіри до країни-експортера серед споживачів цільового сектора міжнародного ринку. Низький рівень експорту української продукції та низька привабливість інвестиційного середовища української економіки пояснюється відсутністю сформованого бренду України, як держави.

Щоб подолати перелічені вище проблеми формування брендів необхідно здійснювати подальше розширення обсягу і асортименту послуг та товарів, активно здійснювати внутрішні PR-заходи та підвищувати якість продукції. Саме тому спеціалісти для створення успішного бренду рекомендують: не заощаджувати на якості бренду, а також формувати бренд таким чином, щоб він був впізнаним настільки, що потенційний покупець міг би без проблем відрізнити його від інших.

Висновки. Вітчизняні компанії поступово намагаються вирішувати проблеми, які виникають у сфері формування та управління брендами. На початковому етапі формування бренду існує мало потенційних інвесторів, які б були готові вкладати в нього гроші. Тому увесь тягар початково фінансуван-

ня практично повністю лягає на компанію. У подальшому, якщо компанії вдасться презентувати бренд успішно, вона зможе залучити інвестиції та більш ефективно розвивати свій бренд.

Головне, про що потрібно завжди пам'ятати – це необхідність знайти й втілити у продукт свою бізнес-індивідуальність, завдяки якій потенційний покупець міг відрізнити товари даної компанії від інших. Це складне завдання, яке вимагає творчого пошуку, впровадження інновацій та готовності йти на певні ризики, які супроводжують будь які зміни в компанії.

УДК 334.75

Бахтіарова О.С., факультет Управління і технологій, група І411
Науковий керівник: д.е.н., доцент Карпенко О.О.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР

Анотація. Проаналізовано світовий та вітчизняний досвід формування та ефективного функціонування кластерних структур.

Постановка проблеми. Сучасний етап становлення економіко-організаційних форм виробництва характеризується зростанням зацікавленості до ролі та можливостей кластерних формувань у соціально-економічному розвитку. В останні два десятиріччя питання принципів діяльності, ефективності створення і функціонування таких об'єднань стають дедалі актуальнішими як у теорії, так і в практиці ведення бізнесу. Мережеві та кластерні відносини між компаніями значно змінили практику господарської діяльності у сучасному світі. Слід відмітити той факт, що в умовах сьогодення кластери виступають найбільш дієвими структурними утвореннями, які породжують широке коло питань для їх подальшого дослідження. Ефективна діяльність багатьох кластерних утворень продемонструвала їх значні конкурентні переваги порівняно з діяльністю суб'єктів господарювання, які не входять до складу певних структурних об'єднань.

Основні матеріали дослідження. Кластер є унікальною комбінацією підприємств, організацій, установ, наукових і освітніх інституцій, а також владних структур, які інформаційно та технологічно пов'язані між собою, географічно локалізовані і діяльність яких спрямована на розширення техніко-технологічних можливостей та підвищення конкурентоспроможності учасників кластера, а також економічної ефективності та конкурентоспроможності регіону, галузі, економіки країни в цілому.

На початку XXI ст. у розвинутих країнах малим та середнім бізнесом було зайнято більш як 90% усіх підприємств, причому більшість з них працювала саме на кластерних засадах. Лише в США діють приблизно 380 кластерів, сфера діяльності яких охоплює переробні галузі промисловості та сферу послуг, які виробляють приблизно 61% промислової продукції.

Фінляндія, маючи лише 0,5% світових лісових ресурсів, завдячуючи високій продуктивності кластерів, зумовленій інноваційними структурами, забезпечує 10% світового експорту продукції деревообробки та 25% – паперу. На телекомунікаційному ринку на неї припадає 30% світового експорту обладнання мобільного зв'язку та 40% мобільних телефонів.

Економіка Нідерландів “розбита” на 20 кластерів, у Данії функціонує 29 провідних кластерів, в яких бере участь 40% усіх фірм країни і які забезпечують 60% експорту, а в Австрії діють трансграничні кластери з Угорщиною, Італією, Швейцарією та Німеччиною. В Італії надзвичайно високою є концентрація індустріальних округів – різновиду кластерів. Кількість цих округів варіюється через постійне формування нових. Італійці створили свою модель мережевої системи. Наприклад, у Ломбардії працює система підтримки між кластерами, де вивчаються інноваційні, коопераційні, організаційні зв'язки. Австрія за десятиріччя створила стовідсотково інноваційну економіку на базі кластерів. Тут спочатку вивчили всі патентні можливості кожного регіону, всіх 9 земель, а потім почали створювати кластери. Перший кластер був створений у сфері обробки деревини. Зараз в Австрії лише автомобільних кластерів чотири. Навіть функціонує кластер дизельних двигунів, які використовують не лише в Європі, але й у Сполучених Штатах Америки.

У Великобританії загалом можна визначити 154 “кластери”. Це становить від 8 до 18 кластерів на один регіон Великобританії. Ці кластери охоплюють як галузі промисловості, так і сферу надання послуг, серед яких сільське господарство і виробництво харчових продуктів, металургію, автомобільну промисловість, інформаційно-комунікаційні технології, біотехнологію, фінансові послуги, туристичні та інтернет-послуги.

Китай та Тайвань проводять у першу чергу кластерну політику, пов'язану з технопарками та інкубаторами.

Австралія, Фінляндія, Ірландія, Нідерланди та Чилі належать до країн, які розробили амбіційну стратегію підтримки місцевих підприємців та інших місцевих фірм, що активно працюють з малими та середніми підприємствами бізнесу.

Польща провела адміністративно-територіальну реформу, створивши 15 воєводств, у кожному з яких є багато можливостей для того, щоб створювати свої інноваційні системи. Наприклад, у Гданську працює кластер, що зай-

мається біотехнологіями, комп'ютеризацією, електронікою та телекомунікаціями, в якому беруть участь близько 60 компаній.

Україна також впроваджує передовий світовий досвід утворення кластерів для розвитку економіки своїх регіонів. Українські економісти спираються на принципи кластеризації, що ефективно використовуються в ЄС. Спроби впровадження перших виробничих систем на основі кластерної моделі в різних регіонах України, що здійснювалися починаючи з 1997 року, підтверджують доцільність, перспективність та ефективність формування партнерств, мереж, кластерів і мегакластерів на базі співпраці влади, громадських організацій, ділових асоціацій (розвиток кластерних ініціатив на Поділлі, у Прикарпатті, Поліссі, Придунайському регіоні. Піонером кластеризації в нашій країні слід вважати Хмельницьку область. В Україні вже функціонують понад 20 кластерів, які нажалі створені і розвиваються без належної підтримки держави. До регіонів, які приступили до формування пріоритетних для них мережових виробничих систем, слід віднести насамперед Херсонську, Полтавську та Одеську області - протягом останніх років тут здійснюється напружена робота з утворення практично перших в Україні за технологічною спеціалізацією інноваційних підприємницьких структур.

В Україні процес кластеризації здійснюється повільно, оскільки Уряд поки що не приділяє цьому належної уваги. Для пришвидшення процесу кластеризації національної та регіональної економіки слід вирішити такі першочергові завдання:

- забезпечити розробку відповідної законодавчої бази для формування в Україні сприятливих умов для розвитку підприємництва з особливим акцентом на підтримку мережових структур (кластерів);
- підготувати представників державного сектору, ділових кіл та інститутів, творених для підтримки кластерних та мережних об'єднань, наукових та навчальних закладів шляхом проведення семінарів і тренінгів з питання раціонального розвитку мережових структур (кластерів);
- прийняти оптимальні рішення щодо об'єднання структур державного та приватного секторів для створення екологічно чистої продукції і збереження довкілля;
- підвищити роль у розвитку мережових структур (кластерів) неурядових, неприбуткових організацій, ділових асоціацій, орієнтованих на формування сприятливого підприємницького середовища;
- виступати посередником та каталізатором кластерних ініціатив у різних сферах економіки.

В Україні сформувались об'єктивні умови для позитивних змін у розвитку економіки. Застосування кластерного підходу в країні є необхідним підґрунтям для відродження вітчизняного виробництва, підвищення ефективності

інноваційного розвитку регіонів, досягнення високого рівня конкурентоспроможності економіки країни.

Висновки. Міжнародний досвід формування та функціонування кластерних структур показує, що кластерні об'єднання підприємств, науково-дослідних організацій, вищих навчальних закладів, владних структур є однією з найефективніших форм сучасного економічного розвитку. Функціонування кластерів в Україні на основі використання переваг коопераційної взаємодії сприятиме широкому використанню інноваційних рішень, передових досягнень науки і освіти, науково обґрунтованих методів та моделей управління і забезпечить підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності учасників кластера, регіону та країни в цілому.

УДК 35.071.2

Бахтіарова О.С., факультет Управління і технологій, група І411
Науковий керівник: к.е.н., доцент Войченко Т.О.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Анотація. Досліджено основні особливості розвитку адміністративно-державного управління та підвищення ефективності адміністративно-державної діяльності в Україні.

Постановка проблеми. Феномен адміністративно-державного управління вимагає постійного серйозного теоретичного і практичного вивчення, оскільки, як і всі соціально-політичні явища, він знаходиться в процесі безперервної зміни і розвитку.

Основні матеріали дослідження. Теорія адміністративно-державного управління є одним з найбільш важливих і перспективних напрямів сучасної політичної думки. Довгий час вона розвивалася в руслі загальної політологічної традиції і лише наприкінці ХІХ ст. стала виділятися як самостійна галузь наукових досліджень.

Універсальним стратегічним завданням теорії адміністративно-державного управління є пошук нових шляхів дослідження державного апарату, виявлення ще не використаних можливостей його розвитку та удосконалення, пропозиція більш ефективних, найчастіше альтернативних способів вирішення складних проблем державного управління.

Можна виділити два вирішальні чинники, що впливають на динамізм державного адміністрування у всіх розвинених країнах світу: науково-технічний

розвиток і політичний процес. Обидва ці чинники мають тенденцію до посилення впливу на адміністративно-державні інститути. Якщо професійна діяльність бюрократії на початку XX ст. була спрямована на процедурні способи діяльності, підзвітність, підконтрольність, політичну нейтральність, то наприкінці XX ст. адміністративно-державне управління націлено на програмні і проблемні методи із застосуванням новітньої обчислювальної техніки і використанням плюралістичної смуги забезпечення (парламенту, партії, групи тиску).

Кардинально змінюється також стиль адміністративно-державного управління. Якщо чиновники на початку століття уникали ризикованих дій, не любили інновацій, боялися припуститися помилок (оскільки вони були адміністративно карні), займалися рутинною діяльністю, висували на перший план безпеку, не прагнули перенавчатися, то наприкінці століття стиль адміністративно-державного управління став принципово іншим. На сьогодні важливе значення має постійне застосування інновацій, а значить уміння ризикувати, сприймання помилок з розумінням і навчанням на них, концентрація уваги на нових шансах і можливостях, пріоритетність досягнень, прагнення до постійного підвищення кваліфікації.

Отже, в науці адміністративно-державного управління не може бути ніяких застиглих схем і моделей. Феномен адміністративно-державної діяльності потребує постійного серйозного теоретичного і практичного вивчення, оскільки, як і всі соціально-політичні явища, він знаходиться в процесі неперервної зміни і розвитку.

В Україні наука адміністративно-державного управління одержала офіційне визнання зовсім недавно. У період панування марксистсько-ленінської ідеології державне управління розглядалося з погляду «керівної і направляючої ролі партії». З компетенції державних органів були виключені такі найважливіші елементи, як цілевизначення, прийняття рішень, розроблення та оцінювання програм і планів суспільного розвитку. Завдання державного адміністрування зводилися до того, щоб забезпечити реалізацію партійних рішень, прийнятих партійними структурами. Адміністративно-державне управління охоплювало тільки виконавчу і розпорядницьку діяльність, його зміст зводився до чіткої формули «команда- виконання». Критичні зауваження, альтернативні пошуки й інші творчі моменти в діяльності державної адміністрації не допускалися.

Щодо питання про наукове підґрунтя системи адміністративно-державного управління в нашій країні думки вчених на сьогодні розділилися. Важливо відмітити, що одні виокремлюють ієрархічність форм української державності, вважаючи, що досвід західних країн не може бути основою для формування національної концепції державної служби. Вони пропонують спиратися на історичний досвід України в сфері адміністративно-державного управління, використовувати переважно національні форми і традиції. Така точка зору

дуже приваблива, оскільки для кожного патріота минуле його батьківщини завжди дороге і святе. Але в країні порушено неперервність національних суспільних форм. Натомість розвивалися інші суспільні форми, і тому застосовувати форми, що стали історією адміністративно-державного управління, недоцільно. Можна і потрібно використовувати національний досвід, зрозуміти його, виявити в ньому найістотніше, але це зовсім інше, ніж пряме перенесення колишніх національних форм і моделей.

Кажучи про перспективу розвитку української державності, варто зауважити, що історичні традиції України припускають збереження в країні унітарного типу адміністративно-державного управління із сильними централістичними тенденціями, які варто розвивати і підтримувати.

Варто відмітити, що особливістю сучасності є конвергенція (угода, домовленість) двох систем адміністративно-державного управління – федеральної та унітарної. У сучасному суспільстві федеральні держави рухаються в унітарному напрямі, а унітарні системи еволюціонують у федеральному.

Цікава тенденція виявилася в останні десятиліття під час формування моделі апарату державних службовців у розвинених країнах. Історично склалося так, що в США у державному апараті досить довго мали перевагу чиновники-фахівці, у той час як у Великобританії і Франції – адміністратори широкого профілю – дженералісти. Час показав, що обидві моделі мають і сильні, і слабкі сторони. Безсумнівно, широке використання дженералістів спрощує завдання загальної координації управління. Адміністратори широкого профілю, здатні трансформувати думки експертів у пропозиції і проекти, зрозумілі політичним керівникам, надають велику допомогу особам, що приймають рішення. Очевидно також, що вузькі фахівці не здатні аналізувати проблеми в широкому контексті загальнодержавних інтересів.

Важливо відмітити, що однак існує й інший аспект проблеми. В умовах постійно зростаючої спеціалізації управління, розширення та ускладнення сфер державної активності адміністратори широкого профілю не справляються зі зростаючим обсягом завдань – значна частка часу експертів витрачається на те, щоб викласти їм проблему в простій і доступній формі. Саме тому виникла компромісна тенденція – створення інтегральної ієрархії, за якої фахівці та дженералісти працюють пліч-о-пліч під єдиним керівництвом вищого чиновника. Саме цю модель слід використовувати для формування апарату державних службовців в Україні. Найбільш оптимальним аспектом для державного службовця варто вважати фахову освіту, доповнену загальним курсом з державного адміністрування.

В усіх розвинених країнах світу великого значення набуває також питання про контроль над системою державної служби. Наявність такої посередницької інстанції покликано пом'якшувати відносини між законодавчою і вико-

навчою владою. Було б доцільно створити подібний інститут і у нашій країні, де сьогодні особливо важливо згладити суперечності між різними галузями державної влади.

Висновки. Для того, щоб прискорити розвиток української наукової школи адміністративно-державного управління, потрібно зблизити науку публічного адміністрування і науку управління підприємствами. Деякі західні вчені вважають, що в майбутньому ці дві науки можуть злитися в одну. Варто зауважити, що для України це особливо важливо, оскільки в теорії управління підприємствами існують важливі розробки вітчизняних учених, які можна і треба використовувати в державному адмініструванні.

УДК 658.589

Близнюк Л.А., факультет Управління і технологій, група ІЗІІ
Науковий керівник: д.е.н., доцент Карпенко О.О.

МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ

Анотація. В умовах ринкової економіки нові товари, технології і послуги – головні чинники в конкурентній боротьбі. З урахуванням швидких змін у смаках, технологіях і станах конкуренції фірма не може покладатися тільки на існуючі нині товари. Тому однією з найважливіших проблем фірми стає маркетингове забезпечення розроблених товарів-новинок.

Постановка проблеми. Маркетинг інноваційних продуктів є запорукою успіху підприємств – інноваторів, оскільки дозволяє виявляти й контролювати фактори, які визначають умови тривалого виживання й розвитку (на основі інновацій) на ринку, а отже, потребує детального дослідження та вивчення.

Основні матеріали дослідження. З поняттям «інновація» пов'язується розроблення або вдосконалення нових товарів, послуг, а також організаційно-технічних рішень виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру на умовах більш вигідних, ніж існуючі, що істотно поліпшує структуру та якість виробництва та/або соціальної сфери.

Як будь-який товар в ринкових умовах, інновація передбачає необхідність орієнтації на концепцію маркетингу. Окрім того, продуктової інновації як специфічному товару притаманні певні особливості, серед яких:

- ринкова новизна;
- перспективний характер потреби на інновацію або навіть відсутність потреби на ринку;

- високий ступінь невизначеності на ринку та відповідно ризику, що супроводжує інновацію;
- відокремленість у часі між затратами і кінцевим результатом;
- здатність до значної мультиплікації доходів при реалізації;
- спрямованість, насамперед, на задоволення потреб споживачів-новаторів;
- неможливість використання товару без належного рівня знань та поінформованості споживачів.

Сучасні умови функціонування вітчизняних підприємств передбачають розвиток інноваційних технологій, які на сьогодні стали невід'ємним фактором, що впливає на формування національної конкурентоспроможності.

Під час виведення інновацій на ринок відбуваються невдачі, причин яких потрібно шукати не тільки в нових знаннях, а в потребах, бо споживачу потрібен не лише новий товар, а й нові вигоди.

Практичний досвід свідчить, що здебільшого споживачі не завжди позитивно ставляться до нових товарів, проявляють деяку недовіру. Враховуючи це, процесу проектування нової продукції передують маркетингові дослідження, які вивчають причини спонукання споживачів до нового товару, що обумовить доцільність впровадження інновацій.

Для впровадження інновації на ринок необхідно визначити ступінь новизни, а саме: абсолютна новизна (відсутність аналогів новації); відносна новизна (формування прикмет щодо ідеї); вартісна новизна (витрати на розробку і впровадження проєктів); «доцільна» новизна (спрямованість проєкту на забезпечення підвищення якості продукції); ринкова новизна (оцінка новизни в світі, в країні, в галузі, для конкретного підприємства).

Інноваційна діяльність як сукупність процесів зародження нововведень вимагає специфічних знань про ринкове середовище, де будуть реалізовуватись нововведення, (або можливості формування попиту) для принципово нових товарів та послуг для визначення потреби ринку до сприймання інновації певного типу і товарів, які здатні задовольнити потреби споживачів.

На сьогодні помічаємо багато проблем, які виникають у сучасному маркетингу, обумовлених такими причинами:

- збільшення кількості брендів пояснюється трьома факторами: необхідністю адаптувати товари до специфічних потреб визначених споживачів; велика кількість торгових марок у компанії перешкоджає виходу на ринок нових конкурентів; великий портфель брендів посилює позицію виробника в переговорах з дистриб'ютором – висока знижка на один бренд компенсується низькою знижкою на інший. За таких умов саме інновації допомагають не лише компаніям, які сильніші та мають більший вплив на ринок, але й компаніям-челенджерам і новим компаніям завоювати свою нішу на ринку та зацікавити свого споживача;

- швидкість, з якою з'являються нові марки, технології, на сьогодні зростає, а час життя нових товарів на ринку скорочується (заміна виробу стає дешевшою, ніж його ремонт).
- ринкові сегменти стають все меншими та меншими, а вартість інформування про новий товар зростає. Для ефективного охоплення аудиторії необхідно представити бренд не в одному, а в декількох ЗМІ і, як наслідок, зростає вартість виходу нового товару на ринок. Компанії змушені створювати не просто нові товари, а нові вигоди для споживачів;
- споживачі стали перебірливими і все частіше ігнорують комерційні комунікації. Можливо, єдиний шлях привернення уваги – новизна. Проте більшість новинок, модифікацій продуктів скоріше пов'язані з необхідністю диференціації від конкурентів чи підвищенням інтенсивності повторних покупок, а зовсім не з актуалізацією нових потреб.

Більшість вітчизняних науковців вивчають зміни виключно у формі продуктових і технологічних інновацій, але не розглядають питання, пов'язані з упровадженням нетехнологічних інновацій (нові фінансові інструменти, нові форми управління підприємством, нові методи впливу на споживачів, нові форми навчання тощо). І якщо підприємства з іноземним капіталом або ті, які працюють на основі франшизи, використовують інноваційні для України інструменти управління, то вітчизняні підприємства (особливо державної форми власності, які часто розраховують на дотації з боку держави) і не намагаються модернізувати методи та способи інноваційного й маркетингового впливу на ринок та усіх його контрагентів.

Висновки. Маркетинг інноваційних продуктів може розглядатись у різних аспектах. Він може трактуватись як система мислення та ідеологічна основа підприємницької діяльності, яка полягає в орієнтації організації на засади маркетингу та досягненні конкурентних переваг через використання інновації, важливою ознакою якої в ринкових умовах виступає новизна її технічних та споживчих характеристик.

Маркетинг інновацій це здійснення робіт дослідницького характеру: проведення маркетингових досліджень з метою вивчення кон'юнктури ринку, виявлення смаків та уподобань споживачів; прогнозування динаміки попиту на інновацію; сегментування та вибір цільового сегмента і розроблення стратегії маркетингу для інновації тощо.

Компанії мають вдало застосовувати в своїй діяльності не тільки маркетинг інновацій, а й інноваційний маркетинг, що дозволить не тільки збільшити прибутки, а й міцно закріпитися на ринку.

УДК 74.268

Бойко І.О., факультет Управління і технологій, група 1311

Науковий керівник: к. е. н., доцент Семенчук Т. Б.

ЯК ДОСЯГНУТИ РІВНЯ СЕО ТА РЕЙТИНГ НАЙЕФЕКТИВНІШИХ СЕО 2017

Анотація. Розглянуто суть поняття Chief Executive Officer (прийнята аббревіатура – СЕО), їх обов'язки, правила якими вони керуються на шляху до успіху. Також проаналізовано та наведено рейтинг найбільш успішних СЕО в світі за 2017 рік.

Постановка проблеми. Сьогодні економіка та її складова підприємства переживають час кардинальними перетвореннями. Відповідно до цього в організаціях виникають нові труднощі й нові можливості, що впливають з ринкових механізмів. На ринку існує жорстка конкуренція, що істотно підвищує вимоги до якості продукції й послуг як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках та безумовно потребує удосконалення процесів управління. Розв'язання даних проблем неможливе без кваліфікованих, гнучких до адаптації керівників, лідерів з глибокими професійними знаннями в галузі управління. Кожний керівник відповідно до умов які складаються на ринку вибирає ті елементи менеджменту, що на його погляд краще всього підходять до конкретної ситуації, є найбільш доцільними для успішної роботи при досягненні цілі організації. У зв'язку з цим постає питання про самовдосконалення переорієнтацію мислення, про формування вмінь та навичок оцінювати свою власну діяльність та у вірно вибраному напрямку визначати перспективи росту. Отже, актуальним є питання розуміння СЕО організацій, що професійні якості є важливим інструментом для успішної, професійної діяльності керівника.

Основні матеріали дослідження. Українською мовою назва посади Chief Executive Officer (прийнята аббревіатура – СЕО) інтерпретують по-різному, і на сьогоднішній день немає єдиного трактування цього терміна з англійської. У деяких словниках може вказуватися невірне значення посади як «Президент» (англ. President), але для перекладу вживається вираз «головний виконавчий директор». Однак дослівний переклад не відображає суті цього терміну, і слід розуміти, що посада СЕО ближче генеральному директору, ніж до виконавчого, незважаючи на те, що останній більш співзвучний до дослівного перекладу.

Найбільш точні за змістом значення посади СЕО – «генеральний директор», «головний адміністративний керівник», «головна посадова особа».

Зазвичай в підпорядкуванні у СЕО знаходяться Chief Operating Officer (COO), Chief Financial Officer (CFO), Chief Technology Officer (CTO) та інші відповідальні керівники компанії.

Відповідно до класичної теорії менеджменту, основна функція CEO — бути сполучною ланкою між компанією і зовнішнім середовищем (суспільством, законом, економікою, технологією, ринками і споживачами). Таким чином, в область завдань і відповідальності особи, що обіймає цю посаду, входить забезпечення відповідності дій компанії критеріям і нормам усього розмаїття зовнішніх зацікавлених утворень.

Головні обов'язки CEO:

- визначати загальну стратегію підприємства;
- моделювання;
- приймати загальні рішення на вищому рівні, які забезпечуватимуть стійке зростання компанії;
- розподіляти грошові потоки згідно пріоритетів компанії;
- виконувати представницькі обов'язки.

Майстерність, яку CEO повинен демонструвати у процесі роботи:

- доносити бачення і концепцію власної компанії до решти світу, таким чином щоб їх розуміли прості смертні;
- заражати довколишніх своїми ідеями, внутрішнім драйвом, мріями;
- вибудовувати продукт у такий спосіб, щоб він ставав корисний людям;
- бізнес це бізнес, відповідно мусить заробляти;
- вибудовувати комфортну внутрішню культуру компанії;
- навіть у рядового співробітника мусить жевріти відчуття того, що він може на щось та й впливати!

Правила, якими керувалися найуспішніші CEO (управлінці) на шляху до успіху:

- *Робити малі ставки, щоб отримати великі виграші.* (Як зазначають Ботельо та Пауелл, «шлях до кабінету першого керівника рідко являє собою пряму лінію – інколи аби просунутись вперед, потрібно зробити крок назад чи зійти на узбіччя»);
- *Вирішитися на великий стрибок.* (Більш ніж третина «спринтерів» зробили рішучий крок у перше десятиліття своєї кар'єри, захопившись за можливість, для реалізації якої не мали ані досвіду, ані кваліфікації. Не вагаючись, вони «кидалися у вир із головою», отримуючи таким чином досвід, що дав їм перевагу на пізніших етапах кар'єри);
- *Впорядкувати безлад.* (Один із найшвидших способів довести, що ви готові стати CEO – це проявити себе у непростий для компанії час. Дослідження показало, що 30% лідерів змогли успішно провести фірму крізь глибоку кризу. «Зіткнувшись із кризою, майбутні лідери можуть продемонструвати здатність спокійно оцінити ситуацію, приймати рішення під тиском, йти на зважений ризик, згуртовувати інших навколо себе та вперто рухатись

вперед незважаючи на всі перепони – і це є досконалою підготовкою до ролі CEO», – пишуть Ботельо та Пауелл).

Найефективнішим у світі генеральним директором згідно зі свіжим рейтингом The Best-Performing CEOs in the World 2017 від журналу Harvard Business Review став CEO компанії Inditex Пабло Ісла (Pablo Isla).

Іслі 53 роки, він керує Inditex 12 років у статусі гендиректора, з 2011-го року суміщає цю посаду з посадою голови ради директорів Inditex. У 2015-му і 2016-му роках топ-менеджер іспанського ритейлера був лише третім у списку найбільш ефективних керівників. Ісла отримав юридичну освіту в Мадридському університеті Комплутенсе. До приходу в компанію працював у банківській групі Banco Popular, міністерстві економіки і фінансів Іспанії, а також був президентом тютюнової компанії Altadis.

Друге місце, як і в минулому році, посів CEO британського комунікаційного холдингу WPP Мартін Соррелл (Martin Sorrell). У рейтингу 2015-го року Соррелл посідав п'яте місце.

Трійку найкращих керівників замикає CEO американської технологічної компанії NVIDIA Жень-Сунь Хуан (Jen-Hsun Huang). У 2016-му році він був на 6-му місці в рейтингу, а в 2015-му – тільки на 29-му.

У першу десятку рейтингу найефективніших CEO світу також увійшли: Жак Ашенбруа (Jacques Aschenbroich), виробник і постачальник автозапчастин Valeo; Бернар Арно (Bernard Arnault), виробник предметів розкоші LVMH; Мартен Буїг (Martin Bouygues) промислова група Bouygues; Йохан Тійс (Johan Thijs), банківська група KBC; Марк Паркер (Mark Parker), виробник спортивного взуття і одягу Nike; Елмар Дегенхарт (Elmar Degenhart), виробник шин та покришок Continental; Флорентіно Перес Родрігес (Florentino Pérez Rodríguez), будівельна компанія ACS.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що CEO досягає мети своєї діяльності актуалізуючи власні фізичні та інтелектуальні сили, вдосконалюючи свої особисті та управлінські якості. Задоволеність професійно-управлінською діяльністю відіграє надзвичайно важливу роль в процесі самоактуалізації особистості CEO, що безпосередньо впливає на активність його професійної діяльності та на бажання особистісно і професійно розвиватися та бути успішним CEO.

УДК 658

Василига С.М., факультет «Управління і технології»

Науковий керівник: к.е.н., доцент Семенчук Т.Б.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ЧИННИК ЖИТТЄЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Проведено аналіз факторів життєздатності підприємства, розглянуто поняття стратегічного управління та його вплив на життєздатність підприємства, наведено приклади стратегічного управління на державному рівні.

Постановка проблеми. Поняття «життєздатність підприємства» в науковій літературі мало досліджено. Переважна більшість науковців розглядає це поняття з точки зору економічних показників та зовсім не розглядає вплив ефективності управління на показники життєздатності підприємства. У зв'язку з цим залишається актуальне питання впливу стратегічного управління на життєздатність підприємства, що потребує додаткового дослідження.

Основні матеріали дослідження. Більшість науковців визначає поняття «життєздатність підприємства» як його здатність повноцінно функціонувати та конкурувати на ринку. Дж.Й. Лін, наприклад, зазначає, що життєздатність підприємства, це «..здатність підприємства без державної підтримки отримувати прийнятний нормальний прибуток в умовах відкритого вільного і конкурентного ринку». Практично всі науковці розглядають це поняття через призму економічних категорій: рентабельність активів, отриманий прибуток, фінансова рівновага тощо. Молла М.Г., наприклад, виділяє чотири основних чинника життєдіяльності підприємства:

- наявність чистих активів підприємства;
- наявність активів для забезпечення виконання зобов'язань щодо повернення позикового капіталу та забезпечення необхідного рівня ліквідності активів, які фінансуються за рахунок позикових коштів;
- забезпечення фінансової рівноваги, тобто здатності до генерування грошових надходжень в обсягах та у терміни, достатні для фінансування грошових витрат, пов'язаних з операційною, інвестиційною діяльністю підприємства;
- забезпечення беззбиткової діяльності або досягнення цільових показників господарсько-фінансової діяльності відповідно до поставлених стратегічних цілей та завдань підприємства.

Проте, слід зазначити, що життєздатність підприємства не визначається лише економічними категоріями. Для повноцінного функціонування йому потрібні також наявність достатньої кількості кваліфікованих кадрів, а також

Управління та економіка водного транспорту

ефективний менеджмент та стратегічне управління. Економічні категорії та оперативне управління забезпечують ефективне функціонування підприємства в поточний момент, а також в короткостроковій перспективі, в той час як стратегічне управління дозволяє забезпечити функціонування на середньо- (до 10 років) та довгострокову (до 25 років) перспективу. Із таблиці видно, що перехід від оперативного управління до стратегічного дає змогу швидко реагувати на зміни, які відбулися у зовнішньому середовищі.

Таблиця 1

Порівняння оперативного і стратегічного управління

Характеристика	Оперативне управління	Стратегічне управління
Місія, призначення	Виробництво товарів і послуг з метою отримання доходу від їх реалізації	Виживання підприємства в довгостроковій перспективі через установалення динамічного балансу з оточенням, що дозволяє вирішувати проблеми
Об'єкт концентрації уваги менеджменту	Погляд усередину підприємства, пошук шляхів ефективного використання ресурсів	Погляд назовні, пошук нових можливостей підприємства, у конкурентній боротьбі, відстеження і адаптація до змін в оточенні
Врахування фактору часу	Орієнтація на короткострокову і середньострокову перспективу	Орієнтація на довгострокову перспективу
Основа побудови системи управління	Функції та організаційні структури, процедури, техніки та технологія	Люди, системи інформаційного забезпечення, ринок
Підхід до управління персоналом	Погляд на працівників як на ресурс підприємства, як на виконавців окремих робіт та функцій	Погляд на працівників як на основу підприємства, її головну цінність та джерело благополуччя
Критерії ефективності управління	Прибутковість і раціональність використання виробничого потенціалу	Своєчасність і точність реакції підприємства на нові запити ринку і зміни залежно від змін оточення

Таким чином, стратегічне управління дає змогу оперативно реагувати на зовнішні та внутрішні зміни, і визначати шляхи подальшого розвитку підприємства з метою забезпечення його життєздатності.

При стратегічному управлінні для аналізу рівня життєздатності підприємства України використовують переважно SWOT-аналіз – визначення сильних і слабких сторін підприємства, а також можливостей і загроз, що витікають з його найближчого оточення (зовнішнього середовища).

Слід зазначити, що стратегія розвитку підприємства на довгострокову перспективу не є статичним документом. До неї вносяться корективи залежно від зміни факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Стратегічне управління здійснюється на всіх рівнях – від управління підприємством до управління галуззю економіки держави. На кожному з рівнів існує власна стратегія розвитку. На державному рівні це, наприклад, Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року, Стратегія розвитку авіаційного транспорту та аеропортів, Стратегія розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року, Національна транспортна стратегія на період до 2020 року, Стратегія розвитку Полтавської області до 2020 року, Морська доктрина України на період до 2035 року тощо. Так, наприклад, за останні роки Індією було прийнято три редакції морської доктрини (2004, 2009 та 2015 рр.), а Великобританією – 5 редакцій морської доктрини (1995, 1999, 2004, 2011 та 2017 рр.). Морська доктрина України на цей час відповідно до указу Президента України від 26.05.2015 № 287 «Про рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» також проходить процес оновлення.

Висновок. За результатами проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

- крім економічних показників на життєздатність підприємства суттєво впливають також методи оперативного та стратегічного управління, наявність міцного кадрового потенціалу;
- для ефективного функціонування підприємства важливо досягти синергії усіх критеріїв життєздатності підприємства;
- ефективність актів стратегічного управління залежить від їх динамічності та відповідності змінам внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства;
- для аналізу рівня життєздатності підприємства України використовують переважно SWOT-аналіз. Це одна з найефективніших форм аналізу рівня життєздатності підприємства, оскільки при правильній побудові включає в себе всі фактори впливу на підприємство.

УДК 65.01

Донецький Я.О., факультет управління і технологій, група 1511

Науковий керівник: к.е.н., доцент Войченко Т.О.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ «KANBAN»

Анотація. Досліджено принцип роботи системи «Канбан», її особливості та можливість застосування на вітчизняних підприємствах.

Постановка проблеми. За сучасних ринкових умов господарювання проблема формування та ефективного використання матеріальних ресурсів підприємств є однією з визначальних при виробленні стратегії управління і регулювання процесу виробництва. Підвищення ефективності управління матеріальними запасами досягається за рахунок впровадження логістичної концепції, що передбачає інтегрований підхід до управління запасами в логістичній системі. На сьогодні проблема оптимізації запасів є досить актуальною для підприємств України, що дозволяє суттєво зменшити витрати суб'єктів господарювання, підвищити ефективність та забезпечити отримання максимального прибутку.

Основні матеріали дослідження. З початку 70-х років у Японії, а потім і в інших країнах, набула великого поширення система «Канбан», що є механізмом організації безперервного гнучкого виробничого потоку, який функціонує практично без страхових запасів. Традиційна концепція організації виробництва, як відомо, спрямована на запобігання простоям та організацію безперервного потоку з обов'язковим створенням страхового запасу. Японська концепція ґрунтується на практично повній відмові від страхових запасів. В умовах системи «Канбан», на відміну від традиційного підходу, виробник не має завершеного плану й графіка виробництва, а жорстко пов'язаний конкретним замовленням споживача. Якщо традиційна система планування функціонує за принципом «виштовхування» раніше визначеної партії деталей чи вузлів на наступні операції і не реагує на те, потрібні вони там фактично в такій кількості та в даний час чи ні, то система «Канбан» є за протилежним принципом. Ритм праці, кількість і номенклатура деталей, що перебувають у виробництві, визначаються не заготівельною ланкою, а випускними лініями кінцевого складання. «Вхід» і «вихід» у системі ніби помінялися місцями. Якщо в традиційній системі на «виході» отримують тільки те, що було на «вході», то в «Канбан» у виробництво «входить» тільки те, що потрібне на «виході». Інформація йде з «попередженням». Як правило, застосовуються два види карток «Канбан». Спочатку всі працівники інформують одне одного про планове замовлення, а потім – про фактичну операцію. «Канбан» було розроблено Таїті Оно в Toyota з метою досягнення та підтримки високого рівня виробництва.

Канбан став ефективним інструментом в управлінні системою виробництва у цілому, і довів себе, як відмінний спосіб пропагування вдосконалень. Проблемні місця виявляються за зменшенням кількості продуктів у циркуляції. Однією з переваг «Канбан» є встановлення верхньої межі на кількість деталей, що очікують опрацювання, й уникнення таким чином перевантаження системи виробництва.

Походження Kanban. Наприкінці 1940-х «Toyota» почала вивчати супермаркети з метою застосування на власних фабриках їхньої методології розміщення продуктів на складах і полицях. У супермаркеті клієнти отримують необхідну кількість товару у потрібний для них час. Більше того, супермаркети зберігають лише те, що планують продати найближчим часом, а клієнти беруть лише те, що їм потрібно. Таким чином, забезпечується майбутня пропозиція товару. «Канбан» вирівнює складські об'єми зі споживанням: коли матеріал споживається, відправляється сигнал виробити й доставити новий. Ці сигнали відслідковуються через цикл поповнення.

Шість правил Тойота:

- Наступний процес забирає стільки елементів, скільки було вказано «Канбаном» на попередньому процесі.
- Попередній процес виробляє елементи в кількості й послідовності, вказаних «Канбаном».
- Жоден елемент не виробляється і не транспортується без «Канбану».
- Завжди приєднуйте «Канбан» до товарів.
- Продукти з дефектом не відсилаються до наступного процесу. В результаті завжди отримуємо бездефектні товари.
- Зменшення кількості «Канбан» збільшує чутливість.

Картки «Канбан». Картка «Канбан», по суті, є повідомленням, що сигналізує про вичерпання продуктів чи деталей. При отриманні картка «Канбан» спричиняє поповнення запасу потрібних деталей. Споживання таким чином керує попитом на продукцію, і цей попит вказується картками «Канбан». Таким чином, за допомогою «Канбан»-карток організовується система, керована попитом. Прихильники ощадливого виробництва вважають, що кероване попитом виробництво має більші обороти продукції та менші об'єми на складах, допомагаючи таким чином компаніям бути більш конкурентноздатними.

Система трьох ящиків. Прикладом реалізації простої системи «Канбан» може бути «система трьох ящиків» для деталей. Один ящик знаходиться на підлозі фабрики (початкова точка попиту), один – на складі фабрики (точка контролю запасу), і один ящик – у постачальника. Ящики мають знімну картку, яка містить інформацію про продукт та іншу потрібну інформацію – класичну картку «Канбан».

Коли ящик на підлозі фабрики порожній (тому що деталі були використані у процесі виробництва), порожній ящик та його картка повертаються на склад (точку контролю запасу). Склад обмінює порожній ящик з фабрики на повний зі складу. Повний ящик теж містить картку «Канбан». Склад посилає порожній ящик з його картою до постачальника. Повний ящик постачальника (з картою) поставляється на склад фабрики, а порожній залишається у

постачальника. Це останній крок процесу. Отже, у процесі ніколи не закінчуються деталі, завжди постачається необхідний об'єм і є лише один запасний ящик. Таким чином, на складі ніколи не з'явиться надто багато невикористаних деталей. Запасний ящик дозволяє уникати несподіваних ситуацій з обривом постачання, які можуть виникнути.

Висновки. Для раціонального управління запасами на українських підприємствах доцільно: визначити раціональну величину виробничих та товарних запасів шляхом умілого маневрування ними; впроваджувати нові прогресивні системи управління виробничими запасами; вдосконалювати процес нормування шляхом встановлення науково обґрунтованих норм та нормативів, застосовувати індивідуальні норми для підприємств; покращувати організацію постачання, в тому числі шляхом встановлення чітких договірних умов постачання, оптимального вибору постачальників, налагодженої роботи транспорту тощо. В цілому японська система управління, безперечно, заслуговує на увагу, і застосування елементів до конкретних умов країни і виробництва, звичайно ж, може дати великий ефект.

УДК 004.8: 656

Іванова О.Ю., факультет управління і технологій, група 1401

Науковий керівник: д.е.н., доцент Карпенко О.О.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМАХ

Анотація. Розглянуто досягнення науки в галузі розвитку штучного інтелекту, а також результати і перспективи впровадження і ефективного використання в транспортних системах сучасних комп'ютерів, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують інтелекту людини.

Постановка проблеми. Оскільки в основі ефективного управління транспортом лежить ідея безперервного моніторингу всього транспортно-логістичного процесу і прийняття рішень на основі аналізу величезних обсягів інформації, то сьогодні транспортні системи потребують широкого впровадження штучного інтелекту, тобто інтелектуальних можливостей сучасних комп'ютерів.

Основні матеріали дослідження. З безперервним прогресом у розвитку штучного інтелекту та роботобудування сучасні технології досягли такого рівня, що вже незабаром повністю змінять уявлення про працю людини. Зміни відбуваються в усіх галузях і компаніях в частині розробки нових продуктів,

підтримки нових ринків і нових видів послуг, пов'язаних з інтелектуальною обробкою даних, інтелектуальними системами і «розумними» машинами. Сьогодні вчені, інженери та програмісти націлені на створення «розумних» машин та інтернету речей, що поєднують побутові речі, технології обробки сенсорної інформації, web-технології, проектування та програмування з методами та моделями штучного інтелекту, теоріями когнітивних наук й останніми досягненнями з обробки інформації у мозку людини. Вчені переконані, що вже через 10 років штучний інтелект замінить людину в багатьох сферах діяльності, в тому числі, і на транспорті.

Порівняно з початком століття, у 2017 році кількість інформації, доступної для навчання «розумних» машин, збільшилась в 14 разів, а галузь комп'ютерних наук, що забезпечує обробку такої кількості даних у реальному часі та спрямована на імітацію інтелекту людини машинами, обумовила стрімкий розвиток штучного інтелекту. Що стосується транспортної галузі, то транспортування людей та вантажів, координація бізнес-процесів є складним логістичним завданням, яке потребує збору, передачі, обробки, аналізу величезної кількості даних з метою ефективного використання рухомого складу транспорту, вибору найкращих маршрутів, забезпечення своєчасності та безпечності перевезень, локалізації та усунення можливих збоїв в обслуговуванні тощо. Завдяки плануванню операцій штучний інтелект підвищує ефективність роботи рухомого складу транспорту, покращує операційні рішення, звужуючи вибір лише до тих варіантів, які оптимізують ціноутворення, планування навантаження, графіків, екіпажу та маршрутів. Наприклад, штучний інтелект може зменшити понаднормові витрати флоту на 30% і знизити загальний пробіг флоту на 10-14%. Штучний інтелект може навчитися автоматизувати логістику та усувати збої. Так, коли підвищуються ризики виникнення критичних (кризових) ситуацій, що завдані діями факторів зовнішнього середовища та загрожують аваріями та катастрофами, запропоновані штучним інтелектом моделі, методи та засоби автоматизації процесу керування забезпечують гарантування функціональної стійкості у єдиному просторово-часовому континуумі. Штучний інтелект спроможний забезпечувати відповідність попиту та пропозиції в режимі реального часу, ціноутворення та маршрутизацію.

За даними Глобального інституту McKinsey підвищення ефективності ланцюга поставок завдяки штучному інтелекту може збільшити операційну маржу на 5-35%. Динамічне ціноутворення засобами штучного інтелекту може потенційно збільшити прибуток на 17%. Зростання попиту на безпеку та підвищення рівня уваги до скорочення експлуатаційних витрат на транспортування викликало зростання ринку штучного інтелекту. Штучний інтелект на

ринку транспорту оцінюється в 1,21 млрд. дол. в 2016 році і прогнозується, що він збільшиться на 17,87% у прогнозному періоді (з 2017 до 2030 року).

Такі компанії, як Google та Baidu, вкладають великі гроші у розвиток штучного інтелекту. За підрахунками консалтингової компанії McKinsey&Company лише у 2016 році вони інвестували в це від 20 до 30 мільярдів доларів. Це вплинуло на ряд наукових досягнень. Наприклад: компанія InVia Robotics (США) пропонує використання своїх роботів зі штучним інтелектом на складах, робот Bossa Nova (США) автоматично зберігає вантажі на складі та здійснює інвентаризацію, Boeing випустив Boeing Quadcopter – вантажний дрон для того, щоб переміщати масивні вантажі на значні відстані. Дубай у співпраці з Volocopter нещодавно випробував потенційне повітряне таксі. Тим часом компанія Amazon змінює послуги доставки шляхом пілотування Prime Air дронів, щоб переміщати клієнтів. У 2017 році Flytrex та АНА (США) почали доставляти дронами замовлення продуктів харчування. В 2018 році Вольт' Drone зі штучним інтелектом заряджає електро-саг, де б не був клієнт. Daimler Trucks Daimler Trucks запустив 18-колісну, повністю автономну вантажівку. У минулому році Uber's self-driving truck пройшов 120 миль для першої доставки 50 тис. пляшок пива. Uber випробовує робото-таксі, Tesla удосконалює свою систему автопілоту, а Google використовує програми з розробки автономних автомобілів через свою дочірню компанію Waymo. До 2020 року очікується, що на дорозі буде 10 мільйонів автономних машин. Існують самостійні функції на декількох автомобілях, які доступні сьогодні завдяки Tesla, Mercedes і BMW – такі собі нововведення для машинного навчання та складна система датчиків, камер та програмного забезпечення, які допомагають автомобілям вивчати дані з їх середовищ, а також навчатися та реагувати на те, про що повідомляють датчики. Але те, що ми бачимо на дорогах зараз – це здебільшого просунутий круїз-контроль. Розвиток та всебічне тестування цих пристроїв показує, що між стадією просунутого круїз-контролю та впровадженням справді автономного автомобіля залишається розрив.

Слід звернути увагу на те, що проблемою ефективного розгортання та впровадження технологій штучного інтелекту є опір, протистояння штучному інтелекту – це особливий виклик для людей старшого віку, які віддають перевагу взаємодії з людиною, а не з комп'ютером. Автомобілі служби доставки без водія – ще один з прикладів протистояння штучному інтелекту. Лише в США це загроза втрати роботи для трьох мільйонів людей у ланцюзі постачання, яких можуть замінити технології штучного інтелекту. При цьому автономні машини практично не впливають на етап мультимодальних перевезень, що складається зі стандартизованих контейнерів, які можна піднімати прямо з корабля на задню частину вантажівки, тим самим змінюючи спосіб перевезення. У той же час, відправлення, що пересуваються з порту до скла-

ду або розподільного центру, можуть бути автоматизовані і складають приблизно триста тисяч із трьох вивільнених мільйонів робочих місць. Основні проблеми починаються після розподільного центру, коли посилки доставляються до домівок, а ящики з товаром доставляються до підприємств – саме тут відбувається більша частина логістики і для штучного інтелекту з нею справитися найважче. Дійсно, лише декілька аварій – і машини зі штучним інтелектом стануть заборонені, а водіїв, що працюють на доставці, знову покличуть на роботу. Крім того, суттєвою проблемою у поширенні штучного інтелекту, особливо в інфраструктурі слабо розвинених країн, є поряд з іншим нездатність забезпечити впровадження та функціонування інтелектуальних систем та «розумних» машин через недостатній рівень розвитку суспільства, економіки, науки, освіти, техніки, технологій. Подолання опору, протистояння та інших проблем у створенні та впровадженні штучного інтелекту потребує часу, зусиль, залучення колосальних інтелектуальних та матеріальних ресурсів, значних капіталовкладень, але знизити швидкість дифузії штучного інтелекту в усі сфери життя людини і суспільства сьогодні неможливо.

Висновки. Встановлено, що розробка штучного інтелекту та використання інтелектуальних систем і «розумних» машин в інтересах суспільства є істотним внеском в розвиток та підвищення ефективності функціонування транспортної та інших галузей економіки, а, найголовніше, у розвиток самої людини. Це завтрашній день людини та оточуючого середовища, який створюється сьогодні.

УДК 658:330

Коноваленко А.С., факультет Управління і технологій, група 1311

Науковий керівник: д.е.н., доцент Карпенко О.О.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено сучасні підходи до управління інтелектуальним капіталом підприємства.

Постановка проблеми. В умовах інноваційної економіки відбуваються значні зміни технологічного базису суспільного виробництва. Особливе значення при цьому набуває інтелектуальний капітал, який стає головним ресурсом підвищення конкурентоспроможності та вирішальним чинником збільшення ринкової вартості сучасного підприємства.

Основні матеріали дослідження. Економічна система, що базується на знаннях та орієнтована на формування, безпосереднє використання і розвиток інтелектуального капіталу стає основним орієнтиром у соціально-економічному розвитку держав, окремих регіонів та окремих підприємств.

Інтелектуальний капітал – це надзвичайно складна та багатоаспектна економічна категорія, яка досліджується з позицій цінностей (знання, навички, досвід, які є невід'ємними від їх носія – людини), процесу (знання, яке можна конвертувати у вартість, перетворити на прибуток та оцінити) та результату (нематеріальні активи, які слугують підґрунтям існування та конкурентних переваг підприємства).

Головними особливостями інтелектуального капіталу є те, що:

- інтелектуальний капітал не має матеріальної природи;
- не піддається фізичному зносу, тобто не амортизується в процесі використання, а навпаки, втрачає свою вартість саме від того, що не використовується;
- інтелектуальний капітал оцінюється за допомогою як вартісних, так і не-вартісних, як кількісних, так і якісних показників;
- інвестиції в інтелектуальний капітал забезпечують його власнику одержання більшого доходу, ніж вкладення в матеріальні активи.

За принципом функціональної організації інтелектуальний капітал являє собою складну відкриту відтворювальну систему, яка формується під дією різномірної сукупності чинників зовнішнього середовища (сукупність активних елементів, які знаходяться поза організаційними межами підприємства) і внутрішнього розвитку (сукупність передумов і внутрішніх інфраструктурних змінних, які оточені організаційними межами підприємства і є результатом управлінських рішень та відображають параметри функціонування підприємства).

Узагальнено інтелектуальний капітал формується за умови очікування створення вартості, функціонування розвиненої системи мотивації, існування можливості обміну, трансформації і розвитку потоків знань.

Управління інтелектуальним капіталом підприємства залежить від його специфіки, а також від місії та стратегії, що реалізується на підприємстві. Воно тісно пов'язане з розвитком підприємства у сфері діагностики власного інтелектуального капіталу та фінансових можливостей. На практиці розробка системи управління інтелектуальним капіталом пристосовується до індивідуальних потреб і конкретного потенціалу підприємства.

Управління інтелектуальним капіталом потребує створення системи, яка дозволить відстежувати зміни в організації і буде сприяти розробці конкретних рекомендацій щодо ефективного управління його складовими. Будь-який механізм управління можна розглядати як систему елементів управління

(цілей, функцій, методів, структури, суб'єктів управління) та об'єктів управління, в якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію об'єктів управління і яка має вхідні передумови і результуючу реакцію.

Відповідне управління інтелектуальним капіталом полягає у створенні системи, завдяки якій підприємство може опрацювати стратегію конкуренції, яка спирається на знання та інтелектуальний капітал.

При проектуванні системи управління інтелектуальним капіталом слід урахувати закономірності протікання стадій його кругообігу. Виходячи з цього, система повинна створюватися як спланований, структурований, цілісний підхід до управління інтелектуальним капіталом, визнаючи його стратегічно важливим активом підприємства, з метою підвищення його вартості як частини вартості підприємства у довгостроковому періоді, розширення організаційних можливостей, стимулювання інноваційної активності, підвищення якості і наукомісткості виробництва продукції, яка користується попитом на ринку, згідно зі стратегією і бізнес-процесами підприємства.

Функціонування системи управління інтелектуальним капіталом у вузькому розумінні зводиться до використання людського капіталу для створення нематеріальних активів та інновацій і використання нематеріальних активів в процесі виробничої діяльності, яке спрямоване на підвищення якості, інноваційних характеристик і технології створення конкурентно спроможної продукції. Характерною особливістю інтелектуального капіталу є те, що в процесі управління даним активом відбувається його якісне відтворення та інтенсивний розвиток.

Управління інтелектуальним капіталом є постійним циклічним процесом, кінцевою метою якого є його розширене відтворення, що досягається за рахунок протікання в чіткій послідовності процесів діагностики, планування, інвестування, мотивації, використання і розширеного відтворення, які переплітаються із систематичним моніторингом ефективності протікання кожної стадії з метою прогнозування майбутніх наслідків настання подій.

Основними проблемами щодо управління інтелектуальним капіталом підприємства є: необхідність удосконалення методики і показників адекватної оцінки достатності (недостатності) інтелектуального капіталу з метою вибору за її результатами конкретних управлінських дій; визначення критерію достатності інтелектуального капіталу в комплексі та за його окремими системами і елементами.

Висновки. Управління інтелектуальним капіталом є інструментом вирішення актуальних проблем сучасних підприємств. Розробка і впровадження системи управління інтелектуальним капіталом підприємства вважається в сучасних умовах одним із найважливіших завдань стратегічного управління, вирішення

якого дозволить збільшити прибутковість і забезпечити довгострокове успішне функціонування на ринку. Ефективне управління даним активом створює базис для безперервного організаційного навчання та інтенсивного розвитку, створення стійких конкурентних переваг, формування зворотного зв'язку і проактивного стратегічного позиціонування.

УДК 656.073

Кравчук Д.І., факультет Управління і технологій, група І411
Науковий керівник: д.е.н., доцент Карпенко О.О.

ЕВОЛЮЦІЯ PL-ПРОВАЙДЕРІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто етапи розвитку і види логістичних провайдерів, а також їх роль і місце в транспортній інфраструктурі.

Постановка проблеми. Політика держави, яка спрямована на швидку інтеграцію України в ЄС, обумовлює перехід на більш високий рівень транспортно-логістичного обслуговування, для чого необхідно привести українські транспортно-логістичні технології у відповідність до єдиної загальноєвропейської системи управління транспортними потоками. Для подолання проблем в транспортній галузі велике значення має тенденція розвитку підприємств транспорту із застосуванням концепції логістики.

Основні матеріали дослідження. Термін «логістика» (англ. Logistics) отримав сьогодні досить широке розповсюдження в сучасному суспільному житті та в бізнес-середовищі. Сутність логістики полягає в інтегрованому управлінні рухом ресурсів від первинного джерела до кінцевого споживача, при цьому логістичний провайдер – компанія, яка виконує для свого клієнта частину або весь комплекс логістики. Послуги логістичних провайдерів спрямовані на загальне управління транспортуванням і зберіганням вантажів. Галузь роботи логістичних провайдерів називають контрактною логістикою.

Згідно з загальноприйнятою класифікацією логістичного обслуговування, існують наступні рівні логістики – PL – party logistics (англ.) перекладається дослівно як «сторона логістики».

- 1PL (First Party Logistics) – це автономна логістика, всі операції виконує сам власник вантажу;
- 2PL (Second Party Logistics) – передбачає, що компанія надає традиційні послуги по транспортуванню і управлінню складськими приміщеннями;

- 3PL (Third Party Logistics) – в перелік послуг такого оператора входить складування та додаткові послуги, а також використання субпідрядників;
- 4PL (Fourth Party Logistics) – інтеграція всіх компаній, які задіяні в ланці постачання вантажів. Такий провайдер вирішує завдання, що пов'язані з плануванням, управлінням і контролем всіх логістичних процесів компанії-клієнта з врахуванням довготермінових стратегічних цілей.
- 5PL (Fifth Party Logistics) – система, яка представляє собою інтернет-логістику – це планування, підготовка, управління і контроль за всіма складовими єдиного ланцюжка транспортування вантажів за допомогою електронних засобів інформації.

Постачальник логістичних послуг першого рівня, 1PL - провайдер, лімітує свої послуги лише вузькою частиною операцій. Наприклад, компанія працює тільки в одному регіоні, займається тільки складуванням, працює тільки з автотransперевезень. Оскільки, 1PL - провайдери є найпершим рівнем логістики, то нині яскравого прикладу таких компаній немає. Вони здебільшого розширили свій функціонал і тепер існують на інших рівнях.

Постачальник послуг другого рівня, 2PL - провайдер, надає широке коло послуг у своїй країні і за кордоном. Але він працює лише як посередник, як агент, організуючий ланцюжок доставки товару. Відповідальність за доставку товару несе безпосередньо та логістична компанія. Прикладом 2PL - провайдера є компанія «Укрлогістика». Основою створення компанії «Укрлогістика» став логістичний підрозділ міжнародної компанії VICIUNAIGROUP в Україні. Аналіз ринку логістики продуктів харчування в температурному режимі від -20 до +6 градусів показав високий попит та перспективність розвитку цього напрямку. Так було прийнято рішення про створення окремої компанії з надання повного комплексу логістичних послуг (складська обробка, зберігання, доставка, документальний супровід) на території України і міжнародні перевезення. Також був визначений основний пріоритет діяльності компанії – якість послуг, що надаються, з урахуванням усіх побажань і вимог клієнтів.

Провайдер логістики третього рівня, 3PL - провайдер, здатний вирішувати завдання повного і комплексного логістичного обслуговування, використовує будь-які види транспорту, має власний рухомий склад, володіє термінальними комплексами в портах або на залізничних станціях, володіє власними складськими приміщеннями і т.д. Даний провайдер логістики приймає на себе загальні функції з доставки товару і відповідає перед вантажовласником за свої дії і дії всіх тих субпідрядників, які були залучені до виконання поставки. У сучасному праві це називається «презумпція провини». Прикладом 3PL - провайдера є компанія «UVK». До логістичних рішень «UVK» можна віднести таке: мають на меті організацію логістичного обслуговування, налаго-

дженого під конкретний бізнес; намагаються враховувати та передбачати індивідуальні потреби кожного клієнта; легко інтегруються в технічне середовище компанії клієнта; співпрацюють з провідними компаніями кожної галузі; мають сучасні складські комплекси.

Провайдер логістики четвертого рівня, 4PL - провайдер, здатен виконувати все те, що характеризує провайдера логістики третього рівня, а також те, що називається «управлінська логістика». Тобто провайдер цього рівня здатний оптимізувати процес доставки продукції, виходячи з побажань клієнтури. Цими критеріями оптимізації, як правило, є швидкість доставки, схоронність вантажу або величина логістичних витрат. Прикладом є компанія «Raben». Група «Raben» вже 85 років пропонує комплексні логістичні послуги на Європейському ринку. Компанії Групи розташовані в 12 європейських країнах, таких як: Чехія, Естонія, Нідерланди, Німеччина, Литва, Латвія, Італія, Польща, Словаччина, Україна, Угорщина та Румунія. Потенціал компанії складається з: 10000 кваліфікованих співробітників, відкритих до потреб клієнтів; 1150000 м² диверсифікованих складських потужностей; 8000 сучасних транспортних засобів; більше 130 відділень; сучасної ІТ інфраструктури та операцій; мережі регулярних внутрішніх та міжнародних сполучень; сертифікатів ISO 9001, ISO 14001, ISO 22000 (НАССР).

Провайдер логістики п'ятого рівня, 5PL – провайдери, які крім всіх функцій 4PL провайдерів, надають також послуги мережевого бізнесу. Прикладом є компанія «5ПЕЛЬ». Діяльність підприємства «5ПЕЛЬ» спрямована на об'єднання зусиль державного та приватного партнерства зі створення і впровадження системи управління ланцюгами поставок і взаємодії учасників поставки в єдиному інформаційному просторі. Максимальний ефект від впровадження такої системи буде отриманий в разі достатнього рівня компетенції логістичного персоналу.

Слід зауважити, що з новими інформаційними технологіями сьогодні пов'язують реальні можливості побудови системи професійної підготовки, що дозволяє кожній людині вибирати свою власну, індивідуальну траєкторію навчання, передавати і приймати інформацію, надаючи миттєвий доступ, як до освоєного матеріалу, так і до будь-якої інформації необхідної в рамках відповідних програм підготовки.

Висновки. Сучасний ринок транспортних послуг потребує оптимізації транспортного процесу і постійного удосконалення логістичних технологій, у тому числі, завдяки логістичним провайдерам, що виступають як виробники широкого кола послуг, готові здійснити комплексне обслуговування споживача.

УДК 504.05

Мандзюк Н.К., факультет Управління і технологій, група І311

Науковий керівник: д.е.н., доц. Карпенко О.О.

ВІД БІРЮЗОВИХ КОМПАНІЙ ДО БІРЮЗОВОГО СУСПІЛЬСТВА: ПРИНЦИПИ КОМПАНІЙ МАЙБУТНЬОГО

Анотація. Розглянуто принципово новий погляд на становлення організації у світлі вимог сучасного світу, який пропонують «бірюзові компанії» і який допоможе компанії перейти на наступний рівень розвитку й побудувати цілісну та конкурентоспроможну організацію.

Постановка проблеми. Структури сучасних компаній і принципи управління в найближчому майбутньому повинні істотно змінитися, оскільки традиційні методи управління дещо застаріли і замість вирішення проблеми часто лише погіршують її. Більшість компаній пройшли через багато раундів програм перетворень, злиття, централізації і децентралізації, створення нових ІТ-систем, оголошення нових концепцій діяльності, нових систем показників або запровадження нових систем стимулювання. Проте, складається враження, ніби поточний спосіб управління компанії досягнув своїх меж, і ці традиційні рецепти здаються частиною проблеми, але не ключем до її розв'язання. Одним з варіантів виходу з цієї ситуації певними дослідниками пропонується перехід на принципово новий, вищий рівень розвитку завдяки створенню «компаній майбутнього» – організацій, які залучають більше людського потенціалу і сповідують якісно нові принципи побудови.

Основні матеріали дослідження. А. Ейнштейн якось чудово сказав, що проблеми не можуть бути розв'язані на тому самому рівні свідомості, на якому були створені. Світ змінюється. Якщо раніше люди все життя працювали на одній посаді та хвилювались про запис в трудовій книжці, то зараз в тренді гнучкий графік роботи, «віртуальний офіс» та можливість постійно розвиватися. На зміну лідерським організаціям, де одна людина приймає рішення та змушує всіх коритись собі, приходять «бірюзові» спільноти, побудовані на рівності, взаєморозумінні та відкритості.

Так звана «палітра» дісталася світові від американського професора психології Клера Грейвза і його учнів: Дона Бека і Кріса Кована. Вони розробили теорію Спіральної динаміки про розвиток суспільства в цілому і людини окремо. В основі різних етапів розвитку і відповідних кольорів лежить тип мислення людини, виходячи з його цінностей. Схожу теорію по відношенню до компаній описав Фредерік Лалу. Бірюзовий колір позначає поки найвищий відомий світу етап розвитку. Тому називати себе бірюзовим як мінімум престижно.

Бірюзові організації – це автономні самокеровані команди, яким не диктують, що і як потрібно робити, всі рішення приймаються всередині організації на загальній нараді. За допомогою до центрального офісу вони звертаються лише тоді, коли їм це потрібно. Таким компаніям притаманна холакратія – відсутність лідерів та розподіл влади між людьми, що самоорганізувалися.

Головні принципи компаній майбутнього:

1) *Постійний розвиток.* Метафора бірюзових організацій – «жива» компанія, що постійно розвивається. Тут складно розгледіти певну структуру, бо організація є невеликою і абсолютно всі беруть участь в управлінні. У такій компанії працюють розвинені люди, які глибоко розуміють цілі і завдання свого проекту та чітко їм слідує. У бірюзових організаціях активно інвестують час в те, щоб розуміти один одного, тому в компанії є гармонія, консенсус та справедливість.

2) *Самоуправління.* Бірюзові компанії будуються на низовому рівні. Всі наради тут відбуваються за принципом *ad hoc* – коли вони дійсно потрібні. Проектні команди самостійно вирішують, чи не створити їм проект і як краще це зробити, а не чекають вказівок від когось. Тут діє повне самоуправління – немає начальства, яке збиратиме всіх на наради та даватиме настанови щодо подальших дій. Люди бірюзових організацій ніколи не порівнюють себе з іншими – вони щасливі і без того.

3) *Рівність та свобода дій.* В бірюзових компаніях найм – це саморозширення команди. Люди самі вирішують, кого вони хочуть взяти на роботу. Коли виникає потреба в новій людині, всі збираються, обговорюють, кого саме вони хочуть, потім зустрічаються з кандидатами і обирають кращих. Тут немає посад – лише пакети зобов'язань. Ніхто з членів команди не має жодних статусів, всі оцінки даються лише всередині команд. Зарплати люди призначають собі самі. В компанії діє постійний перерозподіл ролей: якщо когось набридло займатися однією справою, він може відмовитися від неї і зайнятися чимось іншим, а після перепочинку знову повернутися до своїх звичних обов'язків.

4) *Повна відкритість.* Рішення в бірюзових компаніях приймає будь-яка людина, готова взяти на себе відповідальність за це. Помилки завжди прощаються, бо на них вчать, а це важливо. В таких організаціях діє багаторівневе розв'язання конфліктів. Коли є проблема, всі збираються і починають її обговорювати до тих пір, поки не вирішать. Якщо не виходить – залучають інших членів команди. Всім членам бірюзових компаній повністю доступна внутрішня інформація та відкритими є дані, на основі яких приймаються рішення в організації.

5) *Робота в задоволення.* Бізнес-процеси бірюзових компаній – це маркетинг «зсередини назовні»: тут пропонують те, що мають, не вивчають

спеціально ринок, щоб догодити йому, а думають, що цікавого можуть зробити, щоб всім сподобалось. В таких компаніях немає планів на продажі, а закупки здійснюються на основі спільних цінностей: тут працюють тільки з тими постачальниками, з якими є взаєморозуміння.

Роздуми про майбутнє є справою неоднозначною, і я, ймовірно, прислухалася б до слів П. Друкера «Ми знаємо про майбутнє лише те, що воно буде іншим», але багато думаючих людей – футуристи, економісти, екологи, містики – беруться прогнозувати, як може розвиватись бірюзове суспільство. Усе частіше люди визнають суперечливу ідею про те, що майбутнє потребує суспільства без економічного зростання. Планета з обмеженими ресурсами не може прийняти необмежене зростання. Це не лише нафта і газ, що в якийсь момент вичерпуються. Ми так само швидко вичерпуємо запаси істотно важливих мінералів. Нам починає бракувати ґрунтів та питної води, але ми й далі забруднюємо і те, і те. Коли немає альтернативи, здається безпечним припустити, що суспільство (а отже, й Бірюзові компанії) повинно буде діяти з ідеалом економіки замкнутого циклу з нульовим рівнем відходів, нульовою токсичністю та 100-відсотковою вторинною переробкою відходів.

Новий світогляд також здійснить перетворення у деяких найбільш фундаментальних сферах людської діяльності – наприклад, у тому, як ми вирощуємо їжу, виховуємо дітей, доглядаємо хворих, чинимо правосуддя.

Висновки. Щоби протистояти основним викликам сучасності, людині потрібно навчитися поєднувати сили голови, серця та волі, навчитися бачити скритий потенціал майбутнього, переключитися з реактивного реагування та рішень «на скору руку» на проактивне усвідомлене творення бажаного майбутнього. Для тих, хто бачить світ крізь «бірюзові» окуляри, таке майбутнє звучить привабливо. Але чи багато стане прихильників переходу до «бірюзового суспільства» і чи справдяться взагалі ці футуристичні прогнози, покаже лише час.

УДК 658.7

Матвейчик М.О., факультет Управління і технологій, група 1401

Науковий керівник: д.е.н., доцент Карпенко О.О.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ BLOCKCHAIN ТЕХНОЛОГІЙ У ТРАНСПОРТНІЙ ЛОГІСТИЦІ

Анотація. Розглянуто тенденції розвитку Blockchain технологій в транспортній інфраструктурі та проаналізовано очікувані результати впровадження та використання цієї технології в логістиці.

Постановка проблеми. Нинішній етап розвитку економіки спрямовує підприємства України, у тому числі транспортно-логістичні, на пошук або удосконалення форм, методів і механізмів господарювання. Інтелектуалізація економіки передбачає широке впровадження сучасних інформаційних технологій, формування єдиного інформаційного та економічного простору, у тому числі, для забезпечення миттєвого доступу до інформації на ринку щодо задоволення попиту на ті чи інші товари та послуги. У зв'язку з цим представляє інтерес поширювана останнім часом технологія Blockchain, яка може успішно використовуватися в транспортній логістиці.

Основні матеріали дослідження. Будь-яке підприємство транспорту, орієнтоване на ринок, прагне вживати заходів щодо покращення обслуговування споживача. Тому транспортні підприємства повинні застосовувати сучасні технології транспортування, оптимальне і обґрунтоване використання яких здатна забезпечити логістика. Сутність логістики полягає в інтегрованому управлінні рухом ресурсів від первинного джерела до кінцевого споживача з використанням сучасних інформаційних систем і програмних комплексів. Завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій логістика стала домінуючою формою організації руху товарів на висококонкурентних ринках транспортних послуг. Оскільки на сьогодні нагальною вимогою стало надання кожному учаснику процесу перевезень доступу до точної інформації про стан вантажу в будь-який момент, від транспортно-логістичного підприємства потребується постійне удосконалення існуючих логістичних принципів функціонування, і в першу чергу, впровадження новітніх інформаційних технологій, як наприклад, технологія Blockchain.

Blockchain – це технологія розподільчих баз даних, що базується на постійному продовженні ланцюга записів та стійка до фальсифікації інформації.

На сьогодні ланцюги постачання від закупки товару до кінцевого споживача включають велику кількість етапів та учасників. При цьому важко забезпечити прозорість процесів, надати гарантії якості і походження товару для покупця. Досить вагомою проблемою також є відставання передачі інформації від фактичного руху товару. Витрати на обробку документів і інформації під час контейнерних перевезень перевищують вартість фізичного переміщення вантажу майже вдвічі. Основною перевагою впровадження цієї технології є забезпечення синхронізованого аудиту між партнерами і оптимізація процесів в реальному часі. Завдяки одноразовому доступу до інформації підвищиться рівень довіри на всіх етапах перевезення та дозволить спільно прогнозувати процеси і дії.

Результатом впровадження цієї технології в логістиці, навіть в базовому варіанті, буде забезпечено:

- безпеку, за рахунок використання криптографії та відсутності можливості внесення змін в ланцюг;
- децентралізацію, що дозволяє всім сторонам ланцюга постачання брати участь в процесі в реальному часі;
- можливість відстеження продукту від місця походження до кінцевого споживача, що унеможливорює підробку товару.

Під час реєстрації транспортних засобів, а також ремонту та технічного огляду інформація вноситься в розподільчий реєстр і споживач може бути впевненим в якості транспортних послуг. Наприклад, що стосується трампового судноплавства, конкретніше bareboat-charter або demise-charter, фрахтувальник буде володіти достовірною інформацією про технічний стан судна.

Міністр інфраструктури вбачає перспективу впровадження Blockchain технології та анонсував переведення в ІТ-сферу низки послуг, за його словами в першому півріччі цього року розпочне роботу онлайн система видачі двосторонніх дозволів на міжнародні перевезення вантажним автомобільним транспортом, також буде впроваджено електронний кабінет, який дасть можливість в онлайн-режимі підтвердити ліцензію чи маршрут будь-якого перевізника в рамках України. «Ці всі речі ми робимо на блокчейні», – зазначив Володимир Омелян.

Одним з основних бар'єрів на шляху впровадження Blockchain технології можна назвати відсутність підготовленого персоналу – фахівців, які мають досвід у криптовалютному просторі та розумінні крипто-активів. Відповідно, компанія, яка планує впроваджувати інновацію у свою роботу, повинна більше дізнатися про специфіку роботи в ній та проаналізувати бізнес для оцінки потенційних переваг і недоліків. Поряд із цим фахівці наголошують на технологічній недосконалості системи, а саме проблеми поломки обладнання та хакерські атаки на масиви даних. Варто розуміти, що сьогодні прийняття блокчейна як інноваційної технології управління ланцюгами поставок досить повільне через пов'язані ризики та скептицизм окремих компаній, але дуже ймовірно, що скоро вона заслужить довіру, а її використання – дозволить підвищити ефективність у галузі.

Висновки. Впровадження Blockchain технології в транспортній логістиці забезпечить збереженість даних, захист сховища документів від злому, усуне можливість внесення змін інформації про хід перевезення. Разом тим, зникне потреба в посередницьких послугах на транспорті. Така система може значно скоротити затримки постачання та витрати, пов'язані з транспортуванням і оформленням перевізних документів, зменшити ймовірність шахрайства.

УДК 331.4:614.8

Мельниченко К.Ю., факультет Управління і технологій, група 1411
Науковий керівник: к.е.н. Власова В.П.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА МОРСЬКИХ ПОРТІВ

Анотація. Представлені основні напрямки управління ризиками та запобігання банкрутства у морських портах Українського Придунав'я.

Постановка проблеми. Стратегічний розвиток морських портів України є складним багаторівневим процесом. Планування цього розвитку повинно спиратися на дані аналізу. Це зумовлює доцільність використання таких методів, які могли б принести найбільший ступінь достовірності, надати інформацію, яка дасть змогу зробити певні висновки, провести прогнозування та розробити план дій щодо забезпечення розвитку підприємства. Особливо важливим це є для бюджетоутворювальних підприємств, якими є морські торговельні порти. Першочерговим завданням для них є запобігання реалізації сукупного ризику банкрутства.

Основні матеріали дослідження. Система морських портів України є одним з найважливіших елементів транспортного комплексу держави. Головне призначення морської портової структури полягає у взаємодії різних видів транспортно-технологічних систем, які зосереджуються в портах, і у виконанні процесів передачі вантажів з одного виду транспорту на інший.

Порти Українського Придунав'я: Ренійський, Ізмаїльський, Усть-Дунайський порти. Вони забезпечують 2,3% всього вантажопотоку, і їх частка з кожним роком зменшується. Світова економічна криза, неконкурентоспроможна тарифна політика, висока конкуренція міжнародних логістичних центрів Росії, України, країн Європи, переорієнтація основних вантажопотоків на металургійні комбінати в Австрії, Угорщині, Сербії, Румунії, а також портів, перевізників, вантажовласників, призвели за 2007-2017 роки до зниження обсягів перевезень вантажів в межах від 30 до 70% , що негативно відобразилось на розвитку портів даної групи. Саме для цих портів потрібно розробляти стратегію запобігання банкрутства.

Ризик-менеджмент – це логічний розвиток та виконання плану взаємодії із потенційними збитками. Метою програми ризик-менеджменту є управління з метою уникнення збитків компанії та захисту її активів. Процес ризик-менеджменту включає ідентифікацію та вимір потенційних збитків; вибір найефективніших методів контролінгу та запобігання фінансовим збиткам; впровадження та моніторинг результатів.

Ризик-менеджмент на рівні підприємства (Enterprise Risk Management) чи інтегрований ризик-менеджмент – це нова філософія стратегічного управління. Його виникнення стало наслідком революційної зміни мети ризик-менеджменту. Вона проявилася у відмові від захисної мінімізації ризику на користь попереджувального проактивного управління ним. Об'єктом аналізу та управління у межах корпоративного ризик-менеджменту виступає сукупний чи інтегральний ризик банкрутства підприємства. Кількісною мірою є волатильність ринкової вартості підприємства, для оцінки якої використовується стандартне відхилення вартості акцій. Успішна реалізація ERM можлива за взаємодії чотирьох ключових компонентів:

- 1) організаційного супроводу
- 2) методологічного забезпечення, яке включає: кількісну оцінку схильності до ризику; розрахунок економічного ефекту та ефективності (Economic Value Added – EVA)
- 3) перевірку на стійкість (стрес-тестування)
- 4) інформаційно-аналітичні системи

Пропонуємо проводити аналіз фінансових ризиків та сукупний ризик банкрутства за допомогою спектр-бального методу. Цей метод передбачає проведення аналізу фінансових коефіцієнтів за допомогою порівняння отриманих значень з рекомендованими нормативними величинами, що відіграють роль порогових нормативів. Чим віддаленіше значення коефіцієнтів від нормативного рівня, тим нижчий ступінь фінансового благополуччя підприємства і вищий ризик потрапляння у категорію нестабільних підприємств.

Відбір фінансових коефіцієнтів здійснюється з орієнтацією на такі критерії:

- 1) доступність інформації та простота розрахунку оцінкових показників;
- 2) усунення дублюючих коефіцієнтів, тобто коефіцієнтів, пов'язаних очевидно лінійною залежністю. У результаті відібрано 16 коефіцієнтів, що дає містке і повне уявлення про фінансово-економічний стан підприємства. Усі коефіцієнти розбиті на п'ять груп, відповідно до найістотніших характеристик фінансово-економічного стану. Проводиться розрахунок показників, їх розподіл за зонами ризику дає первинне уявлення про фінансовий стан підприємства.

Висновки. У роботі запропоновані напрямки подальшого зменшення вірогідності банкрутства у межах концепції інтегрованого ризик-менеджменту, якими є: скорочення податків та трансакційних витрат, покращення якості прийняття інвестиційних рішень, залучення управлінського персоналу та забезпечення його кар'єрної безпеки, зменшення нестабільності доходів, підвищення акціонерної вартості та захист фінансових інтересів акціонерів. Перспективами подальших досліджень є формування бізнес-моделі розвитку підприємств, що ґрунтуються на декомпозиції показників, зорієнтованих на оптимізацію ризикового навантаження.

УДК 005.21

Намчук П.А., факультет Управління і технологій, група ІЗІІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Семенчук Т.Б.

СУТЬ, ПРИНЦИПИ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ (KPI)

Анотація. Розглянуто зміст, принципи та вимоги системи оцінки реалізації стратегічних та тактичних цілей компанії на основі концепції ключових показників ефективності (KPI). Розглянуто етапи формування та впровадження системи KPI для транспортної компанії, яка дозволяє оцінити ефективність реалізації її стратегічних цілей.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції нестабільної економіки створюють підґрунтя для виникнення адаптивної готовності компаній до непередбачуваних змін господарського середовища. Цьому сприятиме наявність сформованих стратегічних та тактичних цілей компанії. Але наявність цілей не спроможне забезпечити ефективний розвиток та життєдіяльність компанії. Забезпечення ефективності напряму пов'язано з його об'єктивним оцінюванням. Постійна оцінка ефективності реалізації стратегії дозволить компанії працювати стабільно і забезпечить їй перспективи для розвитку.

Основні матеріали дослідження. Ключові показники ефективності (від англ. Key Performance Indicators, KPI) – це система оцінки, яка допомагає організації визначити досягнення стратегічних і тактичних (операційних) цілей. Використання ключових показників ефективності дає організації можливість оцінити свій стан і допомогти в оцінці реалізації стратегії.

Для розробки KPI у відповідності до цілей та завдань, необхідних для реалізації стратегії компанії можна скористатись правилами та принципами запропонованими Пановим М. М.:

1) правило «10/80/10» – підприємство повинно мати близько 10 ключових показників результативності, до 80 виробничих показників і 10 ключових показників ефективності. Коплан і Нортон рекомендували використовувати не більше 20 KPI; Хоуп і Фрейзер пропонують використовувати не більше 10; для підрозділів Панов М.М. рекомендує використовувати не більше 10-15 KPI;

- 2) принцип керованості та контролюваності;
- 3) принцип партнерства;
- 4) принцип перенесення зусиль на головні напрямки;
- 5) принцип інтеграції процесів оцінки показників, звітності та підвищення продуктивності;
- 6) принцип узгодження показників зі стратегією.

Основні вимоги, які висуваються до KPI:

- обмежена кількість;
- єдність для всієї організації;
- вимірність, можливість дати показник в цифровому виразі;
- прямий зв'язок з найважливішими індикаторами успіху;
- підконтрольність, тобто можливість впливати на чинники;
- стимул для працівника.

Провівши аналіз методик формування та проведення оцінки ключових показників ефективності автор пропонує для транспортних компаній наступні етапи формування та впровадження KPI (рис.1).

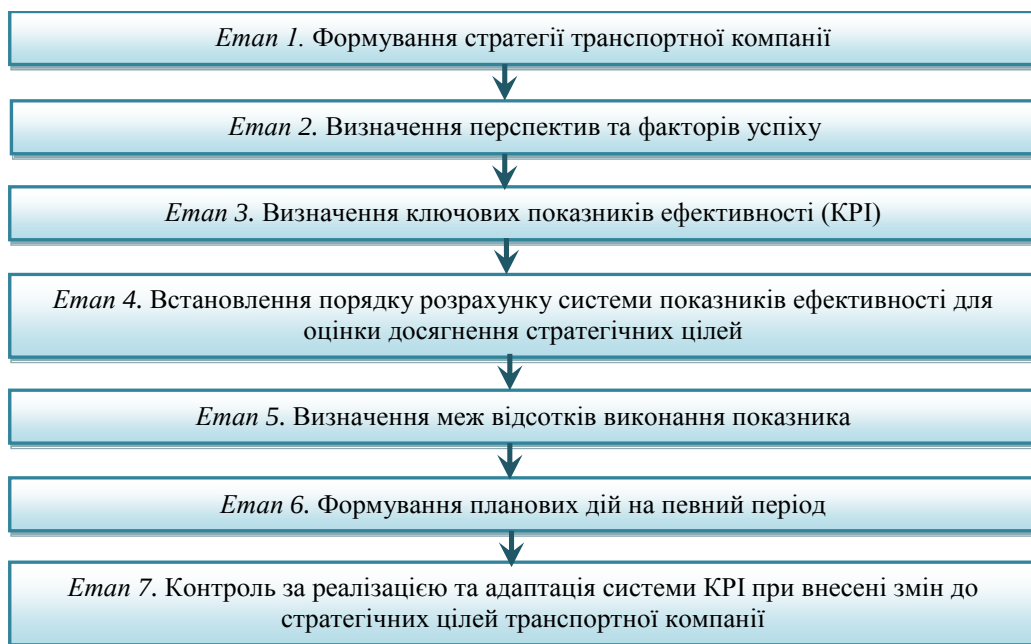

Рис. 1. Етапи формування та впровадження KPI для транспортних компаній

Ключовими індикаторами успішної реалізації системи KPI є:

– попередня розробка стратегії, яка є визначальним чинником успіху.

Система ключових показників ефективності – це є лише інструмент інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінського рішення;

– визначення цілі компанії з урахуванням того, наскільки досягнення поставленої цілі збільшує фінансові витрати компанії;

– наявність інформаційної системи, що є джерелом даних і базою для визначення ключових показників ефективності;

– підтримка керівництва, зміна стилю корпоративного управління і системи стимулювання персоналу. Під час оцінки ефективності роботи відбувається перегляд принципів стимулювання (преміювання) співпрацівників, оскільки система оцінки ключових показників ефективності виходить на

оцінку діяльності конкретного співробітника;

– постійне використання системи, введення її як необхідного інструменту в діяльності керівництва.

Висновки. Процес формування та оцінки реалізації стратегії є достатньо складним процесом на сьогодні, з огляду на недосконалість систем управління компаніями, недостатнього інформаційного забезпечення прийняття оптимальних стратегічних рішень, нерозвиненістю стратегічного управління, особливо в транспортних компаніях.

Аналіз сучасного інструментарію оцінки ефективності досягнення стратегічних цілей дозволив виділити найбільш ефективний варіант оцінки роботи транспортної компанії за допомогою ключових показників ефективності (KPI).

Система мотивації на основі KPI дозволяє керівництву підприємства: забезпечити контроль за поточними і довгостроковими показниками діяльності організації; оцінити особисту ефективність кожного співробітника, підрозділу і підприємства в цілому; орієнтувати персонал на досягнення необхідних результатів; керувати бюджетом по фонду оплати праці і скоротити час на його розрахунок; забезпечити колективну й індивідуальну відповідальність за результати діяльності підприємства. Впровадження системи KPI буде сприяти оптимізації діяльності, досягненню «високих» цілей, призведе до збільшення портфеля замовлень за рахунок прискорення їх виконання і поліпшення якості, а також істотно підвищить рівень мотивації, відповідальності та ефективності ваших співробітників.

УДК 657

Немеш О.А., факультет Управління і технологій, група 1411

Науковий керівник: к.е.н. Власова В.П.

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ УПРАВЛІННЯ БЕЗБЮДЖЕТНИМ МАРКЕТИНГОМ КОМПАНІЇ

Анотація. Представлений огляд основних принципів, методів та прийомів управління безбюджетним маркетингом компанії.

Постановка проблеми. Вірно розрахований маркетинговий бюджет дозволяє підприємству разом з утриманням існуючої частки ринку не здійснювати зайвих витрат для досягнення запланованого рівня прибутку. А використання безбюджетного маркетингу дозволяє значно оптимізувати витрати.

Основні матеріали дослідження. Один із успішних менеджерів сказав: «Колись у мене в підписці була цитата «не важливо, скільки днів в твоєму житті, важливо скільки життя в твоїх днях...». Через кілька місяців її я спостерігав у кількох своїх клієнтів. Він активно використовує безбюджетний маркетинг.

Розглянемо основні принципи безбюджетного маркетингу.

Принцип 1. Безкоштовного просування немає. Безкоштовного просування товарів та послуг не існує. Більше того, будь-яке просування затратне. Тому базовий і найважливіший для мене принцип PR – вміти правильно розподілити зусилля, знання і час на той пул безбюджетних інструментів, який існує в арсеналі піарника.

Принцип 2. Ставити правильні цілі. Реальність така, що в різних компаніях досі PR сприймають по-різному. Відповідно, цілі та KPI теж – абсолютно не схожі один на одного. Для одних ефективність PR вимірюється в лідах, для інших – в публікаціях, для третіх – в продажах. Але, в будь-якому випадку, результативність здебільшого буде залежати від правильно заданих цілей і показників. Погодьтеся, набагато простіше йти до «вершин», які ви для себе поставили і які вам відомі. Тому, при просуванні будь-якого проекту визначте мету, до якої потрібно прийти. Пам'ятаємо, що вона має бути конкретною, вимірною, досяжною, актуальною та обмеженою в часі.

Принцип 3. Завжди працювати по системі win-win. Принцип win-win передбачає довгострокові партнерські відносини і постійне довіру один до одного. Більш того, в деяких випадках, ви, керуючись цим принципом, повинні захищати і відстоювати інтереси свого партнера перед своїм начальством.

Є компанії, в яких дотримуються правила «брати і не віддавати натомість». У довгостроковій перспективі така стратегія не принесе результату. Адже якщо не думати і не турбуватися про інтереси вашого партнера, він просто-напросто від вас відвернеться.

Принцип 4. Завжди пам'ятати про структурності. На жаль, багато піарники в силу нерозвиненості комунікативних навичок забувають «прокачувати» адміністративні. Звідси постійний поспіх, забудькуватість, тисячі запущених проектів і нескінченна низка зустрічей. Тому важливо завжди тримати в голові, що PR-менеджер – це не тільки PR, але і керувати, тобто управління своїми ресурсами (часом, зусиллями), так і проектом. Я вкрай рекомендую піарникам використовувати в роботі таблиці, матриці, майнд-карти і не забувати про цикл Демінга (Plan-Do-Check-Act).

Принцип 5. Бути в курсі того, що відбувається навколо. З чого має починатися день піарника? З перегляду актуальних новин та інформаційної порядку денного. Адже саме від неї багато в чому залежить те, як ви будете планувати свій день або тиждень. Приміром, якщо у вівторок запланована прес-

конференція президента або іншої важливої персони, яка цікава медіа, то в цей день марно висилати прес-реліз. Велика ймовірність того, що його не помітять на загальному інформаційному полі.

Метод просування без бюджету: чек-лист. Формат матеріалу будується за принципом: доповідач, тема, головні думки виступу.

Основний метод промо в ЗМІ – це бартер. Медіа майданчики змінюються рекламою з іншими (ТБ, Радіо, Преса, Інтернет). Мас медіа підтримують різні заходи, концерти, фільми та інші активності, пропонуючи натомість

інформаційне висвітлення самої події. Натомість отримують брендинг, попадання на афіші, згадки, product placement і т. д.

Вірусний маркетинг: меми в просуванні. Три основні переваги:

1. Мем як ідентифікатор вашого продукту покликаний допомогти вашим потенційним клієнтам ідентифікувати ваш продукт. Це його перша головна роль: розпізнавач, диференціатор.

2. Мем як підсилювач цінності здатен значно посилити цінність вашої пропозиції в сприйнятті клієнтів. Найдорожче продаються бренди, які пішли в народ, стали притчею в мовах і придбали популярність, і вирішується це з допомогою мемів.

3. Мем як активатор продажу навчився стукати своїм молоточком по одному місцю кілька сотень разів, пробуджуючи в нас непереборне бажання купити.

Розглянемо коротко інструменти безбюджетного маркетингу.

Інструмент 1. Прес-реліз. Нещодавно я прочитала статтю, в якій наполегливо стверджується, що прес-реліз як такий помер. Але, в умілих руках і в потрібних ситуаціях прес-реліз не тільки необхідний, але і може приносити непогані результати. Отже, використовувати цей формат потрібно коли:

а) Ваша новина пов'язана з персоною, яка цікава ЗМІ.

б) Ваша новина відповідає поточній інформаційній картині дня.

Інструмент 2. Виставки. Виставки – відмінний інструмент продажів, пошуку лідів, налагодження ділових відносин. Їх потрібно відвідувати галузеві заходи і для того, щоб познайомитися зі своєю цільовою аудиторією, поспілкуватися з нею і вивчити її поведінку.

Інструмент 3. Соціальні мережі. Дотримуючись принципу win-win можна відмінно налагодити партнерство і з великими пабліками. Головне – бажання домовитися і вміння підібрати потрібний формат. Так, для книжкового ринку непогано працює формат конкурсу. Це відмінний спосіб охопити пізніше більшість, для пабліка – можливість підвищити активність передплатників.

Інструмент 4. Корисний контент для ЗМІ. Часто відбувається так, що прес-реліз не цікавий редактора чи журналіста. Тому іноді має сенс запропонувати більш корисний формат, такий як стаття-рекомендація. Звичайно ж, дуже

важливо в цьому випадку показати редактору чи журналісту ті плюси, які він отримає в результаті співпраці з вами.

Інструмент 5. Спеціалізовані портали та книги підбираються відповідно до потреб конкретного бізнес-проекту.

Ми розглянули п'ять основних, але їх може бути значно більше.

Висновки. Безбюджетний маркетинг має свої принципи та інструменти, але у кожній компанії повинні бути своя система безбюджетного просування, свої інструменти і свої алгоритми. Головне – застосовувати їх з розумом, у потрібний час і не забувати оцінювати ефективність.

УДК 331.56

Непокупна А.О., факультет Управління і технологій, група 1513

Науковий керівник: старший викладач Мельніченко Н.Д.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ВІД БЕЗРОБІТТЯ

Анотація. Проаналізовано сутність та феномен безробіття громадян України. Визначено основні чинники формування та основні шляхи вирішення даного явища. Проведено аналіз рівня безробіття в Україні за останні роки, включаючи 2017 рік.

Постановка проблеми. Сьогодні актуальною проблемою є зайнятість населення. Це пояснюється тим, що іманентною властивістю зайнятості є праця, яка з одного боку, об'єктивна потреба, а з іншого – основна рушійна сила суспільного розвитку. Рівень безробіття в країні напряму залежить від стану економіки країни. Проблема безробіття в країні є однією з головних. Безробіття не може бути доцільним ні в економічному, ні в соціальному плані, оскільки його зростання створює цілий комплекс проблем: скорочується купівельна спроможність населення, бюджет втрачає платників податків, підприємство – персонал, зростає ризик соціального напруження, потрібні додаткові витрати на підтримку безробітних. Безробіття вважається, з одного боку, важливим стимулятором активності працюючого населення, а з іншого – великим суспільним лихом. Всі країни світу прикладають багато зусиль для подолання безробіття, але жодній ще не вдалося ліквідувати його повністю.

Основні матеріали дослідження. Складною проблемою і для людини, і для держави є вимушена незайнятість, котра є підґрунтям феномені безробіття. Згідно з визначенням міжнародних організацій МОП і ОЕСР безробітні – це люди, які не мають роботи, готові взятися до праці і шукають ро-

боту протягом останніх чотирьох тижнів або які вже влаштувалися, але ще не почали працювати. Так, наприклад, в Японії безробітним вважається, той хто не працював протягом тижня жодної години. У Великобританії – хто немає роботи протягом тижня обстеження, шукає роботу протягом тижня, або не може її шукати через хворобу, або очікує результатів переговорів про працевлаштування. А у США безробітними вважаються особи, які: не мали

зайнятості в період тижня обстеження; робили спробу знайти роботу протягом попередніх чотирьох тижнів; тимчасово звільнені або ті, що були найняті на нову роботу і мають взятися за неї протягом 30 днів. Отже, визначення статусу безробітного в різних країнах приблизно однакове і збігається з визначенням міжнародних організацій.

Існує кілька теорій виникнення безробіття, але зауважимо, що безробіття являє собою макроекономічну проблему, оскільки чинники, які на нього впливають є передусім економічні, такі як структурні зрушення в економіці, які призводять до масштабних змін у структурі й кількості попиту на робочу силу; зниження темпів економічного розвитку, що спричинюється до зменшення кількості робочих місць; недостатній сукупний попит тощо. Більше того є декілька факторів безробіття, що мають суттєвий вплив на даний чинник, а саме: соціальні та демографічні фактори. Тож це є проблемою для суспільства і держави в цілому, яку потрібно вирішувати наступними основними шляхами припинення безробіття в Україні, а саме:

- приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів;
- запровадження механізмів захисту внутрішнього ринку праці;
- реалізацію Державної та регіональних програм зайнятості;
- сприяння стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств;
- зниження податків для підприємств, за умови збереження робочих місць (для компенсування витрат на прийом нових працівників);
- забезпечення збереження ефективно функціонуючих робочих місць та створення нових;
- створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних;
- надання державою пільгових кредитів для виплати зарплати додатково зайнятим на виробництві, які за розміром будуть дорівнювати зарплаті;
- легалізацію тіньової зайнятості.

На сьогоднішній день в Україні можна спостерігати рівень безробіття, який є кількісним показником, який визначається як відношення кількості безробітних до загальної чисельності економічно активного працездатного населення країни (регіону, соціальної групи), та вимірюється у відсотках.

Управління та економіка водного транспорту

Рівень безробіття в Україні за 2017 рік можна спостерігати в нижче наведеній таблиці.

Таблиця 1

Рівень безробіття в 2017 р. (кільк. населення в тис.)						
2017	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
I кв.	42522,8	17012,5	15226,1	1786,4	10,5%	422,4
II кв.	42467,0	17151,5	15442,1	1709,4	10,0%	393,7
III кв.	42434,8	17219,9	15543,2	1676,7	9,7%	367,9

Рис. 1 Рівень безробіття в Україні за 2017 рік

У вищенаведеній таблиці вказано чисельність «економічно активного», «зайнятого» і «безробітного» населення, а також кількість офіційно зареєстрованих безробітних, які подаються в середньому за період (з початку року по кінець кварталу або року). А сама ж загальна кількість населення України дається за кінець звітної періоду. Чисельність безробітного населення розраховується за методологією Міжнародної організації праці. Відповідно до цієї методології людина визнається безробітною, якщо вона протягом чотирьох тижнів: не мала роботи, шукала роботу, булі готова стати до роботи. Як відомо, з 1 квітня 2017 року мінімальний розмір допомоги по безробіттю застрахованих осіб було збільшено з 1160 грн. до 1280 грн., що наразі складає лише 73% від прожиткового мінімуму для працездатних осіб. На вимогу профспілок, які постійно наполягають на наблизенні його розміру до прожиткового мінімуму для працездатних осіб, правління Фонду прийняло рішення про встановлення з 1 січня 2018 року його розміру на рівні 1440 грн., що становить 82% від прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Висновки. З огляду на новітні наукові розробки та світову практику формування ефективної політики регулювання зайнятості і безробіття в Україні, запорукою вирішення проблеми є розробка і реалізація широкого комплексу відповідних заходів, насамперед, у соціально-трудовій сфері. Слід посилити увагу щодо оновлення та підвищення технічного рівня робочих місць, зокрема, для того, щоб кожне з них забезпечувало зайнятому прожитковий мінімум і подальше зростання заробітної плати (з урахуванням інфляції). Це дозволить привести заробітну плату у відповідність з продуктивністю праці, ліквідувати фіктивні робочі місця, зменшити приховане безробіття

УДК 339.1

Непокупна А.О., факультет Управління і технологій, група 1513

Науковий керівник: к.е.н., доцент Тарновська І. В.

СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВІРТУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Здійснено наукове обґрунтування теоретичних і прикладних засад визначення характеристик реального сектору віртуальної економіки; проведено загальну оцінку віртуальної економіки, як складової економіки країни.

Постановка проблеми. Віртуальна економіка є невід'ємною і важливою частиною сучасних економічних систем та є чинником економіки практично кожної країни. У вузькому сенсі, віртуальна економіка – це синтетична економіка, існуюча в розрахованому на багато користувачів віртуальному світі. Однак, на сьогодні не існує чітко визнаного системного поняття віртуальної економіки, так як недостатньо досліджені її переваги та недоліки, що значно знижує рівень сприйняття її суспільством та не дає в повній мірі використовувати її можливості у важливих видах економічної діяльності.

Основні матеріали дослідження. Останні два десятиліття принесли кардинальні зміни у взаєминах і комунікаціях між усіма учасниками ринку. Основою нових трендів є комунікаційно-інформаційні технології на базі Інтернету, які вже сьогодні сформували складний віртуальний економічний простір. Початковим етапом зародження віртуальної економіки (у 70-х роках ХХ століття) була поява перших віртуальних товарів – комп'ютерних програм. Другим етапом слід вважати переклад на електронні носії книги, аудіо- та відеопродукції. Третім етапом, який остаточно створив середовище для віртуальної економіки, стала поява мережі Інтернет за допомогою різноманітних браузерів. Мережа Інтернет створила ідеальну платформу як для поширення, так і для створення нових економічних інструментів – електронні гроші, електронна торгівля, електронний маркетинг тощо.

Відомо, що на сьогодні більшість товарів можна купити за допомогою мережі Інтернет, що полегшує наше життя та економить нам час. Продавати товари можна як оптом, так і у роздріб. Але саме покупки у роздріб найбільш популярна операція, яка введеться через різні Інтернет-магазини, які представляють собою віртуальний аналог торгівельного залу реального роздрібного магазину. Можна виділити ряд причин виникнення тенденцій

формування нової економіки, а саме: глобалізація світової економіки та інтеграція світових ринків капіталу; посилення конкуренції і диференціації компаній і систем; посилення ролі і значення комп'ютерних технологій; інновації організаційних структур; розвиток електронного бізнесу тощо.

Сучасна віртуальна економіка характеризується тим, що відбувається стрімке поширення цифрових інформаційних технологій. У перспективі вони залишають позаду двомірний простір комп'ютерних моніторів і глибоко проникають у тривимірні сфери сучасного життя. Більше того, відбувається зміна поведінки споживача, а саме вперше в історії людства будь-яка людина може створити електронну інформацію, приватний віртуальний простір і володіти ним, поширювати і отримувати інформацію у режимі реального часу без посередників і обмеження у просторі глобального віртуального світу. Наступною характеристикою віртуальної економіки є те, що з'явився інтерактивний маркетинг на базі соціальних медіа-ресурсів. Тобто, нові маркетингові бізнес-моделі у віртуальному середовищі сприяли побудові діалогу з кожним споживачем.

Вчені, що досліджують дану проблему сучасності, по-різному трактують її значення. На думку О.В. Ватолиної, віртуальна економіка – це здійснення різних економічних операцій в електронному просторі. За своєю суттю віртуальна економіка є принципово новим способом введення господарської діяльності суб'єктів через віртуального посередника. Сама ж сутність електронної економіки проявляється в електронній комерції. Електронною комерцією називають здійснення покупки-продажу товарів і послуг за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій. Сама ж віртуальна економіка заснована на обміні віртуальними благами одного віртуального світу, наприклад, онлайн-ігри або соціальні мережі. Більше того, одним із важливих елементів «віртуалізації» економіки стало виникнення електронних грошей, які забезпечують «віртуальній» частині економіки можливість відтворювати економічні відносини з «реальною» економікою. Тобто сьогодні відбувається процес заміщення речових коштів і поява їх віртуальних аналогів. Електронні гроші виконують всі класичні функції грошей. Завдяки електронним грошам стає менше посередніх ланок всередині соціальної системи, що поєднує бідних і багатих, забезпечуючи їх комунікацію та згоду.

Слід зазначити, що в мережі Інтернет успішно реалізується новий фінансовий інструмент – віртуальна валюта біткойн (Bitcoin) і його аналоги – криптовалюта, що існує тільки у віртуальному вигляді. В основу криптовалюти покладено криптографічні алгоритми, що виключають можливість підробки даної валюти. Головна особливість цієї крипто валюти в тому, що їм не потрібен центр управління, а саму емісію, перевірку на справжність та проведення платежів виконують в розподіленому глобальному режимі комп'ютери користувачів. В багатьох країнах біткойн вже затверджений та використовується, але в Україні їх обіг заборонений. Національний банк України розглядає цю віртуальну валюту, як грошовий сурогат, який не може

використовуватись на території України, як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства.

Висновки. У широкому сенсі віртуальна економіка забезпечує якісно новий образ життя, відкриває споживачеві можливості миттєвого доступу до товарів і послуг. Розвиток віртуальної економіки в нашій країні буде сприяти її інтеграції у світовий економічний простір і надасть принципово нові можливості економічних стосунків. Звичайно, сучасний стан розвитку віртуальної економіки в Україні ще дуже далекий від потреб часу, але все ж стрімко розвивається.

УДК 316.346:331.52

Ніколенко О.О., факультет Управління і технологій, група 1513

Науковий керівник: старший викладач Мельніченко Н.Д.

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано рівні економічної активності, зайнятості та безробіття чоловіків і жінок на ринку праці в Україні. Розглянуто галузеву структуру зайнятості чоловіків і жінок та гендерні аспекти оплати праці.

Постановка проблеми. Структурування суспільства за гендерною ознакою, що відбувається у сфері соціально-трудових відносин, закріплює за статями певні соціальні статуси, ролі, норми поведінки, таким чином детермінуючи “чоловічі” та “жіночі” професії, а також диспропорції у посадовій ієрархії. Для ринку праці України характерні суттєві гендерні відміни рівнів зайнятості та безробіття, оплати праці, конкурентоспроможності та кар'єрного зростання, виконання управлінських функцій чоловіками і жінками.

Основні матеріали дослідження. На ринку праці визначальними факторами економічної активності чоловіків є економічний та демографічний, а жінок – соціально-демографічний.

У 2016 році рівень економічної активності населення України складав 64,3%. Рівень економічної активності чоловіків був значно вищим, ніж жінок (70,7% та 58,5% відповідно). Аналіз динаміки рівня економічної активності населення свідчить про те, що найвищим він був у чоловіків у 2013 році, а жінок у 2008 році. Найвищим цей показник був у групі населення з повною вищою освітою як для чоловіків, так і жінок, а найнижчим – у групі з базовою загальною освітою. У чоловіків і жінок працездатного віку рівень економічної активності найвищий у віковій групі 35-49 років.

Рівень зайнятості населення України у 2016 році складав 59,2%. Зайнятість чоловіків становила 64,4% і суттєво переважала над рівнем зайнятості жінок – 54,5%. Нижчий рівень зайнятості жінок щодо чоловічого мав місце в усіх вікових групах. Найвищим рівень зайнятості був як у жінок, так і у чоловіків, у 2013 році. Рівні зайнятості жінок і чоловіків України, як і рівні економічної активності, досягають найбільшого значення у віці 25-49 років. Для жінок найвищий рівень зайнятості припадає на віковий інтервал 40-49 років.

Рівень зайнятості жінок в Україні вищий, ніж в цілому в країнах Євросоюзу. Серед країн Євросоюзу вищий рівень зайнятості жінок, ніж в Україні, мають Данія, Швеція, Фінляндія, Нідерланди, Німеччина, Великобританія. Близький показник рівня жіночої зайнятості до українського у Латвії, Литві та Естонії.

Жінки складають майже половину всього зайнятого населення в Україні. Це відповідає показникам країн Центральної та Східної Європи. Зокрема, частка жінок у загальній чисельності зайнятих складає 48% у Болгарії, 46% у Словенії, по 45% у Словаччині і Польщі та по 44 % у Чехії, Угорщині і Румунії. Рівень зареєстрованого безробіття жінок перевищує показник зареєстрованого безробіття чоловіків в Україні (у 2016 році 3,1 та 2,1 відповідно).

Гендерна сегрегація на ринку праці проявляється в асиметричному розподілі чоловіків і жінок в різних структурах: галузевих, професійних та посадових. Для ринку праці України характерна горизонтальна (галузева та професійна) і вертикальна (посадова) сегрегації.

Основною сферою жіночої зайнятості в Україні є сфера послуг. «Жіночими» галузями, де частка жінок у структурі зайнятих більше 65%, є охорона здоров'я, освіта, культура і мистецтво, соціальне забезпечення. Тобто, жінки переважно працюють у тих галузях, де оплата праці є нижчою. Вони займають близько 80% робочих місць в таких галузях економіки, як освіта, охорона здоров'я, понад 70% місць – у готельному та ресторанному господарстві, більше половини місць – у торгівлі та фінансовій сфері.

Різниця в заробітній платі чоловіків і жінок, як правило, пояснюється нерівністю в розподілі чоловіків і жінок за окремими професіями і галузями (горизонтальною сегрегацією) та нерівністю в заробітній платі в рамках професій та видів діяльності (вертикальною сегрегацією).

Заробітна плата чоловіків і жінок в одній і тій же галузі в Україні суттєво відрізняється. Найсуттєвішими такі відміни є в оплаті праці працівників пошти і зв'язку (оплата праці жінок складає 59,4% оплати праці чоловіків), культури і спорту (64,6%), промисловості (67,2%), фінансової сфери (67,4%), комунального господарства (68,4%). Жінки в Україні в 2015 році отримували 77,7% заробітної платні чоловіків. За одну відпрацьовану годину в Україні

чоловік отримує в середньому на 23% більше, ніж жінка. Динаміка співвідношення заробітної плати чоловіків і жінок в Україні свідчить про поступове зменшення розриву в оплаті праці.

В середньому оплата праці жінок складає 60-70% від рівня оплати праці чоловіків. Наприклад, різниця в оплаті праці чоловіків і жінок в США – 22%, в Канаді – 27%, Казахстані – 38%, Японії – 33%. Найменші гендерні різниці в оплаті праці у Данії, Норвегії, Фінляндії, Швеції, в яких оплата праці жінок складає 85% від оплати праці чоловіків. Тривалість пошуку роботи в середньому по Україні становить 6 місяців. Характерним є те, що жінки витрачають більше часу для пошуку роботи, ніж чоловіки.

Рівень конкурентоспроможності жінок на ринку праці порівняно з чоловіками є нижчим, особливо з врахуванням віку та наявності дітей. Жінки зазнають дискримінації при прийнятті на роботу, коли їм задають питання про сімейний стан, наявність дітей, планування вагітності тощо. При цьому їх рівень освіти, досвід роботи та професійні якості до уваги беруться не в першу чергу. Роботодавці пояснюють це тим, що з жінками пов'язані більші виробничі витрати на робочому місці через декретні відпустки та відпустки по догляду за дитиною, перебування на лікарняному під час хвороби дитини. Окремих роботодавців не зовсім влаштовує право жінок, що мають дітей дошкільного віку, на скорочений робочий день.

Професійні можливості жінок в Україні обмежені як сферами зайнятості, так і кар'єрним зростанням. При тому, що серед усіх працюючих з вищою освітою в галузях господарства України жінки складають 55%, їх кар'єрне та професійне зростання більш обмежене, ніж чоловіків.

В цілому гендерні відміни керівництва підприємствами галузей господарства України є такими: 78% підприємств очолюють чоловіки і лише 22% – жінки. Підприємства, якими керують жінки є невеликими за розмірами, мають незначні прибутки і належать, переважно, до сфери послуг (ресторанного, готельного, торгівельного та інших видів обслуговування).

Висновки. Визначальними факторами економічної активності чоловіків є економічний та демографічний, а жінок – соціально-демографічний. Середня тривалість безробіття серед жінок в Україні є вищою, ніж серед чоловіків, що призводить до підвищеного ризику "застійного" їх безробіття. Різниця в заробітній платі чоловіків і жінок в Україні на користь чоловіків пояснюється нерівністю в розподілі чоловіків і жінок за окремими професіями і галузями (горизонтальною сегрегацією), та нерівністю в заробітній платі в рамках професій та видів діяльності (вертикальною сегрегацією). Гендерні відмінності в оплаті праці характеризуються регіональною диференціацією і зумовлені концентрацією в регіоні високооплачуваних галузей сфери послуг та важкої промисловості, в яких переважно зайняті чоловіки. Рівень конкурен-

тоспроможності жінок на ринку праці порівняно з чоловіками є нижчим, особливо, з врахуванням віку та наявності дітей. Професійні можливості жінок в Україні обмежені і кар'єрним зростанням, при тому, що серед усіх працюючих з вищою освітою в галузях господарства України жінки складають 55%. Гендерні диспропорції керівництва підприємствами галузей господарства України є такими: 78% підприємств очолюють чоловіки і лише 22% жінки. Підприємства, якими керують жінки є невеликими за розмірами, мають незначні прибутки і належать, переважно, до сфери послуг.

УДК 005.32

Осадчук Ю.В., факультет Управління і технологій, група 1411
Науковий керівник: к.е.н., доцент Войченко Т.О.

АВТОРИТЕТ КЕРІВНИКА-ЛІДЕРА ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено необхідні інтелектуальні, психологічні й соціальні якості особистості керівника. Визначено соціально-психологічну сутність авторитетного керівника-лідера.

Постановка проблеми. Результативність роботи колективу залежить не лише від сформованих у ньому стосунків, що забезпечують успішну взаємодію людей у процесі спільної роботи, а й від того, яким чином спрямовується їх діяльність, які форми впливу використовують для того, щоб спонукати людей до продуктивної праці. Ці питання належать до компетенції керівника. За результатами узагальнених досліджень щодо ролі авторитету керівника-лідера було визначено його важливість. Сукупність причин і чинників, які забезпечують або утруднюють ефективну управлінську діяльність, актуалізують проблему вивчення якостей необхідних управлінцям для результативної роботи.

Оновні матеріали дослідження. Керівник, який користується авторитетом, може ще й впливати на поведінку, змінювати переконання і точки зору своїх співробітників не лише формальними способами, але і силою свого авторитету. Поряд з об'єктивною складовою (посадовий авторитет) існують його суб'єктивні складові – професійний і моральний, витоки яких в особистості керівника. Однак, навіть якщо він сам не прагне до завоювання авторитету, не думає про нього, то все одно він у нього або є, або ні. Ця обставина зумовлена тим, що авторитет – це невід'ємний атрибут, символ спільності кожного колективу, обов'язкова умова його соціально-психологічної характеристики.

Отже, авторитет – соціально-психологічний, рухливий, динамічний, може розвиватися, посилюватися й, навпаки, знижуватися, втрачати силу. Очевидно, що посада керівника в органах державної влади – це певний соціальний статус особистості, який, надаючи владу, зобов'язує його виконувати не тільки посадові функції, а й певні моральні обов'язки, несучи за них відповідальність і таким способом затверджуючи свій авторитет. Завдяки останньому керівництво й лідерство має можливість поєднуватися в одній особі.

Як відомо, лідер має володіти «ефектом тяжіння», тобто мати яскраво виражену здатність до спілкування, встановлення міжособистісних контактів, уміти повести за собою людей. Учені визначають вісім основних якостей, якими мусить володіти лідер: здатність встановлювати й підтримувати систему взаємин із рівними собі людьми; здатність керувати підлеглими, долати усі перешкоди, труднощі і проблеми, які приходять разом із владою та відповідальністю; здатність вирішувати конфлікти й знімати стрес; вміння ефективно обробляти й оцінювати інформацію; вміння приймати нестандартні управлінські рішення за наявності неясних або сумнівних альтернативних варіантів дій, інформації та мети; здатність знайти оптимальний варіант в умовах обмеженого часу й нестачі інших видів ресурсів; мати хист.

Прикладом того, наскільки важливим є авторитет і наскільки він впливає на людей є результати експерименту, який проводився в США: один з дослідників зателефонував на 22 сестринських пости в різних відділеннях лікарень.

Дослідник відрекомендувався лікарем у шпиталі і наказав медичній сестрі ввести 20 мг наркотику «Астрогу» одному з пацієнтів. Медичних сестер мали насторожити такі моменти, як:

1. Розпорядження було віддане по телефону.
2. Лікарський засіб був не дозволений.
3. Прописана доза була вдвічі більшою за максимальну разову.
4. Розпорядження було віддано людиною, яку жодна з медичних сестер раніше не зустрічала.

Результати експерименту були жахаючі: 95% медсестер не вагаючись вирушали в зазначений кабінет, брали призначену дозу і прямували до пацієнта, де їх зупиняв один з дослідників.

Медсестри автоматично виконували розпорядження, навіть не користуючись своїми власними знаннями, оскільки звикли коритися визнаним авторитетам. Ось чому важливо використовувати авторитет і в управлінні підприємством.

Лідер користується владою завдяки підтримці своїх послідовників та прихильників (неформальне лідерство), тоді як керівник отримує владу завдяки своєму соціальному статусу (формальне лідерство). Проте влада – не єдина основа керівництва, і такий підхід притаманний здебільшого авторитаризму.

У відносинах між керівником та підлеглими в процесі використання влади існує пряма пропорційна залежність, тобто баланс влади: влада керівника над підлеглими тим більша, ніж вища залежність підлеглих від керівника, і навпаки. Ця залежність може набувати різних форм прояву – прямо чи опосередковано підлеглі залежать від управлінських рішень керівника. У свою чергу, підлеглі можуть тією чи іншою мірою впливати на керівника, адже це вони реалізують на практиці всі його рішення, вказівки, накази та розпорядження, і саме виконання дорученої роботи залежить від них. Отже, для того, щоб керувати, необхідно мати для цього достатньо підстав, тобто володіти інструментами впливу, а щоб впливати, слід мати основу влади, аби змусити підлеглих підкорятись розпорядженням. Тому здоровий глузд підказує, що для реалізації влади у XXI ст., де реаліями є постійні динамічні зміни, завдяки яким підвищуються ризики, проте й виникають нові можливості, керівникові необхідно мати деякий ресурс, який повинен бути суттєвим для виконавця. Тож таким ресурсом визначається авторитет керівника та лідера в одній особі. Відповідно до вищенаведеного в соціально-психологічній сутності авторитету керівника-лідера можна виділити такі складові: посадовий і особистісний, де останній розмежовується на професійний і моральний.

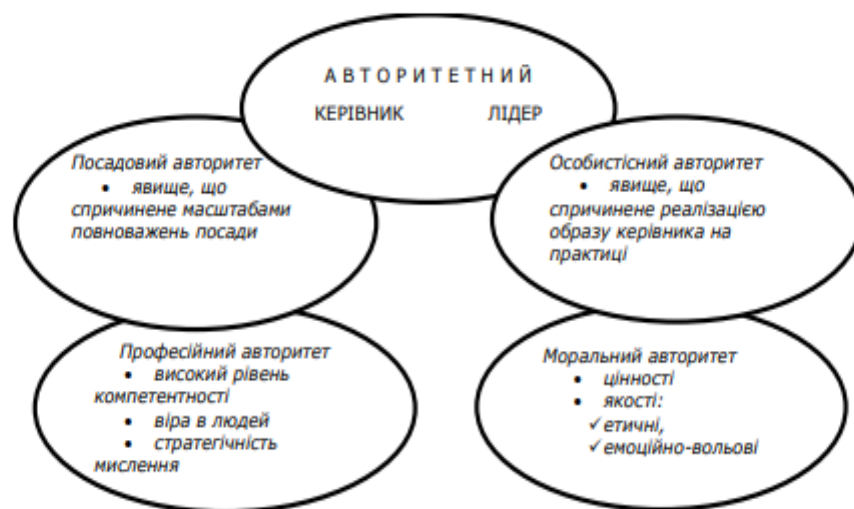

Рис. 1. Соціально-психологічна сутність авторитетного керівника-лідера

Висновки. Лідерство – це питання сили впливу, що залежить від співвідношення особистих якостей лідера з якостями тих, на кого він хоче вплинути. Встановлено, що лідерство, як і влада – це потенціал людини. Ефективність організації залежить не лише від професіоналізму керівника, а й від форм влади, які він застосовує. Менеджер має прагнути до раціонального поєднання всіх можливих форм і джерел влади, оскільки це є однією з головних умов ефективного керівництва.

УДК 658.3.01

Осадчук Ю.В., факультет Управління і технологій, група 1411

Науковий керівник: д.е.н, доцент Карпенко О.О.

СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ «КАР'ЄРА ПОКОЛІНЬ 4.0»: ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ

Анотація. Ключовим завданням соціального проекту «Кар'єра поколінь 4.0» є підвищення кваліфікації працівників існуючих спеціальностей і, що є найбільш суттєвим, створення базових знань для нових професій, які поки що не поширені.

Постановка проблеми. Звернімо увагу на статистику стосовно безробітного населення в Україні згідно з даними Державного комітету статистики України (таблиця 1).

Таблиця 1

Безробітне населення 2010-2018 рр.

Роки	Безробітне населення			
	У віці 15-70 років		Працездатного віку	
	у середньому, тис. осіб	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи	у середньому, тис. осіб	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи
2010	1713,9	8,2	1712,5	8,9
2011	1661,9	8,0	1660,9	8,7
2012	1589,8	7,6	1589,2	8,2
2013	1510,4	7,3	1510,3	7,8
2014	1847,6	9,3	1847,1	9,7
2015	1654,7	9,1	1654,0	9,5
2016	1678,2	9,3	1677,5	9,7
2017	1677,7	9,3	1677,1	9,7
2018	1676,9	9,4	1676,7	9,7

Як бачимо, кількість безробітних у 2018 році дещо зменшилась, але відсоток безробітних до економічно активного населення зріс, що є негативним фактором. Можна з упевненістю сказати, що однією з причин безробіття є недостатність компетенцій працездатного населення.

Основні матеріали дослідження. Компетенції як знання, вміння, навички, моделі поведінки, за допомогою яких досягаються бажані результати, потре-

бують постійного розвитку – без цього фахівці можуть виявитися в касті «непотрібних», а бізнес буде занепадати.

За даними Асоціації розвитку талантів (Association for Talent Development, ATD) сьогодні розумовою працею вже зайнято більше 70% працівників; щодня люди в середньому 27 разів заходять в інтернет (пошта, пошук, мережі, розваги тощо); 72% не мають знань і навичок для ефективної роботи в реальному світі; майбутнє навчання – YouTube і WhatsApp.

Світ стрімко змінюється, тому при підготовці фахівців необхідно орієнтуватися не лише на поточні реалії та потреби, а на вимоги до них в майбутньому. Але чому вчити персонал, коли навколо так багато невизначеності і щороку з'являються десятки нових професій?

У 2016 році на Всесвітньому економічному форумі в Давосі були представлені результати дослідження про майбутнє робочих місць The Future of Jobs. Дослідники визначили ТОП-10 компетенцій для більшості професій, які будуть найбільш затребувані найбільшими роботодавцями до 2020 року: рішення комплексних завдань; критичне мислення; творчі здібності; управлінські таланти; взаємодії з іншими; емоційний інтелект; розсудливість і прийняття рішень; орієнтація на обслуговування; навички ведення переговорів; когнітивна гнучкість.

З огляду на тренди міжнародного ринку праці і зважаючи на потреби бізнесу України, в рамках соціального проекту «Кар'єра покоління 4.0» студія «Синій Кінь» ініціювала створення 10 анімаційних серіалів (курсів) по кожній з ТОП-10 компетенцій для дистанційного (онлайн) навчання дорослої аудиторії: менеджери і фахівці комерційних організацій; претенденти і ті, хто змінюють професію; державні службовці; бізнес-тренери та педагоги інститутів підвищення кваліфікації; студенти і викладачі закладів вищої освіти.

Кожен серіал (курс) буде складатися з 20 коротких роликів по три хвилини. До курсу будуть додаватися методичні посібники та тести для перевірки отриманих знань. У курсах будуть акумульовані знання кращих світових експертів з ТОП-10 компетенцій, причому в зручному для онлайн-навчання форматі – анімаційні фільми.

В Україні освітні серіали можуть використовувати: комерційні організації для навчання свого персоналу за допомогою власних дистанційних платформ (за підтримки Європейської Бізнес Асоціації та Ради підприємців при Кабінеті Міністрів України); заклади вищої освіти, які мають дистанційне навчання студентів (за підтримки Міністерства освіти і науки України); Державна служба зайнятості України для навчання безробітних і державних службовців на базі Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Десять серіалів (курсів) – це національна медіа-бібліотека знань для дистанційного (онлайн) навчання. Бізнесу бібліотека буде надана на ко-

мерційній основі, а українським закладам вищої освіти, державним структурам і Державній службі зайнятості України – передана безкоштовно.

Користувачі з числа студентів та здобувачів, які пройдуть повністю два і більше курсів будуть відібрані в спеціальний зовнішній кадровий резерв.

Доступ до списків випускників курсів отримають фінансові партнери та роботодавці, відібрані за спеціальними критеріями.

Тренери з числа корпоративних T & D фахівців, викладачі вузів та інститутів підвищення кваліфікації пройдуть спеціальну підготовку навчання ТОП-10 компетенцій для підтримки користувачів он-лайн.

Висновки. Очікувані результати проекту: акумулювання знань від світових експертів з ТОП-10 компетенцій в зручному для онлайн-навчання форматі – анімаційні фільми (серіали); масштабування знань (серіали (курси) розміщуються на платформах дистанційного навчання в комерційних організаціях, у закладах вищої освіти, у державних структурах, в інститутах підвищення кваліфікації); формування «Золотого фонду» (користувачі, які пройшли курси, потрапляють в пул талантів, їм надається можливість проходження стажувань і працевлаштування в кращі компанії); підготовка педагогів (для підтримки користувачів під час проходження курсів онлайн визначаються педагоги, які проходять спеціальну підготовку); аналітика (розробляються рекомендації і висновки для подальшого розвитку фахівців в умовах четвертої промислової революції, які будуть представлені на Всесвітньому економічному форумі в Давосі).

Проблеми безробіття не вирішуються в один крок, а носять характер багатосторонніх програм, які і необхідно реалізовувати для запобігання і зниження рівня безробіття в Україні. Соціальний проект «Кар'єра поколінь 4.0» може реально допомогти та навіть стати прикладом для наслідування в інших країнах світу.

УДК 656.61

Петрова О.Ю., факультет Управління і технологій, група 1411

Науковий керівник: д.е.н, доцент Карпенко О.О.

ІННОВАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОРТІВ

Анотація. Представлений огляд деяких світових нововведень у сфері інноваційного розвитку портів, які доцільно враховувати в українській

Постановка проблеми. Включення України в європейські й світові інтеграційні процеси виявило неготовність більшості підприємств транспортної галузі, у тому числі морських торговельних портів, відстоювати позиції в конкурентній боротьбі. Проблемами українських морських портів на сьогодні є: невідповідність рівня розвитку портів сучасним міжнародним вимогам; старіння основних засобів портів; незадовільні технічні характеристики (глибина підхідних каналів та акваторій, технічний стан причалів, вантажно-розвантажувальних механізмів); «доісторичний» рівень систем автоматизації і комп'ютеризації; неналежний рівень руху контейнерів через порти тощо. Отже, висвітлення питання впровадження інновацій в діяльності крупних світових портів є актуальним для України з точки зору впровадження передового досвіду при реалізації інфраструктурних і транспортних проектів з метою найскорішого вирішення проблеми технічного переоснащення та модернізації вітчизняних морських торговельних портів.

Основні матеріали дослідження. Інноваціями в портах вважаються вкладення інвестиційного капіталу в нововведення, які приводять до кількісних або якісних змін у діяльності портів. Як правило, інноваціям передують науково-технічна діяльність, пов'язана з появою нововведення.

Діяльність портів завжди розглядається в якості каталізатора, що дозволяє стимулювати економічну активність.

Так, у терміналі TraPac порту Лос-Анджелеса промислова революція під назвою «4.0» вже відбулася: роботи-вантажники піднімають контейнери по 5 тонн вагою, автоматизовані крани-штабелери ставлять їх один на одного, а потім переставляють на під'їжджають тягачі – і все це без участі людини.

Термінал TraPac, як і ще один в сусідньому порту Лонг-Біч, один з перших в США почав експерименти з роботами, штучним інтелектом і іншими цифровими технологіями, які багато експертів вважають найбільш ефективним для портів способом впоратися зі збільшенням обсягів морських вантажоперевезень. Автоматизувавши ту роботу, яку раніше виконували кранівники і водії навантажувачів, порти можуть скоротити час простою судів і збільшити продуктивність портів на 30%.

З точки зору ефективності порту, перехід на працю роботів дозволяє розміщувати контейнери більш щільно. Однак процес автоматизації вимагає чималих капіталовкладень – \$ 2 млн за акр. Для повного завершення процесу переходу на роботизовану працю порту Лонг-Біч доведеться вкласти в цілому \$ 1,3 млрд. Коли ці витрати окупляться – поки невідомо. Термінали АРМ в Роттердамі, наприклад, де автоматизація почалася в 1990-х, вже приносять дивіденди.

Висока ціна і смутні перспективи виручки – не кажучи вже про опір профспілок – охолоджують інтерес потенційних акціонерів вкладати в автомати-

зацію портів в США, так що зразками для наслідування стають європейські та азіатські термінали. «Автоматизація – це бізнес-рішення, і його потрібно ретельно зважити, перш ніж починати якісь роботи», – вважає директор порту Лос-Анджелеса. Втім, зараз для спрощення прийняття рішень з'являються цифрові інструменти для прогнозування, такі як Port Information Portal, платформа, яка збирає і аналізує дані по всьому ланцюжку поставок вантажів.

Незважаючи на ці труднощі, в кінцевому підсумку цифрові технології допомагають заощадити кілька центів з кожного долара, і зробити це швидше, ніж чекати, поки уряд прийме новий план розвитку.

Ще одним прикладом впровадження нововведень є дубайська гавань Джебель-Алі, яка буде обладнана системою гіперзвукового транспортування вантажів Hyperloop, яка з'єднає морський порт і контейнерний порт на суші. Контейнери будуть переміщатися по вакуумній трубі з судів безпосередньо на склади.

Про застосування Hyperloop для транспортування вантажів говорили давно – цей метод обіцяє стати найефективнішим способом доставки з усіх існуючих. Влада Дубая уклала договір з Hyperloop One – одним з двох стартапів, що реалізують план Ілона Маска зі створення вакуумної системи поїздів. Угода також підписала компанія DP World – найбільший морський портової оператор. В рамках договору компанії оцінять потенційну ефективність споруди системи Hyperloop і займуться її розробкою.

Згідно з концепцією, в Джебель-Алі буде обладнана гіперзвукова система транспортування вантажів, яка з'єднає морський порт і контейнерний порт на суші. Це дозволить скоротити навантаження на порт і звільнити частину приміщень в районі Джебель-Алі.

Порт в Джебель-Алі визнаний одним з найбільш завантажених у світі. Щорічно через нього проходить 18 млн 20-футових (6,1 м) контейнерів, і цей обсяг продовжує зростати. Гіперзвукова система дозволить збільшити обсяги поставок вантажів і принесе додатковий прибуток DP World і всім акціонерам.

Першим етапом співпраці стане економічна оцінка доцільності будівництва інноваційної вантажної системи, в рамках якої буде розрахований масштаб будівництва та оцінені приблизні витрати.

Компанія DP World володіє 77 морськими портами і портовими терміналами на суші на шести континентах. Якщо Hyperloop One вдасться реалізувати проект в Дубаї, то перед стартапом відкриються нові перспективи, а інноваційні системи розвантаження зможуть з'явитися і в інших країнах.

Відзначимо, що на початку серпня Дубай анонсував запуск конкурсу Build Earth Live. Його учасники повинні будуть розробити проект транспортної системи Hyperloop, яка з'єднає фінансовий центр ОАЕ з Фуджейра. Вакуумний

поїзд повинен буде проходити відстань в 105 км за 10 хвилин. Одним з організаторів конкурсу виступає стартап Hyperloop One.

Приблизно тоді ж Лос-Анджелеський стартап запропонував портовим містам концепцію високошвидкісних підводних транспортних систем. Вони дозволять відвести вантажоперевезення в тунелі під воду, а порти будуть видалені на 16 км від берегової лінії.

Висновки. Серед головних завдань реформування транспортної галузі України, спрямованих на досягнення економічного зростання, слід назвати забезпечення високих темпів розвитку інфраструктури, у тому числі, морських торговельних портів. Зазвичай порти відносять до числа довготривалих інвестиційних об'єктів, які забезпечують постійний дохід, чим і пояснюється їх привабливість для компаній, керуючих довгостроковими активами. Впровадження нових технологій в діяльність морських торговельних портів України забезпечить високу швидкість розвантаження судів, зменшить їх простої, збільшить продуктивність портів тощо, тим самим дасть змогу наблизити рівень ефективності їх діяльності до вимог міжнародних стандартів.

УДК 658.56

Петрова О.Ю., факультет Управління і технологій, група 1411

Науковий керівник: к.е.н., доцент Войченко Т.О.

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЗА СТАНДАРТАМИ ISO

Анотація. Представлені стандарти ISO в управлінській діяльності, мета та доцільність їх використання на підприємстві.

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин та участі України в Світовій організації торгівлі важливим питанням є підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств. Членство в цій організації відкриває кордони, зарубіжна високоякісна продукція надходить на вітчизняний ринок, що може призвести до втрат ринкових позицій національного виробника. У зв'язку з цим, життєво необхідним є підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції та отримання відповідних сертифікатів систем якості, що дозволило б не тільки відстояти свої позиції на власному ринку, але й вийти на світовий ринок.

Основні матеріали дослідження. В умовах жорсткої конкурентної боротьби, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках головною метою підприємств стає забезпечення високого рівня якості продукції, як основного варіанту ведення конкурентної боротьби. Реалізувати цю мету підприємствам

допомагає система стандартизації, і, в першу чергу, стандартизації систем якості, що забезпечують виготовлення продукції, яка відповідає вимогам замовників і, відповідно, орієнтована на надання доказів замовнику здатності підприємства стабільно випускати продукцію певного рівня якості.

Системи управління якістю – це постійне покращення діяльності і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності організації на вітчизняному та світовому ринках; це здатність виготовляти продукцію або надавати послуги, які не лише задовольняють вимоги споживача, але й перевищують їх очікування.

У вересні 2015 року Міжнародною організацією зі стандартизації ISO були прийняті нові версії стандартів ISO 9000:2015 та ISO 9001:2015

(ISO (International Organization for Standardization) – це всесвітня федерація національних органів стандартизації).

ISO 9000 – серія стандартів ISO, які застосовуються при створенні та удосконаленні систем менеджменту якості організацій.

Метою впровадження системи управління якістю є покращення діяльності, тобто підвищення результативності і ефективності її шляхом вдосконалення функціонування структурних підрозділів і їх посадових осіб та підвищення якості послуг або товарів. Впровадження системи управління якістю приводить не тільки до покращення продукції, а й сприяє оптимізації бізнес-процесів підприємства в цілому, веде до збільшення продуктивності праці, зменшення ресурсозалежності та, як наслідок, до зниження собівартості продукції, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Для забезпечення необхідного рівня якості потрібні не тільки зацікавлені, кваліфіковані працівники, відповідна матеріальна база, але й добре налагоджена система менеджменту якості. Саме на цьому побудований успіх багатьох підприємств. Але одного прагнення забезпечити якість послуг та обслуговування недостатньо – існує потреба грамотного підходу до системи менеджменту якості, оскільки від цього залежить враження клієнтів про фірму. Це дуже важливо для підвищення іміджу підприємства і, відповідно, залучення нових клієнтів. Тому саме на таких підприємствах важливе, навіть головне, значення набувають якість сервісу, управління якістю обслуговування, менеджмент якості.

Мета серії стандартів ISO 9000 – це стабільне функціонування документованої системи менеджменту якості підприємства-постачальника. Вихідна спрямованість стандартів серії ISO 9000 спрямована на відносини між компаніями у формі споживач/постачальник. Ці стандарти допомагають підприємствам формалізувати їх систему менеджменту, вводячи, зокрема

такі системоутворюючі поняття, як внутрішній аудит, процесний підхід, коригувальні та запобіжні дії.

Стандарт ISO 9001 являє собою одну з моделей управління діяльністю організації з метою забезпечення її результативності. Застосування підходів ISO 9001 у системі управління підприємством допомагає вирішити багато внутрішніх і зовнішніх запитань, таких як: покращити якість продукції та послуг, тим самим підвищити задоволеність споживачів; підвищити конкурентоспроможність товарів і підприємства в цілому; реалізовувати продукцію за світовими цінами; налагодити співпрацю з закордонними партнерами (зокрема, щодо отримання інвестицій); запровадити механізм постійного покращення системи управління та підвищити ефективність роботи співробітників на всіх рівнях тощо.

Внутрішні результати, що отримує організація від запровадження системи управління якістю, напряду залежать від зусиль, що вона докладає для покращення своєї діяльності. Зовнішні переваги організація отримує, сертифікував свою систему управління якістю у незалежному компетентному органі сертифікації.

Основу стандартів в системі управління якістю формують сім принципів: орієнтація на замовника; лідерство; задіяність персоналу; процесний підхід; поліпшення; прийняття рішень на підставі фактичних даних; керування зв'язками.

Одним із ключових принципів побудови системи менеджменту якості відповідно до вимог ISO 9001 є процесний підхід, тобто діяльність організації складається з ряду взаємозалежних процесів, які функціонують як цілісна система. При цьому вихідні дані одного процесу є вхідними даними для наступного. Тому процесний підхід полягає в систематичній діяльності по визначенню процесів, їхньої послідовності й взаємодії, управлінню процесами й зв'язками між ними.

Відповідно до вимог ISO 9001, для створення системи управління якістю організація повинна: визначити процеси, потрібні для системи управління якістю, та їх застосування в межах організації; визначити необхідні входи цих процесів і очікувані від них виходи; визначити послідовність і взаємодію цих процесів; визначити та застосовувати критерії та методи (зокрема моніторинг, вимірювання та відповідні показники дієвості), потрібні для забезпечування результативності функціонування та контролювання цих процесів; визначити ресурси, потрібні для цих процесів, і забезпечувати їх наявність; призначити осіб з відповідальністю та повноваженнями щодо цих процесів; розглядати ризики та можливості; оцінювати ці процеси та запроваджувати будь-які зміни, потрібні для забезпечування того, щоб ці процеси

досягали своїх передбачених результатів; поліпшувати процеси та систему управління якістю.

Вимоги стандарту ISO 9001 носять загальний характер і не передбачають забезпечення однаковості структури систем управління якістю для підприємств рідного типу та розмірів.

Розвитком вимог ISO 9001 є стандарт ISO 9004, що не призначений для цілей сертифікації. Вимоги ISO 9004 рекомендуються як керівництво для організацій, які бажають перевищити вимоги ISO 9001 з метою вдосконалення та досягнення сталого розвитку. Концепція ISO 9001 спрямована на досягнення поставлених цілей, а виконання положень ISO 9004 дозволяє досягати поставлені цілі з більшою ефективністю.

Висновки. Отже, впровадження на підприємстві таких стандартів має на меті поліпшити, впорядкувати, оптимізувати роботу підприємства, забезпечити умови для виробництва конкурентоспроможної продукції, підвищити ефективність виробництва; продемонструвати споживачу, що підприємство може стабільно випускати продукцію необхідного рівня якості, таку, що задовольняє всі його вимоги.

УДК 338.46:37

Пехтерова Г.І., Факультет управління і технологій, група 1311

Науковий керівник: д.е.н., доцент Семенчук Т.Б.

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ «6 СИГМА» В СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Анотація. Розглянуто основні поняття щодо використання методу «6 сигма», ціллю якого є вдосконалення процесів виробництва та усунення дефектів, докладання зусиль, а також згодом застосування в інших видах бізнес-процесів.

Постановка проблеми. Концепція «Шість сигма» – це підхід до вдосконалення бізнесу, який прагне знайти і виключити причини помилок або дефектів у бізнес-процесах шляхом зосередження на тих вихідних параметрах, які виявляються критично важливими для споживача.

Концепція «Шість сигма» – це стратегічний підхід, який будувався за класичною схемою безперервного вдосконалення на базі постійного застосування циклу Шухарта-Демінга: плануй – роби – перевіряй – впроваджуй. Згодом, в рамках концепції «Шість сигм» цикл Шухарта-Демінга трансформувався в цикл МАІС: Measure (міряй) – Analyze (аналізуй)

- Improve (поліпшуй) – Control (керуй, контролюй).

Основні матеріали дослідження. Стратегічний підхід до вдосконалення бізнесу, в рамках якого проводяться заходи зі знаходження і виключення причин помилок або дефектів у бізнес-процесах, шляхом зосередження на тих вихідних параметрах, які є критично важливими для споживача. Поняття «шість сигма» належить до здатності виробничого процесу виготовити продукт, не відхиляючись від заданих параметрів. Ключовим елементом методології вважається системний підхід до вирішення проблем на основі точних даних з акцентом на потреби споживачів. «Шість сигма» розподіляється на дві головні методології: DMAIC (вдосконалення наявного бізнес-процесу) та DMADV (створення нових проектів продукції або процесу з передбачуваною та бездефектною якістю). Оптимальною є комбінація зазначених вище методологій, застосування обох методологій дозволяє досягти кращих результатів і для виробника, і для замовника.

Ще одним важливим моментом реалізації проекту «Шість сигма» є розподіл ролей між фахівцями. Концепція управління нагадує східні бойові мистецтва. Роль виконавця залежить від його поясу – рівня знань і навичок Шість Сигма. Основна ідея управління на основі шести сигм полягає в тому, що якщо можливо виміряти число дефектів процесу, то можна і визначити способи, що дозволяють усунути дефекти, а значить, вийти на рівень якості з практично нульовим браком.

Застосування на практиці методу «шести сигма» передбачає використання найважливіших принципів. Побудова бізнес-процесів організації, які забезпечать бездоганний рівень виконання вимог клієнтів, постійно створюючи нові властивості продуктів і вибірково відмовившись застарілих властивостей продуктів для послідовно стійкого економічного зростання нелегке завдання.

Висновок. Отже, намагаючись відповісти на запитання, який вигляд повинна мати універсальна, ідеально збалансована процесна модель українського підприємства, зазначимо, що вітчизняні підприємства мають самостійно визначати комплекс дієвих методів управління стратегічними змінами. На жаль, в Україні, порівняно із західними чи японськими підприємствами, ефективність виробничої діяльності є значно нижчою. Якщо підприємство суттєво підходить до впровадження такого роду стратегічних змін, воно має спочатку визначити, на якому етапі розвитку знаходиться та якому рівню якості відповідає продукція, яку воно реалізує.

УДК 658

Полянська А.О., факультет Управління і технологій, група 1611

Науковий керівник: старший викладач Мельніченко Н.Д.

ДОСЛІДЖЕННЯ БІЗНЕС-ТЕНДЕНЦІЙ В УКРАЇНІ

Анотаці. Проведено дослідження основних бізнес-тенденцій в Україні. Розкрито поняття «каршеринг».

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіка України схильна до значних змін, обумовлених такими загальносвітовими тенденціями розвитку як глобалізація, поглиблення міжнародного поділу праці, підвищення відкритості національних економік, зростання ролі технологій, людського капіталу та інформації, прагнення до інноваційного розвитку і максимального використання економічного потенціалу, що в свою чергу стимулюють розвиток економічної інтеграції і регіональної диференціації. Сьогодні замало лише добре налаштувати свої бізнес-процеси. Потрібно також додавати процесам інноваційності. Це є запорукою успіху і конкурентоспроможності.

Основні матеріали дослідження. Каршеринг – це послуга з короткострокової оренди автомобіля, популярна в Європі, США та Китаї. Перші каршерингові компанії з'явилися в Європі у 90-х роках, в Україні такої послуги наразі немає. Є компанії, які називають каршерингом звичайні послуги подобової оренди авто, однак це інша, цікавіша і складніша ідея.

Каршеринг у найпростішому вигляді – це, коли власник автомобіля підробляє на тому, що дозволяє іншим людям користуватися ним за певну плату в той час, коли авто йому не потрібне і все одно стояло б на парковці чи в гаражі. Таким чином він економить собі кошти на утриманні автомобіля, а ще й робить соціально корисну справу. Одне авто, що знаходиться в спільному доступі, замінює 20-45 власних автомобілів, що зменшує шкідливі викиди, звільняє міський простір, тож у ЄС уряд підтримує ці компанії. Згідно з прогнозом консалтингової компанії Boston Consulting Group (BCG), до 2021 року каршерингом будуть користуватися 35 млн водіїв у всьому світі, які будуть замовляти 1,5 млрд хвилин водіння щомісяця і генерувати комерційний прибуток у 4,7 млрд євро. Аби знизити собівартість послуги, за кордоном у каршерингу все частіше використовують електромобілі.

У всьому світі сегмент e-commerce стрімко еволюціонує протягом останніх десяти років.

Обсяг ринку України з доставки готової їжі з ресторанів перевищує \$220 млн на рік.

Дивно, але в умовах фінансової нестабільності і кризи інтерес до доставки їжі додому в українців тільки посилюється. Ще 10-15 років тому сайт ресторану або кафе був швидше модною фішкою, аніж інструментом маркетингу. За даними експертів, популярність замовлення готової їжі зростає з кожним роком, і вже натеper ця категорія входить до ТОП-15 товарів, які купують в інтернеті.

В Україні майже 60% населення користуються інтернетом – це понад 25 млн осіб. Аналітики компанії POSTER підтверджують, що близько 15-16% замовляють їжу в інтернеті – відповідно, покупки готової їжі – близько 4 млн українців. Ринок замовлень їжі через інтернет з ресторанів та служб доставки можна оцінити приблизно в 230 млн доларів на рік. В умовах, коли українцям доводиться більше працювати і переробляти, щоб забезпечити звичний рівень життя, вони хочуть економити час на приготуванні їжі. По-друге, незважаючи на складне становище, багато хочуть побалувати себе і доставити собі задоволення – з'їсти улюблену ресторанну страву, але дешевше і вдома.

Навіщо вашому бізнесу потрібен Instagram і як з ним працювати. Соціальні мережі в сучасному інформаційному просторі – найпотужніша платформа для реклами і просування, тому сьогодні ми поговоримо про те, як просувати бізнес в Instagram. Instagram – це відносно молодий додаток для смартфонів, випущений в 2010 році. Він дозволяє відразу ж обробляти і викладати в інтернет фото, зроблені на камеру телефону. Але, якщо зовсім недавно до Instagram ставилися як до несерйозної соцмережі, то сьогодні він перетворюється в ефективний інструмент для просування бізнесу. Причин тому кілька – по-перше, в Instagram зареєстровані вже більше 600 мільйонів користувачів, а це гарантує велике охоплення потенційних клієнтів і покупців. По-друге, він постійно розвивається: зараз додаток можна пов'язати зі сторінкою ВКонтакте, одночасно викладаючи фото в двох соцмережах. А після придбання Instagram компанією Facebook їх акаунти здатні взаємно інтегруватися, що дає додаткові можливості.

Секрети просування бізнесу в Instagram:

1. Ім'я облікового запису має обов'язково збігатися з назвою компанії або відображати суть головної пропозиції. Чимало бізнесменів роблять типову помилку – постять робочі фотографії з особистого облікового запису.

2. Хештеги – це функція, що дозволяє переглядати фотографії з певною тематикою. Це дуже зручно, оскільки дозволяє користувачеві швидко знайти потрібне фото, а підприємцю – просунути свій товар в поле інтересів клієнтів. Графік постинга потрібно вибудовувати так, щоб користувачі весь час пам'ятали про компанію. Грамотне планування постинга – найважливіший елемент стратегії просування бізнесу в Instagram.

3. Відео – є в Instagramі така функція, тільки багато хто про це забуває. Правда, не варто нею зловживати. Зворотній зв'язок дає клієнтові відчуття залученості, уваги від співробітників компанії. Навіть якщо співробітник тільки один, і це власник фірми. Акції, знижки та промо-коди утримують клієнта на сторінці компанії і втягують в активну діяльність.

4. Клієнтська реклама – безкоштовний і швидкий спосіб розповсюдити інформацію про вашу пропозицію серед великої кількості людей. “Сарафанне радіо” було, є і буде найефективнішим маркетинговим інструментом.

Зарубіжні ринки. Грузія: «новий шовковий шлях». У 2017 році Грузія займає 16-те місце в світовому рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business, піднявшись з минулого року на 7 пунктів. Візи для українців для ведення підприємницької діяльності в Грузії не потрібні. Російську мову всі розуміють. Але менталітет – особливість, яку потрібно враховувати, орієнтуючись на роботу з цією країною.

Переваги ведення бізнесу в Грузії:

1. Хороший бізнес-клімат і курс уряду на залучення інвесторів, забезпечення їхніх прав.

2. Стабільна макроекономічна ситуація, зростання ВВП;

3. Стратегічне географічне розташування на стику європейських і західних ринків: для України відкривається шлях Грузія – Азербайджан – Казахстан – Китай, а Україна стала для Грузії «повітряними воротами» в ЄС;

4. Розвинена інфраструктура;

5. Низькі податкові ставки з можливістю звільнення від податків перетворюють Грузію в одну з найбільш привабливих податкових юрисдикцій у світі. Вільна індустріальна зона дозволяє виробляти і експортувати товар з мінімумом податків.

Висновок. В Україні насправді ще мало підприємств і підприємливих людей. У старших поколінь довго вбивали підприємливість, у них був страх займатися чимось своїм. Зараз молодь думає вже зовсім по-іншому. Чим більше буде підприємств і конкуренції – тим якіснішими стануть товари та послуг. З кожним роком Україна все більше виробляє якісних товарів та послуг і сподіваємось на постійну позитивну динаміку. Українські підприємці з українським якісним продуктом мають зайняти достойне місце на світовому ринку.

УДК 355

Полянська А.О., факультет Управління і технологій, група 1611

Науковий керівник: к.е.н. Власова В.П.

ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено економічну складову екологічної безпеки морських портів.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день Україна володіє величезним потенціалом морської держави. На узбережжі Чорного та Азовського морів знаходиться 13 континентальних морських торговельних портів (до анексії Криму – 18) і 12 портопунктів, пропускна спроможність яких становить 262 млн тон на рік.

Найбільш значними з морських торговельних портів України є розташовані неподалік один від одного Одеський, Чорноморськ та Південний порти, на які припадає понад 60% усього вантажообігу українських морських портів. Ці порти мають найкращі морські підходи і можуть приймати судна з осадкою до 19 м. Морські порти України є найважливішою складовою частиною не тільки транспортної, але і виробничої інфраструктури країни.

Теоретичні та практичні аспекти діяльності та розвитку МТП висвітлено у роботах Боняр С.М., Вінникова В.В., Власової В.П., Кібік О.М., Ковбатюк М.В., Корнійко Я.Р., Чекаловець В.І., Примачова М.Т., Примачової С.І., Дергаусова М.М., Ільницького К.О., Котлубая О.М. та ін. Але в цих роботах мало приділяється уваги економічній складовій екологічної безпеки морських портів.

Основні матеріали дослідження. В морських портах не тільки створюється ВВП, а й відбувається постійне навантаження на навколишнє середовище. Досліджуючи цю тему мною було виділено декілька головних екологічних проблем морських портів України і їх економічні складові.

1. Першою екологічною проблемою є забруднення нафтою і нафтопродуктами внаслідок морських вантажоперевезень. Україна в 2017 році збільшила імпорт нафтопродуктів, включаючи масла і паливні компоненти, через морські порти на 18,8%, у порівнянні з 2016 роком. - до 910,4 тис. т. За даними АМПУ, транзит нафтопродуктів через морпорти за 2017 рік знизився на 49,4% - до 653 тис. т. Показник експорту за цей період зріс на 91,5% - до 230,2 тис. т. Ці показники сприятливо впливають на економіку країни, але не можна не звернути увагу на екологічну складову цього процесу.

Екологічно безпечне вантажоперевезення нафти і нафтопродуктів потребує досконалих технологій, європейських стандартів і нормативно-правового

установленого законодавством регламенту. Деякі кроки були зроблені з боку Адміністрації морських портів України (АМПУ). Представники АМПУ брали участь у міжнародній програмі «Green Port Congress».

«Зелений порт» – це міжнародна екологічна програма, яка є складовою міжнародної організації Green Award Foundation. Цей рух зародився в 2009 році в Роттердамі. Основні принципи застосування програми «зеленого порту»:

- зменшення екологічного навантаження;
- оцінка судна за технічним станом;
- визначення готовності команди до аварійних ситуацій;
- контроль показників, від яких залежать безпека і екологічно чистота експлуатації суден.

Але економічна складова цього питання полягає в тому, що для вдосконалення технологій, які б покращили екологічний стан, потрібні кошти, які держава не виділяє в належному об'ємі.

2. Майже всі кошти, отримані від роботи морських портів України йдуть до бюджету. В розпорядженні керівництва портів залишаються мізерні суми. Тому виділити достатню суму на вдосконалення технологій в роботі портів не має можливості. Наприклад, на фінансування робіт по забезпеченню безпеки судноплавства та днопоглиблення на внутрішніх водних шляхах проект держбюджету на 2017 рік передбачає 39 млн грн. Цих грошей вистачає тільки на виплату заробітної плати працівникам ДП «Укрводшлях».

Ще одним важливим моментом є те, що уряд підтримав пропозицію Міністерства інфраструктури щодо зниження ставок портових зборів: корабельного, каналного, маякового, санітарного, якірного, причального та адміністративного - на 20%, починаючи з 1 січня 2018 року. Потік суден при таких умовах підвищиться в декілька разів, а з ним і дохід. Доцільніше б було змінити пропорції відрахування коштів до бюджету і тих, що б залишалися в розпорядженні портів. Самостійне управління грошовими надходженнями від портових зборів принесло б більше користі для покращення екологічного стану.

3. Українські морські порти втрачають кошти, які могли б покращити екологічний стан цих портів через здирицтво.

4. Високе екологічне навантаження на прибережну зону портів.

Проблема пов'язана з тим, що порти історично розташовані у великих містах (Одеса, Маріуполь, Бердянськ, Миколаїв, Херсон) у безпосередній близькості до житлової забудови. Суть проблеми полягає в тому, що у нашій країні заборонено будівництво на землях водного фонду. У Сінгапурі за допомогою намівання піску вглиб моря добудували морські термінали, і це забезпечило зниження навантаження на прибережні ділянки. На даний момент в нашій країні немає коштів на забезпечення реалізації цього проекту. Але у 2018 році Адміністрація морських портів України вперше має намір залучити

кредит від МАФО в розмірі 1,6 мільярда гривень. Якщо говорити про достатність фінресурсів у зв'язку з тим, що знижуємо портові збори і рівень відрахувань до бюджету, то в фінплані на 2018 рік заклали отримання кредиту в розмірі понад 1,6 млрд гривень. Це є правильним інструментом для залучення капітальних інвестицій в нормальній європейській практиці. Раніше в Україні такий інструмент не використовували.

5. Морські порти України планують об'єднати бетонною дорогою. У Міністерстві інфраструктури України пропонують з'єднати бетонною дорогою 13 морських портів країни – від Рені до Маріуполя. Це бетонна дорога першої категорії, яка з'єднає порти Великої Одеси – Чорноморськ – Одеса – Південний – Миколаївський порт і Херсонський порт. Протяжність близько 150 км, чотири смуги і відсутність обмежень по вазі фур. Власне, це ідеальне рішення питання логістики в портах. Також це полегшення на основні автодорожні шляхи сполучення. На будівництво бетонної дороги між Одесою і Херсоном необхідно близько 150-200 млн доларів. Будівництво цієї магістралі планують почати в 2018 році. За попередніми даними, роботи триватимуть 1,5 року. Досить не однозначне питання, тому що величезні фури, які не будуть мати обмеження у вазі будуть їздити по дорогам, спалюючи пальне, а вихлопи будуть йти у повітря. Також є деякі питання щодо у завантаження та перевантаження цих фур у портах: наскільки екологічним буде процес? Чи не екологічніше було б з'єднати ці порти залізничною дорогою?

Висновок. У дослідженні питання економічної складової екологічної безпеки морських портів України виявлено основні напрямки за якими морські порти можна зробити більш екологічно безпечнішими. Проведено економічне обґрунтування цих шляхів.

Усі позитивні і негативні сторони, які супроводжують впровадження нових проектів потребують глибшого аналізу, що й буде здійснено у подальших дослідженнях. Але можна точно сказати про те, що перспектива розвитку є, і вона досить суттєва, щоб спільними зусиллями втілювати ці екологічні проекти.

УДК 330.341.1

Прокопенко О.О., Гресь Л.Ю., факультет Управління і технологій, гр. 1411
Науковий керівник: к.е.н. Власова В.П.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – 2018

Анотація. Розглянуто інновації у транспортній сфері.

Постановка проблеми. Представляючи собою інструмент досягнення економічних і соціальних цілей, транспорт є найважливішою галуззю, що пере-

міщує всілякі вантажі і людей. Саме тому тема інновації у транспортній сфері так актуальна сьогодні.

Основні матеріали дослідження. Розглянемо інновації Китаю, Америки та України.

1. Потяг з максимальною швидкістю 400 км/год. Очікується, що новий потяг дозволить знизити середнє споживання енергії на пасажирів на 10% в порівнянні з нинішніми передовими локомотивами, що розвивають швидкість до 350 км/год.

2. Автомобілі без водіїв. Прототип унікального електричного автомобіля проходить тести в аеропорту Схіпхол, що в Амстердамі. Для безпечного та точного водіння на підземних стоянках, де GPS може не працювати, автомобіль створює свою власну віртуальну карту локації, поєднуючи дані з камер та сенсорів із даними із сервера паркінгу.

3. Літаюче таксі. Автомобіль, що літає, – транспорт, який поєднує характеристики як машини, так і літального апарата. Під час польоту аеромобіль може досягати швидкості 320 км/год, а палива та енергії вистачить на 800 км.

Було проведено дослідження у вигляді опитування людей віком від 20 до 45 років. 90% з них захотіли випробувати новий вид транспорту, 8% було проти та 2% утрималось від голосування.

4. У Китаї розробляють гіперзвуковий літак. Дослідницька група з Китаю зробила новий дизайн для надшвидкісного літака, який може долетіти з Пекіна до Нью-Йорка всього за 2 години. Зазначається, що порівняно з Boeing 737 аналогічний за розміром гіперзвуковий китайський літак зможе перевозити лише 5 тонн вантажу або 50 пасажирів, тоді як Boeing – 20 тонн вантажу або 200 пасажирів.

5. Rolls-Royce створить безпілотний військовий корабель. Безпілотник Rolls-Royce – прототип чи не найбільш потужного і небезпечного військового корабля у світі. Корабель зможе пройти за раз 3500 миль, сягаючи максимальної швидкості 25 вузлів (46 км/год).

6. У Києві презентували першу «Автономну мобільну розумну зупинку» громадського транспорту з енергопостачанням від сонячних батарей. Продемонстровано автобус МАЗ-107467, який всередині обладнано електронними валідаторами, що дають змогу валідувати як паперові квитки, так і «Картку киянина» й електронні проїзні квитки. У Львові презентували новий виріб концерну «Електрон» – перший в Україні електробус «Електрон».

Висновок. Отже, інноваційні процеси впливають на розвиток економіки, а високий рівень розвинутої економіки сприяє швидкому й ефективному впровадженню у виробництво інноваційних процесів. Безпілотні автомобілі, літаки, штучний інтелект, штучна їжа. Роботи заволодіють всім світом. Але ж чи готове людство до таких змін?

УДК 65.011

Раднянко Р.В., факультет Управління і технологій, група 1311

Науковий керівник: д.е.н., доцент Карпенко О.О.

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (ІТ)

Анотація. Досліджено чинники ефективності впровадження змін ІТ-менеджерами, зазначено ІТ-навички, необхідні для засвоєння персоналом організації, визначено шляхи вдосконалення управління ІТ у процесі управління змінами в організації.

Постановка проблеми. Сьогодні багато керівників вітчизняних організацій набули широких знань у сфері інформатики і, не покладаючись лише на рекомендації співробітників ІТ-відділів, самостійно застосовують в роботі інформаційні технології та інтегровані інформаційні системи управління, за допомогою яких на основі інформації, що поступає та обробляється в реальному часі, приймають ефективні управлінські рішення.

Основні матеріали дослідження. Володіння знаннями і навичками у сфері ІТ надзвичайно необхідно при управлінні змінами в організації, особливо що стосується впровадження нових технологій і використання їх з максимальною ефективністю. Поява технологій, що швидко розвиваються, вимагає постійного оновлення програмного забезпечення систем управління і передбачає новий спосіб функціонування та розвитку ІТ-систем та спеціалістів у цій сфері. Разом з тим, ІТ-персонал зазвичай вважають скоріше виконавцями, ніж стратегами. Найкраще, коли ІТ-технології повинні освоювати не тільки співробітники ІТ-відділів, а й весь персонал організації, набуваючи наступні ІТ-навички:

- розкриття бізнес-потенціалу (такі ключові навички, як здатність вивчати, візуалізувати і поширювати цінність ІТ, треба використовувати в діяльності багатопрофільних команд, які достатньо розбираються в інформаційних технологіях, щоб швидко впроваджувати інноваційні ІТ-рішення);
- зовнішні зв'язки (дана область стосується необхідності розвивати тісні партнерські зв'язки з зовнішніми групами, щоб підвищити рівень ІТ-знань);
- безпосереднє керівництво технологіями (користувачі - лінійні та топ-менеджери повинні брати активну участь у боротьбі за ІТ-ініціативи, тобто взяти на себе керівництво технологіями, яке безпосередні менеджери надто охоче передають ІТ-співробітникам через відсутність знань у цій галузі);
- адаптація процесів (здатність усіх співробітників працювати з інформаційними технологіями і використовувати їх у бізнес процесах, відстеження процесів при реструктуризації, включаючи певне середовище, де співробітники можуть досліджувати функціональність ІТ-систем);

- ІТ-планування (здатність менеджерів пов'язувати стратегічні проекти організації з ІТ-схемами, а також планувати і здійснювати спеціальні завдання);
- ІТ-інфраструктура (доречна і гнучка інфраструктура, що дозволяє впроваджувати і використовувати інноваційні ІТ-механізми);
- обслуговування даних (здатність співробітників організації створювати, підтримувати, зберігати, обробляти інформацію);
- управління зовнішніми джерелами послуг (здатність оцінити потенційні варіанти зовнішнього обслуговування і їх доцільність, а також організувати перехід до зовнішніх ІТ-послуг).

Шляхи вдосконалення управління змінами в організації на основі інформаційних технологій:

1) створити групу фахівців з топ, лінійних менеджерів і ІТ-працівників, почати обговорення ІТ-стратегій у зв'язку зі стратегією організації на наступні п'ять років, вибрати найбільш ефективні ІТ-технології;

2) провести перевірку знання ключових ІТ-технологій якомога більшої кількості співробітників, використовувати внутрішніх (хороший спосіб розвитку) або зовнішніх консультантів (кращий доступ до еталонних даних), повідомити про результати та визначити гарячі точки, де навичок не вистає, а важливість їх висока;

3) спланувати, яким чином необхідно підняти рівень найбільш важливих навичок, намагатися поліпшити розподіл ресурсів і обов'язків, визначити чіткі часові рамки.

Висновки. ІТ-фахівці часто вважають свою роботу закінченою після закінчення проекту створення замовленого програмного продукту. Але саме зараз, в епоху кардинальних змін в економіці, техніці, технологіях потрібні ІТ-співробітники, які володіють знаннями, навичками, досвідом також і в інших базових галузях, своєчасно дізнаються про нововведення, засвоюють науку і практику управління змінами, поглиблюючи знання про організацію перетворень, природу мотивації і опору змінам на підприємствах.

УДК 65.018

Савчук Ю.Ю., факультет Управління і технологій, група маг. з.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Тарновська І.В.

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто теоретичні та методичні аспекти визначення та підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах економіки; методи, шляхи й етапи визначення конкурентних переваг підприємства, в тому числі й оцінки конкурентної позиції. Представлено сутність

управлінських підходів в контексті формуванні та підтримки конкурентоспроможності підприємства, а також пов'язану з цим систему принципів.

Постановка проблеми. Проблема підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств стає особливо актуальною у зв'язку із початком інтеграційних процесів національної економіки в європейський та світовий простір. Виникає цілий комплекс завдань, які належить вирішити, щоб забезпечити успіх, враховуючи те, що на сьогодні незначна частина вітчизняних підприємств можуть конкурувати на європейському і світовому ринку. Цей процес передбачає підвищення конкурентоспроможності підприємства, забезпечення створення конкурентних переваг в умовах нестабільності ринку.

Жодне промислове підприємство не зможе досягти переваги над конкурентами за всіма економічними характеристиками товару і засобами його просування на ринку, не використовуючи інноваційні методи управління конкурентоспроможністю.

Основні матеріали дослідження. На сучасному етапі економічного розвитку конкуренція, як рушійна сила, змушує виробників постійно шукати нові шляхи підвищення своєї конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність характеризується системою показників, які дають змогу оцінити становище підприємства, а саме: конкурентоспроможність продукції, технології, потенційних можливостей обладнання, рівня персоналу, системи управління, рівня інновацій, стану комунікацій, рівня маркетингової політики, експортно-імпортних можливостей та інших параметрів.

Зі змінами у зовнішньому та внутрішньому середовищах змінюються також порівняльні конкурентні переваги щодо інших підприємств галузі.

Для визначення положення підприємства на ринку необхідна наявність оперативної й об'єктивної методики оцінки конкурентоспроможності. Серед найбільш відомих методик виділяють такі:

- 1) методи, засновані на аналізі порівнювальних переваг;
- 2) методи, засновані на теорії якості товару;
- 3) методи, побудовані на основі теорії ефективної конкуренції;
- 4) комплексний підхід;
- 5) метод експертних оцінок;
- 6) метод інтегральних оцінок.

Ще одним важливим етапом є оцінка конкурентних переваг підприємства, яка реалізується на основі аналізу сильних і слабких сторін та включає такі показники:

- потреба у капіталовкладеннях;
- широкий асортимент конкурентоспроможної продукції високої якості та доступної ціни;
- потреба у засобах на формування попиту та стимулювання збуту;

- сукупність заходів, які забезпечують перевагу серед конкурентів на ринку;
- формування позитивного іміджу компанії в уявленні клієнтів.

Оцінювання конкурентоспроможності підприємства є дуже важливою частиною управління конкурентоспроможністю. Після оцінювання підприємство може побачити наскільки воно є конкурентоспроможним. Також, саме від стану підприємства й розробляється стратегічний план щодо підвищення конкурентоспроможності.

Висновки. Проведене дослідження повною мірою дозволяє зробити висновок, що управління конкурентоспроможністю підприємства є складним процесом. Задля його ефективного реалізації необхідним є зважена побудова системи управління та реалізація механізму управління конкурентоспроможністю підприємства. Тому керівництво підприємства повинно вміти відслідковувати зміни, що відбуваються в умовах господарювання, і проводити відповідні перетворення в політиці ведення виробництва та реалізації товарів. Такими перетвореннями можуть бути: зміна товарної політики, впровадження нових технологій, диверсифікація виробництва, зміна організаційно-правового статусу підприємства, модернізація форм збуту продукції, вихід на нові ринки, створення спільних виробництв і т. ін.

УДК 658.14.012

Скорий В.В., факультет Управління і технологій, група 1611

Науковий керівник: к.е.н. Власова В.П.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

Анотація. Наведено ряд практичних рекомендацій щодо бізнес-планування стартапів.

Постановка проблеми. Сьогодні в Інтернеті існують пропозиції готових бізнес-планів для ведення будь-якого виду бізнесу, типові бізнес-плани та безліч рекомендацій по складанню їх. Але кожен підприємець стикається з проблемою якісного бізнес-планування, такого яке відповідає сучасним вимогам та буде актуальним у в конкретній економічній ситуації. Попри те, що про бізнес-планування написано багато підручників, статей – ця тема дослідження залишається актуальною.

Основні матеріали дослідження. Startup передбачає, що у компанії є конкретна оригінальна бізнес-ідея, яку вона збирається впровадити на ринку. Крім цього у проекту є бізнес-план, де вирішуються завдання по просуванню даного товару або послуги на ринку, джерела фінансування, аналіз моніторингу ринку конкурентів і розрахунок рентабельності підприємства. Основні

питання на початковому етапі: Що продавати? Як і де? Де взяти грошей? Кому продавати? Чи витримає конкуренцію товар чи послуга на ринку? Чи буде проект рентабельний?

Вдалими прикладами стартапу є інтернет-проекти соцмережі Facebook, а також Google, Microsoft, Apple Computer inc. І всі вони мали гарний бізнес-план. Але більшість припущень, закладених у бізнес-плани, зазнають змін вже до кінця першого року діяльності фірми. Виходячи з власного досвіду, компанія Sequoia Capital пропонує свій формат написання бізнес-плану, що дозволяє збільшити шанси на отримання фінансування від ангелів і венчурних капіталістів. Пропонований формат бізнес-плану складається з 15-20 слайдів, і цього цілком достатньо, щоб подати себе інвестору.

1. Мета компанії:
 - Опишіть компанію / бізнес в одному оповідному реченні.
2. Проблема:
 - Опишіть проблему (потребу) замовника (клієнта).
 - Опишіть, як клієнт вирішує проблему сьогодні.
3. Рішення:
 - Пр продемонструйте цінну пропозицію вашої компанії, яка зробить життя клієнта краще.
 - Покажіть, на якій стадії знаходиться продукт (ідея, розробка, готовий зразок).
 - Розкажіть про приклади використання.
4. Чому зараз:
 - Намалюйте історичну еволюцію своєї категорії (області).
 - Розкажіть про останні тенденції, які роблять ваше рішення можливим.
- Обсяг ринку:
 - Визначте клієнта, потреби якого ви плануєте задовольнити створіть його профіль.
 - Розрахуйте показники ринку — TAM (Total addressable market), SAM (Serviceable addressable market) і SOM (Share of Market).
5. Конкуренти:
 - Список конкурентів, що працюють в даний час на ринку
 - Список конкурентних переваг компанії, які забезпечать їй успішну конкуренцію.
6. Продукт:
 - Опис продукту (форм-фактор, функціональність, характеристики, архітектура, інтелектуальна власність).
 - Дорожня карта розвитку продукту (лінійки).
7. Бізнес-модель:
 - Модель доходів.

- Ціноутворення.
- Середній розмір рахунку (покупки) і / або довічної цінності клієнта.
- Модель продажів і розповсюдження продукту.
- Список клієнтів (замовників) / систем постачання (підрядників).

8. Команда:

- Засновники і топ-менеджмент.
- Рада директорів / консультативна рада.

9. Фінанси:

- Прибутки та збитки.
- Баланс.
- Потоки готівки.
- Таблиця капіталізації (Cap table).
- Угода.

Кожне завдання плану може бути розв'язане лише у взаємозв'язку з іншими. Центром бізнес-плану є концентрація фінансових ресурсів. Саме бізнес-план виступає важливим засобом збільшення капіталу підприємства. Процес складання плану дає змогу глибоко проаналізувати розпочату справу у всіх деталях. Бізнес-план є основою бізнес-пропозиції у переговорах з майбутніми партнерами, він відіграє важливу роль при комплектуванні основного персоналу підприємства.

Багато з проблем можуть бути вирішені шляхом постійного уточнення бізнес-плану з метою приведення його у відповідність до умов, що змінюються. Це дасть можливість використовувати бізнес-план як реальний критерій оцінки фактичних результатів діяльності підприємства.

Бізнес-план минулого року може показати, яка із стратегій компанії виявилась ефективною, а яка ні, і наскільки результативним був той чи інший спосіб його реалізації.

При вивченні фактичних результатів роботи порівняно з бізнес-планом виявляються позитивні та негативні сторони організації, які можна використати для усунення відхилень між плановими і фактичними показниками.

Фінансовий розділ попереднього бізнес-плану може використовуватись як засіб об'єктивного спостереження за розвитком бізнесу. Фінансові прогнози, закладені у плані, становлять основу бюджету підприємства. Відхилення від розрахунків виявляються у статтях, де або думки про необхідні ресурси були хибними, або контроль в період виконання плану був недостатнім.

Висновки. Отже, як ми бачимо бізнес-план відіграє важливу роль в діяльності стартапу, бо він показує майбутні кроки в творенні бізнесу, методи та засоби, які будуть використовуватися в подальшому для збільшення прибутку та розширення підприємства.

УДК 331.107

Сорокун Ю.С., факультет Управління і технологій, група 1311

Науковий керівник: к.е.н., доцент Семенчук Т.Б.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА «КАЙДЗЕН» ТА ПОТЕНЦІАЛ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто японську організацію виробництва «Кайдзен» як основу для покращення всіх бізнес-процесів на підприємстві в умовах глобальної конкуренції. Наведені практичні методи та інструменти впровадження філософії «Кайдзен» на український ринок.

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень щодо успішного впровадження концепції «Кайдзен» в світі було встановлено, що японський підхід визнаний ефективним у всьому світі, і що з ним успішно співпрацюють підприємства різних галузей. З 2010 року в Україні розпочав свою діяльність «Кайдзен клуб», який функціонує як навчально-практичний центр з розвитку та впровадження філософії «Кайдзен» в діяльність українських підприємств. Основною метою дослідження є розглянути філософію «Кайдзен» як передумову для розвитку нових стратегій управління та проаналізувати досвід від впровадження філософії «Кайдзен» на українських підприємствах.

Основні матеріали дослідження. «Кайдзен» – система управління, що вперше була представлена в праці Масаакі Імаї «Кайдзен: ключ до успіху японських компаній» (1986 р.).

В перекладі термін «Кайдзен» з японського походить з двох слів – «Kaі» – зміни та «Zen» – краще, тобто дослівно «Kaizen» – зміни на краще. Це сукупність заходів, що призводять до покращення робочого процесу і як наслідок – до збільшення об'єму виробництва при однакових затратах. Суть методу Кайдзен є постійне і неперервне вдосконалення, покращення самого процесу діяльності, в якому задіяні всі співробітники організації.

Ціль «Кайдзен» – створення цінностей, як матеріальних та і відносних за для зменшення втрат. Втрати в «Кайдзен» – це «муда». Під «муда» розуміється будь-яка діяльність, що не створює цінності, тому усунення «муда» – це принцип малих затрат та удосконалення процесу (зайве переміщення людей, накопичення запасів тощо). Головні принципи організації робочого місця, за для усунення «муди» – це все, що необхідно розміщується поруч з робітником і готове до використання (головне правило використання інструментів праці «легко взяти, легко використовувати, легко покласти на місце») і також чистота робочого місця та обладнання. Організація робочого місця

дозволить сфокусуватись на виробничих задачах, що зменшить втрат часу на пошук необхідних деталей та збільшить швидкість виконання замовлень.

Місце де створюється продукція (завод, цех, склад, будівельний майданчик тощо) – в «Кайдзен» називається «гемба». Масаакі Імаї стверджує, що «гемба» – це епіцентр подій, там створюється реальна цінність для споживача і знаходяться рішення проблем. «Гемба» – це робочі місця співробітників і внутрішнє середовище, в якій вони працюють, тому саме від робітників залежить розвиток компанії. В межах японського підходу організація підтримки «гемба» – головна задача менеджерів. Головні елементи управління «гемба» є стандартизація, інструменти 5S та виключення «муди» (втрат).

«Кайдзен» – це загальний термін для цілого діапазону тенденцій розвитку виробництва, багато з них зараз можуть самостійно функціонувати, тому існує так звана «парасолька Кайдзен» яка об'єднує різні елементи покращення робочого процесу, зокрема такі як всебічний контроль якості, гуртки якості, всебічний догляд за обладнанням, «Канбан», нуль дефектів, «точно в термін», відношення співпраці між робітниками і менеджерами тощо.

Впровадження японської системи «Кайдзен» на українських підприємствах на сьогодні можлива завдяки функціонуванню «Кайдзен клубу» в Україні, адже головними цілями клубу є застосування методів та інструментів «Кайдзен» на практиці в діяльності різних українських компаній; проведення семінарів, тренінгів, консультацій по впровадженню «Кайдзен», а також організація навчальних турів на підприємства Японії, України та Європи.

Відмінність культури та звичок не є основною проблемою, адже досвід свідчить про ефективне впровадження «Кайдзен» діяльність українських підприємств. Яскравим прикладом успішного впровадження японської філософії Кайдзен в Україні є компанія ТОВ «Металургійний завод «Дніпросталь» (ТМ ТОВ «Інтерпайп сталь»).

ТОВ «Інтерпайп сталь» діяльність якого є виробництво сталюї та трубної продукції, а також залізничних комплектуючих. Впровадження філософії Кайдзен було розпочато в 2012 році з ініціативи керівника, на сьогодні підприємство є офіційним членом «Кайдзен клубу» в Україні та проводить «Кайдзен-тури» на підприємстві, є активним учасником «Кайдзен-конференцій».

Зазвичай метод організації виробництва «Кайдзен» впроваджувався на підприємствах в три етапи. На першому етапі ТОВ «Інтерпайп сталь» мав на меті налагодити відношення між всіма учасниками процесу, а саме між менеджерами і робітниками. Робітники мали змогу подати всі свої ідеї щодо покращення роботи, робочого мікроклімату, корпоративну культуру тощо, тобто ідеї для покращення – «гемба» підприємства. Всі пропозиції були розгля-

нуті та обговорені. Саме цей етап започаткував бажання робітників до покращення робочого процесу.

На другому етапі було відібрано найкращі ідеї для розвитку, і визначені цілі, які визначили напрямок для покращення. Наступний крок другого етапу – це створення робочих команд. Команди – це звичайні робочі групи, які працюють разом щодня. Склад команд становить від 4 до 18 чоловік. Обов'язковий елемент команди – це наявність лідера, який буде представляти свою команду на загальних зборах. Як показує практика ТОВ «Інтерпайп сталь», в деяких випадках команда обирала лідером не менеджера, проте і такий варіант можливий, так як і неформальний лідер може бути активним керівником своєї команди.

На третьому етапі підприємство мало на меті розпочати навчання персоналу, тим інструментам які вони будуть використовувати в своїй командній роботі. Це такі методи як «Система організації робочого місця 5S», методи вирішення проблем «5 чому?» та «Діаграма Ішікави». Паралельно з навчанням була продумана система комунікації між командами (не менше двох зустріч в місяць) і розроблені командні стенди – безпосередньо на робочих місцях, так і в місці проведення зустрічей. Наступний крок – це розподіл цілей у вигляді ключових показників ефективності. На щомісячній основі команди відслідковують свої показники, роблять відмітки на графіках. Також використовується такий інструмент як «Парковка» – це звичайний чистий аркуш на стенді, на якому команди мають змогу записати свою проблему і звідти проблема направляється до директора. Це ефективний інструмент для комунікації «знизу вверх», тобто між робітниками та адміністрацією.

Окремий етап, але для керівництва ТОВ «Інтерпайп сталь» було розроблення прозорої системи мотивації персоналу. Найбільш ефективнішою системою мотивації підприємство вважає нематеріальну мотивацію, а саме створення своєї внутрішньої валюти, під назвою «їжачки». Інша система мотивації – це титули «Master» і «SuperStar» – це відзнаки за дотримання промислової безпеки персоналом, ці знаки наклеюються на каску робітникам.

Висновки. Встановлено, що поліпшення показників роботи підприємства можливе за допомогою впровадження концепції «Кайдзен». Філософія безперервного вдосконалення всередині самого підприємства, коли поліпшення досягаються постійними невеликими кроками, але сумарний ефект від цих поліпшень є не менш вагомим, ніж ефект від великих інвестицій в нове устаткування. Використання філософії «Кайдзен» ТОВ «Інтерпайп сталь» є прикладом впровадження корпоративної культури і управлінських рішень, що стимулюють працівників постійно покращуватись в режимі щоденної роботи. Масаакі Імаї стверджує, що «Кайдзен» є демократичним методом управління, і він ефективно може реалізуватися в будь-якій країні та будь-

якій культурі. Потреба постійно удосконалюватися змусить підприємства використовувати філософію «Кайдзен» як важливу умову розвитку бізнесу щонайменше в ближче десятиліття.

УДК 362.331.5

Ткаченко О.М., факультет Управління і технологій, група 1513
Науковий керівник: старший викладач Мельніченко Н.Д.

БЕЗТАРИФНА СИСТЕМА ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. *Кожна організаційна структура підприємства сприяє зростанню активності в пошуках найраціональнішої організації праці та її оплати.*

Постановка проблеми. Важливим питанням нашого часу є вибір оптимальної системи оплати праці. Інфляція, проблеми збуту, порушення господарських зв'язків, нестабільність податкового законодавства та інші причини, що ускладнюють роботу підприємств, унеможливили виплачувати всім працівникам гарантованою тарифною системою заробітну плату. Це спричинило виникнення і поширення безтарифних моделей організації оплати праці. Оскільки кожен варіант застосування безтарифної моделі оплати праці є унікальною розробкою керівництва конкретного підприємства, ми охарактеризуємо лише спільні для них основні характерні риси та покажемо одну з багатьох можливих методик організації оплати праці за такою моделлю.

Основні матеріали дослідження. В основі безтарифної моделі організації заробітної плати лежить співвідношення в оплаті праці різної якості залежно від різних ознак, включаючи кваліфікацію працівників, особисті здібності, професії, посади і т. д. З урахуванням цього потім відбувається розподіл фонду оплати праці, призначені на оплату праці між працівниками. Даний підхід дозволяє визначити, яку частку єдиного фонду оплати праці повинен отримати конкретний працівник згідно з його кваліфікаційним рівнем і якістю праці. Можна умовно виділити два етапи розробки та впровадження такої системи оплати праці на підприємстві.

Перший етап – видання наказу по підприємству про підготовку до переходу на нову модель оплати праці, де викладаються суть і переваги новообраної системи стимулювання.

Другий етап – розробка положення про модель оплати праці на підприємстві, показників співвідношення в оплаті праці різної якості, інших нормативних документів.

Вирішуючи ці завдання, слід, звичайно, враховувати, в першу чергу, особливості і специфіку підприємства. Застосування безтарифної системи

найбільш поширене на малих і середніх підприємствах, тобто там, де працівники повністю несуть відповідальність за кінцеві результати роботи. В силу своєї обмеженої «прозорості» і відомої частки невизначеності безтарифні системи, як правило, не підтримуються профспілками.

До безтарифної системи оплати праці відноситься: колективна оплата за кінцевим результатом; комісійна оплата; оплата праці, що ґрунтується на «плаваючих» коефіцієнтах. Одним з перспективних варіантів безтарифних систем оплати праці керівників і спеціалістів підрозділів підприємств, взаємозв'язку доходів працівників і результативності виробництва є система «плаваючих окладів». Її суть у тому, що з урахуванням підсумків роботи за певний місяць у наступному місяці для працівників призначаються нові посадові оклади. При цьому розмір окладів підвищується або знижується за кожен відсоток зростання (зниження) найважливіших техніко-економічних показників.

Спільним для безтарифних систем оплати праці є таке:

- працівникам гарантується лише мінімальний обов'язковий рівень заробітної плати, існування якого обумовлене законодавством про мінімальну заробітну платню;
- спочатку визначається загальна сума заробленої колективом заробітної плати, потім з неї вираховуються сума гарантованої мінімальної оплати всіх працівників підприємства, а залишок (він повинен становити більшу частину) розподіляється між членами колективу за певними встановленими заздалегідь правилами. В цьому плані безтарифні системи організації оплати належать до групи колективних систем організації праці, і всі члени колективу зацікавлені в покращенні кінцевих результатів спільної роботи;
- у рівні умови щодо можливості впливу на розмір своєї заробітної плати становляться усі працівники підприємства, незалежно від категорії і посади. Правила розподілу колективного заробітку складаються так, щоб зацікавлювати кожного працівника в покращенні саме тих показників роботи, які важливі для досягнення бажаного спільного кінцевого результату. Оскільки таке покращення в принципі необмежене, то і можливості зростання індивідуального заробітку теж не обмежені;
- найважливішою проблемою є розробка розподілу колективного заробітку саме таким чином, щоб максимально націлювати працівників на покращення показників роботи, що важливі для досягнення кінцевого результату. В цьому випадку питання соціальної справедливості стоять дуже високо. Тому умовою ефективного застосування безтарифних систем організації оплати праці є наявність такого колективу, члени якого добре знають один одного, бачать і можуть оцінити роботу інших і цілком довіряють своїм керівникам.

При безтарифній моделі організації заробітної плати кваліфікаційний рівень розглядається ширше, ніж загальноприйняте розуміння кваліфікаційного розряду в

робітників або посадової категорії у фахівців, керівників і службовців. Визначення коефіцієнта кваліфікаційного рівня доцільно проводити двома способами.

Виходячи зі співвідношень в оплаті праці, що фактично склалися в період, котрий передує безтарифній системі оплати праці. Методологічною основою цього підходу є положення про те, що фактичний рівень кваліфікації працівника найбільш повно відображає не привласнений йому розряд (або посадова категорія), а отриману ним заробітну плату. Такий підхід дає змогу визначити об'єктивно необхідні в конкретних виробничих умовах співвідношення в оплаті праці працівників, виходячи з функцій у процесі виробництва. При необхідності ці функції уточнюються. Співвідношення, певні на основі фактичної середньої заробітної плати працівників, не завжди досить об'єктивно відображають розбіжності в їхньому кваліфікаційному рівні. Це особливо важливо враховувати для фахівців, окремих груп робітників.

Методологічною основою другого способу є положення про те, що він об'єктивно визначається сукупністю ряду показників, використовуваних при оцінювання трудового внеску при будь-якій системі оплати. Кількісні значення цих показників виводяться з діючих умов оплати. В основі встановлення кваліфікаційного рівня лежить показник, визначуваний як приватне відділення фактичної заробітної плати працівника за минулий період (зазвичай це шість місяців або рік) на мінімальний рівень оплати праці, що склався на підприємстві. При виконанні цього розрахунку враховуються і наднормовий годинник, і неповний робочий день.

Висновки. Отже, розробка безтарифних систем оплати праці є дуже клопітним і відповідальним завданням. Але за допомогою їх грамотного впровадження можна досягти значного підвищення трудової можливості працюючих, що сприятиме суттєвому зростанню продуктивності праці та ефективності роботи в цілому. Основна перевага безтарифної системи полягає в тому, що оптимально поєднані індивідуальна та колективна зацікавленість в покращенні результатів роботи

УДК 330.341.1

*Чешулько В.М., факультет Управління і технологій
Науковий керівник: д.е.н., доцент Карпенко О.О.*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Виявлено основні проблеми, що перешкоджають активізації інноваційної діяльності, досліджено основні методи активізації інноваційної

льності підприємств та розроблено пропозиції щодо стимулювання інноваційної діяльності підприємств в Україні.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економіки та постійно зростаюча конкурентна боротьба вимагають пошуку нових, більш ефективних стратегічних можливостей підприємств. Посилення впливу науки та нових технологій на соціально-економічний розвиток обумовлює необхідність переходу до інноваційної моделі розвитку економіки.

На цей час неспроможність країни здійснити структурну перебудову економіки відповідно до нового технологічного укладу (чи зволікання з цим) не просто гальмує її розвиток, але й призводить до економічної деградації і відсуває її на периферію світових економічних процесів.

Впровадження інновацій та реалізація інноваційного потенціалу сприяють збереженню і підвищенню конкурентоспроможності, а також підсиленню позиції підприємств на ринку. З огляду на зазначене активізація інноваційної діяльності є одним з найважливіших чинників ефективного функціонування підприємств та прискорення економічного розвитку країни.

Основні матеріали дослідження. Інноваційна діяльність сьогодні є однією з найважливіших складових процесу забезпечення успішного функціонування підприємства.

В економічній літературі, присвяченій аналізу інноваційного процесу, інноваційна діяльність розглядається, як правило, у тісному взаємозв'язку з інноваціями. Внаслідок цього, дослідження економічної сутності інноваційної діяльності підприємства доцільно почати з визначення терміну «інновація». Поняття «інновації» за своєю сутністю означає нововведення. У більш широкому розумінні – це прогресивні техніко-технологічні та соціально-економічні зміни, поява нових способів виробництва, видів продукції та послуг, освоєння нових ринків збуту. Проте, в економічній літературі немає однозначного визначення поняття «інновація», оскільки воно перебуває в постійному розвитку і доповнюється новими аспектами, які враховують особливості і вимоги певного етапу розвитку.

На сьогоднішній день активізації інноваційної діяльності в Україні перешкоджає ряд проблем, основними з яких є:

1) на макроекономічному рівні:

- недостатній обсяг фінансування інноваційної діяльності з боку держави;
- відсутність системного управління інноваційною діяльністю на державному рівні;
- нестача стимулювання з боку регіональних органів влади інноваційної діяльності підприємств і організацій;
- відсутність в Україні цілісної нормативно-правової бази, яка б регулювала ведення та активізацію інноваційної діяльності на підприємствах.

2) на мікроекономічному рівні:

- недостатнє інформування споживачів про продукти інноваційної діяльності;
- наявність морально застарілого і фізично зношеного обладнання;
- низька інтенсивність оновлення обладнання;
- наявність тенденції до зменшення кількості науковців та інженерів, які займаються інноваціями;
- зростання еміграції фахівців у сфері інновацій.

На макроекономічному рівні існує неузгодженість дій у сфері управління інноваційною діяльністю. Це призводить до втрати людських та фінансових ресурсів, що негативно впливає на процес активізації інноваційної діяльності підприємств.

Реалізації інноваційної діяльності підприємств у значній мірі сприяє інноваційна політика держави, що насамперед базується на створенні сприятливого інвестиційного клімату, а також формуванні дієвих структур для її реалізації і налагодження ефективного механізму взаємодії між ними, тобто формування сприятливих умов для функціонування суб'єктів інноваційної діяльності та розвитку підприємництва в інноваційній сфері. Методи активізації інноваційної діяльності класифікують за такими ознаками:

1) за організаційно-економічним змістом: державне регулювання, оподаткування, фінансування і кредитування, страхування, ціноутворення;

2) за суб'єктами впливу: методи активізації, які здійснюють державні органи влади; методи активізації, які здійснюють громадські установи та організації; методи активізації, які здійснюють комерційні установи; методи активізації, які здійснюють науково-дослідні установи;

3) за характером здійснення: примусові, заохочувальні;

4) за рівнем засвоєння та рівнем віддачі від інновацій: ефективні, неефективні;

5) за рівнем управління інноваційною діяльністю: методи, які застосовуються на мікрорівні; методи, які застосовуються на макrorівні.

Основними методами активізації інноваційної діяльності підприємств є державне регулювання, оподаткування, фінансування і кредитування, страхування, ціноутворення. Від їхнього використання залежить поширення інновацій на підприємствах, що, в свою чергу, буде сприяти інноваційному розвитку підприємств та національної економіки.

Висновки. В умовах глобальної економічної кризи одним з головних завдань є використання інновацій як основного фактору економічного зростання держави. Проведене дослідження щодо здійснення інноваційної діяльності вітчизняними підприємствами дозволило зробити висновок про низьку ефек-

тивність інноваційних процесів у вітчизняній промисловості, яка виявляється в тенденції зниження конкурентоспроможності продукції на світовому ринку.

Для стимулювання інноваційної діяльності в Україні доцільно розробити цілісну нормативно-правову базу, яка б регулювала здійснення інноваційної діяльності на підприємствах; ввести пільгове оподаткування та кредитування підприємств, діяльність яких носить інноваційний характер; створювати науково-технічні комплекси, інноваційні центри, інноваційні кластери.

Для України формування кластерів має стати одним із шляхів розбудови економіки та активізації інноваційної діяльності підприємств, налагодження взаємозв'язків з іншими державами, залучення інвестицій у господарський комплекс та виведення виробництва на новий міжнародний рівень.

УДК 658.8

Шпакович К.В., факультет Управління і технологій, група 1611
Науковий керівник: к.е.н. Власова В.П.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВІДКРИТТЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ

Анотація. Розглянуто основні етапи відкриття інтернет-магазину. Надано практичні рекомендації щодо створення інтернет-магазину.

Постановка проблеми. Питання відкриття інтернет-магазину є дуже популярним в наш час. На перший погляд здається, що це дуже легко, проте, існує багато перешкод та нюансів.

Основні матеріали дослідження. До основних етапів відкриття інтернетмагазину відносять:

1. Визначення тематики бізнесу.
2. Визначення стратегії бізнесу.
3. Дослідження ринку.
4. Визначення стартового капіталу.
5. Реєстрація бізнесу.
6. Обрання місця розташування підприємства.
7. Знаходження постачальників продукції.
8. Обрання доменне ім'я (назва магазину) і реєстрація хостингу.
9. Розробка дизайну сайту.
10. Наповнення інтернет-магазину товарами.
11. Розкрутка інтернет-магазину.

Одним із перших етапів відкриття інтернет магазину є визначення тематики бізнесу. Далі визначають стратегію бізнесу. Але це не просто загальна стратегія, а схема важливих речей: ціль, цінності, те, що необхідно зробити і непотрібно робити. Для визначення стратегії інтернет-магазину необхідно відповісти на наступні питання:

1. Ваша основна мета?
2. Ваші потенційні клієнти (цільова аудиторія)?
3. Хто є Вашим конкурентом?
4. Ваші переваги в порівнянні з конкурентами?
5. Чому потенційний клієнт повинен вибрати саме Вас?

Не треба забувати і про дослідження ринку. Воно допоможе зрозуміти, чи існує попит на сервіс або товар, який ми пропонуємо. Дослідити ринок можна таким чином: самому розповсюджувати соціопитування, розмовляти з людьми телефоном, розсилати листи електронними скриньками і радитись із тими, хто також проходить чи вже пройшов через все це.

Головним етапом у відкритті такого виду діяльності є визначення стартового капіталу. Не треба забувати про існування таких сегментів цін:

1. Низький, бюджетний (10000-30000 грн.).
2. Середній, орієнтований на середньо ринкову конкурентну вартість (30000-150000 грн.).
3. Високий, преміум (від 150000 грн. та вище).

Фінансувати підприємство можна за допомогою персональних інвестицій, друзів та сім'ї, а також банківських кредитів.

Відкриття інтернет-магазину потребує його реєстрації. Можна зареєструвати як юридичну особу, або як приватний підприємець. З цим питанням найкраще звернутися до фахівців (спеціальних фірм, юристів). Головне для них – це знати, що і як буде продаватися. Фахівці розроблять Статут підприємства та інші документи, а також допоможуть визначитися з банком для відкриття рахунку і податковою інспекцією.

Не менш головним етапом є визначення місця розташування підприємства. Вигідним рішенням буде працювати вдома, оскільки оренда приміщення – це тільки додаткові і непотрібні витрати для бізнесу.

Далі потрібно знайти постачальників продукції. Для старту можна знайти лише одного постачальника. Але з часом треба розширювати їх список. Найбільш поширеними схемами взаємодії з постачальниками є:

1. закупівля товару і зберігання на своєму складі, вдома;
2. зберігання на складі постачальника і закупівля за наявністю;
3. дроппіппінг (пряма доставка).

Реєстрація домену і хостингу є складним явищем для простої людини. Щоб не наробити помилок, рекомендується звернутися до професіоналів.

Коштують такі послуги зараз недорого, але враховуючи важливість якісного хостингу для працездатності сайту, економити на такому не варто.

Дизайн сайту відіграє важливу роль в інтернет-торгівлі. Його можна розробити:

1. самостійно, використовуючи конструктори сайтів (найдешевший спосіб);
2. найняти фрілансера (помірний за ціною);
3. замовивши створення інтернет-магазину у порядної веб-студії (дорогий спосіб).

Відразу ж після створення дизайну та запуску інтернет-магазину, можна приступати до його наповнення товарами і створення необхідних інформаційних та тематичних сторінок. Для запуску торгового майданчика початкового рівня достатньо 3-5 днів і 5-7 тисяч гривень бюджету. Зробити це можна як ручним, так і напівавтоматичним методами. Це наповнення шляхом імпорту даних в xls-файлі або шляхом синхронізації з системою 1С. Вибір того чи іншого варіанту залежить від кількості товарів в каталозі – якщо планується додати кілька десятків або трохи більше сотні товарів, цілком можна зробити все вручну. Якщо ж кількість товарів налічує сотні і тисячі одиниць, необхідно використовувати напівавтоматичні методи.

Наступним кроком є реклама інтернет-магазину. Зробити це можна за допомогою SMM (Social Media Marketing) стратегії. Виходячи з назви, можна зрозуміти, що вона орієнтована на рекламу в соціальних мережах. Але існує ряд помилок у веденні SMM-стратегії, які досі допускають компанії:

1. обмеження SMM-стратегії тільки однієї соціальною мережею.
2. розміщення однієї інформації у всіх соцмережах.
3. нудний контент.
4. занадто багато реклами.
5. не спілкування з підписниками.
6. не періодично ведуться соцмережі.

Останній етап – аналіз діяльності інтернет-магазину, що є дуже важливим аспектом у веденні бізнесу. Завдяки цьому визначаються доходи та витрати, наскільки успішно розпочато діяльність та що потрібно змінити. Також, можна переглянути, які товари продаються краще, а які гірше, на чому ставити акцент.

Висновки. Відкриття інтернет-магазину – це всього лише перший крок на довгому шляху підприємництва. Щоб стати одним із лідерів, слід бути готовим до ризику і нестандартних кроків. Саме в цьому і полягає подальший розвиток інтернет-магазину як бізнесу.

УДК 330:347.77.01

Ковбатюк М.В., к.е.н., професор, зав.кафедри теоретичної та прикладної економіки

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВИКОРИСТАННЯ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Анотація. Креативний потенціал – це здатність робітників компанії нестандартно мислити, генерувати нові ідеї, активізація і реалізація яких призводить до змін в діяльності і розвитку підприємства в цілому, та є джерелом інтелектуальної власності – важливого фактору економічного розвитку країни.

Постановка проблеми. Світовий досвід функціонування національних економік показує, що сьогодні найважливішу роль у нарощуванні їх конкурентного потенціалу відіграє не матеріальна, а інтелектуальна власність, яка зростає за рахунок удосконалення використання творчих здібностей і креативності кадрів. Креативність, здатність до співпраці, самоорганізація – найбільш важливі навички майбутнього світової економіки. У перспективі затребуваними будуть працівники, здатні породжувати новизну, спроможні знайти себе в різних секторах економіки в ситуації модернізованого виробництва. Дослідження західних економістів, зокрема Ч. Лендрі, показують, що розвиток креативного класу безпосередньо впливає на економічні можливості країни, регіону. Ним доведено, що технології, компанії і венчурний капітал переміщуються в місця з найбільшою концентрацією талановитих і креативних людей. У науковому середовищі беззаперечним є факт, що економічний розвиток стимулює наявність талановитих спеціалістів з високим рівнем кваліфікації. Кваліфікація залишається основним фактором економічного зростання і розвитку. Оскільки кваліфікаційні характеристики лежать саме в основі поняття кадровий потенціал, тому йому належить основна роль у забезпеченні економічного зростання і конкурентоспроможності країни.

Основні матеріали дослідження. Креативність є важливим моментом в маркетингу та розробці глобальної стратегії підприємства. У зв'язку з безперервним потоком ідей та створенням нових продуктів і послуг в концепції раціоналізації функціонування організації формується додаткова перевага конкурентоспроможності компанії. Ментальний креативний (творчий) процес тягне за собою створення нових ідей, концепцій або нових асоціацій, що перебуватимуть в тісному зв'язку з існуючими ідеями та концепціями.

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

Протягом останніх десятиліть в розвинених країнах Заходу знання, інтелектуальні ресурси та інтелектуальна власність все більше усвідомлюються як найважливіша рушійна сила нової економіки, яку А. Тоффлер образно назвав економікою «третьої хвилі». В представленій ним метафоричній картині економічного розвитку людства до «першої хвилі» відносяться суспільства з аграрною економікою, до «другої хвилі» – суспільства з індустріальною економікою, до «третьої хвилі» – суспільства з економікою, заснованою на розширеному відтворенні знань. Характерним для економіки «третьої хвилі», або економіки знань, стає «виробництво і розповсюдження знань і інформації замість виробництва і розповсюдження речей». Знання перетворюються на невід’ємну частину економічної системи – третій чинник, що доповнює два традиційних, – працю і капітал.

Термін «креативність» (від латин. creatio – створення), який зараз став загальноживаним, в перекладі з англійської означає «творчі здібності».

Креативність є фундаментальною особливістю людського інтелекту в цілому. Вона ґрунтується на повсякденних діях, таких як обробка інформації, асоціативність, пригадування, сприйняття оточуючого середовища, логічне мислення, забезпечуючи пошук структурованого простору для вирішення проблем, і пробуджуючи самокритику. Вона включає в себе не тільки когнітивний вимір (генерація нових ідей), а також мотивацію та емоції, і тісно пов’язана з культурним контекстом і особистісними факторами.

Поняття «креативність» і «творчість», або креативний процес диференціюються. Перше виступає як суб’єктивна детермінанта творчості (потенціал, ресурс), друге – як процес створення нового, пошуку креативних рішень.

Сутність креативного процесу полягає «в реорганізації наявного досвіду і формуванні на його основі нових комбінацій», у створенні за допомогою дій нового продукту.

Інтелектуальна діяльність – це творча діяльність, а творчість – це цілеспрямована розумова робота людини, результатом якої є щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю, унікальністю. Чим вищий інтелектуальний потенціал індивідуума, тим цінніші результати його творчої діяльності – інтелектуальна власність.

Для людини характерні два види творчості – художня і технічна. Результатом художньої творчості є літературні і художні твори, які використовуються в гуманітарній сфері для збагачення внутрішнього світу людини, формування його світогляду. Результатом технічної творчості (промислова власність) – винаходи, торговельні марки, комерційні таємниці тощо, які застосовуються переважно у сфері виробництва товарів і надання послуг і сприяють підви-

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

щенню технічного рівня суспільного виробництва, його ефективності, забезпечують конкурентоспроможність вироблених товарів і послуг.

Інтелектуальній власності притаманна специфічна особливість – її об'єктами є нематеріальні речі. Проте, незважаючи на специфічну (нематеріальну) форму об'єктів інтелектуальної власності, їх можна купити, продати та орендувати, застрахувати або використати в якості застави. Також як і матеріальні ресурси, інтелектуальну власність можливо втратити або ліквідувати при необережному або неуважному догляді.

Створення та впровадження об'єктів інтелектуальної власності у виробництво передбачає перед усім наявність значної кількості вільних грошових коштів на реалізацію інноваційних проектів. Якщо ж у підприємства недостатньо власних коштів, або джерел їх надходження для подальшої реалізації інноваційного проекту, основним шляхом отримання прибутку від використання інтелектуальної власності стає продаж або передача прав на використання об'єктів інтелектуальної власності іншим юридичним чи фізичним особам.

Широкий спектр досліджень в галузі економіки підтверджує, що ті галузі, які спираються на охорону інтелектуальної власності, роблять важливий внесок в економіку країн. Наприклад, нещодавнє дослідження, проведене Всесвітньою організацією охорони інтелектуальної власності, показує, що галузі, які залежать від охорони авторських прав, забезпечують 2,85 % ВВП України.

Крім того, галузі, пов'язані з авторським правом, забезпечують робочими місцями близько 400 000 осіб в Україні, і це перевищує внесок у працевлаштування багатьох інших важливих галузей.

Висновки. Отже, найважливішою детермінантою нової економіки є інноваційний розвиток, обумовлений інформаційними, технологічними і соціальними інноваціями, генерація яких не можлива без креативного кадрового потенціалу. Це зумовлює необхідність оцінки креативності суспільства в контексті інноваційного економічного розвитку.

Інтелектуальна власність – це продукт людського розуму, результат творчості, який охороняється законом. Це нематеріальна субстанція. Її неможливо відчутися на дотик, вона не має довжини, ширини і висоти, не має ваги і не створює тіні, не має кольору, смаку або запаху. Але так, як і матеріальний ресурс, інтелектуальну власність можна купити, продати та орендувати. Також як і матеріальний ресурс її можуть втратити або ліквідувати при необережному чи неуважному догляді. Її можна застрахувати або використати як заставу. Вона з'являється в результаті миттєвого спалаху натхнення або тривалої кропіткої роботи.

Інтелектуальна власність у багатьох випадках має високу економічну вартість. На жаль, в Україні досить часто про неї не згадують у звітах, не враховують і недооцінюють. Під кутом зору ведення бізнесу вона відкриває нову ринкову можливість або є загрозою – залежно від того, хто нею володіє.

УДК 330.341

Крюкова І.О., к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ПЕРЕВАГИ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ ЯК ФОРМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто засвідчені світовим досвідом переваги венчурного фінансування інноваційного підприємництва та проаналізовано проблеми його реалізації в Україні.

Постановка проблеми. Розвиток та розширення інноваційної діяльності стає одним з найголовніших факторів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств. На сьогодні світовий ринок інновацій оцінюється спеціалістами приблизно в 300 млн. дол. США, щорічний приріст становить на рівні 20-30 %. При цьому в центрах концентрації світових новітніх технологій про Україну майже нічого не знають, ні як про державу-засновницю радянської космонавтики, ні те, що Україна займає четверте-п'яте місце в світі по кількості сертифікованих програмістів, крім того Україна – піонер у сфері інформаційних технологій в континентальній Європі.

Проблема активізації інноваційної діяльності малого підприємництва в Україні є однією з найбільш важливих для формування інноваційної моделі розвитку. Але попри прийняті державні рішення, спрямовані на покращення стану в інноваційному секторі, в цілому інноваційна активність українських підприємств залишається низькою. Що ж стримує розвиток та поширення інноваційної діяльності в Україні?

Основні матеріали дослідження. Успіх інноваційної діяльності, як і провал в значній мірі визначається формами її організації та способами фінансової підтримки. Джерелами фінансування інноваційної діяльності можуть бути як власні кошти підприємства – внутрішні джерела, так і кошти інших підприємств і організацій – зовнішні джерела.

Світовий досвід господарювання свідчить, що для реалізації інноваційних проектів, які мають високий рівень ризику, традиційні джерела фінансування стають малоефективними і дуже часто недоступними. Отримання кредиту

банку для фінансування інноваційної діяльності в малому підприємстві є дуже складним з огляду на умови банку: гарантування повернення коштів на визначених умовах, низький ризик та реальні терміни окупності інновацій, які впроваджуються, високі процентні ставки кредитування. За рахунок бюджетів різних рівнів та спеціальних державних фондів фінансується незначна кількість малих підприємств, які мають пріоритетні напрями інноваційної діяльності.

Як показує досвід розвинутих іноземних держав, одним з найефективніших засобів подолання дефіциту інвестиційних ресурсів є венчурне фінансування інновацій шляхом створення венчурних фондів, які інвестують свої кошти насамперед купуючи акції фірми-реципієнта. Термін «венчурний бізнес» бере початок від англійського слова «venture», що перекладається як «ризиковане підприємництво». Технологічні революції, що призвели до трансформації цілих галузей економіки, очолювалися фірмами з підтримкою венчурного капіталу. Наприклад, розробки сучасних комп'ютерних технологій, переважну більшість розробок у новітніх галузях промисловості і медицини були профінансовані венчурним капіталом. Країни з розвиненим ринком венчурного капіталу нині є провідними експортерами високотехнологічної конкурентоспроможної продукції.

Головною перевагою венчурного фінансування є те, що об'єкту інвестицій не потрібно надавати заставу, крім того йому не потрібно сплачувати інвестору відсотки, як у випадку з банківським кредитом. Венчурний фонд (інвестор) зацікавлений в високому котируванні акцій, оскільки основним доходом його засновників є курсова різниця між купівлею та продажем акцій. Щоб сприяти зростанню курсової вартості цінних паперів, венчурний фонд приймає участь в управлінні підприємством та в консультуванні його вищого керівництва.

Важливою перевагою венчурного фінансування також є те, що в особі венчурного фонду фірма-реципієнт отримує не тільки джерело фінансування, але й досвідченого професійного консультанта, який готовий розділити з партнером весь його можливий фінансовий ризик. Проте здійснення етапів венчурного інвестування вимагає від компаній, яким необхідні інвестиції неабиякого вміння визвати зацікавленість у потенційного інвестора. Насамперед майбутня фірма-реципієнт повинна переконати венчурного інвестора в комерційному успіху інноваційного продукту, який вона розробляє і планує реалізовувати. Нажаль, більшість українських вчених та винахідників, а також молода генерація інженерів, настільки неадекватні ринку, що капіталістам простіше інвестувати кошти в ту ж торгівлю чи металургію – сфери, де для них усе просто та зрозуміло. Часто наші вчені просто не мають відповіді на

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

прості запитання: про який продукт йде мова, в чому його конкурентні переваги, чому, хто і скільки буде його купувати, хто основні конкуренти, яка планується собівартість, що являється інтелектуальною власністю і кому вона належить і т.ін.

Інвестиційні проекти, які на сьогодні пропонуються в Україні, регіонах (навіть найкращі з них) ще не готові до нормального комерційного, в тому числі венчурного інвестування. Залучення коштів для венчурного інвестування з українських джерел надзвичайно ускладнене. Розглядаючи традиційні джерела, ми бачимо або дуже слабкий розвиток цього сектора економіки, або несприятливе законодавство і відсутність комерційного інтересу на тлі високого ризику. Але крім загальноекономічних перепон на шляху пошуку фінансування інноваційної діяльності, стають і такі, як наприклад проста економічна необізнаність та неадекватність ринку.

При цьому слід зазначити, що нині ринок венчурного капіталу в Україні знаходиться в стадії формування, маючи істотний потенціал до розширення. Серед найбільших фондів та компаній, які функціонують нині в Україні, можна назвати такі: Фонд прямих інвестицій «Україна», ним було проінвестовано 31 підприємство на суму понад 22,5 млн. дол. США, Ukrainian Growth Funds (UGF) – інвестував близько 55 млн. дол. США у 75 українських компаній, також Black Sea Fund, компакомпанії «Euroventures Ukraine», Техінвест та «Інеко».

Висновки. Аналізуючи сучасну економічну ситуацію, можна сформулювати наступні передумови розвитку венчурного фінансування в Україні, що обумовлені історичними та ментальними особливостями української нації: високий рівень освіти населення, поєднання «духу» підприємництва та «розумного авантюризму», поєднання індивідуалізму з колективізмом внаслідок злиття особливостей азіатської та європейських культур, значна кількість приватних малих та середніх підприємств, високий кваліфікаційний рівень трудових ресурсів на існуючих підприємствах.

Ефективним механізмом розвитку ринку венчурного капіталу в Україні може стати створення інфраструктури на базі консалтингових фірм, які надаватимуть послуги малим інноваційним підприємствам у науково-технічній сфері. Це допомогло би розв'язати проблеми як суб'єктів так і об'єктів венчурних відносин. Саме такими проблемами є:

- пошук джерела інформації про перспективні проекти, що вимагають інвестицій;
- підвищення економічної обізнаності підприємців;
- доведення технологічних розробок до стадії продуктів, готових до комерціалізації;

- встановлення контактів між підприємцями та інвесторами.

Якщо загальноекономічну нестабільність доводиться визнати як об'єктивну реальність, і вона, скоріше за все, ще тривалий час буде знижувати в Україні ефективність бізнесу загалом, то інші перешкоди можна подолати.

Щодо можливих джерел створення фондів венчурного капіталу для фінансування інноваційної діяльності підприємств, то банки є найбільш підготовленими для цих структур. Також джерелом венчурного капіталу можуть стати страхові компанії. Зміни в законодавстві дозволять і пенсійним фондам діяти як інвесторам венчурного капіталу.

УДК 338.001.36

Стрілок І.І., к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ЗАСТОСУВАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ

Анотація. Розглянуто особливості та переваги застосування кластерного аналізу. Визначено основні етапи проведення рейтингової оцінки за допомогою кластерного аналізу.

Постановка проблеми. Формуючи рейтинг, необхідно розглядати великі масиви соціально-економічної інформації. За допомогою кластерного аналізу, що використовується в двох основних напрямках: класифікація та аналіз взаємозв'язків, їх можна робити компактними і наочними. Тому, актуальність даної проблеми обумовлена необхідністю подальшого дослідження застосування кластерного аналізу для рейтингової оцінки.

Основні матеріали дослідження. Кластерний аналіз – це сукупність методів, які дозволяють класифікувати багатомірні спостереження, кожне з яких описується набором вихідних змінних $X_1, X_2, \dots, X_m$. Метою кластерного аналізу є утворення груп схожих між собою об'єктів, що прийнято називати кластерами.

Велика перевага кластерного аналізу у тому, що він дозволяє проводити розбиття об'єктів не за одним параметром, а за цілим набором ознак. Крім того, кластерний аналіз на відміну від більшості математико-статистичних методів не накладає ніяких обмежень на вид розглянутих об'єктів, і дозволяє розглядати безліч вихідних даних практично довільної природи. Це має велике значення, наприклад, для прогнозування кон'юнктури, коли показники мають різноманітний вигляд, що ускладнює застосування традиційних економічних підходів.

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

Завдання кластерного аналізу можна об'єднати в такі групи: розробка типології, класифікації або структурування; дослідження концептуальних схем групування об'єктів; подання гіпотез на основі дослідження даних; перевірка гіпотез про дійсне існування теоретично введених дослідником груп.

За допомогою кластерного аналізу виокремлюються типові групи підприємства за відповідними показниками. Встановлена класифікація має велике значення, оскільки місце підприємства в ряді аналогічних підприємств визначається за комплексом показників, що характеризують певний кластер.

Кластерний аналіз як метод багатовимірної статистичної дослідження дозволяє:

- виділити з усієї сукупності підприємства, що різко відрізняються за комплексом об'єктивних умов функціонування;
- сформулювати групи взаємопов'язаних змінних при побудові адекватних статистичних моделей;
- утворити групи підприємств, подібних за результатами діяльності та виділити типові групи передових, середніх і відстаючих підприємств для подальшого їх порівняння.

Послідовність проведення кластерного аналізу для формування рейтингової оцінки підприємств зображено на рисунку 1.

Першим етапом є мета та завдання, які передбачають детальне дослідження підприємств для виявлення зв'язку між результатами їх діяльності та їх оцінку за визначеними показниками кластеризації.

На другому етапі необхідний збір та аналітична обробка інформації про фінансово-господарську, соціальну діяльність досліджуваних підприємств.

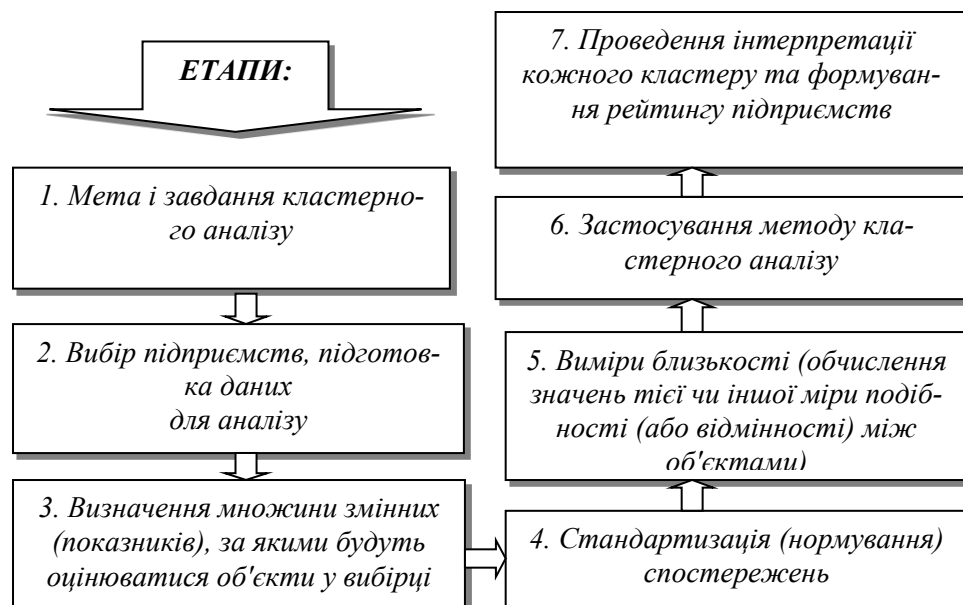

Рис. 1. Основні етапи рейтингової оцінки за допомогою кластерного аналізу

Визначення множини змінних, за якими будуть оцінюватися об'єкти у вибірці, на третьому етапі, є важливим кроком в аналізі. Система показників повинна висвітлювати основні фактори, що впливають на результативність діяльності та формування рейтингової оцінки.

Вихідна система показників повинна враховувати односпрямованість параметрів, за потребою необхідно привести усі показників до порівнянного виду, нормувати, на четвертому етапі.

П'ятий етап аналізу передбачає вимірювання близькості в алгоритмах кластеризації, яка може обчислюватись за допомогою таких способів: евклідова відстань; відстань по Хемінгу (манхетенська відстань); відстань Чебишева.

На шостому етапі відбувається вибір методу кластерного аналізу. Методи кластерного аналізу можна поділити на дві великі групи: агломеративні і дивизимні. Агломеративні методи послідовно об'єднують окремі об'єкти в групи (кластери), а дивизимні методи розчленовують групи на окремі об'єкти. У свою чергу кожен метод як об'єднуючого, так і розподільчого типу може бути реалізований за допомогою різних алгоритмів.

Останній етап рейтингової оцінки за допомогою кластерного аналізу – інтерпретація кожного кластеру та формування рейтингу підприємств. В межах кожного із виділених кластерів необхідно знайти змістовний інваріант та пояснити причину об'єднання підприємств у цей кластер. В результаті такого аналізу необхідно виділити певну характеристику, яка одночасно зможе слугувати назвою рейтингу.

Висновки. Отже, кластерний аналіз дозволяє поділити вихідний набір підприємств на групи, об'єднані за певною ознакою (схожістю). Аналізуючи в подальшому отримані групи, які називаються кластерами, можна визначити, чим характеризується та чи інша група, прийняти рішення про методи роботи з об'єктами різних груп.

Таким чином, при дослідженні великої кількості підприємств інструментом підтримки прийняття рішень може слугувати рейтингова оцінка, проведена методами кластерного аналізу.

УДК 37

Шевчук В.О., к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УДОСКОНАЛЕННЯ СФЕРИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. В сучасних умовах сфера освіти, яка виступає важливою структурною складовою системи відтворення кваліфікованої робочої сили,

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

вимагає здійснення ефективної державної політики в напрямку її удосконалення.

Постановка проблеми. Ефективне здійснення інноваційної політики в Україні можливе за умов стратегії активного втручання і впливу держави в інноваційну діяльність, в тому числі в формування інноваційного людського капіталу та інноваційний розвиток освітньої сфери. Забезпечити підвищення ефективності освіти можливо за рахунок розробки стратегії політики удосконалення освіти з чітким визначенням ключових цілей, методів та інструментів державної політики у сфері освіти та відтворення кваліфікованої робочої сили.

Основні матеріали дослідження. Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку державне регулювання в сфері відтворення робочої сили має здійснюватися:

- ✓ на фазі формування робочої сили – в напрямку підвищення ефективності функціонування сучасної системи освіти, удосконалення нормативно-правової бази стосовно форм і способів підготовки робочої сили, розвитку соціальної інфраструктури;

- ✓ на фазі розподілу робочої сили – в напрямку удосконалення політики розподілу робочої сили;

- ✓ на фазі обміну робочої сили – забезпечення взаємозв'язку ринку праці та ринку освітніх послуг, підвищення інформатизації всіх сфер економічної діяльності, удосконалення механізмів державного регулювання системи оплати праці;

- ✓ на фазі споживання робочої сили – удосконалення загальних основ організації роботи, покращення функціонування системи охорони здоров'я тощо.

Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах, серед яких особливо доцільно виокремити такі:

- ✓ сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя;

- ✓ доступності вищої освіти;

- ✓ міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейський простір вищої освіти за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи;

- ✓ державна підтримка освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності університетів, академій, інститутів, коледжів, зокрема шляхом надання пільг із сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів вищим навчальним закладам, що проводять таку діяльність;

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

✓ сприяння здійсненню державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти тощо.

О. В. Присвітла констатує, що формування і реалізація державної політики України у сфері вищої освіти забезпечуються шляхом:

✓ по-перше, гармонійної взаємодії національних систем освіти, науки, бізнесу та держави з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку держави;

✓ по-друге, через збереження і розвиток системи вищої освіти та підвищення її якості;

✓ по-третє, на основі належної державної підтримки запровадження механізмів стимулювання підприємств, установ, організацій усіх форм власності до співпраці з вищими навчальними закладами.

Метою державної політики удосконалення сфери освіти в Україні є її розвиток та ефективне функціонування, а також створення умов для посилення конкуренції на ринку освітніх послуг, що досягається за допомогою прямих і непрямих (опосередкованих) форм і методів довгострокового державного регулювання і відповідних інструментів (рис. 1).

Об'єктами впливу державної політики може виступати як сфера освіти в цілому, так і кожний окремий навчальний заклад. Суб'єктами – є Верховна Рада України, Президент України, Міністерство освіти і науки України, обласні, районні державні адміністрації та ін.

При реалізації стратегії державної політики удосконалення освіти вважаємо доцільно використовувати наступні методи: правові, організаційні, фінансово-економічні, адміністративні, інформаційні. Вибір інструментів обумовлений соціально-економічними, політичними, історичними, інформаційними, технічними та іншими умовами і повинен базуватися на якісному прогнозуванні розвитку освіти.

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

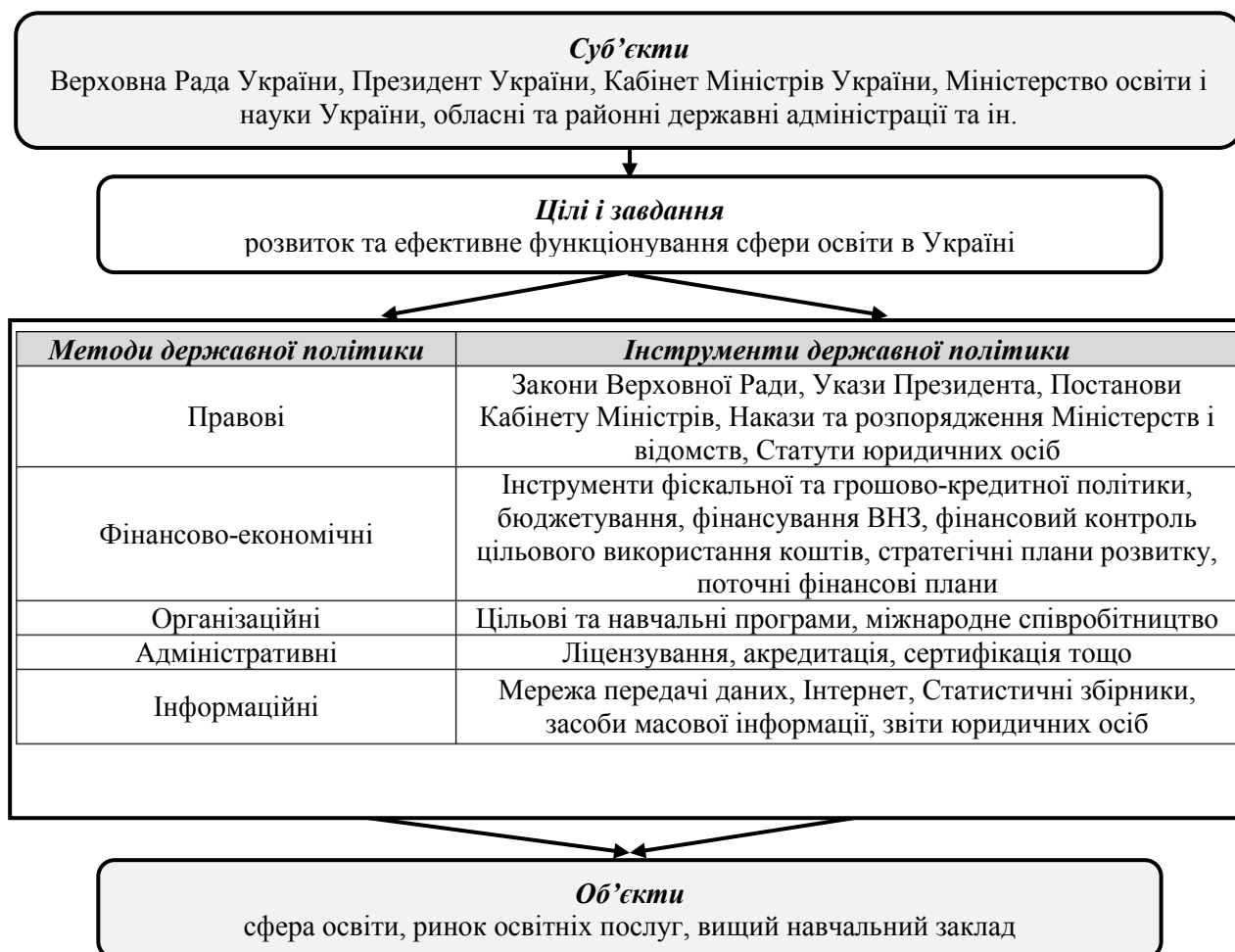

Рис. 1. Державна політика у сфері освіти

Висновки. У сфері правового регулювання застосовуються такі інструменти: Закони Верховної Ради, Укази Президента, Постанови Кабінету Міністрів, Накази та розпорядження Міністерств і відомств, Статути юридичних осіб.

У сфері фінансово-економічного регулювання застосовуються: інструменти фіскальної та грошово-кредитної політики, бюджетування, фінансування ВНЗ, фінансовий контроль цільового використання коштів, стратегічні плани розвитку, поточні фінансові плани тощо; у сфері організаційного регулювання – цільові та навчальні програми, міжнародне співробітництво; у сфері адміністративного регулювання – ліцензування, акредитація, сертифікація тощо; у сфері інформаційного забезпечення – мережа передачі даних, Інтернет, Статистичні збірники, засоби масової інформації, звіти юридичних осіб тощо.

УДК 330.837

*Бойко К.О., факультет Управління і технологій, група 4-ОіО**
Науковий керівник: старший викладач Куценко І.Г.

ПРОБЛЕМНІ ЕКОНОМІЧНІ РАЙОНИ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

Анотація. Розглянуто основні проблеми розвитку регіонів України, комплекс заходів на центральному, регіональному та місцевому рівнях управління, здійснення яких дозволить створити умови для ефективного керування соціально-економічним розвитком регіонів.

Постановка проблеми. Відносини центру та регіонів завжди дуже важливі для розвитку держави. Відсутність у минулому регіональної політики призвело до неефективного використання поділу праці, природо-ресурсного та науково-виробничого потенціалу регіонів, до надмірного забруднення навколишнього середовища в містах і районах. В Україні регіони ще не мають економічну самостійність, не розмежовуються повноваження між центральними та місцевими органами виконавчої влади. Натомість раціонально було б вжити заходи державної регіональної економічної політики, які спрямовані на забезпечення ефективного регулювання процесів, регіонального розвитку, узгодження дій між центральними і місцевими органами виконавчої влади щодо перебудови економіки країни впровадження ринкових відносин.

Основні матеріали дослідження. Основними проблемами розвитку й розміщення продуктивних сил регіонального характеру є:

- надзвичайно щільна концентрація продуктивних сил у високоіндустріальних районах Донбасі і Придніпров'ї. На шість високоіндустріальних областей – Донецьку, Дніпропетровську, Запорізьку, Харківську, Київську припадає понад 45% основного капіталу України;
- невідповідність між природними й трудовими ресурсними потенціалами, з одного боку, і рівнем розвитку господарської діяльності та просторової її організації в межах економічних районів, областей, міських поселень – з іншого. Це стосується насамперед Подільського, Поліського, Південного регіонів;
- недостатній розвиток і збалансованість складових транспортної системи, її нерациональну просторову диференціацію, що зумовлює неповне включення окремих регіонів та великих промислових центрів до загальнодержавного і міжнародного поділу праці;

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

- складність формування ринкового середовища з причин надмірної залежності від регіональної влади, її конкретних рішень з приватизації та ставлення до розвитку приватного бізнесу;
- неузгодженість і складність процесу нормативного та реального розмежування власності між державними і регіональними рівнями через відсутність чіткої законодавчої системи критеріїв і процедур розподілу державної власності на рівнях державної влади і місцевого самоврядування;
- недостатню дієвість державної регіональної економічної політики, яка повинна забезпечити розбудову соціально спрямованої економіки та якісне піднесення на цій основі рівня життя народу.

Щодо окремих регіонів, де склалася вкрай несприятлива соціально-економічна й екологічна ситуація, що вимагає термінового вирішення, то особливої уваги потребують Донецький, Придніпровський, Поліський, Південний. У Донецькому регіоні найбільш актуальною серед економічних проблем є ефективна реструктуризація підприємств вугільної, хімічної, коксохімічної промисловості, чорної і кольорової металургії, важкого машинобудування та електроенергетики. Зношеність основних фондів у промисловості тут сягає 60-80 %. Застаріле обладнання, недосконалі технології, некомплексне використання сировини, надмірна кількість відходів загострюють економічну й екологічну ситуацію. Ускладнилася на цьому фоні і соціальна ситуація. Вона проявляється у перевищенні (у 2 рази) смертності над народжуваністю та у від'ємному сальдо міграції. Аналогічна картина спостерігається у Придніпровському регіоні. Чорна та кольорова металургія, гірничодобувна, коксохімічна галузі, важке машинобудування створили й тут надмірне навантаження на природне середовище. Це доповнюється загостренням соціальних проблем. Складною проблемою Поліського регіону є реабілітація радіаційне забруднених територій. У Південному регіоні несе загрозу підняття рівня ґрунтових вод, що може спричинити підтоплення всього низинного півдня України, докорінно змінити економічну та соціальну ситуацію. Серед невідкладних проблем – розвиток сфери зайнятості депортованих народів, їх соціального облаштування. Нині різниця у доходах на душу населення між окремими областями становить 30-45 %. Також зауважимо, що за міжнародним стандартом розрив у рівнях розвитку регіонів не повинен перевищувати 20 %.

Для того, щоб створити умови для ефективного керування соціально-економічним розвитком регіонів, досягнення позитивних зрушень у територіальних пропорціях, необхідно здійснити комплекс заходів як на центральному, так і на регіональному та місцевому рівнях управління.

На центральному рівні необхідно: 1. Забезпечити загальне правове поле для цілеспрямованого проведення Урядом країни, центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування комплексу заходів з практичного регулювання соціально-економічного розвитку районів, міст, областей. Створення правового поля має здійснюватись за трьома основними напрямками, а саме: організаційно-правовий аспект; удосконалення економічної бази місцевих органів управління; розширення фінансової автономії органів місцевого самоврядування. Невідкладного вирішення потребує проблема створення фінансової автономії органів місцевого самоврядування, що є основною передумовою для ефективного вирішення завдань місцевого значення. 2. Визначитися із законодавчим забезпеченням правових засад найважливішого державного механізму управління, яким є планування, прогнозування і програмування соціально-економічного розвитку територій на мікро-, мезо- і макрорівнях, тобто починаючи від села і закінчуючи державою у цілому. Має бути чітко викладена вся система планування з урахуванням формування оновленого механізму координації і діяльності державних та недержавних суб'єктів управління економікою.

На регіональному та місцевому рівнях потрібно: 1. Місцевим органам державної виконавчої влади і самоврядування вжити рішучих адміністративних заходів до значного скорочення і зведення до мінімуму у поточному році заборгованості з надходжень коштів до місцевих бюджетів, Пенсійного, Чорнобильського та інших фондів. Домогтися повного виконання суб'єктами господарювання на місцях положень державної бюджетно-фінансової та податкової політики. 2. Активно здійснювати на місцях весь комплекс структурних та інституціональних перетворень, який включає обов'язкове реформування власності на державне майно і землю, послідовне здійснення інноваційної та інвестиційної політики, розвиток підприємництва. Потрібно вишукувати місцеві резерви для зміцнення матеріальної бази соціальної інфраструктури, насамперед у сільській місцевості, здійснювати практичні заходи щодо соціального захисту найуразливіших верств населення. 3. Проводити планомірну підготовку та перепідготовку управлінських кадрів відповідно до потреб ринкової економіки, періодично їх атестувати, формувати резерв кадрів державних службовців.

Висновки. Таким чином, в Україні слід налагодити тісну взаємодію регіональних та місцевих органів влади у справі виконання законодавчих актів і рішень уряду, постійно здійснювати заходи з впорядкування населених пунктів, незалежно від їх статусу і рангу, забезпечивши надійне функціонування всього інфраструктурного комплексу.

УДК 336.74

Бурим Є.С., факультет Управління і технологій, група 1703

Науковий керівник: к.е.н., доцент Майкова Е.В.

АНАЛІЗ СТАНУ ЗОЛОВОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано джерела формування золотовалютних резервів України та аналіз стану золотовалютних резервів України на 2017 рік. Визначено динаміку зміни золотовалютних резервів України починаючи з 2009 року.

Постановка проблеми. Зубожіння українського суспільства та повна відсутність єдиної державної економічної політики на тлі загроз та викликів світової фінансової кризи змушують звернути прискіпливу увагу на проблему формування Україною золотовалютних резервів, доцільності і умов їх розміщення за межами країни.

Основні матеріали дослідження. Золотовалютні резерви – зовнішні високоліквідні активи, що знаходяться під наглядом держави (Національного банку України та уряду України). Золотовалютні резерви (офіційні резервні активи) розраховуються в доларах США.

Міжнародні валютні резерви НБУ подаються у вигляді монетарного золота, іноземної валюти та державних цінних паперів, деномінованих в цих валютах; туди можуть також включатися залишки на рахунках в міжнародних організаціях. Резерви можуть використовуватися для здійснення міжнародних розрахунків і платежів, покриття дефіциту платіжного балансу, стабілізації курсу національної валюти на міжнародних ринках тощо. Не допускається використання золотовалютного резерву для надання кредитів і гарантій та інших зобов'язань резидентам і нерезидентам України.

Слід розрізняти золотовалютні резерви (міжнародні валютні резерви) та золотий запас (золоті резерви) країни. Золоті резерви (золотий запас) – це лише частина офіційних золотовалютних резервів держави, що подається у вигляді монетарного золота.

Поповнення золотовалютних резервів проводиться Національним банком шляхом: купівлі монетарного золота і іноземної валюти; отримання доходів від операцій з іноземною валютою, банківськими металами та іншими міжнародно визнаними резервними активами; залучення Національним банком валютних засобів від міжнародних фінансових організацій, центральних банків іноземних держав і інших кредиторів.

**Теоретична та прикладна економіка:
«Економічна теорія»**

Таблиця 1

Динаміка обсягів золотовалютних резервів України, 2009-2018 рр.

Дата	Розмір, млн. дол. США	Приріст (до попереднього року)	
		млн. дол. США	%
на 31.12.2009	26 505,00	-	-
на 31.12.2010	34 576,00	+ 8 071,00	+ 30,45
на 31.12.2011	31 794,61	- 2 781,39	- 8,04
на 31.12.2012	24 546,19	- 7 248,42	- 22,80
на 31.12.2013	20 415,71	- 4 130,48	- 16,83
на 31.12.2014	7 533,33	- 12 882,38	- 63,10
на 31.12.2015	13 299,99	+ 5 766,66	+ 76,55
на 31.12.2016	15 539,33	+ 2 239,34	+ 16,84
на 31.12.2017	18 808,45	+ 3 269,12	+ 21,04
на 28.02.2018	18 410,28	- 398,17	- 2,12

Золотий запас України досяг свого максимуму в 2010 році та становив близько 34,576 млрд. доларів. Вже до 1 липня 2013 року резерв країни скоротився на 23,148 млрд. доларів. Таким чином, всього за три роки було зафіксовано скорочення українського капіталу практично на третину. Як бачимо, найскладнішим роком став 2014, так як золотовалютний запас за всю історію існування України кардинально зменшився, що призвело до великого економічного дисбалансу.

У 2017 році міжнародні резерви зросли на 21 %, здебільшого завдяки надходженню фінансування від Міжнародного валютного фонду на рівні близько 1 млрд. дол., а також купівлі Національним банком на тлі сприятливої ситуації на валютному ринку 1,3 млрд. дол. під час проведення валютних інтервенцій.

Таким чином, рівень міжнародних резервів України на кінець 2017 року перевищив прогноз Національного банку (18,6 млрд. дол. в еквіваленті, згідно Інфляційного звіту за жовтень 2017 р.), незважаючи на незначне скорочення у грудні на 0,5 %.

На додаток, для згладжування надмірних курсових коливань, викликаних тимчасовими факторами, Національний банк у грудні продав на міжбанківському валютному ринку 232,5 млн. дол., з яких 85,0 млн. дол. – за інтервенціями у формі запиту щодо найкращого курсу.

В той же час, Національний банк в кінці 2017 року також купив на міжбанківському валютному ринку 50,0 млн. дол. за інтервенціями у формі запиту щодо найкращого курсу. Таким чином, обсяг чистого продажу валюти під час валютних інтервенцій у грудні складав 182,5 млн. дол.

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

Станом на 28 лютого 2018 року офіційні резервні активи України становили 18410,3 млн. доларів США, при цьому монетарне золото (якщо включати золоті депозити та золото в свопах) – лише 1039,2 млн. доларів (5,64 % від загального обсягу резервів). Левову ж частку міжнародних резервів України складають активи в конвертованих валютах (цінні папери, валюта і депозити).

Ключовим моментом макроекономічного прогнозу залишається подальше співробітництво з Міжнародним валютним фондом. Це дозволить зберегти доступ до офіційного фінансування та інших організацій, а також до міжнародних ринків капіталу на прогнозованому горизонті. У поточному році Національний банк очікує надходження близько 2 млрд. доларів від МВФ, а також отримання уряду кредитів від ЄС та Світового банку. Це дасть можливість збільшити резерви до 20,5 млрд. доларів на кінець 2018 року. Однак у 2019 та 2020 роках у зв'язку з пікових виплатами за зовнішнім державним боргом очікується формування дефіциту сукупного платіжного балансу та скорочення міжнародних резервів.

У разі дострокового припинення програми з МВФ умови доступу до міжнародних фінансових ринків погіршуються, що може призвести до посилення девальваційних та інфляційних очікувань, а також до зростання вірогідності проблем з обслуговуванням зовнішніх державних зобов'язань у найближчі роки. У 2018-2020 роках уряд і НБУ повинні заплатити за зовнішніми боргами більше 16 млрд. доларів.

Отже, сьогодні золотий запас України становить 25 тонн. У золотовалютних резервах нашої держави частка золота становить лише 6 %. Наша держава далеко не рекордсмен за запасами благородного металу. Все наше золото коштує близько мільярда доларів, якщо його сплавити разом, то вийде куб розміром 1×1×1 метр.

Висновки. Таким чином, золотовалютний резерв України – це частина національного багатства України (до складу якої входять активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні) і яка знаходиться під контролем Національного банку та призначена для прямого або непрямого регулювання платіжного балансу, шляхом проведення валютних інтервенцій та інших цілей, передбачених законодавством України. Для виконання основної функції Національного банку України – забезпечення стабільності гривні, необхідна наявність золотовалютних резервів і управління ними.

УДК 336.74

Кілюшек О.С., факультет Управління і технологій, група 1603

Науковий керівник: к.е.н., доцент Майкова Е.В.

ДІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано нинішній стан еколого-економічних питань України, також розписана проблема переходу України до сталого розвитку.

Постановка проблеми. Ряд теоретиків і прихильників сталого розвитку вважають його найперспективнішою ідеологією ХХІ століття і навіть усього третього тисячоліття, але чи усі країни однаково підтримують цю теорію, та як вирішує Україна еколого-економічні питання на сьогоднішній день.

Основні матеріали дослідження. Всесвітня конференція в Ріо-де-Жанейро (1992 р.) прийняла документ «Порядок денний на ХХІ ст.», який є глобальним планом дій із забезпечення сталого розвитку. Була прийнята декларація, яка включає 27 принципів, направлених на інтеграцію політики економічного зростання та охорони зовнішнього середовища. Також існують інші міжнародні документи, які врегульовують відносини із лісами, змінами клімату, біологічною різноманітністю і підкреслюють надзвичайну стурбованість світового співтовариства екологічним станом на планеті.

Термін «сталий розвиток» ввела у 1987 р. Гру Харлем Брундланд. На сьогодні існує багато визначень цього терміну, які об'єднує теза про те, що сталий розвиток є збалансування, врівноваження потреб з ресурсними й екологічними можливостями територій.

Як сформулювала визначення сталого розвитку у своїй доповіді Комісія Брундланд, це «розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».

Сталий розвиток – це загальна концепція розвитку суспільства, яка визначає необхідність встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства та захистом інтересів майбутніх поколінь, враховуючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі, це процес виявлення, вивчення й використання взаємозв'язків – насамперед тих, які існують між економікою, суспільством і природним середовищем. Це глобальна модель соціальної організації, нова цивілізаційна концепція, це система оптимальної взаємодії всіх сфер людського життя (у т.ч. науки, економіки, довкілля і багатьох інших), що опирається на нові соціальні цінності розвитку людства, збереження здорово-

го навколишнього середовища, оптимального використання ресурсів і турботи про майбутні покоління.

Концепція сталого розвитку з'явилася в результаті об'єднання трьох основних точок зору: економічної, соціальної та екологічної. Концепція сталого розвитку набуває значного поширення як одна з провідних глобальних проблем людства, що має міждисциплінарний характер і розглядається в багатьох аспектах і ракурсах.

Глобальні зміни і процеси зачіпають національні інтереси всіх країн. Кожна з них має вибрати обґрунтований і збалансований шлях до гармонійного розвитку економіки і природи. Однак, у переважній більшості країн світу, програма дій «Порядку денного на ХХІ ст.» майже не виконується і існують серйозні проблеми з якістю та об'єктивністю концепцій сталого розвитку.

Щодо України – перехід до гармонійного розвитку має визначатися у законодавчо прийнятій концепції та відповідних національних стратегіях: у політичній, економічній, військовій, соціальній, правоохоронній та інших сферах життєдіяльності. Відсутність поступу у формуванні стратегії сталого розвитку України призводить до виснаження ресурсного потенціалу країни.

Мета сталого розвитку в Україні – досягнення високої якості життя нинішнього і майбутніх поколінь на основі збалансованого розв'язання проблем соціально-економічного розвитку, збереження навколишнього природного середовища, раціонального використання та відтворення природно-ресурсного потенціалу країни.

В Україні була розроблена програма сталого розвитку, яка має вирішити питання гармонізації та збалансування розвитку економіки, природи та суспільства. У 2002 році Міжвідомчою комісією з науково-технологічної безпеки при Раді національної безпеки та оборони України був розроблений проєкт Національної доктрини інноваційного розвитку і модернізації економіки України. Він зберігає свою актуальність і може стати базовою платформою інноваційної моделі сталого розвитку України, хоча до цього часу не прийнятий вищими органами влади.

Модель нині діючої системи державної інноваційної політики є досить розгалуженою, але недостатньо інтегрованою і зорієнтованою на досягнення головної мети інноваційної діяльності – розширеного відтворення економіки на новій технологічній основі, зростання ВВП, завоювання і формування нових ринків товарів і послуг.

Тривалий час вирішенню еколого-економічних питань не приділялось належної уваги, тому умови проживання людей в деяких регіонах світу, зокрема в Україні погіршувались.

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

Система природокористування, охорони й відтворення навколишнього середовища в Україні не відповідає вимогам часу і нині перетворилась на фактор, який стримує перехід на засади сталого розвитку. Вирішення цих проблем залежить від макроекономічної, екологічної та соціальної політики.

Багато країн позитивно сприйняли модель сталого розвитку, яка стимулює економічне зростання і подальшу до певної межі інтенсифікацію використання природних ресурсів.

Поступовий перехід на систему економічного зростання й екологічного балансування вимагає дотримання цілої низки вимог. Одна з них полягає в забезпеченні адекватності нової екологічної політики сучасним економічним перетворенням, застосування економічних важелів управління, вартісної оцінки природних ресурсів.

Друга вимога пов'язана з розвитком ринку еколого-економічних послуг, і зокрема, експертиз та оцінок законодавчих актів, програм, нової продукції, техніки і технологій, розміщення підприємств, виробництв тощо, який в нашій державі лише продекларований.

Третя вимога полягає в необхідності обов'язкового врахування екологічних лімітів в процесі проектування і будівництва промислових та інших комплексів.

Четверта вимога торкається визначення пріоритетних напрямів нової макроекономічної та екологічної політики, втілення в життя основних принципів ресурсозбереження.

Варто відзначити, що досягнення оптимального варіанта розвитку декларують ряд країн, у кожної країни свій шлях розвитку. В одних цей шлях «тільки починається, у інших вже розпочався, треті вже стали на шлях сталого економічного розвитку (США, Японія, країни Європейського Союзу)». Існує багато і таких країн, яким не до сталого розвитку і вони його не сприймають. На перше місце вони ставлять одну стратегічну мету – вижити. Саме такі країни провокують загрози, що поширюються до інших держав та їхніх регіонів. Досягти сталого розвитку регіонів надзвичайно важко, адже близьке сусідство з іншими державами формує загрозу екологічної небезпеки, а глобалізація, що стрімко набрала обертів, сприяє утворенню та загостренню економічних та соціальних небезпек, що зрештою торкаються регіонального розвитку.

Висновки. Тобто, можемо зробити висновки, що досягнення сталого розвитку потребує достатньо організаційного та правового забезпечення, наявності відповідних міжгалузевих інституцій та інтегруючих механізмів, які мають створити уряд, громадянське суспільство та приватний сектор для ви-

роблення спільного бачення, планування, прийняття та виконання заходів сталого розвитку.

Найважливішим завданням людства на початку XXI ст. є розробка та реалізація нової політики і стратегії сталого розвитку, збереження середовища нашого життя – біосфери.

УДК 378.14 (430)

Ковбатюк Г.О., факультет Управління і технологій, група 1511
Науковий керівник: к.е.н. Шевчук В.О.

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА У НІМЕЧЧИНІ

Анотація. Досліджено особливості освіти в Німеччині, зокрема, економічної освіти. Висвітлено основні напрямки економічної освіти та форми навчання – проектне навчання, дуальна система навчання, система комбінованого навчання.

Постановка проблеми. Німеччина – країна з найпотужнішою економікою в Європі. Вона входить в топ індустріально розвинених країн світу завдяки постійному розвитку економіки і експорту. На сьогоднішній день Німеччина обігнала США і Японію і стала світовим лідером в сфері експорту автомобілів і різного устаткування. Тому саме тут живуть і працюють кращі фахівці в сфері економіки. Реальна затребуваність кваліфікованих фахівців є ключовим фактором успішного функціонування системи освіти Німеччині, в тому числі і економічної освіти.

Основні матеріали дослідження. Головною особливістю освітньої системи Німеччини є її орієнтація на актуальні тенденції розвитку країни. Німецькі освітні установи вельми чутливо і динамічно реагують на реальні виклики і практичні потреби суспільства у висококваліфікованих фахівцях як в соціальній сфері, так і в економіці. В цьому плані принципово важливим є стратегічна спрямованість Німеччини на розвиток інноваційної економіки. Результатом послідовного проведення такої політики стало її лідерство в створенні і експорті нових технологій і обладнання. Німеччина займає друге місце в світі після Китаю за обсягом експорту, продаючи за кордон більше 50 % виробленої в країні продукції. Близько 70 % інвестицій в розвиток науки та інноваційних технологій вкладають підприємці, і тільки 30 % – держава. Інновації в країні розвиваються тому, що вони потрібні приватним підприємцям для створення нових видів продукції, зниження її собівартості, скорочення витрат виробництва. Ці ж причини змушують підприємців вкла-

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

дати величезні кошти в підготовку кваліфікованих кадрів. Річні витрати з бюджету на освіту в Німеччині становить 182 млрд. євро (7 % ВВП), з яких більше 40 млрд. вкладають бізнес-структури. Підприємці справедливо вважають, що високоякісна високотехнологічна продукція може розроблятися і вироблятися тільки висококваліфікованими фахівцями.

Економіка охоплює дуже велику область вивчення, яка поділяється на безліч спеціальностей. Класичними напрямками є економіка підприємства (Betriebswirtschaftslehre (BWL)) і політекономія / соціальна економічна теорія (Volkswirtschaftslehre (VWL)). Інші спеціальності є похідними від них.

Студенти напряму Betriebswirtschaftslehre (BWL) – економіка підприємства – вивчають мікроекономіку, організацію підприємств, податки, маркетинг, менеджмент, бухгалтерію, фінанси тощо. Ця спеціальність викладається майже в кожному університеті будь-якого міста, адже є дуже популярною серед місцевих і іноземних студентів.

Ті, хто вивчає макроекономіку і політекономію, розглядають і вивчають предмет більш широко, зачіпаючи самі глобальні питання державного і приватного бюджетів, міжнародної економіки тощо. Це – Volkswirtschaftslehre (VWL) – політична економія, соціальна економічна теорія.

Фахівці з Wirtschaftsinformatik – економічної інформатики – будуть мати фахові знання з економіки та інформатики, що дозволить їм вирішувати різні завдання, пов'язані з управлінням бізнесом (підприємством). Випускники цієї спеціальності будуть розробляти і впроваджувати різні корпоративні системи управління, використовуючи техніки і методи інформаційних технологій. Стартова заробітна плата $\approx 3\,000$ €.

Такий напрям як Wirtschaftsmathematik – економічна математика – має зацікавити тих, хто збирається працювати в банках або страхових / консалтингових фірмах. Стартова зарплата $\approx 3\,300$ €.

Wirtschaftspädagogik – економічна педагогіка – курс для майбутніх викладачів навчальних закладів (школи, коледжі). Стартова зарплата $\approx 2\,500$ €.

І остання, але найбільш затребувана спеціальність – це

Wirtschaftsingenieurwesen – інженерна економіка. Випускники цього напряму зможуть працювати в сферах машинобудування, інформаційно-комунікаційних техніки, проектного менеджменту, в сфері продажів і закупівель і т.д. Стартова зарплата $\approx 4\,000$ €.

Студенти університетів державну стипендію не отримують, але успішно навчаються. Студенти з малозабезпечених сімей можуть взяти освітній кредит (BafoG) в спеціальному державному банку. Цей безвідсотковий кредит випускник університету повинен почати виплачувати після того, як влаштується на роботу. Причому якщо випускник завершив навчання в нормативні терміни (3

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

роки – бакалаврат, 2 роки – магістратура), то банк «пробачає» випускнику половину кредиту, а якщо він знайшов добре оплачувану роботу і може погасити кредит раніше встановленого терміну, то банк знижує йому величину залишку боргу. Таким чином, держава стимулює інтенсивне якісне навчання студентів.

Німецькі університети – це не тільки освітні установи, це центри розвитку науки і інновацій. Дві третини всіх наукових результатів отримують саме в університетах. Вакантне місце професора в університеті може отримати тільки вчений, який активно працює та очолює якийсь сучасний науковий напрямок. А в університетах прикладних наук для претендентів на місце професора обов'язковим є п'ятирічний стаж практичної роботи в реальному секторі економіки. Почавши працювати в університеті, професор 80 % свого робочого часу витрачає на наукову та інноваційну діяльність і тільки 20 % університети на викладацьку роботу.

Методична новизна навчання у німецьких університетах прикладних наук полягає в тому, що після освоєння базових дисциплін, коли студент вивчає предмети за обраною спеціальністю, мінімізується кількість традиційних лекцій. Викладач університету або залучений фахівець-практик читає дві-три вступні лекції, на яких студенту даються основні поняття досліджуваного предмета і пояснюється, для чого цей предмет йому потрібен в його подальшій практичній діяльності, які сфери застосування отриманих ним знань. Потім кожному студенту видається повний курс лекцій на електронному носії і список рекомендованої літератури для самостійного вивчення. Викладач встановлює приймальні дні та години, коли він консультує студентів для пояснення питань, які у них виникають. Навчання студентів спеціальних предметів, по суті, відбувається в процесі виконання ними реальних проектів в складі дослідницької групи під керівництвом викладача. Саме в цьому суть так званого проектного навчання, яке є потужним інструментом залучення студентів до наукової та інноваційної діяльності і створює фундамент для їх діяльності в сфері науки та інновацій після закінчення університету.

Велике поширення останнім часом в системі вищої освіти в Німеччині отримала так звана «дуальна система», яка передбачає одночасне навчання студентів в стінах університету (два-три дні на тиждень) з отриманням ними практичних навичок на підприємстві (два-три дні на тиждень). Для впровадження цієї форми навчання багато підприємств, компанії, галузеві об'єднання роботодавців укладають договори з університетами, відкривають спеціальні навчальні центри і професійні академії.

Серйозні можливості для здобуття вищої освіти відкриває система так званого комбінованого навчання, орієнтована на працюючих людей. В сучасній системі комбінованого навчання широко використовуються дистанційні ме-

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

тоди і інструменти, проте університети визначають для студентів один-два дні в тиждень (один з таких днів – субота) для виконання лабораторних робіт і інших практичних завдань.

Висновки. Отже, система економічної освіти в Німеччині набула прогресивних форм, які доцільно використовувати у вітчизняній практиці навчання.

УДК 330.35 (477)

Куниця О.М., факультет Управління і технологій, група 1611
Науковий керівник: к.е.н., доцент Майкова Е.В.

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПУ

Анотація. Активна підтримка та розвиток міжнародних економічних відносин потрібні будь-якій країні, адже кожна з них має свої ресурси та потреби, які або виходять за межі цих ресурсів, або вигідніше задовольняти закуповуючи у сусідів, яким той самий видобуток обходиться дешевше. У зв'язку з цим інтеграція України в світове господарство є необхідною.

Постановка проблеми. Подальша інтеграція в Європу дасть Україні вихід на нові ринки, а значить новий попит і нові пропозиції. Збільшиться приток іноземного капіталу завдяки інтенсивнішому продажу вітчизняних товарів за кордон. З'явиться можливість вільно обирати постачальників необхідної продукції як серед країн СНГ так і країн Європейського союзу, за рахунок чого між ними буде здорова конкуренція, що сприятиме можливостям придбання тих самих товарів за нижчими цінами та на більш вигідних умовах у цілому, відповідно прискоренню економічного процвітання України.

Однак задля всього цього європейські покупці та виробники теж мають бути зацікавлені в співпраці з нами. Аби забезпечити вигідну співпрацю з країнами, що входять до складу Європейського союзу, потрібні товари і послуги, які можна запропонувати натомість. Не все, що ми можемо запропонувати знайде там бажаний попит. Отож цей ринок потрібно вивчати, заглиблюватися в специфіку конкуренції на ньому, запускати та підтримувати виробництво відповідних товарів і послуг, за потреби пропонувати або видозмінювати їх так, щоб максимально стимулювати інтерес до них зі збереженням вигоди для нас.

Серед проблем і те, що формування сучасного зовнішньоекономічного комплексу України припадає на період, коли світові ринки вже переважно поділені між основними суб'єктами міжнародних економічних відносин –

державами і транснаціональними корпораціями, тож зацікавити їх дещо складніше.

Основні матеріали дослідження. У рамках цієї роботи було обрано кілька перспективних напрямків, які мають певний потенціал на зовнішніх ринках і який наразі цілком можна реалізувати при правильному підході.

Електротехнічна галузь. На сьогодні засоби зв'язку, транспорту та електропостачання стають стратегічно важливою продукцією. Інноваційна продукція електротехнічних підприємств на сьогодні є вкрай необхідною для забезпечення функціонування значної кількості об'єктів народного господарювання країни.

Електротехнічна промисловість – галузь машинобудування, яка використовує різноманітну продукцію, що є необхідною для виробництва, перетворення, передачі та споживання електроенергії, її продукція є базою для електрифікації усіх сфер народного господарства. Ця промисловість особлива для розвитку та прискорення, темпів науково-технічного прогресу, без неї неможливі автоматизація та механізація виробничих процесів.

Що стосується електротехнічної промисловості України – виробництво досить широке, а також можна сказати, що воно орієнтується на кваліфіковані трудові ресурси, його основні центри: Харків, Київ, Запоріжжя, Одеса, Полтава, Донецьк, Львів, Тернопіль.

Варто звернути особливу увагу на ринок освітлення. Структуру вітчизняного ринку освітлення можна зобразити приблизно таким чином – більша половина ринку займають побутові світильники (55 %), на зовнішнє освітлення (вуличне, архітектурне) лише 15 %, офісне та промислове освітлення, освітлення робочих приміщень 30 % усього ринку.

Найбільшими регіонами по обороту світлотехніки є Європа, США та Китай. Їх сукупна частка за підсумками 2012 року склала більше 60 % від загального об'єму. При цьому, основними регіонами є Західна Європа, США, Китай – більше 50 % світового споживання, як на даний момент так і у прогнозі. За підсумками 2012 року в цілому по світу виробництво світлотехніки більшою мірою розташоване в країнах, що розвиваються, де лівову частку займає Китай (38 %). Лідером виробництва серед розвинених країн є США, частка становить 15 %. Обсяги світлотехнічного ринку України в 2012 році становлять 150 млн. дол. на рік, де продаж світильників – 120 млн. дол. на рік, решта припадає на супутні товари.

На даний момент в Україні діє близько 50 спеціалізованих підприємств електротехнічної промисловості. Всього за даними Держкомстату, світильники в Україні виготовляються близько 35 виробниками. Експорт електротехнічної продукції динамічно зростає всі останні роки, окрім невеличкого

спаду у 2015 році, але, на жаль, його основу становить продаж автомобільного проводу – 60 %. Це, звісно, краще, ніж руда. Але далеко не хай-тек. У виробництві проводу багато ручної роботи та невеликі зарплати.

Майже вся інша електротехнічна продукція експортується до Угорщини. 2016 року продали в Європу найбільше електронагрівачів та запчастин до них – на 119 млн. дол., у тому числі до Угорщини 106,6 млн. дол. Це насамперед нагрівальні елементи опору, але у 2016 році вперше продали на 29 млн. дол. обладнання для приготування кави та чаю. Помітні цифри експорту телефонів та запчастин до них, моніторів – також майже все до Угорщини і переважно це запчастини. У Німеччину, крім кабелів, продаємо електровимикачі та перемикачі, минулого року їх поставили на 33 млн. дол. Але ця сума зменшується з роками.

Постачання еко-продуктів. У світі спостерігається стійке зростання попиту на органічну продукцію. За оцінками швейцарських експертів, ринок органічної продукції у світі становить близько 90 млрд. доларів. Екологічним виробництвом продукції у світі займаються понад 2 млн. господарств. У порівнянні з 1999 роком, площі земель, відведених під органічне сільське господарство, у світі збільшилися більше, ніж у три рази.

В Україні також є достатня кількість придатних для органічного агровиробництва земель. Тож не закріпитися на такому перспективному ринку було б для українських виробників стратегічною помилкою. З огляду на сусідство з ЄС, особливо привабливою є експортна орієнтованість ринку, адже Євросоюз є другим світовим ринком споживання органічної продукції, який до того ж розвивається швидкими темпами.

Про те, що органічний сектор і в Україні розвивається багатообіцяючими темпами, свідчать дані його зростання. За підрахунками аналітиків ринку, за останні сім років органічний ринок в Україні зріс у 29 разів. Однак, залишаються фактори, що уповільнюють цей процес. Серед них – зниження купівельної спроможності населення, нерозвинена законодавча база та недостатня інформованість як споживачів, так і виробників органічної продукції щодо особливостей її вирощування і продажу.

Висновки. Економіка України на початок ХХІ ст. вимагає докорінної технологічної і технічної модернізації промисловості, будівництва, сільського господарства, транспорту та переорієнтації на вищі світові стандарти з метою забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Для цього необхідне максимально ефективне використання можливостей передачі технологій. Це передбачає закупівлю нашими товаровиробниками ліцензій на різні види промислової власності, ноу-хау, надання іноземними фірмами інженерно-консультаційних послуг та ін. Використання прогресивних за-

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

рубіжних технологій – це найбільш раціональний спосіб у короткі строки здійснити оновлення основного капіталу, підняти його технічний рівень.

Також необхідно стимулювати залучення іноземних інвестицій. Для цього потрібна державна підтримка підприємств, які належать до галузей, важливих із точки зору зовнішньої торгівлі. Перш за все це пільги в оподаткуванні, комфортне правове середовище.

До напрямів, які варто підтримати на державному рівні, як ми бачимо, можна віднести електротехнічну промисловість і постачання еко-продуктів, оскільки європейські ринки цілком зацікавлені в продукції за цими напрямами.

УДК 330.3303

Полішко В.А., факультет Управління та технологій, група 4-ОА

Науковий керівник: к.і.н. Приймук С.М.

ІСТОРИЧНИЙ НАРИС: КИЇВСЬКА ПОЛІТЕКОНОМІЧНА ШКОЛА

Анотація. Розглядається питання становлення та розвитку економічної думки в наукових працях видатних економістів України, а також розкриваються питання щодо пошуку власної позиції та узагальнення наукової думки в економічній теорії.

Постановка проблеми. В середині XIX ст. українські економісти не одразу використовували математичні методи в аналізі граничних понять, зосередившись спершу на пошуках власної позиції в економічній теорії, що ілюструється поглядами представників київської політекономічної школи останньої третини XIX – початку XX ст.

Основні матеріали дослідження. Основоположником в питанні становлення Київської політекономічної школи вважають професора політекономії Київського університету (св. Володимира, а нині університету ім. Т.Г. Шевченко) М.Х. Бунге (1823-1895), який виклав свої наукові погляди у «Основах політичної економії». За власною оцінкою автора, книга містила не сконцентрований виклад науки, а низку найзагальніших, часто гіпотетичних положень, котрі ще мали опрацювати. Він зазначав, що економічна наука буде зрілою лише тоді, коли розвинуться економічні відносини, з притаманними їм самостійністю особистості, громадянськими свободами і приватною власністю.

Предметом політичної економії М. Бунге вважав вивчення людських потреб, не розглядав їх як суто матеріальні й особисті, адже важко розмежувати потреби приватні та суспільні. У формуванні потреб беруть участь природа і

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

праця, до них приєднується капітал. Механізмом розподілу створених предметів є обмін і ціна, що встановлюються шляхом суперництва попиту й пропозиції.

На думку економіста, політична економія має розглядати такі категорії:

- 1) потреби;
- 2) засоби для задоволення потреб;
- 3) виробництво і продуктивні сили;
- 4) розподіл та поєднання занять і праці;
- 5) обмін, цінність і ціну;
- 6) доходи;
- 7) власність і споживання.

Стосовно потреб, то їх слід визначати, зважаючи на розвиток суспільств загалом, розвиток індивіда, відповідність між потребами приватних осіб. Властиві кожній людині потреби є збудником її діяльності. Акцентування уваги на них відповідає традиції української економічної думки. Варто згадати «Нарис теорії потреб» (1847) І. Вернадського (1821-1884). М. Бунге, визнаючи велику роль економічної свободи та приватної власності у суспільному розвитку, критикував усі тогочасні напрями і школи, в яких обмежувалися мотиваційні механізми. Соціалістичне маніпулювання заробітком і прибутками, вважав М. Бунге, може негативно вплинути на рівень виробництва. Такий висновок пов'язаний з тим, що характер його наукової діяльності великою мірою визначався практичним досвідом. Він відстоював приватно-власницьку-ринкову модель економічного розвитку.

Таких поглядів дотримувалися вихованці й послідовники М. Бунге, зокрема Д. Піхно (1853-1909), автор дослідження «Закон попиту і пропозиції. До теорії цінності» (1886) і посібника «Основи політичної економіки». Політична економія, або наука про народне господарство, за його словами, вивчає господарські явища у народному житті і внутрішні закони, котрим підпорядковані ці явища, розглядаючи поняття господарства, корисності, цінності й багатства, і вважав за потрібне передусім задоволення людських потреб.

За всіх методологічних відмінностей представників київської школи об'єднує загальна ознака: захист ліберального економічного порядку за допомогою вчення про вільне розкриття індивідуальних потреб, що становлять основу розвитку цивілізації. Характерний для всіх київських економістів після Вернадського методологічний конфлікт, – вважає Й. Цвайнерт, – полягає у тому, що вони, з одного боку, переймають погляди німецьких історичних шкіл, згідно з якими економічні закономірності не повинні розглядатися поза залежністю від місця та часу, а з другого – відстоюють політичний лібералізм за допомогою аргументу, що у кінцевому рахунку ґрунтується на вірі

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

у «природній порядок» теоретичним підґрунтям проникнення математичних методів в українську економічну науку були праці М. Тугана-Барановського.

Він не відкидав трудової теорії так категорично, як це робили представники київської школи, але вже у першому дослідженні високо оцінив теорію граничної корисності. Його науковий доробок спонукав професора математики Київського університету М. Столярова скористатися математичним апаратом в економіці. «Якщо стати на точку зору М. Тугана-Барановського, – зазначав М. Столяров, – то в його визначенні теоретична політична економія такою мірою володіє ознаками абстрактної науки, що її радше було б порівняти з механікою і теоретичними вченнями фізики».

До видатних представників маржиналізму у світовій економічній думці належав професор Київського університету Євген Слуцький.

Найважливіше дослідження Є. Слуцького – опублікована в 1915 р. праця «До теорії збалансованого бюджету споживача», яка в методологічному значенні ґрунтується на концепції граничної корисності.

Посилаючись на поняття корисності В. Парето, український економіст з'ясував його обмеженість і розвинув власне розуміння функції корисності. Корисність будь-якого поєднання благ – величина, що має властивість набувати тим більшого значення, чим більшою мірою це поєднання виявляється ліпшим для певного індивіда.

Якщо такий перехід не здійснюється, то блага A і A' мають однакову величину корисності. Стан рівноваги бюджету індивіда може настати тоді, коли корисність бюджету споживача має однакову або найбільшу величину серед усіх найближчих до нього станів. Таке становище називають станом рівноваги. Воно буде стійким за умови, що будь-яке відхилення від нього зменшуватиме корисність, і нестійким – у протилежному разі. Оскільки на практиці кожен індивідуальний бюджет зазнає різних впливів, що безперервно порушують його рівновагу, то, очевидно, можуть існувати практично лише стійкі бюджети. З'ясування умов стійкості ϵ , на думку економіста, величезним завданням у теорії індивідуальних бюджетів.

Учений з'ясував сутність принципів, на яких побудована теорія бюджету споживача: передумови безперервності як власне функції корисності, так і її похідних; припущення, що тип функції корисності не змінюється протягом розглянутого проміжку часу; припущення, що зміна корисності у процесі переходу від одного поєднання благ до іншого не залежить від способу переходу.

Висновки. Методологічні та теоретичні підходи Київської економічної школи, поза сумнівом, містили вагому соціальну складову. Це дає нам підстави розглядати її внесок у науку як вельми цікавий та корисний на сучасний момент щодо розвитку економічної думки в Україні.

Незважаючи на декларовану прихильність до методології німецької історичної школи, зовнішню подібність і широке використання індуктивно-емпіричних прийомів, українські вчені не відкидали необхідність вивчати об'єктивні економічні закони і менш активно захоплювалися економічною історією. Індуктивний метод дав їм змогу розширити межі дедуктивних теоретичних досліджень через наповнення їх соціальним, морально-культурним змістом, не допустивши надмірного суб'єктивізму.

УДК 330.101

Прокопенко О.А., факультет Управління і технологій, група 2-ОО
Науковий керівник: старший викладач Паткевич Н.О.

МОНОПОЛІЗМ І КОНКУРЕНЦІЯ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Анотація. Розглянуто сутність монополії та конкуренції, наведено сучасні уявлення на ці явища, як рушійні сили економічного розвитку, технологічного прориву в майбутнє в умовах інформаційно-технічної революції.

Постановка проблеми. За результатами досліджень доведено, що конкуренція і монополія, як два крайніх стану ринку, не є статистичною моделлю, структура ринку значно різноманітніша.

Основні матеріали дослідження. Монополії виникли внаслідок концентрації і централізації виробництва і капіталу. Деякі монополії – внаслідок цілеспрямованих дій держави. Так, відома Ост-Індійська компанія на початку XVII ст. отримала від держави виняткове монопольне право на торгівлю з Індією. Загострення конкурентної боротьби між підприємствами також сприяло виникненню монополій.

Монополія – це окремі підприємства або об'єднання декількох підприємств, які виробляють переважну кількість певної продукції на ринку, завдяки чому впливають на процес ціноутворення і привласнюють високі (монопольні) прибутки. Процес монополізації має позитивні і негативні наслідки. Щоб послабити негативні наслідки монополізації економіки, зокрема практики монополістичного ціноутворення, в розвинутих країнах приймають антимонопольні закони, здійснюють контроль за угодами між великими компаніями тощо. До позитивних наслідків відноситься те, що гігантські підприємства завдяки масовому виробництву мають змогу економити на витратах виробництва, забезпечувати споживачів дешевшими якісними товарами та мають спроможність займатися науково-технічними дослідженнями, але не завжди ма-

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

ють бажання. Тому однією з рушійних сил розвитку економічної системи є конкуренція.

Конкуренція – це процес суперництва між виробниками, постачальниками і покупцями товарів за найвигідніші умови їх виробництва та реалізації. З погляду сучасності під конкуренцією розуміють зусилля незалежних підприємців з метою досягнення прихильності до своєї продукції чи послуг з боку одних і тих же груп споживачів.

На першій стадії розвитку капіталістичного способу виробництва (кінець XVII-XVIII ст.) панувала вільна конкуренція між власниками невеликих підприємств, що вільно входять до ринку й залишають його, пропонують численним покупцям будь-який стандартний продукт. Кожний виробник, будучи дуже малою часткою в загальному випуску, не має можливості впливати на ціну, а лише пристосовується до ціни, встановленої ринком. На тривалому проміжку часу ціни збігаються до суспільне необхідних витрат виробництва.

Питання про роль і місце ринкових структур у національній економіці завжди перебували у полі зору дослідників. Суть та умови вільної конкуренції, причини виникнення монополій, доцільність та межі державного втручання в дію ринкового механізму досліджували класики економічної теорії – А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, А. Маршал, М. Туган-Барановський, та інші.

До початку XX ст. в економічній науці склалась і утвердилась статична модель конкуренції і монополії як двох крайніх станів ринку, між якими не існує проміжних станів. Однак факти засвідчували підриг відносин вільної конкуренції практично в усіх промислово розвинених країнах, причому таких фактів було дедалі більше; теоретичні моделі, які розглядали лише відносини вільної конкуренції та монополії, поступово піддавалися сумніву. Першою врахувати реалії економічного життя в теорії спробувала англійська економістка Дж. Робінсон, яка теоретично довела, що структура ринку значно різноманітніша і не обмежується категоріями «досконала конкуренція» і «монополія». Конкуренція може існувати і за наявності у фірми монопольної влади, що власне і означає введення нею терміна «недосконала конкуренція».

Заслугою Дж. Робінсон є розробка параметрів конкуренції, вона довела, що, крім цінового характеру, існують також інші параметри конкурентної поведінки фірм: величина транспортних витрат, рівень якості продукції, особливості обслуговування клієнтів, репутація фірми, реклама.

Методи конкурентної боротьби – це передусім поліпшення якості товарів і послуг, швидке оновлення асортименту продукції, дизайн, надання гарантій і післяпродажних послуг, тимчасове зниження цін, умов оплати тощо. З виникненням монополій вільна конкуренція перетворюється на недосконалу.

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

Американський вчений Е. Чемберлін використав інший підхід до аналізу конкуренції і монополії. Монополія в його дослідженні – нормальний результат конкурентної поведінки фірм, риса ринкової системи. На думку Е. Чемберліна, реально існуючі ціни не тяжіють ні до монопольного рівня, ні до рівня цін досконалої конкуренції. Він уводить поняття «монополістична конкуренція», яке, як відомо, близьке за значенням до поняття «недосконала конкуренція», розвинутого у праці Дж. Робінсон.

Монополістична конкуренція – припускає велику кількість продавців, що пропонують численним покупцям різноманітну продукцію. Вхід на такий ринок є відносно нескладним, але кожна фірма має знайти свою «нішу», закріпити за собою групу покупців методами нецінової конкуренції (реклама, імідж фірми, торгова марка і т. ін.)

Як складова частина господарського механізму конкуренція діє через попит, пропозицію і ціни. У цьому разі вона відбувається між самими виробниками, споживачами (покупцями). Внутрішньогалузева конкуренція сприяє зниженню витрат виробництва, впровадженню досягнень науки і техніки, стимулює процес концентрації виробництва і капіталу. Недосконала конкуренція ведеться між крупними компаніями і дрібними та середніми фірмами. Коли на ринку панують декілька великих фірм, що продають однорідну продукцію численним покупцям, виникає ринок олігополії (групова монополія). Такі фірми мають можливість погоджувати виробничу та комерційну політику, контролювати ринок і перешкоджати проникненню на нього нових фірм.

Однак, якщо більшість економістів аж до першої третини ХХ ст. вбачала в монополії «економічне зло», ігноруючи позитивну роль монопольних структур в економіці, то представник неокласичного напрямку Й. Шумпетер довів, що вплив монополій на суспільно-економічний розвиток є не таким уже однозначним. Видатний теоретик та історик економічних учень переконливо довів, що прагнення будь-якого суб'єкта господарювання отримати монопольну владу стає рушійною силою прогресу. Інноваційна економіка успішно розвивається лише в умовах недосконалого ринку, монополія може впливати на науко-во-технічний прогрес і економічне зростання. Це відбувається завдяки тому, що саме бажання не втратити монопольне становище стимулює підприємця впроваджувати потенційно прибуткові інновації, не побоюючись копіювання з боку конкурентів.

Висновки. Аналіз еволюції поглядів учених-економістів на проблему конкуренції і монополії у системі ринкових відносин свідчить, що протягом тривалого періоду конкуренція розглядалась як сила, яка сприяє ідеальному розв'язанню проблеми економічної результативності, а монополія протягом довгої історії засуджувалась за руйнування конкурентного ідеалу. Але під

впливом глобалізації економічних відносин конкуренція набуває нових характеристик, тому цілком обґрунтовано виникає інтерес до тих теоретико-методологічних положень та наукових ідей, що дозволяють визначити проблеми та закономірності розвитку конкуренції в економіці, котра забезпечує досягнення високих результатів суспільного виробництва. Загальновизнаним є те, що конкуренція є невід'ємною властивістю ринку, ефективність функціонування якого залежить від її активності та умов.

УДК 330.316

*Проценко В.Ю., факультет Управління та технологій, група 4-ОА**
Науковий керівник: старший викладач Куценко І.Г.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ (СЕРЕДИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

***Анотація.** Розглянуто проблемні моменти становлення та розвитку підприємництва на території сучасної України та розкриваються питання його ролі в процесі еволюції підприємницького осередку, реструктуризації господарства через призму урядової підтримки.*

***Постановка проблеми.** Інститут підприємництва виступає рушійною силою суспільного прогресу та основою економічної модернізації країни. У той же час, позитивний вплив підприємництва на господарство реалізується лише в умовах домінантної дії ринкових сил і принципу економічної свободи. Якщо ж на практиці становлення самої сфери бізнесу здійснюється в умовах тісної інституційної взаємодії з державними структурами, зокрема, через призму політики урядової підтримки, то й результати підприємницької діяльності можуть носити доволі викривлений характер, про що свідчить відповідний історичний досвід.*

***Основні матеріали дослідження.** В середині ХІХ ст. у Російській імперії в умовах лібералізації економічного життя формується потужний підприємницький осередок, зростає ділова активність практично усіх верств населення, відбувається поступова реструктуризація господарства у напрямку розвитку сфер легкої, харчової та важкої промисловості. Беручи курс на проведення жорсткої економічної політики заходами внутрішнього й митного протекціонізму, з 20-х рр. ХІХ ст. уряд Російської імперії сприяє насадженню великомасштабного підприємництва, що зумовило формування ринку вільнонайманої праці та зміну соціальної структури суспільства у напрямку вио-*

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

кремлення групи промислових робітників. Управління економічними процесами: сучасні реалії і виклики.

Інтенсифікація підприємницької діяльності позитивно відобразилася на динаміці росту населення й за іншими соціальними групами: наприклад, за період 1840–1897 рр. у найбільших містах українських губерній (Херсонської, Київської, Харківської, Таврійської) кількість купців зросла більше ніж у 2 рази, міщан (ремісників, дрібних власників та городян) – у 4 рази, дворян і чиновників – у 5 разів. Позитивна динаміка кількісного складу основних соціальних груп у південних і східних губерніях насамперед стала результатом інтенсивного розвитку промислово-торговельного підприємництва, а також наслідком сприятливої соціальної політики уряду, що мала на меті посилити рівень заселеності регіону.

Проведений аналіз свідчить про те, що підприємницька діяльність зумовила швидкий ріст міського населення в цілому. Зокрема, з 1846 р. по 1910 р. загальна кількість міського населення в Україні зросла у 4,4 рази, при цьому максимальний приріст відзначений у губерніях з високим рівнем розвитку промислово-торговельної галузі – Київській, Подільській, Полтавській, Харківській та Херсонській.

Важливим соціальним ефектом підприємництва став розвиток міської інфраструктури – зросла кількість кам'яних і дерев'яних будинків, розвинулась мережа торговельних закладів і трактирів, було відкрито низку закладів освіти й культури.

Крім того, завдяки активному розвитку промисловості відбулася технічна модернізація міста та з'явилася низка нових господарських благ для населення – газифікація та електрифікація міста, будівництво системи каналізаційних стоків, розвиток міського транспорту.

Урбаністичні процеси й інтенсифікація підприємництва сприяли перетворенню українських міст на промислово-торговельні центри, підвищили їхню економічну значимість за показником рівня міського доходу. Зокрема, серед українських територій найбільший приріст помітний у містах Катеринославської, Таврійської, Полтавської, Харківської губерній.

При цьому, в сумі загальноімперського міського доходу у середині XIX ст. українські міста забезпечували одну п'яту частину надходжень. Інститут підприємництва виступив механізмом впровадження у народне господарство результатів технічної революції. Насамперед, була здійснена модернізація та механізація в основних сферах матеріального виробництва (добувна, обробна, транспорт, сільське господарство) у напрямку впровадження парової енергетики, поширення використання електричного струму на підприємствах тощо. Та ж сама тенденція помітна й у сільському господарстві: з'явилася

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

нова техніка, відбулося культивування нових видів рослин, розвинулася агрокультура. Наслідком технічної модернізації стала концентрація виробництва та наповнення ринку масовим дешевим продуктом.

Беззаперечним результатом підприємництва виявилось створення низки робочих місць для сільського населення, не зайнятого обробкою землі в цілому, а також у зимовий період. Однак на фабриках і заводах продовжували панувати архаїчні патріархальні відносини: низька зарплата; тривалий робочий день; робота у святкові дні; зловживання штрафами з боку роботодавців; урізання заробітної плати та побиття за псування матеріалу й власності капіталіста; обмеження права пересування. Робітничий клас потрапив у матеріальну залежність від групи капіталістів, які зосереджують у руках основну частку національного доходу та багатства. Зрозуміло, що за таких умов знизився добробут основної маси населення та посилювалася деморалізація суспільства (поширилося пияцтво, бродяжництво, почастишали самогубства).

Одним із основних соціальних ефектів підприємництва стало розгортання у ХІХ – на початку ХХ ст. благодійницької та доброчинної діяльності, класичними формами якої було будівництво храмів, здійснення внесків до монастирів і соборів, відкриття музеїв і галерей, підтримка науковців і представників інтелігенції, сприяння розвитку комерційної освіти тощо.

У той же час, благодійна діяльність більшості підприємців Російської імперії носила доволі неоднозначний характер. З одного боку, середньостатистичний власник підприємства нещадно експлуатував власних працівників, забираючи у них частину оплати їхньої праці (за рахунок низької заробітної плати, відсутності соціального забезпечення, економії на умовах праці), а з іншого – віддавав значні суми грошей на благодійні цілі.

Доволі поширеною метою меценатства було бажання отримати почесні звання, чини та місце при імператорському дворі.

На противагу благодійництву із так званим «подвійним моральним підтекстом» у ХІХ – на початку ХХ ст. виникає інститут соціальної відповідальності: з'являється прошарок суспільно свідомих підприємців із справедливим ставленням до робітничого класу. Такі підприємці створювали найманим працівникам не лише відповідні умови праці, але й будували для них цілі поселення із розвинутою інфраструктурою та усіма привілеями міського життя.

Висновки. Таким чином, роль інституту підприємництва у процесах суспільної соціалізації мав позитивний вплив на розвиток економіки та економічних взаємовідносин в країні, з одного боку, виявилася у формуванні нових суспільних груп, процесах урбанізації та соціальної модернізації, появи інституту соціальної відповідальності, з другого, у поглибленні суспільної нерівності та консервуванні застарілих форм трудової колективної взаємодії.

УДК 330.837

*Руднєва М.Н., факультет Управління і технологій, група 4-ОА**
Науковий керівник: старший викладач Куценко І.Г.

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК СКЛАДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Анотація. Розглянуто проблемні моменти сучасного етапу розвитку оцінки впливу інституційного середовища на функціонування економіки.

Постановка проблеми. Дослідження наявних підходів щодо методичних основ оцінки впливу інституційного середовища на функціонування економіки свідчить про наявність великої кількості підходів та груп факторів, які розроблені та сформовані провідними міжнародними організаціями.

Основні матеріали дослідження. Сьогодні стає очевидним, що сучасну економіку не можна розглядати виключно з позицій економічних відносин її суб'єктів, а дані взаємовідносини мають доповнюватися впливом інституційних факторів. Дослідження наявних підходів щодо методичних основ оцінки впливу інституційного середовища на функціонування економіки свідчить про наявність великої кількості підходів та груп факторів, які розроблені та сформовані провідними міжнародними організаціями.

Сучасні дослідники питань впливу інституційного середовища на розвиток економічних систем в своїх роботах, як правило, відштовхуються від економіко-математичних моделей, які дозволяють визначити вплив інституційних факторів на темпи економічного зростання. Дослідження підвищення ефективності функціонування та розвитку складних соціально-економічних систем у рамках наявних інституційних обмежень.

Як зазначає Д. Норт, інститути були (і є) завжди сумішшю одних, що ведуть до збільшення продуктивності виробництва, та інших, що зменшують її збалансування різновекторних впливів державних інститутів. Таким чином, підсилення їх стимулів у напрямі забезпечення структурної збалансованості економіки. Їх концепція розроблена і доповнена американським економістом Д. Нортом.

На його думку, інституційні перетворення – це процес перетворень формальних правил і неформальних відносин, витoki яких можна віднайти у зовнішньому середовищі, накопиченні досвіду і знань та об'єднанні їх у ментальних конструкціях суспільства. У будь-якій економіці розвиток різних інститутів не завжди відбувається узгоджено. Формування одних інститутів

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

гальмує розвиток інших або руйнує їх, примушуючи видозмінюватися і перетворюватися.

Відповідно конфігурація, структура інститутів являє собою складну багаторівневу, ієрархічно організовану систему, що складається з більш стійких і змінних, із локальних і загальних для економіки, із досить жорстко і слабо впорядкованих інститутів тощо

А відтак, перед інституційним аналізом постає завдання виявити передумови Загалом, інституційне середовище є важливим фактором забезпечення розвитку не лише економіки загалом, а й окремих її галузей та має враховувати специфічні особливості кожної з них. Важливим є те, що дане середовище формує стійкі моделі поведінки галузевих суб'єктів, у межах яких проводиться виробничо-господарська діяльність.

Підтвердження даних припущень простежується у працях інших науковців. Так, М.Х. Бунге та його послідовник і учень Д.І. Піхно вважав, що: «Результативність управління будь-якою сферою національної економіки, залежить від якості сформованого інституційного середовища, його адекватності щодо рівня розвитку соціально-економічних і виробничих відносин у суспільстві».

Окрім того, інституційні фактори формують обмеження та стимули, які спонукають галузеві суб'єкти підвищувати свою ефективність, і як наслідок, забезпечують загальний розвиток економіки та суспільства. Як зазначає у своїй праці Е. Аморос: «Розвиток підприємництва є результатом людської поведінки та інституційного середовища».

Таким чином, на основі сучасних досліджень можемо узагальнити наступні основні функції, які виконує інституційне середовище.

1. Оптимізація використання ресурсів – інститути об'єднують індивідуальні можливості і ресурси для збільшення суспільного продукту способами, які можуть надати економічним агентам додаткові можливості ефективного використання ресурсів.

2. Забезпечення дотримання загальних правил – у випадках, коли індивідуальна поведінка не призводить до ефективного результату, інститути можуть сприяти раціональнішому використанню ресурсів за рахунок зменшення кількості можливих варіантів вибору для складних соціально-економічних систем.

3. Перерозподіл ресурсів – інститути можуть бути використані для трансформації розподілу ресурсів із забезпеченням ефекту відмінного від ринкового.

4. Агрегування інформації та переваг – надання або споживання товарів і послуг з комплексними характеристиками. В тому числі тих переваг, отримання яких є ускладненим при використанні звичайних ринкових механізмів.

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

У цих випадках інститути створюються з метою агрегування інформації для вибору найбільш ефективного варіанта використання ресурсів.

5. Розподіл ризиків і зменшення невизначеності – інститути можуть істотно впливати на розподіл ризиків.

Стабільний економічний розвиток національної економіки залежить від трьох основних чинників:

- технологічного рівня (рівня інноваційної активності й ступеня розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій);
- стану суспільних інститутів (законотворчої бази, боротьби з конкуренцією);
- стану макроекономічного середовища (макроекономічної стабільності, кредитного рейтингу країни, витрат уряду).

При цьому важливу роль відіграють чинники інноваційного розвитку країни, серед яких - мотивація й бажання інновацій, техніко-економічна трансформація виробництва, характер і структура ринку.

Модифікації соціальних цінностей (тобто змінення ідеологій) є одним з головних чинників інституціональних змін. Успішні інституціональні зміни означають як виникнення нових інститутів, так і трансформацію старих, передбачають наявність відповідного інституціонального підґрунтя, яке можна трактувати як готовність суспільства до ухвали й використання відповідних інститутів.

Формування інституціонального середовища розвинутого ринкового господарства означає змінення системи соціальних цінностей і, в першу чергу, спонукальних мотивів поведінки частини суспільства. В ринковій трансформації це означає змінення мотиву споживання на мотив отримання прибутку.

Висновки. Встановлено, що, інститути формують інфраструктуру для проведення транзакцій, що допомагає знизити рівень невизначеності і дозволяє складним соціально-економічним системам зменшити вплив негативних тенденцій на свою діяльність. Таким чином, за допомогою представлених функцій інституційне середовище впливає на технічну, координаційну і розподільчу ефективність економічної системи.

Тому, неузгоджені і постійно мінливі правила в інституційному середовищі знижують економічну ефективність внаслідок: зміни структури інвестиційних пріоритетів; обмеження доступу до необхідних ресурсів; сповільнення прийняття рішень, росту рівня невизначеності та зниження оперативної гнучкості складних економічних систем.

УДК 339.72

Савка М.В., факультет Управління і технологій, група І-ФіБС
Науковий керівник: к.е.н., доцент Крюкова І.О.

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Розвиток економіки країни безпосередньо пов'язаний з її інвестиційною привабливістю. Інвестиції є основою розвитку підприємств, окремих галузей та економіки України в цілому.

Постановка проблеми. Проблеми інвестиційної діяльності підприємств та її державної підтримки активно розглядаються вітчизняними вченими та практиками, а деякі завдання її трансформації відображено в нормативно-законодавчих документах. Одне з чільних місць посідає проблема надходження та залучення іноземних інвестицій. Для України підвищення інвестиційної привабливості є важливим стратегічним завданням і основою для вирішення соціально-економічних проблем, що стоять перед українським суспільством. Потрібно зазначити, що Україна володіє величезним потенціалом для залучення інвестицій. Багаті природні ресурси та сприятливі природні умови України значно цьому сприяють.

Основні матеріали дослідження. Перспективними галузями для інвестування могли б стати сільськогосподарський, туристичний та енергетичний сектори. Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами залучення капітальних інвестицій, у січні-червні 2016 року залишаються: промисловість – 33,7 млрд. грн., будівництво – 15,0 млрд. грн., інформація та телекомунікації – 14,5 млрд. грн., сільське, лісове та рибне господарство – 9,4 млрд. грн., оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,6 млрд. грн., транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 6,0 млрд. грн., операції з нерухомим майном – 3,8 млрд. грн.

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

Військовий конфлікт і супутні ризики сильно вплинули на інвестиції в Україну у 2014 році і досі продовжують впливати на бажання іноземного капіталу вкладатися в економіку країни. Так, зараз за рівнем інвестицій в економіку України все ще повертається до довоєнних показників, хоча і спостерігається невелика позитивна динаміка.

Уже після втрати контролю над частиною території і зниження курсу національної валюти до кінця 2014 року Україна підійшла з обсягом іноземних інвестицій на рівні 52,2 мільярди доларів, причому річні надходження склали лише 2,5 мільярди доларів. При цьому за даними Держстату за перший квартал 2014 року, загальний обсяг інвестицій становив 45,9 мільярдів доларів. За 2015 рік загальний обсяг інвестицій скоротився ще більше і до кінця року склав 41,1 мільярд доларів. При цьому надходження нових інвестицій зросли майже в півтора рази порівняно з 2014 роком і склали 3,8 мільярдів доларів.

У 2016 році загальний обсяг іноземних інвестицій досяг 42,8 мільярдів доларів, річні надходження прямих іноземних інвестицій теж зросли до 4,4 мільярдів доларів.

Станом на перший квартал 2017 року Держстат оцінює загальний обсяг іноземних інвестицій в 38 мільярдів доларів, а нові надходження трохи перевищили рівень першого кварталу 2015 року і склали 393 мільйони доларів.

Основними причинами, що перешкоджають залученню іноземних інвестицій стали: низький рівень довіри до влади, інтенсивне втручання органів державної влади в сектор приватного бізнесу, тіньова економіка, відсутність чіткої стратегії економічного розвитку країни, нестабільність у сфері оподаткування, нестабільність політичної ситуації в країні, корупція.

Для покращення інвестиційного клімату, необхідно здійснити низку першочергових заходів, а саме:

- підготувати план дій щодо забезпечення сприятливого інвестиційного клімату у межах проголошених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучити до його розробки та обговорення широке коло експертів, науковців, представників органів державної влади та бізнесу;
- поширити реалізацію обласними державними адміністраціями навчальних програм серед бізнесменів з підготовки інвестиційних пропозицій, складання інвестиційних бізнес-планів;
- передбачити механізми надання державою послуг щодо підвищення кваліфікації та атестації фахівців у сфері інвестиційної діяльності;
- підготувати перелік заходів щодо посилення відповідальності представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування за вчинення корупційних та інших дискримінаційних дій щодо інвесторів.

Висновки. Узагальнюючи наведені дані, можна зробити наступні висновки: Україна являє собою інвестиційно-привабливу країну, яка потребує іноземних інвестицій, але для цього потрібно створити ефективну систему залучення іноземних інвестицій в державу, забезпечити відповідний сприятливий інвестиційний клімат, який повинен бути прозорим та ясным для іноземного

інвестора, та надати гарантії іноземним інвесторам щодо захисту їхніх прав і свобод, гарантії на отримання прибутку. У розпорядженні держави є ряд важелів, за допомогою яких можна стимулювати надходження іноземних інвестицій в Україну. Це насамперед створення спеціальних економічних зон, ефективність яких на сьогоднішній день є дискусійним питанням. Спеціальні економічні зони передбачають спрощення адміністративних процедур та розвинену систему податкових та митних пільг. Відомо, що це сприяє виникненню зловживань та корупції. Тому необхідно розробити комплексний механізм захисту на законодавчому рівні, який би не дозволяв використовувати пільги особам, на яких вони не розраховані. Необхідно застосовувати також інвестиційний податковий кредит, передбачений Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств». Значний вплив матиме Податковий кодекс, який забезпечить незмінність законодавчої бази основних податкових законів.

Передумовою ефективної співпраці України з іноземними партнерами є створення нею потужної економічної бази. Прискорений розвиток економіки залежить не тільки від обсягів інвестованих ресурсів, а й від ефективності їх використання, для чого слід розробляти програми залучення інвестицій на регіональному рівні, що призведе до ефективнішого цільового використання у тих галузях регіону, які найбільше їх потребують. Таким чином, реалізація цих заходів дозволить Україні залучити увагу іноземних інвесторів до вітчизняної економіки, а на запропоновані заходи не повинні впливати зміна владних політичних команд, метою яких повинно бути гарантованість захисту ринкових прав і свобод інвестора.

УДК 339.9. 2

Саїдова О.В., факультет Управління і технологій, група 1511

Науковий керівник: к.е.н., доцент Кузьменко О.М.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Анотація. Проаналізовано наявні проблеми на ринку інтелектуальної власності України, перспективи та шляхи вирішення щодо функціонування і розвитку системи правової охорони інтелектуальної власності.

Постановка проблеми. В Україні через слабку взаємодію науки і бізнесу трансфер технологій не знайшов свого розвитку. Через недостатнє розповсюдження прогресивних технологій країна втрачає можливість вико-

ристання стратегії нарощування інноваційного потенціалу на пріоритетних напрямках НТП, що загрожує закріпленню екстенсивної моделі розвитку економіки.

Розробники, науковці погано розуміють пріоритети ринку та потреби споживача, у них не вистачає досвіду підприємництва у цій сфері діяльності. На жаль, більшість керівників підприємств, організацій, установ також мають слабе уявлення про комерціалізацію об'єктів інтелектуальної власності. Вони займаються впровадженням і намагаються продовжувати цю роботу в нових економічних умовах, але просування інтелектуальної продукції на ринку вимагає спеціальних економічних знань, способів і методів маркетингу.

Основні матеріали дослідження. Статистичні дані про наукову та інноваційну діяльність як у минулому, так і сьогодні свідчать, що Україна, маючи значний потенціал у галузі нових технологій, нових проектно-конструкторських розробок із світовим рівнем конкурентоздатності, використовує його недостатньо. Це пов'язано головним чином з відсутністю фінансування перспективних проектів для їх комерційної реалізації. Також:

- в Україні відсутня сучасна законодавча база та єдиний керівний орган з питань трансферу технологій;
- недосконалість захисту права інтелектуальної власності через вади законодавчої бази;
- не забезпечено загальний та вільний доступ до міжнародної патентної класифікації об'єктів інтелектуальної власності, яка містить не тільки їх опис, але і характеристики та переваги;
- не врегульовано питання вартісної оцінки об'єктів інтелектуальної власності та їх відображення у бухгалтерському обліку.

Низький успіх в реалізації проектів по трансферу технологій в Україні головним чином зумовлено двома групами чинників:

- перше, безпосередньо пов'язаних з недостатнім розвитком інноваційних процесів, що гальмує участь країни у міжнародному обміні технологіями;
- по-друге, зумовлених недоліками вітчизняного законодавства щодо визначення та захисту права інтелектуальної власності учасників інноваційного процесу.

Щоб задовольнити попит на комерційну реалізацію інтелектуальної власності, необхідно створювати структури, які б стали безпосередніми учасниками цього процесу і всіляко йому сприяли. Безумовно, створення таких структур не виключає необхідності інформаційного забезпечення щодо інтелектуальної власності, доступного будь-якому споживачеві, зокрема шляхом широкого висвітлення у засобах масової інформації, публікацій у спеціальних виданнях, журналах, надання консультацій.

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

На сьогодні в Україні практично відсутній механізм державної підтримки просування вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності на ринки іноземних держав. А це негативно позначається перш за все на експорті продукції національних товаровиробників.

Відбувається викривлення структури вітчизняного трансферу технологій переважно в бік залучення. В світовій практиці є три типи стратегій інноваційного розвитку: стратегія перенесення, стратегія запозичень, стратегія нарощування. В Україні використовується перший та частково другий тип інноваційного розвитку. Основну частину вітчизняного трансферу технологій складає придбання іноземних технологій. виправити ситуацію можна, запровадивши механізм стимулювання експортної діяльності власників прав на об'єкти інтелектуальної власності.

7 лютого 2018 року за ініціативи Мінекономрозвитку Уряд ухвалив рішення про створення Ради з питань інтелектуальної власності, що здійснюватиме координацію процесів щодо функціонування і розвитку системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Створення Ради є черговим важливим кроком до розбудови системи інтелектуальної власності в Україні, що є важливим пріоритетом роботи Уряду. Це також відповідає зобов'язанням України у рамках міжнародних угод, які є частиною світової системи охорони прав інтелектуальної власності. Рада з питань інтелектуальної власності стане надійним майданчиком для формування та координації політики у сфері захисту інтелектуальної власності з урахуванням експертної думки представників органів державної влади, бізнесу та громадського сектору. Це, у свою чергу, сприятиме ефективності реформи захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Найвищою винахідницькою активністю вирізняються наукові організації та навчальні заклади Міністерства освіти і науки України. Сьогодні ще не сформовані пріоритетні напрями розвитку економіки України, не сформоване розуміння того, куди рухається наша країна, в якій країні житимуть наші діти та онуки, хто й чому їх вчитиме, які цінності пануватимуть – без цього розвитку не буде.

Питання про інтелектуальну власність в державі зараз фактично зводиться до наступного: існуватиме Україна як країна з власними повноцінними нематеріальними активами, що створюють високу додану вартість і частку в національному валовому внутрішньому продукті, як це успішно роблять Китай та Індія, або її окремі шматки стануть об'єктом зовнішнього управління з боку інших держав (як це відбувається в найвідсталіших країнах Африки і Латинської Америки). Для того, щоб уникнути другого шляху, потрібно значно інтенсифікувати розбудову нової нематеріальної економіки, в основі

якої право інтелектуальної власності пов'язане з виробництвом продуктів науково-технічного прогресу.

Висновки. Отже, ринок об'єктів інтелектуальної власності в Україні має відповідну законодавчу базу і розвивається. Важливим завданням в цій сфері є сприяння ефективному використанню інтелектуального капіталу нашого суспільства, зокрема комерціалізації інтелектуальної власності, розвитку сучасного ринку інтелектуальної власності, що в свою чергу прискорить входження України до світової спільноти на умовах рівноправного партнерства.

Держава повинна активніше впливати на процеси створення, правової охорони та використання інтелектуальної власності, що забезпечить підвищення конкурентоздатності продукції вітчизняних товаровиробників. Підсумовуючи, науковий та інтелектуальний потенціал України, ефективно працююча державна система охорони інтелектуальної власності є головною необхідною умовою для здійснення економічного прориву в умовах світової економічної кризи, виходу до сфери виробництва високих інноваційних технологій, що й є головним завданням для країни щоб увійти до числа економічно розвинутих держав.

УДК 336.741.242

Саліженко К.М., факультет Управління і технологій, група 1713
Науковий керівник: к.е.н. Шевчук В.О.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ КРИПТОВАЛЮТИ

Анотація. На відміну від традиційних видів грошей, сучасні віртуальні гроші характеризуються вищим рівнем захищеності від різного роду кіберзлочинців. Це сприяє появі нової епохи – «електронних грошей», і все частіше звучить термін «криптовалюта».

Постановка проблеми. У зв'язку з численними кризами сучасної світової фінансової системи актуальність питання запровадження альтернативних методів та інструментів забезпечення її стабільного функціонування складно недооцінити. Швидке зростання популярності та курсу віртуальних грошей, зокрема біткоіна, курс якого з початку 2017 року виріс майже на 1 000 %, викликало значний інтерес до вивчення нових видів грошей серед дослідників ринку.

Основні матеріали дослідження. Криптовалюта – це цифрова (віртуальна) валюта, одиниця якої – монета (англ. – coin). Монета захищена від підробки, тому що являє собою зашифровану інформацію, скопіювати яку

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

неможливо (використання криптографії і визначило приставку «крипто» у її назві). Ключовою особливістю криптовалюти є відсутність будь-якого внутрішнього або зовнішнього адміністратора. Тому банки, податкові, судові та інші державні або приватні органи не можуть впливати на транзакції будь-яких учасників платіжної системи.

Різниця між електронними грошима і криптовалютою полягає у тому, що для того, щоб звичайні гроші з'явилися на рахунку в електронному вигляді, вони повинні бути спочатку внесені на рахунок у фізичному втіленні, наприклад, через банк або платіжний термінал. Тобто для звичайної валюти електронний вигляд – лише одна із форм грошей. Криптовалюта емітується безпосередньо в мережі і ніяк не пов'язана ні з будь-якою звичайною валютою, ні з будь-якою державною валютною системою.

Виходячи з властивостей і особливостей криптовалюти, наведемо переваги і недоліки в порівнянні зі звичайними традиційними валютами (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки криптовалюти

Переваги криптовалюти	Недоліки криптовалюти
1. відкритий код алгоритму дозволяє добувати криптовалюту кожному бажаючому; 2. анонімність транзакцій – інформація про власника криптогаманця відсутня (є тільки номер гаманця); 3. децентралізований характер, відсутність єдиного цифрового банку, відсутність контролю за транзакціями і платежами; 4. не схильна до інфляції (емітується обмежена кількість монет); 5. захищеність: криптовалюту не можна скопіювати.	1. через відсутність регулюючих механізмів немає гарантій збереження електронних криптогаманців; 2. висока волатильність через специфіку використання; 3. з боку національних регуляторів можливі негативні дії щодо криптовалюти (заборона на операції такого типу); 4. втрата пароля до електронного криптогаманця або його непрацездатність ведуть до безповоротної втрати усіх накопичених криптовалют; 5. з підвищенням рівня складності стає нерентабельним майнінг криптовалют на обладнанні окремих користувачів.

Процес придбання криптовалюти в мережі називається майнінг і займатися ним може кожен бажаючий, який володіє комп'ютерним обладнанням необхідної потужності та спеціальним програмним забезпеченням. У процесі майнінгу обчислювальні потужності обладнання вирішують алгоритми, складність яких поступово зростає і кінцевий результат вирішення дає винагороду – монету, що являє собою набір зашифрованої інформації. Доказом наявності монети в мережі служить блокчейн – це, свого роду, обліковий запис. Зберігається

така валюта децентралізовано і розподілена у електронних кріптоманцях користувачів.

Всіма перевагами і недоліками, що розглянуто вище, володіє найпопулярніша на сьогоднішній день криптовалюта – BitCoin (біткоїн), яка створена в 2008 році програмістом (групою програмістів), відомим під ніком Сатосі Накамото. Біткоїн являє собою програмний код, що не регулюється у всьому світі жодною країною та банківським наглядовим органом і не має єдиного емісійного центру. Спочатку біткоїн був мало відомий, процесом його впровадження ніхто не керував, відповідно, були відсутні будь-які стратегії і концепції, не було ясності, для чого потрібен біткоїн і що з ним робити. Невисока була і вартість придбання – від 0,1 дол. за монету. Варто зазначити, що в 2010 році на популярність біткоїн вплинули певні події, а саме: надання одній із бірж можливості обміну біткоїн на реальні гроші; визнання біткоїн, як ідеального засобу анонімних транзакцій підпільної торгівлі. Все це викликало зростання інтересу і біткоїн (ВС) здобув популярність, вартість його стала швидко зростати, а трейдери привели біткоїн до глобального рівня популярності та зростання його вартості – до 1 100 дол. за монету в 2013 році, а у березні 2017 році – до 1 327 дол. за 1 ВС. Отже, біткоїн на сьогодні є найпопулярнішою і відомою криптовалютою, капіталізація якого становить 3,2 млрд. дол. Варто зазначити, що з 01.04.2017 р. у Японії криптовалюта отримала статус платіжного засобу згідно з прийнятим парламентом країни закону про валютне регулювання, де чітко зазначено, що криптовалюта виконує функції саме валюти, а не офіційної грошової одиниці країни. Біткоїни можуть використовуватися для обміну на товари або послуги у продавців, які згодні їх приймати.

Обмін на звичайні валюти відбувається через онлайн-сервіс обміну цифрових валют, інші платіжні системи або обмінні пункти. Цифрові валюти, як і готівкові гроші, можуть використовуватися для прямих платежів у особистому форматі, маючи усі переваги банківських переказів, що дозволяють переміщувати великі суми миттєво у будь-яку точку світу, при цьому виключаючи з ланцюжка платежів посередників у вигляді комерційних банків, знижуючи, таким чином, витрати на перекази практично до нуля.

Не відомо, як регулювати обіг криптовалюти і хто саме може це робити. Навіть відносної стабільності курсу може бути недостатньо, щоб переконати великих інвесторів вкладати свої кошти в цифрові активи. А без цього довіри і вирішення регуляторних питань біткойн не зможе перейти в розряд ключових платіжних інструментів для торгівлі. Щоб перевести цифрову валюту в розряд мейнстріму, необхідно стимулювати її повсюдне використання кори-

стувачами. Це дозволило б усунути необхідність її покупки і продажу на біржах.

Висновки. Нині у світі на криптовалютах заробляють чималі гроші. У серйозних майнерів існують цілі системи комп'ютерів, які називають «фермами». А коли кажуть «вкластися у біткоіни», мова йде, як правило, про те, щоб придбати й обслуговувати саме таку майнінг-систему. Але є й інший спосіб: можна купити біткоіни на біржі й торгувати ними так само, як іншими валютами. Але такий вид заробітку вже вимагає не комп'ютерних, а спеціальних фінансових знань. Центральні банки розвинених країн, зокрема Банк Англії і Банк Канади, вже вивчають можливість введення криптовалюти, що в теорії може докорінно змінити всю існуючу фінансову систему.

УДК 330.101

Темченко Д.І., факультет Управління і технологій, група 2-ОО
Науковий керівник: старший викладач Паткевич Н.О.

ОЛІГОПОЛІЯ НА РИНКУ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто основні характеристики ринку олігополії, наведено аналіз конкуренції на ринку мобільного зв'язку України, який показує, що у сьогоденних умовах діяльності кожне підприємство прагне зайняти конкурентну позицію на ринку.

Постановка проблеми. За результатами досліджень доведено, що розглянути фірми є олігополістами у сфері ринкового зв'язку України.

Основні матеріали дослідження. Олігополія – це такий тип ринкових структур, в якій домінує декілька фірм, кожна з яких спроможна впливати на ринкову ціну власними діями. Існує «жорстка олігополія», коли дві або три фірми панують на всьому ринку, і «розмита», при якій 70-80 % ринку поділяють 6-7 фірм. Хоча олігополія припускає певний рівень конкуренції, з усіх ринкових структур вона є ближчою до монополії і вважається більш ефективною порівняно з нею. Олігополія є найбільш поширеною у сучасних високотехнологічних галузях промисловості, в комп'ютерній індустрії і має такі характерні риси:

- на ринку діє декілька продавців;
- а олігополії може вироблятись як однорідна, так і диференційована продукція;
- всезагальна взаємозалежність фірм, яка виникає через нечисленність фірм на ринку;

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

– значні перешкоди входження в галузь. Бар'єри входження в олігополістичну галузь досить високі і їх можна розглядати як одну з причин поширення олігополії. Вони викликані ефектом масштабу, який обумовлює зниження довгострокових середніх витрат виробництва;

– існує повна поінформованість щодо ринкових цін та обсягів.

Поведінка олігополіста на ринку особливо важко піддається узагальненню. Причиною тому є наявність всезагального взаємозв'язку між фірмами, неможливість передбачити реакцію конкурентів. Оскільки кожен олігополіст має небагато суперників, дії одного, як правило, помітно впливають на стан інших. Приймаючи рішення, кожна фірма повинна враховувати можливу реакцію з боку конкурентів, зважати на те, що інші фірми будуть намагатися передбачити її дії і завчасно враховувати її реакцію на їхні дії. Тобто виробники в умовах олігополії діють стратегічно.

В теорії олігополії існує декілька моделей ціноутворення, основними є:

– модель «ламаної» кривої попиту (модель цінової стратегії олігополістів без змови);

– картель (об'єднання фірм, які відкрито домовляються про ціни та обсяг випуску продукції з метою збільшення і гарантії отримання прибутків);

– модель домінуючої фірми (модель ціноутворення, в якій фірма-лідер встановлює ціну, а інші фірми її наслідують);

– ціноутворення за принципом «витрати плюс».

Олігополію досліджували багато вчених, зокрема Й. Шумпетер, Дж. Стіглер, А. Курно, Г. Бекер, Дж. Неш, А. Гальчинський, П. Єщенко, С. Мочерний та ін.

Яскравим прикладом олігополії є ринок мобільного зв'язку в Україні.

Так, на українському ринку мобільного зв'язку функціонує достатньо «жорстка олігополія», саме: дві компанії «МТС» та «Київстар» домінують з більш ніж 90 % часткою, а на інші компанії, такі як: Life, ТМ «Білайн», «Golden Telecom GSM» та інші – припадає тільки 8 % ринку послуг.

Відкрите Акціонерне Товариство «Мобільні Теле Системи» (МТС) – найбільший оператор стільникового зв'язку в Україні і країнах СНД, обслуговуючий більше 75 мільйонів абонентів. Ліцензійний портфель МТС включає більшість регіонів України, Росії, Білорусії, Узбекистану і Туркменістану, а населення, яке проживає в зоні дії мережі МТС, складає більше 230 мільйонів чоловік. В Україні абонентами МТС тепер є всі абоненти УМС, так як у 2003 році ВАТ «МТС» повністю купив ЗАТ «Український Мобільний Зв'язок» (УМС).

Також компанія «Київстар» – один з лідерів мобільного зв'язку України. Компанія була заснована в 1994 році, послуги мобільного зв'язку надає з 1997 року. «Київстар» – закрите акціонерне товариство, акціонерами якого є компанії Telenor (56,52 %) та Storm (43,48 %). Своєю мережею «Київстар»

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

охоплює всі великі й малі міста та понад 28 тис. сільських населених пунктів, усі основні національні й регіональні траси, більшість морських та річкових узбережж України. Саме ці дві компанії займають панівне місце на мобільному ринку України.

Жоден з операторів, що працює в Україні, не є 100 % українським. Кожен має іноземного партнера, який інвестує не лише фінансові ресурси, а й обладнання, ноу-хау та досвід.

В Україні ліцензії на право здійснення діяльності на ринку мобільного зв'язку на сьогодні отримали сім операторів: ЗАТ «Київстар» ВАТ та «МТС» частки ринку яких визначено відповідно в 51 і 40 % за доходами і в 51,7 і 46,9 % – за абонентською базою; ТОВ «Астеліт» (Life), який займає друге місце; ТОВ «Golden Telecom», приблизно – 5 % та багато інших дрібних операторів.

Мобільний зв'язок сьогодні є однією з найбільш могутніх рушійних сил в індустрії телекомунікації. Прибутки від мобільного зв'язку вже зараз значно перевищують прибутки від зв'язку в стаціонарних телефонних мережах. Про це свідчать обсяги доходів і кількість абонентів як в цілому, так і окремих операторів.

Специфіка клієнтів «Київстар GSM» і МТС дещо розрізняється.

Компанія «Київстар» орієнтується на молодіжну аудиторію і користується популярністю у молодих людей в той час, як МТС робить упор на роботу з корпоративними абонентами, що є однією з головних позицій стратегії компанії. Відносно покриття особливих відмінностей також не існує. Якщо говорити про цінову політику, то тарифи спілкування «Київстар» на першопочатках були значно нижчі, ніж компанії «МТС», але згодом «МТС» застосувала стратегію «цінового виклику», знизивши тарифи, вигідніші, ніж в мережі «Київстар», як наслідок, щоб підвищити попит на свої послуги, використала стратегію «забезпечення послуг високоякісного іміджу», а саме обґрунтовуючи якість мережі в будь-якому регіоні України, особливо в гірській місцевості. «МТС» пропонує своїм абонентам велику кількість тарифних моделей (цінових варіантів, по яких відбуватимуться взаєморозрахунки з компанією).

В сучасних економічних умовах визначальним фактором прискорення економічного зростання є розвиток інформаційного простору та, зокрема, телекомунікаційної галузі. Саме активізація процесів інформатизації суспільства забезпечує перехід до нового типу економічних відносин, орієнтованих на інтереси людей, де головну роль відіграють телекомунікації, і, зокрема, мобільний зв'язок.

Висновки. В Україні простежується стрімкий розвиток ринку мобільного зв'язку. Основну частину ринку займають два оператора – МТС та «Київс-

тар» і їхнє положення є олігопольним. На основі їх діяльності можна сказати, що вони діють за олігополістичною моделлю ціноутворення «ламаної» кривої попиту, яка пояснює стабільність цін або їх одночасну зміну. І взагалі, вивчення проблеми стратегічної взаємодії фірм є центральною в дослідженні поведінки олігополістів.

УДК 378

Троцький О.О, Юридичний факультет, група 1614
Науковий керівник: к.е.н. Шевчук В.О.

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглядаються проблеми і можливі шляхи реформування системи вищої освіти України з метою забезпечення високої якості освітніх послуг та конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів на ринку праці.

Постановка проблеми. На даному етапі в Україні існує низка проблем, які необхідно вирішити: війна, нестабільна економіка, низький рівень медицини, корупція на державному рівні. Але однією з найважливіших та гострих для суспільства проблем в нашій країні є освіта. У сучасних умовах освіта є одним із найважливіших факторів, що забезпечують економічний розвиток України. Саме освіта значною мірою обумовлює майбутнє світового співтовариства, у якому зростає розуміння ролі освіти як інструмента стійкого розвитку та забезпечення добробуту людей. На сьогоднішній день вища освіта в Україні має ряд проблем, серед яких брак справжніх професійних кадрів, корупція, не достатній кваліфікаційний рівень освіти, знецінення вищих наукових звань тощо.

Основні матеріали дослідження. Відомо, що Україна стоїть на порозі стратегічних змін у вищій освіті. Модернізувати потрібно не лише вищі навчальні заклади і методи викладання, а й відношення до освіти, мотивування студентів до здобуття знань, цінність якісної освіти та престижність професії викладача. Україна у відсотках від ВВП витрачає на освіту не менше, ніж країни Європи. Але кошти витрачаються неефективно, якість освіти погіршується. Відсоток загальних витрат на освіту складає 5,7 % ВВП (на рівні з Польщею 5,1 % ВВП). Це доволі велика частина державних видатків, більше витрачається лише на соціальну сферу. Аномалії у фінансуванні і розвитку освіти та науки накопичувалися протягом десятиліть. Бюджетні програми не мають ні сформульованих цілей, пов'язаних із станом розвитку людського

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

капіталу, ні моніторингу показників їх досягнення. Неможливо з'ясувати, ефективна державна програма чи ні, зрозуміти, на що саме витрачаються кошти платників податків, і чи потрібно їх витрачати більше або менше. Ці аномалії набули критичних масштабів і потребують негайної зміни державної політики. Також в сучасних умовах існуючих форм фінансування закладів освіти виявилось недостатньо для утримання та своєчасного оновлення їх матеріально-технічної бази. Так, на одному з засідань Ради ректорів України було обґрунтовано рішення щодо необхідності реформування системи фінансування вищої школи шляхом залучення додаткових джерел, серед яких було названо місцеві бюджети, банківські позики та кошти міжнародних організацій і фондів. Необхідність такого кроку обумовлюється не стільки низьким рівнем, скільки неефективністю механізму державного фінансування освіти в Україні.

Україна може «пишатися» високими за світовими мірками витратами на освіту, які лише зумовлюють вищий, ніж в інших країнах, відсоток людей з вищою освітою, однак не призводять ні до підвищення показників продуктивності праці, ні до задоволеності роботодавців якістю робочої сили.

Історична причина цього – багато років при визначенні витрат на вищу освіту ігнорувалися демографічні тренди: спад народжуваності, урбанізація, а також реальні потреби економіки в кадрах з певним набором знань та навичок.

Ні в Україні, ні у європейських країнах вищі навчальні заклади не мають грошей для задоволення своїх потреб. Держава виділяє на їх потреби менше 50 % необхідних ним засобів. У цих умовах ВНЗ вимушений орієнтуватися на продаж своїх освітніх послуг абітурієнтам і їх батькам і стає, по суті, комерційною організацією із стандартними ринковими цілями, що поставляє на ринок продукт під назвою «вища освіта».

Цілий ряд проблем пов'язаний із структурою державних видатків на вищу освіту. Заклади III-IV рівнів акредитації здебільшого фінансується через Міністерство освіти і науки України. Рівень державних витрат на вищу освіту в Україні становить 1,5-2 % ВВП, тоді як в інших розвинених країнах – близько 1 % ВВП. 60 % державних видатків на вищу освіту припадають на оплату праці, тоді як у країнах – нових членах ЄС ця частка становить 66 %. Ще 32 % державних видатків на вищу освіту йде на фінансування стипендій. Це надзвичайно високий показник, у країнах ЄС такі видатки становлять 17 %.

Студенти стають все більш незадоволеними рівнем вищої освіти та обирають навчання за кордоном. З 2010 року до 2016 року кількість українських студентів за кордоном збільшилася удвічі – з 28 тис. до майже 68 тис. осіб. Нині найбільша кількість українських студентів навчаються у Російській Федерації, Німеччині та Польщі, а також зростає кількість бажаючих здобувати

вищу освіту в Італії, США, Іспанії, Франції, Австралія, Великобританії та Чеській Республіці. Причиною цього феномену є знецінення вітчизняної освіти на міжнародному рівні.

Реальністю українського ринку праці є те, що у нас фантастично дешева робоча сила, навіть у такій високоінтелектуальній сфері, як освіта. Вказаний стан справ у науці та освіті призводить до того, що знижується престиж роботи науковця та викладача, якість підготовки сучасних випускників. Так, близько чверті роботодавців вказали на те, що за останні 5 років якість підготовки випускників в українських ВНЗ погіршилася. Серед загальних тенденцій, які могли б описати особливості та характеристики сучасного випускника, більшість людей вважає, що ми переживаємо падіння за останні роки середнього рівня знань, маючи на увазі не тільки знання за фахом, а й недостатній рівень базової грамотності.

Значною проблемою абсолютно для всіх випускників, незалежно від рівня їхньої теоретичної підготовки, компанії вважають відірваність знань від практики, непідготовленість до роботи в реальній роботі, нерозуміння того, як цей бізнес працює. Оскільки саме ця проблема зустрічається найчастіше, усі опитані компанії намагаються вирішувати її власними силами – шляхом додаткового навчання молодих спеціалістів безпосередньо в компанії, а також співробітництва з ВНЗ. Нарощування кількості внутрішніх проблем поряд із зовнішніми може спричинити зниження престижності вітчизняного диплома до нульового рівня.

Розвиток зв'язків між університетом та бізнесом стає необхідним для більшості українських вищих навчальних закладів. Проте на даний час відсутня методологія щодо реалізації таких змін в університетах. Саме тому на даний час є актуальним створення схеми поетапного впровадження в навчальний процес елементів робіт за науково-дослідною тематикою, пов'язаною з діяльністю реальних підприємств (місць проходження практики студентами чи замовників цільового навчання студентів платної форми навчання).

Висновки. З метою покращення ситуації у сфері освіти та підвищення її авторитету потрібно мобілізувати зусилля роботодавців, ВНЗ і держави. Для цього необхідно реалізувати комплекс заходів, основними з яких повинні стати такі:

1. Здійснення глобалізації та інкорпорації ВНЗ і встановлення над ними жорсткого державного контролю, зважаючи на Конституцію України.
2. Докорінна реформація системи освіти, проте зміни повинні бути раціональними, доцільними, обережними й обґрунтованими.

3. Запровадження більш жорстких санкцій проти корупції в сфері освіти, та відповідного контролю за цим.

4. Зміна методики відбору абітурієнтів до вищих навчальних закладів.

5. Наявність конкуренції у ВНЗ державної форми власності та приватних. В Україні існує велика кількість ВНЗ, в які прийом проводиться не на конкурсній основі, а з метою ліквідації постійних недоборів приймають усіх охочих.

УДК 336.7

Фещенко Ю.О., факультет Управління і технологій, група І-ФіБС
Науковий керівник: к.е.н., доцент Крюкова І.О.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. Банківська система – це сукупність різних банківських установ, що являють собою основну складову єдиного грошово-кредитного механізму країни. Важливою передумовою становлення збалансованої економіки України та її подальшої інтеграції у світове господарство є розвиток банківської системи.

Постановка проблеми. Банківська система є найбільшим фінансовим посередником, що задовольняє потребу у фінансових ресурсах як населення, так і окремих суб'єктів господарювання. В свою чергу, незахищеність банківської системи від світових коливань кон'юнктури ринку, погіршення торгівельних зв'язків з Російською Федерацією, незадовільний рівень розвитку української економіки, загострення ситуації на сході України, значне скорочення промислових підприємств призводить до знецінення національної валюти.

Основні матеріали дослідження. Сучасна банківська система країни – це сфера різноманітних послуг своїм клієнтам: від традиційних депозитно-позичкових і розрахунково-касових операцій, що визначають основу банківської справи, до найновіших форм грошово-кредитних і фінансових інструментів, що використовуються банківськими установами (лізинг, факторинг, траст та ін.). Сучасна банківська система України як система ринкового типу знаходиться в процесі становлення і має перспективи розвитку.

На 1.01.2003 р. в Україні діяло 157 банків із 2 254 філіями, в яких працювало близько 150 тис. чоловік. Серед них 138 банків функціонувало у формі акціонерних товариств, 18 – товариства з обмеженою відповідальністю, 1 – кооперативний, у тому числі 22 банки створено за участю іноземного капіталу і 6 банків із 100 % іноземними капіталом, із них 2 банки – державні. Крім того,

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

налічувалося 203 фінансового-кредитні установи. Порівняємо кількість діючих банків у провідних країнах: У США функціонує 12 тис. банків, Канаді – 6 тис., Німеччині – 4,5 тис., Росії – 1 335, Швейцарії – 700, Чехії – 38 банків.

Банківська система України становить органічну частину загальноекономічного комплексу і безпосередньо взаємодіє з економікою країни в цілому, вона повинна відігравати значну роль в економічних процесах, що проявляється в утворенні оптимального середовища для мобілізації й вільного переливання капіталів, нагромадження коштів для структурної перебудови економіки, приватизації й розвитку підприємництва.

Ефективність банківської системи країни багато в чому залежить від процесу її реструктуризації, проведення належної державної політики у сфері банківської діяльності.

До цілей державної політики в банківській сфері відносяться:

- уникнення надмірної концентрації економічної влади, обмеження прояву монополізації і підтримання конкуренції в банківській діяльності;
- забезпечення відповідності діяльності банківської системи грошово-кредитній політиці держави;
- підтримання політики достатньої концентрації банків з метою посилення їхньої конкурентоспроможності;
- забезпечення дотримання законів і правил, що передбачають високий рівень ведення банківської справи;
- задоволення потреб суспільства в одержанні різноманітних банківських послуг;
- попередження наслідків можливих криз в банківській системі;
- забезпечення спроможності банків задовольняти потреби і законні інтереси своїх клієнтів;
- стимулювання та сприяння високому рівню ефективності й прибутковості операцій щодо розміщення кредитів у різні галузі економіки.

Напруга української економіки в банківській системі повільно зростала до 2014 року, було очевидно, що вона колись спалахне, але коли саме нікому не було відомо. Поштовхом став вибір українцями європейського вектору розвитку національної економіки. Такі зміни змусили банківську систему та перш за все НБУ робити певні зміни в структуру та механізм її функціонування. Так, НБУ було проведено так звану «чистку» банків. В результаті чого протягом 2014-2016 року із 180 банків залишилося 93 банка і на сьогодні цей процес продовжується. З 13 лютого 2017 року Національний банк розпочав діагностичне обстеження якості активів та достатності капіталу 37 банків, які ще не пройшли цю процедуру. З 19 грудня 2016 року один із найбільших українських банків – ПриватБанк перейшов у державну влас-

ність. За цих умов основною тенденцією розвитку банківського сектору України є: адаптація до європейських норм і стандартів, висока вартість фінансування та підтримка з боку держави.

Проблеми, що негативно впливають на розвиток банківської системи країни можна віднести: незначні темпи росту національної економіки, дефіцит державного бюджету, недостатній рівень розвитку кредитних взаємовідносин банків з реальним сектором економіки, недовіра з боку населення до окремих банківських установ, наявність ризику неплатоспроможності кредитора, відсутність достатньої нормативно-правової бази, що необхідна для захисту прав вкладників та кредиторів та інші.

Висновок. На наш погляд, вирішення проблем функціонування банківської системи України може бути досягнуто за допомогою:

- залучення додаткового акціонерного капіталу;
- розширення спектру банківських послуг, покращення якості та конкурентоспроможності банківських установ;
- здійснення заходів для встановлення відповідності національних банків міжнародним стандартам корпоративного управління;
- удосконалення нормативного забезпечення організації корпоративного управління в банках і запровадження Національним Банком України системи оцінки якості корпоративного управління;
- підвищення рівня відповідальності керівників і власників банку за безпечність його роботи та стабільність функціонування;
- покращення системи внутрішнього контролю в банках;
- удосконалення механізмів злиття та приєднання банків, ліквідації банків, у яких відкликано банківську ліцензію;
- стабілізація національної грошової одиниці; поширення безготівкових розрахунків.

Вдале виконання вище вказаних заходів сприятиме подальшому розвитку банківської системи та економіки України в цілому.

УДК 339.7

*Хижняк В.М., факультет Управління і технологій, група ОО-1613
Науковий керівник: к.е.н. Бенік Н.Г.*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ

Анотація. Розглядаються причини еволюції світової валютної системи. Результати дослідження дозволяють зробити висновки, що світова валютна система розвивалася в контексті розвитку світової економіки.

Постановка проблеми. Дослідити розвиток світової валютної системи, яка пройшла ряд етапів, кожний з яких займав відносно тривалий історичний період часу. Зрозуміти в чому різниця між тією чи іншою світовою валютною системою.

Основні матеріали дослідження. Валютна система визначається як організаційно-правова форма реалізації валютних відносин у межах певного економічного простору. Розрізняють національну та світову валютну систему. Національна валютна система – це складова грошової системи країни, функціонування, якої регламентується національним законодавством з урахуванням норм міжнародного права. Світова валютна система – це закріплена міжурядовими угодами форма організації валютних відносин. Основними її завданнями є сприяння міжнародному валютному співробітництву та зростання міжнародної торгівлі, стабілізація валютно-обмінних операцій, створення системи багатосторонніх розрахунків та усунення валютних перешкод у міжнародній торгівлі.

Початок золотого стандарту або Паризька валютна система було покладено Банком Англії в 1821 р. Юридично ця система була оформлена міждержавною угодою на Паризькій конференції в 1867 р., що визнало золото єдиною формою світових грошей.

Золотий стандарт базувався на наступних структурних принципах:

- його основою був золотомонетний стандарт; кожна валюта мала золотий вміст. Курс національних валют жорстко прив'язувався до золота і через золотий вміст валюти співвідносився один з одним по твердому валютному курсу. Золото використовувалося як загальноприйняті світові гроші;

- склався режим вільно плаваючих курсів валют з урахуванням ринкового попиту і пропозиції, але в межах «золотих крапок» (так називають максимальні межі відхилення курсу валют від установленого золотого паритету, що визначаються витратами на транспортування золота за кордон). Якщо ринковий курс золотих монет відхилявся від паритету, заснованого на їхньому золотому вмісті, то боржники воліли розплачуватися по міжнародних зобов'язаннях золотом, а не іноземними валютами.

Генуезька валютна система або золотовалютний стандарт(1922 р. – початок другої світової війни) – одна з форм організації грошового обігу за збереження золотого стандарту при якій гроші повністю або ж частково пов'язані із золотом через забезпечення «девізами», тобто чужоземною валютою розмінною на золото. Перехід до золотодевізного стандарту відбувся через нестачу в багатьох країн золота і неможливість забезпечити прямиший

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

зв'язок грошей із ним. Саме на золотовалютному стандарті ґрунтувалася Бреттон-Вудська система.

Різновидами золотого стандарту є:

- золотомонетний стандарт, при якому банками здійснювалося вільне карбування золотих монет;
- золотозливковий стандарт, при якому золото застосовувалося лише в міжнародних розрахунках;
- золотовалютний стандарт, при якому поряд із золотом у розрахунках використовувалися і валюти країн, що входять у систему золотого стандарту.

Бреттон-Вудська валютна система була офіційно оформлена на Міжнародній валютно-фінансовій конференції ООН, що проходила з 1 по 22 липня 1944 р. у м. Бреттон-Вудс (США).

Валютна система базувалася на наступних принципах:

- встановлено тверді обмінні курси валют країн-учасниць до курсу ведучої валюти;
- курс ведучої валюти фіксований до золота;
- центральні банки підтримують стабільний курс своєї валюти стосовно ведучої валюти за допомогою валютних інтервенцій;
- зміни курсів валют здійснюються за допомогою девальвації і ревальвації.

Ямайська валютна система (система плаваючих валютних курсів) – сучасний стан у розвитку міжнародних валютно-фінансових відносин, пов'язаний із рішенням МВФ у м. Кінгстон (Ямайка, 1976). Ця система передбачає відмову від ряду принципів Бреттон-Вудської валютної системи, передбачаючи повну демонетизацію золота (відмову від золотого стандарту) і остаточний перехід до використання як світових грошей виключно національних валют та міжнародних розрахункових одиниць – спеціальних прав запозичення, які випускає МВФ.

В цілому розвинені країни мають курси валют, що знаходяться в чистому чи груповому плаванні. Країни, що розвиваються, зазвичай фіксують курс власної валюти до більш сильнішої валюти або визначають його на базі коваючого паритету.

Важливу роль відіграють спеціальні права запозичення – СПЗ. В межах Ямайської валютної системи вони є одним із офіційних резервних активів. З 1978 р. СПЗ стали мірою міжнародної вартості, важливим резервним авуаром, одним із засобів міжнародних офіційних розрахунків.

Функціонування Ямайської валютної системи суперечливе. Очікування, пов'язані з введенням плаваючих валютних курсів, справдилися лише частково. Однією з причин є розмаїтість можливих варіантів дій країн-учасниць, доступних їм у рамках цієї системи. Режим обмінних курсів у своєму чистому ви-

гляді не практикуються протягом тривалого періоду. Країни, які оголосили про вільне плавання своїх валют, підтримували валютний курс за допомогою інтервенцій, тобто замість чистого плавання фактично здійснювалося кероване плавання.

Для Ямайської валютної системи характерно сильне коливання валютного курсу долара США. Це коливання долара стало причиною багатьох валютних криз.

Таким чином, проблеми Ямайської валютної системи породжують і об'єктивну необхідність її подальшого реформування. Перш за все мова йде про пошуки шляхів стабілізації валютних курсів, посилення координації валютно-економічної політики провідних держав. Валютна солідарність, що диктується прагненням вдосконалити світовий валютний механізм, який є одним із джерел нестабільності світової і національних економік. Але суперництво трьох центрів – основа валютних протиріч.

Незважаючи на те, що Ямайська валютна система має ряд негативних моментів, її функціонування справляє істотний вплив на прискорення темпів розвитку промислово розвинутих країн і багатьох країн третього світу в напрямі подальшої соціально-економічної інтеграції.

Висновки. Таким чином, світова валютна система у формі міжнародної грошової системи, заснованої на принципах абсолютності вартості її «грошової одиниці» – золота або його «банкнот» у формі так званих твердих валют, не змогла забезпечувати подальший розвиток світового господарства. Особливістю сучасної світової валютної системи є відсутність єдиної грошової одиниці, як еквівалента вартості і засобу остаточного платежу. В якості валюти обігу і платежу в міжнародній торгівлі використовуються кредитні гроші у формі національних валют. Перетворення національної грошової одиниці у валюту міжнародних розрахунків здійснюється шляхом її інтервенції на світовий валютний ринок, який надалі формує її поточну вартість.

УДК 336.748.5 (478)

*Шамрай Б.С., факультет Управління та технологій, група 4-ЕП**
Науковий керівник: к.і.н. Приймук С.М.

ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ГРОШОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглядається проблеми формування та розвитку власної грошової системи України, особлива увага приділяється історичному значенню грошової реформи та становленню власної грошової одиниці.

Постановка проблеми. Формування власної грошової системи України почалось у винятково складних умовах становлення національної економіки. Після отримання суверенітету держави 24 серпня 1991 року вона розпочала набувати досвід емісійної справи, опановувати складний механізм грошово-кредитних політики.

Основні матеріали дослідження. Тривалі і глибокі кризові явища в економіці й особливо в грошовому обігу країни завжди вимагають розробки та здійснення заходів, покликаних змінити ситуацію і поліпшити стан грошового обігу й економіки в цілому. Ці заходи можуть набувати форми часткових і подовжених у часі дій виконавчої й законодавчої влади, чи форму концентрованих за часом і місцем дій, націлених на кардинальну зміну ситуації. У такому разі звичайно говорять про господарську або грошову реформу. Кожна грошова реформа завжди індивідуальна, бо, з одного боку, віддзеркалює конкретні історичні й ринкові умови тієї країни, в якій вона здійснюється, а з іншого – кожна окрема грошова реформа має свою мету, засоби її реалізації і, врешті-решт, свої, несхожі ні на яку іншу реформу, наслідки.

Але, попри високий рівень індивідуальності та специфічності, притаманні кожній грошовій реформі, вони мають і певні спільні риси. Останнє дає змогу деяким чином класифікувати грошові реформи.

Передусім слід зауважити, що в економічній літературі часто розрізняють грошові реформи у вузькому й широкому розумінні. У вузькому розумінні – це реформи, спрямовані на те, щоб зміцнити грошову систему без докорінної зміни самої системи. Грошові реформи, розглянуті під таким кутом з огляду на їх зміст, як правило, розрізняють такі:

1. Формальна грошова реформа, що зводиться найчастіше до простої заміни одного зразка купюр іншим. Приводом до цього є недостатня захищеність купюр старого зразка, або посилення масштабів її фальсифікації.

2. Грошова реформа, що ставить за мету зміну існуючого масштабу цін. Це так звана деномінаційна грошова реформа.

3. Грошові реформи конфіскаційного типу, тобто грошові реформи, що мають за мету безеквівалентне вилучення у населення і суб'єктів господарювання частини грошової маси. Зрозуміло, що такий тип грошової реформи здійснюється в короткі періоди часу, а її підготовка здійснюється таємно від громадян.

Один з інструментів грошової політики – монетарна реформи, головною функцією якої є стабілізація грошового обігу. Цей найрадикальніший метод використовується лише тоді, коли консервативні способи стабілізації грошей себе повністю вичерпали. Першими кроками до здійснення грошової рефор-

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

ми в Україні було використання системи паралельного обігу рубля та купоно-карбованця із 10 січня 1992 року в Україні. Купони багаторазового використання запроваджено як доповнення до рублевої готівкової маси (банкноти Держбанку СРСР, казначейські білети, розмінна монета) для хоча б відносно-го збалансування грошового обігу та відповідного обслуговування товарного ринку. Проте очікуваного результату ці заходи не дали і намітилось різке знецінення купоно- карбованця.

Причинами чого були:

- глибокий спад виробництва (у січні 1992 р. обсяг промислового виробництва скоротився на 19,8 %);
- різка нестача рубльової маси;
- у березні 1992 року практично весь готівковий обіг був переведений на купонне обслуговування, хоча попередньо планувалось його поетапне впровадження в обсягах, адекватних товарній масі;
- у результаті повної купонізації сфери готівкового обігу відбувся її механічний відрив від обігу безготівкового, який продовжував обслуговуватись російським рублем.

Утворилась спотворена ситуація, за якої валютний курс купона у процесі його використання в готівковому та безготівковому обігу роздвоївся. А це сприяло здійсненню масових спекуляцій, пов'язаних з переведенням грошей з однієї форми обігу в іншу, переведенням безготівкових капіталів з України в Росію. І лише з 12 листопада 1992 р., згідно з Указом президента України «Про реформу грошової системи України», купоно-карбованець було впроваджено у сферу безготівкового обігу.

Купоно-карбованець отримав статус тимчасової національної валюти і став єдиним на території України офіційним засобом платежу. 25 серпня 1996 року Президент України підписав Указ «Про грошову реформу в Україні», відповідно до якого було проведено низку підготовчих заходів: Створено розгалужену мережу обмінних пунктів комерційних банків (понад 10 тис.). Для обслуговування пенсіонерів було залучено понад 14 тис. 96 підприємств зв'язку. Створено близько 92 тис. комісій з обміну на підприємствах, в установах і організаціях. Цього було достатньо для забезпечення нормальної роботи з обміну карбованців на гривні. Усі установи банків та підприємств зв'язку були забезпечені готівкою необхідних номіналів (банкнот і монет) для проведення обміну карбованців на гривні, а також нормативними, інструктивними та наочними матеріалами (буклетами та плакатами із зображеннями банкнот і розмінної монети). Проводилась широка роз'яснювальна робота через засоби масової інформації щодо характеру та механізму здійснення грошової реформи. Цілодобово працювали оперативні групи в банках.

Отже, банківська система України на кінець 1 вересня 1996 року була готова до проведення грошової реформи. Головними завданнями якої були: заміна тимчасової грошової одиниці на національну валюту – гривню, заміна масштабу цін, створення стабільної грошової системи та перетворення грошей на важливий стимулюючий фактор економічного і соціального розвитку. Відповідно до Указу Президента України грошова реформа проводилась з 2 по 16 вересня 1996 р. Початком реформи стало впровадження в обіг гривні, що обмінювалась у співвідношенні 1 гривня за 100 000 купоно-карбованців. Одночасно відбулось зменшення у тій самій пропорції всіх цінових показників та грошової маси. В результаті нова грошова одиниця виявилася в 100 000 разів сильнішою від попередньої, у стільки ж разів зросли масштаби цін, купівельна спроможність та валютний курс гривні порівняно з купоно-карбованцем.

Проте співвідношення між товарною та грошовою масами в обігу не змінилось. Це очевидна ознака грошових реформ, що проводяться шляхом деномінації.

Висновки. Підсумки свідчать про те, що в цілому реформа проходила організовано, якнайзручніше для населення і без значних соціальних конфліктів. За період реформи з 2 по 16 вересня 1996 року та протягом 2-х наступних днів банківською системою було вилучено карбованців у резервні фонди Національного банку України (на погашення емісії) на загальну суму 327,9 трлн. крб. (97 % емітованої до реформи готівки), в тім числі з обігу – 309,5 трлн. крб. та з кас банків – 18,4 трлн. крб. Проведення грошової реформи було спрямовано на закріплення фінансової стабільності, прискорення розрахунків, залучення в банківську систему надлишкової готівки, забезпечення стабільності курсу національної валюти щодо іноземних валют. Головним досягненням реформи було утримання стабільності грошового, споживчого й валютного ринків. Прогнози щодо наслідків, які були розроблені Урядом і Національним банком України, цілком справдилися.

УДК 336.77.067.22

*Яворська Є.С., факультет Управління та технологій, група 3-ФБСС
Науковий керівник: к.і.н. Приймук С.М.*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ КАПІТАЛІВ

Анотація. Охарактеризовано та проаналізовано різні підходи до визначення економічних категорій капіталу, розглянуто необхідність і напрями

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

щодо трансформації ринку капіталів в Україні та на міжнародному ринку капіталів.

Постановка проблеми. Ринок капіталів є однією з найважливіших складових економіки країни. Тому від його стану та ефективності функціонування залежить економічний розвиток країни. В Україні відбувається трансформація ринку капіталів у складних кризових умовах, тому необхідно визначити особливості та сучасні тенденції розвитку ринку капіталів, щоб вчасно використати необхідні заходи.

Основні матеріали дослідження. Ринок капіталів – це частина фінансового ринку, де формується попит та пропозиція в основному на середньо- і довгостроковий позичковий капітал, специфічна сфера ринкових відносин, де об'єктом угоди є наданий у позику капітал і де формується попит і пропозиція на нього. Економічна роль цього ринку полягає в його спроможності об'єднати дрібні, розрізнені кошти й у такий спосіб активно впливати на концентрацію і централізацію виробництва та капіталу. Таким чином, ринок капіталів – це складова частина фінансового ринку, що розпадається на ринок цінних паперів, термін обертання яких перевищує 1 рік (фондовий ринок) і ринок середньо-і довгострокових банківських кредитів.

Ринок капіталів є також найважливішим джерелом довгострокових інвестиційних ресурсів для уряду, корпорацій і банків. Якщо грошовий ринок надає високоліквідні кошти в основному для задоволення короткострокових потреб, то ринок капіталів забезпечує довгострокові потреби у фінансових ресурсах. Він охоплює оборот позикового і банківського капіталів, комерційного і банківського кредитів, а також функціонування кредитних аукціонів.

Таким чином, ринок капіталів забезпечує платоспроможність фінансової системи, максимальне узгодження загальногосподарських процесів нагромадження та інвестування як за обсягом, так і за структурою.

З точки зору джерел залучення коштів ринок капіталів включає:

- боргові ринки або ринки кредиту – за допомогою фінансових інструментів суб'єкти господарювання беруть гроші в борг і використовують їх на свої потреби. Основними фінансовими інструментами на цих ринках є облігації, закладні та векселі, термін обігу яких перевищує 1 рік;

- ринки акціонерного капіталу – за допомогою акцій інвестори мають можливість об'єднати гроші, вкласти їх у певний проект, а прибутки розподіляти пропорційно до вкладених коштів.

Ринок капіталів пройшов еволюцію від зародження на ринку простого товарного виробництва у формі обігу лихварського капіталу до широкого розвитку ринку позикових капіталів на загальному ринку, на якому об'єктом

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

угоди є наданий у позику грошовий капітал. В економічній літературі ринок капіталів часто називають кредитним ринком, тому що кредит є формою руху позикового капіталу. На ринку капіталів кредити надаються на термін понад рік. Виділяють також національний і міжнародний ринки капіталів.

На міжнародному ринку процеси купівлі-продажу товарів фінансового ринку регламентуються законами і нормативними актами з міжнародної торгівлі. Відповідальність за дотримання цих правил несе держава, суб'єкти якої виходять на світовий ринок. Ринок капіталів можна поділити на первинний і вторинний. Первинний ринок виникає при емісії та первинному розміщенні цінних паперів, на якому мобілізуються фінансові ресурси.

На вторинному ринку ці ресурси перерозподіляються після продажу їх на первинному ринку. У свою чергу вторинний ринок поділяється на біржовий і позабіржовий. Біржовий ринок представлений фондовою біржею як особливим інституційно-організованим ринком. На ньому обертаються цінні папери найвищого ґатунку і виконуються операції професійними учасниками. На позабіржовому ринку здійснюються операції з цінними паперами позабіржової торгівлі.

У цьому разі об'єктом купівлі-продажу стають цінні папери, які з будь-яких причин не включені до котирувальних листів на біржі. Він сприяє: зростанню виробництва і збільшенню товарообігу; трансформації грошових заощаджень у капіталовкладення; відновленню основного капіталу; руху капіталів усередині країни.

З функціональної точки зору, ринок капіталів – це система ринкових відносин, що забезпечує акумуляцію і перерозподіл грошових капіталів з метою забезпечення процесу відтворення; з інституційної – це сукупність кредитно - фінансових установ, фондових бірж, через які рухається позиковий капітал. З точки зору джерел залучення коштів, ринок капіталів включає:

- боргові ринки або ринки кредиту – за допомогою фінансових інструментів суб'єкти господарювання беруть гроші в борг і використовують їх на свої потреби. Основними фінансовими інструментами на цих ринках є облігації, закладні та векселі, термін обігу яких перевищує 1 рік;

- ринки акціонерного капіталу – за допомогою акцій інвестори мають можливість об'єднати гроші, вкласти їх у певний проект, а прибутки розподіляти пропорційно до вкладених коштів.

Ринок капіталів є сферою фінансових відносин, що пов'язані з процесом забезпечення кругообігу позикового капіталу.

Основними його учасниками є:

- первинні інвестори, якими є власники вільних фінансових ресурсів, що мобілізовані банками і перетворені у позиковий капітал;

- спеціалізовані посередники – кредитно-фінансові організації, що здійснюють безпосереднє залучення (аккумуляцію) коштів, перетворення їх у позиковий капітал і подальшу тимчасову передачу його позичальникам на зворотній основі за плату у формі відсотків;

- позичальники – юридичні і фізичні особи, а також держава, що відчувають нестачу у фінансових ресурсах і готові заплатити спеціалізованому посереднику за право тимчасового користування ними.

Функціонування ринку капіталів дозволяє підприємствам вирішувати проблеми як формування інвестиційних ресурсів для реалізації реальних інвестиційних проектів, так і ефективного фінансового інвестування (здійснення довгострокових фінансових вкладень). Фінансові активи, що обертаються на ринку капіталів, як правило, менш ліквідні, для них характерний найбільший рівень фінансового ризику і, відповідно, більш високий рівень дохідності.

Висновки. Таким чином, ринок капіталів – це складова частина фінансового ринку, що розпадається на ринок цінних паперів, термін обертання яких перевищує 1 рік (фондовий ринок) і ринок середньо- і довгострокових банківських кредитів.

Ринок капіталів є також найважливішим джерелом довгострокових інвестиційних ресурсів для уряду, корпорацій і банків.

Якщо грошовий ринок надає високоліквідні кошти в основному для задоволення короткострокових потреб, то ринок капіталів забезпечує довгострокові потреби у фінансових ресурсах. Він охоплює оборот позикового і банківського капіталів, комерційного і банківського кредитів, а також функціонування кредитних аукціонів. Ринок капіталів забезпечує платоспроможність фінансової системи, максимальне узгодження загальногосподарських процесів нагромадження та інвестування як за обсягом, так і за структурою.

УДК 336.748.5

Ящук О.В., факультет Управління та технологій, група І-ФБСС
Науковий керівник: к.і.н. Приймук С.М.

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ В НОВІЙ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Анотація. Розвиток інформаційних (постіндустріальних) технологій дає змогу по-новому формувати всю систему організації обліку, контролю, прийняття рішень і здійснення інших управлінських функцій у державі на національному рівні.

Постановка проблеми. Поєднання різних структурних ланок сучасної економічної, соціальної та політичної системи в єдину матрицю громадянського суспільства, постіндустріальної «держави-етнокорпорації» (держави-мегахолдингу) зумовлене зміною складових економіко-політичного і соціального життя. Як показують дослідження неоінституціоналістів, змінюється роль головних системутворювальних складових у формуванні та функціонуванні постіндустріальної економіки.

Основні матеріали дослідження. Нові сучасні умови суспільного розвитку, для якого визначальними є формування інформаційних технологій, масова реалізація (аж до рівня домогосподарств і окремих робочих місць) комп'ютерів, утворення мереж як нового принципу технологічної організації створюють додаткові можливості для переходу до наднаціонального принципу організації економічного, суспільного і державного життя.

Найбільш значуща зміна у постіндустріальному суспільстві – виникнення якісно нового принципу організації економічного і соціального життя взагалі. Ринкову або бюрократично-централізовану економіку, що ґрунтується на відокремленості виробників, змінює інтегровано-цілісна система, яка об'єднує індивідів-професіоналів й об'єднані в холдингову структуру корпорації в мережу, якою управляє корпоративна за своєю суттю постіндустріальна держава-мегахолдинг.

Тоталітаризм традиційної держави змінюється представницькою демократією постіндустріальної держави, що базується на економічно гарантованих правах громадянина-акціонера, і прямою демократією громадянського суспільства.

Основними функціями держави в нових умовах економіки є такі.

Держава є «активатором» і гарантом розвитку високих технологій, знань та інформаційних мереж. Це найважливіша функція в умовах постіндустріального розвитку держави, оскільки вона відіграє роль одного з головних агентів, які забезпечують випереджальний розвиток основних сфер прориву до нової якості технологій. Через систему своїх впливів та інструментів держава може і має сприяти вирішенню таких завдань:

- 1) розвивати таку сферу відтворення творчого потенціалу громадян (головного ресурсу інформаційної економіки), як система безперервної високоякісної освіти;
- 2) розширити суспільство інформації, тобто активізувати створення, гарантувати загальну доступність, стабільність, функціонування і демократичність інформаційних мереж;

3) визначити пріоритетні напрями розвитку високих технологій та сприяти здійсненню інвестицій у цій галузі.

Держава як інститут, який сприяє розв'язанню глобальних проблем. У сучасному світі проблеми глобалізації неможливо вирішити без участі держави, міжнародних змін і наддержавних інститутів, а також інститутів громадянського суспільства. Більше того, активне сприяння розв'язанню системи глобальних проблем людства стає найважливішою функцією в умовах розвитку постіндустріальної економіки. Для цього потрібні зусилля у межах широкої міжнародної кооперації та у взаємодії з багатьма неурядовими організаціями.

Держава як виробник суспільних благ. У постіндустріальній економіці, де держава є агентом виробництва високих технологій та інших суспільних благ, її значення збільшується. Держава виконує це вкрай важливе завдання краще, ніж приватний бізнес.

Держава як інвестор. Якщо в ринковій економіці ця галузь діяльності держави була незначною, то в умовах різкого зростання ролі всіх сфер, які традиційно й обґрунтовано перебувають під опікою держави (наука, освіта, культура, збереження і поширення знань), інвестиційна діяльність держави суттєво розширюється.

Держава як соціальна технологія. Із цього приводу представники постіндустріалізму зазначають, що від самого початку інститут держави розвивався з метою розв'язання проблем законодавства, правопорядку й оборони. І нині наявна значна кількість поглядів, які зводяться до того, що функції держави мають обмежуватися законодавством, забезпечувати правопорядок і оборону.

На ранніх стадіях постіндустріального суспільства більшість нових технологій може потребувати великих ризикових інвестицій. Невизначеність і тривалість окупності відволікають приватний сектор від намагань створити ризикові амбіційні підприємства. Держава може мати як надійну фінансову базу, так і різноманітні економічні мотиви, взяти на себе такі інвестиції та виправдати їх, а також бути інструментом економічної політики. Наприклад, державна фіскальна політика є намаганням, нехай не завжди успішним, управляти економікою таким чином, щоб досягти максимального ефекту для всіх.

У концепції конвергентного шляху розвитку важливе місце відведено розгляду ознак реального становлення конвергентних макросоціальних систем, що виступає протиवाгою досить поширеній думці про соціальну конвергенцію як черговий утопічний проект оптимального суспільного устрою. Особливий інтерес викликає обговорення можливостей розвитку Китаю у майбутньому шляхом конвергенції. Авторитетні китайські фахівці пов'язують продовження еволюційно орієнтованої інституціональної трансформації

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

з проведенням так званого помірною ринкового курсу. Він орієнтований на досягнення високих стійких темпів економічного зростання на основі поєднання ринкових і державних регулювальних механізмів і при здійсненні великомасштабних інвестиційних програм та проектів з участю держави. Послідовне продовження такого курсу робить можливим для Китаю поступовий перехід до конвергентного шляху розвитку.

У пострадянських країнах, насамперед Україні й Росії, прибічники такого переходу акцентують увагу на його потенціальних перевагах з погляду інституціональної ефективності і умов можливої реалізації.

Трансформаційний поворот на шлях внутрішньосистемної конвергенції розглядається як принципово можливий насамперед за таких умов: зміні співвідношення сил на політичній арені, формуванні потужної політичної коаліції сил, що близькі за своєю орієнтацією до соціал-демократії на національному ґрунті і спроможні взяти на себе відповідальність за майбутнє країни; поєднанні реформ зверху та громадянської ініціативи знизу; опорі на широкі соціальні верстви населення.

За умови ефективного використання цього потенціалу соціальної підтримки стане можливим подолання наявних економічних, політичних та інших інституціональних вад на строго правовій основі без революційних потрясінь.

Україна являє собою інвестиційно-привабливу країну, яка потребує іноземних інвестицій, але для цього потрібно створити ефективну систему залучення іноземних інвестицій в державу, забезпечити відповідний сприятливий інвестиційний клімат, який повинен бути прозорим та ясным для іноземного інвестора, та надати гарантії іноземним інвесторам щодо захисту їхніх прав і свобод, гарантії на отримання прибутку. У розпорядженні держави є ряд важелів, за допомогою яких можна стимулювати надходження іноземних інвестицій в Україну. Це, насамперед, створення спеціальних економічних зон, ефективність яких на сьогоднішній день є дискусійним питанням. Спеціальні економічні зони передбачають спрощення адміністративних процедур та розвинену систему податкових та митних пільг. Відомо, що це сприяє виникненню зловживань та корупції. Тому необхідно розробити комплексний механізм захисту на законодавчому рівні, який би не дозволяв використовувати пільги особам, на яких вони не розраховані. Необхідно застосовувати також інвестиційний податковий кредит, передбачений Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств». Значний вплив матиме Податковий кодекс, який забезпечить незмінність законодавчої бази основних податкових законів.

Передумовою ефективної співпраці України з іноземними партнерами є створення нею потужної економічної бази. Прискорений розвиток економіки

Теоретична та прикладна економіка: «Економічна теорія»

залежить не тільки від обсягів інвестованих ресурсів, а й від ефективності їх використання, для чого слід розробляти програми залучення інвестицій на регіональному рівні, що призведе до ефективнішого цільового використання у тих галузях регіону, які найбільше їх потребують. Таким чином, реалізація цих заходів дозволить Україні залучити увагу іноземних інвесторів до вітчизняної економіки, але на запропоновані заходи не повинні впливати зміни владних політичних команд, метою яких повинно бути гарантованість захисту ринкових прав і свобод інвестора.

Висновки. Якщо для індустріальної ринкової економіки були типовими принципи раціональності та матеріального прогресу, то для нової епохи постіндустріальної «держави-мегахолдингу» ними стають органічна цілісність і оптимальність. Такі принципи зумовлені змінами в технологічній, економічній і соціальній організації суспільства, де автоматизоване машинне виробництво змінюють комунікаційно-інформаційні мережі.

УДК 338

Беник Н.Г., к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

РОЛЬ ТРАНСПОРТУ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Анотація. Транспорт – потужний сектор світової економіки, одна з найважливіших галузей економіки будь-якої країни. В публікації розглядається роль, яку відіграє транспорт у глобалізації світової економіки.

Постановка проблеми. Глобалізація різко змінила об'єм та модель вантажних і пасажирських перевезень і збільшила вимоги як до міжнародної, так і до місцевих транспортних систем.

Основні матеріали дослідження. Розвиток глобалізаційних процесів світової економіки значно посилюється на початку ХХІ століття. Темп і обсяг міжнародного бізнесу істотно змінилися. Стаючи «глобальними», компанії займаються пошуком численних джерел сировини, багатьох майданчиків для організації виробництва і безлічі ринків для збуту готової продукції. Крім того, смаки споживачів змінюються частіше, і відповідно прискорюється виробництво товарів, які відповідають цим смакам. Останніми роками з розвитком електронної комерції з'явилися абсолютно нові ринки, що змусило міжнародну торговельну систему адаптуватися до них. Замовлення відправляються і угоди підтверджуються за тридев'ять земель зі швидкістю світла.

Для ефективного і динамічного розвитку світової економіки, враховуючи величезні простори між континентами, промисловими центрами і розміщеними ресурсами, необхідна добре налагоджена робота транспортної системи.

Як відомо, світова транспортна система належить до числа тих ключових секторів світової економіки, які мають величезний вплив на динаміку економічних процесів, розвиток міжнародної кооперації та спеціалізації, інтернаціоналізацію економіки. Світова транспортна система в сучасному світі відіграє дуже важливу роль в здійсненні світогосподарських зв'язків. Таким чином, транспорт є найважливішим компонентом світової економіки, що зв'язує воедино всі інші її елементи. Транспорт поділяють на сухопутний (залізничний і автомобільний), водний (морський і річковий), повітряний, трубопровідний і електронний (лінії електропередачі). У своїй сукупності перераховані вище компоненти утворюють цілісний комплекс єдиної транспортної системи світу. Світова транспортна система є, таким чином, сукупністю всіх шляхів сполучення, транспортних засобів і транспортних підприємств світової економіки. В середньому за рік на нашій планеті перевозиться більше 1 трлн. пасажирів і близько 100

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

млрд. т вантажів. Протяжність мережі доріг в світі перевищує 34 млн. км, з яких 24 млн. – це автомобільні дороги. Перевезення здійснює величезний парк рухомого складу. Він включає більше 10 тис. літаків, 40 тис. морських суден, 200 тис. локомотивів, 660 млн. автомобілів. У світовому вантажообігу різко виділяється морський транспорт, частка якого поступово зростала і досі майже не знижується з 52 до 62 %. Те ж можна сказати і про частку в пасажирообігу легкового автомобільного індивідуального транспорту – з 57 до 60 %. Відбувається інтенсивна зміна структури перевезень між окремими видами транспорту. Так, у вантажообігу співвідношення між залізничним і його головним конкурентом автомобільним транспортом змінилося з 4:1 до 1,2:1, з наступним зростанням перевищення частки автотранспорту. Частка трубопроводів зросла з 4,2 % до 12,8 %. У пасажирообігу повітряний транспорт наблизився до рівня залізничного – відповідно 10,0 % і 10,2 %, а до 2020 року повинен перевищити його. Транспорт забезпечує зайнятість близько 110 млн. чол., в різних країнах. Будівництво нових транспортних магістралей сприяє залученню в світове господарство віддалених регіонів світу.

У свою чергу, світове господарство впливає на розвиток транспорту і може привести до прискореного розвитку одних видів і уповільнення зростання інших. Чим вище рівень економічного розвитку країни, тим ефективніше функціонує її транспортна система. Транспортне машинобудування відноситься до числа провідних галузей світової промисловості і постійно поповнює світовий парк транспортних засобів.

Отже, у сучасній світовій економіці транспортна система виступає в якості важливого інструменту і джерела інтеграційних процесів:

- ✓ транспорт бере участь в процесі розвитку ринкової економіки;
- ✓ транспортна інфраструктура формує економічний простір;
- ✓ значною мірою транспортна система сприяє розвитку світової торгівлі;
- ✓ сприяє глобалізації інноваційного виробництва, а також прискоренню і розвитку НТП;
- ✓ стимулює участь фірм у світовому ринку завдяки розширенню можливостей доступу до основних ринків товарів і послуг;
- ✓ стимулює зростання зайнятості населення, створюючи все нові робочі місця;
- ✓ розвиток транспорту підвищує конкурентоспроможність фірм і продуктів на ринках товарів і послуг в різних куточках планети;
- ✓ стимулює впровадження інноваційних технологій;
- ✓ сприяє розширенню інвестицій в різні регіони і країни, а також диверсифікації економік країн і всього світового господарства в цілому.

Природні перешкоди для транспорту (водні простори, гори тощо) перестали бути нездоланими. Пробиваються тунелі в скелях, прокладаються підводні тунелі, споруджуються штучні водні шляхи.

Зі збільшенням протяжності транспортної мережі, інтенсивності перевезень все більше посилюються негативний вплив транспорту на природу, при цьому різні види транспорту мають як би свою «спеціалізацію». Так, головним забруднювачем атмосфери є автомобільний транспорт, повітряний транспорт і залізничний транспорт, ці види транспорту створюють також «шумове забруднення» і вимагають великих площ для спорудження магістралей, заправних станцій, стоянок, вокзалів тощо. Водний транспорт головним чином служить джерелом забруднення нафтою океанів і внутрішніх вод.

Багато країн вживають заходів для зниження негативного впливу транспортних засобів на природу шляхом розробок новітніх технологій, використання екологічно чистих видів палива (електрика – в електромобілях) тощо.

Світова транспортна система недосконала, ще багато належить зробити по підвищенню безпеки та економічності транспортних засобів, необхідно розробити єдині світові технічні стандарти для кожного виду транспорту, забезпечити безперебійне транспортування вантажів по всьому шляху проходження. Але незважаючи на існуючі проблеми, роль транспорту в світовій економіці і надалі буде зростати.

Висновки. Підводячи підсумки, слід відзначити, що розвиток і вдосконалення транспортної інфраструктури створює передумови для подолання існуючих бар'єрів економічного зростання, вирівнювання економічного розвитку окремих регіонів, надає стимулюючу дію на підвищення підприємницької активності та конкуренції на ринку, приплив інвестицій і кваліфікованих кадрів.

УДК 339.94

Майкова Е.В., к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА МІЖНАРОДНОЇ ПЕРЕДАЧІ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Розглянуті сучасні тенденції управління технологічним розвитком. Визначено критерії оцінки інновацій. З'ясовано доцільність розвитку міжнародної кооперації та співробітництва в науково-технічній сфері для досягнення суттєвих результатів в області інновацій.

Постановка проблеми. Міжнародний технічний обмін в останні десятиріччя є одним із найбільш динамічно зростаючих напрямів розвитку в міжнародній економіці. Темпи збільшення обсягу ліцензійної торгівлі, основної форми комерційного міжнародного науково-технічного обміну, випереджають темпи розвитку світової торгівлі й вивозу капіталу. У сучасній міжнародній економіці інвестиціям відводиться роль підтримки технічного рівня виробництва та ресурсного забезпечення технологічних інновацій. Інновація змінює механізм мобілізації та перерозподілу капіталу. Система кредиту поступається місцем новій специфічній формі фінансового капіталу – венчурному з його принципами ризикового фінансування та мобільності. Виникає новий механізм руху капіталу: фінансові, трудові, сировинні ресурси починають зосереджуватися навколо науково-технічної ідеї, яка має високий комерційний потенціал.

Основні матеріали дослідження. Аналіз інноваційних процесів у міжнародній економіці дозволяє сформулювати сучасні тенденції управління технологічним розвитком, до яких поступово має підключатися наша економіка:

- вироблення єдиної національної технологічної стратегії на принципах пріоритетності, селективності та участі в міжнародній передачі технологій;
- тенденція до зосередження функцій стратегічного управління інноваційного процесу в руках державних структур, а функцій оперативного управління – в руках приватних інвесторів;
- перехід від проведення наукової, технічної або промислової політики до проведення інноваційної політики, що інтегрує в собі ці три частини;
- узгодженість технологічної інноваційної політики з іншими напрямками економічної політики;
- націленість інноваційної політики на генерування структурних зрушень в економічній системі;
- зростання частки непрямих методів державного регулювання технологій та інноваційної сфери;
- фінансування фундаментальних досліджень переважно державою, а прикладних – приватним бізнесом; активізація підтримки фундаментальних досліджень, що є передумовою науково-технічних проривів та радикальних інновацій;
- заохочення самофінансування НДДКР приватним бізнесом;
- лібералізація антитрестівської політики в цілях заохочення та підтримки кооперації і міжнародної інтеграції в області технологічних інновацій;
- активізація механізмів венчурного фінансування та підприємництва;
- активізація регіональної інноваційної політики;

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

- зростання значення міжнародної науково-технічної конкуренції у формуванні зовнішньоекономічної стратегії країни;
- активізація участі в міжнародній передачі технологій.

Економічна оцінка витрат на інноваційний продукт передбачає підрахування фактичних кумулятивних витрат, а не відносних витрат на основі дисконтних (що вживається для звичайних або однотипних, ідентичних товарів). Ціна на інноваційний товар виступає як капіталізована оцінка вартості та споживчої вартості інноваційного продукту і включає в себе суму повних фактичних витрат та економічну оцінку ринкового і науково-технічного потенціального ефекту. Пошук раціонального поєднання розвитку цих двох потенціалів становить центральне завдання управління всім процесом нововведень. Отже, оцінюючи позитивний потенційний ефект від нововведення, потрібно враховувати такі критерії:

- ефективність нововведення на одиницю повних витрат порівняно з іншими способами задоволення відповідної потреби (в тому числі потреби в отриманні прибутку); ефективність інновації, що формує нову потребу;
- відповідність техніко-експлуатаційних характеристик інновації тому соціально-економічному середовищу, в якому вона буде запроваджуватися (можливі негативні соціальні та екологічні наслідки);
- відповідність витрат на нововведення фінансовим можливостям виробників та споживачів.

На макроекономічному рівні оцінка позитивного ефекту нововведення повинна враховувати те, що витрати на суспільно-необхідні інновації не вкладаються у ринкові критерії ефективності. У таких випадках пріоритетними критеріями доцільності та оцінки корисного ефекту інновації виступають: задоволення потреби в суспільно-необхідних продуктах та вирішення соціально-економічних проблем (екологічні та соціальні обмеження й вимоги до інновації); інноваційне забезпечення структурної перебудови і стратегії економічного розвитку галузі, країни; збереження та підвищення національної конкурентоспроможності.

Найбільш глибокого розвитку процеси уніфікації та винесення на міждержавний рівень управління інноваціями досягли в регіональній інтеграційній економіці країн ЄС. Можна виділити основні причини переносу національної західноєвропейської інноваційної політики на загальноєвропейський рівень:

- на початку 80-х років національний і фінансовий потенціал значною мірою виявився вичерпаним. Для мобілізації додаткових ресурсів і створення ноу-хау необхідно було розвивати міждержавну кооперацію;
- прийняті на національному рівні програми виявилися неефективними через невеликий розмір ринку;

- ще більше погіршилися конкурентні позиції європейської промисловості (особливо в мікроелектроніці);
- необхідно було перебороти відставання у рівні ефективності витрат на НДДКР.

Мета управління інноваційним процесом в інтеграційній економіці – створити таку систему взаємозв'язків і такий механізм, який забезпечить кожній країні ЄС оптимальний, ефективний і перспективний інноваційний розвиток. Інтеграційна модель управління інноваціями враховує переваги кожної країни в розвитку наукоємних, капіталомістких та трудомістких виробництв і визначає пріоритети на основі спеціалізації та порівняльних переваг в міжнародній економіці. Досвід країн ЄС свідчить, що обов'язковою умовою успішного інноваційного розвитку є наявність цілеспрямованої чіткої стратегії на основі співробітництва та кооперації на всіх стадіях інноваційного процесу, особливо на початкових його стадіях, запровадження механізмів спільного фінансування, вихід на зовнішні ринки спільними зусиллями. Це вимагає розробки та реалізації нормативно-законодавчої бази інноваційної політики, в тому числі в сфері співробітництва.

Висновки. Досвід технологічно розвинутих країн свідчить, що необхідне органічне поєднання ринкових методів стимулювання науково-технічної діяльності та сильної державної політики. Україні слід поступово переходити від політики придбання науково-технічної продукції до політики виходу на світові ринки із продуктами їх комерціалізації, збільшувати свою присутність на світовому ринку науково-технічних досягнень.

УДК 339.543

Приймук С.М., к.і.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ЕВОЛЮЦІЯ, СТРУКТУРА ТА ПРИНЦИПИ ГАТТ/СОТ

Анотація. Розглянуто проблеми формування і реалізації зовнішньоторговельної політики, а також розкрито історичні тенденції, потреби у створенні організації, яка змогла б регулювати торговельні відносини між країнами.

Постановка проблеми. Дослідження проблеми та об'єктивна потреба в міжнародному регулюванні торгівлі за допомогою єдиних норм і правил почала відчуватися вже в 30-х роках ХХ ст., коли односторонні протекціоністські дії національних урядів різко звузили можливості світової торгівлі та її впливу на розвиток економік різних країн світу.

Основні матеріали дослідження. Друга світова війна, будучи явищем, безумовно, негативним, внесла величезні зміни у тогочасний світ. Серед численних факторів її впливу стало зрозумілим значення міжнародної торгівлі – засобу взаємозбагачення та поліпшення рівня життя як через безпосереднє споживання населенням, так і через купівлю виробів для подальшого їх використання чи переробки. Витрачаючи значні бюджетні кошти на ведення війни, багато країн перебували у скрутному економічному становищі. Виникла потреба у створенні організації, яка змогла б регулювати торговельні відносини між країнами. Функцію такої організації виконувала спочатку Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ), а потім її правонаступниця – Світова організація торгівлі (СОТ). Світова організація торгівлі стала правонаступницею Генеральної угоди по тарифам і торгівлі (ГАТТ) у 1995 р., після чого її подеколи називають ГАТТ/СОТ. В основу її діяльності покладені принципи вільної торгівлі та національного режиму. ГАТТ була майже випадковим результатом міжнародної конференції у Женеві 1947 року. Так, Сполучені Штати Америки розпочали шестимісячні переговори з 22 іншими країнами, що призвели до зобов'язань підтвердити або знизити 46 000 тарифних ставок у межах принципів і норм процедури, закладеної ГАТТ.

У функціонуванні ГАТТ були як плюси, так і мінуси. Серед позитивних наслідків підписання угоди варто виділити створення двох нових учасників міжнародних відносин — Міжнародного валютного фонду (МВФ) та Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР). ГАТТ містила деякі юридичні неточності, які дозволяли великим країнам використовувати протекціоністські засоби для підтримки власної торгівлі.

Світова організація торгівлі (СОТ) – єдина глобальна міжнародна організація, яка регулює питання торгівлі між країнами світу. Така організація забезпечує інституційну та правову базу торговельної системи. Таким чином, після тривалого етапу становлення торговельних відносин торгівля набула якісно нової системи правового регулювання. СОТ має спеціальний статус організації ООН і є організаційно-правовою основою системи міжнародної торгівлі. Організація формує міжнародні правила, яких повинні дотримуватися країни-члени при торговельних відносинах, а також забезпечує умови для проведення багатосторонніх переговорів, спрямованих на глобальну лібералізацію торгівлі.

Одночасно з набуттям статусу члена ГАТТ/СОТ країна приводить у відповідність національне законодавство до світових стандартів, таким чином входячи на новий етап інтеграції. Членство у ГАТТ/СОТ означає участь країни у договорах цієї системи і приведення національних законодавчих та адміністративних торговельних механізмів у відповідність до тих норм, що містяться

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

у цих договорах. При цьому взаємовідносини договірних сторін ГАТТ збалансовують права, вигоди і зобов'язання.

Угода про заснування СОТ передбачає створення постійно діючого форуму країн-членів для врегулювання проблем, які впливають на їх багатосторонні торговельні відносини, і контролю за реалізацією угод і домовленостей Уругвайського раунду. СОТ функціонує багато в чому аналогічно ГАТТ, але при цьому контролює ширший спектр торговельних угод (включно з торгівлею послугами і торговельними аспектами прав інтелектуальної власності) і має значно більші повноваження завдяки вдосконаленням процедур прийняття рішень і їх виконання членами організації. Основним завданням цієї впливової міжнародної економічної організації є лібералізація світової торгівлі.

Основними принципами і правилами ГАТТ/СОТ є:

- торгівля без дискримінації, тобто взаємне надання режиму найбільшого сприяння торгівлі та надання національного режиму товарам і послугам іноземного походження;
- регулювання торгівлі переважно тарифними методами;
- відмова від використання кількісних та інших обмежень;
- транспарентність торговельної політики;
- урегулювання торговельних суперечок через консультації, переговори тощо.

Найважливішими функціями СОТ є:

- контроль за виконанням угод і домовленостей
- проведення багатосторонніх торговельних переговорів і консультацій між зацікавленими країнами-членами;
- урегулювання торговельних суперечок;
- огляд національної торговельної політики країн-членів;
- співробітництво з міжнародними спеціалізованими організаціями.

Основний принцип регулювання міжнародної торгівлі – це недискримінація. Для розуміння, чому власне недискримінація є основним принципом регулювання міжнародної торгівлі, слід звернутись до завдань торгівлі та економіки загалом. Торгівля виникає завдяки існуванню відносних чи абсолютних переваг. Завданням економіки є ефективне використання ресурсів. Тобто кожен ресурс має застосовуватись у тій галузі, де він приносить найбільше прибутку. Таким чином, саме принцип недискримінації, з одного боку, забезпечує реалізацію відносних чи абсолютних переваг, якими володіє держава при міжнародній торгівлі, а з іншого боку, завдяки спеціалізації держав у певних товарах, якими вона торгуватиме, її ресурси використовуватимуться ефективно. Конференція міністрів складається з представників усіх країн-членів СОТ, яка проводиться не менше одного разу кожні два роки. Генера-

льна рада є органом СОТ, що складається з представників усіх членів, засідання якого проводяться за необхідністю.

У структурі СОТ можна виділити три рівні органів.

Перша група – це три основні Ради, підзвітні Генеральній раді: Рада з торгівлі товарами, Рада з торгівлі послугами та Рада з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності.

Друга група – це комітети, які теж підзвітні Генеральній раді. До них належать Комітет з торгівлі та розвитку, Комітет з обмежень, пов'язаних з платіжним балансом, а також Комітет з питань бюджету, фінансування та управління. До цих комітетів у 1996 році був доданий Комітет регіональних торговельних угод.

Третя група – це органи, передбачені багатосторонніми торговельними угодами з обмеженою кількістю учасників, тобто необов'язковими для всіх країн-членів. Ці органи виконують функції, покладені на них цими угодами, і не підпорядковані безпосередньо

Генеральній раді, а функціонують у межах інституційної основи СОТ і повинні регулярно інформувати Генеральну раду про свою діяльність.

Висновки. Створення СОТ фактично стало найбільшою реформою світової торгівлі за період, що минув з кінця II світової війни, реалізувавши у сучаснішій формі спробу створення у 1948 році Міжнародної організації торгівлі. Цим було завершено формування основного комплексу універсальних договорів системи ГАТТ, що дозволяє говорити про створення нового глобального правового порядку в трьох основних сферах торговельних операцій – товари, послуги, інтелектуальна власність, – до якого сторони ГАТТ прагнули з моменту підписання Генеральної угоди.

УДК 339.923

Радзієвська С.О., к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ТРАНСКОНТИНЕНТАЛЬНІ ПРОЦЕСИ В АТР

Анотація. Розглядаються трансконтинентальні процеси в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, результатом яких стало формування Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва, Транстихоокеанського партнерства і Регіонального всеохоплюючого економічного партнерства.

Постановка проблеми. На початку ХХІ століття у світовій економіці спостерігається нова тенденція – трансрегіоналізація, яка представляє собою

процес утворення регіональних інтеграційних об'єднань шляхом укладання угод між регіональними об'єднаннями і державами, що належать до різних регіонів.

Одним із видів трансрегіональних об'єднань є трансконтинентальні об'єднання, що формуються регіональними об'єднаннями та державами, які знаходяться на різних континентах.

Основні матеріали дослідження. Особливе місце у глобальній економіці займає Азіатсько-Тихоокеанський регіон (АТР), регіоналізм якого набув глобального значення. Азіатський глобалізм, на думку видатного українського академіка НАН України О. Г. Білоруса, стане ще агресивнішим і експансивнішим, ніж американський (євроатлантичний) і, очевидно, буде здатним потіснити країни Заходу і перетворити Південно-Східну Азію на зону світової економіки, що найдинамічніше розвивається. Завдяки динамічному розвитку Китаю і нових індустріальних країн Азії саме АТР відіграє провідну роль у процесі переміщення центру глобальних трансформацій із Західної Європи і Північної Америки в Азію.

В АТР знаходяться такі два економічні гіганти, як Японія і Китай, нові індустріальні країни із швидкими темпами розвитку – Республіка Корея, Сінгапур, Малайзія, Таїланд, Філіппіни; країни з потенційно великим внутрішнім ринком – Індія, Пакистан, Індонезія; країни з перехідною економікою, які можуть одержати новий імпульс розвитку – азіатські та закавказькі республіки колишнього СРСР, Російська Федерація; нафтовидобувні країни Перської затоки, що мають не тільки нафту, але й контролюють значні валютні кошти.

Успіхи АТР пояснюються його активною участю у процесах глобалізації та регіоналізації. Так, найбільшим серед діючих в світі є Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), яке формують країни Євразії (Росія), Азії (Бруней, В'єтнам, Гонконг, Індонезія, Китай, Республіка Корея, Малайзія, Таїланд, Тайвань, Філіппіни, Чилі, Японія) Північної (США, Канада, Мексика) і Південної Америки (Перу, Чилі), Австралії, Нової Зеландії і Папуа-Нової Гвінеї, тобто 19 країн чотирьох континентів, та території Гонконгу і Тайваню. АТЕС умовно (через відсутність статусу зони вільної торгівлі) можна вважати першим у світі трансконтинентальним співробітництвом (форумом), створеним в 1989 р. в Канбері за ініціативи Австралії та Нової Зеландії, головними задачами якого є узгодження політики в галузі торгівлі та інвестицій; співробітництво в галузі енергетики, транспорту і телекомунікацій, туризму, охорони довкілля.

Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) є ядром регіональної інтеграції в Азії (декларацію підписано 8 серпня 1967 р.) і включає десять країн-членів: Бруней, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма, Філіппіни, Сінгапур, Таїланд, має внутрішню зону вільної торгівлі (ЗВТ), пі-

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

дписала і веде переговори про підписання угод про ЗВТ з усіма найбільшими економіками в Азії – Китаєм, Японією, Індією, Південною Кореєю, також ЄС тощо. Слід звернути увагу на те, що про АСЕАН слід говорити як про провідну організацію в інтеграційних процесах в АТР, як про активного учасника трансконтинентальних інтеграційних процесів, але не як про трансконтинентальне об'єднання.

Розглянемо процеси утворення трансконтинентальних об'єднань в АТР, де вже сформувалися на початку ХХІ століття два трансконтинентальні проекти – Транстихоокеанське торговельне партнерство (ТТП) і Регіональне всеохоплююче економічне партнерство (РВЕП).

Таблиця 1

Порівняльні характеристики РВЕП та ТТП, 2014-2015 рр.

Характеристика	РВЕП	ТТП
Початок офіційних переговорів	Листопад 2012 р.	Березень 2010 р.
Підписання угоди	Вересень 2016 р.	Лютий 2016 р.
Населення, млн. осіб (2014)	3461	809
Обсяг номінального ВВП, млрд. дол. (2014)	22658	28031
Кількість країн-учасниць (2016)	16	12
Офіційні початкові цілі проекту	Реалізація концепції багатосторонньої ЗВТ АСЕАН	Створення нової моделі торгівлі ХХІ століття
Головні драйвери	АСЕАН і Китай	США

Перший проект – ТТП – має за мету посилення ролі США в регіоні, другий (РВЕП) – посилення ролі КНР. Японія бере участь в обох проектах, що можна пояснити її залежністю від США і давню провідну роль в АТР. США і Китай конкурують за право грати основну роль у формуванні нової економічної архітектури й у створенні регіональної системи правил у сфері торгівлі та інвестиційної діяльності. За допомогою ТТП США планують переорієнтувати процеси економічного регіоналізму зі східноазійського напрямку на транстихоокеанський, позбавивши тим самим КНР ініціативи формування режимів вільної торгівлі з регіональними партнерами. Проект ТТП став американським, спрямованим на утвердження їхнього статусу глобального гегемона. Розвиток проекту ТТП дозволить США запровадити «американоцентричний» формат економічного регіоналізму, витіснивши на периферію альтернативне йому АТЕС.

РВЕП як ідея була висунута Японією та підтримана Індією. РВЕП розвиває утворене у 2010 р. Всебічне економічне партнерство для Східної Азії, формат АСЕАН+6, або Східно-Азійський Саміт (АСЕАН, Китай, Японія, Республіка

Корея, Австралія, Нова Зеландія та Індія). Вважається, що проект РВЕП відповідає інтересам зовнішньоекономічної політики Китаю, спрямованої на досягнення ним статусу регіонального лідера, має сенс альтернативи американській політиці в АТР. Механізм ВРЕП базується на принципах, які використовуються в АСЕАН.

Модель членства для ТТП – модель «Всі країни АТР», модель членства для РВЕП – Модель «АСЕАН плюс Х», можливо приєднання інших країн.

Висновки. В АТР розгорнулася боротьба між США і Китаєм за лідерство в регіоні. ТТП і РВЕП мають конкурентний характер. Перспективи проекту ТТП нечіткі через негативне відношення президента США Дональда Трампа, який одним із своїх перших указів вивів США зі складу учасників проекту ТТП.

УДК 339.52

Куценко І.Г., старший викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки

РЕГУЛЮВАННЯ ІМПОРТУ ТОВАРІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. *Інтенсифікація процесів інтеграції та глобалізації сприяє зростанню масштабності міжнародних торговельно-економічних відносин та обумовлює формування відповідних систем регулювання імпорту товарів у рамках глобальних торговельних інституцій.*

Постановка проблеми. Перебування України в регуляторному полі СОТ та реалізація проекту створення зони вільної торгівлі з ЄС фактично мінімізують використання інструментів тарифного захисту внутрішнього ринку, натомість нетарифні методи, валютна та податкова політика розглядаються як головні засоби формування ефективного протекціоністського режиму для захисту окремих секторів економіки.

Основні матеріали дослідження. Угода про асоціацію між ЄС та Україною – це комплексний договір, який охоплює політичні і економічні відносини між країнами. Торговельна частина цієї угоди знайшла відображення у створенні поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ), застосування якої розпочалось у січні 2016 р. Економічна мета підписаного документу стратегічного та геополітичного значення в історії України полягає у тому, щоб сприяти модернізації української економіки за рахунок нарощування обсягів торгівлі з ЄС та іншими країнами, а також удосконалити механізм регулювання економіки відповідно до європейської практики.

ПВЗВТ практично повністю лібералізує торгівлю між Україною та ЄС, причому з доволі високим рівнем асиметричності, оскільки ЄС проводить та-

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

рифну лібералізацію у повному обсязі і негайно для переважної більшості товарів, у той час як Україні надається термін від трьох до семи років. Це надасть українським експортерам додатковий час для підготовки до умов жорсткої конкуренції на європейському ринку.

У цілому слід відмітити, що скасування тарифів є класичною основою створення зони вільної торгівлі. За даними Європейської Комісії, Україна та ЄС скасують 99,1 % і 98,1 % мит відповідно.

У 2009 р. український імпорт становив 48 % ВВП. Цей показник у 2 рази більший, ніж в Італії, у 2,5 – ніж у Росії, в 4 рази – ніж у Бразилії, в 1,2 разу – ніж у Польщі.

За теорією міжнародної торгівлі, будь-яка країна імпортує товари, витрати виробництв яких є вищими порівняно з іншими країнами, або товари, для вироблення яких у країні необхідно витратити значні обсяги дефіцитних факторів виробництва, передусім праці та капіталу.

У товарній структурі світового імпорту можна виокремити три групи товарів, які зазвичай характеризують рівень розвитку країни-імпортера та можливості впливу імпорту на виробництво. До першої групи належать товари, які не виробляють у даній країні; до другої – товари, призначені задовольняти внутрішній попит, який не покривається вітчизняним виробництвом за кількістю, асортиментом і якістю; до третьої – деталі та комплектуючі, імпорт яких пов'язаний з участю країни в міжнародній кооперації виробництва.

Слід зазначити, що лише наявність в імпорті всіх трьох груп може бути однією з ознак високорозвиненої економіки, особливо завдяки її задіяності в міжнародних економічних мережах.

Таким чином, Україна в прискореному темпі запроваджує негайний преференційний режим лише для 49,2 % промислових товарів, що експортуються з ЄС. Однак, після семи років перехідного періоду частка експорту ЄС, для якої Україна запроваджуватиме тарифну лібералізацію, зросте до 96 %. Зокрема, Україна запровадить поступову лібералізацію для деяких видів мінеральних продуктів (3 роки), органічної продукції хімічної промисловості (до 3 років), добрив (до 3 років), автомобільних гумових шин (до 5 років), шкіряних виробів (до 5 років) і текстильних товарів, наприклад, головних уборів (3 роки).

Україна взяла на себе зобов'язання у скасуванні мита на 88,5 % тарифних позицій сільськогосподарської продукції. Для майже половини таких товарів тарифна лібералізація буде проведена негайно, для решти передбачено період до семи років. Однак не усі імпортні мита будуть знижені до нуля, так на 8,7 % тарифів на сільськогосподарські товари буде застосовано лінійне скорочення на 20-60 % протягом 5-10 років.

По закінченні перехідного періоду залишкові рівні тарифів збережуться. Водночас для 2,8 % тарифних позицій сільськогосподарської продукції (товарних груп м'яса і цукру) будуть застосовані тарифні квоти.

Будь-які нетарифні заходи мають на меті захист національного товаровиробника, забезпечення безпеки та якості продуктів, що імпортуються. Водночас, їх застосування в Україні має рамковий характер з огляду на те, що продукція вітчизняного виробництва є неконкурентоспроможною за ціною і якістю, а відтак за багатьма товарними позиціями, особливо непродуктивними товарами, перевага надається імпортом аналогам.

Запровадження тарифних квот на імпорт продукції, визначення переліку товарів, імпорт яких підлягає ліцензуванню, контроль за цінами, вимоги до сертифікації та стандартизації та інші нетарифні заходи у своїй сукупності сприяють захисту українських підприємств від іноземної конкуренції, консервуючи наявну структуру виробництва та експорту.

Щодо обсягових показників імпорту з країн ЄС, то стрімке знецінення гривні (32,8 % у 2014 р. і 45,8 % у 2015 р.) і скорочення як споживчого, так і інвестиційного попиту, призвело до зниження обсягів імпорту товарів з ЄС (на 21,3 % у 2014 р. та 27,2 % у 2015 р.). Разом з тим частка імпорту товарів з ЄС у загальному обсязі імпорту починаючи з 2012 р. зростає, склавши за підсумками 2015 р. 40,9 %. Таке зростання частково зумовлено різким скороченням обсягів міжнародної торгівлі з Російською Федерацією.

У структурі імпорту 22,7 % у 2015 р. складають мінеральні продукти (зокрема, мінеральне паливо, нафта і нафтопродукти), 17,23 % - продукція хімічної промисловості, 17,37 % - механічне обладнання, машини і механізми, 8,37 % - пластмаса та гума.

Висновки. Зростання обсягів імпорту товарів на внутрішньому ринку України, які за рівнем конкурентоспроможності порівняно з імпортними аналогами є на порядок вищими, призводить до збільшення обсягів імпортоспоживання. Складнощі в пошуку потенційних ринків збуту для експорту вітчизняних товарів через невідповідність їм європейським стандартам та низьку конкурентоспроможність можуть призвести до згортання ряду виробництв та подальшого нарощування негативного сальдо торговельного балансу. Сировинна спрямованість експорту, яка містить невисокий відсоток доданої вартості, та майже повна відсутність високотехнологічних виробництв поглиблюють неефективну Управління економічними процесами: сучасні реалії і виклики міжнародну спеціалізацію України та підвищують вразливість економічного розвитку від зовнішніх чинників. Необхідна гармонізація технічного регулювання до міжнародних стандартів, вказівок і рекомендацій з метою диверсифікації зовнішніх ринків збуту, а також сприяння розвитку

бництва через підвищення відповідальності бізнесу з метою модернізації моделей господарювання, що позитивно впливатиме на конкурентоспроможність вітчизняної продукції.

УДК656.73:330

Паткевич Н.О., старший викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки

КОНТЕЙНЕРИЗАЦІЯ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЯК СКЛADOVA СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Анотація. За результатами досліджень доведено, що контейнеризація є прогресивним методом в організації процесу товарообміну, вона скорочує час доставки вантажів, зменшує втрати вантажів, допомагає підвищувати ефективність мультимодальних технологій перевезень.

Постановка проблеми. Проведення аналізу стану контейнеризації міжнародних змішаних вантажних перевезень на світовому і вітчизняному ринках.

Основні матеріали дослідження. Особливу роль у світовій торгівлі належить транспорту, від його роботи залежить ефективність, якість і розвиток зовнішньоекономічних зв'язків будь-якої країни. Товар не може бути доставлений з однієї країни до іншої без використання транспортних засобів. Міжнародним вважається перевезення, що здійснюється між двома чи більшою кількістю держав, які забезпечуються морським, залізничним, річковим, повітряним і автомобільним транспортом. Оптимізація перевезень вантажів різними видами транспорту, який об'єднаний в світову транспортну систему, істотно впливає на контрактну ціну товару і обсяги торгівлі. Транспортні витрати бувають настільки великими, що роблять експорт та імпорт товарів не вигідним. Значний внесок у розвиток світової транспортної системи здійснили вчені: Бакаєв О.О., Бакаєв Л.О., Безелюк А.О., Єдін О.Й., Кулаєв Ю., Коба В.Г., Макаренко М.В., Милославська С.В., Мироненко В.К., Примачов Н.Г., Постан М.Я., Плужников К.І., Сич Є.М., Шинкоренко В.Г., Холоденко А.М., Чекаловець В.Н., Чеховська М.М., Цветов Ю.М.

Аналізуючи науково-дослідницьку базу названих вчених та ураховуючи зростання глобальної економіки можна констатувати, що світова транспортна система це сукупність всіх взаємопов'язаних видів транспорту та перевантажувальних і зберігаючих засобів які на базі зовнішньоекономічної інфраструктури забезпечують просування товарів і послуг від виробника однієї країни до споживача в інші країни. При цьому організація перевізного проце-

су повинна базуватися на організаційно-технічній і технологічній взаємодії різних видів транспорту, широкому розвитку мультимодальних, інтермодальних та комбінованих перевезень вантажів.

Останнім часом у світовому вантажообороті відбуваються помітні зміни. Лідером без урахування трубопровідного залишається морський транспорт, питома вага в загальному вантажообороті якого складає 87,7 %, на друге місце вийшов автомобільний транспорт (6,0 %), частка залізничного, внутрішнього водного і авіаційного відповідно складає 4,8 %, 1,0 %, та 0,5 %.

Морський транспорт відрізняється від інших тому, що його діяльність має безпосередньо міжнародний характер. 90 % флоту здійснює закордонні перевезення, він має постійний зв'язок з іншими видами транспорту (змішані перевезення). За підрахунками французьких та російських вчених капіталовкладення в морську індустрію не перевищують 5-10 % від капіталовкладень в залізничну інфраструктуру, собівартість морських перевезень нижче залізничних в 1,52 рази. Особливу роль морський транспорт відіграє у розвитку змішаних перевезень, які є одним із напрямів технічного прогресу, так як дають можливість використовувати перевагу кожного виду транспорту на окремих етапах перевезень. За допомогою аналізу організаційно-правових аспектів міжнародних змішаних перевезень вантажів можна надати висновок, що змішані міжнародні перевезення це доставка вантажу як мінімум двома видами транспорту з місця відправлення в даній країні до місця призначення вантажу в іншій країні.

Найбільш прогресивним методом організації доставки вантажів, що дозволяє комплексно механізувати весь процес навантажувально-розвантажувальних операцій на етапі переміщення вантажу, виключити зайві операції, скоротити час перевезення і підвищити продуктивність транспортних засобів і механізмів є контейнеризація. Контейнеризація є радикальним прогресивним методом в організації процесу товарообміну, вона забезпечує скорочення витрат на тару, зведення до мінімуму втрат вантажів у процесі їхньої доставки від місця виробництва в сферу споживання, а також ефективне використання сучасних підйомно-транспортних засобів. Контейнеризація допомагає підвищити ефективність у розвитку мультимодальних технологій перевезень вантажів.

Перші спроби перевезення вантажів у контейнерах розпочалися в кінці XIX століття. Основний прорив у розвитку використання контейнерів пов'язаний з ім'ям американського підприємця Малькольма Макліна, який розробив конструкцію контейнера. Ця конструкція була універсальною та дозволяла здійснювати перевезення всіма видами транспорту. Процес уніфікації контейнерів був швидким. Чинні на сьогодні норми, технічні вимоги та

стандарти обслуговування контейнерів розроблені Міжнародною організацією стандартизації.

З 1990 р. світова контейнерна торгівля розвивалася з щорічним темпом 9,8 %. В 2007 р. вона зросла на 11,9 % по відношенню до 2006 року. Якщо вимірювати обсяг перевезень в тоннах, то контейнерна торгівля в 2007 р. склала 1,24 млрд. тонн, що відповідає 25% загальної кількості сухого вантажу. В подальшому на світовий ринок контейнерної торгівлі вплинула фінансово-економічна криза 2008-2009 рр., яка призвела до зниження темпів зростання в 2008 р. до 2,4 % і падіння на 9,7 % в 2009 р.

За минулі 10 років середньорічний приріст контейнерної торгівлі відставав від темпу зростання світового ВВП на 1,12 % і відповідно до зовнішньоторговельного обороту на 1,85 %, що є стримуючим фактором зростання глобальної економіки. Згідно з теорією економічного зростання темпи контейнерної торгівлі повинні випереджати темпи зростання світового реального ВВП. Як уже відмічалось, морський транспорт виконує 87,7 % світового обсягу з вантажообороту, особливу роль він відіграє в розвитку перевезень в контейнерах. Так, в 2013 р. контейнерні перевезення морським флотом склали 1524 млн. тонн, що до загального обсягу перевезень становить 16,0 %. По відношенню до 2012 року темп зростання перевезень в контейнерах склав 4,6 %. З 1985 р. на морському транспорті почали активно впроваджуватися мультимодальні контейнерні перевезення вантажів.

Мультимодальні перевезення – це перевезення вантажів двома або більше видами транспорту в одній вантажній одиниці (контейнері) без перевантаження самого вантажу під час зміни виду транспорту, за одним контрактом (з наскрізною тарифною ставкою), за одним документом (коносаментом) та однією відповідальною стороною – оператором мультимодальних перевезень (ОМК).

Судноплавні контейнерні лінії перетворилися в мультимодальний транспорт, що дало можливість значно покращити технологію міжнародних перевезень контейнерів з одночасним інтегрованим логістичним обслуговуванням своїх клієнтів. Тому мультимодальний транспорт є системою, яка покладає відповідальність за транспортні дії на одного оператора і координує всі операції пов'язані з доставкою вантажів в контейнерах від дверей вантажовідправника до дверей вантажоотримувача.

Висновки. Перевезення вантажів мультимодальним транспортом виконуються в межах контейнерної транспортно-логістичної системи, яка уявляє собою сукупність технічних засобів, об'єктів, технологій перевезень і завантажувально-розвантажувальних робіт, а також підсистем управління цими всіма процесами. Рівень перевезень світових контейнерних вантажів за мультимодальним транспортом

тимодальними технологіями сьогодні складає біля 40 % від загального контейнерообороту.

УДК 399.9

*Войткова А.О., факультет Управління і технологій, група 1511
Науковий керівник: к.е.н., доцент Кузьменко О.М.*

НАСЛІДКИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

***Анотація.** Розглянуто наслідки міжнародної міграції трудових ресурсів на ринку праці України.*

***Постановка проблеми.** В наш час питання трудової міграції українців стає дедалі більшого масштабу та розголосу. Через те, що наразі це доволі актуальне питання, яке стосується наших цінних кадрів в різних сферах. Оскільки нині велика кількість українців, у силу зростання політичних, економічних, соціальних проблем в державі, вимушені емігрувати за кордон для пошуку кращої роботи, умов життя та соціальної захищеності.*

***Основні матеріали дослідження.** Нині Україна на міжнародних ринках переважно виступає як держава – експортер робочої сили, хоча відмічається тенденція до зростання кількості іноземних громадян, які працюють в Україні. Статистичні дані свідчать, що кількість останніх приблизно в 10 разів менша, ніж кількість українців, які працюють за кордоном. При цьому йдеться лише про офіційну статистику, яка не враховує нелегальних мігрантів та біженців. Серед країн, в які спрямовані потоки трудової міграції з України – Росія, Польща, Чехія, Італія, Греція, Кіпр, а останнім часом – і Німеччина, Португалія, Іспанія та інші розвинені країни Західної Європи. Потік трудової міграції у цьому напрямку обумовлений перш за все близькістю кордонів та певною лояльністю місцевих законів до працівників-емігрантів. Введення візових режимів в окремих країнах, де переважно працювали робітники з України, сприяє розширенню географії міграції робочої сили. У нашій країні працевлаштовуються громадяни з Росії, Молдови, Китаю, В'єтнаму, Туреччини переважно у сфері торгівлі, послуг тощо, в той час як українці за кордоном – у промисловості, будівництві, сільському господарстві. Отже, слід зауважити, що це призводить як до позитивних так і до негативних наслідків.*

Позитивними наслідками міграції для України:

– послаблення потоку безробіття на національний ринок праці, зниження соціальної напруженості в суспільстві;

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

- надходження до України додаткової іноземної валюти у формі грошових переказів трудових емігрантів та інвестування коштів в економіку через створення спільних підприємств з іноземними засновниками;
 - частина емігрантів після повернення з-за кордону вкладає зароблені кошти в організацію бізнесу, виробництва тощо, що певною мірою сприяє формуванню ринкових відносин;
 - за рахунок іммігрантів, особливо кваліфікованих, прискорюються темпи зростання економіки: додатковий попит на товари та послуги стимулює зростання виробництва і створює додаткову зайнятість;
 - підвищення кваліфікації працівників, за умови повернення мігрантів;
 - сприяння інтеграції України до світового ринку праці;
 - надання працездатному населенню можливості реалізувати свої здібності за кордоном, підвищити рівень кваліфікації, поліпшити матеріальне становище;
 - спонукання продуктивнішої діяльності українських працівників через створення конкуренції з закордонними фахівцями.
- До негативних наслідків, породжених міграцією, відносяться:
- дає прихований вклад у зменшення населення України;
 - погіршення сімейних стосунків через довготривалу відсутність членів родин: виникає нестача батьківської уваги, деформуються родинні цінності;
 - втрата Україною найконкурентоспроможнішої частини власної робочої сили (особливо науковців і фахівців), що призводить до уповільнення темпів науково-технічного прогресу;
 - соціальні чвари, конфлікти, загострення міжнаціональних проблем, злочинність тощо;
 - виникнення додаткових проблем, пов'язаних з соціальним захистом іммігрантів;
 - втрата кваліфікації, оскільки особи з високим рівнем професійної підготовки здебільшого виконують за кордоном малокваліфіковану роботу;
 - серйозною є також проблема реадaptaції робітників, які повертаються після роботи за кордоном і відвикли від місцевих умов праці та життя;
 - додаткові витрати з бюджету на підготовку нових спеціалістів;
 - втрата Україною іноземної валюти, що вивозиться іммігрантами як власні заощадження;
 - трудова міграція, як масове явище, не сприяє наповненню пенсійного і соціального фондів через відсутність відрахувань від заробітної плати заробітчани;
 - збільшення тиску на національний ринок праці внаслідок створення іноземними громадянами конкуренції місцевій робочій силі;

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

- виникнення політичних та економічних претензій до України з боку країн-реципієнтів у зв'язку зі збільшенням нелегальної трудової міграції українців;
- зростання злочинності та соціальної напруженості у суспільстві через між-національні конфлікти.

За офіційними даними, Україна втратила 7 % працездатного населення з 2015 року. Ці цифри можуть збільшитися через безвізовий режим з ЄС. А дані Міжнародної організації міграції говорять, що 12 % українців знайшли роботу за кордоном або планують це зробити. Загалом міжнародна міграція робочої сили на ринку праці в Україні є складним і масштабним явищем, яке викликає неоднозначні результати:

- ліквідуючи дефіцит робочої сили в деяких галузях і регіонах, вона загострює конкуренцію на ринку праці;
- даючи можливість отримання надприбутків, створює додатковий тиск на соціальну сферу країн-реципієнтів (країн, в які спрямовані потоки робочої сили);
- еміграція, з одного боку, відкриває можливості для взаємозбагачення культур, а з іншого – створює проблему збереження національної самобутності як іммігрантів, так і місцевого населення;
- трудова еміграція сприяє вирішенню проблеми безробіття і, водночас, призводить до втрати якісно кращої національної робочої сили.

–

Висновки. Отже, розглядаючи цю тему можна побачити, що Україна на сьогодні зіштовхнулася з глобальною проблемою, як міграція робочої сили, яка викликає неоднозначні результати. Вона призводить до значного впливу трудового потенціалу і несприятливо впливає на його розвиток. Насамперед, слід зазначити, що міграційні рухи є явним показником реакції населення на зміни в соціальному, політичному, економічному житті будь-якого суспільства. Розмір, напрямки та масштаби таких процесів певної мірою свідчать про стабільність або навпаки про нестабільність суспільного розвитку, про загальний рівень населення, відчуття їх значущості в державі. Процес трудової міграції в Україні має тенденцію до зростання. Саме тому необхідно, для більш ефективного використання трудових ресурсів, запровадити систему моніторингу міграційних потоків населення і удосконалити законодавче забезпечення. Оскільки просто зупинити трудову міграцію неможливо, то варто використовувати її позитивні наслідки та намагатися зменшити негативні.

УДК 339.56

*Деркач Д.М., факультет Управління і технологій, група 3-ЕП
Науковий керівник: к.е.н., доцент Радзієвська С.О.*

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. Розглянуто товарну та географічну структуру експорту та імпорту товарів України, основні проблеми та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України товарами.

Постановка проблеми. Обсяги експорту та імпорту є одними з показників розвитку економіки будь-якої країни. Відносно високий рівень інтегрованості економіки України зумовлює необхідність розв'язання актуальної проблеми взаємозв'язків, з одного боку, між експортом та імпортом і, з іншого, – економічним зростанням національної економіки. У 2016 році рівень відкритості економіки склав 51,55 %, країна імпортувала продукцію з 207 країн, була експортером до 198 країн, що свідчить про високий рівень залежності економіки України від економічної кон'юнктури на світових ринках. Питома вага торгівлі товарами у всій торгівлі товарами і послугами України у 2015 році становить 81,46 %, у 2016 році – 80,6 %, тому розглянемо особливості торгівлі товарами.

Основні матеріали дослідження. У 2016 році експорт товарів з України знизився на 4,6 % (з 38,127 млрд. дол. США у 2015 році до 36,362 млрд. дол. США у 2016 році). Імпорт товарів зріс на 4,6 % (з 37,516 млрд. дол. США до 39,250 млрд. дол. США). Сальдо торгівлі товарами від'ємне і складає 2,89 млрд. дол. США. Провідною довгостроковою тенденцією розвитку українського експорту є зменшення частки країн СНД, починаючи з 2011 року (з 38,27 % у 2012 р. до 16,59 % у 2016 р.) та одночасне зростання частки країн ЄС, Азії та Африки. Натомість суттєво зросла частка країн ЄС – з 30,07 % у 2005 р. до 37,12 % у 2016 р.

У основних групах товарів на експорт України переважає продукція рослинного походження – 8 093,7 млн. дол. США (22,3 %), недорогоцінні метали та вироби з них – 8 338,9 млн. дол. США (22,9 %) та жири та олії тваринного або рослинного походження – 3 963,0 млн. дол. США (10,9 %). З наведених даних можна зробити висновок, що більше половини експорту України за 2016 рік становить продукція з низькою доданою вартістю, ціни на яку значно коливаються. За оцінкою В. Власюка, переробка деревини, що експортується з України, у готові вироби може дати щорічно 450-550 млн. дол. США

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

доданої вартості та близько 100 тис. нових робочих місць з урахуванням суміжних виробництв. У 2015 році Україна експортувала вироби з деревини (включаючи кругляк) на суму 1,1 млрд. дол. США, а Польща реалізувала виробів – на 23 млрд. дол. США.

Вийти на нові ринки та суттєво зекономити Україні допомагають квоти на експорт, надані ЄС. Україна повністю використала квоти на постачання рослинної продукції – 950 000 тон пшениці, 400 000 тон кукурудзи, 250 000 тон ячменю. За перші 10 днів 2018 року Україна повністю використала квоту на постачання меду 5 000 тон, але квота на експорт меду не стала вирішальною, українські експортери продовжили продавати мед поза квотою, що свідчить про конкурентоспроможність та якість вітчизняної продукції.

На жаль, у 2015 році було використано лише 9 з 36 квот (для порівняння у 2014 році лише 6). Основні причини неспроможності використання тарифних квот повною мірою є проблеми з дотриманням правил безпеки харчових продуктів, недотримання стандартів у сфері СФЗ, недостатнє внутрішнє виробництво, орієнтація на контрагентів з країн – не членів ЄС, низький рівень попиту на товари українського виробництва, відсутність торговельних партнерів з ЄС.

Якщо в Україні у 2013 році частка сировини в експорті становила 24,09 %; напівфабрикатів – 44,73; споживчих товарів – 16,03; товарів промислового призначення – 13,71 %; то в 2014 – відповідно 27,34 %; 45,94; 15,72; 10,11 %. Українськими дослідниками фіксується закріплення позиції України як виробника і постачальника сировинної та низькотехнологічної продукції. Слід погодитися із заступником директора Інституту економіки і прогнозування А. А. Гриценком стосовно того, що для економіки характерні великі диспропорції, які сформувались у результаті дії базової деструкції, що виникла в результаті поєднання інверсійного (зміненого порівняно зі звичайним) типу ринкових трансформацій і глобалізації. Базова деструкція полягає в тому, що у нас не створено свого базового комплексу внутрішнього соціально-економічного розвитку, не збудовано внутрішнього ринку, не створено внутрішнього споживчого і виробничого попиту і відповідної пропозиції, не задоволено базових потреб населення, а Україна відразу в визначальній частині пристосувалася до фрагментів зовнішніх ринків як сировинний придаток. Ця базова деструкція проявляється в цілій низці інших похідних структурних деформацій і виступає чинником подальшого диспропорційного розвитку України.

Ще однією проблемою є те, що на сьогодні в Україні недостатня фінансова підтримка експортерів та їхній захист від ризиків неплатежів та фінансових втрат, проте 7 лютого 2018 року Кабінет Міністрів України за ініціативи Мі-

некономрозвитку прийняв рішення про створення Експортно-кредитного агентства. За словами першого віце-прем'єр-міністра України Степана Кубіва, Експортно-кредитне агентство сприятиме переходу України від сировинного експорту до експорту товарів і послуг із значною часткою доданої вартості. Повідомляється, що після запуску Експортно-кредитне агентство здійснюватиме страхування, перестраховування і надання гарантій за договорами, які забезпечують розвиток експорту. Воно також братиме участь у виконанні програм часткової компенсації відсоткової ставки за експортним кредитом і надаватиме консультації експортерам.

Перейдемо до розгляду товарної та географічної структури імпорту України. Найбільші надходження у 2016 році здійснювалися з країн ЄС, а саме: з Німеччини – 11,0 % від загального обсягу імпорту (механічні машини, палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, засоби наземного транспорту, окрім залізничного), Польщі – 6,9 % (мінеральні продукти, нафта і продукти її перегонки, пластмаси, полімерні матеріали, електричні машини), Франції – 3,9 % (палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, різноманітна хімічна продукція, засоби наземного транспорту, крім залізничного) та Італії – 3,5 % (механічні машини, мінеральні продукти, нафта і продукти її перегонки, фармацевтична продукція). Серед інших країн найбільшу частку займає імпортована продукція з Китаю – 11,9 % (пластмаси, полімери, електричні та механічні машини), Російської Федерації – 13,1 % (нафта і продукти її перегонки, мінеральні продукти, механічні машини, добрива). У структурі імпорту товарів значна частка традиційно припадає на палива мінеральні, нафту і продукти її перегонки – 20 %. Причиною цього є те, що видобуток власної нафти недостатній для забезпечення потреб країни. Імпорт механічних машин складав 11,9 %, електричних машин – 8,2 %, засобів наземного транспорту, крім залізничного, – 7,2 %, пластмас, полімерних матеріалів – 5,6 % та фармацевтичної продукції – 4,1 %. Більшу частку імпортованої продукції Україна може виготовляти сама, що допоможе суттєво зекономити та підтримати вітчизняного виробника. Україні необхідно імпортувати лише високотехнічну продукцію, що буде позитивно впливати на реалізацію наукового та ресурсного потенціалу країни, підвищувати конкурентоспроможність економіки на міжнародній арені.

Висновки. Україна має закуповувати високотехнологічну продукцію з розвинених країн світу, що сприятиме розбудові сучасної інноваційно розвинутої економіки, основу якої формують виробництва V і VI технологічних укладів. Кращих результатів можна досягти не експортуючи сировину, а реалізуючи товари із значною часткою доданої вартості. Географічна структура торгівлі України змінюється, відбувається зниження частки країн СНД

та Росії та стрімке зростання обсягів торгівлі з країнами ЄС. Українським компаніям необхідно виходити на іноземний ринок з конкурентоспроможною продукцією високої якості. Перспективам розвитку експорту України сприятиме активна діяльність Експортно-кредитного агентства України.

УДК 330.368:332.14

*Донецький Я.О., факультет Управління і технологій, група 1511
Науковий керівник: к.е.н., доцент Кузьменко О.М.*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано стан міжнародного туризму в Україні, розглянуто його проблеми та перспективи подальшого розвитку.

Постановка проблеми. Із здобуттям Україною незалежності відкрились великі перспективи розвитку у галузі міжнародного туризму. Зумовлено це було ліквідацією «залізної завіси». Сучасна індустрія туризму у багатьох країнах світу приносить вагомі фінансові надходження до державного бюджету. Україна володіє сукупністю необхідних та унікальних ресурсів, які формують передумови для ефективного та високоприбуткового розвитку туристичної сфери (вигідне географічне розташування, сприятливий клімат, різноманітний рельєф, унікальне поєднання природно-рекреаційних ресурсів та культурно-історичної спадщини, гостинність, відкритість країни (сприятливий візовий режим для більшості іноземних туристів).

Основні матеріали дослідження. В умовах нинішньої економічної ситуації світових циклічних криз туризм є одним з небагатьох секторів економіки, який активно розвивається, водночас, туризм – це галузь, яка при всіх позитивних тенденціях розвитку є надзвичайно вразлива до будь яких потрясінь, при цьому ця галузь характеризується рисами швидкого відновлення після несприятливих обставин. Згідно закону України «Про туризм» організаційними формами туризму є міжнародний і внутрішній туризм. Внутрішнім туризмом є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території. До міжнародного туризму належать: в'їзний туризм – подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни.

В час військових дій та тимчасової окупації частини території України, економічної кризи спостерігаються негативні явища у туристичній галузі в частині фінансування. В цих умовах актуалізується необхідність пошуку дієвих механізмів розвитку туристичної галузі як в цілому в Україні, так і в окре-

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

мих регіонах. Також можна констатувати негативні тенденції розвитку туристичної галузі у 2014-2018 рр. порівняно з попередніми докризовими роками:

- позбавлення Україною третини її національного туристично-рекреаційного потенціалу та активів в Криму;
- тимчасова втрата багатого туристично-рекреаційного потенціалу тимчасово окупованої території Донецької області ;
- скорочення іноземних туристів, які прибувають з метою відпочинку в Україну внаслідок військових подій на сході;
- повний занепад круїзного туризму в Україні внаслідок втрати більшої частини пасажирських портів;
- девальвація гривні, зменшення доходів населення;
- погіршення фінансово-економічного стану та показників діяльності вітчизняних туристичних підприємств.

Туристичний потенціал України на сьогодні розкрито не повною мірою, про що свідчить 1,5-2,5 % частка туристичної галузі в структурі ВВП країни. Однак при оцінці конкурентної спроможності країн на ринку міжнародного туризму мають значення наступні аспекти: стан політико-правової бази, розвиток туристичної інфраструктури, ресурсний потенціал країни.

Політико-правове середовище має забезпечувати належні умови для ведення бізнесу, відповідати системі регулювання міжнародного та внутрішнього туризму з урахуванням наявних міжнародних норм, сприяти спрощенню візових, митних, прикордонних формальностей.

Усі заклади туристичної інфраструктури мають відповідати встановленим санітарно-гігієнічним нормам та певному рівню комфортабельності. Наявність необхідної кількості готелів, кафе, барів, ресторанів, різноманітних розважальних закладів є необхідною умовою розвитку туризму. На сьогоднішній день у значній частині регіонів України є достатня кількість вищезазначених установ. Проте є інша проблема, котра в значній мірі гальмує розвиток міжнародного туризму. У 2015 році в Україні нараховувалося близько 1,2 тисячі готелів, з них лише 10 % повністю відповідали міжнародним стандартам.

Розвиток і привабливість туристичної сфери країни залежить від її ресурсного потенціалу. Важливим чинником розвитку туризму є людські ресурси. Наявність висококваліфікованих кадрів у галузі туризму, доступність фахової освіти, запровадження інноваційних технологій виводять країну на новий міжнародний рівень. Ще однією важливою складовою ресурсного потенціалу країни є природні ресурси. Наявність рекреаційних ресурсів – це комплекс заходів, пов'язаних із використанням природних ресурсів з метою оздоровлення людини, розширення екологічного і культурного світогляду.

Виходячи з окреслених проблем розвитку туристичної галузі України, а також перешкод поступу галузі, необхідно реалізувати низку важливих дієвих заходів:

1. Для реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», внести відповідні запити та подання щодо фінансування сфери розвитку туризму в Україні.
2. Взяти під контроль Адміністрації Президента України виконання рекомендацій парламентських слухань «Розвиток туристичної».
3. Збереженням і популяризацією історичної спадщини та місцевої культури.
4. Поліпшенням якості і безпеки існуючих транспортних зв'язків.
5. Механізмами та організацією пришвидшення оформлення в пунктах перетину кордонів.
6. На регіональному рівні для відновлення та активізації круїзного туризму й створення комфортних умов з прийому іноземних туристів необхідно покращувати технічні та інфраструктурні можливості прийому та обслуговування круїзних суден.
7. Зробити великі грошові інвестиції в курортний туризм південного узбережжя.
8. Розпочати розвиток курорту в центральній Україні.
9. Розробити курорти для різних ланок населення.
10. Розвивати ланку незвичайного туризму в Україні.

Висновки. Є підстави стверджувати, що кризова ситуація в економіці та політиці, падіння попиту на виїзний туризм, скорочення в'їзного туризму справді може змінити ситуацію в українському туризмі. Адже за допомогою зусиль з розвитку туризму, Україну можна зробити привабливою не тільки для внутрішнього споживача, а й для європейців. І тоді вже, за наявності європейського сервісу, українці в принципі не матимуть потреби вкладати кошти в чужі економіки

УДК 339.92

Ковальова Д.С., факультет Управління і технологій, група 2-ОО
Науковий керівник: старший викладач Паткевич Н.О

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ЕФЕКТІВ НА МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Анотація. Розглянуто проблемні моменти сучасного етапу розвитку вирішення глобальних екологічних проблем, вплив зовнішніх ефектів ринкового господарювання у процесі розвитку міжнародного співробітництва.

Постановка проблеми. За результатами досліджень доведено, що участь країн у реалізації механізму Кіотського протоколу та здійснення інвестицій в поліпшення екологічного середовища розвинутих країн світу – це не лише додаткові витрати підприємства, а й необхідна умова їх подальшої успішної діяльності.

Основні матеріали дослідження. Зовнішні ефекти (або зовнішній вплив) – це побічні наслідки економічної діяльності, які не регулюються ринком і впливають на інтереси третіх осіб, як у сфері виробництва, так і у сфері споживання.

Якщо діяльність одного економічного агента принесла вигоду іншим, виникає позитивний зовнішній ефект. Прикладом позитивного зовнішнього ефекту може слугувати виробництво суспільних благ. Освіта, охорона здоров'я, дорожня інфраструктура, оборона і безпека, та інші види діяльності – це суспільні блага. Ринок неспроможний забезпечити громадян суспільними благами, тому держава стає основним їх виробником чи замовником, визначає оптимальну їх кількість і мінімізує витрати їх виробництва.

Якщо ефекти, викликані економічною діяльністю, є негативними, тобто призвели до витрат у інших виробників чи споживачів товарів та послуг, виникає негативний зовнішній ефект. Прикладом негативних зовнішніх ефектів є забруднення навколишнього середовища, викликане економічною діяльністю, виробництво небезпечних товарів, виробництво і споживання незаконних лікарських засобів і наркотиків, інше. Негативні зовнішні ефекти є додатковими витратами третіх осіб.

Оскільки зовнішні ефекти викликають мимовільне виникнення витрат або вигоди, вони провокують ринкову неефективність. З цієї причини необхідно втручання держави шляхом пропозиції або створення стимулів для забезпечення діяльності, яка відноситься до позитивних зовнішніх ефектів (наприклад, субсидування наукових досліджень і розробок або забезпечення безкоштовного вуличного освітлення), і шляхом перешкоджання або створення стимулів для припинення діяльності, що відноситься до негативних зовнішніх ефектам (наприклад, створення правил для контролю забруднення навколишнього середовища викидами з заводів). Існують три основні шляхи скорочення шкідливих викидів в навколишнє середовище: встановлення норм або стандартів щодо шкідливих викидів; введення плати за викиди; продаж тимчасових дозволів на викиди

Стандарти по шкідливим викидам – це встановлені законом межі концентрації шкідливих речовин в промислових відходах. Такі стандарти прийняті в багатьох країнах світу. Перевищення встановлених урядовими органами

норм стандарту тягне крупний штраф або кримінальне покарання, але стандарти не стимулюють виробників до зниження існуючого рівня забруднення.

Більшою гнучкістю володіє плата за викиди. Плата за викиди – це плата, що стягується з фірми за кожну одиницю викидів, що забруднюють навколишнє середовище. Така система сприяє скороченню загального обсягу шкідливих викидів, про що наочно свідчить досвід застосування її в Німеччині. Останнім часом набувають все більш широке застосування нові методи боротьби із забрудненням навколишнього середовища. Серед них така своєрідна форма, як продаж прав на забруднення природного середовища. Держава визначає обсяг шкідливих викидів, допустимий в даній області, і продає його в формі ліцензій, кожна з яких дає право на скидання забруднюючих речовин.

Негативні зовнішні ефекти загострили проблему стану навколишнього середовища. Однією з найболючіших сучасних проблем, що стоять перед людством, є забруднення атмосфери так званими парниковими газами, яке веде до негативних змін клімату всієї планети. Негативний зовнішній ефект викликає забруднення навколишнього середовища (викиди в атмосферу). Так, викид CO_2 від спалювання викопного палива становлять 64 % всіх викидів парникових газів усіх країн.

Вперше домовленість про те, що розвинуті країни світу повинні спільними зусиллями підтримувати концентрацію парникових газів в атмосфері на відносно безпечному рівні, було досягнуто у 1992 р., коли було прийнято рамкову Конвенцію ООН про зміну клімату. (Рамкова – означає така, що визначає лише загальні принципи і не встановлює конкретних вимог чи відповідальності). Конвенцію підписали понад 190 країн.

У розвиток Конвенції про зміну клімату наприкінці 1997 року в Кіото відбулась міжнародна конференція, де було прийнято рішення про те, що для різних країн викиди парникових газів до атмосфери фіксуються на рівні 1990 року та вводиться система торгівлі квотами на викиди. Квота країни (підприємства) складається з вуглецевих одиниць (вуглецева одиниця є неподільною формою товару на ринку квот).

За діючими міжнародними домовленостями кошти, отримані від торгівлі, мають бути направлені на проекти зі зниження викидів парникових газів.

За станом на кінець 2004 року переважна більшість країн, що підписали Кіотський протокол, ратифікували його. Серед цих країн Японія, Канада, країни ЄС. Україна ратифікувала протокол 4 лютого 2004 року. Затримка зі вступом Кіотського протоколу в силу визначалась тим, що його до початку 2005 р. не ратифікували США, на частку яких припадає 36 % викидів, та Росія (17 % викидів). Лише після ратифікації Кіотського протоколу Росією в лютому 2005 року він набув сили. Країни-учасники брали на себе відповіда-

льність за скорочення парникових викидів, а також отримували можливість продавати вивільнені квоти компаніям інших держав. Серед країн, які схвалили новий договір, 38 індустріально розвинених держав, в тому числі всі країни-члени ЄС, а також Австралія, Казахстан, Україна, Білорусь, Норвегія, Швейцарія, Ісландія, Ліхтенштейн і Монако.

Участь України в механізмах Кіотського протоколу – це крок держави, який можна розглядати як один із шляхів виконання закону «Про основи національної безпеки», згідно з яким до основних напрямків державної політики з питань національної безпеки, зокрема, віднесено: в екологічній сфері – реалізація заходів щодо зменшення негативного впливу глобальних екологічних проблем на стан екологічної безпеки України.

Висновки. Встановлено, що наявний досвід показує, що, за умови правильно розробленої системи, торгівля квотами на викиди може бути ефективним, надійним і прозорим інструментом для досягнення маловитратних скорочень викидів парникових газів. Водночас досягається мобілізація представників приватного сектору, залучаються інвестиції та активізується міжнародне співробітництво.

Кіотський протокол прийнято вважати першим міжнародним документом, в якому для вирішення глобальної екологічної проблеми використовується ринковий механізм.

Отже, країни-учасники протоколу мають можливість міжнародного обміну: квоти, що встановлені цим протоколом на викиди парникових газів, в обмін на компенсацію витрат зі зниження викидів.

УДК 330.322

*Марченко В.І., факультет Управління і технологій, група 3-ЕП**
Науковий керівник: к.е.н., доцент Радзієвська С.О.

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано обсяги прямих інвестицій з країн світу в Україну протягом 2011-2016 років та вплив ТНК на розвиток економіки України. Розглянуто проблеми і перспективи залучення інвестицій в Україну.

Постановка проблеми. В період економічної кризи в Україні, інвестиції – це один зі шляхів вирішення багатьох проблем. Процес залучення інвестицій торкається найглибших основ господарської діяльності та сприяє підвищен-

ню економічного розвитку країни та підвищенню якісних показників діяльності господарств різних рівнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це реальні інвестиції, призначені для вкладення у виробництво, які забезпечують контроль за діяльністю підприємства за допомогою володіння контрольним пакетом акцій. При ефективному використанні ПІІ можуть сприяти прискоренню темпів економічного зростання, поліпшенню ефективності використання ресурсів в економіці країни-реципієнта, поліпшенню платіжного балансу, оновленню та становленню нової інституційної структури та трансферу новітніх технологій. Отримання позитивних економічних результатів від іноземних інвестицій виникає лише за наявності здорового, сприятливого ділового середовища. Однак залучення іноземних інвестицій може призводити і до негативних наслідків, найголовнішим з яких є виникнення залежності країни від іноземного капіталу.

Іноземні інвестиції транснаціональних компаній мають великий вплив на національну економіку. Співпраця між іноземними ТНК і Україною розпочалася одразу після проголошення незалежності країни. Нині вплив ТНК на економіку України є досить вагомим. В Україні не залишилося жодної галузі економіки, в якій би не позиціонували себе ТНК. Це: страхування (AXA Group (Франція), Vienna Insurance Group (Австрія), до складу якої входить СК «Українська страхова компанія»), фінансовий сектор (Raiffeisen Bank International, UniCreditBank, OTP Group), торговельні компанії (Metro Cash&Carry, Auchan Group,), харчова (швейцарська компанія Nestle), тютюнова (British American Tobacco) та фармацевтична (Berlin-Chemie (Німеччина), Nycomed (Австрія), KRKA (Словенія), Gedeon Richter (Угорщина). Саме в цих об'єктах оборот капіталу є швидким, а ризики мінімальними.

Робота ТНК має позитивні наслідки, серед яких можна виділити:

- зростання рівня добробуту та доходів населення;
- впровадження інноваційних технологій, новітніх розробок;
- збільшення податкових надходжень до бюджету;
- нові можливості розвитку підприємництва;
- насичення ринку різноманітними товарами та послугами.

Зараз в Україні налічується сім тисяч філій іноземних ТНК. Однак, за сучасного не вигідного інвестиційного стану велика кількість іноземних інвесторів покидають вітчизняний ринок. За останні кілька років, починаючи з 2014 року, ринок покинули понад 30 ТНК, це банки, установи страхування та металургійні компанії.

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

Отже, як ми бачимо з таблиці 1, загальний обсяг іноземних інвестицій у 2011 році становив 46 293,5 млн. дол. США, у 2012 році відповідно – 49 494,4 млн. дол. США, у 2013 році – 53 178,1 млн. дол. США, у 2014 році – 53 704,0 млн. дол. США, тобто слід зазначити, що протягом чотирьох років, до 2015 року, надходження ПІІ було регулярними та стабільними. Темпи росту іноземних вкладень у 2012, 2013 і 2014 роках відповідно до 2011 року становили 106,9 %, 114,9 % та 116,0 % відповідно.

Починаючи з 2015 року загальний обсяг інвестицій скоротився проти 2011 року на 5 568,1 млн. дол. США і становив 40 725,4 млн. дол. США, у 2016 році скорочення проти 2011 року становить 8 638 млн. дол. США і становить – 37 655,5 млн. дол. США. Відповідно темпи росту у 2015 та 2016 роках становили 87,97 % та 81,34 % .

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції з країн світу в економіці України

Країна	Обсяги прямих інвестицій на 1 січня, млн дол. США						На 31 грудня 2016
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Кіпр	9799,4	13026,9	16478,1	17725,6	12769,4	10239,5	9691,6
Нідерланди	11396,6	9330,6	8733,7	9007,5	6986,7	6184,7	5753,9
Росія	3015,7	3222,5	3415,1	3525,9	2338,9	3036,9	349,8
Велика Британія	2287,1	2593,4	2553,6	2768,2	2153,4	1790,3	2046,3
Віргінські острови (Брит.)	1451,5	1666,0	2007,6	2275,9	1988,3	1715,0	1766,5
Німеччина	5080,0	5383,4	4549,4	2908,4	2105,2	1598,2	1606,6
Швейцарія	862,3	947,7	1105,9	1351,0	1391,5	1390,8	1467,3
Франція	2131,7	2024,0	1546,2	1520,5	1394,6	1305,4	1294,3
Австрія	1812,9	2509,4	2493,2	2314,0	1648,7	1559,8	1272,8
Люксембург	441,7	495,2	566,1	555,8	398,8	363,9	965,4
Угорщина	700,5	681,4	685,8	685,9	593,2	614,9	770,7
Польща	913,2	834,5	897,4	819,8	808,6	758,3	760,4
США	1134,8	1000,7	1013,9	934,7	701,6	634,1	698,8
Беліз	139,7	159,7	852,0	1026,6	652,5	535,1	523,4
Інші країни	5126,4	5619,0	6280,1	6284,2	4794,	4427,6	4687,7
Всього	46293,5	49494,4	53178,1	53704,0	40725,4	36154,4	37655,5

Наразі, прямі інвестиції в Україні за видами економічної діяльності у 2016 році надходять в різноманітні галузі, переважають вклади в фінансову і страхову діяльність (10 324,4 млн. дол. США), промисловість (9 550,2 млн. дол. США) та торгівлю (5 485,5 млн. дол. США).

Висновки. Одним із головних напрямів розвитку економіки України має бути залучення прямих іноземних інвестицій. Основними проблемами, які гальмують процес залучення іноземних інвестицій, є: політична і законодавча нестабільність, високий ступінь корумпованості та бюрократизму, надмірний рівень оподаткування, високий рівень інфляції та складний процес реєстрації, ліцензування і митних процедур.

Аналіз динаміки обсягу вкладення ПІІ в економіку України за останні роки свідчать про те, що вони не стали головним джерелом інноваційного розвитку. Також низька динаміка надходження іноземних інвестицій у вітчизняну економіку свідчить, що інвестиційна привабливість країни невисока. За останні 3 роки потік іноземних інвестицій в економіку зменшився, що було викликано нестабільною політичною ситуацією в Україні і світі.

Ефективність і стан інвестиційної діяльності в Україні найбільше залежить від відповідної державної і регіональної інвестиційної політики. Для того щоб зростали обсяги і поширювалося застосування іноземних інвестицій, потрібно здійснити оцінку впливу факторів інвестиційного середовища та клімату на інвестиційні процеси.

УДК 339.98

*Ніколенко М.Л., факультет Управління і технологій, група 3-ЕП
Науковий керівник: к.е.н., доцент Радзієвська С.О.*

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В МІЖНАРОДНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Анотація. Подано визначення транснаціональних корпорацій, розглянуто їхню роль у світовому господарстві, наведено топ-10 найбільших компаній світу в 2017 році. Виявлено тенденції зміцнення позицій ТНК на міжнародній арені.

Постановка проблеми. Процес транснаціоналізації є ключовою характеристикою сучасних світогосподарських відносин. На сьогодні транснаціональні корпорації (ТНК) – основний структурний елемент економіки більшості країн, провідна сила їхнього розвитку та підвищення ефективності. ТНК все частіше пронизують національні ринки і не завжди національний капітал здатен витримати конкуренцію.

Основні матеріали дослідження. У ХХІ столітті ТНК є рушійною силою в розвитку економіки більшості країн. ТНК – це підприємство, яке походить з однієї країни та вкладає ресурси в розширення своєї діяльності на міжнарод-

ному ринку шляхом заснування дочірніх компаній, відкриття філій в інших країнах з метою отримання найвигідніших умов господарської діяльності, що призводить до максимізації прибутку компанії та підвищення економічного впливу на національні економічні системи світу.

ТНК виступають суб'єктами міжнародного підприємництва. Основою ТНК є виробництво, розподіл та збут між найбільшими компаніями, що зумовлює трансформацію національного капіталу в міжнародний. ТНК для того, щоб зайняти провідні позиції у світовому господарстві, пройшли довгий шлях від визначення структури світового виробництва до трансформації ТНК у глобальні компанії. Згідно з дослідженням професора В. Г. Герасимчука, ТНК забезпечують близько 50 % світового промислового виробництва, на них припадає понад 70 % світової торгівлі, 40 % світової торгівлі відбувається усередині ТНК, яка здійснюється не за ринковими, а за трансфертними цінами. Зі 100 найбільших економік у світі 52 складають ТНК, 48 припадає на національні економіки. ТНК справляють відчутний вплив в усіх регіонах світу за рахунок наявних фінансових важелів, політичного лобі, а також через зв'язки з громадськістю.

У світовому господарстві ТНК відіграють неабияку роль: ТНК контролюють до 80 % патентів і ліцензій на нову техніку, технології та «ноу-хау». Практично вся торгівля сировиною контролюється ТНК, в тому числі 90 % світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну, джуту та залізної руди, 85 % – ринку міді і бокситів, 80 % – ринку чаю та олова, 75% – сирової нафти, натурального каучуку і бананів. Частка ТНК у платежах, які пов'язані з переданням технологій, становить більше 80 % у США та Великобританії і 90 % – у Німеччині.

Розміщення по території світу розвиненої мережі зі структурних підрозділів різного галузевого спрямування дозволяє ТНК максимально використувати переваги кожного окремого регіону. Найбільші корпорації зосереджені в розвинених країнах. Так, до двадцятки найбільших за оборотом компаній входять ТНК США, Японії, Німеччини, Франції, Великобританії та Нідерландів. При утворенні корпорацій в різних країнах вирішальну роль відіграють різні фактори: в США – фінансовий капітал, в Японії – спільне володіння акціями. Через низькі ціни на місцеву сировину і дешеву робочу силу міжнародні фірми створюють в країнах, що розвиваються, підприємства, що виробляють товари, на експорт в країни свого базування або надходять на міжнародні ринки. На даний час розміщення ТНК залежить від ринків збуту. Причиною є поширення енергозберігаючого виробництва, економічного з точки зору споживання енергії і сировини. Концентрацію капіталу ТНК у сфері виробництва підтверджують дані таблиці 1.

**Теоретична та прикладна економіка:
«Міжнародні економічні відносини»**

Таблиця 1

Топ-10 найбільших компаній світу Fortune Global 500, 2017 р.

Ранг	Назва ТНК і сфера діяльності	Річна виручка, млн. \$	Чистий прибуток, млн. \$	Активи, млн. \$	Кількість співробітників, тис. осіб
1	Walmart роздрібна торгівля	485 873	13 643	198 825	2300
2	State Grid комунальні послуги	315 199	9 571,3	489 838	926,067
3	Sinopec Group нафтопереробка	267 518	1 257,9	310 726	713,288
4	China National Petroleum нафтопереробка	262 573	1 867,5	585 619	1 512,048
5	Toyota Motor автотранспорт та запчастини	254 694	16 899,3	437 575	364,445
6	Volkswagen автотранспорт та запчастини	240 264	5 937,3	432 116	626,715
7	Royal Dutch Shell нафтопереробка	240 033	4 575	411 275	89
8	Berkshire Hathaway страхування	223 604	24 074	620 854	367,7
9	Apple технології	215 639	45 687	321 686	116
10	Exxon Mobil нафтопереробка	205 004	7 840	330 314	72,7

Сучасні ТНК концентрують свою діяльність в найбільш прибуткових і високотехнологічних галузях: фінансовій, нафтопереробній, фармацевтичній, хімічній, харчовій, високотехнологічному виробництві, електроніці тощо. У цих сферах ризики є мінімальними і обіг капіталу є дуже швидким. Цікаво відзначити, що 40 % усього світового доходу контролюють 147 ТНК. Аналіз взаємозв'язків 43 тисяч ТНК визначив існування певного їх «ядра», яке опирається на банківську систему. Незначна кількість ТНК шляхом прямого і непрямого володіння (через акції, облігації, інші цінні папери) контролює діяльність дрібніших корпорацій. Через них ТНК здійснюють величезний вплив і на усіх громадян.

Висновки. Встановлено, що спостерігається тенденція зміцнення позицій ТНК у міжнародній економіці. Деякі найбільші ТНК значно сильніші в еко-

номічному плані, ніж багато держав світу. 147 найбільших ТНК володіють 40 % усього багатства. Топ-50 корпорацій управляють світом, з них Barclays Bank, JP Morgan Chase & Co, Goldman Sachs Group. Добробут країни, її участь у міжнародному поділі праці, ступінь інтегрованості в глобалізаційні процеси все більшою мірою залежать від того, наскільки успішна діяльність ТНК, що базуються в її економіці.

УДК 338.242 (430)

Пархоменко А.В., факультет Управління і технологій, група 1613
Науковий керівник: к.е.н., доцент Майкова Е.В.

СОЦІАЛЬНА РИНКОВА ЕКОНОМІКА НІМЕЧЧИНИ

***Анотація.** Досліджено теоретичні засади державного регулювання в контексті сучасної моделі соціально-ринкової економіки Федеративної Республіки Німеччина. На основі аналізу теоретичних засад державного регулювання в контексті сучасної моделі соціально-ринкової економіки ФРН встановлено, що основними напрямками державного регулювання ринкової економіки слід вважати забезпечення правової бази та суспільної атмосфери.*

***Постановка проблеми.** Модель регулювання економіки Федеративної Республіки Німеччина орієнтована на індивідуальну свободу, захист і заохочення конкуренції, а також соціальне партнерство та рівність. Надмірна увага німців до проблем захисту конкуренції обумовлена тим, що ФРН довгий час вважалася «країною картелів», і впродовж багатьох десятиліть правляча влада ніяк не могла обмежити їх діяльність та вплив на економічний і політичний розвиток держави. Значення досконалої конкуренції для економічної системи обумовлено тим, що істотно розширюються можливості вибору, формується ефективна система розподілу ресурсів і створюються реальні можливості для демократичного розвитку суспільства у цілому. Як відомо, проблеми ліквідації монополізму гостро постають на сьогодні і в Україні. Справа в тому, що сучасне промислове виробництво характеризується домінуванням в економічній системі державної власності, надмірним рівнем концентрації виробництва, недостатнім розвитком малого і середнього бізнесу, наявністю значної кількості підприємств-монополістів.*

***Основні матеріали дослідження.** Особливість німецького менталітету – не хизуватися своїми здобутками та не бути надмірно оптимістичними. Коли німці чогось досягають, то ставляться до цього з певним скепсисом. Не є ви-*

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

нятком і німецькі політики. Але нині все навпаки. Усі як один радіють – від федерального канцлера до діячів опозиції.

«Німеччина стала економічним взірцем», – заявив міністр економіки Райнер Брюдерле. «Зростання в цьому році становитиме 3,4 %», – сказала Ангела Меркель. «Чудово, що ми пройшли кризу краще, ніж інші», – ці слова належать лідеру опозиційної, соціал-демократичної фракції Франку-Вальтеру Штайнмайєру.

В економічну кризу працедавці й працівники виявили зразкову солідарність. Це стало можливим завдяки тому, що федеральний уряд збільшив максимальний строк неповної зайнятості до 24 місяців. А це означає, що людина вже тимчасово не працює, але її не звільняють з роботи. Частину зарплатні виплачує Федеральне агентство праці, частину – підприємство.

Важливим фактором успіху автори дослідження вважають сформовану в Німеччині модель соціальної ринкової економіки. Її мета, наголошують вони, полягає в тому, щоб забезпечити якомога більшій кількості жителів країни можливості для праці, споживання, участі в соціальному і культурному житті.

Міцна німецька економіка обіймає одне із передових місць у світі після США, Китаю та Японії, а в окремих напрямках її потенціал навіть перевершує їхні потенціали. Так, частка ФРН у загальному обсязі світової економіки становить близько 7 % з ВВП понад трьох трильйонів євро. При цьому економічний комплекс ФРН найбільш стійкий та конкурентоспроможний серед інших країн Європейського Союзу. Це продемонструвала світова фінансово-економічна криза 2008-2009 років, що хоча досить відчутно і зачепила Німеччину, проте фактично не розвалила її економіку.

Вже у 2010-2013 роках економіка ФРН впоралась із кризою, відновивши позитивну динаміку свого розвитку. У 2014 році ВВП Німеччини зріс на 1,6 %, у 2017 році – на 1,7 %, а у 2016 році збільшення валового внутрішнього продукту ФРН передбачається на рівні 1,9-2 %. До речі, кризові процеси у світовій економіці та фінансово-економічній системі зміцнили позиції ФРН у Європейському Союзі, як головного його фінансового донора. Саме економіка Німеччини стала ключовим стабілізуючим чинником, що втримав Євросоюз на межі глобальних проблем. Так, з 2008 року внесок ФРН у стабілізаційні фонди ЄС склав близько 22 млрд. євро, що і створило передумови для виходу цієї організації із економічної кризи.

Завдяки цьому Німеччина дістала істотні засоби впливу на політику Європейського Союзу у справі вирішення його економічних проблем.

В основному економічні досягнення ФРН безпосередньо залежать від ефективною політики її уряду, матеріально-технічної бази її економічного комплексу та використання новітніх технологій світового рівня. Економічна по-

літика уряду ФРН – соціально-ринкова за характером, що передбачає розумний компроміс між зростанням економіки країни та справедливим розподілом отриманих прибутків у суспільстві. Це забезпечує спільність інтересів власників німецьких підприємств та безпосередніх виробників матеріальних продуктів і послуг у якісній роботі економіки ФРН, що і є причиною її високої результативності.

Основними структурними складовими економічного комплексу Німеччини є сфера високотехнологічних послуг, машинобудування, виробництво електротехнічної, електронної, авіаційно-космічної та корабельної техніки, металургія, хімія та енергетика, сільське господарство і харчова промисловість.

Зокрема, сфера послуг ФРН формує понад дві третини ВВП країни, а у її роботі зайнято близько 53 % німецького населення. Насамперед, вона включає забезпечення діяльності банківсько-фінансової системи країни, а також роботу торгівлі та транспорту.

Банки ФРН ведуть активну роботу і на іноземних ринках фінансів та інвестицій, насамперед США і країн Європейського Союзу. Зокрема, після придбання Deutsche Bank американського банку Bankers Trust Corporation була створена одна з найбільших у світі міжнародних фінансових інституцій.

Крім банківської діяльності, ще однією важливою сферою послуг ФРН є торгівельна галузь. Торгівельні підприємства Німеччини та мережі супермаркетів (зокрема Metro) традиційно на верхніх позиціях у рейтингових списках німецького бізнесу. І вони широко представлені як у самій ФРН, так і в інших країнах.

У сфері послуг не менш важливу роль у економіці ФРН відіграє її транспортна інфраструктура. Вона включає високоякісні автомагістралі, залізничні шляхи, потужні транспортно-логістичні центри, наприклад, аеропорти у Франкфурті-на-Майні, Дюссельдорфі і Мюнхені та морські порти у Гамбургу і Бремені.

Висновки. Таким чином, Німеччина щороку забезпечена новими фахівцями. Зиск із цього мають насамперед середні підприємства – хребет німецької економіки. Для того, щоб здійснювати ефективне державне регулювання економічних процесів, необхідні певні інструменти – правові, фінансові та адміністративні важелі. Система державного регулювання економіки являє собою використання нормативних документів, вплив правових структур, застосування бюджетних, фіскальних та адміністративних важелів для досягнення поставлених цілей. Соціально-ринкова економіка Німеччини відводить державі, головним чином, регулюючі функції в інтересах забезпечення: свободи конкуренції, стабільності цін, високої зайнятості, зовнішньоекономічної динаміки і збалансованості.

УДК 330.34

*Распєваліна О.В., факультет Управління і технологій, група 3-ФІК
Науковий керівник: к.е.н., доцент Радзієвська С.О.*

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ З УКРАЇНИ ДО КРАЇН ЄС

Анотація. Досліджено причини еміграції українців до країн ЄС, наведено напрями та оцінку обсягів трудової міграції, дані про соціально-демографічні характеристики мігрантів, аналіз сфер працевлаштування, а також обсяг грошових переказів мігрантів.

Постановка проблеми. Розвиток міжнародних економічних відносин є об'єктивним явищем світового масштабу і знаходить своє відображення в комплексі конкретних форм співробітництва, серед яких найрозвинутішою є міжнародна економічна інтеграція, тобто процес зближення і поступового об'єднання національних економічних систем за умов глобалізації та регіоналізації. Сьогодні відбувається активна інтеграція України до світового економічного простору. Інтеграція до ЄС є стратегічним пріоритетом уряду нашої країни. Інтеграційний процес відбувається поступово. Тому дослідження питань міграційних відносин між Україною та ЄС є досить актуальним в сучасних умовах розвитку інтеграційних процесів.

Основні матеріали дослідження. Однією з форм міжнародних економічних відносин є міжнародна міграція робочої сили, яка здійснює істотний вплив на економіку як країн-реципієнтів, так і країн-донорів. Сучасна міжнародна міграція робочої сили являє собою складний феномен, який впливає на всі сторони розвитку суспільства – економіку, політику, демографічну ситуацію, національні відносини, ідеологію, релігію тощо.

Міжнародна трудова міграція виступає однією із важливих форм міжнародних економічних відносин, суть якої полягає у перерозподілі економічно активного населення із однієї країни в інші. В останні десятиліття Україна була ареною активних міграційних процесів. За оцінкою Світового банку країна входить до п'ятірки найбільших постачальників мігрантів у світі, поступаючись лише Мексиці, Індії, Китаю та Росії.

Міграційні відносини між Україною та ЄС є дуже тісними, адже українці активно емігрують до країн співтовариства. Причиною цього є як географічна близькість, так і різниця в доходах між нашою державою та ЄС. Так, середньомісячний заробіток одного трудового мігранта становить 930 доларів США, що майже втричі більше ніж у середньому на одного штатного працівника, зайнятого в економіці України – 330 доларів США. Заробіток чоловіків є вищим за заробіток жінок: 996 та 813 доларів США відповідно.

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

На даному етапі відносини Україна – ЄС у сфері міграції регулюються такими програмами та документами як «Східне партнерство», ЄПС, Угода про спрощення оформлення віз, Угода про реадмісію осіб та Планом дій Україна – ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки.

Реальні обсяги трудової міграції з України до країн ЄС визначити дуже важко. Статистичні дані як Держкомстату, так і Євростату далекі від реальних даних, оскільки враховують лише легальні потоки трудових мігрантів. Так, за даними Держстату України в 2013 році за межами України працювали 22 187 осіб, з них лише 10 594 особи в країнах ЄС. Розходження неофіційних даних про масштаби стаціонарної міграції громадян України сягають більше п'ятикратних меж від 1,5 до 7 млн. осіб.

Основні напрямки трудової міграції – країни ЄС та Росія. За результатами обстеження 2014 року в ЄС працювали або шукали роботу 51 % трудових мігрантів (602,5 тис. осіб). Серед країн ЄС головними напрямками трудової міграції з України були Польща, Італія та Чехія (табл. 1). Згідно з розрахунками Безрукової Н.В. та Свічкарь В.А., розмір трудової міграції з України (включаючи циркулярну і постійну) до країн ЄС може бути оцінений на рівні 1,5-2 млн осіб (4,3-5,8 % населення країни у віці 15-70 років або 6,8-9,1 % економічно активного населення). Потоки трудових мігрантів спрямовані в основному до країн – Польща (14 %), Чеська республіка (13 %), та до країн з привабливішими умовами – Італія (13 %), Іспанія (5 %), Німеччина (2 %), Португалія. Причому до Португалії, Німеччини та Чеської республіки виїждять в основному чоловіки, де вони працюють на будівництві, тоді як серед мігруючих до Італії та Угорщини переважають жінки, де вони працюють відповідно в якості домашньої прислуги та у сільському господарстві. Обсяг грошових переказів мігрантів у 2013 р., лише за офіційними каналами, складав 8,5 млрд. дол. США, з них частка країн ЄС – 30,8 % (2,3 млрд. дол. США).

**Теоретична та прикладна економіка:
«Міжнародні економічні відносини»**

Таблиця 1

Основні напрямки трудової міграції з України (згідно обстеження домогосподарств з питань трудової міграції 2014 року)

Країна	Число трудових мігрантів, тис.осіб	Частка в загальному числі мігрантів, %
Всього	1 181,6	100,0
ЄС, у тому числі	602,5	51,0
Польща	168,4	14,3
Італія	156,0	13,2
Чехія	153,0	12,9
Іспанія	52,6	4,5
Німеччина	27,8	2,4
Угорщина	23,0	1,9
Португалія	21,7	1,8
Росія	511,0	43,2
Білорусь	21,5	1,8
Інші	46,6	4,0

Згідно з дослідженням Р.Д. Стаканова, ключові країни призначення довгострокової тимчасової міграції в 2014-2015 рр.: Польща – 95,3 тис. осіб; Російська Федерація – 81,4; Чехія – 77,5; Італія – 66,5; Німеччина – 13,6; Португалія – 11,4; Білорусь – 10,6 тис. осіб. Найбільші міграційні діаспори українців у ЄС сформувалися в Польщі (336 тис. осіб), Італії (238 тис. осіб), Чехії (113 тис. осіб), Німеччині (112 тис. осіб), а також в Іспанії (84 тис. осіб).

Ситуація в країнах ЄС: в результаті скорочення народжуваності й старіння населення утворюються диспропорції на ринках праці, відчувається потреба в залученні іноземної робочої сили, що сприяє збільшенню кількості трудових мігрантів. За оцінками експертів, для збереження чисельності населення на необхідному рівні до 2050 року європейським країнам знадобиться 47,9 млн. мігрантів. Таким чином, міжнародна трудова міграція має глобальний характер, що проявляється у переміщенні працездатного населення між державами усього світу, її розв'язання можливе за умови об'єднання зусиль усієї міжнародної спільноти.

Висновки. Встановлено, що основними факторами впливу на рівень трудової міграції українців за кордон в умовах європейської інтеграції в сучасній політико-економічній ситуації є демографічна ситуація, рівень безробіття, розмір заробітної плати, а також політична ситуація в Україні та світі.

УДК 339.56

Рябова К.Ю., факультет Управління і технологій, група 1711
Науковий керівник: к.е.н. Стрілок І.І.

ОЦІНКА ДИНАМІКИ І СТРУКТУРИ ІМПОРТУ ТА ЕКСПОРТУ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано динаміку експортно-імпортних операцій в Україні за 2016-2017 роки та їх товарну структуру. Визначено позитивні і негативні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі товарами в Україні.

Постановка проблеми. Дослідження масштабів, географічної структури та основних тенденцій у зовнішній торгівлі України є актуальним, оскільки експорт та імпорт товарів в Україні є важливим елементом у системі функціонування економіки. А в сучасних умовах глобалізації та посилення інтеграційних процесів розвиток зовнішньоторговельної сфери є одним з головних чинників конкурентоспроможності національної економіки.

Основні матеріали дослідження. За підсумками 2017 року обсяг експорту товарів з України збільшився на 19 % порівняно з 2016 роком та становить 43,3 млрд. дол. США. У товарній структурі експорту, найбільша частка припадає на чорні метали (20 %), зернові культури (15 %), руди та шлаки (6,3 %). Зберігається тенденція до збільшення сировинного експорту. Поступово зростає експорт готової продукції.

Металургія, сільське господарство, машинобудівна та хімічна промисловості дають понад 80 % українського експорту. В останні роки обсяг експорту з України нарощується за рахунок сприятливої кон'юнктури світових ринків та постійного зростання цін у першу чергу на: чорні та кольорові метали, продовольчі товари (зерно, насіння соняшника), хімікати, окремі види продукції машинобудування (верстати, транспортні засоби, зброя).

Для України характерні низькі показники експорту високотехнологічних товарів та послуг. Це віддзеркалює недосконалу структуру конкурентних переваг української економіки, яка базується передусім на цінових факторах та порівняльних перевагах у вартості природних ресурсів та робочої сили. При цьому не використовуються належним чином наявні високотехнологічні можливості окремих галузей промисловості.

Варто зазначити, за рахунок збільшення реалізації кукурудзи на 34,6 % (553,7 млн. дол. США) відбулось нарощення аграрного експорту. Також, за результатами 2016 року Україна є світовим лідером з виробництва і експорту соняшникової олії, подібна тенденція зберіглася і в 2017 році. Зовнішні пос-

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

тавки соняшникової олії зросли на 27 % (498,3 млн. дол. США). Експорт зернових культур зріс на 614,1 млн. дол. США, а експорт насіння і плодів олійних культур – на 175,4 млн. дол.

Основним ринком збуту української сільськогосподарської продукції залишається ринок Азії, котрий дещо зменшив частку в структурі українського експорту з 45,2 % у першому кварталі 2016 року до 42,5 % у першому кварталі 2017 року. Основними країнами-партнерами з Азії у поточному році виступали – Індія, Іран та Туреччина. На другому місці – країни ЄС, з часткою в 28,1 %, де головними партнерами є Іспанія, Нідерланди і Італія. Трійку лідерів закривають країни Африки, котрі в свою чергу збільшили частку на 4,4 %. Основними партнерами з Африки є Єгипет, Лівія і Туніс. Також спостерігаємо незначне поживавлення торгівлі з країнами СНД.

У першому півріччі 2017 року однією з найбільших країн-партнерів для України була Індія, саме в цю країну вдалося посилити обсяг експорту аграрної продукції, в основному за рахунок збільшення поставок соняшникової олії і сушених бобових овочів. В трійку лідерів по нарощенню обсягів експорту також входять Туреччина, яка виступає одним з найбільших споживачів українських соєвих бобів і соняшникової макухи. Також значно збільшились поставки до Нідерландів.

У минулому році імпорт зріс на 26,4 % до 49,6 млрд. дол. Імпортує Україна переважно продукти паливно-енергетичного комплексу (перероблена нафта та газ), ядерні реактори, котли.

У першому півріччі 2017 року спостерігаємо незначне падіння імпорту сільськогосподарської продукції порівняно з аналогічним періодом 2016 року, при тенденції до зростання обсягів загального імпорту впродовж останніх років. Так, у січні-червні 2017 року імпорт продукції АПК зменшився на 1,2 % порівняно з аналогічним періодом 2016 і досяг 1,9 млрд. дол. США. Натомість загальний імпорт всієї продукції у першому півріччі 2017 порівняно з попереднім роком зріс на 30,2 %.

У першому півріччі 2017 порівняно з аналогічним періодом 2016 на 31 млн. дол. США зменшився імпорт тютюну і промислових замінників тютюну. В основі падіння імпорту, скорочення закупок сигар і цигарок на 16,2 млн. дол. США і тютюнової сировини на 11,8 млн. дол. США. Імпорт цукру і кондитерських виробів з нього скоротився на 15,1 млн. дол. США, а їстівних плодів і горіхів на 10,3 млн. дол. США, при цьому імпорт самих лише цитрусових впав за перше півріччя 2017 року на 22,8 млн. дол. США, порівняно з аналогічним періодом 2016 року.

Україна нарощує імпорт з Польщі. Так, у першому півріччі 2017 року із зазначеної країни збільшились закупки на 17,6 млн. дол. США. Польща висту-

пає одним з основних постачальників яблук, шоколаду і м'яса птиці. Також активно нарощується імпорт з Швейцарії, Франції. Швейцарія займає вагому роль у поставках сигар і цигарок, а також солодових екстрактів, а Франція поставляє до України в основному насіння соняшнику, кукурудзу і продукти для годівлі тварин.

У січні-червні 2017 року продовжуємо спостерігати спад імпорту з Туреччини на 33,4 млн. дол. США, Бразилії – на 20,2 млн. дол. США та Еквадору – 14,8 млн. дол. США. Продовжується негативна динаміка торгівлі з Росією, 9,3 млн. дол. США порівняно з січнем-червнем 2016 року.

Зовнішньоторговельний обіг у 2017 році збільшився на 29,8 % до 92,8 млрд. дол., а сальдо зовнішньої торгівлі товарами залишається від'ємним -6,3 млрд. дол., що більше в 4 рази порівняно з 2016 роком. Це свідчить про не покриття витрат на імпорт надходженнями від експорту. Негативний торговельний баланс знаходить своє відображення в уповільненому зростанні економіки.

Висновки. Встановлено, що на сьогоднішній день Україна – країна сировинного експорту та є найбільшим експортером соняшникової олії, напівфабрикатів чорного металу, кукурудзи, залізної руди та пшениці.

У зв'язку з високим рівнем відкритості економіки України та залежності її експорту від сировинних цін на світових ринках доцільно здійснювати диверсифікацію товарної структури, а саме: нарощувати експорт продукції з середньою та високою доданою вартістю, тобто готової продукції шляхом зниження вивізного мита на певні групи товарів.

Для підвищення торговельної конкурентоспроможності необхідним є насамперед подальше впровадження електронного обліку експортно-імпортних операцій, що зменшуватиме корупційну складову митниці.

УДК 339.91

*Сухорукова К.О., факультет Управління і технологій, група 3-ЕП
Науковий керівник: к.е.н., доцент Радзієвська С.О.*

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Анотація. Розкрито вплив міжнародних міграційних процесів на розвиток України. Розглянуто мотиви, обсяги, напрями трудової міграції. Надано інформацію щодо грошових переказів мігрантів.

Постановка проблеми. Україна належить до класичних країн-експортерів робочої сили, як за відносними, так і за абсолютними показниками. Підтвердженням цього виступає загальна кількість як постійних, так і тимчасових

мігрантів з країни, чисельність яких має тенденцію до збільшення. У такому контексті особливої актуальності набуває проблема розкриття наслідків впливу трудової міграції на соціально-економічний розвиток України.

Основні матеріали дослідження. За прогнозом, до 2030 року чисельність населення очікується на рівні 30 млн. осіб. Якщо оминати увагою структуру (вікову, регіональну, освітньо-кваліфікаційну, фізично-психологічну) людського потенціалу, то реальна безпека і суверенітет є уявною, як і стабільність динаміки розвитку. Фізична відсутність громадян ставить під питання досягнення будь-яких цілей розвитку.

Рівень участі населення різних регіонів у трудовій міграції та географічна спрямованість є різними. Найвищою інтенсивність міграції є у західних областях, найнижчою – у центральних. На сході рівень участі визначається як низький. Такий розподіл пов'язаний із близькістю регіону до державних кордонів чи столиці як альтернативи міграції. Лідером за кількістю трудових мігрантів є Закарпатська область. Найбільша країна-реципієнт закарпатців – Чеська Республіка. Жителі Чернівецької області працюють переважно в країнах Європейського Союзу; Івано-Франківської, Львівської і Тернопільської обирають Польщу, Росію та Італію; Рівненської та Волинської – Білорусь та Польщу. РФ є основною країною призначення для вихідців східних, центральних, північних, південних областей.

Соціологічний моніторинг працездатного населення показує, що більше 40 % відсотків працездатного населення свою подальшу трудову кар'єру пов'язує з виїздом за кордон. Виникає проблема системного характеру, пов'язана із захистом прав і свобод українських трудових мігрантів. Друга – збереження трудового та інтелектуального потенціалу держави. Йдеться про уповільнення темпів і масштабів трудової міграції, оскільки трудова міграція становить певну загрозу цьому потенціалу. Новітньою її формою є перетворення значного сегменту тимчасової трудової міграції на стаціонарну або безповоротну. Соціологічні дослідження трудових мігрантів показують, що виїжджаючи вперше, працівники-мігранти, як правило, налаштовані в стислі строки заробити найбільше грошей і повернутися додому. Однак із збільшенням емігрантського стажу їх світогляд суттєво змінюється в площину орієнтації на постійне місце проживання в країні, де вони працюють. Особливу увагу слід звернути на те, що масштаби трудової міграції з України збільшує її «ланцюговий» характер, який проявляється у тому, що вдаль працевлаштування одного мігранта нерідко тягне за собою міграцію всіх його родичів і знайомих. У сільській місцевості дію цього чинника підсилюють розгалужені по населених пунктах сільського типу родинні зв'язки і груповий («бригадний») характер працевлаштування чоловіків, які серед трудових міг-

рантів кількісно переважають. За таких обставин актуальності набуває розгляд ефектів від міграції, насамперед, як для країни-донора робочої сили. За різними експертними оцінками, кількість міграційних поїздок українських громадян за кордон коливається у межах від 4 до 7 млн. осіб або від 8,6 до 15,1 % чисельності усього населення України та від 19,5 до 34,1 % економічно активного населення працездатного віку. Таким чином, з України мігрує за кордон від п'ятої частки до третини економічно активного населення працездатного віку. Неповнота та відсутність системного підходу у зборі статистичної інформації щодо трудової міграції суттєво ускладнюють здійснення ефективної державної політики у цій сфері.

На сьогодні міграційна політика України практично відсутня. Дії уряду з регулювання трудової міграції є несистемними, їм бракує чіткої цільової постановки, окреслення кола завдань, що вирішуються в різних часових лагах, щодо локалізації масштабів трудової міграції та визначення важелів впливу на зовнішню трудову міграцію.

Міграційний капітал є джерелом фінансування економічного зростання. Грошові перекази формують інвестиційну базу, особливо для малого і середнього бізнесу. Завдяки мультиплікаційному ефекту зростає споживчий попит населення. Зростання споживання збільшує доходи бюджетів через сплату прямих і непрямих податків. Вплив міграції на економічне зростання є неоднозначним. З одного боку, трудову міграцію можна розглядати засобом зменшення безробіття та акумуляції фінансового і людського капіталу. З іншого, – надходження від працюючих можуть створювати деформації на ринку праці, а відповідно погіршувати інвестиційну перспективу і провокувати регіональну «пастку стагнації».

Приватні трансфerti складаються з грошових переказів робітників, що працюють за кордоном, та інших приватних трансфертів. Обсяги грошових переказів робітників, що працюють за кордоном, протягом 2008-2012 рр. мали тенденцію до зниження: у 2010 р. обсяги цієї категорії зменшилися порівняно з 2009 р. на 5,1 % і склали 1,56 млрд. дол. В I кварталі 2011 р. обсяг грошових переказів вперше перевищив аналогічний період докризового рівня 2008 р. (1489 млн. дол. в 2011 р. проти 1 374 – в 2008 р.). Це можна вважати однією з ключових ознак того, що грошові перекази, а відтак і міграційна ефективність першою пододала кризовий період, на відміну від решти показників економіки України.

Загалом у 2012 р., за даними НБУ, в Україну надійшло 7,526 млн. дол. приватних грошових переказів з урахуванням оплати праці, приватних переказів трудових мігрантів та інших приватних трансфертів. Це на 0,436 млн. дол. більше, ніж у 2011 р. (на 6,1 %), і на 1,664 млн. дол. ніж у 2010 р. (на 30 %). Сума прива-

тних трансфертів у 2012 р. майже еквівалентна розміру коштів, що надійшли в Україну як прямі іноземні інвестиції (7,2 млрд. дол.). Обсяги грошових переказів у 2012 р. були максимальними за попередні п'ять років – на 1,3 млрд. дол. більше ніж у 2008 р. Відношення обсягів грошових переказів до ВВП майже не змінилося і становило 4,3 %. Обсяг грошових переказів мігрантів у 2013 р., лише за офіційними каналами, складав 8,5 млрд. дол. США. У 2014 р. обсяги грошових переказів України (за даними НБУ) зменшилися на 24,0 % – до 6,5 млрд. дол. США, однак, при цьому співвідношення обсягів грошових переказів до ВВП збільшилося до 4,9 % (у 2013 – 4,5 %).

Висновки. Встановлено, що, по-перше, фундаментом міжнародної міграції є трудова міграція. Тобто, яка б мотиваційна складова не лежала в основі трудових переміщень, визначальною є її економічна компонента, пов'язана з пошуком нового місця прикладання праці за межами країни, що відповідає потребам й інтересам людини. По-друге, встановлено, що спостерігається постійне збільшення контингенту населення, включеного в орбіту міжнародної трудової міграції. По-третє, відбувається зміна вектору трудовіграційних потоків в напрямку європейських країн. По-четверте, активності зазнає міграція висококваліфікованих працівників або так звана інтелектуальна трудова міграція. Так, за даними Світового банку, Україна втрачає не тільки різноробочих, але й дипломованих фахівців, оскільки сьогодні за кордоном працює 3,5 % трудових мігрантів від загальної кількості українців, які мають вищу освіту.

Як підсумок, міграція впливає практично на усі сфери соціально-економічного устрою держав, проте найбільш значущим в умовах глобалізації залишається вплив грошових переказів на економічний розвиток країн. З цього випливає, що пошук ефективної міграційної політики та побудова результативного міграційного менеджменту стають важливим завданням для національних урядів з метою отримання позитивного ефекту від зазначених процесів як для країн-імпортерів, так і для країн-експортерів.

УДК 339.923

*Хоменко В.В., факультет Управління і технологій, група 3-ЕП**
Науковий керівник: к.е.н., доцент Радзівська С.О.

СУЧАСНИЙ СТАН РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розкрито сутність термінів регіоналізації та глобалізації. Надано характеристику основних регіональних об'єднань сучасної світової економіки.

Постановка проблеми. Економічні та політичні процеси сучасного світу характеризуються поступово зростаючим впливом двох взаємопов'язаних тенденцій світового розвитку: глобалізації та регіоналізації. Регіоналізація як об'єктивний фактор довгострокової дії розчиняє бар'єри на шляху формування відкритого світового ринку, виступає в ролі двигуна глобалізації. З одного боку, регіоналізація є формою глобалізації, оскільки сприяє скасуванню обмежень торгівлі, але, з іншого, – певною мірою суперечить глобалізації, створюючи нові кордони та обмежуючи рух товарів, послуг, робочої сили. За деякими футуристичними оцінками, майбутнє світу визначатимуть не сучасні глобалізаційні тенденції, а саме регіоналізм, який призведе до того, що весь світ буде поділений на декілька потужних регіональних утворень.

Основні матеріали дослідження. У міжнародній економіці під регіоном розуміється група країн, що має спільне географічне положення, подібні природні умови, спеціалізацію та рівень розвитку виробництва і невиробничої сфери. Регіоналізація є процесом поступального формування спільного ринкового та відтворювального простору географічно, історично та культурно споріднених країн, яке супроводжується уніфікацією умов торговельно-економічної діяльності, зниженням і скасуванням взаємних обмежень з метою підвищення економічної ефективності та розв'язання глобально-конкурентних завдань. Видатний польський економіст Гж. В. Колодко, відповідаючи на запитання, яке майбутнє світу, відзначає, що регіональна інтеграція сприяє об'єднанню усього світу й у перспективі замість понад 200 країн нараховуватиме 10-20 угруповань, в межах яких будуть розв'язані багаточисельні політичні, культурні, соціальні, економічні, структурні та інституціональні проблеми.

За останні 50 років було укладено приблизно 500 регіональних торговельних угод, при цьому більшу частину – протягом останніх 20 років. Практично всі країни-члени СОТ є учасниками однієї чи кількох регіональних угод. Так, наприклад, наприкінці 2010 році 65 % світової торгівлі припадало на внутрішню торгівлю існуючих регіональних блоків і організацій, в тому числі в межах форуму Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС) – 25,2 %, Європейського Союзу (ЄС) – 24,8 %, Північноамериканської зони вільної торгівлі (НАФТА) – 7,7 %, зони вільної торгівлі АСЕАН – 1,3 %, зони вільної торгівлі між Австралією і Новою Зеландією (АНЗЕРТА) – 0,1 %, СНД – близько 1 %.

Основними показниками, що характеризують рівень, глибину та інтенсивність розвитку торговельної інтеграції в межах регіональних об'єднань є обсяги внутрішньої регіональної торгівлі, обсяги позарегіональної торгівлі; пи-

тома вага внутрішньорегіональної та позарегіональної торгівлі регіону в обсягах світової торгівлі. За обсягами внутрішньорегіональної торгівлі лідерами є європейський регіон, обсяг внутрішнього експорту якого за даними 2014 року дорівнював 4 984,5 млрд. дол. США, та азійський регіон з обсягом внутрішнього експорту в 4 746,3 млрд. дол. США. Обсяги внутрішнього експорту американського регіону складають 1 775,3 млрд. дол. США, що в 2,8 разів менше за аналогічний показник європейського та азійського регіонів. Обсяги внутрішньої торгівлі африканського регіону залишаються зовсім незначними – 87,1 млрд. дол. США.

Наразі до провідних регіональних об'єднань світу відносять ЄС, НАФТА, МЕРКОСУР та АСЕАН, в яких частка регіональних поставок у загальному обсязі експорту складає відповідно 63 %, 49 %, 26 % та 14 %.

Найбільш розвиненим інтеграційним об'єднанням є ЄС, який пройшов зону вільної торгівлі, митного союзу, спільного ринку та економічного і валютного союзу, що дозволяє говорити про створення міжнародного економічного об'єднання найвищого ступеня. Зараз у ЄС входить 28 країн. Територія, яку він охоплює, становить 4 324 782 км² з населенням більше 515 мільйонів осіб, ВВП складає 18 140 млрд. дол. США, експорт товарів – 2 537,6 млрд. дол. США. ЄС захищає права та інтереси громадян в державах, що входять до його складу, сприяє економіко-соціальному розвитку, покращує систему зв'язків між країнами.

Найрозвинутішим об'єднанням американського континенту є НАФТА, яку було створено в січні 1994 року США, Канадою і Мексикою. Домовленості Угоди про Північноамериканську зону вільної торгівлі розповсюджуються на сферу товарів, послуг та інвестицій. На створення зони вільної торгівлі в північноамериканському регіоні вплинуло декілька факторів:

1) близьке географічне розташування країн-учасниць і взаємозалежність національних економік;

2) тісні торгові та виробничі зв'язки між членами інтеграційного угруповання;

3) мережа контрольованих підприємств американськими ТНК в Канаді та Мексиці і канадських ТНК в США, а також посилення позицій ЄС, Японії і нових індустріальних країн на світовому ринку.

Важливо, що на відміну від ЄС і АТЕС, НАФТА була сформована двома розвиненими країнами, країнами Півночі (США, Канада) та країною, що розвивається – країною Півдня (Мексика). НАФТА є найбільшою в світі регіональною зоною вільної торгівлі, з населенням в 478 млн. людей.

МЕРКОСУР – це спільний ринок країн Південної Америки. До його складу входять Аргентина, Венесуела, Уругвай, Парагвай та Бразилія, а також асоці-

йовані члени – Болівія, Чилі, Перу, Еквадор та Колумбія. Об'єднання було створено у 1991 році. Головною метою є збереження національної культури та суверенітету латиноамериканських країн, активізація автономного розвитку та вільний рух товарів, послуг та робочої сили. На долю МЕРКОСУР припадає майже 60 % території Латинської Америки, 55,3 % населення країн Латинської Америки та Карибського басейну, 40 % прямих іноземних інвестицій, 33 % обсягу зовнішньої торгівлі країн регіону. Сукупний обсяг ВВП країн об'єднання досягає 3,5 трлн. дол. США. Об'єднання за розмірами та економічним потенціалом займає друге місце після ЄС серед митних союзів і третє місце після ЄС та НАФТА серед зон вільної торгівлі.

Провідними в АТР виступають АТЕС та АСЕАН. АТЕС утворено у 1989 році. До складу АТЕС входить 19 держав Азії, Північної і Південної Америки, а також дві території (Гонконг і Тайвань). Їх частка становить 40,5 % планетарного населення. Особливістю АТЕС є те, що до його складу входять не лише найбільш промислово розвинуті країни (Канада, Японія, США), а й держави з набагато слабшою економікою (Мексика, Філіппіни та інші). АСЕАН створено у 1967 році. Зараз АСЕАН включає десять країн-членів: Бруней, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма, Філіппіни, Сінгапур, Таїланд. Населення країн-членів АСЕАН становить близько 500 млн. осіб, загальна площа 4,5 млн. км², їх сукупний ВВП досягає 737 млрд. дол. США.

Висновки. Регіоналізація – це складне явище, характерне для сучасного стану розвитку світової економіки і пов'язане з процесами глобалізації. Розвиток регіоналізації став іманентною рисою функціонування сучасного світового господарства і проявляється у виділенні тріади основних регіонів світової економіки – європейського, північноамериканського та азійсько-тихоокеанського, в межах яких розвиваються найбільш потужні регіональні інтеграційні об'єднання, що стали рушійними силами розвитку регіональних інтеграційних ініціатив, призвели до зміцнення позицій у світовій архітектурі інтеграційних об'єднань.

УДК 339.97

*Шелінговська А.В., факультет Управління і технологій, група З-ЕП
Науковий керівник: к.е.н., доцент Радзієвська С.О.*

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуті основні глобальні економічні процеси та їх вплив економіку України.

Постановка проблеми. Характерною рисою сучасного світу є прискорення розвитку глобалізації, зумовленого досягненнями науково-технічного прогресу, який створив технічні засоби для успішного подолання факторів часу і простору, ущільнивши світ, зробивши реальною можливість його функціонування як єдиного господарського механізму. Збільшення можливостей розв'язання світових проблем супроводжується їх загостренням: зростанням чисельності населення, вичерпанням природних ресурсів, погіршенням стану навколишнього середовища, зростаючою загрозою кліматичних змін, унеможливленням забезпечення населення продовольством, питною водою. Спостерігається зростання соціальної нерівності у світі, посилення диференціації населення за рівнем доходів, яка інтенсифікує міграційні процеси і тим самим породжує нові проблеми внаслідок співіснування людей, які належать до різних цивілізацій, культур і систем цінностей.

Основні матеріали дослідження. Вплив глобалізаційних економічних процесів на економіку значно посилюється на початку XXI століття.

У роботах багатьох сучасних вчених спостерігаються дослідження на тему глобальних економічних процесів. Наприклад, візьмемо до уваги роботу члена-кореспондента В.Д. Базилевича, який виділяє п'ять основних процесів економічного розвитку багатьох країн світу:

- 1) глобалізацію;
- 2) фінансіалізацію;
- 3) інформатизацію;
- 4) інтелектуалізацію;
- 5) соціалізацію.

Велику увагу видатний науковець приділяє фінансіалізації. На другому місці є інформатизація, що визначає зміни у поведінці економічних суб'єктів. Третьою є інтелектуалізація, яка інтенсивно підвищує роль людини у соціально-економічному розвитку. На останньому місці стоїть соціалізація, яка показує інтерес економічних процесів у розвитку людини та навпаки.

Всі ці процеси є досить актуальними та важливими по-своєму. Але тільки їх взаємодія між собою ефективно впливає на глобальний економічний розвиток усього світу.

Наприклад глобалізація світу перш за все має бути спрямована на забезпечення сталого розвитку, подолання економічної відсталості, правильності взаємодії природи і людини, зменшення нерівності у суспільстві і між державами, та збереження єдності людства в цілому. Щоб подолати тенденцію нерівності у суспільстві, потрібна матеріальна допомога країн із великим достатком та можливостями бідним країнам. Але це стає неможливим через егоїзм людей та переважання матеріальних цінностей над духовними.

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

Важливе місце займає фінансіалізація. В основі конфлікту віртуальної та реальної економік є те, що блага, які виробляються і споживаються людиною, отримують у двох основних режимах: по-перше, це – результат праці; по-друге, це – результат привласнення створених іншою людиною благ або ренти різного виду. Винахід фінансових заміників матеріальних благ породив віртуальну економіку, лихварство, торгівельну і фінансову маржу. Фінансіалізація повинна бути спрямована на фізіологічне виживання людей. Також вона повинна забезпечувати економічний розвиток країни, створювати можливості для експорту та імпорту, збільшення конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Процес фінансіалізації тісно пов'язаний із інформатизацією, яка забезпечує функціонування паралельно з реальною віртуальної економіки, за допомогою якої і утворюються можливості із застосуванням високих інформаційно-комунікаційних технологій привласнювати результати функціонування реальної економіки. Інтелектуалізація є четвертим елементом у взаємодії цих процесів. Чим більший рівень інноваційності суспільства, розвиток науково-технічного прогресу, творчі здобутки, тим краще це впливає на економічний розвиток країн світу.

Через загострення суперечностей між зайнятістю населення та зростанням продуктивності праці важливим процесом економічного розвитку є соціалізація.

Якщо звернутись до визначення самого терміна, то глобалізація – це процес світової економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації.

Конкурентних переваг в Україні досить багато, але вони залишаються не реалізованими.

Основними з них є:

- 1) велика ресурсозабезпеченість;
- 2) сприятливе економічне розташування;
- 3) дешева робоча сила.

Розвиток України в умовах глобалізації має такі напрямки:

- 1) науково-технічний прогрес;
- 2) реструктуризація економіки;
- 3) активна участь у міжнародних організаціях;
- 4) активізація руху капіталу.

Саме тому питання впливу глобалізаційних процесів є дуже важливим для нашої країни, адже воно є досить складним та суперечливим.

Перевагами впливу глобалізаційних процесів на економіку України є:

- 1) збільшення конкурентоспроможності як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках;

Теоретична та прикладна економіка: «Міжнародні економічні відносини»

- 2) підвищення інвестиційної привабливості серед іноземних інвесторів;
- 3) розвиток науково-технічного прогресу;
- 4) участь у міжнародних проектах;
- 5) подолання економічної відсталості;
- 6) розвиток імпорту та експорту;
- 7) зростання продуктивності праці;
- 8) недопускання конфліктів між країнами;
- 9) міжнародний захист інтересів як держави в цілому так і окремих її елементів.

Недоліками впливу глобалізаційних процесів на економіку України є:

- 1) соціальна нерівність між країнами;
- 2) панування економічно розвинених держав;
- 3) пригнічення розвитку галузей національної економіки, що нездатні до конкуренції на зовнішньому ринку;
- 4) безробіття.

Висновки. Глобалізація – процес багатогранний та складний. Він потребує уваги і контролю. Але його вплив на економіку дає безліч як позитивних, так і негативних результатів.

Для розвитку України необхідно в першу чергу це підвищення конкурентоспроможності, привабливості нашої економіки. По-друге, розвивати наші позитивні сторони та усунути негативні. Ці зміни повинні проводитись у всіх галузях національної економіки і тільки тоді ми досягнемо ефективного впливу глобалізаційних процесів на економіку України.

УДК 338.26

Шуляренко С.М., к.е.н., доцент, зав. кафедри обліку і оподаткування

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ

Анотація. Розглянуто актуальні аспекти організації сучасного бюджетування на підприємстві. Запропоновано в структурі бюджетів підприємств виділяти бюджети витрат на соціально відповідальну діяльність. Проаналізовано можливості сучасного програмного забезпечення для автоматизації системи бюджетування.

Постановка проблеми. Бюджетування є одним із способів ефективного управління підприємством і в водночас одним із інструментів контролінгу, управлінського обліку, фінансового менеджменту. Бюджетування передбачає не тільки складання бюджетів, а й проведення бюджетного контролю з метою оцінки роботи центрів відповідальності. Більш узагальнено – це управлінська технологія, призначена для вироблення і підвищення фінансової обґрунтованості прийнятих управлінських рішень. Про визначальне значення бюджетування свідчать останніми роками поява на сучасному ринку праці вакансій «спеціаліст з бюджетування», «спеціаліст з фінансового контролю», «фінансовий контролер», до обов'язків яких входить складання бюджетів, порівняння планових і фактичних значень показників, розробка рекомендацій по усуненню негативних відхилень.

В процесі організації бюджетування на будь-якому підприємстві потрібно вирішити питання щодо вибору бюджетного періоду, методів бюджетування, розробки структури бюджетів, впровадження автоматизованої системи бюджетування.

Основні матеріали дослідження. Для підприємств доцільно формувати бюджети за звітними періодами, що відповідають Національним або міжнародним стандартам бухгалтерського обліку та Податкового кодексу України. Річний і квартальний бюджетний період дає можливість спрогнозувати фінансовий результат, суму витрат з податку на прибуток, рентної плати, екологічного податку, а також грошові потоки і фінансовий стан. Помісячне бюджетування дає змогу спланувати суми амортизаційних відрахувань та податків, внесків, які сплачуються щомісячно (ПДВ, ПДФО, акцизний податок, ЄСВ).

Структура бюджетів кожного підприємства – індивідуальна, тому що визначається видом та масштабом його діяльності. Розроблені бюджети по-

винні охоплювати всі господарські процеси підприємства: виробництво та/або надання послуг, виконання робіт, постачання, збут, управління фінансовими потоками, інвестування тощо. Крім того в бюджетах мають бути відображені і заплановані витрати на заходи, не пов'язані з господарською діяльністю.

Інтеграційні процеси України у світову економіку відкрили для вітчизняних підприємств поняття «соціально відповідальний бізнес». Так, законодавство багатьох європейських країн в обов'язковому порядку вимагає розкриття у звітності підприємств певної інформації щодо результатів та планів соціально відповідальної діяльності. Вітчизняне законодавство не вимагає такого звітування, проте все більше компаній України складають соціальну звітність та відкрито її публікують на своїх офіційних інтернет-сторінках (ПрАТ «Київстар», ТОВ «Астеліт», ТОВ СП «НІБУЛОН», ГК «Фокстрот», ТОВ «КПМГ-Україна», ТОВ «Рабен Україна»). Соціальна звітність є результатом ведення соціально орієнтованого обліку і інформує зацікавлених користувачів (стейкхолдерів) про результати соціально відповідальної діяльності. Так само соціально орієнтоване бюджетування допоможе підприємству спланувати витрати на соціальні заходи, а також інформувати зацікавлені сторони про них шляхом відкритої публікації.

Відповідно в структурі операційних бюджетів підприємств пропонуємо передбачити бюджети витрат на соціальні та благодійні програми, які будуть містити заплановані витрати на соціальне забезпечення і навчання персоналу, витрати на охорону праці та забезпечення безпеки на робочому місці, витрати на вирішення екологічних проблем, витрати щодо захисту інтересів споживачів, витрати на благодійність, спонсорство тощо.

Наприклад, бюджет витрат на персонал може мати таку структуру: 1) витрати на оплату праці (заробітна плата, бонуси, премії, плата за понаднормову роботу); 2) витрати на охорону праці (поліпшення умов праці, підвищення безпеки праці); 3) витрати на підбір та звільнення персоналу (кількість нових посад, необхідних підприємству, витрати на облаштуваність нових робочих місць, на створення кадрового резерву, вартість підбору, звільнення, ротації персоналу, транспортні витрати); 4) витрати на навчання та підвищення кваліфікації персоналу (на тренінги, семінари, навчання у ВНЗ, проходження стажувань та курсів підвищення кваліфікації); 5) витрати на соціальні програми (соціальний пакет, матеріальна допомога, страхування тощо); 6) витрати на корпоративні заходи й корпоративну культуру (витрати на подарунки до свят, в т.ч. дитячих, та їх святкування тощо).

Бюджет витрат на екологічні заходи може містити дані про витрати від здійснення заходів, що забезпечують екологічність продукції (витрати на ви-

користання натуральної сировини) і виробництва (витрати на модернізацію обладнання, використання екологічно чистих енергоносіїв), сприяють охороні навколишнього середовища (витрати на очищення стічних вод та викидів у повітря, на утилізацію сміття та профілактичні заходи).

Вибір програмного забезпечення для бюджетування залежить від можливостей (грошових і часових), цілей керівництва підприємства, від специфіки і масштабів його діяльності. Сьогодні ринок ІТ-технологій пропонує багато варіантів.

Прикладом ґрунтовного програмного забезпечення для автоматизації бюджетування є програмне забезпечення компаній, які підпали під економічні санкції (ТОВ «ІС», Група компаній «Інталев», корпорація «Галактика»). Так, група компаній «Інталев» проектує і автоматизує систему бюджетного планування, як систему управління підприємством, а не просто як систему зберігання планової інформації. Система «Інталев: Корпоративний менеджмент» забезпечує всім підрозділам можливість планування господарської діяльності в єдиній системі за загальними правилами. В системі бюджетування є можливість інтегрувати систему бюджетного планування в комплексну систему управління фінансами та в облікову систему; в системі співробітники оцінюють, які дії потрібно зробити, щоб виконати щоденні показники і досягти мети, яку поставив керівник; бюджети можуть використовуватися в якості лімітів при укладанні договорів, затвердження заявок на виплату грошових коштів. В програмі «ІС: Управління виробничим підприємством для України» є можливість складати сукупність узгоджених між собою фінансових планів: бюджет руху грошових коштів; бюджет доходів і витрат; прогнозний баланс; оборотні бюджети для окремих підрозділів і для окремих видів діяльності підприємства. Програма «ІС: Підприємство 8. Управління торгівлею 8 для України» підтримує планування обсягу продажів в сумових показниках і планування закупівель в кількісних і сумових показниках, а також асортиментне планування.

На сьогодні найбільш поширеними на вітчизняному ринку є комплексні інформаційні системи, що містять певні елементи контролінгу, управлінського обліку і бюджетування, серед яких розробки вітчизняних та зарубіжних компаній: SAP ERP (компанія SAP AG), SAS System (компанія SAS Institute), Oracle Planning, Budgeting, and Forecasting (компанія Oracle), Logo (Турція). Серед вітчизняних розробників доцільно виділити програму Акцент (ТОВ Імпакт-Україна), яка дозволяє легко поєднувати різні прикладні рішення з обліковою системою, в т.ч. приєднувати можливість бюджетування. Інші програмні продукти – Хепі-бух, MASTER: Бухгалтерія не заявляють про можливість додавання бюджетування.

Висновки. В системі бюджетування потрібно врахувати, що структура бюджетів підприємства повинна відповідати сучасним вимогам ведення соціально відповідального бізнесу і містити бюджети витрат на соціальні заходи. Розробники програмного забезпечення з бюджетування повинні пропонувати вітчизняним підприємствам комплексні інформаційні системи, що дозволяють імпортувати дані із облікових автоматизованих систем, та мати можливість здійснення подальшого автоматизованого бюджетного контролю.

УДК 657

Ковова І.С., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Анотація. Розглянуто основні рівні систем автоматизації облікових процесів в Європейському Союзі (ЄС), проаналізовано спільні та відмінні риси вітчизняних та європейських облікових систем

Постановка проблеми. В умовах поступової інтеграції України до Європейського економічного співтовариства проведено ряд трансформації по зближенню облікових систем, зокрема з позицій оподаткування та звітності. Однак, враховуючи сучасні тенденції до максимальної автоматизації всіх процесів постає питання щодо відповідності вітчизняних облікових систем до умов роботи в Європейському обліковому просторі.

Основні матеріали дослідження. Дослідивши системи автоматизації облікових процедур в ЄС, констатуємо наявність трьох рівнів автоматизованих облікових систем на відміну від двох вітчизняних (табл.1)

Таблиця 1

Рівні автоматизації облікових процесів в Україні та ЄС

Україна	Європейський союз
1. Корпоративні системи автоматизації облікових процесів	1. Корпоративні системи автоматизації облікових процесів
2. Національні системи автоматизації облікових процесів	2. Національні системи автоматизації облікових процесів
-	3. Спільні загальноєвропейські системи автоматизації облікових процесів

Зокрема, до спільних загальноєвропейських систем відносяться системи, що дозволяють накопичувати і обробляти облікову інформацію в рамках всього Європейського союзу. Наприклад системи адміністрування непрямого оподаткування (акцизів, ПДВ) та митна система (Taxation and Custom Union).

Держави-члени ЄС провели перебудову та синхронізацію національних систем автоматизації до вимог загальноєвропейських.

Другим рівнем є наявність національних систем автоматизації облікових процесів. Даний рівень притаманний і вітчизняним обліковим системам. Переважна роль тут відводиться системам обліку платників податків та адміністрування податків, статистичним системам та іншим галузевотериторіальним системам обліку. Наприклад вітчизняна система обліку платників податків, аналоги якій існують в кожній європейській країні.

Корпоративні системи автоматизації облікових процесів, як і значна частина вітчизняних багатомодульні та складаються з модулів фінансового обліку управлінського обліку та компонент інтеграції в загальнодержавні та банківські системи. Передовими розробниками корпоративних систем автоматизації в Європі є SAP, Oracal, Salesforce та інші. Левова частка їх відповідає вимогам та складу вітчизняних облікових систем. Зокрема, всі вони містять два модулі: фінансовий та управлінський облік.

В свою чергу модуль фінансового обліку містить такі обов'язкові компоненти: вхідні рахунки; грошові потоки і розрахунки; основні засоби; матеріальні потоки; персонал і оплата праці; реалізація, доходи і витрати; звітність.

Модуль управлінського обліку містить, в основній масі облікових програм такі компоненти як: контроль грошових потоків, доходів та витрат; контроль персоналу; контроль транспорту, логістика; контроль основних засобів і матеріальних потоків.

Варто звернути увагу, що в значній мірі на європейських підприємствах розподіляються бази облікової інформації. Зокрема, на самому підприємстві містяться робочі оболонки менеджерів, які вводять в системи первинну інформацію на підставі господарських процесів (наприклад виставляють рахунки, або приймають рахунки до оплати тощо). Інформація зберігається на віддалених або хмарних серверах і її опрацьовує бухгалтер, який працює на аутсорсінгу або в обслуговуючій бухгалтерській компанії (рис.1).

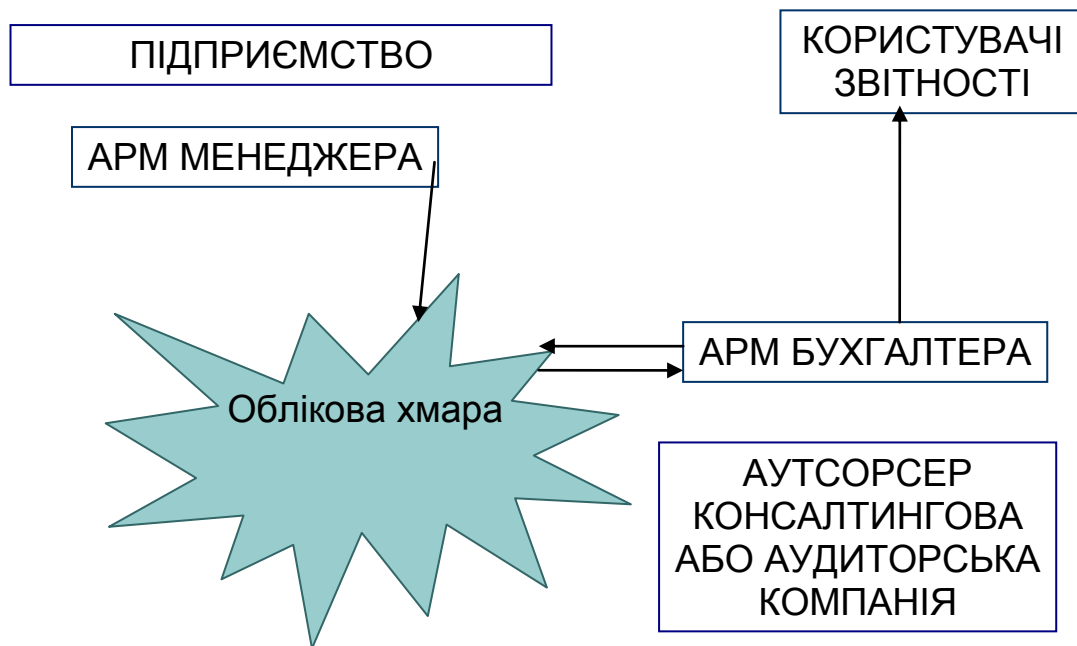

Рис. 1. Побудова типових автоматизованих робочих місць на підприємствах ЄС

Бухгалтер проводить всі бухгалтерські нарахування і процедури, формує і подає звітність користувачам тощо. Документообіг як в середині так і ззовні компаній максимально автоматизований і зведено до без паперової форми.

Висновки. Таким чином, констатуємо значну схожість вітчизняних та європейських систем автоматизації облікових процесів. Зокрема, виділимо наступні спільні риси:

- Проведення і реєстрація в облікових системах відбувається документами;
- Облікові системи охоплюють всі стадії обліку (первинне документування, обробку, звітність);
- Облікові системи інтегровані з банками та іншими сервісами документообігу;

- Дозволяють вести облік за міжнародними та національними стандартами.

Також виявлено не суттєві відмінності у вітчизняних та європейських облікових системах, а саме:

- Основний акцент європейських облікових систем спрямовано на без паперову роботу (електронний документообіг в середині та ззовні підприємств, зберігання інформації в електронних базах, без необхідності дублювання);

- Повномасштабне застосування хмарних технологій і віддалених серверів через аутсорсінг бухгалтерів та бухгалтерських (аудиторських) компаній.

Зазначимо, що сучасні тенденції в поглибленні автоматизації процесів обліку в Україні саме і йдуть шляхом усунення виявлених відмінностей

УДК 338.246.025.2

Маньковська Т.І., к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування

НЕОБХІДНІСТЬ ПОДАЛЬШОГО РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

***Анотація.** Досліджено необхідність та напрями реформування державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки різних суб'єктів господарських відносин.*

***Постановка проблеми.** Особливістю сучасного етапу розвитку економіки України є її інтегрованість у світовий економічний простір, який знаходиться у складних умовах подолання фінансово-економічної кризи. Остання впливає на зростання загроз як фінансовій безпеці держави в цілому, так і фінансовій безпеці суб'єктів господарювання (ФБ СГ) зокрема. З метою мінімізації загроз забезпечення інтересів фінансової безпеки в країні одним із пріоритетних завдань фінансової політики держави є розвиток державного фінансового контролю (далі – ДФК). Реформування ДФК як в цілому, так і, перш за все, такої базової його складової, як державний внутрішній фінансовий контроль (далі – ДВФК) через його гармонізацію із міжнародними нормами та стандартами ЄС в сфері ДФК набуває особливої актуальності.*

***Основні матеріали дослідження.** Система державного фінансового контролю в Україні має ряд проблем та недоліків, які роблять її неефективною, затратною та непрозорою. На сьогодні не створено достатнього правового, інформаційного, організаційного, комунікативного, методологічного та кадрового забезпечення для здійснення державного фінансового контролю. Це все негативно впливає на рівень довіри населення до влади, на розвиток фінансово-бюджетних відносин в Україні, гальмуючи ряд трансформацій у цій сфері. З огляду на це необхідність подальшого реформування системи державного фінансового контролю є особливо актуальною та нагальною. Вирішити проблеми та подолати недоліки організації та функціонування державного фінансового контролю в Україні можливо шляхом послідовної реалізації заходів, спрямованих на побудову сучасної моделі державного фінансового контролю, яка б відповідала потребам національної економіки та вимогам Європейського Союзу.*

Укладення Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, а також прийняття законодавчо-нормативних документів щодо її реалізації, підтвер-

джують прагнення України до набуття статусу кандидата до вступу в ЄС. Це, окрім виконання інших умов, потребує реформування ДФК, передбачаючи приведення діючої вітчизняної моделі функціонування ДФК до її європейського аналога, насамперед, через зміну форм контролю та переважність розвитку такої прогресивної форми ДФК як аудит державних фінансів. Реформування такої базової складової ДФК як державний внутрішній фінансовий контроль (ДФК), яке передбачає впровадження та розвиток внутрішнього контролю (ВК) та внутрішнього аудиту (ВА) суб'єктами державного сектору економіки, гармонізація ВК та ВА із стандартами ЄС з метою підвищення ефективності використання державних фінансів, має вирішальне значення задля забезпечення ФБ держави, визначальною складовою якої є ФБ СГ.

Невідкладного вирішення потребують питання, пов'язані із реформуванням ДФК в контексті забезпечення ФБ СГ. Оскільки саме такі суб'єкти економіки, які за правовим статусом належать до СГ, функціонують у сфері суспільного виробництва, де створюється валовий внутрішній продукт (ВВП), зростання якого забезпечує фінансову незалежність будь-якої держави, а отже й високий рівень ФБ, що в сучасних умовах подолання фінансово-економічної кризи в країні є вкрай важливим.

Пропонується удосконалити напрями реформування ДФК задля забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання наступним чином:

По-перше, через формування теоретичної бази в сфері ДФК, особливо в частині визначення понять: "державний фінансовий контроль" та "система державного фінансового контролю", а також в частині визначення мети, завдань, об'єкта, предмета, суб'єктів, функцій, принципів, видів, форм, методів, технології, інформації, системи комунікацій та забезпечення ДФК.

По-друге, удосконалення законодавчо-нормативної бази в сфері ДФК за напрямом імплементації останнього до міжнародних та європейських стандартів та норм (зокрема, прийняття Концепції та Стратегії розвитку ДФК, а також Закону України "Про державний фінансовий контроль", в якому необхідно надати чітке визначення таким ключовим поняттям, як "державний фінансовий контроль" та "система державного фінансового контролю").

По-третє, розробка вітчизняних стандартів у сфері ДФК та приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів (INTOSAI; ІІА) в сфері державного фінансового контролю та вимог ЄС.

По-четверте, законодавче розмежування повноважень державних контролюючих органів щодо проведення контрольних заходів у фінансовій сфері (перш за все, Рахункової палати України та Державної аудиторської служби України).

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

По-п'яте, удосконалення інформаційно-комунікаційного, фінансового, матеріально-технічного та кадрового забезпечення розвитку ДФК.

По-шосте, посилення профілактичної функції ДФК, тобто його переорієнтація на попередження та припинення фінансово-бюджетних порушень суб'єктами господарювання.

По-сьоме, удосконалення організаційного та методичного забезпечення відносно нових форм контролю, які використовують в своїй діяльності суб'єкти ДФК (перш за все, Рахункова палата України та Державна аудиторська служба України (зокрема, фінансового аудиту, операційного аудиту та аудиту ефективності) при перевірці суб'єктів господарювання (перш за все тих, що належать до пріоритетних для держави сфер економіки, національної безпеки і оборони, соціальної та гуманітарної сфери, а також найбільших суб'єктів господарювання державного сектору), особливо в частині аналітичного інструментарію щодо оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання.

По-восьме, удосконалення організаційного та методичного забезпечення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту бюджетних установ, особливо в напрямі підвищення рівня системного аналізу (перш за все, державних органів центральної та місцевої виконавчої влади) як запоруки ефективного, економічного та результативного використання державних фінансових ресурсів, а отже і фінансової безпеки останніх.

По-дев'яте, сприяння реформам в сфері корпоративного управління, особливо в частині удосконалення організаційно-методичного забезпечення внутрішнього контролю та в частині впровадження внутрішнього аудиту на державних, комунальних підприємствах та інших суб'єктах державного та комунального секторів економіки (окрім бюджетних установ).

Висновки. Таким чином, в якості напрямів реформування ДФК задля забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання пропонується застосування ряду заходів, найважливішими з яких з огляду суб'єктів господарювання є: удосконалення інформаційно-комунікаційного, фінансового, матеріально-технічного та кадрового забезпечення розвитку ДФК; посилення профілактичної функції ДФК; удосконалення організаційного та методичного забезпечення відносно нових форм контролю; сприяння реформам у сфері корпоративного управління, особливо в частині удосконалення організаційно-методичного забезпечення внутрішнього контролю та в частині впровадження внутрішнього аудиту на державних, комунальних підприємствах та інших суб'єктах державного та комунального секторів економіки (окрім бюджетних установ).

УДК 336.64

Семенова С.М., к.е.н., доцент

ОБЛІК ВНУТРІШНЬО ГЕНЕРОВАНОГО ГУДВІЛУ

Анотація. Розглянуто сутність та особливості обліку внутрішньо генерованого гудвілу відповідно до вимог міжнародних стандартів обліку і звітності. Його формування тісно пов'язане з існуванням інтелектуального капіталу. Порядок відображення внутрішньо генерованого гудвілу в обліку залежить від належності до етапу досліджень (видатки) або етапу розробок (визнається нематеріальний актив). Проте, частина внутрішньо генерованого гудвілу не врахована в системі обліку і залишається у складі позабалансових факторів розвитку підприємства і складає різницю між його балансовою та ринковою вартістю.

Постановка проблеми. Гудвіл виступає особливою категорією економічного аналізу, менеджменту та є специфічним об'єктом бухгалтерського обліку. Гудвіл (вартість ділової репутації) розглядають як нематеріальний актив, вартість якого визначається різницею між ринковою ціною та балансовою вартістю активів підприємства, як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів, послуг, нових технологій тощо. Гудвіл виникає при придбанні, злитті підприємств, а також розкритті інформації про об'єднання підприємств. Проте природа виникнення внутрішньо генерованого гудвілу дещо інша. З точки зору бухгалтерського обліку визначення внутрішньо генерованого гудвілу пов'язане в визнанням витрат або нематеріальних активів. Поряд з цим вартість генерування внутрішнього гудвілу може і не відображатись в обліку і звітності за діючої методики, проте вимагає врахування як позабалансового фактора формування вартості підприємства, що пов'язане з використанням інтелектуальних активів, невідчутних ресурсів через їх здатність приносити майбутні економічні вигоди.

Основні матеріали дослідження. Комітетом з міжнародних стандартів фінансової звітності розроблено МСБО (IAS) 38 з метою визначення методики обліку нематеріальних активів, за яким нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має фізичної субстанції та може бути ідентифікований. При цьому активом є ресурс: а) контрольований суб'єктом господарювання у результаті минулих подій; та б) від використання якого очікують надходження майбутніх економічних вигід до суб'єкта господарювання.

Для відображення об'єкта (складових) внутрішньо генерованого гудвілу як нематеріального активу в обліку та звітності необхідне дотримання одночасно наступних критеріїв визнання: а) є ймовірність того, що майбутні економічні вигоди, які відносяться до активу, надходитимуть до суб'єкта господарювання; та б) собівартість активу можна достовірно оцінити. Але через неможливість ідентифікації або контролю над ресурсом, труднощі у доведенні існування майбутніх економічних вигід може бути не дотримання критеріїв визнання нематеріального активу, тому видатки на його придбання або внутрішнє генерування визнаються як витрати у період їхнього понесення. Проте, якщо об'єкт виник при об'єднанні бізнесу, він складає частину гудвілу, визнаного на дату придбання.

За визначенням нематеріального активу, його необхідно ідентифікувати так, щоб відокремлювати від гудвілу. Гудвіл, визнаний при об'єднанні бізнесу, є активом, який відображає майбутні економічні вигоди, що виникають від інших активів, придбаних при об'єднанні бізнесу, якщо їх не можна ідентифікувати індивідуально або визнати окремо. Прикладами гудвілу є: синергетичні ефекти після об'єднання бізнесу, експансія на інші ринки, організаційний капітал. Проте такий підхід до визначення й оцінювання є не цілком виправданим, оскільки, відповідно до МСБО 31, гудвіл за бухгалтерським підходом може виникати тільки при придбанні. Крім того, він є розрахунковим показником, що показує різницю між ринковою та балансовою вартістю підприємства в момент придбання. При такому підході для обчислення гудвілу спираються на вартість матеріальних необоротних активів, що нелогічно при оцінюванні інтелектуального капіталу. Гудвіл переважно є узагальненою характеристикою, яка не показує величини кожного структурного елемента інтелектуального капіталу, що входять до його складу.

Підприємство здійснює видатки для генерування майбутніх економічних вигід, але в результаті цього не створюється нематеріальний актив, який відповідає критеріям визнання МСБО 38, такі витрати характеризуються як внесок до внутрішньо генерованого гудвілу. Внутрішньо генерований гудвіл не визнається як актив, оскільки він не є ідентифікованим ресурсом (тобто не є відокремлюваним і не походить від договірних або інших юридичних прав), який контролюється суб'єктом господарювання і який можна достовірно оцінити за собівартістю. Різниці між ринковою вартістю суб'єкта господарювання та балансовою вартістю його ідентифікованих чистих активів у будь-який момент можуть охоплювати ряд чинників, які впливають на вартість суб'єкта господарювання. Проте ці різниці не відображають собівартість нематеріального активу, контролюваного цим суб'єктом господарювання.

З метою обліку виділяють поняття внутрішньо генерованих нематеріальних активів, їх визнання та формування собівартості залежить від етапу дослідження або розробки. Таким чином, щоб оцінити, чи відповідає внутрішньо генерований нематеріальний актив критеріям визнання, підприємство класифікує генерування активу на а) етап дослідження; та б) етап розробки. Якщо не можливо відокремити етап дослідження від етапу розробки внутрішнього проекту для створення нематеріального активу, такі видатки відносять до етапу дослідження.

Труднощі в оцінці генерування внутрішнього гудвілу відповідно до критеріїв визнання виникають при ідентифікації активу, який буде приносити майбутні економічні вигоди та момент часу, на який він існує. Також досить важко достовірно розрахувати собівартості такого активу в бухгалтерському обліку. Іноді вартість внутрішнього генерування нематеріального активу не можна відокремити від вартості обслуговування або збільшення корисності внутрішньо генерованого гудвілу суб'єкта господарювання чи від поточних операцій. Тому виділяють додаткові критерії визнання для внутрішньо генерованих нематеріальних активів у складі інтелектуального капіталу.

На етапі дослідження актив не визнається, видатки на дослідження (етап дослідження внутрішнього проекту) слід визнавати як витрати у періоді їхнього понесення (наприклад, витрати на отримання нових знань, пошук альтернатив тощо).

На етапі розробки нематеріальний актив визнається у разі дотримання підприємством всіх умов: а) намір та можливість завершити створення активу та його придатність до використання або продажу; б) здатність використовувати або продати нематеріальний актив; в) генерування майбутніх економічних вигод, існування ринку для цього активу; г) здатність достовірно оцінити видатки, які відносяться до нематеріального активу протягом його розробки. Майбутні економічні вигоди можуть бути результатом синергії придбаних активів, що їх можна ідентифікувати, або активів, які індивідуально не відповідають критеріям визнання у фінансовій звітності. Суб'єкт господарювання контролює актив, якщо він має повноваження отримувати майбутні економічні вигоди, що надходять від основного ресурсу, та обмежувати доступ інших до цих вигід, у тому числі, відповідно до юридичних прав.

Висновки. Для вибору методики відображення в обліку інтелектуального капіталу важливе виокремлення його складових елементів на ті, які визнаються: 1) нематеріальними активами; 2) витратами на розвиток бізнесу та відображаються в системі обліку і фінансової звітності; або 3) показуються лише у внутрішній звітності компанії та оцінюються для задоволення інформаційних потреб процесу прийняття управлінських рішень. З точки зору об-

ліку, якщо підприємство здійснює видатки для генерування майбутніх економічних вигід, але в результаті цього не створюється нематеріальний актив, такі витрати характеризуються як внесок до внутрішньо генерованого гудвілу. В обліку відображення генерованого гудвілу залежить від визнання: а) етапу дослідження; та б) етапу розробки. За МСБО 38, в обліку внутрішньо генерований гудвіл не визнається як актив, оскільки він не є ідентифікованим ресурсом, який контролюється суб'єктом господарювання і який можна достовірно оцінити за собівартістю.

УДК 657.1:658

Шпирко О.М., к.е.н., доцент

УКРАЇНСЬКА АЛЬТЕРНАТИВА ДЛЯ ПРОГРАМИ «1С» В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Анотація. Розглянуто альтернативу застосуванню російського програмного забезпечення для автоматизації бюджетного обліку з використанням українського продукту MASTER:Бухгалтерія, що враховує специфіку державного сектору.

Постановка проблеми. У травні 2017 року Указом Президента України №133/2017 було введено санкції проти ряду російських компаній. Цей указ ввів в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» щодо компаній з російською пропискою, які надавали послуги з впровадження та супроводу програмного забезпечення українським державним установам.

Виробники найпоширеніших програм для бухгалтерського обліку в Україні: «Галактика», «Парус» та «1С» також підпали під санкції. За різними даними, приблизно 80% підприємств приватного сектору економіки на дату прийняття Указу користувались програмним продуктом для бухгалтерського обліку «1С». Частка використання російського софту в державному секторі була дещо нижчою. Аналізуючи дані з відкритого ресурсу публічних закупівель ProZorro лише за 2015-й та 2017-й роки було витрачено 17 млн грн на закупівлю програмного продукту «1С», його підтримку та обслуговування.

Відмовитися від «1С» та ін. програм російського софту у примусовому порядку з 2018 року довелося лише бюджетним установам і центральним органам влади. Так з 1 січня 2018 року установи перейшли із російського про-

грамного забезпечення на інші аналоги. Всі, хто й надалі продовжує використовувати софт недружньої для нас країни, каратимуться високими штрафами.

Приватних підприємств такі заборони не стосуються і вони все ще можуть користуватися будь-якими програмами для ведення бухгалтерського обліку та управління ресурсами. Проте компанії, які розуміють, що російський софт в Україні не має майбутнього, теж шукають альтернативну заміну. Частина підприємців звертає увагу на програми, що створені в Європі та США, бо ними користуються у всьому світі. Але на ринку є й українські розробки, які не поступаються ні російським, ні заокеанським програмам і користування ними має ряд переваг.

Основні матеріали дослідження. В умовах застосування комп'ютерних технологій та програмних продуктів для автоматизації бюджетного обліку відбувається трансформація системи бухгалтерського обліку й облікових процедур, що супроводжується підвищенням якості та рівня ефективності процесу управління бюджетними коштами. Застосування програм автоматизації бюджетного обліку суттєво підвищує якість обробки облікової інформації в бюджетних установах за такими складовими:

1) Безпека: всі дані та інформація про діяльність компанії не покидуть кордонів України. У випадку з «1С» користувач не знає, кому він «відає» інформацію про свою компанію та її грошові потоки. А в умовах війни на Сході України дуже небезпечно давати доступ до фінансової інформації компанії з країни-агресора.

2) Знання ситуації: український розробник знає умови та особливості нашого ринку, а отже може запропонувати продукт, що краще задовольнятиме потреби бізнесу краще.

3) Стратегія: сьогодні явної заборони на використання російських програм для бізнесу немає. Але що буде завтра, нікому не відомо, тому великі компанії вже шукають альтернативи.

Крім того рішення для бюджетних установ мають певну специфіку. Наприклад, одна з них – неможливість використання хмарного рішення. Так, згідно з законодавством України, вся ІТ-інфраструктура бюджетних установ повинна відповідати критеріям безпеки та мати стаціонарне рішення, тому цю особливість теж необхідно враховувати при створенні програмного забезпечення саме для державного сектора.

У вересні 2017 року на ринку з'явилося **українське рішення для ведення обліку на підприємствах** малого, середнього бізнесу та в державних установах – MASTER:Бухгалтерія. Розробником новинки є Компанія IT-Enterprise – до цього спеціалізувалася на впровадженні виключно комплексних ERP-систем

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

для великого бізнесу. Понад 30 років досвіду було консолідовано в MASTER: Бухгалтерію. По суті, підприємства малого, середнього бізнесу і державні установи наразі можуть користуватися програмним забезпеченням, якими користуються компанії світового рівня.

Українська програма для ведення бухгалтерського обліку MASTER: Бухгалтерія відтепер має конфігурацію, що адаптує її під роботу державних установ. MASTER:Бухгалтерія – це комплексне функціональне рішення, яке охоплює всі напрями бухгалтерського обліку в будь-якій державній установі і **розроблена спеціально для українського ринку.**

На MASTER:Бухгалтерію легко перейти з інших програм для бухгалтерського обліку. Дані про контрагентів, співробітників установи, інформація по договорах швидко копіюються за допомогою шаблонів документів. До MASTER:Бухгалтерії переноситься й історія роботи в інших програмах за попередні періоди.

Функціонал MASTER: Бухгалтерії адаптований під специфіку обліку в бюджетних установах України і **охоплює такі види операцій:**

- Облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів;
- Переоцінка та індексація основних засобів. Облік матеріальних цінностей та МШП;
- Облік фінансово-господарських операцій;
- Формування звітності;
- Фінансування;
- Реалізовано друк звітів;
- Нарахування заробітної плати та грошового забезпечення;
- Кадровий облік.

У програмі реалізована можливість для розгортання мережевої бухгалтерії. Це дозволить об'єднати всі процеси установи в одній комплексній системі. Бухгалтер може легко знайти потрібний документ, сформувати платіжне доручення або нарахувати зарплату працівникам.

В програмі MASTER:Бухгалтерія забезпечено можливість вести облік банківських операцій, формувати і друкувати платіжні доручення, відправляти платіжні доручення через клієнт-банк, завантажувати виписки банку. Користувачі мають можливість формувати та передавати в банк заявки на купівлю та продаж валюти за допомогою системи «клієнт-банк». В системі налаштовано типові звіти про рух грошових коштів на банківських рахунках на вказану дату по видах витрат. Крім того, в MASTER:Бухгалтерії забезпечена можливість облікувати операції по касі, створювати та друкувати прибуткові та видаткові касові ордери, формувати касові книги, формувати реєстр прибуткових та видаткових касових ордерів.

Програмне забезпечення забезпечує контроль за цільовим використанням готівкових коштів. Воно також містить документи, за допомогою яких ведуться операції з підзвітними особами – наказ на відрядження, авансовий звіт, тощо.

Також MASTER:Бухгалтерія містить повний перелік аналітичних звітів: оборотно-сальдова відомість, аналіз рахунку, картка рахунку, шахова відомість, журнали-ордери, оборотно-сальдові відомості за аналітиками, картки аналітики, зведені проводки.

У MASTER:Бухгалтерії автоматично формується головна книга, універсальний звіт, а також звітність по ПДВ, регламентована фінансова звітність та податкова звітність.

Висновки. Отже, програмний продукт MASTER:Бухгалтерія для бюджетних установ була розроблена саме для українського ринку і використовується для: бюджетування, ведення бухгалтерського обліку, розрахунку заробітної плати та управління кадрами в бюджетних установах, відповідає вимогам чинного законодавства України, повністю адаптований до українського ринку та доступний в стаціонарному рішенні. Ця програма повністю замінює заборонений для державних установ російський софт і її може використовувати будь-яка установа державного сектору.

УДК 657.1

Ануленко М.В., факультет Управління і технологій, група 1413

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шпирко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ПОРТУГАЛІЇ

Анотація. Досліджено особливості організації обліку і структури фінансової звітності в Португалії, а також взаємозв'язок бухгалтерського обліку з податковою системою.

Постановка проблеми. Глобалізація економіки та всебічний розвиток міжнародних відносин потребують вивчення особливостей бухгалтерського обліку в Португалії. На світовому рівні об'єктивними причинами інтернаціоналізації бухгалтерського обліку стали подальший розвиток продуктивних сил та поділ праці у світі.

Основні матеріали дослідження. Для Португалії характерна континентальна модель побудови облікової системи. Вона передбачає тісний зв'язок бізнесу з банками, які в основному і задовольняють потреби компаній. Бухгалтерський облік регламентується законодавчо і характеризується значним

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

консерватизмом. Для Португалії характерний ієрархічний підхід до побудови плану рахунків, який розробляє кожне підприємство керуючись єдиним національним планом рахунків.

Облікова політика португальських компаній спрямована насамперед на задоволення вимог уряду, зокрема щодо оподаткування згідно з національним макроекономічним планом.

Найголовнішою особливістю бухгалтерського обліку в Португалії є те, що він підпорядкований цілям оподаткування. Саме податкові органи прямо або опосередковано формують методологічні особливості обліку.

Система внутрішнього контролю Португалії має три рівні: стратегічний – Рахункова палата (парламентський контроль) та Генеральна фінансова інспекція Португальської Республіки IGF (урядовий контроль); другий (секторальний) – підрозділи внутрішнього аудиту міністерств; перший (операційний) – підрозділи внутрішнього аудиту державних суб'єктів господарювання. Мі-нфін також має право попереднього контролю через своїх службовців, які є при кожному міністерстві.

Португальські податківці, так само як вітчизняні, прагнуть обмежити спілкування з бухгалтерами. Частина податкових декларації автоматично заповнюється самою системою при вході в неї платника податків. Податкова адміністрація Португалії ввела також електронне підтвердження отримання декларації та остаточного розрахунку податків, що дає змогу заощадити на адмініструванні податків. Португальські податківці мають змогу протягом 4 років з моменту отримання декларації здійснити її перевірку.

Національні стандарти бухгалтерського обліку в Португалії розробляються окремо, але базуються на аналогічних Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку. Вони є системою принципів, методів та процедур, що використовуються для ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. Проте в національних стандартах бухгалтерського обліку Португалії немає посилання на вказані Міжнародні стандарти.

Фінансова звітність є структурним відображенням фінансового стану підприємства та операцій, які здійснювалися цим підприємством. Вона надає інформацію про стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства, необхідну широкому колу користувачів для прийняття ними управлінських рішень.

Елементами фінансової звітності є активи, зобов'язання, капітал, які пов'язані з фінансовим станом підприємства та доходи і витрати пов'язані з результатами його діяльності.

В Португалії фінансову звітність складають підприємства, які є юридичними особами, незалежно від форм власності, включаючи і підприємства з

іноземними інвестиціями. Підприємства складають фінансову звітність за місяць, квартал і рік наростаючим підсумком з початку року. Річні звіти готуються португальськими компаніями за результатами фінансового року, який як правило, закінчується 31 грудня, але фінансовий рік може не співпадати з календарним. Фінансова звітність є відкритою для оприлюднення та доступною для ознайомлення зацікавленим користувачам. Річний звіт складається з двох частин. Перша – адміністративно-управлінський огляд – це звіт (або звернення) президента компанії чи голови Ради директорів. Друга частина – це безпосередньо фінансовий звіт. Зміст першої частини жорстко не регламентується і міститься огляд та аналіз роботи компанії.

Річна фінансова звітність у Португалії складається з балансу, звіту про прибутки і збитки, звіту про зміни у власному капіталі, звіту про рух грошових коштів та пояснювальних приміток до фінансових звітів. Головною вимогою до фінансової звітності Португалії є правдиве та справедливе висвітлення фінансового становища компаній і фінансових результатів їх діяльності.

Також законодавство Португалії вимагає застосування єдиних принципів оцінювання статей фінансових звітів: припущення безперервної діяльності; послідовність застосування методів оцінювання; відображення у звітності доходів і витрат звітного періоду незалежно від дати надходження або витрати коштів, пов'язаних з цими доходами та витратами; роздільне оцінювання статей активів і зобов'язань; баланс на початок фінансового року повинен кореспондувати з балансом на кінець попереднього року.

В Португалії Баланс складається за такими правилами: його подають у горизонтальному форматі в повному та скороченому варіантах.

Форма Звіту про прибутки та збитки теж горизонтальна. Він надається у вигляді двох колонок: витрати та збитки – зліва, виручка та доходи – справа. Також, як і баланс, звіт про прибутки та збитки надається з детальною розбивкою статей, однак розбіжності в формах для великих та малих підприємств не такі значні, як у випадку з балансом.

Звіт про прибутки та збитки, як і баланс, має містити, крім показників за звітний фінансовий рік, зведення за попередній період. У ньому надходження і витрати класифікуються за характером операцій. Як у випадку з балансом, його повна та скорочена форми мають однакову структуру, але скорочена форма містить менший обсяг зведень, що подаються.

На основі даних звітності португальські фінансові інспектори визначають перелік підприємств, що будуть перевірятись. Ревізії можуть проходити і раз в рік, і раз в три роки. Якщо під час перевірки будуть виявлені які-небудь порушення, то у бухгалтера є можливість підтвердити достовірність даних, не

звертаючись до суду. В тому випадку, якщо платнику податку не вдалося це зробити, йому прийдеться доплатити податок чи звернутися до суду.

Особливістю обліку в Португалії слід визнати оцінку активів за їх собівартістю, яка дає можливість періодично проводити їх переоцінку. При цьому законодавство дозволяє робити це на основі офіційно опублікованих Міністерством фінансів індексів споживчих цін. Запаси відповідно до португальського законодавства оцінюються за ціною їх придбання чи витрат на їх виробництво, крім тих випадків, коли ці витрати виявляються вищими ринкові. Тоді під ринковою ціною розуміється вартість заміщення активу.

До необоротних активів відносяться інвестиції в дочірні компанії, цінні папери, придбані на термін більше одного року, а також земля і нерухомість. Списання вартості необоротних активів відбувається поступово, протягом усього терміну їх служби. Для нарахування амортизації основних засобів дозволяється тільки прямолінійний метод. В Португалії податкове законодавство дозволяє проводити переоцінку основних засобів, для чого можна користуватися пропорціями переоцінки, які базуються на індексі споживчих цін.

В Португалії у випадку, якщо необоротний актив має обмежений строк використання та протягом цього строку його ринкова ціна залишається нижче балансової, то така втрата списується на рахунок прибутків та збитків. Якщо ринкова ситуація зміниться, така операція може бути здійснена і в протилежному напрямку.

Висновки. Отже, в Португалії облікова система має тісний взаємозв'язок з податковою системою, бухгалтерський облік регламентується законодавчо і характеризується значним консерватизмом. Також існують суттєві розбіжності у підходах до складання річної звітності та застосування альтернативних методів оцінювання її статей.

УДК 657.37

Бех Т.В., факультет Управління і технологій, група ОА-1413

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шуляренко С.М.

ЗВІТНІ ЄВРОЗМІНИ-2018

Анотація. З 2018 року українські підприємства повинні вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність з урахуванням європейських правил: фінансову звітність складати на основі таксономії за МСФЗ, подавати звіт про управління і про платежі на користь державі.

Постановка проблеми. У жовтні 2017 році було ухвалено зміни до Закону України (ЗУ) «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», що набирають чинності з 1 січня 2018 року. Значною мірою їх поява викликана потребою ввести в українське законодавство норми, прийняті в Євросоюзі. Так, Європейським Парламентом та Радою ЄС було ухвалено Директиву про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язану звітність певних типів підприємств від 26.06.2013 р. № 2013/34/ЄС, яка містить нові умови складання, подання та оприлюднення фінансової звітності (ФЗ), а також порядок визнання та оцінки певних видів активів і зобов'язань, доходів і витрат. Необхідно дослідити зміни у вітчизняному законодавстві, що стосуються складу звітності і організації її подання.

Основні матеріали дослідження. У ЗУ «Про бухгалтерський облік та ФЗ в Україні» суттєво оновлено статтю 1, де містяться визначення низки бухгалтерських термінів. Щодо звітних новацій з'явився термін «таксономія фінансової звітності», «звіт про платежі на користь держави», «звіт про управління», «підприємства, що становлять суспільний інтерес». З метою складання, подання та оприлюднення фінансової та консолідованої фінансової звітності у Директиві ЄС № 2013/34/ЄС встановлено нові критерії класифікації підприємств за розміром. Таку ж класифікацію відображено тепер і в оновленому ЗУ.

Під «таксономією ФЗ» розуміють склад статей і показників ФЗ та її елементів, що підлягають розкриттю. Взагалі, таксономія МСФЗ (IFRS Taxonomy) – це проект під егідою Комітету з МСФЗ, в межах якого систематизуються і подаються в електронному вигляді статті і показники, які підлягають розкриттю відповідно до МСФЗ. Таксономія також складається з елементів, які Стандартами не вимагаються, проте широко використовуються компаніями у всьому світі, що використовують Таксономію МСФЗ для створення електронної звітності. З технічної точки зору таксономія базується на XBRL1 – відкритому стандарті для подання ФЗ в електронному вигляді. XBRL – eXtensible Business Reporting Language, що в буквальному перекладі означає «Розширювана мова ділової звітності». Мовою XBRL фінансові дані подаються з використанням тегів для того, щоб їх було легко зрозуміти та обробити на комп'ютері. Таксономія ФЗ по-українськи затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку – Міністерством фінансів України. Першим звітним періодом, за який підприємства подають ФЗ на підставі таксономії за міжнародними стандартами в електронній формі, є 2019 рік та таким підприємствам буде дозволено подавати звітність, складену за таксономією, починаючи з 2018 року. Водночас Рада з МСБО ще в лютому 2014 року на своєму офіційному сайті опублікувала ілюстративні приклади

застосування таксономії українською мовою. Це дозволяє впроваджувати її використання і в Україні для однозначного тлумачення всіх необхідних складових і правильного складання ФЗ, яка відтепер може бути зрозумілою в усьому світі.

Змінами до ЗУ передбачається подання нових звітів. Звіт про платежі на користь держави – це документ, що містить деталізовану інформацію про податки, збори й інші платежі підприємств, належні до сплати на користь держави відповідно до закону, який подається підприємствами, що провадять діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини і при цьому становлять суспільний інтерес. Подання такого звіту передбачено і Директивою 2013/34/ЄС. Звітування про платежі на користь державі створює передумови для відповідального використання корисних копалин загальнодержавного значення великими підприємствами та підприємствами, що становлять суспільний інтерес, зайнятими в видобувній промисловості та у лісозаготівлі. Складання звіту надасть можливість доступу громадськості до інформації про використання корисних копалин і лісів загальнодержавного значення та про платежі підприємств, що працюють у видобувній промисловості та у лісозаготівлі, здійснені у грошовій або натуральній формі на користь державного або місцевих бюджетів. Даний звіт не є фінансовим, хоч і складається за даними бухгалтерського обліку. Призначення звітності про платежі на користь урядів полягає у сприянні транспарентності (відкритості) та підвищенні ефективності управління використанням природних ресурсів держави. Для успішного запровадження цього звіту необхідно: а) розробити мінімальні законодавчі вимоги до обсягу інформації, яку повинні оприлюднювати підприємства видобувної галузі та лісозаготівлі; б) розробити форму річної форми звіту; в) розробити методичні рекомендації щодо заповнення форми звіту; г) забезпечити інформування громадськості про вимоги регуляторних актів шляхом його розміщення на інформаційному сайті Міністерства фінансів України.

Звіт про управління – це документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики й невизначеності його діяльності. У разі подання підприємством консолідованої ФЗ подається Консолідований звіт про управління. Водночас від подання Звіту про управління звільняються мікропідприємства та малі підприємства. Середні підприємства мають право не відображати у такому звіті нефінансову інформацію.

У 2018 році обрані компанії країн ЄС вже мають представити нефінансові показники у Звіті. До обраних увійшли компанії, які мають більш ніж 500 співробітників або акції яких котуються на біржі, або це страхова компанія

або банк. Єврокомісія підрахувала, що Директива торкнеться 6000 компаній, а вартість підготовки звіту коштуватиме 5000 євро.

В Україні поки що не затверджено єдиного нормативного документа, який регламентує порядок складання Звіту. Процес підготовки Звіту про управління розкритий у Керівництві по звітності у сфері сталого розвитку Глобальної ініціативи зі звітності. Дослідження праць вітчизняних науковців в сфері нефінансової звітності (Малишкін О., Озеран В., Безверхий К., Ловінська Л., Ободець Я., Воробей В., Журовська І., Шаповал В., Хамідова О., Хамідова А.) показало, що складання Звіту доцільно здійснювати у п'ять етапів: 1) підготовчий етап; 2) збір та перевірка інформації; 3) складання; 4) аудит і верифікація Звіту; 5) публікація Звіту та забезпечення його доступності для зацікавлених сторін.

Відповідно до ЗУ порядок та строки подання ФЗ, консолідованої ФЗ, звіту про управління та звіту про платежі на користь держави до органів державної влади визначаються Кабінетом Міністрів України (Постановою №419): підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічні акціонерні товариства та підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну ФЗ та річну консолідовану ФЗ разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством. Великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства зобов'язані не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну ФЗ разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці. У Директиві ЄС № 2013/34/ЄС встановлюється максимальний термін оприлюднення ФЗ – 12 місяців. Як бачимо в порядку оприлюднення ФЗ ще залишаються розбіжності між вітчизняними і європейськими нормами.

Висновки. Завдяки запровадженню звітним єврозмінам з'явився унікальний шанс використати кращі практики звітування в ЄС. Інформативність, правдивість, цілісність, повнота і адекватність фінансової звітності є чи не головною передумовою виникнення довіри до компаній, ринку та економіки держави в цілому.

УДК 657.1

Вдовіна К.В., факультет Управління і технологій, група 1313

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шпирко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ФРАНЦІЇ

Анотація. Розглянуто сутність поняття грошових коштів, їх структуру і актуальні питання організації та ведення їх обліку у Франції.

Постановка проблеми. Грошові кошти є складовою частиною всіх фінансових операцій підприємства, беруть участь в забезпеченні всіх видів господарської діяльності, тому пошук шляхів покращення обліку грошових коштів на основі гармонізації національних та міжнародних стандартів, запозичення досвіду країн ЄС залишаються актуальними. Актуальність даної теми визначається тим, що розвиток і вдосконалення ринкових відносин в Україні неможливо без вивчення, аналізу, теоретичного осмислення і застосування в практичній діяльності світового досвіду в області бухгалтерського обліку в цілому та грошових коштів зокрема.

Основні матеріали дослідження. Бухгалтерський облік у Франції організовується на базі стандартів, розроблених Національною радою з бухгалтерського обліку. Національна рада є державним органом і формує методичне забезпечення бухгалтерського обліку, використовуючи, норми комерційного і податкового права. За ступенем регламентації бухгалтерський облік Франції належить до групи країн з жорстко регламентованою на державному рівні системою бухгалтерського обліку. Історія розвитку французької системи бухгалтерського обліку тісно пов'язана з тим, що уряд і банки жорстко контролювали і контролюють діяльність комерційних структур, оскільки є інвесторами їх капіталу. В сучасних умовах урядові органи впливають на економіку Франції за допомогою індикативного і стратегічного державного планування.

В Україні основними нормативними документами, що регулюють ведення обліку та складання фінансової звітності є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування.

Грошові кошти – це найліквідніші активи підприємства що включають готівку в касі, кошти на рахунках в банках, електронні гроші, які еміту-

ються у відкрито циркулюючій системі, депозити до запитання та кошти в дорозі.

У Франції до грошових коштів належать: готівка в касі, монети, банкноти, валюта і депозити до запитання, поточні і депозитні рахунки в банках, на використання яких немає обмежень. Крім того, до грошових коштів відносять: банківські переказні векселі (переказні векселі, видані одним банком іншому банку); грошові перекази (чеки, виписані банком отримувачем платежу за отримані від підприємств, організацій, установ грошові кошти); чеки, виписані касиром банку (відображають зобов'язання даного банку); чеки, засвідчені банком (з підписом банку про гарантію платежу); персональні чеки (видані фізичним особам); ощадні рахунки.

До грошових коштів підприємства, згідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», належать: готівка в касі; кошти на рахунках у банках; депозити до запитання.

Бухгалтерський облік у Франції регламентується Генеральним планом бухгалтерського обліку (Plan Comptable Général), що представляє собою перелік статей, принципів та правил для практики ведення обліку і складання звітності компаніями, які зареєстровані у Франції. Загальний план рахунків Франції містить перелік рахунків, який має велику деталізацію. Він побудований за десятиковою системою класифікації. Нумери основних рахунків складаються з двох цифр, перша з яких означає клас, друга – порядковий номер рахунку у відповідному класі. Позиція цифри, а також сама цифра номера рахунку, наступна за першою, вказують на сутність і структуру операцій, відображених на даному рахунку. Нумери субрахунків першого порядку представлені трьома цифрами, субрахунків другого порядку – чотирма, аналітичних рахунків – п'ятьма і великим числом цифр. Остання цифра показує номер відповідного рахунку, субрахунку аналітичного рахунку. Перший розділ Плану рахунків Франції «Мета і принципи бухгалтерського обліку» відзначає обов'язкове застосування Спільного плану рахунків усіма юридичними і фізичними особами, включає перерахування загальних принципів організації бухгалтерського обліку, ведення рахунків і складання звітності; визначає склад річної бухгалтерської фінансової звітності. Другий розділ «Визначення активів, пасивів, доходів і витрат» присвячений визначенню елементів бухгалтерської звітності. Третій розділ «Правила обчислення та оцінки в бухгалтерському обліку» висвітлює питання визначення моменту визнання активів, пасивів, доходів і витрат в бухгалтерському обліку; включає загальні положення щодо оцінки різних статей активу і пасиву балансу, правила визначення фінансового результату; розкриває спосіб відображення цих елементів в бухгалтерській звітності. Четвертий розділ «Склад, структу-

ра і використання рахунків» містить безпосередньо план рахунків і метод їх класифікації, тобто кодифікацію рахунків бухгалтерського обліку за десятиковою системою в залежності від класифікації економічних явищ і прийняття критеріїв класифікації операцій в умовах «Відкритого рахунку» для цієї мети. П'ятий розділ «Узагальнюючі документи» містить типові форми фінансової звітності: баланс, звіт про прибутки і збитки, примітки до річної звітності. Примітки містять інформацію, яка пояснює або доповнює дані балансу і звіту про прибутки і збитки. Розділ також включає інструкції щодо заповнення річної звітності та варіанти її надання (оскільки в сучасних умовах звітність компаній стає більш складною).

У Франції План рахунків бухгалтерського обліку має 8 класів.

Грошові кошти в Плані рахунків Франції обліковуються на рахунках 5 класу «Фінансові рахунки» зокрема: 53 «Грошові кошти» за субрахунками: 5311 «Готівкові кошти в національній валюті»; 5314 «Каса в іноземній валюті»; 51 «Банки» за субрахунками 5121 «Рахунки в національній валюті», 5124 «Рахунки в іноземній валюті», 52 «Казначейські інструменти», 54 «Передоплата та повноваження» 58 «Внутрішні перекази», 59 «Резерви знецінення фінансових рахунків» та ін.

В Україні грошові кошти обліковуються на рахунках 3-го класу плану рахунків «Кошти, розрахунки та інші активи»: 30 «Готівка»; 31 «Рахунки в банках»; 33 «Інші кошти».

Статті Балансу активу Франції розміщуються у міру зростання ліквідності та зведені у три розділи: активи для інвестування (імобілізація); активи експлуатаційної діяльності (запаси, дебітори); високоліквідні активи, де за статтею «грошові кошти та їх грошові еквіваленти» відображають грошові кошти компанії, на які немає ніяких обмежень у використанні, короткострокові високоліквідні інвестиції, які легко конвертуються у наперед відомі суми грошових коштів, строк погашення яких складає менш трьох місяців, що забезпечує незначний ризик зміни їх вартості.

Грошові кошти українські підприємства відображають в балансі у розділі II «Оборотні активи» за статтею «Гроші та їх еквіваленти». В звіті про рух грошових коштів українські підприємства (крім малих) відображають надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Що стосується французьких підприємств, то звіт про рух грошових коштів є не обов'язковим для складання за винятком емітентів цінних паперів та компаній, що мають дочірні підприємства.

Висновки. Діяльність кожного підприємства прямо залежить від правильної організації обліку грошових коштів, оскільки основу діяльності підприєм-

ства становлять операції, пов'язані з рухом грошових коштів. Проблеми обліку грошових коштів та їх вирішення є актуальними і важливими для всіх підприємств, адже від достовірності та оперативності обліку залежить уся фінансова діяльність підприємства. Вивчення особливостей організації бухгалтерського обліку грошових коштів у Франції дає можливість стверджувати, що його сучасний стан має схожі риси з порядком побудови обліку в Україні. Поглиблення досліджень системи обліку у Франції та використання її досвіду дозволить вирішити кілька принципових завдань, що стоять перед українським бухгалтерським обліком: визначити найбільш оптимальні шляхи його розвитку; використовувати європейські моделі обліку, що відображають сучасні тенденції економічного і соціального розвитку України.

УДК 331.211

Гдовіна Н.М., факультет Управління і технологій, група 1313

Науковий керівник: к.е.н., доцент Семенова С.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ В ПОЛЬЩІ

Анотація. Розглянуто особливості обліку оплати праці в Польщі згідно із Законом про бухгалтерський облік, міжнародними стандартами обліку і звітності та вимогами Директиви 34/2013/ЄС щодо розкриття інформації про оплату праці у фінансовій звітності. Також висвітлено основні тенденції і зміни в організації та оплаті праці в Польщі, зокрема, для іноземців та українських заробітчан.

Постановка проблеми. Оплата праці – найсуперечливіша категорія в системі стимулювання праці, оскільки саме в ній відображаються різнобічні інтереси сторін суспільно-трудових відносин, усі їхні досягнення й прорахунки. Це один із найважливіших показників, що характеризує рівень економічного і соціального стану суспільства й залежить передусім від продуктивності праці. Якщо порівнювати країни між собою, то є безліч національних відмінностей у цій сфері. Вони виникли внаслідок неоднакових розмірів вартості робочої сили, яка залежить від обсягу природних та історично існуючих потреб, витрат на підготовку працівника, продуктивності та інтенсивності праці. Для аналізу цього питання, було обрано особливості обліку оплати праці в Польщі. Пошуки роботи в Польщі є актуальним питанням для вітчизняних заробітчан через значний заробіток порівняно з українськими реаліями. За приблизними підрахунками, у Польщі зараз перебуває понад мільйон українців.

Основні матеріали дослідження. З 1 травня 2004 року Польща стала членом Європейського Союзу. Тому дані обставини, безумовно, сприяли переходу фінансової системи країни на міжнародні стандарти. Основним джерелом, що регулює бухгалтерський облік в Польщі, є Закон про бухгалтерський облік. Другим правовим джерелом є Комерційний кодекс 1934 р., незважаючи на те, що деякі його положення були скасовані або зазнали змін. Розділи Закону про бухгалтерський облік Польщі висвітлюють: сутність бухгалтерського обліку, порядок інвентаризації, оцінку активів і пасивів, визначення фінансових результатів, складання звітності підприємствами, особливо від парності корпоративних структур, аудит звітності та умови її опублікування, організацію архівів бухгалтерських документів, кримінальну відповідальність за порушення законодавства тощо. Дія цього Закону поширюється на всі економічні суб'єкти. Основними податками є податок на доходи організацій і фізичних осіб та податок на додану вартість.

Принципи бухгалтерського обліку в Польщі переважно формуються на базі міжнародних вимог. Основними з них є: безперервності діяльності; реєстрація доходів і витрат у момент їх виникнення; принцип відповідності доходів і витрат; історичної вартості; неможливості завищувати або занижувати фінансові результати; істотності; постійності. Не дивлячись на те, що в країні розроблено єдиний план рахунків, Закон про бухгалтерський облік надає кожній організації право мати власний план рахунків. При цьому організації можуть застосовувати і типові плани рахунків, які розробляються Комісією з цінних паперів для компаній, включених до біржового списку, та Міністерством фінансів для інших організацій.

Облік заробітної плати ведеться на рахунках класу 2 «Розрахунки та претензії», а саме використовується рахунок 230 «Заробітна плата» у розрізі субрахунків: 230-1 «Винагорода за контрактами», 230-2 «Винагорода за цивільно-правовими договорами», та інші. В свою чергу із заробітної плати вираховуються такі податки: пенсійне страхування – 9,76%, страхування на лікування – 2,45%, медичне страхування – 9% з вирахуванням внеску на соціальне страхування, податок на дохід фізичних осіб – 18%.

Річна бухгалтерська звітність і рішення про її затвердження, винесені на загальних зборах акціонерів, порядок розподілу чистого прибутку і списання збитку, річний звіт адміністрації підприємства, а також аудиторський висновок (якщо підприємство підлягає обов'язковому аудиту) підлягають судовій або комерційній реєстрації. Дане правило поширюється на підприємства всіх форм власності.

Для детального висвітлення питання з регулювання ринку праці Польщі, необхідно також звернути свою увагу на Кодекс Праці Польщі. Де детально

описуються законодавчі підходи, де визначаються основні засади права на працю, містяться норми про трудову угоду, її зміст, загальні підстави розірвання і припинення відносин праці, особливості відпусток. Окремий розділ Кодексу Праці присвячений правовому регулюванню праці неповнолітніх.

Працівникам забороняється співпрацювати з конкуруючими фірмами, це карається фінансовою відповідальністю. Всі податки сплачує працедавець, завдяки чому працівник має соціальний захист, страхування життя та право на медичну допомогу. При завершенні трудового договору працівникові видається свідоцтво про працю.

З 2018 року в Польщі введено нові правила працевлаштування іноземців. За заяву про намір доручити працю іноземцю доведеться платити 30 злотих. Окрім того, оплата праці іноземцям, повинна відповідати полякам, що знаходяться на аналогічній посаді. Відтак, згідно з новими правилами, дійсними з 1 січня 2018 року, процедура отримання дозволу на прийом на роботу іноземця для польських роботодавців стане більш складною і вимагатиме більшої затрати часу, зусиль і, що не менш важливо, коштів. Заробітна плата кваліфікованого головного бухгалтера становить від 1500 до 4000 тис. дол. США, а рядового бухгалтера 400-500 дол. США на місяць.

Для обліку оплати праці в Польщі та відображення інформації про неї у звітності поширюються норми МСФЗ та МСБО 19 «Виплати працівникам», Директиви 2013/34/ЄС.

Так, розкриття інформації про виплати працівникам у звітності згідно МСБО 19 охоплює: а) інформацію про умовне зобов'язання стосовно невідомості щодо кількості працівників, які приймуть пропозицію про виплати при звільненні; б) характер та суму витрат, якщо вони є суттєвими, оскільки виплати при звільненні можуть призвести до витрат, інформацію про які треба розкривати, щоб задовольнити цю вимогу; в) інформацію про виплати при звільненні основному управлінському персоналові.

Згідно з Директивою 2013/34/ЄС (п.п. с п. 1 ст. 16), інформація про середню чисельність працівників, зайнятих протягом фінансового року, зазначається у Примітках до фінансової звітності всіх категорій підприємств. Додаткове розкриття для середніх і великих підприємств (п.п. d і e п. 1 ст. 17) за Директивою 2013/34/ЄС вимагає виокремлення у Примітках до фінансової звітності суми виплат, здійснених за фінансовий рік на користь членів адміністративного, управлінського та наглядового органів у зв'язку з виконанням ними своїх обов'язків та будь-якими зобов'язаннями, що виникають чи оформлені стосовно виплати пенсій за вислугу років колишнім членам цих органів, із зазначенням підсумку по кожній категорії органів. Держави-члени ЄС при цьому можуть відмовитися від вимоги щодо розкриття цієї інформації,

якщо це дозволить визначити фінансовий стан певного члена відповідного органу. Також у Примітках до фінансової звітності для середніх і великих підприємств необхідно розкривати середню чисельність працівників, зайнятих протягом фінансового року, з розбивкою по категоріям, витрати на персонал за фінансовий рік, із зазначенням заробітної плати, витрат на соціальне забезпечення та витрат на виплату пенсій.

Висновки. Податкова система Польщі є більш стабільною, ніж в Україні та потребує набагато менше ніж в Україні часу на різноманітні бухгалтерські справи, звіти та облік, має впроваджену онлайн бухгалтерію та практично не має різких і необґрунтованих змін податкового законодавства. Однак, для іноземця на початку своєї діяльності для правильного ведення обліку та здійснення правової звітності як правило необхідна допомога професіоналів. Підприємства Польщі, які застосовують МСФЗ (зокрема МСБО 19), спираються на детально регламентовані правила ведення обліку оплати праці, визнання, оцінки та відображення у звітності всіх можливих виплат працівникам. Також згідно з Директивою 2013/34/ЄС підприємства зобов'язані розкривати інформацію у звітності, а саме у примітках, про виплати працівникам за категоріями працюючих та видами виплат.

УДК 657.37

Гусак І.І., факультет Управління і технологій, група ОО-1313

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шуляренко С.М.

ЗВІТНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ВІДПОВІДНО ДО НАЦІОНАЛЬНИХ, МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА НОРМАТИВІВ ЄС

Анотація. Розглянуто нові критерії належності підприємств до малих та мікропідприємств. Представлено вимоги нормативних документів до складання та подання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва в Україні та країнах ЄС, а саме Іспанії.

Постановка проблеми. В Україні найчисельнішою категорією суб'єктів господарювання є суб'єкти малого підприємництва (СМП). За даними Державної служби статистики України за 2016 рік (розміри підприємств розраховано за критеріями, визначеними у Господарському кодексі України) великі підприємства становлять 0,1 % до загальної кількості підприємств, середні – 4,9 %, малі – 95 %, з них мікропідприємства 80,8 %. На великих підприємствах було зайнято 27,4 % до загальної кількості зайнятих працівників, на се-

редніх – 45,2 %, малих – 27,4 %, з них на мікропідприємствах – 11,1 %. Великі підприємства за 2016 рік забезпечили 38,3 % загального обсягу реалізації продукції (товарів, послуг), середні – 42,8 %, малі – 18,9 %, з них мікропідприємства – 5,8 %. Згідно наведених даних можна бачити, що СМП вносять вагомий внесок у національну економіку та є потенціалом нашої країни. Дійсно, СМП займають особливий сектор економіки будь-якої країни, оскільки сприяють забезпеченню зайнятості населення, виступають важливим фактором соціальної стабільності та економічного зростання. Малі підприємства є переважно вузькоспеціалізованими, що дає змогу підтримувати високий рівень якості продукції (послуг). Основними видами діяльності СМП в Україні та країнах ЄС є торгівля, будівництво, фінансова діяльність, сфера послуг (ремонтні роботи; перукарські, освітні послуги; кафе у курортних зонах; ремісництво).

Розвиток міжнародного співробітництва та усвідомлення підприємствами з різних країн потреби в існуванні єдиних правил привело до поширення практики складання звітності за міжнародними стандартами. Крім того, на шляху до євроінтеграції з 2018 року українські підприємства повинні вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність з урахуванням і європейських правил. Зміни в Законі України (ЗУ) «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень були прийняті Верховною Радою 05.10.2017 р. і наберуть чинності з 01.01.2018 р., за винятком окремих норм щодо оприлюднення фінансової звітності, які набирають чинності з 01.01.2019 р.

Наявність міжнародних та національних нормативних документів, що регламентують складання фінансової звітності СМП вимагає порівняння особливостей, відмінностей та спільних рис для визначення напрямів гармонізації вітчизняного обліку і звітності в сучасних умовах посиленої економічної інтеграції.

Основні матеріали дослідження. Порядок застосування МСФЗ для складання фінансової звітності в Україні в достатній мірі врегульовано ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Складання та подання фінансової звітності для СМП в Україні регламентується П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва».

СМП, що складають і подають фінансову звітність за міжнародними стандартами, використовують Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП).

У Директиві ЄС №2013/34/ЄС встановлено критерії класифікації підприємств за розміром, які є ідентичні оновленому ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»:

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

1) мікропідприємства: сукупна вартість активів на річну дату складання звітності за попередній рік – до 350 тис. євро, чистий дохід – до 700 тис. євро, середня кількість працівників – до 10 осіб;

2) малі підприємства: сукупна вартість активів – до 4 млн. євро, чистий дохід – до 8 млн. євро, середня кількість працівників – до 50 осіб.

Наведена вище класифікація не збігається з тією, що міститься у статті 55 Господарського кодексу України. Відповідно до статті 55 Господарського Кодексу України, СМП є:

1) мікропідприємства: фізичні особи (ФОП)/юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період не перевищує 10 осіб та річний дохід не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.

2) малі підприємства: фізичні особи (ФОП)/юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період не перевищує 50 осіб та річний дохід не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.

Кабінет Міністрів України зобов'язаний протягом шести місяців з дня набрання чинності ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» внести відповідні зміни до Господарського кодексу України щодо нової класифікації підприємств.

Держави-члени ЄС можуть встановити граничні значення, що перевищують значення валюти балансу і чистого обороту, вказані у Директиві ЄС №2013/34/ЄС. Проте, ці граничні значення не повинні перевищувати 6 000 000 євро для валюти балансу та 12 000 000 євро для чистого обороту.

Так, наприклад, в одній із країн ЄС – Іспанії складання фінансової звітності малих і мікропідприємств регулюється Генеральним планом бухгалтерського обліку (PGC dePYMES), що затверджений Королівським указом 1515/2007 від 16 листопада та прийнятий для адаптації до європейських стандартів обліку і вимог Директиви ЄС. Генеральний план містить конкретні критерії віднесення суб'єктів господарювання до малих та мікропідприємств та має добровільний характер, вимоги якого не є обов'язковим для компаній, які відповідають критеріям СМП. Отже, PGC dePYMES для МСП встановлено спільний критерій визнання, а саме: дотримання двох з наступних вимог: сума активів не перевищує 2,85 млн. євро; річна чиста сума обороту не більше 5,72 млн. євро; середня чисельність працівників не перевищує 50 осіб.

СМП за національними стандартами бухгалтерського обліку складають: Баланс (форма 1-м та 1-мс) та Звіт про фінансові результати (форма 2-м та 2-

мс). Відповідно до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та П(С)БО 25 суб'єкти малого підприємництва не подають примітки до фінансової звітності.

МСФЗ для МСП наводить такий комплект фінансових звітів: звіт про фінансовий стан на дату звітності; одне з двох: єдиний звіт про сукупний дохід за звітний період або окремий звіт про прибутки та збитки і окремий звіт про сукупний дохід; звіт про зміни у власному капіталі за звітний період; звіт про рух грошових коштів за звітний період; примітки.

Директива для СМП визначає такий перелік звітності: скорочений Баланс; скорочений Звіт про прибутки та збитки; Обмежений склад Приміток.

Річна фінансова звітність СМП Іспанії складається з балансу, звіту про прибутки і збитки, звіту про зміни в капіталі і приміток.

Висновки. Відповідно до змін у ЗУ «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» можна стверджувати, поступово зближується національне законодавство до законодавства ЄС. Наразі зміни здебільшого стосуються середніх та великих підприємств. Для вітчизняних СМП залишаються відмінності у складі звітності в порівнянні з Директивою ЄС і з МСФЗ для СМП. Відповідно до Директиви звіт про управління подають СМП, якщо вони не розкривають таку інформацію у примітках до фінансової звітності. Вітчизняні СМП звільнені від подання такого звіту, а також не складають Приміток. Подальша робота вітчизняних законотворців в напрямку наближення вітчизняної практики звітування СМП до нормативів ЄС забезпечить останнім вихід на міжнародні ринки, підвищить їх конкурентоздатність та успіх.

УДК 657

Добровольська О.А., факультет Управління і технологій, група 1313

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ковова І.С.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ ЗАСОБАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПАНІЙ-РОЗРОБНИКІВ

Анотація. Представлена проблема дослідження необхідності використання сучасних автоматизованих і комп'ютеризованих систем в управлінні та обліку розрахунків з контрагентами засобами вітчизняних компаній-розробників.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин перед підприємствами, котрі прагнуть ефективно організувати свою діяльність, постає завдання вибрати програмний продукт для автоматизації обліку

та управління, котрий якомога більше задовольнятиме їх вимоги. Автоматизація обліку за допомогою інформаційних систем є обов'язковою умовою досягнення оперативності та вірогідності інформації контролю процесу розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Основні матеріали дослідження. Процес обліку розрахунків з контрагентами є досить містким та складним, а вибір шляху розв'язку даної задачі зводиться до вибору програмного середовища, в якому доцільніше буде її розв'язувати. Тому існує два варіанти – встановлення готової спеціалізованої бухгалтерської системи або розробка власної.

Звичайно, створення власної інформаційної програми для підприємства є найбільш оптимальним рішенням, так як при проектуванні майбутнього програмного продукту можна врахувати всі тонкощі діяльності підприємства, пов'язані з особливостями галузі. Однак, вітчизняні підприємства надають перевагу ліцензійним спеціалізованим бухгалтерським системам. В Україні використовується велика кількість програм для автоматизації бухгалтерського обліку, але за результатами обстеження більшість підприємств здійснюють облік за допомогою програми «1С:Підприємство». Але у травні 2017 року Указом Президента України було введено санкції проти ряду російських компаній. Виробник найпоширенішої програми для бухгалтерського обліку в Україні «1С» також підпав під санкції. Але, на ринку є й українські розробки. Вони не поступаються ні російським, ні іншим зарубіжним програмам, а користування ними може бути навіть вигіднішим. Насамперед, потрібно виділити значні переваги у використанні вітчизняних компаній-розробників:

- **Безпека.** Всі дані та інформація про діяльність компанії не покидають кордонів України.
- **Знання ситуації.** Український розробник знає умови та особливості нашого ринку, а отже може запропонувати продукт, що краще задовольнятиме потреби бізнесу краще.
- **Стратегія.** Сьогодні явної заборони на використання російських програм для бізнесу немає. Але що буде завтра, нікому не відомо. Далекоглядні бізнеси вже шукають альтернативи, і це – мудре рішення.

На даний момент, можна виділити декілька найвідоміших вітчизняних компаній-розробників які дозволяють вести облік розрахунків з контрагентами:

- **IT-Enterprise. Бухгалтерія;**
- **MASTER: Бухгалтерія;**
- **«ДЕБЕТ Плюс».**

Компанія IT-Enterprise представляє дві програми для ведення бухгалтерського обліку, одна використовується великих підприємств та корпоративних структур (**IT-Enterprise. Бухгалтерія**), інша для обліку малого та середнього

бізнесу (MASTER:Бухгалтерія), але обидві програми дозволяють вести облік розрахунків з контрагентами.

IT-Enterprise.Бухгалтерія – це українська програма, що дає змогу вести всі типи бухгалтерського обліку. Зручна, проста у використанні та налаштуванні. За допомогою системи легко вести облік розрахунків із постачальниками, покупцями, підрядниками, замовниками в розрізі первинних документів, можна прикріпити до первинного документу скан-копію оригіналу і швидко її переглянути або роздрукувати за необхідності. Система дозволяє вести відомості по розрахунках із контрагентами у національній та іноземній валюті, авансах і виконувати валютну переоцінку. Система надає можливість формувати й роздрукувати зведені відомості розрахунків із контрагентами, акт звірки за будь-який заданий період.

Лінійка програмних продуктів MASTER представлена двома комплементарними конфігураціями:

- MASTER:Бухгалтерія для малого та середнього бізнесу;
- MASTER:Зарплата і Кадри для малого та середнього бізнесу.

MASTER:Бухгалтерія для малого та середнього бізнесу – програмний продукт для ведення бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу, відповідає вимогам чинного законодавства України та повністю адаптований до українського ринку. Доступний у хмарному та стаціонарному рішеннях.

«ДЕБЕТ Плюс» – автоматизована система управління підприємством, яка надає великі можливості для ведення бухгалтерського, оперативного і податкового обліку на виробничих і переробних підприємствах різних галузей промисловості України. Система «ДЕБЕТ Плюс» розроблялася в Україні. Тому вона максимально пристосована для роботи підприємств в умовах постійної зміни законодавчого поля. Використання такої інтегрованої системи підвищує оперативність, точність і якість одержуваної інформації, а також зменшує сукупні витрати на впровадження і підтримку в актуальному стані систем обліку та оперативного управління підприємством. Інформація в програмі зберігається у вигляді документів. Усю інформацію можна умовно поділити на первинну (первинні документи, початкові залишки, проведення та довідники), розрахункову (вихідні документи) і керуючу (параметри системи).

Система «ДЕБЕТ Плюс» дає можливість користувачеві самостійно обрати найбільш зручний і ефективний для нього стиль роботи з системою. При потребі, функціональні можливості й коло вирішуваних системою завдань можуть бути розширені. Основною перевагою вітчизняного програмного продукту є те, що «ДЕБЕТ Плюс» – безкоштовний додаток, який завантажується з офіційного сайту розробника <http://www.debet.kiev.ua>. Система є повнофунк-

кціональним програмним комплексом, що забезпечує всю необхідну функціональність для ведення обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу і може стати безкоштовною альтернативою бухгалтерії 1С.

Висновки. Автоматизація організації обліку розрахунків з контрагентами проводиться з метою зниження собівартості продукції, підвищення рентабельності виробництва (робіт, послуг), виявлення та використання внутрішньогосподарських резервів, попередження перевитрат та зловживань.

Перелічені інформаційні системи в цілому забезпечують гнучкість процесу обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками, надають можливості для аналізу проведених розрахунків під час прийняття оптимальних управлінських рішень. Адже, саме ефективна організація розрахунків активно сприяє зміцненню договірної дисципліни; підвищенню відповідальності підприємств за своєчасне і в повному обсязі здійснення платежів за всіма зобов'язаннями.

Отже, ми на загальному рівні розглянули організацію облікового процесу розрахунків з контрагентами з точки зору різних інформаційних технологій вітчизняних компаній-розробників. Підходи до організації даної частини обліку є абсолютно різними і, на мою думку, одної найбільш ефективної немає. Підприємство самостійно повинне вибирати програму, яка для його форми організації має досить високий рівень контролю за здійснюваними операціями з контрагентами.

УДК 657:004.9

*Каліберда А.С., факультет Управління і технологій, група ОО-1313
Науковий керівник: к.е.н., доцент Шуляренко С.М.*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. Повноцінне функціонування системи управлінського обліку неможливе без запровадження програмного забезпечення. Здійснено огляд варіантів автоматизації управлінського обліку, узагальнені вимоги до програмного забезпечення.

Постановка проблеми. Управлінський облік продовжує активно запроваджуватись на сучасних вітчизняних підприємствах. Про це свідчить і наявність значної кількості вакансій спеціалістів з управлінського обліку на сайтах з пошуку роботи, і поява різноманітного програмного забезпечення для його автоматизації, і активне розповсюдження навчальних тренінгів,

семінарів для його освоєння. Користь від введення управлінського обліку беззаперечна, адже він забезпечує керівництво підприємств фінансовою і нефінансовою інформацією, необхідною для прийняття операційних і/або стратегічних управлінських рішень. Інформація, що надається керівництву, повинна бути не тільки релевантною і достовірною, а й своєчасною. Оперативність обробки і передачі даних керівництву залежить від можливостей програмного забезпечення для ведення обліку.

Основні матеріали дослідження. Для запровадження управлінського обліку на підприємстві існує декілька варіантів – інтеграція автоматизованого управлінського обліку в існуючу автоматизовану систему бухгалтерського обліку, використання окремого програмного забезпечення для ведення управлінського обліку, розробка індивідуального програмного продукту для підприємства, в якому враховані особливості ведення бухгалтерського і управлінського обліку. Найбільш оптимальними програмами для підприємств, що створені і давно функціонують, є комплексні системи, що дозволяють імпортувати дані із існуючої програми з автоматизації бухгалтерського обліку.

Дослідження сучасного ринку програмного забезпечення показало, що популярними стають ERP-системи «Планування ресурсів підприємства (англ. Enterprise Resource Planning System) – корпоративна інформаційна система, призначена для автоматизації обліку й управління. Як правило, ERP-системи будуються за модульним принципом і в тому або іншому ступені охоплюють всі ключові процеси діяльності компанії. Класичні системи ERP забезпечують управління задачами: управління фінансами; планування та управління виробництвом; управління формуванням та розподілом запасів; управління реалізацією та маркетингом; управління постачанням; управління проектами; управління сервісним обслуговуванням; управління процедурами забезпечення якості продукції.

На сьогодні поширеними на вітчизняному ринку є комплексні інформаційні системи, серед яких розробки зарубіжних компаній: SAP ERP (компанія SAP AG), SAS System (компанія SAS Institute), Oracle Planning, Budgeting, and Forecasting (компанія Oracle) та ін. Вартість таких систем коливається від €50-80 тис. до \$1 млн.

Значна кількість вітчизняних розробників програмного забезпечення для управлінського обліку, в тому числі ERP-систем, підпали під економічні санкції (Інталев Україна, 1С, Галактика, Парус.). Їх досягнення доцільно розглянути з метою подальшої розробки оригінального вітчизняного продукту.

«Інталев: Корпоративний менеджмент» – нове покоління ERP-систем для управління результатами бізнесу, це продукт, який дозволяє підвищити управлінську ефективність ведення бізнесу для досягнення бажаного резуль-

тату. Функціонал продукту дозволяє поєднати і автоматизувати в єдиній системі: управління стратегією; управління фінансами; управління людськими ресурсами; управління продажами, маркетингом і сервісом; управління бізнес-процесами і workflow; управління документами; звітність, аналіз і прогнозування; управління ефективністю бізнесу; корпоративний контролінг; управління знаннями. За рахунок реалізації в одному продукті всього комплексу задач класу ERP однократно здійснена інвестиція працює на потреби різних підрозділів і швидко окупається. Як зазначає розробник, сам продукт в рази доступніший, ніж западні ERP-системи.

«1С: Управління виробничим підприємством для України» дозволяє побудувати систему інформаційно-аналітичної, методичної та інструментальної підтримки керівництва підприємства у досягненні поставлених цілей. Основна увага приділяється ключовим бізнес-процесам, автоматизація яких дає відчутний фінансовий результат: моніторинг та аналіз показників діяльності підприємства (KPI); управління фінансами, у тому числі: бюджетування; формування консолідованої звітності; управління грошовими коштами; управління взаєморозрахунками; облік за МСФЗ; управління виробничими ресурсами (MRP II), у тому числі: управління даними про вироби; планування виробництва; облік витрат і розрахунок собівартості; управління запасами і складами, закупівлями; управління продажами і ціноутворення; управління відносинами з клієнтами та постачальниками (CRM, SRM); управління необоротними активами (EAM); управління персоналом (HRM) та розрахунок заробітної плати. Керівництву підприємства й керівникам, відповідальним за розвиток бізнесу, програма надає широкі можливості аналізу, планування та гнучкого управління ресурсами компанії для підвищення її конкурентоспроможності.

Програмний продукт «1С: Підприємство 8. Управління торгівлею 8 для України» дозволяє збільшити продуктивність праці всіх служб торгового підприємства; працювати з оперативною інформацією, яка відбиває поточний стан підприємства на даний момент часу; швидко і в зручній формі одержувати звіти для прийняття рішень на різних рівнях. За допомогою цього продукту є можливість автоматизовано здійснювати планування та планфактний аналіз продажів і закупівель; управляти продажами (оптову, роздрібну та комісійну торгівлю), поставками, складськими запасами, відносинами з постачальниками та замовниками, замовленнями покупців і внутрішніми замовленнями підрозділів; управління грошовими коштами, зокрема формування платіжного календаря; аналіз цін і управління ціновою політикою. Програма інтегрується з торговим обладнанням, підтримує планування обся-

гу продажів в сумових показниках і планування закупівель в кількісних і сумових показниках, а також асортиментного планування.

При розробці вітчизняного програмного забезпечення з управлінського обліку слід врахувати наступні вимоги: а) програмне забезпечення повинно передбачати багатоваріантність стандартів ведення управлінського обліку, планування, аналізу і контролю; б) важливо, щоб в автоматизованій системі існувала можливість налаштування правил автоматичного перенесення даних з первинних документів і бухгалтерських операцій в управлінський контур; в) система повинна забезпечувати доступ тільки до необхідної інформації залежно від посади і виконуваних функцій працівників задля дотримання принципу безпеки та розділення доступу до управлінської інформації; г) керівництву необхідно здійснити інвестування в навчання персоналу.

В умовах, коли популярними стають хмарні технології, ERP-систем можуть бути доступні і для малого, і середнього бізнесу через те, що підприємствам не потрібні сервера та їх підтримка для управління бізнес-процесами, не потрібно витрачатись на навчання персоналу, спрощується документообіг. На ринку є такі рішення, наприклад, хмарна ОС Corezoid.com.

Висновки. Розробники вітчизняних програмних продуктів з управлінського обліку повинні пропонувати системи, що дозволяють імпортувати дані із облікових систем для суттєвого скорочення часу на введення даних в програму. Підприємствам варто запроваджувати сучасні ERP-систем – єдині системи, що можуть управляти виробництвом, логістикою, дистрибуцією, запасами, доставкою, виставлянням рахунків, бухгалтерським обліком. Вибір компанії-розробника програми повинен ґрунтуватися на наявності значного досвіду їх роботи, на позитивних відгуках їх клієнтів, на наявності після впроваджуваного обслуговуючого сервісу.

УДК 65.011.56

Кушнір І.І., факультет Управління і технологій, група І313

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ковова І.С.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ МАЙНА В ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. Представлено зарубіжний досвід побудови систем оподаткування майна та особливості оподаткування нерухомості країн Європейського Союзу.

Постановка проблеми. На даний момент в Україні забезпечується наближення податкового законодавства до законодавства країн Європейського Союзу, які застосовують діючі в усьому світі стандарти. Країни Європи мають досить багатий досвід з оподаткування майна, який може стати корисним під час реформування української системи оподаткування. У зв'язку з цим, доцільним є аналіз зарубіжних систем оподаткування майна та обґрунтування можливості використання даного досвіду у вітчизняній практиці.

Основні матеріали дослідження. Майнове оподаткування є важливою складовою податкових систем розвинутих країн та істотним фінансовим ресурсом бюджетів всіх рівнів, і в першу чергу місцевих бюджетів

Податки на майно – це, в першу чергу, плата за право володіння, тобто їх існування обумовлюється необхідністю оподаткування власності. Системи майнового оподаткування в ЄС відрізняються значною своєрідністю, відображають специфіку історії держави, особливості його податкового права, а часто також і особливості цивільно-правових інститутів (наприклад, поняття майна та правил успадкування). Основними особливостями та принципами, що характеризують іноземні системи оподаткування майна, які також в тій чи іншій мірі відображені в законодавстві європейських країн є:

1. Об'єктом оподаткування, як правило, виступають саме земля, будівлі та споруди, оскільки їх на відміну від рухомого майна відносно легко виявити і ідентифікувати. У більшості випадків податок сплачується власниками нерухомості, також платником податків може бути орендар або обидва згадані вище особи.

2. При визначенні бази оподаткування зазвичай використовується ринкова вартість оподатковуваних об'єктів, що стимулює найбільш економічно раціональне їх використання. В одних країнах в якості основи береться орендна вартість, в інших країнах - капітальна, тобто акумульована вартість об'єкта на зазначену базову дату.

3. При визначенні вартості нерухомого майна зазвичай використовується не індивідуальна оцінка кожного окремого об'єкта, а масова оцінка на основі застосування стандартних процедур розрахунку вартості об'єктів для цілей оподаткування. Це дозволяє оцінити велику кількість об'єктів при відносно невеликих витратах.

4. Пільги компаніями надаються з урахуванням характеру власності (з нерухомості, що забезпечує здійснення суспільно-корисних видів діяльності, або по об'єктах, які у державної (муніципальної) власності). До видів нерухомості, які повністю або частково звільняються від сплати податку, у більшості країн відносяться також об'єкти культури, освіти, призначені для суспільних потреб, державного управління, для релігійних цілей.

5. Податок на нерухоме майно є, переважно, місцевим податком, надходить до місцевих бюджетів, як і в Україні. Він може також бути федеральним податком, але розподілятися між бюджетами всіх рівнів.

В такій країні як Великобританія нерухоме майно обкладається двома податками: податком на комерційну власність і податком на власність фізичних осіб. Сума податку залежить від ринкової вартості нерухомості. Стягується єдиний податок на майно, яке використовується для ведення підприємницької діяльності. Органи місцевого самоврядування стягують податок на нерухомість. Оподатковувана база в даному випадку – передбачувана сума річної орендної плати. Податок, виплачений на нерухомість, займану для цілей торгівлі, бізнесу, професійної діяльності, може служити підставою вирахування для податку на доходи компаній.

У **Франції** є три різних податки: податок на майно – забудовані і незабудовані ділянки, і податок на житло. Податок на майно і податок на житло – це різні види податків, і вони можуть накладатися одночасно. Таким чином, па власника житла можуть накладатися обидва податку. Податок на забудовані ділянки застосовується до будівель, розташованих у Франції, і обчислюється шляхом застосування певних встановлюються щороку органами місцевого самоврядування коефіцієнтів до половині вартості умовної орендної плати в порядку, визначеному місцевим земельним реєстром. Від сплати цього податку звільняються: державна власність; будівлі, що знаходяться за межами міст і призначені для сільськогосподарського використання.

Щодо Німеччини можемо сказати, що податок на нерухомість накладається щорічно органами місцевого самоврядування на нерухоме майно, незалежно від його призначення (комерційне користування чи ні). Для юридичних осіб податок може служити основою відрахувань для цілей податку на прибуток компаній і податку на підприємців, для фізичних – податок може служити основою вирахувань для тільки цілей прибуткового податку, якщо власність використовується в комерційних цілях або є джерелом доходу, – наприклад, здається в оренду. Для відображення даних про земельні ділянки використовується два державних реєстри – реєстр земельного кадастру (кадастрова картотека і кадастрова книга) і реєстр поземельної книги.

Нерухоме майно, що знаходиться в Данії може обкладатися трьома видами податку на нерухомість:

- Місцевий податок на нерухомість;
- Окружний податок на нерухомість ;
- Місцевий податок на нерухомість, що використовується як офіси, готелі, заводи, майстерні та інші подібні комерційні цілі.

Податки на нерухомість можуть служити основою відрахувань для цілей прибуткового податку (для фізичних осіб вони можуть бути основою відрахувань тільки у випадках, коли власність використовується в комерційних цілях). Власник нерухомості зазвичай є платником податків. Для цілей місцевих та окружних податків на нерухомість оподатковувана база – це вартість лише землі, будівлі та інша нерухомість до неї не включається. Для місцевого податку на нерухомість, яка використовується в комерційних цілях, оподатковувана база – це вартість будівлі, але не землі.

У Швеції державний податок на нерухомість накладається на всі види нерухомості, яка може бути використана для проживання, в комерційних і виробничих цілях. Оподатковувана база – оцінена вартість майна на дату на два роки раніше, ніж відповідний податковий рік (у випадку приватного житлового приміщення за кордоном – 75% його ринкової вартості). У даному випадку забезпечується перевага, пов'язана з тим, що органи, які проводять оцінку, можуть проаналізувати всю інформацію, необхідну для оцінки.

Висновки. На сучасному етапі податок на нерухоме майно існує приблизно в 130 країнах, але значимість його різна. У більшості країн надходження від цього податку становлять від 1 до 3% від загальних податкових надходжень на всіх рівнях структур влади, але є і винятки: Великобританія – 10,43%, Німеччина – 1,06%, Данія – 1,85%, Франція – 2,17%, Швеція – 0,89%. Оскільки в переважній більшості європейських країн цей податок є місцевим, надходження від нього становлять основну статтю доходів бюджетів місцевих органів влади.

У результаті аналізу європейських систем майнового оподаткування виявлено, що немає спільних вимог до майнових податків в ЄС, а кожна країна розробляє свою власну систему оподаткування. Вони відрізняються одна від одної за об'єктами оподаткування, податковою базою, ставками, способами стягування податку, фіскальними повноваженнями органів влади різного рівня, а також низкою інших ознак.

УДК 336.22

*Непокупна А.О., факультет Управління і технологій, група 1513
Науковий керівник: доцент Тищенко В.М.*

ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ В КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ

Анотація. Досліджено питання оподаткування прибутку підприємств у європейських країнах, обґрунтовано необхідність удосконалення податкової системи України на основі вивчення зарубіжного досвіду

Постановка проблеми. Податкова система будь-якої країни постійно перебуває у процесі розвитку та змінюється у відповідь на виклики поточної економічної ситуації з урахуванням світових тенденцій і потреб внутрішнього ринку. Не винятком є і країни ЄС, складність побудови податкових систем яких полягає у необхідності одночасного забезпечення достатніх обсягів податкових надходжень до національного бюджету та виконання загальноєвропейських принципів формування податкової політики, узгодження стратегічних цілей у податковій сфері, уникнення диспропорцій у рівні податкового навантаження між країнами та запобігання створенню податкових лазівок для платників податків. Для України вивчення досвіду європейських країн щодо формування податкової політики, побудови і сучасних напрямків удосконалення їх податкових систем є актуальним, по-перше, з позиції використання ефективних податкових механізмів розвинених країн у власній податковій політиці, а по-друге, – з точки зору гармонізації податкових систем та сприяння прискоренню інтеграції України у європейський простір.

Основні матеріали дослідження. У країнах Європейського Союзу законодавче регулювання питань оподаткування, встановлення податків та рівня податкових ставок є прерогативою органів влади кожної держави відповідно до її національних пріоритетів. Водночас, кожна країна зобов'язана дотримуватися загальних фундаментальних принципів організації податкової системи і побудови внутрішньої податкової політики, які полягають в уникненні податкової дискримінації чи обмежень вільного переміщення товарів на внутрішньоєвропейському ринку. Це, зокрема, стосується податку на прибуток.

Так у Великобританії корпоративний податок – це податок на прибуток компаній від комерційних операцій та інших доходів після зменшення валового доходу на величину передбачених законом відрахувань і податкових пільг. Стандартна ставка податку – 30%, для компаній, прибутки яких не досягають 250 тис. ф. ст., вона становить – 19%.

Податок на прибуток у Франції поширюється на прибутки, одержані від діяльності на території країни як резидентами, так і нерезидентами. Базою оподаткування є задекларований прибуток за звітний (минулий) рік, дані про який подаються податковому відомству не пізніше 1 квітня поточного року. До моменту остаточного розрахунку платник щоквартально вносить авансові платежі. Базова ставка податку становить 33,33% чистого прибутку, а для компаній, які реалізують нафту і газ, ставка підвищена до 50%. За пониженою ставкою 20,9% оподатковуються сільськогосподарські ферми, прибутки від землекористування та операцій із цінними паперами.

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

У Польщі з 2005 р. ставка податку на прибуток була встановлена на рівні 19% від основи оподаткування. Юридичні особи, які мають свої представництва або правління на території Польщі, підлягають оподаткуванню згідно зі ставкою від загального обсягу прибутків. Коли представництво платника податку знаходиться за кордоном, оподаткуванню підлягає тільки частина прибутків, отримана у Польщі.

У Німеччині податок на прибуток складається з трьох елементів, таких як:

- податок на прибуток – 15%;
- податок “на солідарність” – 5,5% (від податку на прибуток);
- торговий податок – 3,5% .

В питаннях, які не стосуються функціонування загальноєвропейського ринку, країнам ЄС надана значна автономія у провадженні внутрішньої податкової політики, наслідком чого є наявність суттєвих відмінностей між податковими системами окремих європейських країн, зокрема щодо оподаткування прибутку та доходів громадян.

Пріоритети оподаткування в країнах ЄС наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Пріоритети оподаткування в країнах ЄС

Країни	Пріоритети оподаткування
1. Данія, Великобританія, Чехія, Нідерланди	переважає оподаткування прибутку з корпорацій
2. Німеччина, Франція, Австрія, Словенія, Польща	вирівнювання фіскальної функції прибуткового податку та соціальних платежів з працівників
3. Данія, Швеція, Фінляндія, Нідерланди	максимальна увага податку з доходів фізичних осіб при незначному навантаженні на соціальні платежі
4. Країни Балтії, Болгарія, Румунія, Словаччина	суттєве обмеження прогресії прибуткового податку з метою детінізації доходів окремих верств населення
5. Великобританія і Норвегія (не є членом ЄС)	активно розвивають ресурсне оподаткування

Максимальні ставки податку на прибуток у країнах Євросоюзу діють у Франції (33,33%), Бельгії (33,99%) та на Мальті (35%). Мінімальні ставки корпоративного податку встановлені на Кіпрі (12,5%), в Ірландії (12,5%) та Латвії (15%). Середня ставка податку на прибуток у Європейському союзі – 21,31%, в країнах Європи вона дещо нижча – 19,68%.

Податок на прибуток підприємств в Україні відрізняється від аналогічних податків в економічно розвинутих країнах, оскільки має дуже значне фіскальне значення. Це обумовлено, насамперед, пропорціями в розподілі ВВП, які склалися історично: в централізовано-плановій економіці основну масу доходів бюджету становили надходження від державних підприємств і до-

сить незначну – податки з населення, оскільки штучно стримувався фонд споживання і збільшувався фонд нагромадження.

Чинна система нарахування і стягнення податку на прибуток має ряд значних недоліків, зокрема, це стосується обмеження підприємницької діяльності внаслідок скорочення обсягу коштів, що залишається у розпорядженні підприємців. Одночасно з недоліками після прийняття Податкового кодексу України в оподаткуванні прибутку підприємств відбулися і позитивні зміни – зниження ставки оподаткування податком на прибуток з 25 до 16 відсотків тощо.

Висновки. Податкова система в країнах ЄС сформована зі збереженням відносної автономії національних урядів щодо формування власної податкової політики при умові дотримання встановлених вимог у податковій сфері, покликаних забезпечити ефективне функціонування загальноєвропейського ринку та вільний рух товарів і послуг, капіталу, робочої сили і технологій на ньому. Стосовно ж оподаткування прибутку в країнах Євросоюзу, то ставки податку тут дуже відрізняються.

Основними завданнями податкової політики країн ЄС, що вирішуються на загальноєвропейському рівні, на сучасному етапі є боротьба з ухиленням від оподаткування, податковим шахрайством, а також уникнення подвійного оподаткування доходів фізичних та юридичних осіб, отриманих на території різних країн.

Україна, враховуючи досвід європейських країн, повинна виробити власну систему оподаткування прибутку, здатну забезпечити передумови для економічного зростання. Вдосконалення адміністрування податку на прибуток підприємства знаходиться в числі найважливіших соціально-економічних проблем і вимагає визначення чітких орієнтирів та пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної економіки, оптимального поєднання інтересів як підприємств, так і держави.

УДК 336.22

Непокупна А.О., факультет Управління і технологій, група 1513

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шпирко О.М.

ПОРІВНЯННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ

Анотація. Здійснена порівняльна характеристика моделі організації та ведення обліку в Німеччині та Україні, виявлено спільні та відмінні риси в контексті перспектив застосування подібної системи в Україні.

Постановка проблеми. Розгляд введення бухгалтерського обліку в Німеччині вартий аналізу з багатьох сторін, передусім для економічної оцінки з боку вітчизняної системи введення обліку та складання звітності.

Поняття «бухгалтерський облік» у відповідності з німецьким господарським правом має такий зміст:

- інформація для підприємця про майно, зобов'язання, прибутку, збитки, витрати, доходи;
- звіт керівництва перед інвесторами;
- основа для визначення податків і фінансового управління;
- інформація про кредитоспроможність і використання кредитів;
- доказ в разі судового розгляду.

Підкреслюючи значення бухгалтерського обліку в управлінні господарською діяльністю, німецький вчений-економіст І. Ф. Шер ще наприкінці ХІХ століття писав: «Бухгалтерський облік – непогрішний суддя минулого, необхідний керівник сучасного і надійний консультант майбутнього кожного підприємства».

Основні матеріали дослідження. Основним нормативно-правовим актом, що регулює господарську діяльність та питання ведення обліку в Німеччині є Торговий кодекс (Handelsgesetzbuch далі – HGB), який був прийнятий ще у 1900 році і змінюваний відтоді багаторазово.

У Торговому кодексі є два параграфи, що безпосередньо стосуються регулювання обліку. Параграф 315, що стосується застосування МСФЗ до публічних компаній і параграф 342, який стосується обліку для непублічних компаній Німеччини. Також у Кодексі міститься повний обсяг вимог, що пред'являються до індивідуальної фінансової звітності підприємства, та основні вимоги, пропоновані до консолідованої фінансової звітності.

Стандарти, що розробляються Німецьким комітетом по стандартам фінансової звітності, регулюють всі питання консолідованої звітності, які не розглядаються в Торговому кодексі. Головною організацією бухгалтерського співтовариства Німеччині з 1931 року є Інститут присяжних аудиторів.

В Україні основним нормативним документом, що регулює введення обліку та складання звітності є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Він поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їхніх організаційно-правових форм і форм власності. Закон про бухгалтерський облік у Німеччині відсутній.

Специфікою німецької обліково-бухгалтерської практики є те, що, по-перше, реєстри бухгалтерського обліку і форми фінансової звітності вважа-

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

ються базовими документами для цілей оподаткування. По-друге, фінансова звітність в електронному вигляді подається до податкових органів разом з податковими деклараціями. По-третє, з метою оподаткування компанії ведуть форму реєстра під назвою «податковий баланс». Особливістю облікової системи Німеччини є застосування двох видів звітності - комерційної та податкової (складеної на основі комерційної, але зміненої відповідно до податкових правил).

Комерційний варіант може бути складений у вигляді балансу результатів і балансу майна. Розподіл статей за звітними періодами між суміжними періодами застосовується при складанні тільки комерційного балансу результатів.

Річна фінансова звітність складається з балансу, звіту про прибутки і збитки, пояснювальної записки і звіту керівництва про стан компанії та перспективи її розвитку. Річний фінансовий звіт повинен складатися до кінця 5-го місяця року, наступного за звітним, і публікуватися до кінця 12-го місяця. Річна звітність усіх компаній, за винятком малих, підлягає аудиту незалежними аудиторами. У разі його не ведення компанія має право використовувати дані торговельного балансу (дані бухгалтерського обліку). При такому варіанті у формі декларації наводять суму коригувань як різницю у сумах прибутку за цими двома балансами.

Малі підприємства мають право складати тільки податкову звітність. Але великі компанії складають консолідований баланс, консолідований звіт про прибуток і збитки. Публікація звітності обов'язкова для компаній, що застосовують МСФЗ. Акціонерні товариства відкритого типу представляють фондовій біржі проміжну звітність. Звітність здається всіма компаніями за місцем їх знаходження з повідомленням про це в спеціалізованому інформаційному віснику.

Слід відмітити, що в Німеччині використовують два методи складання звіту про прибутки і збитки, а саме: метод повних витрат за елементами витрат (Gesamtkostenverfahren) – аналог розділу II українського Звіту про фінансові результати; метод функціональних витрат за статтями калькуляції (Umsatzkostenverfahren) – аналог розділу I українського Звіту про фінансові результати. Загалом, форми та методи ведення обліку у Німеччині на кожному підприємстві обираються самостійно залежно від виду діяльності та не обмежуються законодавством.

В Україні підприємства теж мають можливість самостійно обирати як вести облік, але із передбачених законом форм, а також такої деталізації звітності як у Німеччині, у нас не передбачено. Форми ведення Плану рахунків в обох країнах схожі, бо вони визначені міжнародними стандартами.

Основний підхід до ведення обліку та складання звітності в Німеччині – обережність і орієнтованість на користувачів фінансової звітності, тому активи оцінюються скоріше за найменшою з можливих оцінок, а зобов'язання – за найбільшою. Бухгалтерському обліку Німеччини притаманний тісний взаємозв'язком комерційного і податкового обліку.

У Німеччині, на відміну від країн з англо-американською системою обліку, законодавчо встановлено типовий план рахунків бухгалтерського обліку (Kontenrahmen). Проте він має рекомендаційний характер. При цьому існує два варіанти плану рахунків: перший – для виробничих підприємств (Industriekontenrahmen) – 8 класів рахунків; другий – для інших сфер діяльності – спеціальний план рахунків (Spezialkontenrahmen) – 9 класів рахунків. Кореспонденцію рахунків здійснюють на основі рекомендованих рахунків з урахуванням специфіки конкретного підприємства. В Україні ж окремих планів рахунків для виробничих підприємств та інших сфер діяльності немає, а є лише єдиний план рахунків та спрощений для малих підприємств.

Стосовно ж первинних документів та облікових регістрів, то в Німеччині, на відміну від України, вони не мають централізовано затверджених форм і їх створюють самі підприємства відповідно до вимог торговельного законодавства з урахуванням норм оподаткування. На підставі попереднього кодування облікових документів інформація про господарські операції в хронологічному порядку заноситься в меморіальні ордери, де фіксують дату, номер документа, опис операції (зміст бухгалтерського запису), суму і бухгалтерське проведення. Терміни зберігання більшості документів – 10 років, ділового листування – 6 років

Висновки. Ведення бухгалтерського обліку в Німеччині ґрунтується на вимогах Торговельного кодексу, регулюється міжнародними стандартами фінансової звітності, а сама держава не втручається у внутрішні справи підприємства. Бухгалтерський облік в Україні є об'єктом регулювання з боку держави. Правові засади регулювання, організації і введення бухгалтерського обліку в Україні визначено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Особливістю облікової системи Німеччини є застосування двох видів звітності – комерційної і податкової, складеною на підставі комерційної, але зміненої відповідно до податкової.

УДК 336.221:657

Ніколенко О.О., факультет Управління і технологій, група 1513

Науковий керівник: к.е.н., доцент Тищенко В.М.

СПРОЩЕНА МОДЕЛЬ ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Анотація. Розглянуто суть спрощеної системи оподаткування, її переваги та недоліки. Наведено особливості оподаткування суб'єктів малого підприємництва в європейських країнах. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення спрощеної системи оподаткування в Україні.

Постановка проблеми. У країнах з ринковою економікою мале підприємництво визнано одним з головних факторів політичної та соціальної стабільності суспільства та національної економіки. Фінансова підтримка малого бізнесу з боку держави охоплює насамперед фіскальні методи впливу, які здійснюються, безпосередньо, через систему оподаткування. На перших етапах становлення системи оподаткування в Україні малому підприємству надавали певні пільги, зокрема, під час оподаткування прибутку. Проте, через певний час почали вводити обмеження на використання спрощеної системи. Таким чином, дослідження розвитку малого підприємництва в Україні, а також огляд європейської практики застосування спрощеного режиму оподаткування, обліку і звітності та необхідності його застосування в Україні є актуальним.

Основні матеріали дослідження. На сьогодні малий бізнес відіграє надзвичайно важливу роль в економіці, адже це найбільший сегмент підтримки глобального бізнесу, який не тільки сприяє створенню нових робочих місць та забезпеченню високого рівня зайнятості працездатного населення, але й створює умови для підвищення рівня життя та доходів громадян, активізації інноваційних та трансформаційних процесів у світі. Однак слід зазначити, що вплив малого бізнесу на економічний стан країн є різним: в країнах ЄС частка малого бізнесу у ВВП складає 60-70%, а частка у загальній зайнятості населення – 55-72%, тоді як ці показники в Україні становлять 17,5-18,8% та 21,2-23,7% відповідно.

Підхід різних країн до оподаткування малих підприємств визначається його цілями, критеріями визнання і поділу на категорії, а структура податкових ставок залежить від обставин (традиції сплати податків, ступінь податкової та юридичної грамотності платників, можливості контролю з боку податкових органів). Вибір порядку оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

ґрунтується на необхідності стимулювання малих підприємств і водночас залежить від здатності фіскальних органів країни застосовувати обрані методи. Оподаткування малого бізнесу в економічно розвинутих країнах прагнуть зробити максимально раціональним, спрощеним, відмовившись від складних і трудомістких податкових схем.

Податкова система України охоплює два податкових режими: загальний і спеціальний. За загальним режимом сплачуються всі види податків ізборів, передбачених податковим законодавством, відповідно до наявності певних об'єктів оподаткування. Спрощений режим оподаткування привабливий для бізнесу насамперед легкістю застосування, хоча має низку обмежень. Так, існує список дозволених для цієї системи оподаткування видів діяльності. Окрім цього, існують обмеження припустимого об'єму доходу та кількості найманих робітників.

Така система майже не використовується в країнах ЄС, проте єдиний податок сплачується у Нідерландах, Швейцарії, Австрії. Євроінтеграційні прагнення та необхідність наближення законодавства України до європейського співтовариства диктують потребу у формуванні перехідної моделі оподаткування малого та середнього бізнесу, яка б усувала недоліки спрощеного режиму оподаткування.

Зміни податкового законодавства України останніх років супроводжувалися посиленням податкового тягара на малі підприємства через квазіфіскальні платежі, що необхідно сплачувати водночас із єдиним податком. Такі платежі збільшують вибуття у підприємств, створюючи додаткове обов'язкове навантаження, і тим самим зменшують обмежені фінансові ресурси. У більшості країн ЄС не використовуються спрощені режими оподаткування суб'єктів малого підприємництва, проте поширені інші форми державної підтримки: спрощена система бухгалтерського обліку та звітності, фінансово-організаційна допомога новоствореним підприємствам, спеціальні режими сплати ПДВ, істотні вирахування з доходу при визначенні бази оподаткування тощо.

В Україні не встановлено на державному рівні цілей розвитку малого бізнесу, до яких належать: створення конкурентного середовища; організація самозайнятості, збільшення числа робочих місць; забезпечення фінансовими ресурсами місцевих органів влади; приріст ВВП; упровадження нових продуктів на ринку, інноваційний розвиток територій; задоволення споживчого попиту та зростання рівня життя населення; розв'язання соціальних проблем; формування середнього класу; самодостатність і стійкість регіонального розвитку. На сьогодні переважає фіскальна складова, що пов'язано з дефіцитом державних фінансів.

У країнах ЄС малі підприємства формують 50–60 % ВВП. Так, в Італії, Німеччині, Франції близько 82 % підприємств належить до цього сегмента. В Україні за 2015 р. компанії малого бізнесу реалізували продукцію на суму 2,3 трлн грн, або близько 57,6 % її загального обсягу. Тоді як на малих і середніх підприємствах у ЄС задіяно близько 50 % усіх працівників, в Україні – лише 22 % від загальної чисельності трудових ресурсів. Частка малого бізнесу у ВВП нашої країни на сьогодні не перевищує 19 %, хоча програмними документами визначено необхідність її збільшення до 45 %. До того ж нині переважають негативні тенденції, пов'язані з припиненням діяльності малих підприємств, спричинені прийняттям певних законодавчих актів, зокрема такими, що стосуються сплати єдиного соціального внеску фізичними особами-підприємцями, діяльність яких тимчасово не є прибутковою. Так, за результатами 2017 року зазначені підприємці повинні були сплатити державі 8448 грн. єдиного соціального внеску.

Висновки. Під час розроблення основних перспективних напрямів податкової політики та підвищення рівня соціально-економічного розвитку України слід зважати на досвід реалізації політики оподаткування малого бізнесу в країнах Європейського Союзу, враховуючи при цьому об'єктивні умови функціонування вітчизняного сектору малого підприємництва.

Євроінтеграційні процеси потребують формування прозорих, прогнозованих та простих правил оподаткування малого бізнесу, що сприятиме підтриманню засад конкуренції, а також спрощенню ведення бізнесу. Проте в умовах недостатності фінансових ресурсів та необхідності жорсткої податкової мобілізації слід пам'ятати про фактор зайнятості та платоспроможного попиту, котрий забезпечує малий і середній бізнес. Умови ведення бізнесу, оподаткування та адміністрування мають відповідати економічному змісту господарської діяльності й стимулювати приватну ініціативу, яка в період кризи може стати вагомим інструментом стабілізації соціально-економічної ситуації в країні.

УДК 658.27: 657.212

Ніколенко О.О., факультет Управління і технологій, група 1513
Науковий керівник: к.е.н., доцент Ширко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ У НІМЕЧЧИНІ

Анотація. Розглянуто особливості організації обліку нематеріальних активів у Німеччині, визначено відмінності у трактуванні нематеріальних ак-

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

тивів Торговим Кодексом Німеччини та МСФЗ, розглянуто класифікацію нематеріальних активів.

Постановка проблеми. З огляду на тенденції розвитку світових ринків нематеріальні активи виступають в якості головного каталізатора створення вартості підприємства, а їх частка в структурі капіталу постійно зростає. Недосконалість законодавчої бази та класифікації об'єктів нематеріальних активів, розширення сфери використання нематеріальних активів, недостатня розробка методики оцінки зумовлюють потребу в дослідженні особливостей їх обліку.

Основні матеріали дослідження. Під нематеріальними активами, як правило, розуміють активи, які не мають фізичного вираження і вартість яких визначається відповідно до спеціальних прав, привілеїв чи переваг, які вони в собі втілюють. Основним нормативним актом, який регулює облік нематеріальних активів у Німеччині є Торговий (Комерційний) Кодекс – *Handelsgesetzbuch* (HGB). Натомість закон про бухгалтерський облік в Німеччині відсутній. У цьому Кодексі міститься повний обсяг вимог, що пред'являються до індивідуальної фінансової звітності підприємства, та основні вимоги, пропоновані до консолідованої фінансової звітності.

Порівнюючи з українською нормативною базою, варто зазначити, що в Україні є три рівні нормативного регулювання обліку нематеріальних активів:

I – Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Господарський кодекс України; Закон України «Про авторське право і суміжні права», Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" та інші законодавчі акти;

II – П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»; План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування;

III – Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів.

Визнання нематеріальних активів у Торговому Кодексі відрізняється від визнання в МСФЗ. Згідно з МСБО 38, нематеріальний актив визнається таким у балансі суб'єкта господарювання лише за наявності всіх перелічених умов: актив повинен бути ідентифікованим; підприємство повинно мати контроль за цим активом; існує ймовірність майбутніх економічних вигід від використання активу; вартість активу може бути точно оціненою. Основна формальна різниця полягає в тому, що німецьке визначення, на відміну від

МСФЗ, прямо не підкреслює характеристику «майбутньої економічної вигоди».

Відповідно до параграфу 266 Торгового Кодексу Німеччини розрізняють три основних види нематеріальних активів: Концесії, права промислової власності та подібні права, а також ліцензії на такі права та цінності; комп'ютерне забезпечення; гудвіл.

У Німеччині визнані нематеріальні активи повинні бути амортизовані протягом строку їх корисного використання. Компанія може самостійно обирати метод амортизації – прямолінійний метод або метод зменшення залишкової вартості.

У Німеччині існує два варіанти плану рахунків, які мають рекомендаційний характер: для виробничих підприємств та для інших сфер діяльності. Згідно з планом рахунків для виробничих підприємств нематеріальні активи входять до нульового класу «Постійні активи і капітал». Підприємства, при потребі конкретизації та аналітики нематеріальних активів, зазвичай обліковують їх на субрахунках: 0010 «Концесії, права промислової власності та подібні права, а також ліцензії на такі права та цінності»; 0027 «Комп'ютерне забезпечення»; 0035 «Гудвіл». В балансі Німецьких компаній нематеріальні активи відображають в групі А «Основні засоби», розділ I «Нематеріальні активи», за статтями: самостійно створені права промислової власності та подібні права та активи; придбані ліцензії, права на промислові та подібні права та активи, а також ліцензії на такі права та активи; гудвіл.

Український план рахунків передбачає окремий рахунок 12 «Нематеріальні активи» в першому класі «Необоротні активи», який має такі субрахунки: 121 «Права користування природними ресурсами», 122 «Права користування майном», 123 «Права на знаки для товарів і послуг», 124 «Права на об'єкти промислової власності», 125 «Авторські та суміжні з ними права», 126 Виключено, 127 «Інші нематеріальні активи». В українському балансі нематеріальні активи відображаються у складі розділу I «Необоротні активи» за статтею нематеріальні активи.

«Концесії та подібні права, патенти, ліцензії, бренди, права та аналогічні активи» не завжди включаються до балансу згідно з німецькими правилами (пункт 266 (2) – Торговий кодекс). До придбаних ідентифікованих нематеріальних активів відносяться: придбання патентів, товарних знаків, ліцензій або списків клієнтів тощо. Внутрішньо сформовані ідентифіковані нематеріальні активи включають суму витрат на юридичні послуги, реєстраційні витрати та інші витрати, безпосередньо пов'язані з забезпечення таких прав, як патенти чи авторські права.

Облік придбаного гудвілу регулюється системою окремих правил, тоді як відповідно до IAS або US GAAP, правила обліку гудвілу повинні відповідати економічному змісту операцій. Відповідно до § 255 Торгового (Комерційного) Кодексу (HGB), гудвіл розраховується як різниця між ринковою вартістю придбаних чистих активів і витратами на інвестиції. Якщо гудвіл капіталізується, він повинен бути амортизований у кожному наступному році шляхом сплати 25 % або ця сума розподіляється протягом строку корисного використання (§ 255, параграф 4 HGB). Якщо гудвіл не капіталізується, відповідна сума повинна бути списана. Не дозволяється безпосередньо зараховувати гудвіл до резервів.

Гудвіл може бути позитивним чи негативним. Позитивний гудвіл – це ціна за певну перевагу, яку покупець готовий заплатити за підприємство, понад справедливу вартість його чистих активів. Наприклад: сприятлива репутація, лояльність клієнтів, навички управління або робоча сила. Негативна репутація може бути результатом купівлі угоди, де існують такі недоліки, як погане сприйняття ринку або немотивована робоча сила.

Відповідно до § 266 абз. 2 (HGB), витрати, пов'язані із придбанням нематеріальних активів включаються до їх вартості. Нематеріальний актив, придбаний у третіх осіб, обліковується за собівартістю. Наприклад витрати на дослідження та розробки, витрати на старт-ап тощо.

Загалом, нематеріальні активи не можна точно виміряти грошовими одиницями. Тому підтвердження вартості нематеріального активу, придбаного на ринку, необхідне для того, щоб капіталізувати цей актив. Як наслідок, витрати щодо самостійно створених нематеріальних активів, таких як вартість внутрішньо створених патентів, авторських прав, торгових марок і назв фірм, мають бути списані на витрати в момент їх понесення.

Таким чином, витрати на наукові дослідження і розробки не підлягають капіталізації як винахід чи як ноу-хау, оскільки критерій «купівлі», передбачений у пункті 248 II німецького Торгового Кодексу, у цих випадках не дотримується.

Висновки. Регулювання обліку нематеріальних активів у Німеччині здійснюється на базі вимог Торгового (Комерційного) Кодексу (HGB: Handelsgesetzbuch). Структура нематеріальних активів в Німеччині схожа з українською, проте класифікація за П(С)БО 8 є більш ширшою. Облік нематеріальних активів у Німеччині ведеться на рахунках нульового класу, в Україні на рахунках першого класу. Як в українських, так і в німецьких компаніях нематеріальні активи відображаються в балансі у складі розділу необоротних активів. Нематеріальні активи в Німеччині, як і в Україні, аморти-

зуються. Спільним для обох є прямолінійний метод, але в німецькій практиці компанія також може обрати метод зменшення залишкової вартості.

УДК 657

*Осадча І.Ю., факультет Управління і технологій, група 1613
Науковий керівник: професор Малишкін О.І.*

НОВІ ВИМОГИ ДО ОПРИЛЮДНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

***Анотація.** Проаналізовано новації українського законодавства з бухгалтерського обліку, які впливають на організацію оприлюднення звітності підприємств.*

***Постановка проблеми.** Починаючи з 1 січня 2018 року змінилися вимоги щодо оприлюднення фінансової звітності. Зокрема, для великих підприємств і суб'єктів суспільного інтересу. Проаналізуємо суттєві з них, які впливають на прозорість бухгалтерського обліку.*

***Основні матеріали дослідження.** Фінансова звітність підприємств не становить комерційної таємниці, не є конфіденційною інформацією та не належить до інформації з обмеженим доступом, крім випадків, передбачених законом.*

Нове формулювання «підприємства, що становлять суспільний інтерес» в оновленому законі про бухгалтерський облік і фінансову звітність означає: підприємства-емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів; банки; страховики; недержавні пенсійні фонди; інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств); великі підприємства (за новими нормами Закону про бухгалтерський облік до них відносять підприємства, які відповідають 2-ом з 3-х критеріїв: сукупна вартість активів – понад 20 млн євро, чистий дохід – більше 40 млн євро, а середня чисельність працівників – понад 250 осіб).

Підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком на своїй веб-

сторінці (у повному обсязі) та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством. Такий стислий термін може завадити аудиторам якісно перевірити звітність, тому, на нашу думку, його доцільно перенести до 30 травня наступного року.

Оприлюдненню підлягає весь комплект фінансової звітності підприємства. Слід зазначити, якщо підприємство, застосовує МСФЗ, то форма № 5 та форма №6 не складаються (п. 2 П(С)БО 29). Такі підприємства готують загальні примітки до фінзвітності з урахуванням вимог міжнародних стандартів. Інформація у такому разі про ті ж самі сегменти та інші елементи фінзвітності розкривається у довільній формі, враховуючи ту деталізацію, яку вимагають МСФЗ..

Також МСБО 1 передбачає два варіанти подачі аналога звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід): або єдиний звіт про сукупні доходи, що включає компоненти прибутку та збитку; або окремо – звіт про прибутки та збитки, й окремо – звіт про сукупний дохід. Однак, дана можливість МСБО 1 може бути реалізована тільки для тих підприємств, які складають звіти для своїх інвесторів або для виходу на міжнародні ринки капіталу – МСФЗ у “чистому вигляді”, а не шляхом трансформації форм №№ 1, 2, 3, 4, 5, які складені за НП(С)БО 1.

Великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства зобов’язані не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці (у повному обсязі) (абзац другий частини третьої статті 14 набирає чинності з 01.01.2019 р. згідно із Законом України від 05.10.2017 р. № 2164-VIII).

Інші фінансові установи, що належать до мікропідприємств та малих підприємств, зобов’язані не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком на власній веб-сторінці (у повному обсязі) (абзац третій частини третьої статті 14 набирає чинності з 01.01.2019 р. згідно із Законом України від 05.10.2017 р. № 2164-VIII).

Головні розпорядники бюджетних коштів оприлюднюють річну фінансову звітність, річну консолідовану фінансову звітність не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, шляхом розміщення на своїй веб-сторінці.

Розрізняють таке поняття, як публічна фінансова звітність – це звітність, до складу якої входять аудиторський звіт, баланс, звіт про фінансові результати та інша бухгалтерська інформація, подання якої користувачам здійснюється шляхом публікації окремим виданням чи у визначених збірниках.

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

У примітках підприємство має висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису:

- принципів оцінки статей звітності;
- методів обліку щодо окремих статей звітності.

У примітках до фінансової звітності наводиться також важлива інформація про призначення та умови використання кожного елемента власного капіталу (крім зареєстрованого капіталу).

Специфічною є звітність ПАТ. Акціонерні товариства наводять у примітках до фінансової звітності інформацію про:

загальну суму активів, одержаних у ході передплати на акції, у такому розрізі:

- сума грошей, внесених як плата за акції, із зазначенням кількості акцій;
- вартісна оцінка майна, внесеного як плата за акції, із зазначенням кількості акцій;
- загальна сума іноземної валюти, внесеної як плата за акції, із зазначенням кількості акцій та курсу, за яким валюту зараховано в облік;
- акції у складі статутного капіталу за окремими типами і категоріями:
 - кількість випущених акцій із зазначенням неоплаченої частини статутного капіталу;
 - номінальна вартість акції;
 - зміни протягом звітного періоду у кількості акцій, що перебувають в обігу;
 - права, привілеї та обмеження, пов'язані з акціями, у тому числі обмеження щодо розподілу дивідендів та повернення капіталу;
 - акції, що належать самому товариству, його дочірнім і асоційованим підприємствам;
 - перелік засновників і кількість акцій, якими вони володіють;
 - кількість акцій, які перебувають у власності членів виконавчого органу, та перелік осіб, частки яких у статутному капіталі перевищують 5 %;
 - акції, зарезервовані для випуску згідно з опціонами та іншими контрактами, із зазначенням їх термінів і сум.

Крім того, потрібно зазначити накопичену суму дивідендів, не сплачених за привілейованими акціями. Також зазначають суму, включену (або не включену) до складу зобов'язань, коли дивіденди були передбачені, але формально не затверджені.

Висновок. Оприлюднення фінансової звітності дозволяє ознайомити користувача з діяльністю підприємства та його фінансовими результатами широке коло зацікавлених осіб, у тому числі інвесторів, власників та пересічних громадян. Прозорість підвищує рейтинг компанії, яка звітується та сприяє її розвитку.

УДК 65.011.56

Сірошенко О.О., факультет Управління і технологій, група 1413

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ковова І.С.

СПІЛЬНА СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ В ЄС

Анотація. Розглядається функціонування спільної системи електронного документообігу з обліку податку на додану вартість (ПДВ) в Європейському Союзі (ЄС).

Постановка проблеми. Становлення законодавчої бази по адмініструванню ПДВ як в Україні, так і в ЄС відбувалось поступово. Враховуючи постійну зміну податкового законодавства у світі, всі ці зміни було зафіксовано та відображено в оновленій Директиві Ради ЄС 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року «Про спільну систему податку на додану вартість». Вона замінила собою всі раніше задіяні нормативні акти в сфері європейського ПДВ і стала основним документом, що регулює ці правовідносини і нині.

Основні матеріали дослідження. ПДВ є достатньо ефективним фіскальним інструментом не лише з точки зору значущості для системи державних фінансів, а також з огляду на існуючі тенденції зростання масштабів глобалізації, міжнародної торгівлі та поглиблення економічної інтеграції різних країн. Насамперед переваги ПДВ поряд з іншими типами податку з обороту є очевидними зі зростанням транскордонної торгівлі у Західній Європі. Крім того, фахівці в галузі оподаткування називають три основні групи причин, що роблять доцільним введення ПДВ: він забезпечує високі процентні державні доходи, йому властиві нейтральність і ефективність. У більшості країн ЄС ПДВ забезпечує від 12 до 30% державних доходів, що еквівалентно приблизно 5–10% валового національного продукту. Зокрема в Україні за 2017 рік чисті надходження від ПДВ становили 38% від всіх надходжень зведеного Бюджету.

Незважаючи на істотний рівень гармонізації правил ПДВ в державах-членах ЄС, все ж на національному рівні уряди мають значні операційні та адміністративні відмінності, використання яких призводить до ситуацій, в яких компанії, які функціонують на внутрішньому ринку, зіштовхуються з комплексними і не завжди узгодженими правилами щодо ПДВ в окремих державах-членах ЄС. В ЄС прийнято такі схеми адміністрування ПДВ, які дають змогу здійснювати точне нарахування і відшкодування цього податку на товари й послуги експортного призначення. Адаптація форм та механізму

оподаткування до вимог життя відбувається частково методом проб і помилок, а частково – на основі наукового обґрунтування напрямків удосконалення податкової системи для забезпечення, насамперед, необхідних надходжень до бюджету. Природно, що в умовах посилення соціальної орієнтованості західноєвропейських країн останні проводять політику, спрямовану на запобігання зниженню добробуту широких верств населення, шляхом обкладання товарів та послуг соціального й культурного призначення за нижчими ставками. У середньому, у групі розвинених зарубіжних країн, ПДВ формує приблизно 13,5% доходів їхніх бюджетів, хоча частка цього податку регіонально досить варіативно відрізняється. Так, у Франції ПДВ забезпечує 45% податкових бюджетних надходжень, а в Нідерландах – 24%.

Щодо операцій, які підлягають оподаткуванню, варто відзначити схожість між країнами ЄС та нашою державою. На відміну від України де операціями, що підлягають оподаткуванню є операції з постачання товарів та послуг, в ЄС оподаткуванню підлягають і операції з придбання товарів, зокрема платниками ПДВ у неплатників. Це досить логічно, адже реальним платником ПДВ завжди є кінцевий споживач товару, а всі суб'єкти ланцюга сплати ПДВ до кінцевого споживача є по суті його адміністраторами, які відображають і перераховують ПДВ частинами (різницями між зобов'язанням та кредитом) в бюджет. Тож при придбанні товару у неплатника ПДВ - платник ПДВ не має права на податковий кредит і повинен перерахувати до бюджету всю суму податкового зобов'язання. В Україні цей механізм також застосовується при визначенні бази оподаткування ПДВ, однак він не виділений в окрему категорію операцій, що підлягають оподаткуванню.

Щодо ставок оподаткування, то варто зазначити, що Директива 2006/112/ЄС не висуває конкретних вимог до спільної ставки оподаткування для всіх країн ЄС. Вона встановлює лише мінімальну межу стандартної та зниженої ставки на рівні 15% та 5% а конкретну ставку ПДВ кожна країна учасниця ЄС встановлює самостійно. Варто зазначити, що найнижча ставка ПДВ в ЄС у Люксембурзі та Кіпрі, яка відповідає 15%, всі інші країни учасниці мають ставки понад 20%, окрім деяких країн, у яких ставки 18 – 19%. Також є ряд країн які не застосовують пільгову ставку ПДВ (яка застосовується переважно до товарів соціального призначення), зокрема це Данія і Болгарія які мають єдині ставки ПДВ на всі категорії товарів та послуг на рівні 25% та 20% відповідно. Найвищий рівень ПДВ в Угорщині 27%. Переважна більшість країн ЄС не застосовує 0% ставку ПДВ, окрім операцій з експорту, винятки складають лише Естонія, Ірландія, Латвія та Великобританія в яких 0% ставка застосовується до ряду товарів соціального спрямування. В Україні наряду з Європою також діє основна та знижені ставки ПДВ на рівні

20%, 7% та 0% відповідно. За ставкою 7% оподатковуються лікарські засоби та сировина для їх виготовлення. За ставкою 0% експортні операції та операції з обслуговування і заправки повітряних суден, міжнародних перевезень, заправка автомобілів і суден ВМС, які залишають митну територію України та продаж товарів в магазинах безмитної торгівлі. Таким чином можна зазначити, що ставки ПДВ в Україні не суперечать нормам ЄС.

Адміністрування податку на додану вартість як в Україні так і в ЄС майже повністю проходить в електронній формі. У вітчизняному варіанті виникнення податкового зобов'язання виникає шляхом виписки електронної податкової накладної та її реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних. В європейському варіанті шляхом виставлення електронного рахунку, який також реєструється в системі електронного адміністрування ПДВ. Дані електронного рахунку в ЄС, як і податкової накладної, можуть бути перевірені в будь-який момент зацікавленими користувачами за допомогою он-лайн сервісів на сайтах фіскальних служб, як окремо взятої країни, так і на сервері ЄС. Дані платника ПДВ можна проаналізувати за індивідуальним податковим номером. В Україні він складається лише з цифр, проте в ЄС кожний індивідуальний ідентифікаційний номер ПДВ має префікс за кодом ISO 3166 – літерний код, 2 – який дозволяє визначити Державу-члена, що надала такий код. Враховуючи, що всі європейські країни згідно Директиви починають кодування податкових рахунків з коду країни, то доцільно на майбутнє запровадити подібну систему кодування і в Україні. Так наприклад вбудувати в автоматизовану систему кодування податкових накладних на початку код України – UA. При долученні до спільного податкового простору одразу можна буде ідентифікувати місце походження податкової накладної. Кожна країна член ЄС самостійно встановлює строки реєстрації рахунків в електронній базі та строки їх зберігання. Варто зазначити, що мінімальні вимоги до первинних документів які реєструють факт виникнення податкового зобов'язання в Україні повністю відповідають нормам Директиви 2006/112 ЄС.

Висновки. Проаналізувавши зміни у системі адміністрування ПДВ у відповідь на вимоги Угоди про асоціацію ЄС, в цілому можна зробити позитивний висновок щодо створення електронної системи адміністрування ПДВ, яка покликана забезпечувати прозорість нарахування та сплати ПДВ суб'єктами господарської діяльності. Проте, негативом на сьогоднішній день є нездатність системи працювати безперебійно та на повну відповідати щоденним потребам суб'єктів господарювання. Таким чином, ПДВ є одним з найбільш ефективних податків. По-перше, тому, що забезпечує регулярність надходження до бюджету. По-друге, має високий ступінь універсальності. Основна проблема, на якій зосереджена на теперішній час увага експертів

щодо вдосконалення системи адміністрування ПДВ в ЄС, полягає як в оптимізації сфери дії ставок ПДВ підходів і принципів оподаткування. Досвід ЄС має стати прикладом для удосконалення ПДВ на рівні законодавства тому, що саме тут проявляються найбільш наочно як всі переваги, так й недоліки ПДВ.

УДК 336

Тимченко Є.О., факультет Управління і технологій, група І3І3

Науковий керівник: к.е.н., доцент Афанас'єва І.І.

СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ КРАЇН ЄС

Анотація. Розглянуто роль і особливості впровадження сучасних платіжних систем країн ЄС, визначено основні цілі та принципи їх функціонування, обґрунтовано необхідність в адаптації національної банківської системи до міжнародних систем розрахунків

Постановка проблеми. З розвитком інтеграційних процесів України в зону Європейського союзу постає питання введення єдиних інструментів і правил для здійснення безготівкових розрахунків в зоні євро. У сучасних умовах зростає роль платіжної системи як одного з найважливіших елементів фінансової структури економіки, що забезпечує безперешкодний доступ до ефективних платіжних послуг.

Основні матеріали дослідження. Платіжні системи Європейського валютного союзу (ЄВС) покликані забезпечувати безпосереднє здійснення платежів у євро між юридичними особами. До запровадження валюти євро більшість міжнародних комерційних розрахунків здійснювалося через банківські кореспондентські рахунки. Поряд з цим у країнах Європейського союзу (ЄС) функціонувало близько 60 локальних платіжних систем. З виникненням євро деякі з них – зокрема, німецька EAF (Euro Access Frankfurt), французька PNS (Paris Net Settlement), іспанська SEPI (Service Espanolde Pagos Interbancarios) перейшли на його обслуговування.

Країни, які не стали членами ЄВС, також перевели деякі свої платіжні системи на євро, а Великобританія створила систему CHAPS Euro.

В подальшому для задоволення потреб грошової політики центральні банки країн ЄС були вимушені створити платіжну систему TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer System) – транс'європейську телекомунікаційну автоматизовану систему переказів міжнародних розрахунків у режимі реального часу, яка була створена 1 січня 1999 р. і включала 16 національних платіжних систем та платіжних ме-

ханізмів Європейських центральних банків (ЄЦБ). 4 січня 1999 р. TARGET розпочала проведення операцій та з того часу значно сприяла запровадженню єдиної валютної політики, інтеграції європейських грошових ринків і ефективному виконанню розрахунків.

TARGET – це децентралізована система, яка базується на національних системах валових розрахунків у режимі реального часу, де для розрахунків використовується євро. Систему розроблено для опрацювання деномінованих у євро платежів для безперешкодного проходження їх через кордон, що являється одним із найважливіших проектів для об'єднання зони євро.

Як і кожна система, TARGET має свої принципи функціонування:

- 1) мінімалістичний підхід – максимальне використання тих систем інфраструктури, які уже існують у кожній країні ЄС;
- 2) децентралізація – процес пов'язаний з тим, щоб зберегти суттєву банківську практику у кожній країні;
- 3) орієнтованість на ринок – обов'язкове використання системи TARGET тільки для розрахунків за операціями, що пов'язані з грошово-кредитною політикою, а інші платежі можуть проводитися як за допомогою TARGET так і без неї.

Основними цілями системи TARGET є:

- 1) створення надійного і безпечного механізму для здійснення транснаціональних платежів;
- 2) підвищення ефективності платежів між країнами ЄС;
- 3) надання допомоги європейським центробанкам у проведенні єдиної кредитно-грошової політики.

Система TARGET передбачає отримання її учасниками додаткових ліквідних засобів, які будуть задіяні для здійснення платежів, тобто центральні банки надають усім учасникам безвідсоткові внутрішньодобові кредити у необмеженій кількості під відповідні забезпечення. При цьому кредит може бути використаний протягом дня неодноразово.

В якості забезпечення приймаються усі активи, які використовуються при проведенні операцій рефінансування. Для того щоб уніфікувати умови отримання таких кредитів для всіх країн, які входять в зону євро, підготовлено перелік активів, які можуть виконувати функції забезпечення.

Види розрахункових операцій, які обробляються TARGET:

- 1) платежі, які безпосередньо пов'язані з операціями центральних банків;
- 2) розрахункові операції систем великих перерахунків у євро;
- 3) платежі в євро між кліринговими банками;
- 4) міжбанківські та клієнтські платежі в євро.

Головними учасниками у функціонуванні системи TARGET виступають центральні банки країн ЄВС, центри RTGS (національні автоматизовані системи розрахунків в режимі реального часу) та самі банки (рис. 1). За використання системи TARGET стягується комісія, яка не залежить від маршруту платежу чи його суми. Вона стягується з банків-відправників коштів та не стягується з банків-отримувачів. Перекази, що здійснюються за допомогою TARGET, вважаються банками, які їх отримали, міжнародними.

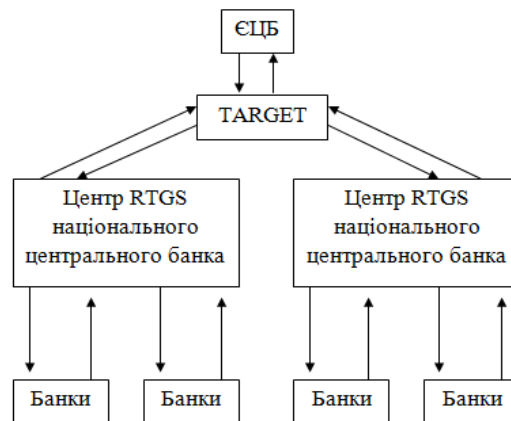

Рис. 1. Схема функціонування системи TARGET

З 19 листопада 2007 р. почала функціонувати нова система – TARGET2, яка дозволила уніфікувати технологічну інфраструктуру платіжних механізмів центральних банків країн ЄС, забезпечила ефективне управління ліквідністю, а також єдині принципи ціноутворення на ринку платіжних послуг. Вважається, що TARGET2 є ключем до проведення фінансової інтеграції в зоні євро.

Висновки. Отже, TARGET та більш нова версія TARGET2 є складовими успішного функціонування ЄС, оскільки саме через цю платіжну систему проводиться близько 90% платежів у єврозоні. Для України впровадження сучасних платіжних систем сприятиме нарощуванню українського експорту в країни ЄС.

УДК 336.221

Ткаченко О.М., факультет Управління і технологій, група 1513

Науковий керівник: к.е.н., доцент Тищенко В.М.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ АЛКОГОЛЬНИХ ТА ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ

Анотація. Розглянуто європейський досвід застосування акцизного податку стосовно оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Постановка проблеми. Однією з ключових умов вступу в ЄС України є реформування податкової системи. Впровадження європейських стандартів у вітчизняне законодавство вимагає суттєвого аналізу європейських підходів до всіх сфер економічної діяльності, зокрема до оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Основні матеріали дослідження. Серед підакцизних товарів найбільша увага приділяється алкогольним та тютюновим виробам. Це пов'язане з такими факторами:

- значною питомою вагою надходжень акцизного податку з цих двох груп товарів у загальній сумі надходжень податкових платежів;

- необхідністю більш ретельного контролю за виробництвом і обігом саме цих товарів, оскільки їх нелегальне виробництво легше організувати, ніж, наприклад, виробництво бензину.

Слід зауважити, що вплив оподаткування залежить від соціально-культурних чинників, а не від заходів регулювання або рівня їх жорсткості. В деяких країнах ЄС (Латвія, Кіпр) з високими ставками акцизів на вина, пиво і міцні спиртні напої, рівень споживання на одну особу низький. У той же час в інших країнах (Великобританія, Португалія) з високим рівнем оподаткування рівень споживання залишається високим. Наявність суворіших заходів контролю (наприклад, високих ставок податків) корелюється з певними показниками шкоди для здоров'я, такими, як поширеність пияцтва. Це спостерігається в таких країнах, як Польща, Фінляндія, Норвегія та Ісландія, де загальне споживання знизилося після підвищення податкових ставок.

В країнах ЄС регулювання реклами алкогольних напоїв здійснюється відповідно до Директиви про транскордонне телебачення. Застосування обмежень реклами алкогольних напоїв та тютюнових виробів в Україні загалом відповідає принципам, які застосовуються в більшості європейських країн, а окремі положення національного законодавства є, навіть, жорсткішими. Однак національне законодавство залишається ліберальнішим порівняно з такими країнами-сусідами як Болгарія та Польща, де реклама алкогольних напоїв та тютюнових виробів у засобах масової інформації та на зовнішніх рекламних носіях заборонена взагалі. Отже, для узгодження національного законодавства з європейськими стандартами необхідне запровадження додаткових обмежень щодо розміщення реклами алкогольних напоїв та тютюнових виробів відповідно до державної політики у сфері акцизного оподаткування.

У межах Європейського Союзу стосовно структури та ставок акцизу на тютюнові вироби було досягнуто певної узгодженості. Тютюнові вироби є зручним об'єктом оподаткування, оскільки не належать до товарів першої

необхідності та життєзабезпечення, були об'єктом оподаткування у всіх країнах – членах ЄС до моменту гармонізації, становлять суттєву частку податкової бази в і таким чином можуть впливати на функціонування внутрішнього ринку. Проте, незважаючи на значні зусилля країн, що входять до європейського співтовариства у сфері гармонізації оподаткування тютюну та тютюнових виробів, ще залишаються певні проблеми, оскільки акцизи традиційно вважаються одним із найефективніших податкових інструментів з точки зору поповнення державного бюджету.

Основна структура ставок акцизів на тютюн була запроваджена ще після 1972 р. шляхом прийняття низки директив, таких як: Директива 92/79/ЄЕС (стосовно зближення (апроксимації) податків на цигарки), Директива 92/80/ЄЕС (стосовно зближення податків на інші тютюнові вироби), Директива 95/59/ЄЕС (щодо податків, окрім податків з обороту, що впливають на споживання тютюнових виробів). Відповідно до ст. 1 зазначеної Директиви оподаткуванню підлягають тютюнові вироби, визначені Директивами 95/59/ЄС, 92/79/ЄЕС та 92/80/ЄЕС. Разом із тим п. 2 ст. дозволяє державам-членам встановлювати щодо вказаних товарів інші непрямі податки в спеціальних цілях, якщо база оподаткування, розмір податку, порядок стягнення і контроль за його сплатою не суперечать вимогам справляння акцизів.

Європейським законодавством визначено категорії тютюнових виробів для стягнення акцизів під час переміщення товарів у межах ЄС. Під час придбання підакцизних товарів приватними особами для особистого споживання податок сплачується в країні придбання цих товарів, проте, якщо вони купуються приватними особами для подальшого використання в комерційних цілях, податок підлягає сплаті в країні призначення.

Нещодавно було запропоновано ухвалити нову директиву стосовно оподаткування тютюнових виробів. Ця пропозиція значно вплинула на сектор тютюнового виробництва в економіці ЄС. Нова директива передбачатиме вимоги стандартизації упаковки та маркування тютюнових виробів, які, скоріше за все, зменшать обсяги споживання продукту внаслідок його подорожчання. Кінцевою метою є поліпшення функціонування внутрішнього ринку, підвищення цінової конкуренції, а отже, і зниження цін у всіх сегментах ринку тютюнових виробів. Однак слід зазначити, що такі нововведення мають і негативні наслідки: збільшиться тиск на ціни, зросте попит на дешевші товари, процвітатиме «чорний» ринок. Загалом очікується, що «чорний» ринок зросте на 25–55%, з 68 млрд цигарок до 84–106 млрд цигарок. У результаті загалом в країнах ЄС може бути втрачено від 70 000 до 175 000 робочих місць, і це без урахування сезонних робітників. Наслідком прийняття нової директиви може бути падіння податкових надходжень від акцизів і

ПДВ на тютюнові вироби, яке очікується, за найскромнішими оцінками, в обсязі 2,2 млрд. євро.

Основним недоліком адміністрування специфічного акцизу в частині контролю за обігом підакцизних товарів у нашій державі є його концентрація не на етапі розповсюдження підакцизної продукції, а на її виробництві. Для порівняння, у країнах ЄС податковим агентом зі сплати акцизного податку з алкогольних напоїв виступає особа, яка реалізує товар кінцевому споживачеві, а в Україні – підприємство-виробник. Також, у більшості європейських країн існує державна монополія на розподіл алкогольних напоїв, в Україні ж за державою закріплене виключне право лише на виробництво спирту етилового. У окремих державах, таких як Болгарія, Норвегія, Туреччина та Македонія державна монополія розповсюджується одночасно і на виробництво, і на розповсюдження алкогольних виробів. В Україні суттєвою проблемою є значний розмір сектору тіньового виробництва алкогольних напоїв, сировиною для якого є необлікований спирт, що виготовляється на державних заводах та розливається на потужностях легально зареєстрованих виробників. Все це породжує необхідність подальшого удосконалення системи контролю за виробництвом та обігом підакцизної продукції.

Висновки. Отже, останнім часом спостерігається тенденція до підвищення ставок акцизів на алкогольні напої та тютюнові вироби в країнах Євросоюзу. Тим самим, окрім фіскальної функції, акцизи все більше виконують роль фактора, спрямованого на охорону здоров'я населення. В європейських країнах переважно використовуються такі методи регулювання ринку підакцизних товарів, які слугують базою для зміни структури та обсягу споживання окремих груп підакцизних товарів і основним чином застосовуються для впливу на рівень реалізації та споживання алкогольних напоїв та тютюнових виробів, інакше кажучи, державне регулювання направлене для збереження здоров'я нації. В Україні ринок регулювання спрямований на збільшення доходів бюджету, тому досвід європейських країн є достатньо важливим, і його необхідно застосовувати, але при цьому обов'язково потрібно враховувати українські реалії.

УДК 657

Хижняк В.М., факультет Управління і технологій, група 1613
Науковий керівник: професор Малишкін О.І.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ЗМІН В ЗАКОНІ «ПРО БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ФІНАНСОВУ ЗВІТНІСТЬ В УКРАЇНІ» ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. Проаналізовано новації українського законодавства з бухгалтерського обліку, які впливають на організацію бухгалтерського обліку підприємства.

Постановка проблеми. Верховною Радою України прийнятий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 05.10.2017 р. № 2164-VIII, що **набирає чинності з 1 січня 2018 року**, за винятком окремих норм щодо оприлюднення фінансової звітності, які набирають чинності з 1 січня 2019 року. В законі з'явилося чимало нових положень. Проаналізуємо суттєві з них, які впливають на організацію **бухгалтерського обліку**.

Основні матеріали дослідження. Перше, що змінилося в Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» з 01.01.2018 р. – саме визначення облікової політики. Тепер визначення звучить так: **облікова політика** – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством **для ведення бухгалтерського обліку**, складання та подання фінансової звітності. У попередньої редакції Закону використовувалося це поняття лише для складання та подання фінансової звітності.

З 2018 року перейти на міжнародні стандарти мають усі великі підприємства, незалежно від того, якою діяльністю вони займаються. Першим звітним періодом, за який підприємства, що зобов'язані застосовувати міжнародні стандарти, подають фінансову звітність на підставі таксономії за міжнародними стандартами в електронній формі, є 2019 рік. З 2018 року згідно Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» після **подання першої** фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності за **МСФЗ** підприємство зобов'язане **вести бухгалтерський облік** згідно з **обліковою політикою**, складеною за **міжнародними стандартами**. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку раніше покладалася на керівника, в новому законі відповідальність може бути покладена на керівника або власника. Тобто розширено коло відповідальних осіб.

Підставою для відображення господарської операції був і залишається первинний документ. Проте, спрощено підходи до його застосування. Незначні недоліки у первинних документах не будуть підставою не визнавати господарську операцію. Умова – такі помилки не мають перешкоджати ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції. До того ж документ має містити відомості про дату складання, назву підприємства, від імені якого складено документ, зміст і обсяг господарської операції тощо.

Законом зменшено кількість принципів бухгалтерського обліку – було 10, залишилося 7. Таким чином, принципи приведені у відповідність до якісних характеристик бухгалтерського обліку.

З'явилося визначення нового поняття – «таксономія фінансової звітності» – склад статей і показників фінансової звітності та її елементів, які підлягають розкриттю. Таксономія фінансової звітності затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку. Фінансова звітність та консолідована фінансова звітність за міжнародними стандартами складаються на підставі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами.

Також тепер підприємства суспільного інтересу будуть подавати нові звіти – звіт про платежі на користь держави та звіт про управління. Перший документ містить деталізовану інформацію про податки, збори й інші платежі підприємств, належні до сплати на користь держави відповідно до закону, який подається підприємствами, що провадять діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини і при цьому становлять суспільний інтерес. Професор О.І.Малишкін у своїй статті 2017 року «Звіт про платежі: яким він може бути» писав: «За типом Звіт про платежі на користь держави прирівнюється до фінансової звітності, хоча не є її частиною. Натомість Звіт про управління в Директиві 2013/34/ЄС названо важливим елементом фінансової звітності, хоча за змістом більше містить не фінансових показників. В Україні варто дотримуватись прийнятої у світовій практиці формату і типу звіту». Другий документ містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики й невизначеності його діяльності.

Введено також нове поняття «підприємства, що становлять суспільний інтерес», - підприємства - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи. Законом встановлено такі критерії, яким має відповідати кадровий склад бухгалтерії підприємств, що становлять суспільний інтерес. Так, підприємство, що становить суспільний інтерес, зобов'язане утворити бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером, до складу якої вхо-

дять не менше двох осіб. Ця вимога не поширюється на недержавні пенсійні фонди та інститути спільного інвестування.

Уводяться нові критерії для поділу підприємств на мікропідприємства, малі, середні чи великі. **Від того, як класифікують підприємство – мікропідприємства, малі, середні чи великі, залежать і правила, за якими ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність.** Для прикладу, найменші підприємства мають право складати скорочену за показниками фінансову звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати. До того ж, якщо уважно вчитатися у післяноворічну редакцію Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», побачимо, що з метою класифікації суб'єктів господарювання зміниться і критерій середньої кількості працівників. Числа ті самі: 10, 50 і 250. Однак Закон «Про бухгалтерський облік» містить вимогу, щоб така кількість була до певного показника. При цьому якщо підприємство однієї з наведених категорій за показниками річної фінансової звітності протягом двох років поспіль не відповідає наведеним критеріям, його категорію потрібно буде змінити.

Законом встановлено нові підходи до розкриття суб'єктами господарювання фінансової інформації. По-перше, вводиться вимога щодо оприлюднення окремими категоріями підприємств річної фінансової звітності на власному веб-сайті. При цьому оприлюднена фінансова звітність має бути підтверджена аудиторським висновком, що також підлягає публікації.

По-друге, підприємства зобов'язані забезпечувати доступність фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності для ознайомлення юридичних та фізичних осіб за місцезнаходженням цих підприємств, а також зобов'язані надавати копії фінансової звітності за запитом юридичних та фізичних осіб у порядку, передбаченому Законом про доступ до публічної інформації.

Висновки. Положення нової редакції закону спрямовані на зближення українського національного законодавства до законодавства ЄС, включаючи правила ведення бухобліку і складання фінансової звітності. Ці зобов'язання є наслідком виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, економічна частина, якої набрала чинності з 1 вересня 2017 року.

УДК 37.01: 330.1

Хижняк В.М., факультет Управління і технологій, група 1613

Науковий керівник: к.е.н., доцент Тищенко В.М.

РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. *Аналізуються зміни, які відбуваються в галузі вищої освіти після прийняття Закону України «Про освіту» та досліджується їх вплив на рівень підготовки фахівців з бухгалтерського обліку.*

Постановка проблеми. Одним із головних напрямів реформування вищої освіти України є модернізація її за європейським зразком з метою приведення вищої освіти до єдиних стандартів та критеріїв. Оскільки освіта закладає професійні, психологічні, соціальні передумови розвитку нації, її реформування є першим кроком до формування людини нового мислення та розвитку суспільства знань. На сьогодні Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи, а для цього необхідно здійснювати реформування освітньої діяльності в контексті європейських вимог.

Дослідження процесів реформування вищої освіти в Україні у контексті євроінтеграції є дуже актуальним, оскільки кардинальне оновлення системи освіти стало умовою відновлення інтелектуального потенціалу нації, національного відродження та демократизації суспільства.

Основні матеріали дослідження. Вищий навчальний заклад (ВНЗ) є установою вищої професійної освіти. Головним завданням вищого навчального закладу є здійснення освітньої діяльності певного напрямку, яка забезпечує підготовку фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів і відповідає стандартам вищої освіти. Одним із ключових напрямів державної освітньої політики має стати оновлення законодавчої бази системи освіти, адекватної вимогам часу та удосконалення структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, переорієнтації змісту освіти.

Донедавна вищі навчальні заклади у своїй діяльності керувалися застарілим законодавством, але протягом останніх років з прийняттям законів «Про освіту» та «Про вищу освіту» в Україні започатковано освітню реформу. Основними принципами реформи є: людиноцентричність, наукова обґрунтованість, готовність до системних змін, реалістичність, поетапність. Освітня реформа покликана змінити ситуацію на краще. Система освіти – дуже консервативна, тому реформи мають бути виважені. Робити їх потрібно. Але, по-перше,

треба пояснити, які наслідки буде мати запровадження новацій. Їх мають зрозуміти працівники освітньої сфери.

Так, Закон «Про освіту» закладає підстави для створення більш сучасної та ефективної системи освіти на основі децентралізації управління, значного розширення академічної, організаційної, фінансової та кадрової автономії закладів освіти і академічних свобод учасників освітнього процесу. Створюватиметься новий механізм виборів ректорів вищих навчальних закладів. Заплановано, що вибори будуть відбуватися в один тур за системою «перехідного голосу». Для ректорів, деканів і завідуючих кафедрами прописано обмеження перебування на посаді – не більше двох строків.

Динамічний розвиток вищої освіти у світі, вартість освітніх послуг для держави і людей, а також прагнення до утвердження своєї держави як повноцінного члена європейської спільноти вимагає гарантування якості вищої освіти в Україні. Контролем якості навчання буде займатись окремий колегіальний орган – Національне агентство із забезпечення якості освіти.

Передбачається, що державні вищі навчальні заклади зможуть розміщувати власні надходження від своєї освітньої, наукової та навчально-виробничої діяльності на рахунках установ державних банків.

Законом зменшено кількість годин навчального навантаження викладачів на одну ставку з 900 год. до 600 год. Зменшено також навантаження на студентів – кількість годин в одному кредиті змінено з 36 до 30.

Новий закон впроваджує жорсткі вимоги щодо дотримання академічної доброчесності. Порушеннями академічної доброчесності вважаються плагіат, самоплагіат, фабрикація чи фальсифікація даних, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання.

Порушнику доброчесності загрожує відмова у присудженні наукового ступеня чи звання, позбавлення вже присуджених ступенів, звань, кваліфікаційних категорій, позбавлення права обіймати певні посади. Учні і студентів за порушення доброчесності можуть направити на перескладання іспиту, контрольної тощо, повторно проходження курсу, позбавити стипендії чи пільг або відрахувати з навчального закладу.

Рух до Європейського освітнього простору передбачає блок змін, які стосуються і назв предметів, і методик викладання, і оцінки знань самих студентів. Однак, тільки таким шляхом можливо досягнути мобільності як студента, так і викладача у сучасному освітньому просторі.

Вища освіта, спрямована на підготовку фахівців з окремих професій, вимагає спеціалізованого і відносно тривалого навчання. Для отримання диплому бакалавра майбутні фахівці з бухгалтерського обліку та інших спеціальностей економічного профілю вчитимуться не чотири, а три роки. Натомість

навчання в магістратурі стане довшим і триватиме два роки. Магістерське оцінювання проводиться на останньому році навчання, коли студент має достатній рівень знань для магістерської дипломної роботи.

Аналіз підготовки студентів економічного спрямування показав, що зовнішні мотиви, як правило переважають на 1-2-х курсах навчання, які пов'язані з написанням курсових робіт з предметів, які не вимагають певних практичних економічних навичок. На 3-4-х курсах навчання домінують внутрішні мотиви.

Підготовка бухгалтерів у вищих навчальних закладах полягає у широкому ознайомленні студентів з обраним напрямом в галузі обліку, аудиту й оподаткування, формуванні сучасного економічного й обліково-аналітичного мислення та навичок для подальшого їх використання в опануванні сукупності навчальних дисциплін, що в кінцевому підсумку формують повноцінного фахівця в галузі обліку й оподаткування; виробленні критичного ставлення та вміння правильно орієнтуватися та використовувати теоретичні положення економічної науки та практики для успішного розв'язання поставлених завдань, отримання повноцінної освіти за обраною спеціальністю, набутті вміння орієнтуватися у мінливих умовах у галузі обліку й аудиту, а також застосувати отримані знання при вирішенні конкретних ситуативних завдань, що будуть виникати в процесі навчання за обраною спеціальністю.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати широке коло питань за обраним напрямом у галузі обліку і оподаткування в загальних рисах, перелік професійних курсів і спецкурсів, необхідних для формування професійних знань і навичок, розуміння наукової етики та академічної культури та вміти правильно орієнтуватися й використовувати теоретичні положення економічної науки та практики для успішного розв'язання поставлених завдань, застосувати отримані знання у виборі пріоритетів при постановці та вирішенні конкретних практичних ситуацій.

Висновки. Отже, розвиток вищої освіти слід розглядати у контексті тенденцій розвитку європейських освітніх систем. Першочерговим і вкрай необхідним, зокрема, кроком має стати потужна законотворча діяльність, структурування системи вищої освіти та її складових, упорядкування переліку спеціальностей, перегляд змісту вищої освіти в цілому.

УДК 336.22

Чайка Н.М., факультет Управління і технологій, група 1413

Науковий керівник: к.е.н., доцент Тищенко В.М.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ СПЛАТИ ПДФО В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Досліджуються зміни, що відбуваються в системі сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні в умовах євроінтеграції, здійснено порівняння особливостей сплати ПДФО в країнах ЄС

Постановка проблеми. Податкова система України на сьогодні потребує удосконалення. За міжнародними рейтингами ефективність функціонування національної податкової системи є досить низькою. Це означає, що її необхідно реформувати таким чином, щоб вона відповідала основним завданням стратегічного розвитку держави, сприяла б здійсненню реструктуризації економіки та збільшенню частки високотехнологічних виробництв, забезпеченню економічного зростання і наповненню бюджету, а відтак вирішенню головних соціально-економічних проблем.

Основні матеріали дослідження. Протягом тривалого часу оподаткування доходів фізичних осіб в Україні здійснювалося на підставі Декрету Кабінету Міністрів України "Про прибутковий податок з громадян" від 26.12.1992 №13. При цьому застосовувалась прогресивна шкала оподаткування, яка варіювала в межах від 10 до 40%. Згодом прогресивна шкала зазнала змін, а максимальна ставка, яка застосовувалась до доходів, що перевищували 50 неоподатковуваних мінімумів, становила 90 %.

Досвід країн з розвинутою ринковою економікою доводить, що найбільш великими прибутковими статтями доходів бюджетів є податок на доходи фізичних осіб, що сплачується за прогресивною шкалою. Однією з таких країн є Греція, яка застосовує прогресивну шкалу в межах 5% – 40%. Але в Україні встановлені високі ставки сприяли приховуванню об'єкта оподаткування та видачі зарплати, яка не обліковувалася і не оприбутковувалася по документах офіційної звітності.

Остаточний податок на доходи фізичних осіб було введено в дію Законом України № 889-IV від 1 січня 2004 року.

Починаючи з 2004 року на території України в системі оподаткування ПДФО відбулися важливі зміни, наслідком яких стало запровадження пропорційної системи. Спочатку ставка податку дорівнювала 13%, а з 2007 року зросла до 15%. Це зробило систему сплати ПДФО в Україні подібною до си-

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

стеми Великобританії, де дохід розподіляється на окремі групи (шедули) в залежності від джерела отриманого доходу.

Податок на доходи фізичних осіб є другим по значенню загальнодержавним, прямим, особистим податком, який встановлюється Верховною Радою України та справляється на всій території країни. Для більшості європейських країн характерним є те, що ПДФО є місцевим податком, і його ставки визначають місцеві органи самоврядування.

На сьогоднішній день в Україні застосовують наступні ставки ПДФО, які використовуються податковими агентами до окремих видів доходів.

Таблиця 1

Ставки ПДФО, що застосовуються в Україні

Вид доходу	Розмір ставки ПДФО
1. Зарплата, винагорода за цивільно-правовими договорами та інші доходи (окрім випадків, визначених у пп. 167.2 – 167.5 ПКУ)	18 %
2. «Звичайні» дивіденди від: - платника податку на прибуток; - неплатника податку на прибуток, нерезидента, інституту спільного інвестування	5 % 9%
3. Пасивні доходи, окрім доходів, зазначених у п. 2 таблиці	18 %
4. Дохід від продажу протягом звітного податкового року об'єкта рухомого майна	5 %
5. Дохід від продажу протягом звітного податкового року більше одного з об'єктів нерухомості, у тому числі об'єкта незавершеного будівництва	5 %

У Франції розрахунок податку на доходи фізичних осіб робить податкова служба. Доходи поділяються на 8 категорій, кожна з яких має свою методику розрахунку, в якій враховують застосовані пільги і відрахування. Особливістю є те, що ПДФО розраховують на родину і він береться за прогресивною шкалою (від 5,5% до 75%). Варто зазначити, що максимальну ставку застосовують, якщо дохід сім'ї дорівнює 1 000 000 євро.

У Німеччині діє система оподаткування фізичних осіб подібна до французької, але диференціація ставок податку тут значно менша і становить від 15 до 42%. Тут традиційно існує класова система оподаткування, де в основу класифікації платників на 6 класів покладений їх соціально-громадянський статус.

В Іспанії декларація про доходи резидента включає всі доходи, отримані в країні та за її межами. Незалежно від місця проживання його статус визначається за весь податковий період. Податок розраховується за ставкою від 24 до 52%. Максимальна ставка застосовується при досягненні доходу 300 000 євро.

У результаті проведеного аналізу можна зазначити багато спільних рис щодо сплати ПДФО в Україні та країнах ЄС. До них, зокрема, належать наступні:

- податок на доходи фізичних осіб застосовується в усіх країнах світу;
- існує знижка оподатковуваного доходу залежно від кількості дітей у сім'ї;
- ПДФО є одним з основних джерел формування бюджету країни;
- податкові системи України та ЄС розвиваються під впливом економічних, соціальних і політичних процесів у тій чи іншій країні.

Висновки. Отже, розглянувши систему сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні, можна зазначити, що в Україні постійно вдосконалюється податкова система, рівняючись на Європейський Союз. Проведений аналіз показує, що податок на доходи фізичних осіб може бути представлений одним податком або кількома, стягуватись за прогресивною шкалою, належати до місцевих чи загальнодержавних податків та направлятись до одного чи кількох суб'єктів оподаткування, що визначає його регулятивну ефективність.

Вивчення досвіду країн ЄС дозволило запропонувати рекомендації щодо вдосконалення механізму оподаткування доходів громадян в Україні, а саме:

1. Розширення бази оподаткування ПДФО, тобто залучити до оподаткування всі доходи, які виплачуються із державних цільових фондів, що одержуються як компенсація, відшкодування певних витрат, доходи від інтелектуальної власності.
2. Запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів.
3. Прогресивна шкала повинна використовувати помірні ставки від 5 до 20% з метою зменшення податкового навантаження на платників з низьким та середнім рівнем доходів та поступово підвищувати їх для платників з високим рівнем доходів з метою збільшення доходів бюджету.
4. Впровадження неоподаткованого мінімуму, упорядкування пільг соціально незахищеним громадянам, що мають заслуги перед державою.
5. Впровадження засобів щодо підвищення ефективності податкового контролю, що сприятиме подоланню зловживань щодо ухилення від сплати податків.

УДК 65.011.56

Чайка Н.М., факультет Управління і технологій, група ОА 1413

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ковова І.С.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ З АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ В ЄС

Анотація. У дослідженні представлено етапи виникнення, розвиток та наукове значення системи електронного документообігу з акцизного податку в ЄС.

Постановка проблеми. Процес дослідження загальної системи контролю та переміщення акцизних товарів для звільнення від сплати мита, запобігання шахрайства та забезпечення сплати акцизних зборів у державах Європейського Союзу виходять з вимог Угоди про асоціацію України з ЄС та є актуальним з теоретичної та практичної точок зору.

Основні матеріали дослідження. Акцизний податок – непрямий податок на продаж або використання конкретних товарів. Весь дохід від акцизних зборів повністю належить державам-членам ЄС. Законодавством ЄС в 1993 році відбувся запуск єдиного ринку, а також було прийнято рішення, яке гарантувало, що акцизні збори на певні товари будуть застосовуватися однаково всіма членами ЄС та до однакового переліку товарів. У ЄС держави-члени повинні застосовувати акцизні збори на алкоголь, тютюн та енергію.

Акцизи на алкоголь регулюються двома основними частинами законодавства ЄС. Директива 92/83/ЄЕС та Директива 92/84/ЄЕС визначають структуру акцизного збору на алкоголь, встановлюють мінімальні ставки, що застосовуються до кожної категорії алкогольних напоїв. Законодавство ЄС встановлює лише гармонізовані мінімальні ставки. Держави-члени можуть застосовувати ставки акцизного збору вище мінімумів, відповідно до власних національних потреб. Наприклад в Польщі наступні ставки акцизу на алкоголь в 2017 році: етиловий спирт 5704 злотих за 1 гектолітр 100% оборотів, пиво 7.79 злотих за 1 гектолітр готової продукції, вино 158 злотих за 1 гектолітр готової продукції.

Акцизи на тютюнові вироби регулюються Директивою 2011/64/ЄС. Директива визначає категорії товарів, структуру та мінімальні ставки акцизного збору на тютюнові вироби. Кожна країна ЄС притримується мінімальних рекомендацій та може встановлювати більші. Наприклад у Польщі на цигарки встановлено ставку 206.76 злотих за 1000 та 31,41% від максимальної роздрібної ціни. Поточні правила ЄС щодо оподаткування енергетичних продуктів та електроенергії визначені Директивою 2003/96/ЄС. До набрання чинності Директиви, рамки Співтовариства для енергетичного оподаткування охоплювали лише мінеральні масла. Директива 2003/96/ЄС розширила сферу застосування системи мінімальних ставок для включення всіх енергетичних продуктів, враховуючи вугілля та кокс, природний газ та електроенергію. Зокрема, в Польщі діючий акциз на електроенергію становить 20,00 злотих за 1 МВтгод.

У відповідь на високий рівень шахрайства, пов'язаного з обігом акцизних товарів всередині ЄС, у травні 1998 року Рада міністрів економіки та фінансів ЄС схвалила звіт про групу високого рівня, в якому рекомендується

встановити зв'язок між комп'ютерами підприємств та адміністраціями держав-членів. Це був початок створення Системи акцизного руху та управління (EMCS). До цього часу лише автоматизованим суб'єктам господарської діяльності було дозволено переміщати акцизні товари за домовленістю про призупинення згідно Директиви Ради 92/12/ЄЕС. Товар повинен був супроводжуватись паперовим документом – супровідним адміністративним документом (AAD) та гарантією фінансового забезпечення руху товарів. Вже у 1999-2000 рр. було проведено ряд техніко-економічних досліджень, в результаті яких було зроблено висновок про можливість заміни паперового супровідного адміністративного документа (AAD) на електронну систему електронних повідомлень (eAD). У червні 2003 року було прийнято рішення № 1152/2003 / ЄС Європейського Парламенту та Ради, яке визначає правові засади розробки EMCS. Цього ж року було скасовано Директиву Ради 92/12/ЄЕС. У січні 2009 року набула чинності нова Директива 2008/118/ЄС щодо загальних заходів акцизного збору та забезпечення правової бази для EMCS. З 2010 року система акцизного руху та управління почала працювати. Користувачі поступово приєднувались до EMCS, а держави-члени ЄС мали змогу використовувати новий комп'ютерний електронний адміністративний документ (eAD). У січні 2011 року EMCS стала обов'язковою, і AAD більше не можна було використовувати. Всі акцизні товари, що переміщувались за домовленістю про призупинення, повинні були зареєстровані в eAD. У 2012 році була остаточно завершена розробка EMCS і всі її функціональні можливості повністю введені в дію.

Система акцизного руху та управління (EMCS) – це комп'ютерна система моніторингу руху акцизних товарів. Вона фіксує в режимі реального часу рух алкоголю, тютюну та енергетичних продуктів, для яких акцизні збори ще мають бути сплачені. На даний момент система використовує понад 80000 економічних операторів, що є важливим інструментом для обміну інформацією між державами-членами ЄС.

Метою EMCS є: боротьба з шахрайством; безпечне переміщення акцизних товарів; забезпечення користувачів інформацією в режимі реального часу.

За законодавством ЄС акцизні збори сплачуються на алкоголь, тютюн та енергетичні продукти в кінцевому пункті споживання. Перебуваючи в режимі транзиту до кінцевого пункту призначення, ці товари знаходяться у режимі дефолту, тобто до цих пір не сплачується акцизний збір. EMCS надає державам-членам електронну систему для моніторингу руху цих товарів у режимі реального часу, щоб забезпечити належне стягнення податку в кінцевому пункті призначення.

Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів

В рамках EMCS рух акцизних товарів документується на кожному етапі через електронний адміністративний документ (eAD):

1) eAD видається вантажовідправником, який містить інформацію про вантаж та запланований рух в межах ЄС;

2) eAD має бути підтверджено в державі-члені відправлення. Для перевірки акцизних номерів вантажовідправника та одержувача використовують Європейський реєстр операторів;

3) eAD передається електронним шляхом державою-членом, що відправляє, до держави-члена призначення;

4) держава-член призначення пересилає вантажникові eAD;

5) після отримання держави-члена призначення акцизних товарів вантажоодержувач подає Звіт про надходження. У цьому звіті повинні бути зазначені будь-які аномалії, такі як дефіцит або надмірність у партії товару;

6) Звіт про надходження відправляється вантажовідправнику, який потім може відновити фінансові гарантії щодо акцизних товарів.

Порівнюючи розвиток в сфері електронного документообігу з акцизного податку України з електронним документообігом в ЄС, доцільно зробити висновок, що Україна лише стоїть на початку шляху до впровадження цієї системи. Для платників акцизного податку в Україні 1 березня 2016 року було впроваджено систему електронного адміністрування реалізації пального. Це і є першим кроком до створення загальної системи акцизного руху, яка, на нашу думку, необхідна для зміцнення фінансового розвитку держави.

Висновки. У результаті проведеного дослідження можна стверджувати, що EMCS дає змогу поетапно простежити за переміщенням підакцизних товарів на всій території ЄС, запобігаючи при цьому шахрайству та іншим протизаконним діям. Без сумніву, ця система з роками буде удосконалюватись. Завдяки системі контролю та переміщення акцизних товарів країни Європейського Союзу досягли неабияких успіхів в оподаткуванні, тому іншим країнам, які не входять в ЄС та не мають подібної практики в сфері електронного документообігу, потрібно якнайшвидше впроваджувати аналогічну систему в себе.

УДК 657.6

Блажевич А.О., факультет Управління і технологій, група ОіО-17
Науковий керівник: к.е.н. Безчасний О.У.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ МОНЕТАРНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено методичні аспекти аудиту монетарних активів, визначені особливості аудиторської перевірки. Надані рекомендації щодо вдосконалення процедури проведення аудиту монетарних активів.

Постановка проблеми. Найголовнішим завдання аудиту є розробка ефективної методики його проведення, оскільки від неї залежить незалежна думка аудитора про відповідність фінансової звітності підприємства вимогам діючого законодавства та достовірність її в усіх суттєвих аспектах. Найбільш проблемною ділянкою аудиторської перевірки є аудит монетарних активів, тому що досі відсутні відповідні вимоги до застосування аудиторських процедур при аудиті монетарних активів.

Питанням методичного забезпечення аудиту монетарних активів присвячували свою увагу наступні вчені: Бутинець Ф.Ф., Виноградова М.О., Кулаковська Л.П., Сопко В.В., Усач Б.Ф., Утенкова К.О., Шкиря Л.Н. та інші. Проте зміни чинного законодавства та перехід до ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів вимагають вдосконалення процедури аудиторської перевірки щодо критеріїв віднесення активів до складу монетарних або немонетарних, правильності оцінки монетарних активів, відображення зміни вартості монетарних активів внаслідок впливу валютних курсів або інфляції.

Метою роботи є дослідження існуючих методичних аспектів аудиту монетарних активів та пошук напрямків його удосконалення.

Основні матеріали дослідження. До складу монетарних активів варто відносити наступні активи: грошові кошти у касі підприємства та на рахунках у банку, їх еквіваленти, дебіторську заборгованість, векселі одержані, окремі види облігацій, інші види активів. Однак основним елементом монетарних активів будь-якого підприємства є грошові кошти та їх еквіваленти, тому саме їм приділяється найбільша увага на цій ділянці аудиту.

Відповідно до наведеної класифікації основним джерелом інформації при аудиті монетарних активів є Звіт про рух грошових коштів, який містить інформацію про рух грошових коштів підприємства в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності протягом звітного періоду.

Згідно п. 3 МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення

аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» метою аудиту є підвищення ступеня довіри визначених користувачів до фінансової звітності підприємства. Відповідно до цього метою аудиту монетарних активів є перевірка правильності оцінки монетарних активів у фінансовій звітності та отримання відповідних аудиторських доказів стосовно достовірності їх відображення та виключення суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилок, що надасть аудитору впевненості висловити думку, що подана звітність достовірно, у всіх суттєвих аспектах надає правдиву інформацію відповідно до концептуальної основи.

Вимоги МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища» визначають, що аудиторські докази для отримання обґрунтованих висновків на яких в подальшому базуватиметься аудиторська думка, отримують за рахунок виконання відповідних процедур оцінки ризиків та подальших аудиторських процедур, які включають тести заходів внутрішнього контролю та процедури по суті включно з детальними тестами та аналітичними процедурами по суті.

Після отримання завдання на проведення аудиту монетарних активів аудитор складає програму проведення аудиту та відповідно до неї починає перевірку. Перевірку монетарних активів доцільно починати з оцінки методики та організації бухгалтерського обліку грошових коштів та їх еквівалентів, зазначених у Наказі про облікову політику підприємства, яке перевіряється.

Основними завданнями аудиту монетарних активів є наступні: перевірка дотримання вимог діючого законодавства відповідно до форми Звіту про рух грошових коштів та правильності його складання; перевірка правильності класифікації статей Звіту про рух грошових коштів; перевірка узгодженості показників Звіту про рух грошових коштів з відповідними показниками інших форм фінансової звітності; перевірка точності розрахунків у Звіті про рух грошових коштів та правильності визначення чистого руху грошових коштів внаслідок здійснення операційної, інвестиційної, фінансової діяльності; перевірка достовірності та відповідності показників Звіту про рух грошових коштів даним первинних документів, регістрам аналітичного та синтетичного обліку та Головної книги; перевірка правильності відображення курсових різниць та впливу інфляції; перевірка правильності включення дебіторської заборгованості, векселів одержаних та окремих видів облігацій до складу монетарних або немонетарних активів.

Виходячи з визначеної мети та завдань аудиту, вважаємо доцільним наступні етапи послідовності проведення аудиторської перевірки монетарних активів.

Під час організаційної стадії аудиту необхідно провести ознайомлення з бізнесом клієнта, скласти план тестування системи внутрішнього контролю відносно руху грошових коштів та їх еквівалентів, дебіторської заборгова-

ності, векселів одержаних та інших монетарних активів, здійснити попередню оцінку ризиків, розробити план та програму проведення аудиту Звіту про рух грошових коштів.

Дослідна стадія передбачає тестування системи внутрішнього контролю грошових коштів у касі та на рахунках в банку; відповідність Звіту про рух грошових коштів вимогам чинного законодавства та віднесення господарських операцій до операційної, інвестиційної або фінансової діяльності; відповідність віднесення дебіторської заборгованості, векселів одержаних до складу монетарних або немонетарних активів; перевірку правильності відображення курсових різниць та оцінки монетарних активів під впливом інфляції; взаємоузгодження показників фінансової звітності, а саме Балансу, Звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів та Приміток до річної фінансової звітності.

Особлива увага під час аудиту облікового відображення монетарних активів має бути відведена перевірці правильності відображення їх вартості в фінансовій звітності підприємства, оскільки в умовах здійснення зовнішньоекономічної діяльності та посилення інфляційних процесів фінансова звітність без урахування курсових різниць та впливу інфляції не є інформативно корисною, тому що за таких умов реальна вартість монетарних активів змінюється та її порівняння зі звітністю попередніх періодів створює помилкове враження про реальні тенденції змін вартості активів підприємства. Виходячи з цього, аудитору доцільно звернути увагу на правильність відображення в обліку вартості монетарних активів з урахуванням змін валютного курсу.

Завершальна стадія аудиту монетарних активів є підсумковою, під час неї здійснюється аналіз результатів перевірки та підготовка аудиторського висновку стосовно достовірності фінансової звітності підприємства.

Висновки. Встановлено, що в умовах поширення зовнішньоекономічної діяльності та впливу інфляційних процесів на оцінку та результати діяльності підприємства при формуванні фінансової звітності мають враховуватися як зміна валютних курсів, так і вплив інфляції, а, отже, виникає потреба при аудиті статей монетарних активів здійснювати перевірку правильності відображення курсових різниць та правильності коригування вартості монетарних активів з урахуванням індексу інфляції, що потребує доповнення процедури аудиту перевіркою правильності відображення курсових різниць та впливу інфляції.

УДК 330.837

*Бойко К.О. факультет Управління і технологій, група 4ОіО**

Науковий керівник: к.е.н., доцент Афанас'єва І.І.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто особливості аудиту імпортно-експортних операцій та перспективи його розвитку, визначено проблеми аудиту та шляхи їх вирішення.

Постановка проблеми. Здійснення зовнішньоекономічної діяльності українськими підприємствами є одним з пріоритетних напрямів політики держави у сфері економіки, що створює основи для розвитку вигідної торгівлі та сприятливого інвестиційного клімату в країні, забезпечує підвищення якості та конкурентоспроможності товарів, а також їх просування на зовнішні ринки. Проте на сьогоднішній день існує низка проблемних аспектів у цій сфері діяльності, серед яких відсутність необхідного досвіду роботи на зовнішньому ринку, а також суперечливе українське законодавство щодо зовнішньоекономічної діяльності.

Основні матеріали. Одним з шляхів ефективного здійснення експортно-імпортних операцій є забезпечення незалежного об'єктивного контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств та професійного підтвердження достовірності звітності, яка надається користувачам, що забезпечується здійсненням аудиторської перевірки. Під час здійснення аудиторської перевірки зовнішньоекономічної діяльності першочергово мають бути розроблені чіткі вимоги до проведення та якості аудиторських послуг.

Порядок проведення аудиторської перевірки зовнішньоекономічної діяльності підприємства та її завдання обумовлені особливим законодавчим регулюванням умов здійснення цього виду фінансово-господарської діяльності та визначення порядку оподаткування окремих об'єктів.

Основним завданням аудиту зовнішньоекономічної діяльності є виявлення на основі наданих підприємством фінансових і податкових звітів даних аналітичного та синтетичного обліку, первинних документів, відповідності її чинним законам України та нормативним актам щодо зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтованості проведення таких операцій, правильності визначення фінансових результатів.

Аудиторську перевірку зовнішньоекономічної діяльності підприємства доцільно розділити на наступні етапи:

- 1) аудит доцільності, законності і обґрунтованості здійснення підприємством зовнішньоекономічної діяльності; аудит її організації та умов виконання;
- 2) аудит відображення у бухгалтерському обліку, податковій та фінансовій звітності експортно-імпортних операцій;
- 3) аудит придбання та продажу іноземної валюти;
- 4) аудит інших операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю.

Важливо звернути увагу на зміст установчих документів щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності, наявність дозвільних документів на виконання певного виду зовнішньоекономічної діяльності, наявність та умови застосування валютного рахунку та повноту документального підтвердження здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Особливу увагу аудитор повинен приділити аналізу форм розрахунків з нерезидентами, що застосовуються на підприємстві, своєчасності виконання цих розрахунків, а також порядку використання придбаної та отриманої іноземної валюти.

Аудитор повинен ретельно перевірити правильність складання та оформлення зовнішньоекономічних договорів відповідно до вимог Наказу Міністерства економіки та з питань Європейської інтеграції України «Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)» від 06 вересня 2001 р. № 201. При цьому необхідно звернути увагу на наявність обов'язкових умов, які повинні бути передбачені в договорі.

При проведенні перевірки операцій зовнішньоекономічної діяльності аудитор необхідно оцінити доцільність застосування базисних умов поставок у відповідності до Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів (Інкотермс), підготовлених Міжнародною торговою палатою.

Перевірка операцій з імпорту товарів (робіт, послуг) передбачає встановлення правильності визначення бази оподаткування, законності та своєчасності сплати митних зборів, мита та податку на додану вартість. До митних зборів відносять додаткові збори, які стягуються з товарів, що ввозяться або вивозяться, за специфічні умови постачання та інші послуги, які надаються митницею (оформлення транспортних засобів, зберігання товарів під відповідальністю митниці та ін.).

На одному з етапів аудитор перевіряє правильність здійснення розрахунків з підзвітними особами, які перебувають у закордонних відрядженнях, що має певні особливості з позиції валютного законодавства. З метою його проведення необхідно оцінити:

- правильність документальне оформлення відряджень за кордон, оскільки до нього висувуються суворіші вимоги (крім наказу на відрядження повинні бути кошторис витрат та довідка-розрахунок про виданий аванс);

- визначення фактичного часу перебування у відрядженні за кордоном на підставі відміток в закордонних паспортах та посвідченнях на відрядження, враховуючи те, що граничний термін перебування у закордонних відрядженнях подовжений до 60 календарних днів;

- правильність розрахунку добових відповідно до норм та офіційного прогнозного курсу обміну гривні у іноземну валюту

- наявність обґрунтованих підстав для продовження граничного терміну повернення залишку грошових коштів, який перевищує суму, витрачену згідно з авансовим звітом.

До основної проблеми аудиту експортно-імпортних операцій являється недостатність методичних рекомендацій для проведення аудиту зовнішньоекономічної діяльності.

Для подолання цих проблем необхідно впровадити наступні заходи: - розробити методики внутрішнього аудиту та робочу документацію; - розробка типових методик аудиторської перевірки у галузі зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки. Таким чином, методичне забезпечення аудиту зовнішньоекономічної діяльності потребує свого подальшого теоретичного та прикладного вивчення. Так, зокрема, методику аудиту слід розробляти за кожним видом діяльності підприємств враховуючи специфіку документального оформлення та порядку оподаткування. На підприємствах потрібно створювати відділ внутрішнього аудиту експортно-імпортних операцій. Рациональність появи цього відділу на підприємствах пояснюється тим, що керівництво буде мати можливість контролювати підрозділи.

УДК 657.1

Буліч С.О., факультет Управління і технологій, група 2-Маркетинг
Науковий керівник: к.е.н., доцент Чуніхіна Т.С.

МІСЦЕ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглядається неминучість підприємницьких ризиків в умовах ринкового господарювання та наводяться способи запобігання чи часткового зменшення негативних наслідків ризикових операцій і порядок відображення у бухгалтерському обліку витрат на їх проведення. Також розглядається необхідність більш детального вивчення та відображення в обліку витрат і результатів ризикових операцій.

Постановка проблеми. Для ефективного управління ризиками підприємства необхідно своєчасно і якісно провести ідентифікацію ризиків, тобто визначити перелік систематичних та специфічних ризиків, з якими зустрічається підприємство у своїй діяльності. Ця робота повинна проводитися спеціалістами підприємства шляхом визначення можливих втрат та перешкод у процесі проведення окремих господарських операцій або діяльності підприємства в цілому. На цьому етапі дуже важлива і відповідальна роль саме облікових працівників, які визначають нормативи витрат за кожною статтею калькуляції робіт, відображають їх в обліку та здійснюють аналіз їх доцільності і економічної обґрунтованості. Ризики, щодо яких у підприємства є достатня кількість інформації і в результаті дії яких може статися зменшення капіталу, повинні бути враховані. Необхідно навчитися передбачати ризики, оцінювати їх розміри, планувати заходи щодо їх запобігання, тобто управляти ризиками.

Основні матеріали дослідження. Під поняттям «ризик» прийнято розуміти вірогідність (загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, появи додаткових витрат або недоотримання доходів в результаті виконання певної виробничої і фінансової діяльності. У бухгалтерському обліку поняття ризику тісно пов'язане з очікуванням настання господарських операцій та можливостей невизначеності в них. Також доцільно виділити, що високий ступінь ризику в професійній діяльності бухгалтера та його відповідальність перед користувачами звітності зумовлює до необхідності уточнення сутності поняття «бухгалтерський ризик» та удосконалення елементів організації бухгалтерського обліку в умовах ризику. В ході аналізу досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців, можна стверджувати, що в бухгалтерському обліку ризики мають суб'єктивний характер, пов'язаний з людським фактором при виконанні професійної діяльності. В зв'язку із цим було запропоновано використовувати поняття «професійний ризик бухгалтера», під яким слід розуміти дії або бездіяльність працівників бухгалтерської служби, які провокують можливу небезпеку викривлення бухгалтерської інформації, яка виникає в процесі безгосподарності і фальсифікації звітності, що призводить до понесення підприємством збитків. Підприємницький ризик пов'язаний з формуванням прибутку підприємства і переважно характеризується можливими економічними наслідками в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності. З метою управління ризиком здійснюється застосування засад ризикології (наука про основні закономірності, принципи та інструментарій виявлення, врахування, оцінювання та управління ризиком) в прикладних проблемах економіки та підприємництва. У першу чергу це пов'язано з тим, що під час здійснення своєї діяльності суб'єкти господарської діяльності мають відношення до групи підприємницьких ризиків. До основних груп підприємницьких ризиків слід віднести:

- Зовнішні економічні ризики – ризики, які мають тісний зв'язок з економічною ситуацією (інфляційні явища, загальне падіння виробництва, коливання курсів національних валют, світові кризи, зниження купівельної здатності населення).
- Внутрішні виробничі ризики – це ризики, які пов'язані із виробничим процесом чи процесом надання послуг (коливання обсягів випуску, зміни головних факторів в технології виробництва, асортименту продукції тощо).
- Фінансові ризики – ризики пов'язані зі зміною структури активів, капіталу та зобов'язань підприємства, що веде до зниження показників його ліквідності та фінансової стійкості.
- Комерційні ризики, що пов'язані зі збутом продукції чи послуг (падіння попиту на продукцію, зниження конкурентоспроможності продукції чи послуг, зміни в кон'юктурі ринку).

Ознайомлення з роботами науковців показало, що підприємство може нести втрати на всіх стадіях життєвого циклу, так як заздалегідь не можна прорахувати вплив усіх чинників на кінцеві результати підприємства, а в процесі діяльності багато чинників можуть змінюватися непередбачувано. Доцільно зазначити, що формування системи внутрішнього контролю бухгалтерських ризиків є одним з варіантів управління бухгалтерськими ризиками. Ця система складається з таких елементів: середовище контролю; процедури контролю; процес оцінки ризиків суб'єкта господарювання; інформаційні системи; моніторинг заходів контролю. Важливим є те, що при проведенні перевірки бухгалтерських ризиків варто застосовувати процедури аудиту і прийоми документальної ревізії. В сучасних економічних умовах при впровадженні інновацій, здійсненні нетрадиційних дій, посилюється підприємницький і бухгалтерський ризики, тому одним з важливих завдань керівництва і бухгалтерської служби є вміння своєчасно і об'єктивно оцінювати ступінь ризиків і управляти ними. Одним із основних інструментів бухгалтерського обліку є створення та використання на підприємстві резервів (фондів), які створюються для внутрішнього страхування підприємницьких ризиків, регулюються обліковою політикою суб'єкта господарювання, галузевими стандартами та іншими нормативно-правовими актами. До таких резервів (фондів) можна віднести наступні: фонд ризику – створюється на підприємствах та організаціях громадського харчування для списання втрат товарів; резерв сумнівних боргів – використовується для погашення безнадійної заборгованості; резерви гарантійного обслуговування покупців та гарантійних зобов'язань; резерв майбутніх витрат (і платежів); фіскальні (податкові) резерви, які призначені для забезпечення регулярності платежів до бюджету за відповідними податками; резерви соціальної спрямованості – створюються для виплати відпусток, на випадок звільнення персоналу, платежів у Пенсійний фонд та ін.; ре-

зерви юридичного характеру – призначення для регулювання втрат від господарських спорів; резерви відшкодування комерційних ризиків (виробничих, майнових ризиків, недостатнього та несвоєчасного розвитку, ризиків процесу реалізації); резерви під знецінення фінансових вкладень, ряд інших резервів.

Висновки. Таким чином, бухгалтерський ризик являє собою ймовірність невігідного, несприятливого фінансового результату для підприємства внаслідок нечіткого відображення фактів господарської діяльності, невідповідності облікової політики, що застосовується на підприємстві. На підприємстві доцільним є використання резервів, які створюються для внутрішнього страхування підприємницьких ризиків для оцінки та резервування і вдосконалення управління ризиками підприємницької діяльності.

УДК 657

*Горлушко А.М., факультет Управління і технологій, група І-ОіО маг.
Науковий керівник: к.е.н, доцент Афанас'єва І.І.*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Розглянуто поняття «основні засоби», охарактеризовано процес відтворення основних засобів, визначені джерела фінансування відтворення основних засобів.

Постановка проблеми. Однією з основних проблем подальшого економічного розвитку України є ефективне використання основних засобів та їх відтворення. Адже на сьогодні стан основних засобів на українських підприємствах різних форм власності є незадовільним. Оновлення матеріально-технічної бази виробництва здійснюється повільними темпами, впровадження нових технологій для багатьох підприємств досить проблематичне. Головною причиною такого становища є дефіцит фінансового забезпечення відтворення основних засобів, що і зумовлює необхідність зосередити увагу на питаннях, пов'язаних з формуванням джерел фінансування відтворення основних засобів. Так як від цього залежить не тільки ефективність діяльності підприємства, а й розвиток економіки країни в цілому.

Основні матеріали дослідження. Основні засоби є однією з найважливіших ресурсних складових господарської діяльності. Від того, які засоби праці використовуються, їх стану, інтенсивності оновлення, якому рівню технічного розвитку вони відповідають, залежить врешті-решт фінансовий стан підприємства та конкурентоспроможність продукції.

У науковій літературі останніх років теоретичним аспектам фінансового забезпечення основних засобів значну увагу приділено у працях О.Г. Агрес, Н.С. Доценко, Я.В. Колеснік, С.М. Онисько, А.М. Поддєрьогіна, Н.І. Шевченко, Т.О. Шматковської та інших.

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Під поняттям «відтворення основних засобів» в економічній теорії розуміють процес безперервного поновлення виробничої бази підприємств, тобто формування, відновлення, покращення якісних характеристик об'єктів основних засобів. Цей процес пов'язаний з фізичним зносом або так званим «моральним» старінням основних засобів, спричиненим науково-технічним прогресом, до настання повного фізичного спрацювання.

Відтворення розрізняють за формою здійснення та виділяють просте, розширене та звужене. Просте відтворення відбувається, коли обсяг введених в експлуатацію основних засобів дорівнює обсягу вибулих (зношених) основних засобів за порівняний період. Воно здійснюється шляхом заміни зношених частин основних засобів або через придбання нових засобів на заміну зношених. Тобто постійно відновлюється попередня виробнича потужність.

Результатом розширеного відтворення є кількісне та якісне збільшення основних засобів або придбання нових основних засобів, які забезпечують вищий рівень продуктивності устаткування.

Просте та розширене відтворення показує позитивні процеси щодо оновлення основних засобів на підприємстві та в державі в цілому. Звужене відтворення є негативним явищем. Звужене відтворення відбувається, коли вартість оновлених основних засобів за порівняний період менша за вартість вибулих. Це відображається у збільшенні ступеню фізичного та, особливо, морального зносу основного капіталу.

Процес відтворення основних засобів потребує значного фінансового забезпечення. Колесник Я.В. розглядає джерела фінансування відтворення основних засобів у розрізі видів відтворення. За простого відтворення джерелом фінансування, з точки зору автора, є нарахована сума амортизації, за розширеного відтворення – використання частини створеного додаткового продукту, а також фінансових інструментів: кредиту, лізингу, інститутів спільного інвестування.

Поддєрьогін А.М. виділяє наступні групи джерел фінансування відтворення основних засобів:

- власні фінансові ресурси (кошти засновників підприємства, амортизаційні відрахування, кошти від продажу власного майна, кошти від передачі власного майна підприємства в оренду, заставу, використання внутрішніх ресурсів у будівництві);
- централізовані фінансові ресурси (кошти державного бюджету та місцевих бюджетів, кошти державних позабюджетних фондів, кошти благодійних фондів);
- залучені та позичені фінансові ресурси (довгострокові кредити комерційних банків, кошти від емісії та реалізації цінних паперів, іноземні інвестиції).

Важливим власним джерелом фінансування відтворення основних засобів є амортизаційні відрахування. У розвинених країнах діє облікова методологія, яка створює умови для максимальної зацікавленості власників та менеджменту підприємства спрямовувати кошти в розширене відновлення основних засобів на інноваційних засадах. В Україні порядок визначення амортизаційних відрахувань у бухгалтерському та податковому обліку наближений до європейської практики, але суттєво відрізняється, зокрема відсутні інноваційно-інвестиційні стимули та контроль за витрачанням амортизаційних коштів.

Також важливим внутрішнім джерелом коштів на відновлення основних засобів є прибуток. Існують різні методи звільнення від оподаткування доходів, які реінвестуються на технологічне оновлення. Найбільш поширеними є інвестиційний кредит та інвестиційна податкова знижка.

Зовнішніми джерелами фінансових ресурсів відновлення основних засобів можуть бути кредитні кошти, кошти від розміщення цінних паперів на фондовому ринку, державні цільові кошти на реалізацію інвестиційних проєктів, у тому числі отримані внаслідок спеціальних податкових пільг тощо. В Україні використання державних цільових коштів обмежено через кризові явища. Довгострокове кредитування інвестиційних вкладень у сучасних умовах малодоступне через високі кредитні ставки та бізнес-ризики. Перспективним для розвитку економіки країни є залучення коштів інвесторів під проєкти з технологічного оновлення.

Багато вітчизняних вчених вважає, що існує необхідність на законодавчому рівні зобов'язати підприємства створювати позабалансовий амортизаційний фонд та спеціальний резервний фонд на відтворення основних засобів за рахунок розподілу прибутку та забезпечити державний контроль за цільовим використанням коштів цих фондів через надання спеціальної звітності.

Цільовий амортизаційний фонд нараховується паралельно з відображенням амортизаційних відрахувань в обліку у складі витрат. Кошти у сумі амортизаційних відрахувань накопичуються у вигляді спеціального банківського

депозиту або за допомогою вкладень у цінні папери. Дохід від вказаних фінансових вкладень, у разі його спрямування на інвестиції в технологічне оновлення, звільняється від оподаткування. Але існує обов'язкова умова – використання коштів амортизаційного фонду на оновлення основних засобів. Якщо кошти витрачаються не за цільовим призначенням, то підприємство втрачає право на відповідну податкову пільгу. Це дозволить знизити вплив інфляції та допоможе підприємству зберегти та збільшувати основний капітал.

Висновки. Методологія обліку процесів відтворення основних засобів в Україні потребує значних вдосконалень, які повинні бути запровадженні одночасно з перебудовою підходів до оподаткування інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств. Запозичення найбільш вдалих елементів обліку відтворення основних засобів, які діють у розвинених країнах, є корисним для забезпечення умов реалізації інноваційної моделі розвитку вітчизняних підприємств та економіки України в цілому.

УДК 657.1

Вишневецька К.В., факультет Управління і технологій, група 3-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Чуніхіна Т.С.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Анотація. Досліджуються складові нормативно-правового забезпечення організації обліку в умовах їх гармонізації і стандартизації відповідно до правил та вимог інтеграційних процесів.

Постановка проблеми. В Україні в жовтні 1998 р. було запроваджено «Програму реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів», де зазначались способи координації національної системи бухгалтерського обліку з вимогами міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Основними об'єктами нормативно-правового забезпечення обліку є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; інші закони («Про відпустки», «Про оплату праці», «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»); Укази президента України; Кодекси України (Податковий, Цивільний, Господарський, Бюджетний); П(С)БО, НП(С)БО, М(С)ФЗ; постанови і рішення Кабінету Міністрів України; інструкції, накази, листи різних міністерств і відомств тощо.

Нормативне регулювання бухгалтерського обліку в Україні представлено чотирма рівнями, які включають ряд документів. Таким чином, склалась багаторівнева система регулювання бухгалтерського обліку, його контролю та звітності.

Основні матеріали дослідження. Національний план дій щодо запровадження Програми економічних реформ на 2013-2017 роки передбачає безліч заходів для поліпшення інвестиційного клімату в Україні та поліпшення системи бухгалтерського обліку.

Впровадження такої методики пов'язують з ухваленням Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» в 1999 році, завдяки якому було розроблено методичне та методологічне забезпечення процесу обліку.

Згідно ст.6 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» реалізувалося державне регулювання бухгалтерського обліку з метою створення єдиних правил ведення обліку та складання фінансової звітності.

Існують такі моделі бухгалтерського обліку: інтернаціональна, континентальна, британо-американська, ісламська, південноамериканська, міжнародні стандарти фінансової звітності.

У світовій практиці виділяють два підходи до правового регулювання бухгалтерського обліку: перший, який визначає існування у країні кодексу законів, що стосуються бухгалтерського обліку; другий – визначає собою застосування законодавства загально правової регламентації для регулювання бухгалтерського обліку.

Методичне та методологічне забезпечення бухгалтерського обліку є одним із найважливіших елементів національної системи бухгалтерського обліку. Їх зміст, організацію та теоретичне підґрунтя визначають відповідність бухгалтерського обліку міжнародним стандартам та його стан суб'єкта господарювання.

Міжнародний досвід справляє вагомий позитивний вплив на вироблення національного порядку ведення обліку в Україні: був ухвалений Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», запроваджено П(С)БО, які пристосовують бухгалтерський облік у країні до ринкових умов, підсумовують кращий світовий досвід та відповідають МСФЗ. Так, упродовж 2013-2017 рр. Міністерством України за участі методологічної ради було розв'язано низку невирішених питань.

Інтеграція України до Європейської спільноти є доволі тривалим та складним процесом, але вже зараз українські господарські суб'єкти працюють за правилами європейських економічних відносин.

Національні стандарти України мають низку відмінностей з міжнародними, що у свою чергу приводить до необхідності вивчення, застосування та розуміння міжнародних та національних стандартів.

В більшості країн Європи перша хвиля переходу на МСФЗ уже минула, але робота ще триває. Підприємства мають застосовувати єдині галузеві та промислові стандарти відповідно до національних кордонів, що у свою чергу будуть менше впливати на звітність МСФЗ.

Для України оптимальним є перетворення методології бухгалтерського обліку, шляхом державного регулювання, відповідно до міжнародних стандартів.

У зв'язку з цим було підготовлено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань бухгалтерського обліку».

Варто підкреслити те, що паралельно з процесом перетворення національного порядку обліку відбувається інтеграція регіональної системи обліку в єдину систему звітності та обліку, і також відбувається процес запровадження міжнародної системи бухгалтерського обліку.

Слід зауважити, що створення міжнародних стандартів є причиною інтеграційних процесів, що вимагають перегляду законодавства країн Європи та їх систем обліку, статистики й звітності.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996-XIV визначені правові засади організації, регулювання, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Сьогодні саме завдяки спільним зусиллям розвинутих країн поступово виникає уніфікований порядок бухгалтерського обліку. Тому МСФЗ є найбільш перспективною процедурою обліку в напрямку введення та використання підприємствами різних розвинутих країн світу.

Висновки. Перехід України на міжнародні стандарти звітності та обліку в державному секторі можна розглядати як початкову точку реформування державних фінансів та пошук шляхів для їх найбільш ефективного використання. Світовий досвід імплементації МСБОДС свідчить про велику складність цього процесу, та про необхідність досить великої підготовчої роботи Міністерством фінансів України, розпорядниками бюджетних коштів та Державною казначейською службою України.

На сьогодні необхідне створення належних умов для запровадження МСФЗ, передбачених меморандумом про взаємодію для корпорацій та інших суб'єктів суспільних інтересів, координація дій щодо запровадження в Україні МСФЗ, який підписали Національний банк та Міністерство фінансів України.

УДК 657

*Добри́вечір А.С., факультет Управління і технологій, група І-ОіО маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Колумбет О.П.*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. На сьогодні розрахунки з контрагентами є важливим елементом фінансово-господарської діяльності підприємства. Від добре налаго-

джереві системи розрахунків з контрагентами залежать вхідні та вихідні грошові потоки підприємства, які є основним джерелом забезпечення безперервної діяльності підприємства.

Постановка проблеми. Затягування термінів погашення кредиторської заборгованості або отримання платежів від дебіторів призводить до зменшення ділової активності підприємства, порушення операційного циклу підприємства, погіршення показників фінансового стану та платоспроможності підприємства.

Основні матеріали досліджень. Фінансовий цикл підприємства – це час обігу грошових коштів на підприємстві від моменту придбання ресурсів у постачальників до моменту їх реалізації покупцям. Проаналізувавши ряд підприємств, можна стверджувати, що у більшості випадків кредиторська заборгованість перевищує дебіторську на 10-20% або навіть і більше. Думки вчених щодо співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості різняться. Проте, більшість науковців вважає, що перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською свідчить про раціональне використання грошових ресурсів підприємства, оскільки підприємство залучає в обіг більше коштів ніж вилучає.

Раціональна організація бухгалтерського обліку залежить, у першу чергу, від правильно розробленої облікової політики підприємства. Ефективно організований бухгалтерський облік, зокрема в частині дебіторської та кредиторської заборгованості, є джерелом інформації для управлінської ланки підприємства при прийнятті управлінських рішень щодо задоволення потреби в оборотних коштах і забезпечення платоспроможності підприємства.

Облікова політика щодо обліку кредиторської та дебіторської заборгованості повинна включати наступні елементи:

- визнання та оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості;
- класифікація заборгованості для цілей бухгалтерського обліку;
- визнання дебіторської заборгованості сумнівною;
- період та методи нарахування резерву сумнівних боргів тощо.

Щодо оцінки дебіторської заборгованості, то в обліку дебіторську заборгованість оцінюють за первісною вартістю, а на дату балансу – за первісною вартістю або вартістю реалізації, яка розраховується шляхом віднімання від суми поточної дебіторської заборгованості резерву сумнівних боргів.

Наведені підходи до оцінки дебіторської заборгованості не відповідають цілям управління дебіторською заборгованістю, тому дебіторську заборгованість слід поділяти на монетарну та немонетарну.

Основними проблемами обліку дебіторської заборгованості є питання, пов'язані з формуванням резерву сумнівних боргів. Резерв сумнівних боргів необхідно нараховувати коли:

- виникає заборгованість внаслідок звичайної господарської діяльності;
- заборгованість є поточною;
- якщо заборгованість не є безнадійною.

Якщо на підприємстві не створюються резерви сумнівних боргів, то порушується принцип бухгалтерського обліку як «обачність». ПСБ(О) 10 «Дебіторська заборгованість» передбачає наступні методи нарахування резерву сумнівних боргів: метод абсолютної суми сумнівної заборгованості та метод застосування коефіцієнту сумнівності. Кожне підприємство застосовує методику індивідуально, керуючись кількістю дебіторів, управлінською політикою підприємства, видом діяльності тощо. Для обліку резерву сумнівних боргів Планом рахунків передбачено рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів». Для здійснення ефективного контролю за погашення дебіторської заборгованості необхідно вести аналітичний облік у розрізі контрагентів або за термінами погашення заборгованості.

Як показує практика, підприємства не дотримуються вимог ПСБ(О) 10 «Дебіторська заборгованість» щодо нарахування резерву сумнівних боргів та не розраховують резерву сумнівних боргів, так як за це не передбачено серйозної відповідальності.

Безліч проблем виділяється і в організації обліку кредиторської заборгованості. Ми пропонуємо для здійснення більш повного контролю за станом кредиторської заборгованості вдосконалювати аналітичний облік по рахунку 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». В обліку необхідно виділяти наступні субрахунки:

- 631.1 «заборгованість за товари з майбутньою оплатою»;
- 631.2 «заборгованість за роботи та послуги з майбутньою оплатою»;
- 631.3 «прострочена заборгованість за товари»;
- 631.4 «прострочена заборгованість за роботи та послуги».

Висновки. Для середніх підприємств рекомендуємо розробити відомість, де вказувалися контрагенти, сальдо заборгованості за постачальником та граничні терміни погашення заборгованості. Розроблена відомість показує суму боргу за кожним контрагентом, інформація, накопичена протягом періоду дасть змогу оперативно здійснювати контроль за станом розрахунків за зобов'язаннями за кожним контрагентом.

Отже, основною проблемою, що постає перед управлінцями у аспекті кредиторської та дебіторської заборгованості, є контроль за станом та своєчасністю сплати зобов'язань. Насамперед, необхідно розробити таку облікову політику на підприємстві, яка задовольняла потреби управлінського апарату підприємства.

УДК 657

Зубченко Н.П., факультет Управління і технологій, група 4-ОА
Науковий керівник: к.е.н., доцент Афанас'єва І.І.

АВТОМАТИЗАЦІЯ АУДИТУ В СИСТЕМІ АНАЛІЗУ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Анотація. *Визначено важливість автоматизації процесу аудиту та вимоги до нього, проведено аналіз використання сучасних інформаційних систем та сформульовано напрями впровадження автоматизації аудиторської діяльності.*

Постановка проблеми. В Україні аудиторська діяльність за недовгий термін пройшла «тернистий» шлях до свого становлення та розвитку, який триває й нині. Але застосування клієнтами аудиту автоматизованих інформаційних систем потребує проведення аудиту за допомогою технічних засобів. Застосування автоматизованої системи проведення аудиторських операцій не змінює мету аудиту, а тільки видозмінює спосіб та упорядковує проведення цих операцій.

Основні матеріали дослідження. В країнах світу впровадження нових технологій в аудит стало нормою, навіть з'явилися спеціалізовані програмні продукти місцевої розробки, але в Україні це не набуло такої поширеності.

Під комп'ютерним аудитом сьогодні слід розуміти високий рівень автоматизації діяльності аудиторів, який характеризується: застосуванням новітніх інформаційних технологій як основного інструменту в процесі підготовки і проведення перевірки у комп'ютерній інформаційній системі; підходу до проведення перевірки, що передбачає оцінку надійності середовища комп'ютерної інформаційної системи як основи для формування висновку щодо достовірності фінансової звітності.

Проведення аудиту в умовах автоматизованих систем обліку залежить від таких факторів: рівня автоматизації бухгалтерського обліку та контролю, наявності методик проведення автоматизованого аудиту, ступеня доступності облікових даних, складності обробки інформації. При цьому велике значення мають власні характеристики системи обробки даних, тому що вони впливають на ступінь розробки бухгалтерської системи, тип внутрішнього контролю, вибір виду перевірок, на підставі яких можна визначити характер, тривалість і обсяги аудиторських процедур.

Враховуючи особливості аудиторської діяльності, вимоги до аудиторського програмного забезпечення, є наступними:

- еластичність;

- зручність;
- контакт баз даних з бухгалтерськими програмами;
- наявність розвинених засобів контролю операцій.

Оскільки все більше аудитори-практики відчують затьожність аудиторської перевірки, а тому вважають, що необхідно скоротити строки її проведення не занижуючи якість послуг. При цьому доцільно зробити її техніко-економічне обґрунтування. Необхідно передбачити очікувані вигоди та прибутковість програмних змін та вдосконалень. Називають п'ять стимулів до комп'ютеризації аудиту:

- 1) скорочення штату аудиторів на підприємстві (відділу внутрішнього аудиту);
- 2) підвищення якості проведення аудиторської перевірки;
- 3) глибокий аналіз;
- 4) краще обслуговування користувачів;
- 5) швидка реакція на зміни економічної ситуації.

Міжнародні стандарти аудиту виділяють два поняття, пов'язані із використанням інформаційних технологій на підприємствах – середовище комп'ютерних інформаційних систем і середовище комп'ютерних інформаційних технологій.

В умовах застосування комп'ютерних інформаційних систем підприємства (КІСП) і комп'ютерних систем бухгалтерського обліку (КСБО) організація і методика проведення аудиту суттєво змінюється, оскільки здійснення її за методиками, що орієнтовані на паперовий облік, не дає необхідного результату. Застосування КІСП впливає:

- на процедури, які використовує аудитор в процесі отримання достатнього уявлення про системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю підприємства;
- на процес оцінки властивого ризику і ризику системи засобів контролю;
- на розробку і здійснення аудитором тестів системи контролю і процедур перевірки по суті, необхідних для досягнення мети аудиту – формування аудиторського висновку.

Проведення аудиту в умовах використання комп'ютерних систем регламентується Міжнародним стандартом № 401 «Аудит в середовищі комп'ютерних інформаційних систем» і низкою відповідних Положень про міжнародну аудиторську практику, які розкривають різні аспекти проведення аудиту в середовищі комп'ютерних інформаційних систем, дають оцінку аудиторських ризиків, а також встановлюють вимоги до знань аудиторів про комп'ютерні інформаційні системи

Програмні механізми, які використовуються аудиторами можна поділити на дві групи:

1. Програми загального призначення;

2. Програми автоматизації управління аудитом.

Нині багато аудиторських фірм розробили та використовують спеціальні інформаційні системи, що орієнтовані на внутрішню регламентацію аудиторської діяльності із застосуванням внутрішньо фірмових стандартів.

Серед спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення, яке представляє собою завершенні програмні продукти для продажу можна назвати лише п'ять таких продуктів, а саме: програмний продукт «Асистент Аудитора» (розробник фірма «Сервіс-аудит»), програмний продукт «Помічник аудитора» (фірма «Гольдберг-аудит»), програмний продукт «Abacus Professional», програмний комплекс «ЕкспрессАудит: ПРОФ» та програмний продукт «IT Audit: Аудитор» (КСБ «Мастер-Софт»).

Наприклад, у провідних аудиторських фірмах, таких як KPMG, використовується програма Vector 6, а у PricewaterhouseCoopers (PwC) та Deloitte Touche Tohmatsu Limited спеціальною інформаційною системою є Audit System/2.

Система Audit System/2 (AS/2), має багато можливостей, наприклад, поєднання можливостей текстового та табличного редакторів і програми для складання оборотно-сальдової відомості. Програма призначена для полегшення комплексної підготовки робочої документації і звітності та проведення їх консолідації.

Висновки. Для впровадження автоматизації аудиторської діяльності в Україні необхідно врахувати наступні напрями:

- вивчення ймовірних аудиторських ризиків, пов'язаних з використанням програмного забезпечення, щоб зменшити їх вплив на кінцевий результат;
- вивчення потреб клієнтів аудиту з подальшим удосконаленням програмних систем;
- інформованість серед аудиторів щодо автоматизації систем аудиту для підвищення якості роботи.

Розвиток автоматизацій в нашій країні може відбуватися через освоєння зарубіжних програм з автоматизації аудиту або розробці власних програм забезпечення процесу аудиту враховуючи всі вимоги МСА та українського законодавства.

Таким чином, автоматизація аудиту дозволить зменшити час проведення перевірки, витрати аудитора на обробку інформації та збільшити якість її проведення.

УДК657.372.5

Калашнікова В.В., факультет Управління і технологій, група 4-ОА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ярмоліцька О.В.

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Встановлено роль бухгалтерського обліку в управлінні вартістю підприємства, досліджено роль оцінки, документального підтвердження господарських операцій та фінансової звітності у системі бухгалтерського обліку.

Постановка проблеми. Одним із основних етапів упровадження системи управління вартістю на підприємстві є оцінка вартості господарюючого суб'єкта. Для цього необхідно сформуванню відповідне інформаційно-аналітичне забезпечення щодо внутрішніх та зовнішніх умов діяльності суб'єкта господарювання. Важливим питанням залишається формування та використання повної, правдивої, неупередженої, достовірної та об'єктивної інформації для оцінки вартості підприємства.

Виклад основних матеріалів дослідження. Приступаючи до оцінки та управління вартістю підприємства, існує необхідність встановити, про який показник вартості йдеться. Розрізняють такі види вартості об'єкта оцінки: а) ринкова; б) інвестиційна; в) ліквідаційна. Адже вартість є не фактом, а оцінним судженням, що виноситься на основі доступних фактів і застосованих методів виконання оціночних розрахунків. Сучасні науковці виділяють такі групи методів, що дозволяють визначити вартість підприємства: оцінювання вартості окремих активів (майновий підхід); аналіз кон'юнктури фондового ринку (ринковий підхід); аналіз доходів підприємства (прибутковий підхід).

На основі майнового підходу відбувається порівняння підприємства з підприємством-аналогом, як правило, еталонним. Для застосування зазначеного методичного підходу важливе значення займає правильна та ефективна організація бухгалтерського обліку на підприємстві. Найбільш гостро це питання постає під час оцінки вартості активів підприємства, зважаючи на можливість вибору бухгалтерами різних методів оцінки активів та зобов'язань, передбачених чинними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Особливу роль відіграє затверджений наказ про облікову політику, так як оцінювач повинен докладно вивчити його, адже обрані методи, принципи ведення бухгалтерського обліку безпосередньо впливають на балансову вартість активів та фінансовий результат господарюючого суб'єкта. Ринковий підхід передбачає визначення ціни, яку інвестори готові заплатити

акціонерам за підприємство, що оцінюється. При прибутковому методі проводиться оцінка майбутніх очікуваних грошових потоків.

Основним джерелом інформації для системи управління вартістю підприємства є система бухгалтерського обліку. Оцінка відноситься до основних елементів методу бухгалтерського обліку, який дає змогу отримати інформацію про майно підприємства, його зобов'язання. Завдяки оцінці бухгалтерський облік має здатність перетворити вхідний потік інформації у певну структуровану сукупність даних.

За допомогою оцінки відбувається створенням передумов для виникнення і можливості використання одного із наукових напрямів – економічного аналізу. Саме завдяки вартісному вимірюванню в системі бухгалтерського обліку виникає можливість перевести результати діяльності підприємства із фактів господарського життя у розрахункові фінансові показники, розробити їх планові та нормативні значення, створити підґрунтя аналізу діяльності підприємства в цілому.

Науковці вважають, що оцінка: є іманентною складовою системи бухгалтерського обліку; сприяє узгодженню цілей підприємства, держави та бізнесу; сприяє реалізації цілей бухгалтерського обліку; оцінка є передумовою проведення економічного аналізу тощо.

Оцінка вартості підприємства зазвичай проводиться у кілька основних етапів: 1) встановлення цілей оцінки вартості підприємства, 2) обрання виду вартості, що буде визначатися; 3) вибір методу оцінки вартості підприємства; 4) вибір підходу оцінки вартості підприємства. Метою проведення оцінки вартості підприємства, головним чином, є створення передумов для побудови ефективно діючої системи управління вартістю підприємства. Основним видом вартості, який підлягає управлінню, є ринкова вартість. Проте, в системі облікового забезпечення управління вартістю формується вартість, яка є максимально наближеною до ринкової.

Також в результаті проведених досліджень встановлено, що вчені-економісти, враховуючи достовірність та надійність інформації бухгалтерського обліку, її місце та роль в системі управління підприємством, порівнюючи з іншими видами інформації, залишають визначальною.

В ході дослідження встановлено, що документальне забезпечення процесу і результатів виконання оціночних процедур займає визначальну роль в оцінці вартості підприємства. Правильна організація документального оформлення результатів оцінки показників вартості підприємства є необхідним для розуміння джерел її формування, оптимальної реалізації методів оцінки та відображення одержаних показників в системі рахунків бухгалтерського обліку.

При підготовці інформації про ринкову вартість підприємства для зацікавлених користувачів невід'ємною складовою цього процесу є визначення ба-

лансових та позабалансових показників вартості. Важливим інформаційним джерелом для прийняття інвестиційних рішень є фінансова звітність підприємства, яка виступає важливим інструментом організації руху бухгалтерської інформації між різними сторонами економічних відносин.

Висновки. Бухгалтерський облік як інформаційна система відіграє значну роль в управлінні вартістю підприємства. Перед ним постають важливі завдання, які потребують обов'язкового вирішення: розгляд категорії вартості підприємства для цілей її бухгалтерського обліку; формування системи облікових показників для надання достовірної, правдивої та повної інформації про вартість підприємства для подальшого її застосування; для скорочення розбіжностей між ринковою та балансовою вартістю активів господарюючого суб'єкта встановити зв'язки між ними за допомогою врахування різних факторів впливу на них.

З точки зору функціональної ролі бухгалтерський облік надає можливість висунення зацікавленими користувачами різних запитів щодо застосування оціночної методології. Тому важливим є дослідження питань, наукових публікацій, що пов'язані з аналізом зацікавленості різних груп користувачів щодо застосування певних методів оцінки для різних об'єктів бухгалтерського обліку, зокрема в частині інформації про вартість підприємства.

УДК 657.21

*Каленська К.С., факультет Управління і технологій, група І-ОіО-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Ярмоліцька О.В.*

ОБЛІК ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Розглянуто актуальні питання обліку витрат операційної діяльності на підприємствах України в контексті євроінтеграції, виділено основні проблеми в наукових дослідженнях вітчизняних дослідників.

Постановка проблеми. В умовах євроінтеграційних процесів, адаптації національного законодавства до міжнародного, разом з тим, в умовах загострення економічної кризи облік витрат операційної діяльності набуває стратегічного значення для підприємства. За даними бухгалтерського обліку можна достеменно оцінити результати діяльності господарюючого суб'єкта. Саме від повноти та достовірності отриманої керівництвом інформації залежить адекватність прийнятих ними в тій чи іншій ситуації рішень. Тому питанням, присвяченим обліку витрат операційної діяльності необхідно приділяти ве-

лику увагу, як важливому показнику формування собівартості продукції, робіт, послуг з подальшим впливом на фінансовий результат.

Основні матеріали дослідження. В умовах динамічних змін економічних відносин облік операційної діяльності потребує перегляду багатьох категорій. Так, з метою гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу на початку 2018 року вступили в дію зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: запроваджено нову класифікацію підприємств, підвищено публічність фінансової звітності, переведено на МСФЗ певні категорії господарюючих суб'єктів тощо. Зокрема, категорія витрати викладена в наступній редакції – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками). В таких умовах, обліку витрат операційної діяльності необхідно приділяти велику увагу, адже від правильності їх обліку залежить оцінка ефективності діяльності та рентабельності підприємства.

Під операційною діяльністю розуміють основну діяльність підприємства, яка пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), заради чого створюють підприємства і забезпечує основну частину його доходу, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою. У науковій економічній літературі по-різному трактують поняття витрат операційної діяльності. В ході дослідження встановлено, що найбільш сформованим є наступне визначення: витрати операційної діяльності – витрати підприємства, пов'язані з його основною (спрямованою на виробництво або реалізацію продукції, товарів, робіт, послуг, що є головною метою створення підприємства і забезпечує основну частку його доходу) діяльністю, а також операціями, які її забезпечують або спричинені цією діяльністю. При визначенні складу витрат операційної діяльності, слід велику увагу приділити витратам виробництва, які займають найбільш питому вагу, і характеризують ефективність роботи підприємства, а також відображають усі сторони господарської діяльності підприємства.

Вітчизняними науковцями ретельно вивчено питання обліку витрат операційної діяльності в Україні, що дає можливість виділити основні проблеми їхніх досліджень:

- проблема повноти та своєчасності відображення їх у системі обліку. Ця проблема стосується всього нашого суспільного ладу, системи влади, способу життя, системи оподаткування, тіньового сегмента української економіки;
- проблема забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати підприємства. Не згрупована, на-

лежно не оформлена інформація може на деякий час гальмувати процеси обробки інформації, занизити або завищити деякі витрати і доходи;

- проблема створення єдиної інформаційної загальнодержавної бази норм і нормативів для обліку та контролю за витратами підприємства;

- проблема матеріально-технічного та організаційного забезпечення, яка полягає в недостатньому забезпеченні підприємствами сучасними матеріально-технічними засобами, невисоким рівнем організації та ефективності ведення первинного та зведеного обліку, формування звітної інформації, незважаючи на сучасний рівень програмного забезпечення в нашій країні та розвиток інформаційних технологій тощо.

Актуальним залишається вирішення питання щодо врахування конкретних методичних підходів, які б дали змогу побудувати систему бухгалтерського обліку витрат та бюджетування згідно із технологіями, узгодити з функціями витрат, а також розробка пропозицій таких методів, які б допомогли створити належну систему контролю витрат.

Облік витрат операційної діяльності на підприємствах України, в першу чергу, повинен здійснюватися із застосуванням принципу нарахування, згідно якого доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

В українському законодавстві облік витрат регулюється Положенням (Стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». В МСФЗ та МСБО відсутні спеціально викладені в окремому стандарті правила та методи відносно оцінки витрат підприємства. Проте, МСБО 1 «Подання фінансових звітів» (IAS 2 – Presentation of Financial Statements) рекомендує здійснювати класифікацію витрат за характером (наприклад, амортизація, придбання матеріалів, транспортні витрати, виплати працівникам, витрати на рекламу), або за функціями як частини «собівартості продажу» (наприклад, витрати на збут або адміністративну діяльність), МСБО 2 «Запаси» (IAS 2 – Inventories) регулює оцінку витрат за матеріалами, МСБО 16 «Основні засоби» (IAS 16 – Property, Plant and Equipment) – витрати по амортизації, МСБО 19 «Виплати працівникам» (IAS 19 – Employee Benefits) – витрати з оплати праці. Крім того, МСБО 23 «Витрати на позики» (IAS 23 – Borrowing costs) визначає, як обліковувати витрати за позиками. В міжнародній практиці інформація про формування і використання витрат операційної діяльності розглядається як найбільш значуща частина фінансової звітності підприємства.

Висновки. Правильне ведення обліку операційних витрат суб'єкта господарювання є запорукою його ефективної діяльності. Для покращення облікового процесу необхідно повномасштабно адаптувати національне законодавство до законодавства Європейського Союзу.

При аналізі операційних витрат доцільно зосереджувати увагу на їх походженні та видах, формуванні аналітичної інформації щодо взаємозв'язку доходів і витрат. Їх правильне дослідження та вивчення забезпечує прибутковість діяльності підприємств.

Для того, щоб вдосконалити обліковий процесна підприємстві, особливу увагу слід акцентувати саме на витратах операційної діяльності, як вагомій частини фінансової звітності господарюючого суб'єкта. Адже на різних етапах розвитку економіки вимоги до достовірності і повноти інформації, що характеризують витрати виробництва, оперативності її надходження до основних користувачів, були і залишаються одними з найактуальніших.

УДК 657.1

Колдун Л.П., факультет управління і технологій, група 2-Маркетинг
Науковий керівник: к.е.н., доцент Чуніхіна Т.С.

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Розглянуто важливість концепції інтегрованої звітності в управлінні підприємством. Проаналізовано недоліки існуючої моделі фінансової звітності.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання зростає необхідність формування актуальної інформаційної системи, яка була б здатна задовольнити запити зацікавлених користувачів у прийнятті правильних та ефективних управлінських рішень, як наслідок нарощування потужності підприємств, збереження конкурентоспроможності на існуючих та вихід нові ринки збуту. Таким інструментом перш за все є фінансова звітність. Її метою є надання повної, неупередженої та достовірної інформації про поточний стан і результати діяльності підприємства. Однак, дефіцит ресурсів, зростання політичної активності, необхідність прозорості звітності підприємств, спонукає подальший розвиток системи бухгалтерського обліку та удосконалення звітності суб'єктів господарювання з одного боку, і побудови звітності на інтеграційних засадах, з іншого, яка буде об'єднувати фінансові й нефінансові звіти у єдину модель та структурувати стратегічні завдання підприємства, орієнтуватися на підвищення якості взаємодії із зацікавленими сторонами. Саме таку інформацію і зможе надати інтегрована звітність, яка на сучасному етапі розвитку економіки ще не отримала широкого розповсюдження, що і обумовлює актуальність обраної теми.

Основні матеріали дослідження. Загальне поняття інтегрованої звітності, якого дотримуються значна кількість дослідників в сфері обліку, надане Ко-

мітетом з міжнародної інтегрованої звітності (IIRC), згідно визначення якого – це процес, який приводить до подання організацією відомостей, які виражаються у випуску періодичного інтегрованого звіту про створення цінності протягом певного часу. Інтегрований звіт являє собою стислий виклад інформації про те, як стратегії організації, управління нею, її діяльність та перспективи в контексті зовнішнього середовища, допомогли створити цінність в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі.

Ідея розробки й використання нової моделі звітності для підприємства далеко не нова. Вже стало своєрідною традицією в періоди економічних катаклізмів говорити про неспроможність старої моделі звітності й закликати до суттєвого реформування – аж до розробки кардинально нового підходу. Історія таких обговорень починається з 70-х років минулого століття, і один той факт, що глобальне застосування МСФЗ узгоджується вже більше 30 років, а з 2011 р. дане питання стосується й України, дозволяє зрозуміти складність досягнення глобального консенсусу.

Одним із способів розширити свої можливості для сучасного підприємства може стати інтегрована звітність, що включає в себе не тільки інформацію про фінансовий стан підприємства, але й додаткові пояснення та відповідні обґрунтування. Інтегрована звітність підприємств (також відома як «звітність сталого розвитку» або «звітність майбутнього») складається з трьох основних компонентів: екологічна звітність, соціальна звітність і корпоративне управління. Крім того, інтегрована звітність – це мова «стійкого» підприємства та спосіб доведення до потенційного користувача інформації про те, як відбувається створення вартості підприємства та містить прогнози щодо короткострокового, середньострокового та довгострокового періоду його діяльності.

Принциповими користувачами цієї інформації є саме інвестори, котрі приймають рішення про капітальні інвестиції. По суті, інтегрована звітність є наступним етапом еволюції фінансової звітності, заснованій на фінансовій й не фінансовій інформації.

В грудні 2013 року був прийнятий Міжнародний стандарт з інтегрованої звітності, головною метою якого є становлення провідних принципів і елементів, які визначають загальний зміст інтегрованого звіту, а також пояснення фундаментальних концепцій, які лежать в їх основі.

Інтегрований звіт включає вісім елементів змісту, які в своїй основі пов'язані один з одним і не є взаємовиключними:

- 1) Огляд організації та зовнішнє середовище;
- 2) Управління;
- 3) Бізнес-модель;
- 4) Ризики і можливості;
- 5) Стратегія і розподіл ресурсів;

- 6) Результати діяльності;
- 7) Перспективи на майбутнє;
- 8) Основні принципи презентації.

Основна відмінність інтегрованої звітності від традиційної фінансової звітності полягає в тому, що вона сфокусована на ресурсах підприємства (людських, фінансових, виробничих, інтелектуальних, соціальних і природних). Крім того, ключові відмінності інтегрованої звітності подані в табл. 1.

Аналіз основних принципів та відмінностей інтегрованої звітності свідчить, що така звітність буде найбільш зрозумілою для широкої аудиторії, ніж традиційна.

Таблиця 1

Основні відмінності між фінансовою та інтегрованою звітністю

Критерії порівняння	Фінансова звітність	Інтегрована звітність
Мислення	Ізольоване	Інтегроване
Основний об'єкт вивчення	Фінансовий капітал	Всі види капіталу
Часово-змістовна орієнтація	Минуле, орієнтація на фінансову складову	Минуле і майбутнє, орієнтація на взаємозв'язки і стратегію
Часові рамки	Короткострокові	Короткострокові, середньо- і довгострокові
Довіра	Вузьке розкриття	Більша прозорість
Адаптивність	Обмеженість правилами	Можливість врахування індивідуальних особливостей
Стислість	Об'ємні та складні	Короткі та змістовні
Технологічність	У паперовій формі	На основі застосування сучасних технологій

Висновки. Вплив глобалізаційних процесів на національну економіку сприяє появі інноваційних й цілісних підходів до формування фінансової звітності, спонукає до подальшого розвитку системи бухгалтерського обліку. Метою формування інтегрованої звітності є підвищення якості інформації, доступної постачальникам фінансового капіталу для забезпечення більш ефективного та продуктивного розподілу капіталу. Разом з тим, інтегрований звіт корисний для всіх зацікавлених сторін, яким важлива оцінка здатності підприємства створювати вартість протягом тривалого часу. Інтегрована звітність дозволяє підприємствам відображати зв'язок між організаційною стратегією, управлінням, фінансовими результатами та соціальним, екологічним та економічним контекстом діяльності. Інтегрована звітність компанії надає комплексний огляд стратегії, системи управління, ризиків впливу на генерування вартості та зростання потенціалу стійкого розвитку підприємства.

УДК 657

Кравчук Я.С., факультет Управління і технологій, група І-ОіО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Афанас'єва І. І.

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація.** Представлені проблемні питання експортно-імпортних операцій. Тому рекомендується виконати надані заходи задля врегулювання означених проблем.*

***Постановка проблеми.** Процес з інтенсивної міжнародної інтеграції, який суттєво пов'язаний зі значним збільшенням експортно-імпортних операцій ставить перед підприємствам низку проблемних питань, зокрема оподаткування зовнішньоекономічних операцій у податковому обліку. Незважаючи на реформування економічних відносин у зв'язку із прийняттям Податкового Кодексу України певною мірою зменшило невідповідність податкового законодавства нормативно-правовим актам, які регламентують бухгалтерський облік, тому наближення податкового обліку до бухгалтерського не об'єднало їх цілі. Адже такі відмінності між обліками призводять до виникнення проблем оподаткування ПДВ при експортно-імпортних операціях, які негативно впливають на податкові розрахунки суб'єктів господарювання. А для практичної діяльності підприємств податкові розрахунки є однією з головних складових облікової роботи, тому актуальним є вдосконалення та розроблення спеціальних методик під специфіку роботи підприємств, які б відповідали достовірному забезпеченню податкової звітності з бухгалтерськими засадами.*

Проблеми оподаткування операцій з ПДВ досліджувала низка вітчизняних вчених-економістів, зокрема такі як Т.П. Анисимовец, Л.І. Бабій, О.М. Єремян, Л.О. Кадуріна, К.А. Коденчук, Т.Г. Осадчук, Н.А. Рязанчук та багато інших. Варто зауважити, що незважаючи на великий науковий доробок проблем оподаткування операцій з ПДВ, як у теоретичному, так і в практичному плані на сьогодні досліджено недостатньо.

***Основні матеріали дослідження.** На сьогоднішній день усі країни світу, які беруть участь у міжнародних відносинах, здійснюють регулювання зовнішньоекономічної діяльності (далі - ЗЕД), в тому числі фінансове, постійно його видозмінюючи. Ці фінансові методи регулювання базуються на використанні таких інструментів, як податки на експортно-імпортні операції, зокрема мита, податку на додану вартість, акцизний збір з імпортних товарів. Тому*

саме при використанні цих інструментів, держава впливає на поведінку суб'єктів ЗЕД і водночас зберігає за ними повну самостійність.

Процес оподаткування операцій зовнішньоекономічної діяльності повинен завжди відповідати Закону України «Про податок на додану вартість», Податковому Кодексу України, Митному Кодексу України та іншим нормативно-правовим актам. Проте на практиці цей процес є доволі проблемним та складним.

Спільними проблемними питаннями ПДВ для експортно-імпортних операцій є суперечливість Податкового Кодексу України бухгалтерському обліку при відображенні оподаткування ПДВ експортно-імпортних операцій, документування операцій оподаткування ПДВ, Порядок відображення експортно-імпортних операцій з метою оподаткування ПДВ. Серед експортних операцій виділяють такі основні проблеми: неоподатковувані операцій та експортне відшкодування, а для імпортних операцій - визначення суми податкового зобов'язання з ПДВ та використання податкових векселів для продовження термінів відшкодування імпортного ПДВ.

Дані про здійснення імпортних операцій систематизовано та узагальнено на основі положень ПКУ з метою більш повного, зрозумілого, достовірного розуміння процесу здійснення податкових розрахунків за основними податками під час імпортних та експортних операцій.

При імпорті товарів податкові зобов'язання з ПДВ виникають лише з моменту подання митної декларації із зазначенням суми податку, а при імпорті послуг за першою з подій: перерахування коштів або підписання Акту наданих послуг.

Зокрема, податкове зобов'язання з ПДВ відображається за курсом НБУ, що діє на день подання митної декларації для митного оформлення. Відповідно до ЗУ “Про податок на додану вартість” база оподаткування ПДВ перераховувалася за курсом НБУ на день, що передував даті митного оформлення.

Податкове зобов'язання з ПДВ відображається, незалежно від дати отримання грошових коштів, під час оформлення первинних документів (складання ВМД, підписання Акту наданих послуг). Варто зауважити, що дана схема застосовуватиметься для операцій:

- які є об'єктом оподаткування ПДВ за ставкою 0 %;
- які не оподатковуються ПДВ і в бухгалтерському обліку не відображаються;
- місце постачання яких на території України, а сума ПДВ визнається в розмірі 20% бази оподаткування.

Відповідно до ПКУ бюджетне відшкодування – відшкодування від'ємного значення податку на додану вартість на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість за результатами перевірки платника, у тому числі автоматичне бюджетне відшкодування.

Головною проблемою є вимога щодо рівня заробітної плати. Так як середній розмір заробітної плати працівників має не менше як у два з половиною - три рази перевищувати мінімальний рівень, встановлений законодавством у кожному з останніх 4-х звітних податкових періодів.

Значне невідшкодування ПДВ перешкоджає залученню інвестицій в економіку України. Інвесторів відлякує те, що держава не дотримується власних законів, захист власних результатів через суд є в більшості занадто витратним та малорезультативним. Крім того конкурентне середовище викривляється, адже є підприємства, що мають змогу домагатися вчасно відшкодування ПДВ як законними так і незаконними способами.

Адже в умовах експортування невчасне чи невідшкодування ПДВ зменшує ліквідність та обсяги наявних оборотних коштів.

Основні причини несвочасного відшкодування податку на додану вартість:

- по-перше, в умовах погіршення економічної ситуації, дефіциту бюджету, зростання внутрішнього та зовнішнього боргу держави уряд може використати кошти, які призначалися для погашення заборгованості з відшкодування ПДВ, як тимчасовий кредит;
- по-друге, у числі контрагентів експортеру, який претендує на відшкодування ПДВ, може бути недобросовісне, фіктивне підприємство.

Висновок. Таким чином для врегулювання означених проблем сформульовано та запропоновано наступні заходи:

- налагодити відображення податкового та бухгалтерського обліку за спільними цілями;
- впровадити однозначність підходів до розуміння обліку розрахунків за податками при відображенні експортно-імпортних операцій;
- удосконалити систему адміністративного відшкодування ПДВ. Закріпити та посилити законодавчі зобов'язання держави по відшкодуванню ПДВ;
- врегулювати та посилити автоматизований режим подання звітних форм та податкових документів з метою зменшення кількості перевірок та скорочення їх термінів для сумлінних платників податків.

УДК 657

*Липовецька Д.С., факультет Управління і технологій, група 1-ОіО маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Колумбет О.П.*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Анотація. Розглянуто основні вимоги до інформаційного забезпечення системи управління витратами, визначено основні проблеми, що заважають

апарату управління витратами підприємств приймати ефективні рішення, узагальнено шляхи вирішення даних проблем.

Постановка проблеми. Як відомо, фінансовий результат діяльності прямо залежить від обсягу витрат. Якість інформації, якою володіє керівний апарат, прямо впливає на процес отримання прибутку. Це збільшує надходження до національного бюджету України, що є необхідним для держави, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації. Тому в умовах імплементації світового досвіду провідних бізнес-структур в українське середовище та зацікавленості у покращенні інвестиційного клімату особливо актуальну нішу займає вдосконалення роботи системи управління витратами. Головними проблемами, що зменшують ефективність її функціонування, вважаємо невідповідність інформаційного забезпечення сучасним вимогам управління та недостатньо скоординовані дії між елементами системи управління. Спостереження показують, що більшість підприємств проводить ретроспективний аналіз господарської діяльності або взагалі його не проводять, а результативність роботи центрів відповідальності часто взагалі не аналізується, причиною чого є відсутність налагоджених інформаційних систем. У більшості випадків це стається внаслідок не координованості дій між суб'єктами апарату управління. Тому кожне підприємство зацікавлене у вирішенні наведених проблем, що дозволить оптимізувати діяльність окремих підрозділів та досягти бажаних результатів.

Основні матеріали досліджень. Проблемні питання, що стосуються забезпечення інформацією систем управління досліджували такі науковці: Андрущенко Н.С., Волошин О.Ф., Погорелов Ю.С., Старенька О.М., Стецюк Л.С., Турило А.М. та ін. Їх внесок дозволяє дати поштовх розвитку подальшої взаємодії науки та бізнесу, але в умовах постійного науково-технічного розвитку та необхідності імплементації досвіду європейських країн в українське бізнес-середовище дана тема залишається актуальною для подальшого дослідження.

В узагальненому вигляді можна сказати, що системою називається сукупність взаємопов'язаних частин, що утворюють єдине ціле, знаходяться в постійному взаємозв'язку між собою та з середовищем та мають спільну мету. Так як управління підприємством є складним процесом координування та регулювання діяльності усіх його підрозділів задля отримання головної мети функціонування підприємства – прибутку, то процес управління також є системою. Всі елементи системи управління повинні швидко реагувати на зміни зовнішньому середовищі та передбачати ситуації, причиною появи яких вони є.

Жодне управління не буде ефективним, якщо воно не може користуватися інформацією, метою якої є задоволення потреб управлінського персоналу.

Так як підприємства України особливо зацікавлені у покращенні результатів своєї діяльності, то їх інформаційне забезпечення повинно відповідати постійно зростаючим вимогам. В науковому середовищі немає єдиної думки щодо поняття «інформація», тому в узагальненому вигляді інформаційним забезпеченням системи управління витратами будемо вважати сукупність даних, які отримуються в результаті планування, організації, обліку, аналізу та контролю витрат підприємства і служать основою їх подальшого регулювання. Серед їх основних джерел будемо вважати наступні ресурси: законодавчо-нормативну базу; внутрішню управлінську документацію та звітність; первинні і зведені бухгалтерські документи; програмне та технічне забезпечення тощо.

До інформаційного забезпечення системи управління витратами висуваються наступні вимоги: відповідність викликам управління; оперативність; забезпечення достатнім обсягом інформації для прийняття рішень; забезпечення швидкої реакції на наявні відхилення; об'єктивність інформації; регулярність інформації для спостереження за змінами; різноваріантність та порівнюваність інформації для розгляду можливих рішень; результативність інформації, тобто зіставлення результатів із витратами; комплектність інформації, придатність для використання конкретним користувачем.

На практиці функціонування вітчизняних підприємств не приділяється достатньо уваги інформації щодо появи, спрямованості витрат, їх структури та змін та існуючих або потенційних резервів мінімізації. Саме тому це є серйозною проблемою для ефективного використання ресурсів, знаходження резервів їх оптимізації з подальшим зменшенням собівартості, наслідком чого є зростання конкурентоспроможності продукту в ринковому середовищі.

Так як кожне українське підприємство обирає підходи до управління витратами, то зазвичай воно користується тільки окремими його елементами (плануванням, групуванням, калькулюванням тощо), а у багатьох випадках управління взагалі не ведеться. У більшості випадків бухгалтерський облік нездатний забезпечити ефективне планування та аналіз діяльності з наступним її контролем, адже в основному він визначає вартість майна, показує фінансові результати та основні показники функціонування. Через це виникає потреба у обов'язковому забезпеченні системи управління якісною інформацією про фактичні та потенційні витрати підприємства з дослідженням впливу можливих чинників їх змін.

Зрозуміло, що для результативності управління витратами на підприємстві обов'язковою передумовою є обов'язкове виконання функцій всіх його служб. Лише ефективна координація їх роботи дозволяє бухгалтерській службі надати необхідну інформацію системі управління витратами. У будь-якому випа-

дку діяльність всіх служб підприємства повинна орієнтуватися на потреби управління.

На нашу думку, оперативність інформації є одним з головних показників її якості. Хоча фінансова звітність й дозволяє проаналізувати наявні результати діяльності та надати інформацію для подальшого прийняття рішень, але дані існуючого бухгалтерського обліку вже не є актуальними для прийняття негайних управлінських рішень.

Знайомство із досвідом країн із розвинутою ринковою економікою дає зрозуміти, що бухгалтерський облік необхідний не тільки для відображення записів на бухгалтерських рахунках, але й для подальшого детального його аналізу. Оперативний облік і аналіз є базою для прийняття своєчасних тактичних рішень, в той же час фінансовий облік дозволяє проводити ретроспективний аналіз та на його основі приймати рішення.

Висновки. Необхідним інструментом функціонування системи управління витратами компанії є її ефективне інформаційне забезпечення. Дане дослідження дало змогу визначити основні вимоги щодо якості інформаційного забезпечення системи управління витратами, головні проблеми, які впливають на ефективність її роботи, вирішення яких дозволить значно покращити позитивний фінансовий результат. Задовольнити вимоги, що постають перед інформаційним забезпеченням витратами можна за допомогою імплементації наступних дій: розробки стратегії щодо отримання, перетворення, аналізу та подання інформації, визначення відповідальних осіб за здійснення кожного вищенаведеного етапу, впровадження новітніх комп'ютерних технологій, постійна координація дій апарату управління витратами, оперативне реагування на зміни в середовищі, постійна взаємодія зі стейкхолдерами тощо.

Тому на кожному підприємстві повинно бути розроблено таке інформаційне забезпечення системи управління витратами, яке буде відповідати особливостям кожного конкретного підприємства та поставленим завданням на шляху до досягнення мети підприємництва.

УДК 657

*Ляшук І.С., факультет Управління і технологій, група І-ОіО маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Колумбет О.П.*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ТА АНАЛІТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. В сучасних умовах господарювання бізнес є взаємопов'язаною операційною системою рухів фінансових ресурсів, зумовлених відповідними ін-

вестиційними та фінансовими управлінськими рішеннями з розміщення капіталу. Практика показує, що облікові та аналітичні концепції формування та управління власним капіталом підприємств слід орієнтувати на: інвестиційні, операційні та фінансові рішення відповідно до видів господарської діяльності.

Постановка проблеми. Ефективне управління власним капіталом базується на відповідному обліково-аналітичному забезпеченні, тобто на сукупності різних видів інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень. Така інформація має бути своєчасною, корисною і релевантною, задовольняти інтереси стейкхолдерів.

Основні матеріали досліджень. Одним із пріоритетних завдань бухгалтерського обліку є достовірне та повне відображення в ньому та розкриття в фінансовій звітності прав власників. Важливу роль в удосконаленні обліку прав власників мають дослідження сутності на змісту категорії «власний капітал», подальшого розвитку його концепцій, підходів до класифікації видів та врахування досвіду облікового відображення даного об'єкта за кордоном. Досить дискусійним є питання економічної сутності та класифікації категорії «власний капітал». У зв'язку з цим гостро стоїть проблема методики обліку складових власного капіталу в різних господарських товариствах, підвищення аналітичності інформації про власний капітал в документах та категорії «власний капітал» і закордонного досвіду облікового відображення складових власного капіталу на підприємстві.

Питання визначення облікової сутності та методики бухгалтерського обліку власного капіталу розглядаються в працях вітчизняних вчених Ф.Ф. Бутинця, М.В. Кужельного, Ю.А. Кузьмінського, Є.В. Мниха, А.М. Герасимовича, В.В. Сопка, С.Ф. Голова, Н.М. Ткаченко, О.І. Пилипенка, О.О. Канцурова. Проте, погляди вчених різняться стосовно загальноекономічної, облікової та аналітичної сутності власного капіталу, його функцій та методики обліку.

Тлумачення дефініції «власний капітал» у бухгалтерському обліку суттєво відрізняється від тлумачення цього поняття в інших економічних науках. Можна виокремити три підходи до визначення сутності власного капіталу. Так, з бухгалтерської точки зору, власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. З правової точки зору, власний капітал – це власні джерела фінансування підприємства, які без визначеного строку повернення внесені його засновниками (учасниками) або залишені ними на підприємстві з чистого прибутку. Юридичне значення капіталу полягає передусім в тому, що його розмір визначає межі мінімальної матеріальної відповідальності, які суб'єкт господарювання має за своїми зобов'язаннями. І з точки зору економіки, власний капітал – це загальна вартість засобів, фінансових коштів підприємства, які належать йому (підприємству) на правах власності і використовуються ним для формування певної частини його

активів (чистих активів підприємства). Розглядаючи економічну сутність власного капіталу як об'єкту обліку, що аналізується, потрібно відмітити найважливіші його характеристики, котрі полягають у тому, що він виступає основним чинником виробництва; характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять прибуток; використовується як головне джерело формування добробуту його власників; є головним виміром ринкової вартості підприємства. Його динаміка є важливим показником ефективності господарської діяльності. Бухгалтерське визначення не дає відповіді на питання, які критерії мають застосовуватись для визначення окремих складових частин власного капіталу. Зважаючи на економічний та правовий зміст власного капіталу та для більш зрозумілого окреслення окремих його складових частин, визначення власного капіталу можна сформулювати таким чином: власний капітал – це сума власних коштів підприємства, що отримана в результаті його діяльності, або від власників (учасників, засновників) у вигляді внесків, придбаних акцій, паїв тощо, або залишена на підприємстві безоплатно.

В процесі функціонування підприємства відбувається трансформація власного капіталу підприємства з погляду його поділу на внутрішній та зовнішній за джерелом утворення.

Інформація про зміни у власному капіталі за міжнародними стандартами розкривається в спеціальній формі звітності – звіті про зміни у власному капіталі, а за національними – у звіті про власний капітал. У світовій практиці власний капітал підприємства за часом та джерелами утворення може бути розділений на дві складові: вкладений (інвестований) капітал та зароблений капітал (доходи і витрати, що відносяться безпосередньо на капітал, накопичений нерозподілений чистий прибуток, резерви, створені з чистого прибутку. Так, існують значні відмінності в складі та структурі власного капіталу за національними стандартами обліку та міжнародними стандартами. Впровадження міжнародних стандартів обліку та звітності в Україні полегшить співпрацю вітчизняних підприємств із світовими торгівельними партнерами, і цим самим надасть можливість залучити додаткові іноземні інвестиції.

До дослідження принципу подвійності та основного балансового рівняння в країнах ЄС обґрунтовано три теоретичних підходи: теорія пріоритету власника; теорія пріоритету підприємства; теорія виділених фондів. Теорія пріоритету власника стосується переважно приватного бізнесу. У цьому випадку підприємець несе повну відповідальність перед кредиторами за боргами та зобов'язаннями, в тому числі й своїм власним майном. Теорія пріоритету підприємства орієнтована в основному на великі компанії (господарські товариства), майно яких відокремлене від їх власників. Згідно з принципом автономності підприємство повинно розпоряджатися (володіти) всім майном і це слід відображати в звітності. Теорія виділених фондів стосується державних і муніци-

пальних установ, що фінансуються власником. Згідно з цією теорією установа наділяється фондами, що використовуються для придбання потрібних активів.

Цікаво відзначити, що принципи оцінки, сформульовані ще в дореволюційній російській школі бухгалтерського обліку, широко використовуються нині в міжнародних стандартах бухгалтерського обліку GAAP і IAS. Це повною мірою стосується і принципу собівартості при оцінці статей балансу.

Існує кілька методів розрахунку капіталу: традиційний рахунковий метод (При цьому в даному арифметичному розрахунку не враховуються процеси руху капіталу, взаємозв'язку капіталу і його джерел, а результатом розрахунку є величина сукупності деяких статей пасивів, що називається власним капіталом; балансовий метод (Найбільше повно та об'єктивно відбиває природу капіталу підприємства і величину показника поточного капіталу, створюючи при цьому методологічну основу для застосування фінансових і управлінських підходів при проведенні оцінки вартості й аналізу капіталу).

Оцінка елементів капіталу повинна дорівнювати оцінці тих активів, з якими вони пов'язані. Це базове правило оцінки елементів капіталу модифікується по окремих позиціях капіталу. Інформація про капітал наводиться у Балансі, Звіті про власний капітал та у Примітках до фінансової звітності.

Висновки. Оскільки розвиток сучасних економічних систем, а отже, властивих їм окремих складових частин, елементів відбувається постійно, то й процес їх пізнання також нескінченний, тому економічна істина носить відносний теоретичний характер. З урахуванням цього, важливо у дослідженнях дотримуватися принципу зростаючої складності, тобто знаходження усього цінного в теоріях, ідеях попередників та інтеграцію у нову повнішу економічну концепцію шляхом пошуку причинно-наслідкових зв'язків між рівнем розвитку економічних відносин та відносинами власності.

УДК 657.1

Олег І.В., факультет Управління і технологій, група 2-Маркетинг

Науковий керівник: к.е.н., доцент Чуніхіна Т.С.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Анотація. Розглянута сукупність основних складових елементів інформаційного забезпечення аналізу бухгалтерського обліку підприємств: інформаційна система, інформаційні технології та комунікативна середовище. Виділені основні характерні риси кожного елементу та розглянутий їх взаємозв'язок.

Постановка проблеми. У практиці управління підприємством, зокрема в системі ведення фінансового, управлінського та податкового обліку, процесу планування, аналізу та контролю обробляють, порівнюють й аналізують великі обсяги даних інформації, тобто формується інформаційне забезпечення підтримки прийняття управлінських рішень. Сьогодні підтримка цієї діяльності немислима без електронного опрацювання інформації. Вплив динамічного розвитку інформаційних систем і технологій на обліковий процес у сучасних умовах потребує перегляду їх відповідності до наявних потреб діяльності суб'єкта господарювання та оцінювання їх вибору.

Основні матеріали дослідження. Кожен керівник прагне організувати роботу свого підприємства так, щоб усі бізнес-процеси виконувалися чітко, згідно з наміченим планом, без збоїв, з витратою мінімуму часу на механічну паперову роботу. Нині найефективнішим способом організації бізнесу є комплексна автоматизація бізнес-процесів на базі створення власної або впровадження готової інформаційної системи, адаптованої під конкретну компанію замовника.

З метою підвищення ефективності інформаційного забезпечення управління системою бухгалтерського обліку особливого значення набуває створення інтегрованої інформації, побудованої за єдиними методологічними та організаційними принципами. Логічним є необхідність більш глибокого та всебічного розгляду інформаційного забезпечення аналізу бухгалтерського обліку, так як останній не лише виступає підсистемою в системі управління підприємством, але і сам уявляє собою систему, тобто потребує особливих прийомів вивчення та вдосконалення.

Інформаційним забезпеченням аналізу бухгалтерського обліку є сукупність трьох складових елементів: інформаційна система, інформаційні технології та комунікативна. В основі розглянутої сукупності лежить інформація, яка і визначає необхідність та достатність розглянутих елементів для ефективного функціонування системи аналізу бухгалтерського обліку.

Якість облікової інформації залежить від процесу підготовки облікових даних та контролю за їх використанням. Облікова інформація формується на таких стадіях: виявлення, реєстрація, накопичення, узагальнення. Облікова інформація повинна містити максимум того, що необхідно знати зацікавленим особам, і мати необхідні пояснення, щоб не дезорієнтувати того, хто буде нею користуватися. Неодмінною умовою підвищення ефективності застосування облікової інформації та вдосконалення управління підприємством загалом є докорінна реконструкція його технічної та інформаційної бази на основі автоматизованої системи обліку та застосування інформаційних технологій. Вдосконалення інформаційної системи бухгалтерського обліку на рівні підприємства як обов'язкової і необхідної умови забезпечення розроб-

лення ефективних управлінських рішень потребує не лише переосмислення методики управління, не лише покращення матеріально-технічної бази та форм накопичення і зберігання інформації, а й якісно нових кваліфікаційних характеристик обліково-аналітичного персоналу, здатного забезпечити формування адекватної потребам сьогодення обліково-аналітичної інформації.

Інформація бухгалтерського обліку є основою функціонування обліково-аналітичної системи управління підприємством. Під обліково-аналітичною системою розуміють систему, яка ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового і управлінського обліку та використовує для економічного аналізу виробничу, статистичну, нормативну довідкову та інші види інформації. Обліково-аналітична система підприємства виконує облікову, аналітичну та контрольну функції з метою прийняття ефективних управлінських рішень на всіх рівнях управління. Базовим в обліково-аналітичній системі є облікове забезпечення, тому що на основі якого здійснюється аналіз діяльності підприємства і аудит. Облікова підсистема забезпечує постійне формування, накопичення, класифікацію і узагальнення необхідної інформації. Ці процедури здійснюються відповідно до розробленої методології і технології обліку.

На сьогодні вітчизняний ринок інформаційних систем і технологій бухгалтерського обліку насичений пакетами прикладних програм, розробниками яких здебільшого є зарубіжні компанії, проте й спостерігається розвиток вітчизняних технологій ведення обліку. Звичайно, вагомим внеском у сфері розвитку вітчизняних облікових систем і технологій є запозичення зарубіжного досвіду, який створив ефективні системи управління суб'єктами господарювання, проте більшість з них є дорогими. Разом з тим, система ведення обліку та сам обліковий процес на сьогодні ставлять нові вимоги до формування та оброблення інформації та прийняття ефективних рішень на цій основі. Саме тому від вибору інформаційних систем (ІС) обліку залежить не тільки ефективність та оперативність управління суб'єктом господарювання, а й раціональне використання коштів.

Сучасний стан ринку інформаційних систем в Україні представлений різноманітними автоматизованими системами бухгалтерського обліку. Сучасні інформаційні системи обліку, зокрема й Інтегрованої комплексної інформаційної системи, що представлені на вітчизняному ринку, мають відповідати таким вимогам: функціональна повнота системи; локалізація інформаційних систем до вітчизняних умов роботи підприємства; надійний захист інформації; наявність доступу до розподілених мереж; наявність інструментальних засобів адаптації та супроводу системи; забезпечення обміну даними; можливість інтеграції та консолідації інформації, даних, додатків; наявність спеціальних засобів оцінки стану системи в процесі експлуатації. Функціональна

повнота системи передбачає дотримання умов: – відповідність системи міжнародним стандартам управлінського обліку MRPII, ERP, CSRP; – автоматизацію планування, бюджетування, прогнозування, обліку – бухгалтерського, оперативного управлінського, статистичного, фінансового; – формування звітів і ведення обліку одночасно за вітчизняними та міжнародними стандартами (IAS і GAAP) тощо.

Становлення систем управління розпочалося з автоматизації окремих бізнес-процесів підприємства. Інформаційні системи наступного покоління автоматизували всі або майже всі бізнес-процеси підприємства. Це інтегровані корпоративні інформаційні системи, ERP-системи. Наступним етапом розвитку інформаційних систем управління підприємством є розроблення і впровадження аналітичних інформаційних систем, систем бізнес-аналітики (BI – Business Intelligence). Потім почали застосовувати інформаційні системи управління бізнес-процесами підприємства (BPM-системи).

Висновки. Таким чином, вивчення сутності інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку в сучасних умовах дозволило виділити три складові елементи, які пов'язані між собою саме поняттям інформація: інформаційна система; інформаційні технології та комунікативне середовище. Основним завданням бухгалтерського обліку є забезпечення зацікавлених користувачів обліковою інформацією, яка необхідна для прийняття управлінських рішень. Сучасні інформаційні системи ведення обліку безпосередньо пов'язані з управлінням підприємства та без перебільшення є ключовим елементом інфраструктури підприємства. За допомогою ІС автоматизуються всі або основні бізнес-процеси підприємства, здійснюється підтримка і розвиток бізнесу, підвищується ефективність діяльності не тільки ведення обліку, а й управління бізнесом.

УДК 657

Осоченко А.С., факультет Управління і технологій, група 4-ОА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Афанас'єва І.І.

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Дано визначення системи внутрішнього контролю підприємства; обґрунтовано його організаційні та методичні особливості; дано рекомендації щодо організації внутрішнього контролю витрат підприємства.

Постановка проблеми. Передумовою ефективного розвитку будь-якого підприємства є функціонування системи внутрішнього контролю. Керівницт-

во зацікавлене в отриманні повної та достовірної інформації про фінансово-господарський стан підприємства, його платоспроможність, резерви на перспективу розвитку. Таку інформацію однозначно можна отримати за результатами внутрішнього контролю. Контроль є однією із функцій управління, яка дозволяє своєчасно виявити та ліквідувати ті передумови і фактори, які заважають ефективному веденню виробництва, успішному досягненню поставленої мети, відкоригувати діяльність підприємства чи його структурних підрозділів.

Дослідження питань організації системи внутрішнього контролю витрат дає змогу визначити основні напрямки вдосконалення організації внутрішнього контролю на підприємстві. Ефективність роботи підприємства багато в чому залежить від здійснення контролю за витратами. Систематичний і всебічний контроль сприяє забезпеченню обґрунтованості та своєчасності проведення господарських операцій.

Основні матеріали дослідження. Основна проблема впровадження внутрішнього контролю за витратами полягає у нечіткому розумінні як правильно організувати на підприємстві внутрішній контроль, що створює ряд проблем. До основних причин цього відносять наступні: відсутність працівників відповідної кваліфікації, відповідних методик та систем показників оцінки ефективності системи контролю.

Підходи вчених щодо сутності поняття «внутрішній контроль» різняться між собою та інколи суперечать один одному. Т.А. Бутинець вважає, що внутрішній контроль – це контроль, який спрямований на створення умов гарантованого виконання обов'язків кожним менеджером, своєчасної і повної реалізації внутрішніх вимог та забезпечення ефективної діяльності всіх складових у процесі діяльності підприємства.

До основоположних принципів контролю належать принципи ефективності та об'єктивності. Принцип ефективності полягає в тому, що витрати на організацію контролю повинні бути меншими, ніж отримані в ході здійснення процедур результати. Об'єктивність контролю передбачає неупереджене виявлення порушень у фінансово-господарській діяльності підприємства незалежно від того, яким особам виявиться вигідною отримана в результаті перевірки інформація.

Метою контролю є досягнення управлінських цілей щодо забезпечення максимально-позитивної результативності ведення бізнесу та мінімізації суб'єктом господарювання різного роду ризиків в їх діяльності через протидію появі помилок та недоліків, перевірку достовірності даних обліку й звітності.

Надійна система внутрішнього контролю дає змогу реалізувати поставлені цілі з досягнення основних економічних показників діяльності підприємства

та прийняття ефективних управлінських рішень. Система внутрішнього контролю будується на таких елементах:

1. Розподіл обов'язків. Для запобігання зловживанням і розкраданням необхідний розподіл обов'язків із зберігання матеріальних цінностей, здійснення операцій та їх обліку. Крім того, у разі, коли кожен відділ вестиме облік своєї діяльності повністю, то зростає небезпека надання ним помилкових даних.

2. Наявність ефективних процедур санкціонування операцій. Для здійснення операцій необхідна наявність рішення відповідальних осіб, виконання усіх формальностей.

3. Своєчасне належне документування операцій. При великому інтервалі часу між здійсненням операції та фактом її обліку зростає вірогідність помилки.

4. Фактичний контроль за майном і документацією. Тобто використання технічних засобів і процедур, які запобігають втраті, вилученню або неправомірній зміні облікової документації.

5. Здійснення незалежних перевірок. Контролеру слід вивчити і зрозуміти кожен з елементів системи внутрішнього контролю на певному підприємстві. При цьому він повинен взяти до уваги два аспекти: які саме методи і процедури передбачені на підприємстві і чи застосовуються вони на практиці. У ході дослідження внутрішнього контролю необхідно брати до уваги тільки ті, що властиві будь-якій системі внутрішнього контролю.

Система внутрішнього контролю повинна мати не формальний, а реальний і систематичний характер. Ознаками такого контролю є:

- систематичний контроль всієї фінансово-господарської діяльності підприємств;

- оперативний контроль за понесеними витратами з боку керівників структурних підрозділів;

- контроль, оснований на точних оцінках, об'єктивних вимірниках. Такий контроль здійснюють керівник підприємства, його заступник, головний бухгалтер та інші фахівці апарату управління. Керівники структурних підрозділів звітують перед керівництвом про усунення недоліків, а керівництво вживає заходи для впливу на осіб, які є винними у негативних наслідках.

Внутрішній контроль витрат підприємства доцільно організувати з використанням системи бюджетування витрат, що дозволяє оцінити їх оптимальний рівень, ефективність різних варіантів управлінських рішень, контролювати відхилення фактичних витрат від запланованих та виявляти причини таких відхилень.

Дуже важливими етапами організації внутрішнього контролю витрат є затвердження системи внутрішнього контролю в обліковій політиці, що передбачає встановлення певного графіку документообігу; посадових інструкцій

працівників усіх рівнів, узагальнення результатів контролю, розробка заходів з усунення виявлених недоліків.

Контроль існує на будь-якому підприємстві, але організовується по-різному за структурою та методами. Організація внутрішньо-господарського контролю покладена на керівника підприємства. На підставі затвердженого плану працівники, зайняті управлінням, здійснюють систематичний поточний контроль за діяльністю підрозділів підприємства. За результатами контрольних перевірок керівництво підприємства приймає рішення про усунення причин, що негативно впливають на діяльність підприємства.

Висновки. Отже, для впровадження ефективної системи внутрішнього контролю витрат потрібно насамперед розробити внутрішні стандарти контролю, здійснити його автоматизацію та удосконалити нормативно-правову базу стосовно внутрішнього контролю. Система внутрішнього контролю впливає як на фінансовий стан, так і на результати господарської діяльності, тому з метою забезпечення її об'єктивності та неупередженості слід впроваджувати якісний внутрішній контроль за витратами підприємства.

УДК 657

Полішко В.А., факультет Управління і технологій, група 4-ОА
Науковий керівник: к.е.н. Безчасний О.У.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ГРОШОВИЙ ПОТІК»

Анотація. Розглядаються підходи різних авторів до визначення дефініції "грошовий потік" та їх класифікація в залежності від широти визначення і погляду на рух грошових коштів як на процес або як на результат.

Постановка проблеми. Важливість дослідження питання грошових потоків обумовлюється тим, що вони обслуговують господарську діяльність підприємства в усіх її напрямках. Від якісного управління грошовими потоками залежить подальший розвиток підприємства та кінцевий результат його господарської діяльності. В той же час, наукові та практичні результати досліджень як і їх сприйняття значною мірою залежать від застосованої термінології, яка на даний час не є повністю узгодженою та потребує подальшого розвитку, уточнення та узагальнення. Зокрема термін "грошовий потік" має багато визначень, які інколи не пов'язані одне з одним, що може привести до його неправильного тлумачення.

Метою дослідження є систематизація та узагальнення визначення дефініції "грошовий потік" в залежності від її використання.

Основні матеріали дослідження. Значний внесок у розвиток теоретичних проблем управління грошовими потоками на підприємстві та висвітлення сутності категорії «грошові потоки» належить зарубіжним та українським вченим: Бланку І.А., Бочарову В.В., Є. Брігхему, Дж. К. Ван Хорну, Е. Нікхбахту, Райсу Т., Лігоненко Л.О., Поддєрьогіну А.М., Терещенко О.М., Кінгу М.М., Тяну Р.Б. та ін. економістам. В наш час досі використовують неоднозначні визначення науковці та провідні економісти, такі як: Ясишена В.В., Пославська Л.І., Іщенко Н.А., Чік М.Ю. та інші.

За підсумками аналізу визначень категорії "грошовий потік" можна виділити статичний та динамічний підходи до її формулювання різними авторами. При статичному сприйнятті грошового потоку він розглядається як результат руху грошей, визначений та зафіксований на певний момент часу. Динамічне сприйняття показує живий динамічний процес надходження та вибуття грошей в часі.

Інша відмінність у визначенні – розгляд грошового потоку як об'єкту, пов'язаного виключно з грошовими коштами, більш розширене тлумачення, яке торкається інших економічних категорій та формулювань, в яких автори визначають грошові потоки застосовуючи термінологію, безпосередньо не пов'язану з грошима.

Комбінація цих визначень дозволяє віднести визначення того або іншого автору до однієї з шести класифікаційних груп.

До першої групи належать визначення Е. Нікхбахта та А. Гропеллі, які визначають грошовий потік як міру ліквідності компанії, що складається з «чистого доходу і безготівкових витрат, таких як амортизаційні відрахування».

Вузьке визначення терміну «грошовий потік», розглядаючи його як результат наводяться такими авторами як І.А. Бланк та О.О. Терещенко. І.А. Бланк уявляє грошовий потік як «фінансовий кровообіг» господарського організму підприємства. Головною ціллю досягнення високих кінцевих результатів господарської діяльності підприємства – це ефективно організовані грошові потоки, які є найважливішим симптомом його «фінансового здоров'я», а грошові потоки визначаються як сукупність генерованих надходжень у часі.

І.В. Ліпсіц розширяє статичне визначення грошового потоку, визначаючи що потік грошей – сума прибутку (до оподаткування), амортизаційних і резервних відрахувань різного роду, врахованих у бухгалтерських реєстрах, але не виплачених у готівковій формі на сторону».

Визначення Лігоненко та Ситника «грошові потоки підприємства – це система розподілених в часі надходжень та видатків грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю і супроводжують рух вартості, ви-

ступаючи зовнішньою ознакою функціонування підприємства» може бути віднесено до шостої групи за запропонованою класифікацією.

М.А. Поддерьогін зазначив що «всі грошові потоки генеровані суб'єктом господарювання протягом певного періоду, що аналізується». Його думку розширює Н.А. Іщенко, вказуючи, що грошовий потік – це сукупність розподілених у часі фактів вибуття грошових коштів та їх еквівалентів, що генеруються суб'єктом господарювання у результаті його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Найбільш широко розкрили термін «грошові потоки» вчені Ясишена В.В. та Пославська Л.І., визначивши, що це процес руху надходжень і видатків грошових коштів та їхніх еквівалентів за визначеними часовими інтервалами, що генерується його господарською діяльністю та пов'язаний з зовнішніми і внутрішніми факторами простору, структури, ризику і ліквідності.

Формулюючи визначення, слід з обережністю ставитися до застосування слова «рух». Більшість авторів схиляються до того, що грошові потоки виникають у процесі взаємодії підприємства із зовнішнім світом та поділяються на вхідні та вихідні. В той же час слово "рух" не виключає внутрішнє переміщення грошей та зміну їх форми, що не призводить до виникнення грошових потоків. Тому доцільно замість слова «рух» застосовувати словосполучення «надходження та вибуття».

Висновки. Дефініція "грошовий потік" є контекстозалежною. Коли йде мова про результат діяльності підприємства, який виражено у зміні залишків його грошових коштів, наприклад, по відношенні до статті "Чистий грошовий потік" у фінансовій звітності, доцільно застосовувати статичний підхід.

В такому випадку грошовий потік може бути визначений як "результат надходження та вибуття грошей, визначений на певний момент часу".

Якщо ж мова йде про фінансове планування або управління грошовими коштами, доцільно застосовувати динамічний підхід, запропонований МСБО 7 "Грошовий потік – це надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів".

Отже, спираючись на думки вчених, можемо зробити висновок, що однозначного тлумачення даного поняття немає та кожен відкриває це визначення для нас з нової сторони, з одного боку розширюючи та поглиблюючи його тлумачення та можливості для застосування, а з іншого боку – збільшуючи елемент невизначеності та ризику некоректного застосування та сприйняття.

УДК 657.4

Применко А.О., факультет Управління і технологій, група 4-ОА
Науковий керівник: к.е.н., доцент Афанас'єва І.І.

ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ АУДИТУ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. Дано характеристику нормативних актів, що регулюють аудиторську діяльність в країнах ЄС та Україні; визначено основні положення прийнятого Закону «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Постановка проблеми. Вимоги вступу України в ЄС – це тернистий та повільний шлях, починаючи з інфраструктури країни в цілому та закінчуючи зміною законів, нормативних актів та адміністративних положень, які стосуються певних видів підприємств. І перед нашою країною постала низка зовсім нових завдань, від результату яких буде залежати місце держави серед інших європейських країн. Одна з найголовніших змін – це, звичайно, наша законодавча база в сфері проведення аудиту. Тому що, з одного боку, здійснення аудиторської діяльності, фінансового контролю та бухгалтерського обліку відповідають новому українському законодавству та мають свої особливості, а з іншого – економічні процеси сучасної Європи створюють необхідність в гармонізації національного законодавства у сфері аудиту із законодавством Європейського Союзу. І через це, незалежний аудит як форма контролю набуває все більшої актуальності та потребує вдосконалення нормативної бази.

Основні матеріали дослідження. Процес впровадження директив в дію йде через дискусію широкого колу науковців та громадських організацій, вибору певного варіанту дій. Залучати кошти інвесторів для компаній та не виходити на фондові ринки – це одна з можливостей, яка прописана в директивах. Але також ще багато таких пунктів директиви, які повинні пройти через щільне обговорення та вивчення.

Директива ЄС з обов'язкового аудиту складає основу правової бази, що визначає характеристики системи суспільного нагляду. Існує певний мінімум «обов'язкових» вимог щодо ефективної системи суспільного нагляду, наведених Директивою, які включають:

- незалежність від представників професії,
- відповідальність за проведення перевірок з контролю якості
- належний рівень фінансування, наявність кадрів.

В деяких моментах, Директива надає можливість вибору щодо організації та функціонування ефективної системи суспільного нагляду із врахуванням індивідуальних обставин та існуючої бази.

В останні роки на міжнародному рівні було прийнято декілька важливих документів, які направлені на подолання занепокоєності щодо якості аудиторських послуг, а саме:

- Директива ЄС із Статутного Аудиту 2006/43/EC, із змінами та доповненнями згідно Директиви ЄС 2014/56/EU від травня 2014;

- Регламент № 537/2014 щодо статутного (обов'язкового) аудиту компаній суспільного значення;

- Пояснення щодо Міжнародних Стандартів Аудиту (ISAs) та Міжнародного Стандарту з Контролю Якості (ISQC), надане Радою Міжнародних Стандартів з Аудиту та Впевненості (IAASB);

- Основи Якості Аудиту, які розроблені IAASB.

Всі ці проекти доводять, що аудит допомагає в прогресі демократизації суспільної сфери та економіко-правових відносин.

Саме в Україні застосування Міжнародних стандартів аудиту почалося в 2003 році. На сьогодні МСА це вже контроль якості, огляду, аудиту та інших послуг.

У зв'язку зі змінами у законодавстві велика кількість суб'єктів аудиторської діяльності на ринку України зазнала кризи. Тенденція на скорочення числа аудиторських фірм за останні роки спостерігається вже за низкою інших причин (зменшення клієнтської бази, зниження доходів за надані послуги). В свою чергу це призвело до того, що на ринку залишились аудитори - підприємці та малі аудиторські фірми.

Закон «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 01.01.2018 р. включає наступні розділи:

1. Загальні положення.
2. Сертифікація аудиторів та реєстр аудиторських фірм і аудиторів.
3. Аудиторська палата України.
4. Порядок проведення аудиту й надання інших аудиторських послуг.
5. Права і обов'язки аудиторських фірм в аудиторів.
6. Відповідальність аудиторів та аудиторських фірм.
7. Прикінцеві положення.

Прийнятий Закон містить наступні суттєві зміни:

1. Пропонується створити Орган суспільного нагляду (включає Раду нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекцію із забезпечення якості), який насамперед буде здійснювати контроль за якістю аудиторських послуг, що надаються підприємствам, які становлять суспільний інтерес.

2. Підвищено вимоги до аудиторів, що надаватимуть послуги підприємствам, які становлять суспільний інтерес. З метою позабюджетного фінансування діяльності із забезпечення якості аудиторських послуг запроваджуватиметься механізм фінансування діяльності Органу суспільного нагляду та Аудиторської палати України, який передбачає сплату фіксованого внеску та змінної складової за договорами обов'язкового аудиту.

3. Встановлено новий порядок атестації аудиторів, для забезпечення гарантій високого рівня їх знань. Отримати сертифікат аудитора буде складніше. Аудиторам необхідно буде скласти іспит із 14 дисциплін на знання теоретичного матеріалу та один іспит на підтвердження кваліфікаційного рівня.

4. Запроваджується механізм страхування професійної відповідальності аудиторів перед третіми особами.

5. Буде створено єдиний реєстр аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, у зв'язку з чим буде зменшено витрати аудиторських компаній на навчання та сертифікацію в різних регуляторних органах.

На сучасному етапі євроінтеграції ринок аудиту потребує впровадження ефективної системи контролю якості аудиторських послуг відповідно до положень Європейського законодавства. В першу чергу реформуванню повинен підлягати процес сертифікації аудиторів, професійної підготовки та підвищення кваліфікації для досягнення повної компетенції справжнього аудитора.

Висновки. Головним здобутком змін у національних законах є приведення законодавства України у сфері діяльності аудиторів до законодавства ЄС, що дозволить покращити міжнародний авторитет країни, сприятиме економічному зростанню у світовій економіці. Але побудувати досконалий механізм фінансового контролю в суспільстві без критики й обговорення потрібних кроків та без застосування професійних знань неможливо.

УДК 657

Проценко Л.А., факультет Управління і технологій, група І-ОіО маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Колумбет О.П.

ПРИБУТОК ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто суть та значення прибутку. Розкрито роль прибутку в забезпеченні сталого розвитку підприємства.

Постановка проблеми. Забезпечення динаміки сталого розвитку підприємства значно залежить від фінансування процесу розширеного відновлення, впровадження інновацій. Тому важливим є отримання прибутку певної величини та якості, адже він є одним з основних джерел фінансування відновлення. Але в сучасних умовах розвитку економіки України це є досить проблемним питанням. Адже в економіці нашої країни протягом довгого часу спостерігались негативні процеси: морального та фізичного зносу основних засобів, багато підприємств довгий час не отримували прибутку. Ефективно побудована система управління прибутком забезпечила б прибутковість підприємства в майбутньому. А це вимагає точного розуміння сутності та змісту прибутку, його ролі в забезпеченні сталого розвитку, що є досить важливим і складним питанням.

Основні матеріали дослідження. Метою діяльності будь-якого підприємства є отримання позитивного фінансового результату. Прибуток є фінансово-економічним показником, який найбільш точно характеризує фінансовий стан суб'єкта господарювання та дає уявлення про економічний потенціал його розвитку. Питанню прибутку, його формування, ефективного використання та управління прибутком присвячені праці видатних вітчизняних і зарубіжних науковців. Ці питання були розглянуті у працях Ю.Ф. Брігхема, Ф.Ф. Бутинця, І.О. Бланка, М.Д. Білик, А.Г. Загородного, К. Маркса, С.В. Мочерного, А.М. Поддерєгіна, С.Ф. Покропивного, Д. Рікардо, А. Сміта, В.В. Стасюк.

Прибуток як економічна категорія виник з появою товарно-обмінних відносин. Проаналізувавши праці вчених-економістів, можна сказати, що підходи до визначення сутності прибутку протягом століть не змінювалися, однак змінювалися сфери та джерела утворення прибутку, фактори впливу на розмір прибутку.

Складність розуміння сутності прибутку зумовлена різноманітністю інтересів, які він відображає. Для підприємців і бухгалтерів протиріччя найбільш виражено проявляється під час формування і відображення його в бухгалтерському обліку. Тракткування дефініції «прибуток» в літературі з економіки та бухгалтерського обліку та в законодавчих і нормативних актах відрізняється. Наприклад, Бланк І.А. прибуток розглядає як втілення у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності. Мочерний С.В. вважає прибутком перетворену, похідну форму додаткової вартості, яка в кількісному виразі є різницею між ціною продажу товарів і витратами капіталу на її виробництво. За К. Марксом прибуток – це перетворена форма додаткової вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом. У Поддерєгіна А.М. прибуток – це частина заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. А у Покропивного С.Ф. прибуток розглядається як та частина виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на ви-

робничу і комерційну діяльність підприємства.

Сьогодні в економічній теорії виділяють декілька підходів до трактування поняття «прибуток» – економічний та бухгалтерський. Вони відрізняються за змістом та величиною.

При бухгалтерському підході прибуток – це фактичний приріст власного капіталу протягом звітного періоду, що визначений за даними бухгалтерського обліку. При розрахунку відображаються лише явні доходи і витрати, тобто ті, які можуть бути точно визначені й обчислені. Неявні доходи й витрати – такі, які мають альтернативний характер і могли б бути наслідком прийняття різних варіантів управлінських рішень, разом з доходами та витратами, визнаними у бухгалтерському обліку, використовуються для визначення економічного прибутку. Тобто, економічний прибуток відображає максимальні вигоди використання вкладеного капіталу, а також господарського потенціалу підприємства.

У нормативно-правовій базі України значення поняття «прибуток» наводиться у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Там вказується, що прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Це

визначення не повністю розкриває зміст даного поняття. Воно скоріше прояснює порядок розрахунку, прибуток з точки зору бухгалтерського обліку.

Економічний підхід є більш корисним для розуміння сутності прибутку, бухгалтерський – для розуміння логіки та порядку його практичного розрахунку. Економічну роль прибутку за ринкових умов господарювання можна описати так: прибуток є головною метою підприємницької діяльності; це найважливіший фінансово-економічний показник, який найбільш точно характеризує фінансовий стан суб'єкта господарювання; стимулом економічної діяльності підприємства; він є основним джерелом забезпечення внутрішньогосподарських потреб підприємств та формування дохідної бази бюджетних ресурсів різних рівнів, позабюджетних та благодійних фондів. Велика роль прибутку в розвитку економіки та забезпеченні сталого економічного розвитку підприємства визначає необхідність ефективного управління ним.

Сьогодні в умовах економічної кризи в Україні збільшення прибутку підприємствами є досить проблематичним і важливим питанням. Адже, багато підприємств та комерційних установ не отримують прибутку, що призводить до їх ліквідації та банкрутства. Основна причина цього – недосконала або неефективна побудова система управління прибутком. Дієва система управління прибутком передбачає визначення таких основних елементів як мета, принципи й завдання управління, механізм управління, організаційне забезпечення, інформаційне забезпечення, методи аналізу прибутку, контроль за виконанням плану з прибутку. Управління прибутком являє собою процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу та використання на підприємстві з метою максимізації добробуту влас-

ників підприємства в поточному та перспективному періодах. Формування прибутку відбувається переважно в процесі операційної діяльності. Тому максимізації прибутку може досягти шляхом збільшення обсягів діяльності підприємства, ефективним управлінням витратами, оптимізацією складу та структури обігових коштів, підвищенням продуктивності праці та системи управління підприємством.

На процес формування прибутку впливають як внутрішні, так і зовнішні чинники. До зовнішніх чинників належать місткість ринку, платоспроможність споживачів, економічні умови господарювання, державне регулювання діяльності підприємств, робота конкурентів. До внутрішніх чинників відносять обсяг виготовлення та реалізації продукції, собівартість виробництва, ціна та асортимент реалізованої продукції, фінансовий менеджмент. Політика управління розподілом прибутку підприємства повинна відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, має бути спрямована на отримання максимального розміру позитивного фінансового результату завдяки виконанню комплексу завдань, які стосуються збільшення розмірів його діяльності, ефективності управління витратами, підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, підвищення продуктивності праці та порядку управління суб'єктом господарювання.

Висновки. У науковій літературі існують різні підходи до визначення категорії «прибуток». Безсумнівним є те, що прибуток як економічна і як бухгалтерська категорії є найважливішим показником фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності. Підсумувавши, можна сказати, що прибуток – це різниця між доходами від певної діяльності й витратами на її здійснення та є визначальним критерієм ефективності діяльності. Прибуток виступає не лише стимулом господарської діяльності підприємств, а й основним джерелом сталого розвитку. За сучасних умов розвитку економіки України великого значення набуває необхідність розробки рекомендацій по підвищенню ефективності управління прибутком.

УДК 911.3

Бабієць В.В., факультет Управління і технологій, група ТЛ-17маг
Науковий керівник: к.е.н., доцент Познякова О.В.

ІННОВАЦІЇ В СФЕРІ АГРОЛОГІСТИКИ

Анотація. Проаналізовано сучасні інноваційні технології, які можна використовувати в сільському господарстві. Висвітлено основні можливості розвитку сучасних інноваційних технологій у всіх секторах аграрної сфери.

Постановка проблеми. Агрологістика – одна з галузей, що найбільш динамічно розвиваються в Західній Європі. В Україні агрологістика, на відміну від загальної транспортної логістики, перебуває на початковому етапі свого розвитку, але є надзвичайно перспективним напрямком. Розвиток агрологістики дасть можливість вивести сільське господарство країни на принципово новий рівень. За результатами узагальнених досліджень було виявлено, що провідні компанії, які займаються рослинництвом, активно шукають інноваційні рішення, здатні підвищити ефективність та продуктивність діяльності.

Побудова інноваційної логістичної стратегії діяльності підвищує конкурентоздатність підприємства, ефективність підприємницької діяльності, дозволяє розвивати й удосконалювати структуру бізнесу у відповідності до міжнародних стандартів.

Основні матеріали дослідження. До технологічних рішень, які наразі можуть підвищити ефективність функціонування агросектору, слід віднести наступні:

1. Картографія. Коли йдеться про агрогалузь, в якій основна діяльність здійснюється на полях, де залучена значна кількість як техніки, так і людських ресурсів – важливість геопросторового фактору зростає до 95%. Застосування сучасних електронних картографічних рішень має ключове значення в даній сфері і допомагає вирішувати багато типових проблем агрокомпаній. Можна легко дізнатись площу ділянки, культуру, яка на ній вирощується, середні показники родючості чи ефективності, історію попередніх посівів, останню дату внесення добрив та безліч іншої необхідної інформації відповідно до потреб користувача. Наразі використовують електронні карти, на які нанесено чіткі межі певних ділянок з можливістю їх корекції. Ділянки легко вирізняються візуально, надається можливість в 1 клік переглянути повну інформацію про кожну ділянку в залежності від потреб користувача.

Супровідна електронна документація, а саме: паспорти об'єктів, протоколи, фото, може також бути прикріплена до ділянок на онлайн-карті і відображатись при детальнішому вивченні ділянки, що на екрані.

2. Цифрові моделі рельєфу. Це додаткове відображення на карті рельєфності земельних ділянок, оскільки ці дані є дуже інформативними. Адже низинні ділянки землі зазвичай схильні до підтоплень, в той час як ділянки на підвищеннях можуть страждати від засух. Відповідно, можна ефективно налагоджувати зрошувальну систему, а також здійснювати посів вологолюбних чи вологостійких рослин у оптимальних для цього місцях.

3. **Логістичні рішення.** Сьогодні уже є чимало ефективних логістичних IT-рішень, які вирішують задачу побудови оптимальних маршрутів для збору та доставки готової продукції від заготівельників до складу чи заводу. Маршрути будуються за допомогою спеціальних алгоритмів в режимі реального часу таким чином, щоб максимально ефективно використати наявний автопарк компанії для вчасного та якісного збору продукції і доставки її у певні пункти у визначений час.

4. Інтеграція з системами електронного документообігу значно спрощує обмін інформацією між суміжними підрозділами агрокомпанії. Ці всі IT-рішення можуть бути реалізовані як комплексно з логістичними, так і окремо, якщо підприємство уже використовує інше облікове чи складське програмне забезпечення.

5. **Аналітика та планування.** Аналітичні системи вирішують такі питання: планування оптимального сусідства рослин, чергування насаджень з року в рік, планування можливості змішаних посадок, на основі ведення архіву посівів і зборів та застосування визначених правил оптимізації даних процесів. Такі системи дають можливість автоматичного прорахунку потреби в насінні, добривах та засобах захисту рослин, а також забезпечують функцію ефективного управління бюджетом компанії.

Ефективні системи планування дозволяють максимально зменшити залежність посадки поля від кліматичних умов, використовувати особливості погоди на свою користь, автоматизувати систему поливу, планувати внесення добрив на основі аналізу стану полів, моніторити наявність шкідників та планувати внесення пестицидів лише тоді, коли це насправді необхідно. Електронний агрохімічний паспорт кожного поля може бути доступним у вашому комп'ютері чи на вашому мобільному пристрої всього за натиском однієї кнопки, а збереження даних у «хмарі» дозволить доступ із будь-якого зручного для користувача місця розташування.

7. **Спеціалізовані CRM та HRM системи** дозволяють спростити процес управління взаємовідносинами з персоналом, клієнтами, партнерами, надають можливість в онлайн-режимі видавати інструкції працівникам та реагувати на їх запити.

8. **Використання мобільних додатків,** за допомогою яких відстежуються та контролюються транспортні засоби, а також контроль, нагадування, попе-

редження, супровід та підтримка водіїв. Уся необхідна інформація знаходиться прямо в руках у працівника у будь-якому місці, будь-якої миті. Такі програми допомагають миттєво вносити дані в систему та ділитись ними із іншими працівниками.

9. Використання дронів забезпечить площову або репрезентативну аерофотофотозйомку і аналіз отриманих даних. Ми отримуємо аерофотознімки поля з високою роздільною здатністю. Це дозволить агроному краще оцінювати стан врожаю. Також завдяки матеріалам одержуваних від дронів агроном зможе більш точно визначати потребу в зрошенні і добриві врожаю.

Дрони і безпілотні літальні засоби можуть охороняти сільськогосподарські культури та в режимі реального часу забезпечувати передачу інформації про порушення, крадіжки, пожежі та інші непередбачені обставини, які можуть трапитися на полі та вплинути на урожай. При цьому дуже важливим є фактор швидкості: швидке переміщення безпілотників і дронів у просторі дозволяє відстежувати будь-які зміни, зберігаючи при цьому високу якість зображення.

10. Занесення трихограмми, яка являє собою дрібну комаху-метелик, розміром не більше 1 мм. Трихограмма використовується як органічний засіб для боротьби зі шкідниками посівів. Розповсюджувати трихограму можна різними способами, але один з найдієвіших – розпорошувати трихограму безпілотниками.

11. Переробка соломи в паливні брикети. Альтернативою деревинним відходам для пресування паливних брикетів є сільськогосподарські відходи (солома і лушпиння зернових культур – рису, кукурудзи, соняшника). Сільськогосподарські відходи можуть бути значним джерелом палива для більшості сільських регіонів, особливо в регіонах з невеликими лісовими масивами.

Висновки. Отже, агрологістика – порівняно новий та надзвичайно ефективний механізм, який може вивести на новій рівень сільське господарство в Україні. На сьогоднішній день розвиток агрологістики в Україні перебуває на початковому етапі, але за умови раціонального подолання основних перешкод шляхом впровадження інновацій, розвитку цього напрямку та створення умов для покращення системи агрологістики на сільгосппідприємствах України варто відзначити великі перспективи розвитку даної галузі в нашій країні.

Наведенні інноваційні рішення дозволяють підвищити ефективність функціонування та конкурентоспроможність агропідприємств, знизити витрати на транспортування та зберігання продукції.

УДК 658.7

Бойко А. В., факультет Управління та технологій, група І-ТЛ-І7 маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Шкуренко О.В.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. Розглянуто сутність стратегічного планування логістичних операцій на транспортних підприємствах. Виділено стратегічні напрямки та стратегічні цілі при плануванні логістичних операцій.

Постановка проблеми. За розмірами, обсягами перевізної роботи залізниці України займають друге місце на просторі колії 1520 мм. Загальна експлуатаційна мережа залізниць України складає 20 969 км і посідає четверте місце в Європі після Німеччини, Польщі та Франції. За обсягами вантажних перевезень залізниці України займають четверте місце на Євразійському континенті, поступаючись лише залізницям Китаю, Росії та Індії. Вантажонапруженість українських залізниць в 3-5 разів перевищує відповідний показник розвинених європейських країн, але не дивлячись на всі ці дані, залізниця в Україні знаходиться в занепаді.

Основні матеріали дослідження. Залізничний транспорт України, знаходиться у вкрай тяжкому стані. За останні десятиріччя оновлення основних фондів, в основному, забезпечувалось за рахунок власних коштів залізниць (за рахунок своїх коштів Укрзалізниця задовольняє потребу в капітальних інвестиціях лише на 5-6 відсотків). На сьогодні технічний ресурс залізниць практично вичерпано, що несе загрозу їх подальшому ефективному та безпечному функціонуванню. Такий критичний стан українських залізниць викликаний тим, що залізнична галузь сьогодні працює за старими принципами, які не відповідають сучасними світовим тенденціями організації роботи залізничного транспорту, роблять її функціонування неефективною та ускладнюють подальший розвиток, стримуючи надходження в галузь інвестицій, ускладнюють співробітництво з приватними компаніями. В рамках відсутності реформ, найбільш негативні чинники, що впливають на розвиток залізничного транспорту можливо узагальнити наступним чином:

- відсутність конкуренції, а отже відсутність у суб'єктів господарювання галузі мотивації до підвищення ефективності своєї роботи та якості послуг, розширення їх переліку;
- жорстке державне регулювання тарифів на залізничні перевезення, яке не дозволяє вчасно реагувати на зміну ситуації на ринку транспортних послуг;

- значне фінансове навантаження Укрзалізниці соціальними функціями держави (перевезення пільгових категорій пасажирів, зобов'язання перевозити пасажирів в приміському сполученні за тарифами, що значно нижчі за собівартість);

- відсутність державних інвестицій в галузь – не зважаючи на положення статі 10 чинного Закону України «Про залізничний транспорт»;

- висока ступінь зносу основних фондів галузі, що перевищує 80 %, в першу чергу це стосується тягового рухомого складу;

Залізниці України стоять сьогодні на порозі корінних структурних перетворень, які обумовлені необхідністю формування в галузі ринкових відносин і конкурентної середовища, що потребує прийняття принципових рішень на державному рівні по вдосконаленню структури, методів та принципів управління.

Стратегічне планування – це основна функція стратегічного управління підприємством. Воно визначає раціональне поєднання перспективних планів діяльності підприємства, встановлення чіткого порядку їх розробки, визначення планових показників і критеріїв оцінки діяльності персоналу, здійснення планів і контроль за їх виконанням. Стратегічне планування логістики реалізується через: розподіл ресурсів; адаптацію до зовнішнього середовища; внутрішню координацію та організаційне стратегічне передбачення. Залізничний транспорт займає провідне місце у задоволенні потреб економіки та населення України в перевезеннях, є важливим фактором забезпечення соціально-економічного зростання і зміцнення обороноздатності держави, розвитку її зовнішньоекономічних зв'язків.

Стратегічними напрямками слід визначити наступні:

1. Створення нової ефективної моделі державного управління та регулювання залізничним транспортом. Підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі,

2. Створення європейської системи забезпечення безпеки перевезень на залізницях

3. Забезпечення доступності та покращення якості залізничних транспортних послуг.

4. Удосконалення логістичних технологій та інтеграція в міжнародні транспортні системи.

Стратегічні цілі:

1. Створення європейської системи забезпечення безпеки перевезень на залізницях.

2. Забезпечення доступності та покращення якості залізничних транспортних послуг.

3. Удосконалення логістичних технологій та інтеграція в міжнародні транспортні системи

В стратегії формування логістичних систем підприємств залізничного транспорту повинно враховуватись те, що просування матеріальних потоків повинно здійснюватися кваліфікованим персоналом за допомогою різноманітної техніки: транспортні засоби, вантажно-розвантажувальні пристрої та інші. У логістичний процес залучені різні будівлі і споруди, перебіг процесу істотно залежить від ступеня підготовленості до нього самих рухомих і періодично накопичуваних в запасах вантажів. Стратегія формування логістичних операцій підприємства залізничного транспорту повинна ставити і вирішувати завдання проектування гармонійних, узгоджених логістичних систем, із заданими параметрами матеріальних потоків на виході.

Висновки. Реалізація Стратегічного плану дасть змогу забезпечити:

- для громадян – підвищення якості залізничних транспортних послуг; забезпечення безпеки транспортування; забезпечення високих соціальних стандартів громадських послуг, підвищення якості праці залізничників;

- для суб'єктів підприємницької діяльності – забезпечення прозорості та недискримінаційного доступу до залізничної інфраструктури для користувачів різних форм власності; формування на залізничному транспорті сучасних ринкових відносин та підвищення його конкурентоспроможності; розширення можливостей підприємницької діяльності у сфері залізничного транспорту; підвищення інвестиційної привабливості підприємств залізничного транспорту.

- для держави – підвищення ефективності системи державного управління та регулювання; підвищення рівня забезпечення економічної та оборонної безпеки держави; забезпечення ефективного управління майном підприємств залізничного транспорту та його розвитку; більш повне використання транзитного потенціалу України, прискорення темпів євроінтеграції України.

УДК 658.7:330

Вишневецька К.В., факультет Управління і технологій, група 3-МО

Науковий керівник: к.е.н., доцент Попова Ю.М.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДИСТРИБУЦІЙНОЇ ЛОГІСТИКИ ТА МАРКЕТИНГУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Анотація. Робота направлена на те, щоб висвітлити необхідність інтеграції логістики та маркетингу з метою забезпечення подальшого успіху підприємства і дослідити чинники впливу на його зовнішнє й внутрішнє

Постановка проблеми. Сьогодні все частіше ми можемо помітити зв'язок між розподільчою логістикою та маркетингом. Логістика, яка стає все більш актуальною, є частиною основної стратегії маркетингу. Для того, щоб підприємство розвивалося та зазнавало подальшого успіху на ринку, необхідна інтеграція логістики та маркетингу. Тому необхідно дослідити чинники впливу як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства, здійснити збір інформації та ретельно її дослідити, щоб виявити сфери у плануванні та організації процесів на підприємстві, де є доцільною ця інтеграція.

Основні матеріали дослідження. Існує тісний зв'язок між ефективним функціонуванням підприємства та маркетинговими інструментами. Зовсім нещодавно логістика і маркетинг були окремими сферами діяльності підприємства. Причинами цьому є:

- відокремлення логістики і маркетингу, якому сприяв витратний підхід, який суперечив маркетинговій ринковій орієнтації;
- незначна роль матеріально-технічного забезпечення в підтримці конкурентної переваги, що призвела до механічного розподілу функцій логістики і маркетингу, та їх традиційного трактування ;
- недооцінка інформаційного забезпечення та фізичного управління маршрутом товарів в аспекті інтеграційного управління маркетингу.

Надалі, у зв'язку з інтенсивною еволюцією логістики та маркетингу компанії почали використовувати більш широкі поняття управління, які призвели до інтеграції логістики та маркетингу.

Інтеграція маркетингової системи підприємства в оперативні сфери нормативних і стратегічних рішень у сфері логістики відображає її видозміну і реальну позицію дистрибуційної логістики та маркетингу в організаційній структурі управління компанією, забезпечує подальший успіх та потенціал ефективності на ринку.

Можна виділити такі вагомі причини, для чого необхідна інтеграція логістики та маркетингу:

- зменшення життєвого циклу продукту;
- глобалізація та інтеграція ринків;
- зростання ринкового диференціювання;
- вдосконалення рівня та якості обслуговування клієнтів, причиною якого є посилення конкуренції;
- формування і розвиток нових каналів розподілу;
- активізація інновацій у господарській і ринковій діяльності;
- активізація підприємництва;
- впровадження новітніх технологій у сфері розробки товару та інформаційного забезпечення, і також його просуванню та продажу тощо.

Основними спільними ознаками логістики й маркетингу є подібність їх структури постачання та орієнтація на незадоволену споживчу потребу, тоді логістика оптимізує виробничі процеси, а маркетинг стимулює попит.

Інтеграція логістики та маркетингу орієнтується на зростання обслуговування клієнтів. У процесі вироблення стратегії необхідно, щоб впровадження логістики й маркетингу забезпечило загальну підтримку й одночасне досягнення загальних цінностей компанії.

Взаємозалежність маркетингу й логістики також можуть мати назву «маркетингова логістика», завдання якої формуються так:

- передбачення проведення виставок та презентацій, які несуть корисний функціональний характер;
- підготовка до належних умов для виставки та презентації;
- поставка необхідного розміру замовлення;
- реалізація обслуговування можливих клієнтів;
- приймання на роботу кваліфікованих спеціалістів;
- оцінка виставки в термінах логістичних процесів.

Логістичне та маркетингове управління визначає об'єднання і зв'язок двох понять, з одного боку – маркетингу, оскільки поняття зосереджені на керуванні компанією, а з іншого – логістики, адже на потоки орієнтоване поняття управління. Ці поняття визначають стратегію впливу компанії на ринок та на основі його орієнтації об'єднуються.

Основними критеріями управління компанією є логістика та маркетинг, вони тлумачаться як істотні сфери інтеграційних і функціональних процесів у компанії.

Отже, особливу увагу при розробці стратегії потрібно зосередити на відношенні між стратегією маркетингу і логістики.

На сучасному етапі логістичне та маркетингове управління визначає зв'язок таких понять: з одного боку воно розглядається як задоволення потреб користувача, що досягається шляхом координації діяльності маркетингу з приводу ціни, продукту, розподілу і просування, пропонуючи користувачу логістику місця і часу, а з іншого – отримання відповідного рівня доходу компанією на перспективу зниження повних логістичних витрат.

Отже, щоб досягти найвищого рівня обслуговування клієнта логістика використовує такі маркетингові інструменти, як цінова політика, продуктова політика, логістика-мікс, політика збуту і просування.

Висновки. Відділ розподільчої логістики займається підготовкою та збиранням інформації про продажі, замовлення, сервісне обслуговування й гарантії. Ця інформація використовується й аналізується під час розподілу товарів, планування його виробництва, запасних частин тощо. І тому така інформація потребує оцінювання:

- зміни переваг клієнтів;
- зміни попиту на типи продуктів;
- можливості підвищення рівня обслуговування споживача.

Для того, щоб компанія могла досягти стратегічного рівня управління, їй потрібно оперувати інформацією у сфері логістики і маркетингу, яка в свою чергу повинна володіти інформацією про потреби користувача, що виходить з різних внутрішніх і зовнішніх джерел.

Зовнішня інформація надходить на підприємство в результаті виконання моніторингу логістичних та маркетингових досліджень, а вони в свою чергу охоплюють джерела збирання первинних і вторинних даних.

УДК 658.7

Гайовий П.О., факультет Управління і технологій, група ТЛ-17маг

Науковий керівник: к.е.н., доцент Попова Ю.М.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ТРАНСПОРТНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. *Висвітлено питання щодо особливостей управління запасами на транспортному підприємстві. Надається аналіз проблем управління запасами та обґрунтування щодо ефективності системи управління запасами в логістиці.*

Постановка проблеми заключається у визначенні ефективності логістичного підходу до управління запасами залізничного транспорту з урахуванням специфіки галузі.

Проблеми управління запасами:

- помилки в складському обліку (дані повинні бути достовірними);
- відсутність чітких методів і моделей управління запасами;
- проблеми з бюджетуванням.

Головне місце в системі управління поточними активами кожного суб'єкта господарювання займають питання управління запасами. На сьогодні проблема оптимізації запасів є досить актуальною для підприємств України, знаходження ефективних шляхів оптимізації запасів та їх адаптація до специфіки функціонування вітчизняних підприємств дасть змогу суттєво зменшити витрати суб'єктів господарювання, підвищити ефективність та забезпечити отримання максимального прибутку.

Основні матеріали дослідження. Управління виробничими запасами виконує слідуючи функції: розробка норм запасів по всій номенклатурі матеріалів, які використовуються на підприємстві; правильне розміщення за-

пасів на складах; організація діючого оперативного контролю за рівнем запасів і прийняття мір для підтримки їх стану; створення необхідної матеріальної бази для розміщення запасів і забезпечення кількісного і якісного зберігання. Управління запасами має два основні аспекти. Один стосується забезпечення підприємства виробничими запасами для виготовлення необхідного продукту в достатній кількості, у визначені терміни та в потрібному місці. Другий аспект пов'язаний з витратами на підтримання певного рівня запасів. Виходячи з цих положень на підприємстві регулюють рівень матеріальних запасів виробництва. При цьому визначають терміни та обсяги замовлень (коли та скільки замовляти) і розробляють моделі, які допомагають у прийнятті таких рішень.

Ефективне управління запасами є значущим інструментом збільшення чистого прибутку, позитивного чистого грошового потоку для середнього та великого підприємства, що виробляє матеріальну продукцію.

Ефективне управління запасами необхідне для:

- безперебійного обслуговування споживачів під час сезонного коливання попиту і цін або несподіваного зростання обсягів продажів. Від реакції на потреби ринку залежить стратегія, репутація і оборот організації;
- економії на транспортуванні. Екстрена доставка завжди обходиться дорожче планової, так само, як і дрібний опт в порівнянні з великим;
- розміщення запасів у центрів споживання. Чим ближче товар знаходиться до клієнта, тим вище ймовірність, що він його купить;
- скорочення часу виконання замовлень. Швидкість є одним з ключових конкурентних переваг у боротьбі за клієнтів. В умовах перенасиченості ринку багато споживачів не готові чекати.

Управління запасами являє собою складний комплекс заходів, в котрому завдання фінансового менеджменту тісно переплітаються з завданнями виробничого менеджменту та маркетингу. Всі вони підпорядковані єдиній меті - забезпечення безперебійного процесу виробництва і реалізації продукції при мінімізації поточних витрат по обслуговуванню запасів.

Тому підприємство повинне знайти для себе оптимальне поєднання між витратами і вигод від обраного рівня товарних запасів, щоб визначити, яка величина запасів по кожній товарній групі є достатньою. У якості базових індикаторів якості обраної політики управління запасами можуть вживатися як безпосередні, так і більш узагальнені критерії, а також їх різні комбінації.

Критерії, на які слід орієнтуватися в управлінні запасами. ступінь задоволення попиту, оборотність запасів, рентабельність інвестицій у запаси і кількість покупців, яке може бути задоволено з запасу протягом встановленого періоду.

Таким чином, з введенням бюджетування основними дійовими особами в управлінні запасами стають менеджери зі збуту, чия діяльність починає оцінюватися за відхиленнями від плану продажів «в розрізі асортименту».

Висновки. Економічні відносини, які в значній мірі формуються в умовах невизначеності й нестійкості середовища, вимагають вискооефективних засобів і методів управління господарською діяльністю. На сьогоднішній ефективною системою управління в економіці є логістика. Важливим завданням у логістиці є управління запасами підприємства, в тому числі, встановлювати розмір показників краще за групами ABC, де максимальний відсоток повинен віддаватися першій; проводити розподіл відповідальності за показниками ефективності; впроваджувати автоматизацію, що веде до високої продуктивності праці. Оптимальна система управління запасами при ефективному вкладенні оборотних коштів і зменшенні витрат на зберігання запасів дозволяє забезпечити безперервну роботу виробництва й безперебійне обслуговування споживачів.

УДК 658.7:330

Гладковська А.А., факультет Управління і технологій, група 3-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Попова Ю.М.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІСТИКИ В КРАЇНАХ СНД

Анотація. Проаналізовано досвід іноземних компаній щодо впровадження екологістики. Виділено переваги використання «зеленої» логістики у компаніях Європейського Союзу. Зроблено акцент на умовах, що заважають збільшенню «зелених» технологій на сучасних підприємствах.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день проблема нестійкого розвитку сучасної економіки на початку ХХІ століття придбала новий стан. Стає зрозумілим, що економіка, яка побудована на принципах соціально-природного обігу, не може задовольнити правильному розвитку суспільства, держави та бізнесу. Логістика як сфера практичної діяльності вносить свій негативний внесок в навколишнє середовище. Через це актуальним буде вивчення питань екології в контексті логістичної діяльності.

Основні матеріали дослідження. Сучасні установки сприяють функціональному розвитку підприємств, але в гонитві за тріумфом майже всі забувають про навколишнє середовище. Нинішня логістика зобов'язана відповідати актуальній умові – екологічності. Перспективним розвитком в сфері управління поставками можна назвати «зелену» логістику.

Високий інтерес підприємств до «зеленого» аспекту їх логістичних операцій зумовлено такими тенденціями, як зростання інформованості споживачів, збільшення попиту на професіоналів в області охорони навколишнього середовища, збільшення значущості факторів підтримки та охорони навколишнього середовища, а крім того зростаючий суспільно-політичний вплив і регулювання в даному напрямку. Термін «зелена логістика» означає методи управління ланцюгами поставок і стратегії, які знижують екологічний і ресурсний вплив розподілу потоків.

Перш підприємства зосереджували власні логістичні операції на упаковці, складуванні, обробці використаних матеріалів, зборі відомостей і управлінні вантажопотоком з метою задоволення запитів клієнта при найменших витратах. Зараз, навколишнє середовище - один з основних факторів, що впливають на вартість товаропотоків.

В країнах ЄС, Азії та Америки вже декілька десятиліть використовують «зелену» логістику. Якщо проаналізувати досвід іноземних компаній, то можна виділити наступні чотири фактори, що впливають на «зелену» логістику:

- Безпосередньо компанія.
- Ставлення споживачів.
- Політичний устрій.
- Суспільний устрій.

Дивлячись на досвід інших країн стає зрозумілим, що саме споживач, який усвідомлений в екологічності, є головною рішучою силою для створення політики «зеленої» логістики на підприємствах.

Аналіз наукових розробок щодо впровадження «зеленої» логістики на підприємствах країн СНД дозволив виділити наступні переваги до яких відносяться:

- Вплив зацікавлених організацій, наприклад, Greenpeace щорічно виділяє кошти для підприємств, що впроваджують «зелену» логістику. Наприклад, у 2017 році українському бренду «Соль» було виділено 100 тис. дол. США на впровадження «зелених» технологій у власне виробництво. «Соль» впровадили в своє виробництво натуральні термофарби.
- Екологічні норми. До них слід віднести рівень забруднення атмосфери, води та ґрунту, шумове забруднення, джерелом якого є технічне обладнання та транспорт.
- Розмір підприємств. Мається на увазі, що неважливо якого розміру підприємство.
- Промисловий сектор. Мається на увазі виділення функціональних областей промислового сектору, застосування принципів екологічної логістики в яких може бути економічно доцільно.
- Трудові ресурси і особливості управління персоналом.

В країнах СНД є кілька обмежуючих умов, які заважають стрімкому збільшенню «зелених» технологій:

- Відсутність навичок використання принципів «зеленої» логістики в діяльності підприємства.
- Мала зацікавленість суспільства в питаннях ощадливого природокористування. На жаль, в країнах СНД політика захисту природи вкрай погано розвинена.
- Відсутність фахівців в сфері «зеленої» логістики.
- Недолік державних неминучих до виконання нормативно-правових актів та механізмів, підстібають використання принципів екологічності.
- Дорогі технології.

У країнах СНД довгий час вважалося, що застосування «зелених» технологій призводить до підвищення цін на логістичні послуги. Однак змінивши стратегію і проаналізувавши всі витрати, можна сказати, що «зелена» логістика не тільки зберігає навколишнє середовище, але і цілком здатна знизити витрати підприємства.

Впровадження інноваційних технологій, які використовують вторинну сировину для вироблення корисних ресурсів, необхідних при роботі підприємств вже давно застосовується в розвинених країнах. Наприклад, в Німеччині (м. Штутгарт) на базі лісообробного заводу і меблевого виробництва створена електростанція, що спалює відходи виробництва з метою отримання енергії для роботи самого виробництва, а так само обслуговування прилеглих територій. Ця технологія змогла знизити майже удвічі витрати на електроенергію. Через зниження витрат підприємство мала змогу надати нові робочі місця приблизно для 3 тис. чоловік.

Висновки. Отже, впровадити «зелену» логістику цілком можливо, проте потрібно докорінно змінити мислення людей. В першу чергу потрібно прищепити принципи захисту навколишнього середовища. Ці принципи повинні бути закріплені нормативно-правовими актами. Так само дані принципи повинні бути внесені в корпоративну етику. Перш за все підприємство повинно раціонально використовувати наявні ресурси (використання оборотної тари і її вторинна переробка, зниження енерговитрат за рахунок теплоізоляції складів і застосування сонячних батарей, відмова від паперового документообігу, планування оптимальних маршрутів), підвищити рівень екологічної безпеки і створити всі умови для навчання персоналу.

УДК 65.012.34

Головін М.В., факультет Управління і технологій, група ТЛ-17

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шкуренко О.В.

УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ПОТОКАМИ В ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ

Анотація. *Висвітлено актуальність управління матеріалопотоками в логістичних системах. Доведено, що забезпечення високого рівня якості продукції та надійність її постачання споживачам на основі ефективної системи управління логістичними потоками.*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми оптимізації логістичної системи підприємства та ефективного управління потоками зумовлена тим, що логістика має визначальний вплив на конкурентоспроможність підприємства, його фінансовий стан і фінансові результати. Забезпечення високого рівня якості продукції та надійність її постачання споживачам здійснюється на основі створення ефективної системи управління матеріальними потоками.

Основні матеріали дослідження. Логістична система представляє собою сукупність виробничо-господарських логістичних операцій, метою яких є доставка матеріально-сировинних ресурсів у заданий пункт призначення в необхідній кількості. Під матеріально-сировинними ресурсами можуть розумітися, як предмети праці, так і продукція, призначена для кінцевого споживання.

Поняття матеріального потоку є ключовим в логістиці. Матеріальні потоки утворюються в результаті транспортування, складування і виконання інших матеріальних операцій із сировиною, напівфабрикатами і готовими виробами, починаючи від первинного джерела до споживача. Матеріальні потоки можуть протікати між різними підприємствами або всередині одного підприємства. Перш ніж формулювати визначення матеріального потоку, розглянемо приклад матеріального потоку, що відбувається всередині складу підприємства, що здійснює будівництво.

Сукупний матеріальний потік для всього підприємства визначається підсумовуванням матеріальних потоків, що протікають на окремих ділянках. Таким чином, можна стверджувати, що принципова відмінність логістичного підходу від передуючого йому управління рухом матеріальних ресурсів полягає в тому, що якщо раніше об'єктом управління було певне скупчення окремих матеріальних об'єктів, то за логістичного підходу основним об'єктом став потік.

Ефективність логістичної діяльності не обмежується окремими показниками, а потребує формування та розвитку забезпечуючи підсистем. Варто зазначити, що цей процес має свої особливості на різних за своїм масштабом підприємствах. Ефективність логістичної діяльності на підприємстві визначається: в оптимальній організації постачальницької, виробничої та збутової діяльності підприємства; у скороченні логістичних витрат; в оптимізації матеріальних, фінансових та інформаційних потоків; у виробництві конкурентоспроможної продукції; у виході на нові ринки; у впровадженні науково-технічних досягнень.

Сучасний економічний стан вітчизняних будівельних підприємств характеризується нестійкими тенденціями розвитку, що в основному обумовлюється низкою причин, серед яких сезонне коливання попиту і неможливість створення запасів специфічної продукції даного виду, збільшення цін на товари у послуги галузі даного виду у зв'язку з кризовим станом економіки країни, недостатній рівень якості обслуговування при невисокій еластичності попиту за ціною, а також організаційний консерватизм процесу управління. Ситуація також ускладнюється нестабільністю зовнішнього середовища, неузгодженістю процесів, які відбуваються всередині самих підприємств, що не адекватному ринковим умовам управління господарською діяльністю підприємств. Для забезпечення ефективного функціонування підприємств будівельної індустрії виникає необхідність наукового обґрунтування стратегій їх розвитку.

Система управління матеріальними потоками являє собою організаційний механізм формування планування і регулювання матеріальних потоків у межах внутрішньовиробничої логістичної системи. Можна виділити наступні системи управління матеріальними потоками:

- 1) система планування потреби в матеріалах – MRP;
- 2) система планування розподілу ресурсів – DRP;
- 3) управління матеріальними і інформаційними потоками за принципом «точно вчасно» – JIT;
- 4) оптимізована технологія виробництва – OPT;
- 5) інформаційне забезпечення оперативного управління матеріальними потоками за принципом «точно вчасно» – KANBAN.

Як було зазначено вище, основою системи управління матеріальними потоками є механізм, за допомогою якого здійснюється процес управління. Виділяють два основних таких механізми: *підштовхуюча система та тягнуча система*. Підштовхуючі системи дозволяють забезпечити поточне регулювання і контроль виробничих запасів, погоджувати й оперативно коригувати плани та дії різних служб підприємства – постачальницьких, виробничих, збутових. Тягнуча система – це система організації виробництва, в якій пре-

дмети праці подаються на наступну технологічну операцію в міру необхідності.

Сучасний етап розвитку економіки характеризується нелінійністю протікання процесів. Динамічні зміни зовнішнього середовища, а також процес прогресуючої глобалізації і взаємопогоджуваного стійкого розвитку складних систем відображає істотне превалювання флуктуацій над періодичними впливами, що робить процес управління функціонуванням – складним, вирішення задач якого вимагає кардинально нових концептуальних і методологічних підходів.

Висновки. Отже, основними породуотворюючими елементами у сфері логістики є матеріальні ресурси і продукція, рух яких від джерел виникнення до пунктів споживання характеризується систематичністю, повторюваністю (циклічністю), відносною регулярністю, масштабністю, орієнтацією на задоволення економічних інтересів їх учасників, а також виникненням відповідних інформаційних, фінансових і сервісних потоків. Необхідною умовою існування цих потоків є логістична діяльність із перетворення наявного комплексу вхідних характеристик, притаманних різним породуотворюючим елементам, у бажаний (заданий вимогами споживача) комплекс вихідних характеристик, що його досягають, виконуючи над елементами відповідних потоків логістичні операції. Тому матеріальні потоки та логістична діяльність підприємства щодо їх оптимізації та підвищення ефективності об'єктивно є предметами управління в сфері логістики і, відповідно, повинні бути об'єктом дослідження економічної науки в питаннях пошуку шляхів підвищення ефективності суб'єктів господарювання, які задіяні в логістичних процесах.

УДК:625.421

Гуляєв М.С., факультет Управління і технологій, група І-ТЛ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Познякова О.В.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕТРОПОЛІТЕНУ

Анотація. Розглядаються тенденції розвитку метрополітенів світу з урахуванням інноваційних технологій на прикладі систем обслуговування пасажирів, безпечної організації руху поїздів, ремонтної діяльності та перспектив будівництва нових ліній.

Постановка проблеми. Метрополітен є одним із швидких і зручних видів міського пасажирського транспорту, який здійснює соціально значимі перевезення, тому впровадження сучасних технологій в розвиток цього сектору є

актуальним. Для забезпечення безпечної та безперебійної його роботи, необхідно насамперед будівництво нових станцій та ліній, модернізація вже існуючого комплексу споруд та рухомого складу, а також впровадження інновацій.

Основні матеріали дослідження. Для підвищення ефективної діяльності метрополітену в певних напрямках діяльності можна запропонувати наступне:

1) Обслуговування пасажирів: розширення способів оплати послуг метрополітену, введення диференційованої оплати проїзду, залучення системи «Єдиного квитка» (QR-коди, банківські платіжні картки, оплата через технологію хмарного NFC); покращення архітектурного дизайну станцій, платформ, вагонів метро. Впровадження тематичних вагонів (вагони, стилізовані для дітей, чоловіків, жінок тощо) дозволить, при належному інформуванні пасажирів, обрати для себе цікавий вагон для проїзду; доступність метро для маломобільних груп населення (переобладнання чи будівництво нових маршових сходів, підземних переходів, встановлення візочних підйомників, ліфтів для пасажирів, тактильна плитка для обмежувальної лінії на платформах, подавання особливого звукового сигналу при вході на станцію для незрячих пасажирів, встановлення навігації для незрячих пасажирів, яка виконана технікою письма Брайля тощо); впровадження систем відеоспостереження у вагонах поїзда, на станціях та в тунелях для забезпечення контролю безпеки пасажирів; придбання нового рухомого складу з наскрізь прохідними вагонами, обладнаними кондиціонерами, системою відеоспостереження, місцями для маломобільних пасажирів; встановлення стійок віртуального продовольчого супермаркету на станції (вибір товару за QR-кодом, безготівковий розрахунок та доставка обраного товару безпосередньо до дверей за вказаною пасажиром адресою); інтерактивна метро-навігація (завдяки даній послугі можна знайти майже все в місті: оптимальний маршрут пересування будь-яким видом пасажирського міського транспорту, прокладання маршруту до необхідної точки на мапі, знаходження кафе чи ресторан, культурного закладу, пам'ятку архітектури, медустанову та інше); встановлення інформаційних стійок, так званих «Info-SOS» де є можливість знайти відповідь на будь-яке питання чи звернутись по допомогу до певних органів тощо; інтеграція метрополітену та системи громадських велосипедів – можливість прямо на станції метро орендувати велосипед для переміщення по місту; встановлення систем можливості заряду своїх мобільних гаджетів прямо на станції метро; встановлення вдосконалених систем проходів пасажирів на станції (турнікети з можливістю використання різних типів проїзних документів); будівництво громадських вбиралень на станціях тощо.

2) Організація руху поїздів: впровадження вилочного руху поїздів (надасть можливість охопити більше районів міста, скоротить кількість пере-

садок, зменшить час, який затрачає пасажир на переміщення, зменшить капітальні вкладення за рахунок відмови від будівництва додаткових пересадочних вузлів тощо); збільшення кількості поїздів за рахунок впровадження новітніх систем диспетчерського регулювання; встановлення автоматичної системи контролю руху поїздів Trainguard MT, що дозволить повністю автоматизувати його роботу за допомогою радіотехнологій (Communications Train Based Control, CBTC). При цьому платформа відокремлена від рейок дверима, що підвищує рівень безпеки, а двері відкриваються тільки під час зупинки поїзда на станції; впровадження системи керування поїздом з елементами автоматики (SCO, Supervision and Control Train Operation – GoA1) машиніст керує поїздом і здійснює гальмування вручну. Однак система контролю руху поїздів безперервно контролює швидкість; впровадження системи напівавтоматичного режиму керування (STO, Semi-automated Train Operation – GoA2) машиніст призводить поїзд в рух вручну, але на перегоні між станціями управління рухом поїзда, а також точну зупинку поїзда на станції і відкриття дверей бере на себе автоматизована система управління; впровадження системи безпілотного керування (DTO, Driverless Train Operation – GoA3) контроль і управління рухом поїзда здійснюється без допомоги людини. Працівник метрополітену, який супроводжує поїзд, може втручатися в керування при виникненні надзвичайної ситуації. Автоматичне управління охоплює такі операції, як холості перегони, рух між станціями, точну зупинку і відкриття дверей поїзда; впровадження системи повністю автоматизованого безпілотного режиму (UTO, Unattended Train Operation – GoA4) контроль і управління рухом здійснюється також автоматично. Проте присутність ні машиніста, ні супроводжувача поїзда працівника метро не передбачено. Додатковими автоматичними функціями є, зокрема, зчеплення і розчеплення поїздів, автоматизований заїзд та зупинка поїздів у депо тощо; впровадження систем автоматизованого руху поїздів за відсутності машиністів тощо.

3) Ремонтна діяльність: впровадження системи комп'ютерного діагностування ліній метро, деталей вагонів; збільшення міжремонтних пробігів вагонів за рахунок зменшення вібрації в тунелях через встановлення новітніх систем кріплення рейок до шпал; використання вагонів метро з пневмопідвішуванням та з гумовими колесами для зменшення шуму та вібрації в тунелях; використання новітніх будівельних матеріалів при будівництві та ремонті існуючих об'єктів метрополітену.

4) Будівництво нових ліній метрополітену: будівництво двопутних ліній метрополітену в одному тунелі одна над іншою по вертикалі чи по горизонталі поруч, завдяки цьому економиться місце для будівництва (в густонаселених містах та з висотною забудовою досить актуально) та зменшуються матеріальні затрати; прохід похилих ескалаторних тунелів за допомогою

ТПМК (тунелепрохідних механізованих комплексів); прохід вертикальних тунелів за допомогою механізованих комплексів; використання стрічкових конвеєрних систем для подачі породи на поверхню по горизонтальним, похилим і вертикальним підйомникам; застосування рухомого складу на пневмоході для доставки тунельних конструкцій, будівельних матеріалів, персоналу до місця проведення робіт в підземних виробках; механізована проходка коротких виробок і міжтунельних зборок (вентиляційні, евакуаційні, колекторні та ін.); використання технології зведення постійної конструкції «стіни в ґрунті», в тому числі при напівзакритому способі проведення робіт і з гідроізоляцією з напилуваних матеріалів; будівництво платформ закритого типу (забезпечить безпеку пасажирів); будівництво транспортних вузлів, пересадочних вузлів на інший транспорт; будівництво нових ліній метро до аеропортів та вокзалів; будівництво зручних переходів між станціями, з однієї лінії на іншу, встановлення великої кількості ескалаторів та траволаторів на станціях з максимальною завантаженістю.

Висновки. Аналізуючи тенденції розвитку метрополітену в світі, можна чітко прослідкувати, що впровадження інновацій в цій сфері в недалекому майбутньому сприятиме виведенню метрополітену в лідери міського пасажирського транспорту. Система метрополітену досить приваблива для інвесторів в питаннях будівництва нових ліній, наявність метро дає можливості для будівництва та розширення наземної інфраструктури мегаполіса. Запропоновані напрями удосконалення в роботі підземки призведуть до покращення системи обслуговування пасажирів. Модернізація системи організації руху поїздів покращить безпеку перевезень. Інновації в ремонтній діяльності та будівництво нових ліній метрополітену за удосконаленою технологією підвищать якість обслуговування пасажирів, що, в свою чергу, знизить собівартість перевезень, збільшить прибуток підприємства та підвищить лояльність населення.

УДК 339.1

Деркач Д.М., факультет Управління і технологій, група 3-ЕП
Науковий керівник: к.е.н., доцент Шкуренко О.В.

ЛОГІСТИКА ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Розглянуто логістику як один з напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємства та розкрито її багатостороннє значення, висвітлено основні концепції логістики.

Постановка проблеми. В умовах сучасної ринкової економіки велику увагу необхідно приділити дослідженню напрямків підвищення конкурентних позицій підприємства, адже саме це матиме вплив на ефективність підприємства у загальному, покращить економічну діяльність підприємства, збільшить його прибутки. Всі ці завдання допоможе раціонально виконати логістика. На сьогодні особливого значення набуває освоєння сучасних підходів до керування розподілом товарів, що дає змогу гнучко реагувати на потреби споживачів. Без налагодженого керування товарними потоками забезпечити ефективне просування товарів на ринок практично неможливо. Об'єднання усіх систем, що пов'язані з товаропотоком від виробника до споживача у просторі та часі, можна здійснювати лише за допомогою логістики.

Основні матеріали дослідження. Конкурентоспроможність підприємства являє собою можливість підприємства ефективно користуватися позиковими та власними ресурсами в умовах конкуренції, це результат певних конкурентних переваг підприємства по всьому обсягу проблем управління підприємством. Конкурентоспроможність фірми може розглядатися як її порівняльна перевага по відношенню до інших фірм, що працюють у тій самій галузі як усередині країни, так і поза її межами.

Рис. 1. Вплив логістичної діяльності на конкурентоспроможність підприємства

Як видно з рисунка 1, логістичний підхід дозволяє зменшити витрати підприємства на оформлення замовлення, на управління запасами, пакування, перевезення, складування, що у свою чергу призводить до зростання показника конкурентоспроможності.

Розглядаючи логістику як один з напрямків підвищення конкурентоспроможності підприємств ми маємо особливу увагу приділяти дослідженню пев-

ного засобу контролю показників і витрат, що найповніше зображають зв'язок логістики з важливими фінансовими та економічними показниками підприємства. Процес підвищення конкурентоспроможності підприємств за рахунок логістики є процесом безперервним і динамічним. Основною метою якого є скорочення сукупних витрат і збільшення прибутку, пропозиція додаткових послуг і підвищення їхньої якості.

Дослідження логістики як фактору підвищення конкурентоспроможності має на увазі те, що всі наслідки зроблених рішень у цій сфері мають піддаватися їх впливу на витрати і доходи. Значення логістики у цьому випадку двостороннє: з одного боку, воно полягає у зменшенні витрат, з іншого – у збільшенні частки компанії на ринку. Вплив логістики на витрати, пов'язані з продажем товарів, очевидний, до цих витрат належать витрати на виконання замовлень, перевезення і складування вантажів, упакування і підтримуючу діяльність.

Підприємницька діяльність підприємств та організацій в сфері логістики для забезпечення конкурентних переваг складається з правил, які мають назву «Сім правил логістики»:

1. Продукт має бути необхідним для споживача.
2. Продукт має бути у необхідній кількості.
3. Продукт має бути доставлений у визначене місце.
4. Продукт має бути доставлений конкретному споживачеві
5. Продукт має бути відповідної високої якості.
6. Продукт має бути доставлений в потрібний час.
7. Продукт має бути доставлений з мінімальними витратами.

Одним із найефективніших напрямів для підвищення продуктивності за мінімальних витрат є впровадження логістичних концепцій. Однією з найбільш поширених логістичних концепцій є логістична концепція управління виробництвом, що орієнтується на виконання замовлень без затримок, «точно в термін» (just in time), вагомому зниженню запасів та оптимізацію транспортних маршрутів, що дає змогу зменшити собівартість продукції, прискорити оборотність капіталу та спрямувати додаткові кошти на головні цілі підприємства.

Відомою концепцією логістики є «ощадливе виробництво» (lean production), що характеризується високою якістю продукції; виготовлення невеликих розмірів виробничих партій; низьким рівнем запасів; висококваліфікованим персоналом. Все це дає змогу значно зменшити використання ресурсів, скоротити час на виробництво одиниці продукції, отримати менші втрати від браку продукції, оскільки випуск виробничих партій та виробничий час зводяться до мінімуму та у кінцевому рахунку досягти зростання конкурентних позицій підприємства.

Однією з головних цілей організації має бути скорочення загальних витрат, супутніх всім видам логістичної діяльності (обслуговування споживачів, транспортування, складування, обробка замовлень і т. д.), а не оптимізація кожного виду окремо. Спроби знизити витрати за окремими видами діяльності можуть привести до зростання загальних витрат. Наприклад, зосередження запасів готової продукції в декількох центрах розподілу веде до скорочення витрат на утримання запасів і складування, але може підвищити транспортні витрати або через зниження рівня обслуговування споживачів скоротити загальний обсяг продажів. Аналогічним чином економія, що досягається при закупівлях сировини та матеріалів великими партіями, може виявитися меншою ніж збільшення витрат на утримання запасів.

Вченими було досліджено, що 70% собівартості продукції складають витрати, пов'язані зі зберіганням, транспортуванням, упакуванням та іншими операціями з переміщення товарно-матеріальних цінностей. Отже, саме в сфері логістики містяться найбільші резерви та значні переваги щодо покращання конкурентоспроможності підприємства.

Висновки. Важливим завданням для будь-якого підприємства є досягнення високого рівня конкурентоспроможності. Одним із визначальних чинників конкурентоспроможності є рівень організації та впровадження логістики на підприємстві. Вплив логістики на підвищення конкурентної позиції підприємства не обмежується лише скороченням витрат і збільшенням при цьому прибутку, логістика має більш глобальний вплив на підвищення рентабельності підприємств, вона поліпшує управління всередині фірми, сприяє покращенню відносин між керівником і працівниками, підвищує продуктивність праці.

УДК 65.027

Долга Ю.М., факультет Управління і технологій, група І-ТЛмаг

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шкуренко О.В.

РОЗВИТОК ПОСЛУГ АУТСОРСИНГУ

Анотація. Розкрито сутність та специфічні особливості розвитку аутсорсингових послуг.

Постановка проблеми. Прагнення до успішного ведення підприємницької діяльності та підвищенню конкурентоспроможності змушує компанії шукати нові шляхи і форми організації і управління бізнесом. Однією з таких форм стає аутсорсинг.

Нарощування функціонального змісту аутсорсингових відносин перетворює сучасне виробництво в виробництво уздовж глобального ланцюжка по накопиченню вартості і надає йому форму вертикально інтегрованої мережевої компанії, що дозволяє генерувати конкурентні переваги, розподіляючи між усіма учасниками мультифірмової взаємодії і бути джерелом особливої ренти.

Основні матеріали дослідження. Основними відмітними рисами аутсорсингу від інших видів співпраці є:

1) сувора залежність аутсорсера від потреб замовника і зворотного процесу, заснованого на спеціалізації аутсорсера; він являється найкращим виконавцем необхідних замовнику функцій на ринку. На ринку представлені відносини співпраці передбачають будь-які форми взаємовигідного взаємодії;

2) відносини чітко обмежені рамками виконуваного бізнес процесу, що дозволяє говорити про зниження ризику втрати конфіденційності комерційної інформації, властивої іншим видам співробітництва;

3) основним критерієм міцності взаємного співробітництва стає вдосконалення тільки одного бізнес-процесу, тоді як розвиток більшості відносин співробітництва полягає в обміні досвідом і вдосконалення по всіх зв'язаних напрямками розвитку підприємницьких структур.

Застосування аутсорсингу в багатьох компаніях обумовлено необхідністю зосередити всі свої зусилля на виконанні найбільш важливих, значимих функцій діяльності і передати окремі операції основних, допоміжних або обслуговуючих процесів компаніям, професійно займаються цим видом діяльності, отримуючи, таким чином, без значних інвестиційних вкладень доступ до новітніх технологій і знань світового рівня.

Використання аутсорсингу для вирішення поставлених завдань звільняє ресурси компанії для розвитку її основного або нового напрямку. Сьогодні для успішного ведення бізнесу нерідко потрібні послуги вузькоспеціалізованих фахівців, проте, не кожна компанія готова прийняти в штат такого співробітника, адже оплата його праці може виявитися занадто високою. Саме тому оптимальним рішенням у подібних ситуаціях є передача виробничих функцій на аутсорсинг. Варто відзначити, що аутсорсингова компанія несе повну відповідальність за результат виконаної роботи; незаперечна перевага аутсорсингу очевидно: витрати компанії на виконання ряду задач скорочуються, а показники ефективності роботи ростуть.

На сьогоднішній день у світовій практиці існує кілька видів аутсорсингу.

1. Виробничий (промисловий) аутсорсинг.

При такому вигляді аутсорсингу сторонньої компанії передаються фрагментарно або повністю виробництво продукції або її частин. Сам термін «аутсорсинг» в сучасному його розумінні виник на Заході в середині 1970-х років

і активно використовується більшістю західних компаній. Переваги у використанні аутсорсингу досягли японці, придумавши і реалізувавши систему «Just in Time», при якій зовнішній постачальник поставляє деталі та компоненти строго вчасно по визначеним графіком, а одержувачу навіть немає необхідності мати у себе резервний склад цих деталей і компонентів. витоки виробничого аутсорсингу відносяться до періоду протистояння в індустрії автомобілебудування двох великих менеджерів – Генрі Форда і Альфреда Слоуна. Саме в 1930-і роки стало ясно, що, як казав Форд, «жодна фірма не може бути самодостатньою », а отже, ряд функцій доцільно передавати спеціалізованим фірмам. Форд створив одну з найбільших в світі вертикально інтегрованих компаній: він прагнув тримати під контролем все товарно – матеріальні потоки, циркулюючі між більш ніж 40 його видобувними, складальними і обслуговуючими підприємствами, розташованими в США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії, Великобританії, Південній Африці, і дилерами його продукції, розкиданими по всьому світу. І багато комп'ютерних компанії перейшли до стовідсоткового виробничому аутсорсингу.

Як приклад сучасного виробничого аутсорсингу можна привести аутсорсинг в роздрібному бізнесі компанії ІКЕА. Обороти компанії ІКЕА на сьогоднішній день становить \$ 15 млрд. на рік, подвоюючи кожні 3-5 років. При цьому в структурі концерну компанія не має власного виробництва, крім деяких відносно невеликих виробничих підрозділів, економічна ефективність яких, до слова, залишається під питанням. Замість цього ІКЕА має 2500 зовнішніх постачальників, які працюють з нею вже багато років. Логістика в компанії також винесена на аутсорсинг. Тобто сама ІКЕА займається тільки роздрібним бізнесом, а всі послуги (доставка вантажів від постачальників, збірка і доставка покупок клієнтам), а також вся інша інфраструктура бізнесу, здійснюються сторонніми компаніями.

Більшість компаній довгий час намагалися робити все власними силами, і лише в останні роки, з огляду на посилення конкуренції на ринку і реальної загрози зниження прибутковості бізнесу, стали вдаватися до аутсорсингу, як більш ефективної форми організації процесів створення доданої вартості в економіці.

2. Аутсорсинг бізнес-процесів (ВРО, в тому числі бухгалтерський аутсорсинг).

Цей вид аутсорсингу включає в себе використання сторонніх ресурсів, вміння і досвіду, відпрацьованої інфраструктури постачальника послуг, інакше – аутсорсера, для компанії і забезпечення своїх специфічних завдань і досягнення бізнес-завдань організації. В основному ВРО означає передачу стандартизованих процесів фірми.

На думку фахівців Інституту аутсорсингу (Outsourcing Institute, США), аутсорсинг бізнес-процесів є розвиваються видом оптимізації діяльності підприємств, причому найбільше зростання спостерігається в сфері фінансів та бухгалтерського обліку. Прикладом аутсорсингу бізнес процесів може служити корпорація General Motors, де технологія аутсорсингу застосовується як стратегія управління людськими ресурсами.

3. Аутсорсинг управління знаннями (КРО – від англ. Knowledge Process Outsourcing)

Включає в себе керівництво процесами, які вимагають ретельного вивчення або глибокої аналітичної обробки відомостей, формування і керівництво базами знань, які в майбутньому можуть застосовуватися в тому числі і для підтримки прийнятих рішень.

Можна виділити наступні види аутсорсингу в залежності від області (сфери) діяльності: ІТ-аутсорсинг; фінансовий аутсорсинг; аутсорсинг в сфері маркетингу; аутсорсинг в області юриспруденції; аутсорсинг видавничої діяльності та реклами; аутсорсинг в сфері управління персоналом.

Найбільш затребуваний вид аутсорсингу – в сфері інформаційних технологій, особливо актуальний для тих компаній, які не пов'язані з областю ІТ. В даних випадках замовник передає фірмі-виконавцю адміністрування корпоративного сайту, підтримку додатків, а також в деяких випадках обслуговування комп'ютерної техніки.

Висновки. Отже, розвиток аутсорсингових відносин змінює принципи організації виробничого процесу (географічне роз'єднання виробничої діяльності), механізму формування вартості (створення глобальних мультифірмових ланцюжків накопичення вартості) і системи управління (формування вертикально інтегрованих мережових компаній), що забезпечує отримання постійно відтворюваних стійких конкурентних переваг і рентного доходу.

УДК 656.2; 504.05

Жайворінок А.Л., факультет Управління і технологій, група ТЛ-17маг
Науковий керівник: к.е.н., доцент Познякова О.В.

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЕКОЛОГІСТИКИ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Анотація. Висвітлено питання впровадження екологістики на підприємствах залізничного транспорту. Наведено вплив функціонування залізниці на екосистему та з метою його запобігання описано застосування екологічних технологій.

Постановка проблеми. Останнім часом в світі гостро стоїть проблема екології. Багато країн намагаються покращити екологічний стан як в соціальній, так і в промисловій життєдіяльності країни шляхом впровадження різноманітних екологічних технологій. На жаль, Україна досить довгий час була виключенням, і лише останнім часом почала звертати увагу на екологічну складову. Екологістика – це наука про екологічно орієнтовані виробничі процеси, як в просторі, так і в часі, екологічно безпечні способи просування продукції та надання послуг, науково обґрунтовані засади використання і моделювання оптимізації енергетичних, матеріальних, інформаційних потоків.

Залізниця здійснює значний вплив на навколишнє середовище, тож необхідно застосовувати заходи щодо його зменшення шляхом впровадження технологій та напрацювань, які були розроблені в цій сфері відповідними спеціалістами.

Основні матеріали дослідження. З точки зору забруднення довкілля та з метою впровадження екологічних технологій залізничний транспорт можна розподілити на наступні складові: інфраструктура; тяговий рухомий склад; нетяговий рухомий склад; стаціонарні об'єкти.

До інфраструктури залізничного транспорту, крім іншого, включають верхню будову колії, що часто проходить через: лісову місцевість, луги, луки та інші природні екосистеми. В такому випадку відкриті колії є небезпечними для тварин внаслідок функціонування рухомого складу і забруднення приколійної території паливо-мастильними матеріалами. Щоб унеможливити потрапляння тварин на колії та приколійну зону, в багатьох розвинених країнах світу застосовуються різноманітні сітки та огорожі, які ізолюють залізничне полотно. Для того, щоб загородження не стало перепорою для тварин, в дорожній екології створено переходи для тварин, які можуть бути наступними: підземні переходи (тунелі); віадуки, естакади (в основному для великих або стадних тварин); тунелі і водопропускні труби (для дрібних ссавців, таких як: видри, їжаки, борсуки); зелені дахи (для метеликів і птахів). В залежності від екосистеми та видів тварин, притаманних цій системі, будуються відповідні переходи.

Тяговий рухомий склад на залізничному транспорті представлений локомотивами-тепловозами та електровозами. Саме тепловози представляють небезпеку для екології, адже на відміну від електровозів, які працюють на електроенергії, тепловози функціонують за рахунок дизельного палива. Тепловози використовують в основному на неелектрифікованих та віддалених ділянках колій. Отже, для вирішення цієї проблеми потрібно здійснювати повну електрифікацію ділянок залізничного транспорту. Яскравим прикладом повністю електрифікованої залізниці є Французька TGV. Але, якщо по якійсь

причині електрифікація ділянок неможлива, то дизельну тягу можуть замінити локомотиви на водневому паливі, що не несе загрози навколишньому середовищу. Такі локомотиви були розроблені в Німеччині і вже з 2021 року 14 потягів будуть здійснювати постійні пасажирські перевезення між містами Німеччини. Проте ситуація з електровозами є не кращою – через знос та застарілість локомотивів вони також забруднюють навколишнє середовище. В такому разі найоптимальнішим варіантом буде введення в експлуатацію сучасного та більш екологічного тягового рухомого складу.

До нетягового рухомого складу відносяться вагони для пасажирських та вантажних перевезень. Основну небезпеку для екології складають цистерни, які перевозять паливо-мастильні та хімічні речовини. Більшість власників такого рухомого складу не звертають увагу на стан цистерн та незначні поломки, які під час подальшої експлуатації можуть призвести до значного забруднення навколишнього середовища. За для запобігання такої ситуації слід посилити рівень та частоту технічного огляду даного рухомого складу. Пасажирський рухомий склад впливає менш негативно, проте він все-таки існує – викиди побутових відходів та продукти життєдіяльності людини. Вирішується ця проблема шляхом закупівлі нового, більш екологічно безпечного рухомого складу або модернізації уже існуючого (біотуалети, системи електрообігріву тощо).

Стаціонарні об'єкти представляють собою будівлі, де розміщуються органи управління залізницею, ремонтні депо, технічні парки, залізничні станції тощо. На таких об'єктах доцільно застосовувати джерела альтернативної енергії такі як сонячні батареї. Сонячні батареї можна встановити на всіх вищезгаданих об'єктах, адже у більшості випадків сонячні пластини встановлюються на дахах або поблизу будівель, споруд. Крім того, що сонячні батареї є екологічнішими порівняно з іншими джерелами енергії, які в основному застосовуються на залізниці, вони ще й є економічно вигідними. Наступна екологічна технологія, яку можна впровадити на стаціонарних об'єктах, це вітрові генератори, що перетворюють силу вітру в електроенергію, при цьому вони є абсолютно екологічними та не забруднюють довкілля. Основною їх перевагою - функціонування при наявності вітру, який є майже постійно, не зважаючи на пору року та кліматичну ситуацію. Найбільш вигідно розташовувати вітрові генератори на рівнинній місцевості, де немає ніяких природних перешкод для вітрів. Також потрібно впроваджувати нові екологічні норми в залізничних парках – проводити технічні огляди та обслуговування у спеціально відведених цехах, щоб запобігти потраплянню паливо-мастильних та хімічних речовин у відкритий ґрунт. В разі необхідності слід здійснювати повну ізоляцію земельного покриття у цехах, щоб унеможливити забруднення ґрунту.

Ще одним видом діяльності, який може покращити екологічну складову на підприємствах залізничного транспорту, є створення власних сміттєперероблювальних заводів, на яких здійснювалась би переробка сміття, що залишається після діяльності залізниці. Якщо розглядати сміттєпереробне підприємство в рамках покращення екологічної ситуації, то основну діяльність слід спрямовувати саме на переробку сміття, тобто створення вторинної сировини, яку можна буде повторно використовувати. Саме такий вид діяльності може позитивно вплинути на екологічну складову. Розміщувати сміттєпереробні підприємства слід неподалік від великих залізничних вузлів, при цьому враховувати всі норми та будувати такі підприємства поодаль від житлових кварталів. Ще одним чинником для створення сміттєпереробних заводів з виготовлення вторинної сировини є те, що залізниця може здійснювати попереднє сортування побутових відходів.

Висновки. Застосування наведених екологічних технологій на залізничному транспорті не є абсолютним шаблоном для підприємства, але їх впровадження буде залежати від місця розташування, клімату, екосистеми і можливостей реалізації проекту із впровадження даних технологій. Окрім екологічності, деякі з запропонованих технологій мають також і економічну вигоду та призведуть до зменшення витрат залізничного підприємства. В подальшому впровадження цих технологій призведе до покращення екологічної ситуації в екосистемах, на території яких розташована залізниця, зменшиться забруднення атмосфери, ґрунтів та ґрунтових вод, що позитивно вплине як на довкілля, так і на життя людей.

УДК 007.51

*Жорноклей Є.І., факультет Управління і технологій, група ТЛ-17 маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Познякова О.В.*

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Анотація. У зв'язку з підвищенням користувачів залізничного транспорту, всі технології мають бути модернізовані або винайденні нові, що покращить зможу замовлення різних послуг і безперебійну роботу всієї залізничної інфраструктури.

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку економіки країни інформаційні системи на залізничному транспорті відіграють дуже важливу роль в вантажних та пасажирських перевезеннях. Для покращення перевезень на залізничному транспорті залізнична інфраструктура повинна рухатись нога в ногу з новітніми технологіями. Без створення єдиної інформаційної багато-

функціональної системи здійснювати ефективне управління неможливо. Наразі на залізничному транспорті потрібно управляти тисячами локомотивів, вагонів, виконувати перевізну роботу мільйонів вантажів та пасажирів по залізничній мережі протяжністю понад 20 тис. км. Паралельно з фізичними транспортними потоками виникають величезні інформаційні потоки після кожного навантаження та перевезення вантажу, переміщення поїзда чи ремонтних робіт. Усі ці потоки мають бути систематизовані, опрацьовані та використані для оптимізації процесів управління.

Основні матеріали дослідження. На сьогоднішній день на залізничному транспорті функціонує низка інформаційних технологій. Розроблена функціональна структура АСУЗТ є системою нового покоління, яка має у своєму складі сукупність 4 комплексів інформаційних технологій та представлена у вигляді укрупненої дворівневої структури, що забезпечує вирішення основних завдань залізничного транспорту. Автоматизована система оперативного управління перевезеннями (АСОУП) на залізницях створювалася як типова у відповідності з основними принципами і на основі використання досвіду всіх впроваджених раніше систем. Дорожня АСОУП не тільки використовує досвід попередніх систем, але й забезпечує їхню взаємодію, дозволяє зробити крок до об'єднання всіх систем оперативного управління в єдину багаторівневу галузеву автоматизовану систему управління вантажними перевезеннями. Наразі до складу АСОУП входить близько 6000 програм, які в цілому забезпечують функціонування наступних систем (частин):

- автоматизована система пономерного обліку контролю дислокації, аналізу використання та регулювання вагонного парку (ДІСПАРК);
- автоматизована система управління тяговими ресурсами (ДІСТПС), що включає оперативний контроль наявності, стану і дислокації локомотивів вантажного руху та організацію їх підведення і технічне обслуговування (ОКДЛ - 1), дислокацію і роботу локомотивних бригад вантажного руху (ОКДЛ - 1);
- автоматизована інформаційна система організації перевезень вантажів по безпаперовій технології з використанням електронної накладної (АІС Едв);
- «Вантажний Експрес» у частині ведення підсистем контролю навантаження експортних вантажів на адресу портів і прикордонних переходів та інформаційної взаємодії автоматизованими системами регіонів припортових, прикордонних станцій і регіонів примикання до великим промисловим комплексам;
- система оперативного пономерного контролю навантаження і вивантаження вагонів, включаючи розподіл за типами й категоріям придатності (ОКПВ);
- автоматизований банк даних інвентарного парку вагонів залізниць і вагонів, що належать підприємствам та іншим організаціям (ЛБД-ПВ); має в

своєму складі інформаційну систему визначення власника вагонів (СОСВЛГ);

- автоматизована система контролю за використанням та просуванням контейнерів (ДИСКОН).

АСОУП забезпечує видачу оперативним працівникам станцій і управлінським залізниць комплексу технологічних документів по кожному поїзду. Вона стала фундаментом для створення низки нових автоматизованих систем і комплексів завдань у системі управління перевізним процесом.

Найбільш масштабна програма впровадження безпілотників у залізничній галузі була реалізована ще в 2013 році в Німеччині. Deutsche bahn – основний залізничний оператор країни, за допомогою дронів розв'язав проблему боротьби з вандалізмом в приміському залізничному сполученні, яка коштувала оператору понад 10 мільйонів доларів щорічно. Тестування перших безпілотних літаків, оснащених відеокамерами, що відстежували злочинців, які розмальовували приміські електропоїзди, пройшло успішно і у тому ж році проект запустили на постійній основі. Вся інформація про політ, включаючи дані GPS, зберігається в "чорному ящику", так що зроблені знімки на законних підставах стають доказом в суді провини злочинців, що малюють графіті. З тих пір ряд провідних залізничних компаній пішли слідом та почали використовувати вдалий досвід Deutsche bahn. У Польщі вантажна компанія PKP Cargo реалізує проект з використанням дронів, спрямований на зниження числа крадіжок вантажів та витрат через них. До здійснення безпілотних інспекцій польська вантажна компанія щорічно втрачала лише на крадіжках вугілля 1,19 мільйона доларів. Число таких випадків вдалось знизити з 900 до 500 на рік, а саму суму втрат на 48%, і ці показники й надалі знижуються.

Наразі у вантажному секторі залізничного транспорту використовується електронна безпаперова технологія – технологія накладання електронного цифрового підпису (ЕЦП) на електронну уніфіковану транспортну накладну СМГС при перевезенні вантажів та порожніх власних вагонів. В майбутньому на залізничному транспорті України пропонують впровадити моніторинг рухомого складу, під яким розуміють контроль за місцезнаходженням і станом рухомого складу, вантажі на базі бортових комп'ютерних систем і GPS-технологій. Через телекомунікаційні канали ця інформація стає доступна організаторам перевезень та іншим учасникам логістичного ланцюга. Цей напрям використання інформаційних технологій на транспорті дозволяє значно підвищити безпеку перевезення, якість роботи логістичного каналу, економічність транспортних операцій. Забезпечується ефективне диспетчерування запланованих перевезень, тому що диспетчер у будь-який проміжок часу може проконтролювати, де знаходиться рухомий склад, яка його швидкість, стан двигуна, вантажу, кількість палива тощо. Вагони, оснащені GPS та ін-

шими сенсорними технологіями, відразу принесуть користь клієнтам. GPS дозволить здійснювати пряме відстеження вагонів, яке, в свою чергу, дозволить розрахувати час прибуття. Датчик також надасть інформацію щодо того, навантажений чи порожній є вантажний залізничний вагон, а також про рівні температури та вологості у вагоні. Така інформація є ключем для забезпечення ефективних ланцюгів поставок. Датчики також зможуть відстежити механічні фактори, серед яких - удари під час шунтування.

Висновки. Інформаційні технології – це не просто засоби підтримки управління перевізним процесом, а й основний елемент інфраструктури залізничного транспорту. Зі сфери допоміжних засобів вони перемістилися в розділ основних і перетворилися в один з головних механізмів вдосконалення управління вантажними та пасажирськими перевезеннями. Сьогодні можна сказати, що інформаційні технології стали бізнес-утворюючим чинником для залізничного транспорту і багато в чому визначають, наскільки ефективно він може працювати на ринку перевезень та конкурувати з іншими видами транспорту.

УДК 338.47

Колотило П.В, факультет Управління і технологій, група З-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Попова Ю.М.

РОЛЬ ЛОГІСТИКИ В ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Доведено значення логістики як дієвого інструменту для підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Постановка проблеми. З посиленням таких тенденцій як глобалізація та інтернаціоналізація Україна прагне подолати економічне відставання від розвинутих країн для повноцінного приєднання в світову економіку. Враховуючи сучасний стан економіки, постає необхідність пошуку шляхів в підвищенні конкурентоспроможності національної економіки. Ми ж намагаємося виділити ті сфери, процеси і механізми в господарстві України де застосування логістики має принести позитивний результат, в підвищенні конкурентоспроможності національної економіки.

Основні матеріали дослідження. Конкурентоспроможність національної економіки - це здатність економічної системи забезпечувати за будь-якого впливу внутрішніх та зовнішніх чинників соціально-економічну оптимальність, яка виявляється у високому суспільному ефекті. За визначенням Європейської

економічної комісії ООН, щоб досягти високого рівня конкурентоспроможності, країни мають виконувати такі умови (або хоча б частину з них):

1) експортерам необхідно зберігати та збільшувати свою частку на зовнішніх ринках;

2) в структурі експорту частка продукції з високою доданою вартістю та сучасними технологіями має бути значною, та постійно зростати;

3) в країні має збільшуватися середня питома вартість експорту.

Тобто конкурентоспроможність національної економіки відображає як і суто внутрішні цілі країни які вона має обслуговувати, і одночасно конкурентоспроможність проявляється в її позиції щодо інших країн і їх народногосподарського комплексу. Враховуючи, що конкурентоспроможність неможлива без конкуренції, в сучасному глобалізованому світі замкнутість національної економіки на самій собі майже тотожно переведенню її в статус аутсайдера. Інтеграція економіки України в міжнародну економічну систему це надзвичайно важливе і водночас складне питання адже ніхто не буде віддавати нам свої ніші в світовій економіці, їх потрібно створювати самим, за них потрібно боротися.

Українському господарському комплексу який має пережитки планової економіки важко зорієнтуватися в сучасному динамічному ринку споживача, коли важливе питання не тільки «як виробити», а й «як продати вироблене». Оцінюючи проблеми, з якими стикаються українські експортери, експерти Всесвітнього економічного форуму виділити такі як, відсутність доступу до торгового фінансування, недостатній рівень технологій виробництва і навичок персоналу, труднощі у визначенні потенційних ринків і покупців, невідповідність продукції міжнародним технічним вимогам і стандартам, а також проблеми доступу до імпорتنих ресурсів, необхідних для виробництва.

Звідси можна визначити, що вони мають проблеми в побудові ланцюга постачання через малий досвід, економічні, соціальні, культурні, правові бар'єри які крім того супроводжуються підвищеною невизначеністю, і меншою кількістю інформації ніж на внутрішніх ринках.

Успішне подолання таких перешкод неможливе без співпраці, адже не одне підприємство не може бути повністю самодостатнім. Союзи на основі логістики консолідованими зусиллями краще справляються з завданням вибудови логістичного ланцюжка, який зможе швидко, безперебійно і гнучко реагувати на запити споживачів з мінімальним рівнем браку і очікуваною доступністю.

Факторами розвитку союзів стають такі властивості логістичних операцій як взаємозалежність, ключова роль спеціалізації, співвідношення сил і націленість на кооперацію. Попри те, що установлення і управління глобальними партнерськими відносинами потребує значних зусиль, такі союзи забезпечують їх учасникам доступ до знань про ринки і економію на операційних ви-

тратах. Процесу створення подібних союзів значно сприяє розвиток інтегрованих розподільних і транспортних мереж.

Інфраструктурні проекти, зокрема інвестиції в будівництво автобанів, мостів, залізничні лінії, морські порти, розбудову і відновлення річкового сполучення може стати дієвим джерелом підвищення сукупного попиту в країні, як одним із інструментів подолання економічної кризи, що є актуальним для економіки України. Проте місце і роль інвестицій у транспортну інфраструктуру мають найбільш характерний народногосподарський ефект який характеризується не тільки мультиплікатором інвестицій, але й утворює мультиплікативний ефект від діяльності транспортної галузі, оскільки економічний добробут економіки багато в чому залежить від вигід, які вона одержує. До них включаються: поліпшення транспортної доступності, зменшення часу транспортування, ріст обсягів перевезень, зниження рівня викидів шкідливих речовин, ріст інтермодальних перевезень. Інвестиції у вантажну транспортну інфраструктуру характеризуються економічним ефектом, який приводить до зниження вартості перевезення вантажів і росту можливостей до доступу на різні товарні ринки; росту експортних можливостей, що веде до зростання виробництва, росту продажів, реструктуризації виробничої лінійки компаній, зниженню собівартості продукції.

Україна має реальні перспективи щодо посилення своєї ролі транзитної держави (за своєю економічною сутністю транзит є експортом транспортних послуг, набір яких на світовому ринку постійно розширюється, удосконалюється і залежить від рівня розвитку національних транспортних систем), що потребує, по-перше, розвитку транзитно-транспортної інфраструктури, насамперед автомагістралей і митних переходів; по-друге, інвестицій у ТДК, спрямованих на модернізацію існуючих транспортних систем, ліквідацію вузьких місць і організацію додаткових відсутніх ланок; по-третє, виокремлення статистики й аудиту транзитних перевезень у окрему групу для прозорості валютних надходжень, обчислення обсягів продукції, що експортується та реекспортується. Це, врешті-решт, позитивно вплине на темпи економічного зростання країни та окремих регіонів, а активізація участі України у процесах єврологістики надасть можливість спрямувати значну частину цього транзитного потоку товарів через транспортну систему країни, що може приносити щорічно додатково до національного бюджету 7 млрд дол.

Висновок. Транспорт є необхідною умовою спеціалізації і комплексного розвитку народногосподарських комплексів регіонів, формування ТВК як локального, так і районоутворюючого значення. Він сприяє суспільному територіальному поділу праці, формуванню зв'язків між населеними пунктами та всередині їх. Без транспорту неможлива інтеграція України у загальносвітову економічну систему. Це потребує модернізації старих та будівництва нових

транспортних магістралей міждержавного значення. Процес інтегрування до світової спільноти повинен базуватися на транспортно-логістичному розвитку, створенні конкурентоспроможного середовища для розвитку міжнародних перевезень. Досягнення поставлених умов неможливе без економічно ефективного функціонування транспортної інфраструктури, що забезпечується логістичним менеджментом та логістикою зокрема.

УДК 658.7.368.02

Кононенко Т.В., факультет Управління і технологій, група І-ТЛ-17 магі
Науковий керівник: к.е.н., доцент Попова Ю.М.

СТРАХУВАННЯ ТА РИЗИКИ В ЛОГІСТИЦІ

Анотація. При виконанні вантажних перевезень вантажі зазнають численних негативних впливів при виконанні виробничо-технологічних операцій, і чим більше операцій з вантажем на шляху прямуювання, тим більші ризики пошкодження чи втрати вантажу.

Постановка проблеми. Транспортування вантажів – це досить тривалий період, коли товар, що переміщується вже випав з поля зору вантажовідправника, але ще не потрапив в поле зору вантажоотримувача. Згідно зі статистикою, саме на цей період припадає найбільші збитки від повної втрати вантажу, його пошкодження та крадіжок в процесі транспортування. Отже, ми маємо великий простір для робіт направлених на зниження втрат та ризику при виконанні перевезень.

Основні матеріали дослідження. При організації транспортування вантажів у міжнародному сполученні слід враховувати три основні групи зовнішніх впливів, що носять, як правило, випадковий характер:

- Механічні впливи: в процесі транспортування удари, поштовхи, вібрації, статичні навантаження.
- Ризик від кліматичних явищ: різні несприятливі погодні умови, шторм, град, повені.
- Біологічний вплив найбільш характерний для харчових продуктів, та бувають випадки псування вантажу гризунами та іншими тваринами.

Основні напрямки політики в області ризику – це уникнення ризику; прийняття ризику і зниження ступеня ризику:

- Політика уникнення ризику повністю виключає конкретний вид діяльності, що викликає втрати, наприклад, відмова від організації доставки вантажів на певних напрямках.

- Політика прийняття ризику. Це означає покриття втрат клієнта за рахунків власних коштів підприємства.
- Політика зниження ступеня ризику. Передбачає зменшення ймовірності та обсягу втрат.

Протидіяти ризику можна застосовуючи певні способи захисту, наприклад, транспортне страхування та диверсифікацію. При транспортному страхуванні здійснюється страхування як транспортних засобів (каско) так і вантажів (карго). Ступінь ризику при доставці вантажу залежить від виду транспорту, тривалості транспортування і маршруту доставки.

Наприклад, на повітряному транспорті страховий тариф нижче в зв'язку з меншою ймовірністю псування вантажу через мінімальний зовнішній впливу під час транспортування. Ступінь ризику неоднаково розподіляється між видами транспорту, найменший рівень транспортного ризику на повітряному транспорті, за ним залізничний та автомобільний, і найнебезпечніший – водний вид транспорту.

Окрім страхування, є ще диверсифікація. Диверсифікація передбачає організаційні зміни на підприємстві, при яких розподіляються ризики і знижується їх концентрація. Диверсифікація може реалізовуватися шляхом створення дочірніх підприємств або філій, перевезення можуть здійснюватися в різних географічних регіонах, на різних фрахтових ринках або по різних маршрутах.

Будь-яке зниження ризику має свою ціну. Це так звана плата за зниження ризику. Наприклад, при страхуванні платою за зниження ризику є величина страхових внесків. При диверсифікації - додаткові витрати на організацію альтернативних маршрутів доставок, на підтримку інших сфер діяльності підприємства.

Вибираючи спосіб зниження ризику, необхідно враховувати його вартість і доцільність.

При організації перевезень у міжнародному сполученні збільшується ризик псування або втрати товару, так як вантаж на своєму шляху проходить через ряд посередників, використовуються різні види транспорту, вантажні термінали і склади.

Використання контейнерів для переміщення вантажів на шляху прямування від вантажовідправника до вантажоодержувача значно скорочує ступінь ризику відносно порушенню якості вантажу, оскільки відсутній прямий контакт перевізників з товаром що перевозиться, але не виключає ймовірність втрати контейнера в цілому або несвоєчасність доставки вантажу.

Висновки. Таким чином, страхування вантажів при міжнародному сполученні призводить до зниження ризику отримання збитку постачальника, покупця і транспортного оператора. Використання принципів логістики при здійсненні доставки товарів у міжнародному сполученні призводить до підвищення надійності транспортних систем.

УДК 629.1.072.2

Копач А.В., факультет Управління і технологій, група 2-Ф
Науковий керівник: к.е.н., доцент Попова Ю.М.

ТРАНСПОРТ МАЙБУТНЬОГО: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Розглянуто проблеми розвитку транспорту в Україні та висвітлено сучасний стан світової транспортної системи. Наведено перспективи розвитку транспорту в Україні та світі.

Постановка проблеми. Дослідження обраної теми є вкрай актуальним, оскільки транспорт – найважливіша ланка у сфері економічних стосунків. Транспортний комплекс бере участь у створенні продукції та доставці її споживачам, здійснює зв'язок між виробництвом та споживанням, між різними галузями господарства, між країнами та регіонами. Транспорт впливає на розвиток господарства і як споживач металу, енергії, деревини, гуми, інших продуктів. На нього припадає значна частина основних виробничих фондів та промислово-виробничого персоналу. Всі шляхи сполучення та всі транспортні засоби України в сукупності творять національну транспортну систему, яка постійно удосконалюється не тільки технічно, але й організаційно.

Основні матеріали дослідження. Транспорт – одна з найважливіших інфраструктурних галузей матеріального виробництва, яка забезпечує виробничі й невиробничі потреби народного господарства та населення в усіх видах перевезень. Стабілізація економіки, її піднесення та структурні перетворення, розвиток зовнішньоекономічних сфер діяльності, підвищення життєвого рівня населення залежать певною мірою від ефективного функціонування транспорту. Формування в Україні національно-економічної системи ринкового типу, намагання в перспективі ввійти в європейську економічну систему висувають перед господарством вимоги реорганізації транспортно-економічних зв'язків, підвищення основних техніко-економічних показників діяльності всіх видів транспорту. Скорочення транспортних витрат і підвищення кількісних та якісних показників перевезень – одна з найважливіших проблем у реорганізації транспортної системи України.

1. Проблеми розвитку транспорту в Україні:

Залізничний транспорт – застарілість основних засобів – невідповідність ширини колії європейським стандартам – значна частина колій є не електрифікованою (більше 70%) – середня швидкість пересування становить 20 км/год. – неможливість встановлення рентабельних тарифів на перевезення пасажирів через соціальні причини.

Автомобільний транспорт. За довжиною автострад Україна поступається багатьом європейським країнам. Низька і якість доріг та автосервісу, що створює проблеми в інтеграції української транспортної мережі у загальноєвропейську.

Річковий транспорт – відсутність в Україні портів третього покоління – не використання або погане використання в роботі останніх досягнень логістики – скорочення обсягів контейнерних перевезень – відсутність молодого менеджментського складу застарілість флоту – застаріле навантажувально-розвантажувальне обладнання – сезонність перевезень – недостатність гарантованих проєктованих глибин на ділянці Дніпродзержинськ – Запоріжжя через відпрацьованість Запорізького водосховища, обміління каналу Прітва, через що виникають проблеми з перевезенням вантажів з гирла Дніпра до Дунаю по території України.

2. Перспективи розвитку транспорту в Україні:

У перспективі транспортна мережа все тісніше інтегруватиметься у високорозвинену європейську комунікаційну систему. Зокрема, передбачається будівництво транс'європейської автостради Київ – Мадрид. Через територію України планується будівництво великих трубопроводів, якими можна було б транспортувати нафту і газ з Азербайджану, Ірану для власних потреб і в країні Європи. Зараз відбувається покращення стану залізничного транспорту, оновлення основних засобів, а саме ремонт колій, вокзалів, закупівля нових составів.

Автомобільний транспорт. Поганий стан доріг, низька пропускна спроможність та відкритість шляхів – все це понижує конкурентноздатність автошляхів України. Можливі альтернативи – ремонт існуючих шляхів або побудова нових. Але проходження магістралей через населенні пункти та погані транспортні розв'язки на існуючих шляхах роблять побудову нових шляхів більш перспективним та спрямованим на довгострокову перспективу.

Авіатранспорт. Високі фіксовані витрати, в останні роки експлуатаційна діяльність деяких компаній була збитковою. Оскільки моральна застарілість літаків не дозволяє збільшувати вартість перельоту, інакше українські компанії втрачають конкурентноздатність перед іноземними, то можливим виходом є використання ефекту економії на масштабах виробництва, тобто укрупнення компаній.

Морський транспорт. Проблема застарілих логістичних схем є суто управлінською, вона не потребує великих капіталовкладень. Першим кроком є залучення управлінського складу, який зміг би конкурентно діяти в умовах ринкової економіки.

Трубопровідний транспорт. Хоча приватизація трубопровідної системи має вирішити значну частину проблем цієї галузі, але питання про нового

власника зараз лежить більшою мірою у політичній площині, а не в економічній. Проте більш ймовірною видається все ж таки приватизація російською компанією.

3. Сучасний стан транспортної системи в світі:

Сучасний автомобільний транспорт постійно технічно переоснащується і вдосконалюється, у результаті чого з'являються потужніші, швидкісніші, комфортабельніші й ефективніші автомобілі.

Залізничний транспорт. Нині у країнах Заходу довжина залізничної мережі скорочується. Це зумовлено конкуренцією автомобільного транспорту, який здатний виконувати перевезення за принципом "від дверей – до дверей". Водночас у багатьох країнах довжина залізничної мережі збільшується. Це, як правило, відбувається у великих за площею країнах, які освоюють свої території, багаті на природні ресурси, зокрема, у Китаї, Росії, Індії, Канаді. Китай щороку будує 1 тис. км залізниць. У світі налічується понад 1,2 млн км залізниць загального користування, з них 200 тис. км електрифіковані. Лідирує Німеччина, у якій на 1000 кв. км території припадає 125 погонних кілометрів залізниць. Висока щільність залізничної мережі також у Польщі (80), Японії (75), Великобританії (70), Італії (65), Франції (60). В інших країнах світу, в тому числі в економічно розвинених, щільність дещо менша.

Трубопровідний транспорт має досить високі шанси на розвиток у недалекому майбутньому. Зокрема, у зв'язку з необхідністю транспортувати природи.

Водний транспорт. Загальна протяжність ліній внутрішнього водного транспорту (на ріках, озерах, каналах) у світі перевищує 550 тис. км. Цей вид транспорту розвинений у США, Росії, Канаді, Німеччині, Нідерландах, Китаї. У багатьох країнах він практично відсутній з огляду на природні умови (Японія, Куба, Монголія).

Повітряний транспорт. Протяжність повітряних шляхів світу становить близько 8 млн км. Нині у країнах світу функціонує близько 600 міжнародних аеропортів. Щорічно понад 100 млн пасажирів перевозяться літаками. Окремі аеропорти справді велетенські. Наприклад, у міжнародному аеропорту ім. Дж. Кеннеді (Нью-Йорк) щодня злітають понад 1000 літаків. Аеропорти є великими підприємствами, на яких працюють тисячі людей.

4. Прогрес у розвитку транспорту світу:

Французький авіавиробник Airbus заявив про перспективні, з першого погляду навіть фантастичні, плани щодо запуску літаючого таксі.

Поїзд-капсула для транспортування людей зі швидкістю звуку. Американська компанія Hyperloop One планує першою почати перевозити людей і вантажі в спеціальних поїздах-капсулах, що працюють на принципі магнітної левітації.

Автобус, який ніколи не стоятиме в заторах. Китайські інженери розробили проект автобуса, здатного пересуватися по дорогах загального користування, не перешкоджаючи автомобільному руху.

Безпілотний електричний автобус. Ідея безпілотних автобусів вже не фантастична задумка, а цілком реальне явище у Швейцарії.

Безпілотний літак у формі тарілки.

Висновки. Транспорт відіграє дуже важливу роль в народному господарстві, в зовнішньоекономічних зв'язках України, в зв'язках між містом і селом, між окремими районами країни. В сучасному житті без транспорту неможливо уявити виробництво, розподіл обмін та споживання матеріальних благ та послуг населення. Транспорт формує економічні, культурні, рекреаційні та інші зв'язки, а також прискорює соціально-економічний розвиток суспільства. Транспорт впливає на ефективність та ціну продукції, оскільки в процесі виробництва він істотно впливає на її собівартість.

Зменшення транспортної складової у собівартості виробленої продукції сприяє підвищенню ефективності виробництва. Транспорт є необхідною умовою спеціалізації і комплексного розвитку народногосподарських комплексів регіонів формування територіально-виробничого комплексу локального та районоутворюючого значення. Він сприяє суспільному територіальному поділу праці. Без транспорту неможлива інтеграція України у загальносвітову економічну систему.

УДК 656.2

Король Т.В., факультет Управління і технологій, група ТЛ-17 маг.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Шкуренко О.В.

СТАН ТА РОЗВИТОК ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ УКРАЇНИ

Анотація. Виділено низку проблем, що заважають розвитку залізниць в Україні. Наведено досвід реформування залізничного транспорту за кордоном.

Постановка проблеми. Залізничний транспорт являється складовою частиною транспортного сектора економіки нашої держави, і функціонує як складний виробничо-технологічний комплекс. Він займає ведуче місце на ринку транспортних послуг, забезпечуючи перевезення пасажирів переважно в міжміському і приміському сполученнях, а також обслуговує зовнішні соціально-економічні зв'язки України. За результатами досліджень на долю залізничного транспорту припадає 6% загального числа перевезених пасажирів. За обсягом пасажирообороту залізничний транспорт складає основу транспортної системи країни, виконуючи понад 43% загальної величини пасажиро-

кілометрів. Проте за останні десять років частка залізничного транспорту на ринку пасажирських перевезень скоротилась майже на 13% . Якщо такі тенденції збережуться, то вже через два-три роки Укрзалізниця на ринку пасажирських перевезень буде займати менше 30%, поступившись своїми позиціями іншим видам транспорту.

Основні матеріали дослідження. В Україні залізничний транспорт відіграє важливу роль в забезпеченні потреб країни в перевезеннях. Складаючи основу транспортного комплексу України, залізничний транспорт має велике економічне, соціальне і політичне значення та належить провідна роль у транспортній мережі України.

Через значний знос основних виробничих фондів, невисоку якість обслуговування пасажирів, низьку швидкість руху, високу собівартість перевезень розвиток пасажирських залізничних перевезень в нашій країні сильно відстає від країн Європи. Основними причинами низької конкурентоспроможності послуг є перехресне фінансування пасажирських перевезень, повільність у реагуванні на зміни зовнішнього середовища, відсутність внутрішніх джерел відтворення та стимулів до інноваційного зростання залізничного транспорту. Збитки пасажирської сфери не дають можливості Укрзалізниці придбати у потрібному розмірі рухомий склад, інфраструктуру, здійснити потрібні капіталовкладення. Очевидною є потреба здійснення кардинальних заходів у пасажирській галузі, які б вивели її зі збиткового стану чи дали б можливість значно знизити збитки, забезпечити належний рівень транспортної мобільності населення, утримати конкурентні позиції на ринку транспортних послуг. Саме тому виникає необхідність аналізу досвіду організації пасажирських перевезень в країнах Європи і застосуванню дієвих методів для поліпшення ситуації в галузі.

Загальною передумовою реформування залізничного транспорту за кордоном стали вимоги підвищення ефективності його роботи. Процеси реформування здійснюються на засадах, що є типовими для усіх країн із ринковою економікою:

- відокремлення управління інфраструктурою залізниць від комерційної роботи;
- сприяння розвитку недержавних структур у залізничному транспорті;
- створення комерційних компаній-перевізників;
- сприяння розвитку внутрішнього конкурентного середовища.

Найбільш поширеною формою об'єднання залізничних компаній у країнах Європи є холдинг, де держава володіє контрольним пакетом акцій. Фактором, який спонукав процес реформування європейських залізниць, стало прийняття Програми створення єдиного внутрішнього ринку Європейського союзу (ЄС), яка передбачає дерегулювання європейських транспортних ринків і стосується, перш за все, перевезень у міжнародних сполученнях, а також прийняття Дирек-

тиви ЄС 91/440 про поділ функцій утримання інфраструктури залізниць і організації експлуатаційної роботи. Основні положення Директиви зводяться до того, що оздоровлення економіки залізниць можливо тільки при посиленні їх позицій на транспортному ринку і при створенні таких умов, щоб не рентабельні галузі залізничного господарства, виконували соціально значущі функції, отримували підтримку зацікавлених сторін, в тому числі держави.

В даний час на залізничному транспорті велика увага приділяється пошуку шляхів залучення додаткових обсягів перевезень, і вирішальне значення в цьому питанні надається зниженню тарифів, що можливо тільки за умови скорочення витрат залізниць, пов'язаних з перевезеннями. Однак завжди слід пам'ятати, що заходи, спрямовані на скорочення витрат, не принесуть очікуваного ефекту в випадку, якщо вони призводять до зниження надійності технічних засобів і якості перевезення, оскільки в майбутньому можуть спричинити за собою не тільки додаткові витрати на відновлення технічних коштів, але і зменшення доходів внаслідок втрати обсягів перевезень.

Отже застосування інноваційних підходів організації і технології пасажирських перевезень (реінжиніринг, процесний підхід) дозволяє зменшити технологічні витрати, збільшити кількість та якість додаткових інформаційно-сервісних послуг на всіх етапах обслуговування пасажирів та надає можливість підвищувати функціонування пасажирського комплексу в цілому.

Висновки. Загалом можна виділити три рівні проблем які заважають розвитку залізниць в Україні:

1. На системному рівні (економічна модель країни, законодавство, бізнес-модель функціонування залізниць, тарифне регулювання, відсутність інвестицій в інфраструктуру);
2. На рівні організації (негнучка організаційна структура, застаріла модель організації бізнес-процесів);
3. На базовому рівні (низька компетентність менеджменту, неефективне використання ресурсів, низька мотивація персоналу).

Проведення гнучкої політики у сфері управління пасажирськими перевезеннями можливе лише за наступних умов: державні дотації мають здійснюватися в межах довгострокового державного замовлення, яке готова фінансувати держава; визначення обсягу бюджетних дотацій можливе в результаті забезпечення прозорого розподілу витрат між пасажирськими та вантажними перевезеннями; функціонування пасажирського комплексу повинно забезпечуватися на базі застосування інноваційних підходів організації і технології пасажирських перевезень. Перспективними напрямками подальших досліджень є дослідження соціальних аспектів забезпечення ефективної діяльності підприємств пасажирської сфери, а також розроблення заходів, спрямованих на підвищення якості пасажирських перевезень на залізничному транспорті.

УДК 629.33:658.6

Курочкіна О.О., факультет Управління і технологій, група І-ТЛмаг
Науковий керівник: к.е.н., доцент Шкуренко О.В.

УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ НА ТРАНСПОРТНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Доведено, що правильна організація матеріально-технічного постачання, комплексне і своєчасне забезпечення виробництва матеріальними ресурсами служать найважливішою передумовою для виконання плану перевезень.

Постановка проблеми. На сьогодні важливу роль відіграє матеріально-технічне забезпечення, тому що від нього залежить якість, швидкість, надійність, ефективність підприємства. А це в свою чергу впливає на фінансовий стан підприємства і його конкурентоспроможність.

Виклад основних матеріалів дослідження. В сучасних умовах господарювання, що характеризуються наслідками світової фінансової кризи, в умовах невизначеності та непередбачуваності зовнішнього середовища з точки зору виживання і підвищення стійкості промислових підприємств, найбільш прийнятною їхньою стратегією є диверсифікація виробництва – у виграші виявилися підприємства, які реалізують цю стратегію.

Підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств можливо забезпечити шляхом своєчасного зняття з виробництва застарілої продукції, модернізації і модифікації традиційної та впровадження найсучаснішої і затребуваної продукції галузей промислового виробництва.

У широкому сенсі, матеріально-технічне забезпечення є способом організації діяльності підприємства, що дозволяє об'єднати зусилля різних структур, які виробляють і реалізують товари і послуги, з метою оптимізації фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, що використовуються підприємством для досягнення своїх стратегічних цілей.

В даному контексті матеріально-технічне забезпечення тісно корелює з поняттям логістики в широкому сенсі як інструментом підвищення ефективності діяльності підприємств, напрямком управлінської діяльності, орієнтованим на побудову ефективних бізнес процесів з приведенням витрат по руху і зберігання всіх видів ресурсів до оптимального рівня.

У вузькому розумінні матеріально-технічне забезпечення виробництва є діяльністю, пов'язаною з плануванням і підтримкою виробничого процесу, при якому є необхідною складання планів випуску продукції; зберігання незаве-

ршеного виробництва; зберігання, обробки, транспортування і своєчасного поповнення запасів матеріалів і комплектуючих.

Правильна організація матеріально-технічного постачання, комплексне і своєчасне забезпечення виробництва матеріальними ресурсами служать найважливішою передумовою для виконання плану перевезень, сприяють підвищенню рентабельності підприємства, зниження витрат матеріалів, палива, шин і інших матеріальних фондів, а також прискоренню оборотності оборотних коштів.

Система матеріально-технічного постачання складається з трьох доповнюючих один одного підсистем.

Перша підсистема включає в себе централізований розподіл ресурсів з державних матеріальних фондів. У централізованому порядку органами державного управління розподіляється продукція, яка виробляється для державних потреб і кредитувати державу. До такої продукції ставляться вугілля, електроенергія, автомобільне паливо та інші ресурси. На цю продукцію державою можуть бути встановлені тверді ціни. Держава може забезпечити гарантоване постачання життєво важливими для країни продуктами або надати виробнику економічні пільги, наприклад видати пільговий кредит.

Другою підсистемою є реалізація продукції за допомогою прямих господарських зв'язків між виробниками і споживачами.

Третю підсистему матеріально-технічного постачання утворюють товарно-сировинні біржі. Друга і третя підсистеми відродилися у вітчизняній господарській практиці порівняно недавно. Їх поява пов'язана з перебудовою системи управління економікою. У міру розвитку ринкових відносин частка матеріально-технічних ресурсів, які розподіляються по другій і третій підсистемі, буде безперервно зростати і надалі домінувати, а частка централізовано розподіляються ресурсів буде скорочуватися.

План матеріально-технічного постачання становлять в тісному взаємозв'язку з планом виробництва і капітального будівництва. Початковим етапом розробки плану матеріально-технічного постачання транспортних підприємств є складання заявок на отримання необхідних фондів матеріально-технічного постачання: рухомого складу, палива, обладнання, шин, матеріалів і т. Д. Основою для складання заявок по експлуатаційним матеріалами є план перевезень, який визначає скільки потрібно підприємству автомобільного палива, шин та мастильних матеріалів. На основі плану перевезень роблять план технічного обслуговування, ремонту автомобілів, ремонту рухомого складу, який є основою для складання заявок на оборотні агрегати, матеріали для ремонту рухомого складу, обладнання для обслуговування, запасні частини.

Матеріально-технічне постачання авторемонтного підприємства має свої особливості. План матеріально-технічного постачання авторемонтних підприємств будується на основі плану виробництва (виробничої програми) і плану організаційно-технічних заходів.

Ремонтні підприємства, крім придбання у інших спеціалізованих промислових підприємств, можуть самі забезпечувати себе запасними частинами, виготовляючи їх для власних потреб. Кількість деталей, які будуть надходити з боку або проводитися самим заводом, має бути розмежовано при розробці плану постачання.

На авторемонтному виробництві, крім запасних частин, споживаються і інші матеріальні цінності: основні та допоміжні матеріали, паливо, електроенергія. До основних матеріалів належать ті, які входять до складу виробу (метали для виготовлення деталей, текстильні матеріали для оббивки сидінок і сидінь і ін.); до допоміжних – матеріали, що сприяють нормальному здійсненню процесу ремонту автомобілів і агрегатів. Залежно від призначення вони діляться на технологічні, загальновиробничі та господарські. Перші безпосередньо беруть участь в процесі ремонту (мийні розчини), другі пов'язані з роботою устаткування (охолоджуючі рідини, мастильні та обтиральні матеріали), треті – з обслуговуванням приміщення (ремонтно-будівельні матеріали, що використовуються для поточних ремонтів та ін.).

При визначенні потреби підприємства в основних і допоміжних матеріалах необхідно проаналізувати можливості їх економного витрачання і встановити прогресивні норми витрати по кожному виду матеріалів. У плані постачання визначають також потреба в електроенергії з урахуванням заходів по її економії. Розрахунки ведуть на основі прогресивних норм витрати і виробничої програми.

При складанні заявок на фонди матеріально-технічного постачання і їх реалізації необхідно передбачати заходи щодо їх економного витрачання. Одним з факторів економного витрачання матеріалів є належна організація обліку при перевезенні, прийманні, зберіганні і відпуску матеріалів

Висновки. Важливе місце в ефективній діяльності підприємств будь-якої галузі народного господарства займає система матеріально-технічного забезпечення, оскільки постачальницька діяльність є запорукою чіткої налагодженої роботи виробничих потужностей, а в даній роботі система матеріально-технічного забезпечення розглядається з урахуванням концептуальних положень управління логістичною системою.

УДК 658.7:339.92

*Нагорнюк Д.М., факультет Управління і технологій, гр. 4-МО**
Науковий керівник к.е.н., доцент Шкуренко О.В.

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНЗИТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено закономірності та особливості розвитку транспортно-логістичної системи України, а також проаналізовано організаційно-економічне забезпечення розвитку транзитного потенціалу та визначено напрями його вдосконалення.

Постановка проблеми. Транспортна логістика в умовах глобалізації міжнародної економіки набуває першорядного значення. У межах міжнаціональних логістичних систем різні види транспорту використовуються на основі принципів оптимізації контактних графіків, коли при наявності багаторічних стабільних перевезень усі види транспорту, що беруть у них участь, управляються з одного центру.

На розвиток будь-якої галузі впливають існуючі організаційно-економічні умови. Україна має вигідне географічне положення, що створює передумови для розвитку транзитного потенціалу. Як свідчить світовий досвід, найбільш ефективний напрям розвитку транспортного сектору України може бути реалізований шляхом формування транспортно-логістичної системи (ТЛС) країни, яка забезпечує взаємодію всіх учасників транспортно-розподільчого процесу в організаційно-економічному, технічному, технологічному та інформаційному аспектах під час руху вантажних потоків, а також дає змогу зайняти конкурентоспроможні позиції на міжнародних ринках транспортно-логістичних послуг. Все це зумовлює актуальність проблеми реалізації транзитного потенціалу України, а також визначення нових методів його реалізації.

Основні матеріали дослідження. Транспорт, як інфраструктурна галузь, має розвиватися випереджальними темпами з метою сприяння швидкому економічному та соціальному розвитку країни та її участі у міжнародному поділі праці. Удосконалення переліку супутніх послуг та якості їх надання у сфері транзиту сприятиме підвищенню добробуту країни, оскільки в кінцевому результаті створюється визначене соціально-економічне благо: держава отримує надходження до державного бюджету, збільшується кількість робочих місць, вантажовідправник та вантажоодержувач отримують потрібну послугу.

Практика свідчить, що сьогоденна реалізація транзитного потенціалу потребує аналізу роботи транспортної галузі, державних органів влади, приватних підприємств; дослідження заходів держави в напрямі формування дохо-

дів державного бюджету; моніторингу стану об'єктів сервісної інфраструктури; створення гнучкої тарифної політики, впровадження систем моніторингу за переміщенням транзитних вантажів; удосконалення системи зв'язку тощо. Діяльність держави має бути спрямована на мінімізацію втрат та витрат для вантажовідправників, вантажоодержувачів, перевізників, експедиторів. Будь-яка затримка в країні транзиту може призвести не тільки до втраченої вигоди підприємця через вимушений простій товарів і транспортних засобів, але й до значних збитків через необхідність оплати послуг, пов'язаних зі зберіганням. Це сприятиме реалізації зовнішньоторговельних зв'язків України, її територіальному розвитку, залученню транзиту та збільшенню обсягів валютних надходжень, оптимізації товаропотоків, інтенсифікації господарських зв'язків з ЄС.

Вступ України до міжнародних транспортних організацій і структур, ратифікація низки міжнародних угод, конвенцій та інших документів з питань організації транспортних систем і перевезень стали першими кроками, з яких почалася інтеграція українського транспортнодорожнього комплексу в Європейську транспортну систему. В Україні налічується 33 діючих аеропорти, 20 державних морських торговельних портів, 8 річкових портів, 6 залізниць, понад 90 авіаційних та 150 судноплавних компаній різних форм власності, понад 75 тис. суб'єктів господарювання, на балансі яких є автомобільний транспорт.

Зростання транзитного потенціалу країни безпосередньо залежить від тенденцій розвитку її макроекономічних показників, а також ступеня відповідності вітчизняного транспортного комплексу вимогам світової транспортної системи. Варто підкреслити, що інтеграційні процеси транспортного комплексу України не мають обмежуватися лише його адаптацією до вимог та стандартів ЄС, а також вимагають застосування методичних підходів до організації управління розвитком транспортних систем, що ґрунтуються на концептуальних засадах логістики.

На сьогодні логістика як один з ефективних інструментів планування організації та управління процесами руху матеріального та супутніх йому потоків спрямована на отримання максимального прибутку всіма учасниками конкретного транспортно-розподільчого процесу шляхом оптимізації їх логістичних витрат у певному просторі та часі. При цьому координацію технологічної, технічної та організаційно-економічної взаємодії між усіма функціональними ланками забезпечує відповідна логістична система.

Згідно з досвідом розвинутих країн використання логістичних систем дає змогу зменшити загальні логістичні витрати майже на 12-35%, транспортні витрати на 7-20%, витрати на навантажувально-розвантажувальні роботи та збереження матеріального потоку на 15-30%, а також прискорити швидкість обігу матеріальних ресурсів на 20-40% та скоротити їх запаси на 50-200%.

Усе це свідчить про те, що одним із важливих факторів економічного зростання є формування інтегрованих транспортно-логістичних систем, що охоплюють окремі країни та регіони.

Транспортно-логістична система – це інтегрована сукупність суб'єктів транспортно-логістичної діяльності та об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури, що взаємодіють між собою з метою оптимізації руху вантажопотоків «від дверей до дверей» за мінімальних витрат на максимально вигідних умовах. Але все ж на сьогодні Україна швидко утрачає свої позиції щодо країни-транзитера і стає на міжнародному ринку транспортних послуг неконкурентоспроможною. Теперішня ситуація, розвивається у стрімкому напрямі звуження транзитних можливостей України.

Основними чинниками зменшення ролі України як транзитера є:

- цілеспрямована політика Росії щодо виключення України із транзитних потоків;
- недостатність темпів та обсягів розбудови транспортної інфраструктури, техніко-технологічне відставання якої суттєво здорожує процес доставки товару та призводить до переорієнтації транспортних потоків в обхід території України;
- незадовільний транспортно-експлуатаційний стан доріг, 90% яких потребує реконструкції або ремонту, середня швидкість руху на автодорогах України у 2–3 рази нижча, ніж у західноєвропейських країнах, на вітчизняних дорогах стає економічно невігідною експлуатація сучасних автомобілів з поліпшеними технічними та екологічними характеристиками;
- відсутність послідовної державної політики щодо розвитку транзитного потенціалу України та розбудови пріоритетної транспортної мережі.

Висновки. Поступова цілеспрямована інтеграція транспортного комплексу України до загальноєвропейської та світової транспортної системи може забезпечити не лише додаткові надходження до бюджету, а й стимулювати інвестиційну активність, залучення іноземного капіталу, вдосконалення технологій транспортування, транспортної інфраструктури країни в цілому та економічний розвиток регіонів. Нинішні умови транспортування вимагають об'єднання промислових, торгівельних, транспортно-експедиторських компаній, обслуговуючих інфраструктуру ринку, в інтегровані логістичні системи (ланцюги). Адже саме вони здатні швидше, своєчасно і з мінімальними витратами здійснювати поставку продукції споживачам. Перспективи подальших досліджень – вивчення закономірностей та особливостей використання транзитних коридорів з метою оптимізації структури економіки та економічного зростання в Україні в цілому.

УДК 658.7

*Пилипенко С.О., факультет управління і технологій, група І-ТЛмаг
Науковий керівник: к.е.н., доц. Шкуренко О.В.*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СКЛАДСЬКОЮ ЛОГІСТИКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Охарактеризовано основні функції складської логістики. Виділено проблеми складської логістики на вітчизняних підприємствах.

Постановка проблеми. В останні роки складська діяльність підприємства набула важливого значення, тому що спрямована на збереження продукції та на скорочення витрат. Тому необхідно раціонально організувати складську діяльність на підприємстві, ефективно використовувати склади та мінімізувати витрати на складські операції. У сучасних ринкових умовах господарювання від ефективності роботи складу значною мірою залежить конкурентоспроможність підприємства. Ефективне управління складом є одним із ключових логістичних завдань та інструментом надання сервісу високого рівня.

Основні матеріали дослідження. Під складською логістикою розуміється організація, проектування та управління складами, основні завдання та функції, якої полягають у швидкому та своєчасному пересуванні і доставці вантажів до місця призначення. Організація складського господарства впливає на пропускну здатність складів, трудомісткість і собівартість складських робіт, на величину внутрішньозаводських транспортних витрат тощо.

Аналіз наукових досліджень з проблеми складської логістики дозволив виділити її основні проблеми, до яких слід віднести:

- незадовільний рівень обліку та системи інформаційного забезпечення складів;
- відсутність можливості оперативного обміну інформацією між усіма учасниками процесу;
- недостатній рівень контролю за рухом товарів;
- низький рівень автоматизації складських робіт (відсутність єдиної цілісної автоматизованої системи управління запасами);
- відсутність ведення статистики і, відповідно, аналізу, що унеможливає прогнозування основних показників діяльності;
- значна тривалість оформлення супровідних документів;
- відсутність сучасної складської техніки і технологій; відсутність ефективних систем мотивації персоналу.

Існує досить різноманітна класифікація складів. В залежності від призначення розрізняють: виробничі; транзитно-перевалочні; митні; дострокового

завезення; сезонного зберігання; резервні; оптові – розподільчі; комерційні загального користування; роздрібні.

Складування забезпечує п'ять видів сервісних функцій:

- *наближення запасів до ринку*. Найчастіше використовують у фізичному розподілі. До цього удаються виробники сезонного або обмеженого асортименту продукції замість того, щоб зберігати запаси на торгівельних складах круглий рік або забезпечувати ринки безпосередньо з виробничих підприємств. Це дозволяє в будь-який зручний момент просувати запаси до основних ринків, аби скоротити терміни постачання;

- *формування ринкового асортименту*. Асортиментний склад нагромаджує ринковий асортимент в очікуванні замовлень споживачів. Це може бути змішаний асортимент, що складається з безлічі видів продукції, що поставляються на ринок різними виробниками, або спеціальний асортимент, складений за бажанням конкретного замовника. Асортиментні склади, навпаки, небагато чисельні, розташовані в стратегічно важливих пунктах, працюють круглий рік і тримають широкий асортимент товарів;

- *комплектування змішаних відправок на складі*. Склад, що здійснює транзитне комплектування вантажних відправок, забезпечує скорочення сукупного об'єму запасів в логістичній системі. Ця функція розглядається як сервісна вигода, оскільки партії відправок підбирають в точній відповідності із специфікацією замовника;

- *матеріально-технічне забезпечення виробництва*. Економічні особливості виробництва інколи вимагають досить великого запасу деяких компонентів. У таких випадках склади здійснюють поступове постачання матеріалів і деталей на складальне підприємство;

- *ефект присутності на ринку*. Розміщення складів поблизу місцевих ринків сприяє збільшенню ринкової долі і зростанню прибутку.

У логістиці склад – це місце перетворення матеріальних потоків, спрямованих на задоволення клієнтської бази. Склади зустрічаються на всьому шляху руху матеріальних потоків, починаючи зі складів постачальників сировини та матеріалів і закінчуючи складами системи розподілу. Саме тому складська логістика грає важливу роль в логістичній системі і в забезпеченні конкурентоспроможності організації в умовах ринкової економіки.

Для ефективного функціонування складу необхідно організувати функціонування всіх складових його елементів в єдиному логістичному комплексі. Будь-який склад обробляє три види матеріальних потоків: вхідні, внутрішні, вихідні.

Вибір системи складування продукції на складі – основне завдання оптимального виконання складів своїх функцій. Система складування готової продукції передбачає оптимальне розміщення продукції на складі і раціона-

льне управління складськими роботами, для чого необхідно вживати заходів щодо збереження якості продукції, щодо підвищення ефективності та ритмічності роботи транспорту для зниження непродуктивного часу і витрат, поліпшенню використання складських територій і площ, оптимізації використання робочого часу фахівців складу. Для організації зберігання готової продукції необхідно зонування складу – визначення оптимальних пропорцій складських площ для кожної складської діяльності.

Логістичний процес на складі готової продукції досить складний, це пояснюється вимогою повної узгодженості функцій постачання запасами, переробки вантажу та фізичним розподілом замовлень. Логістика на складі охоплює всі основні функціональні сфери, які розглядаються на мікрорівні. Функціонування всіх складових логістичного процесу необхідно розглядати у взаємозв'язку та взаємозалежності. Такий підхід дозволяє не лише чітко координувати діяльність служб складу, він є основою планування та контролю за переміщенням вантажу на складі із мінімально можливими затратами.

Висновки. Складська логістика відповідає за управління рухом вантажів на території складського господарства, її об'єктами є будь-які види товарів, в процесі їх доставки, складування та обробки. З метою оптимізації виробництва складської логістики весь процес ділиться на кілька рівнів, що дозволяють контролювати якість сервісу і забезпечують своєчасну обробку товарів.

Для координації і автоматизації процесу доставки, відвантаження і переміщення товарів по складу необхідна дієва система управління складською логістикою, тим самим знижуючи невиправдані матеріальні та фізичні затрати.

УДК 658.7.01

*Степанов П.О., факультет Управління і технологій, група ТЛ-17 маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Познякова О.В.*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ФУЛФІЛМЕНТ-ПОСЛУГ

Анотація. Конкуренція на ринку торгівлі спонукає компанії знаходити нові напрями ефективного функціонування, серед яких – створення інтернет-магазинів, що обумовило появу фулфілмент-сектору складської логістики.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення стрімко зростає кількість компаній, які виходять на ринок електронної торгівлі, отже, інтернет-магазини є новим гравцем у сфері сучасного торгового бізнесу. Специфіка їх функціонування стала причиною появи на ринку логістичних послуг нового сектору – сектору фулфілмент-послуг, стрімкий розвиток якого є тенденцією сучасності в складській логістиці. Але, як і будь-який бізнес, фулфілмент має свої пе-

реваги та недоліки в діяльності кожного із учасників: як для фулфілмент-оператора, так і для отримувачів фулфілмент-послуг.

Основні матеріали дослідження. Новий термін «фулфілмент» представляє собою комплекс послуг фулфілмент-оператора для інтернет-магазинів, що включає: контроль перевезення товару від виробника до фулфілмент-складу, приймання, зберігання, комплектацію та упаковку індивідуальних онлайн-замовлень, контроль їх доставки до споживача, обробка повернень. Одна з основних переваг фулфілмента – це мінімізація ризиків для кожного із учасників – як для складу (фулфілмент-оператора), так і для інтернет-магазину. В основі та реалізації послуг у ланцюгу стоїть фулфілмент-оператор.

Суб'єктом господарювання, що надає фулфілмент-послуги, є склад, який формує індивідуальні замовлення (зазвичай одна або декілька різноманітних одиниць товару в одному замовленні).

Суб'єкт господарювання, який користується фулфілмент-послугами, є інтернет-магазин. Система фулфілмента являє собою ланцюг певних операцій, перш ніж товар попаде до покупця. Інтернет-магазин знаходить склад, який відповідає габаритам для необхідного товару (місткість, кількість та величина осередків). Потім замовляє певний товар у постачальника, який далі перевізник доставляє на склад фулфілмент-оператора. Фулфілмент-оператор повністю контролює склад, розподіляє товар із різних магазинів по осередкам, відповідає за його зберігання, маркування і стан. Фулфілмент-послуги разом – це сучасна, зручна і швидка операція. Тому на допомогу оператору приходять сучасні технології на складі, а саме – роботизований механізм, який по наказу оператора самостійно доставляє товар фактично в руки. Робота з товаром на складі фулфілмент-оператора розбита на дрібні операції. Це полегшує контроль над процесом і забезпечує високу якість на кожному етапі обробки замовлень. Якщо товар не потребує спеціального складу, то ризиків можна виділити лише два – ймовірність крадіжки товарів з осередків та неефективне використання складського простору. Задача фулфілмент-оператора на сучасних складах існує у виді автоматизації всіх або частини процесів на складі фулфілмент-оператора, залучення тільки штатних співробітників без аутсорсінгу персоналу, чітка система заохочень і штрафів для персоналу, створення і дотримання правил доступу до товарів, автоматизація процесу розміщення. У сфері фулфілмент-послуг існують чіткі заходи та кроки у процесі продажу та складування. Це робить її багато в чому удосконаленою, що перевершує над застарілими методами торгівлі та зберігання. Залучення новітніх технологій, мотивація персоналу, контроль – народжують собою стабільний бізнес, створення якісного товару, його транспортування. З різким зростанням популярності інтернет-технологій фулфілмент забезпечує швидкість та зручність обробки замовлень. Швидкість інтернету та наявність його на

майже усіх комп'ютерах чи гаджетах, робить покупку товару надзвичайно зручною.

В ряд до основних послуг фулфілмент-оператора долучаються нові додаткові. До продажу товар проходить перевірку на якість, перш ніж відправиться на склад. Також, для покупки через інтернет вводиться фотопродакшн – послуга, коли товар фотографують на білому тлі, щоб у покупця була можливість дізнатися все про товар, не виходячи з дому.

У ряді додаткових послуг, існує поняття «операції для кінцевих покупців». Це досить автоматизована послуга стосовно інформування покупця про стан товару, оповіщення на електронну пошту. В Україні такою послугою користується компанія «Нова Пошта». Клієнти, встановивши додаток з однойменною назвою, отримують повну інформацію в реальному часі про стан товару, статус доставки та інше.

При використанні фулфілмент-послуг, будь-який інтернет-магазин зіткнеться з низкою проблем. Наприклад – підрахунок трафіку і власне запуск системи в дію. Головне для інтернет-магазину – це вміння контролювати потік продажу та закупівлі. Але існує ризик відмови від товару, тому так важлива наявність контролю за станом та комфортні умови продажу.

Перевага інтернет-магазинів над звичайними магазинами досить очевидна – вони не мають фактичного приміщення, а тому не має таких недоліків як плата за оренду і додатковий персонал. Однак відсутність магазинів накладає ряд проблем на складі – в першу чергу це співвідношення закупівлі товару, плата за оренду для його зберігання і ризик, що товар ніхто не купить. Навіть опираючись на статистику продажу, компанія не зможе визначити необхідну кількість товару, що зможе продати та закупити у постачальника. Це впливає на роботу оператора та об'єм товару на складі, що являє собою ризик переплати та ймовірність залишку товару на складі.

На практиці впровадження фулфілменту до недоліків можна віднести конкуренцію операторів або кур'єрів. Це пояснюється загальними тенденціями на ринку: аутсорсинг дешевше, ніж власні засоби, а спеціалізована компанія зробить роботу якісніше, ніж відділ штатних співробітників.

Якщо дивитись на процес надання послуг, то зі сторони недоліків також виникають декілька пунктів. По-перше це вибір розташування складу. Його тип буде залежить від товару, аспектів та умов, які необхідні для зберігання. Наприклад, якщо інтернет-магазини мають тенденцію до товарів зі спеціальними умовами зберігання, то склад повинен мати тип А. Для такого складу характерна велика площа, наявність місця для переміщення фур, сучасна охорона та автоматизоване обладнання. Якщо компанія, що надає фулфілмент-послуги, зіткнеться з питанням побудови складу такого типу, то вона має певні економічні ризики. Наприклад, в Україні сфера надання фулфіл-

мент-послуг ще не є настільки затребуваною. Але інтернет-торгівля набирає обертів, збільшуючи масштаб, кількість та вибір товару. Компанія може піти на ризик та почати побудову нових сучасних складів. Але кількість інтернет-магазинів та кількість товару, що потребує складування, може бути суттєво меншою, ніж прогнози. Тому надання фулфілмент-послуг та побудова нових складів стає питанням часу – коли саме вони стануть затребуваними. Є ризик, що іще декілька років інтернет – торгівля в Україні не буде мати великих масштабів. Однак прогрес, як і попит, постійно зростає, що штовхне торгівлю перейти на новий рівень.

Висновки. В Україні фулфілмент-послуги не є лідируючим сектором ринку логістичних послуг. Однак популярність інтернет-магазинів росте, як і попит від клієнтів. Зростання сектору онлайн-магазинів на ринку електронної комерції та збільшення операторів, що надають повний спектр фулфілмент-послуг складської логістики в країні обумовить залучення іноземних інвестицій, що в підсумку буде вигідно всім. Сучасні компанії розуміють, що ідеального бізнесу бути не може. Але сучасні інновації, швидкість та зручність роботи з товаром, автоматизовані склади і постійний контакт з покупцями сприяють розвитку фулфілмент-діяльності, не зважаючи на значні ризики в цій сфері.

УДК 339

*Тарасенко Д.А., факультет управління і технологій, гр. 4-МО**
Науковий керівник к.е.н., доцент Шкуренко О.В.

АНАЛІЗ СИСТЕМ ДИСТРИБУЦІЇ ТОВАРІВ

Анотація. Досліджено теоретичні засади змісту дистрибуції як логістичної діяльності. Доведено значення системи дистрибуції товарів.

Постановка проблеми. Після переходу в сфері обігу до ринкової економіки виникають нові формування, завданням яких є забезпечення доставки товарів від виробників до кінцевих споживачів.

На даний час виробники вже не займаються доставкою виготовленої продукції до споживачів своїми силами, а створюють складні технологічні транспортні системи дистрибуції товарів. Формуванням каналів розподілу продукції, удосконаленням збутової діяльності, організацією процесів дистрибуції займалися такі науковці: Армстронг Г., Болт Г.Дж., Новиков О.А., Щербаков В.В. У більшості цих робіт увага зосереджена на розкритті певного аспекту маркетингової чи логістичної діяльності, який пов'язаний з просуванням продукції від виробників до споживачів через канали розподілу. Можна дійти до

висновків, що роботи у яких було б виконано аналіз самої суті дистрибуції, дистрибуційних систем, проблем формування і стану в умовах сучасної економіки практично відсутні.

Основний матеріал дослідження. Основним інфраструктурними об'єктами дистрибуції товарів є розподільчі центри, мультимодальні термінали, хаби.

Оптимальне співвідношення досягнутого рівня обслуговування клієнтів і величини логістичних витрат визначають ефективність дистрибутивної мережі компанії.

Дистрибуція є однією із частин загального ланцюга постачання компанії, яка охоплює потоки готової продукції від виробничих майданчиків або складів постачальників до кінцевих споживачів. Дистрибуція займає місце основного фактору в прибутку компаній, тому що тут формується компроміс між логістичними витратами і рівнем обслуговування споживачів.

Дистрибуція, дистрибуційна, або розподільча логістика – це комплекс взаємопов'язаних функцій, які реалізуються у процесі розподілення матеріального потоку між різними, як правило, гуртовими покупцями.

Основним у системі дистрибуції є комплектація вантажів до клієнтів. Ці операції можуть здійснюватись за системою борт-до-борту (крос-докінгу), або на звичайному складі. У системі дистрибуційної логістики склади ще називають дистрибуційними центрами.

Одним із важливих факторів дистрибуції є факт продажу. Продаж товару в дистрибуції може здійснюють такими основними способами: звичайним та попередньо.

Звичайний продаж – це система продажу, за якою водій є продавцем товару: всі види продукції завантажені у машину доставки, водій їде за визначеним маршрутом і продає те, що в нього завантажено.

Попередній продаж – це система продажу, відповідно до якої торговельний представник відвідує клієнтів за визначеним маршрутом, приймає замовлення товару, який завантажують в автомобіль доставки, і водій здійснює доставку попередньо проданого.[8]

Необхідно розрізняти маршрут продажу та маршрут доставки. Отже, маршрут доставки – це схема руху транспортного засобу з порядком заїздів до клієнтів.

Маршрут продажу – це схема руху торговельного представника.

Бувають такі типи систем доставки: «свій за своїм» та «один за всіх».

Система доставки «свій за своїм» – це система роботи, в якій існує прив'язка між торговельними представниками і водієм, коли маршрут переміщення автомобіля доставки відповідає маршруту руху торговельного представника.

У системі «один за всіх» маршрути доставки будують на основі показників ефективності: тривалості маршруту, кількості заїздів на маршрут. Водій доставки може здійснювати доставку більше, ніж до одного торговельного представника, або ж навпаки.

Питання правильної маршрутизації та сегментації клієнтів привертають все більшу увагу працівників дистрибуційної логістики. Причина проста – збільшення цін на паливе, та збільшення вартості доставки, правильно складений маршрут для правильно підбраного розміру вантажівки, яка їде до відповідного типу клієнтів, є дуже важливою.

На ефективне здійснення маркетингової стратегії фірми, орієнтованої на досягнення певного рівня обслуговування кінцевого споживача спрямована оптимальна система дистрибуції. Наприклад, деякі фірми нагромаджують запаси на своїх складах безпосередньо близько від споживачів для швидкої прямої доставки товару споживачу, а інші – обирають довготривалу доставку товару на основі розміщеного споживачем замовлення прямо з виробництва. Визначити оптимальну схему дистрибуції для певних категорій товару, у певних ринкових умовах, на певних географічних територіях, із урахуванням певної маркетингової стратегії фірми дозволяє проектування дистрибутивних мереж.

Основним завданням стратегічного проектування дистрибутивної мережі є розробка моделі, яка визначає найбільш економічно доцільний спосіб розподілу товару за умови стабільної або зростаючої потреби клієнта.

Розподільчий центр – це складський комплекс, який отримує товари від підприємств-виробників або від підприємств оптової торгівлі і розподіляє їх дрібнішими партіями замовникам через свою або їх товаропровідну мережу.

За кількістю видів транспорту, який приймає участь у постачанні товарів, транспортні системи розподіляють на: одновидову (унімодальну) та багатовидову (мультимодальну або інтермодальну).

Висновки. Після виконання дослідження можна розглядати системи дистрибуції продукції як складні логістичні системи, у яких приймають участь безпосередньо виробник продукції та різні посередники, які на договірних засадах здійснюють доставку продукції до кінцевого споживача. Причиною формування оптимальних за своєю структурою систем дистрибуції є загострення економічних проблем на споживчому ринку. Для подальшого розвитку дистрибуції товарів слід створювати адаптовані до реальної економічної ситуації системи дистрибуційної логістики і системи показників для визначення їхньої ефективності.

УДК 658.7

Ус В.В., факультет Управління і технологій, група ТЛ-17маг
Науковий керівник: к.е.н., доцент Познякова О.В.

ІННОВАЦІЇ В ТРАНСПОРТНІЙ ТА СКЛАДСЬКІЙ ЛОГІСТИЦІ

Анотація. Розглянуто інноваційні технології в транспортній та складській логістиці. Запропоновано використання на транспорті технології радіочастотної ідентифікації, електромобілів та безпілотних автомобілів. Для складської логістики описано системи WMS, KARDEX та CRM, технології фулфілмент, «розумний склад» та використання дронів.

Постановка проблеми. Аналізуючи ситуацію сьогодення на ринку логістичних послуг, можна виділити основні проблеми транспортної логістики в Україні, до яких належать: якість транспортного обслуговування, зниження конкурентоздатності перевізників складність формування маршрутів перевезення. Транспортна логістика розвивається не надто стрімко, що обумовлено: нестабільною економічною ситуацією, невисоким рівнем розвитку виробництва тари і упаковки, поганим станом дорожнього покриття, невисоким рівнем виробничо-технічної бази підприємств.

У сучасних конкурентних умовах успішне функціонування підприємств багато в чому залежить від рівня використання концепції складської логістики. Під впливом процесів глобалізації зросли швидкості матеріальних, фінансових, інформаційних потоків, тому у складській логістиці необхідне впровадження принципів інтегрованої логістики.

Основні матеріали дослідження. Жорстока конкуренція на ринку обумовлює пошук суб'єктами господарювання нових рішень найрізноманітніших проблем – від зменшення витрат часу на опрацювання вантажу до підвищення швидкості перевезень.

Для запобігання випадків простою в пробці досвідчені транспортні компанії вдаються до допомоги сучасної технології оснащування транспортного засобу спеціалізованим обладнанням для постійного контролю стану вуличного руху в будь – якій частині міста. Одним з найбільш дієвих нововведень сучасності західні логістичні компанії називають технологію радіочастотної ідентифікації, яка дозволяє не лише відстежувати маршрут, але й контролювати автомобіль в цілому.

В наш час важлива необхідність використання електромобілів (економія палива, відсутність шкідливих викидів, суттєве спрощення багатьох агрегатів сучасних автомобілів). Для доставки товарів малими партіями в магазини ефективно використовувати мотоцикли та моторолери.

Система управління складом – WMS (програмно-апаратна система, яка забезпечує комплексну автоматизацію управління складськими та логістичними процесами) дозволяє оптимально використовувати складські площі, скорочуючи витрати на зберігання, підвищуючи продуктивність праці і точність обліку, мінімізуючи вплив людського фактору та своєчасно інформуючи керуючий складським відділом персонал про виниклі труднощі.

Наразі на складських підприємствах застосовується автоматизована вантажна система KARDEX. Піддони з товаром самі пересуваються з місця свого розташування в робочу зону, оператор тільки натискає потрібну клавішу, тобто використовується технологія «товар до людини», що скорочує непродуктивний час на переміщення персоналу по складу. Установка стаціонарних стелажів абсолютно негативно позначається на використанні складської площі, а якщо склади достатньо високі, то потрібно ще й підключати дороге підйомно-транспортне обладнання.

Втім, використання лише навігаційних технологій не гарантує оперативність роботи. Важливим моментом є застосування сучасних ІТ-рішень. До найбільш відомих відносять: Enterprise Resource Planning (ERP) – Планування ресурсів підприємства; Warehouse Management System (WMS) – Система управління складом; Transport Management System (TMS) – Система управління транспортом; Customer Relationship Management (CRM) – Управління взаємовідносинами із споживачами (постачальниками); Radio Frequency Identification (RFID) – Система радіочастотної ідентифікації палет (гофрокоробів і т.д.) за допомогою радіоміток та ін.

Фулфілмент-послуги наразі є новим напрямом вирішення задач швидкого реагування на зміни смаків та побажань споживачів. Серед компаній України, які надають послугу «фулфілмент», – Нова Пошта, ZAMMLER, Raben, Міст Експрес, FM logistic та МТІ. Фулфілмент (у широкому значенні) – це комплекс операцій, починаючи від запиту за місцем збуту до доставки товару до кінцевого споживача. Обрана стратегія фулфілменту визначає точку прив'язки замовлення клієнта до учасників ланцюга поставок. Точка є буфером, що амортизує невідповідності між прогнозом продажів і дійсним попитом (похибка прогнозу). Єдиного визначення у послуги немає. Але учасники ринку трансюють фулфілмент як повний комплекс операційно-складської обробки замовлень для інтернет-магазинів: прийом товарів від постачальників, зберігання на складі, комплектація і упаковка, відвантаження замовлень на доставку, доставка власним транспортом або контроль доставки іншими компаніями (кур'єрськими, поштовими тощо), обробка повернень.

Технологія «розумний склад» передбачає повну його автоматизацію (список замовлених товарів автоматично відправляється контейнероподібним роботам, які знаходять потрібні речі, складають їх в ящики і привозять праців-

никові, який завантажує сформовані замовлення у вантажівку в потрібному порядку. Весь процес відслідковується датчиками, які по бездротовій мережі передають у віддалений центр всю інформацію (від місця розташування робота до маршруту, по якому палети переміщуються на склад та відвантажуються) та дозволяє підвищити безпеку складу, економити експлуатаційні витрати, ліквідувати можливі помилки в складських процесах. Окрім підвищення ефективності та швидкості обслуговування вантажу, автоматизація складу за допомогою «розумний склад» та відповідна зменшена потреба в персоналі на території складування обумовлює додаткову можливість ущільнити складське обладнання, зменшити кількість помилок внаслідок людського фактору та збільшити рівень якості послуг складування.

Перевагами використання безпілотних автомобілів (транспортний засіб, обладнаний системою автоматичного управління, яке може пересуватися без участі людини) є: перевезення вантажів в небезпечних зонах, під час природних і техногенних катастроф або військових дій; зниження вартості транспортування вантажів і людей за рахунок економії на заробітній платі водіїв; більш економічне споживання палива і використання доріг за рахунок централізованого управління транспортним потоком.

Використання дронів в логістиці, яке передбачає переміщення товарів за допомогою безпілотних апаратів (октокоптерів) з обмеженням за вагою посылки – апарат не може транспортувати вантаж вагою понад 5 фунтів (2,27 кг), надасть змогу мінімізувати залучення людей.

Використання дронів для відеоспостереження в складській логістиці відкриває широкі можливості застосування дронів на складах. З їх допомогою можна:

- здійснювати моніторинг технічного стану складу;
- контролювати реальну завантаженість складського приміщення;
- відстежувати внутрішньо-складське транспортування і перевалку вантажів.

Безпілотник із засобами відеонагляду за допомогою оператора може просто робити детальну інспекцію стану складу, а спеціаліст потім по відеозапису може визначити проблемні чи сумнівні ділянки і їх перевірити. Такий підхід дозволить значно підвищити якість обслуговування складу та безпеку його експлуатації.

Висновок. Як і кожна галузь, логістика змінюється, з'являються нові технології і бізнес – моделі. Навіть при кризовій ситуації не потрібно відмовлятися від інновацій. При сьогоdnішньому становищі на ринку помітно посилюється конкуренція, тому потрібно знайти і застосувати приховані, ще не задіяні резерви.

УДК 338.12

Шелінговська А.В., факультет Управління і технологій, гр.3-ЕП
Науковий керівник: к.е.н. доцент Шкуренко О.В.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЛОГІСТИЦІ

Анотація. Розглянуто сучасні інформаційні системи управління складом. Наведено складові прогресивних інформаційних систем у діяльності підприємств загалом та логістичній зокрема.

Постановка проблеми. Склади і складські системи характеризуються великим різноманіттям технологій, які використовуються для зберігання і обробки товарів, спектром послуг автоматизації складу, що надаються. Проте, ефективність їх роботи, незалежно від складських площ, об'єму товару, що зберігається, і технологій вимагає вирішення наступних завдань: ефективне використання складських площ, «адресне» зберігання товарів; оптимізація і автоматизація складу, розміщення товару відповідно до оптимальних для даного складу стратегій розміщення; мінімізація кількості непродуктивних операцій з товаром на складі; ефективне управління вантажною технікою і людськими ресурсами; управління декількома складами як єдиною складською системою; контроль термінів придатності товару; підвищення оборотності складу без збільшення людських і технічних ресурсів.

Основні матеріали дослідження. Сучасна концепція автоматизації складу передбачає аналіз товарних потоків і процесів, логістичне проектування і вибір рішення, оптимального з точки зору повернення інвестицій, по рівню автоматизації складу залежно від типів оброблюваних товарів і вантажів, об'ємів товарних потоків.

Концепція автоматизації складу може включати ряд впроваджень технологічних рішень, таких як: – рішення автоматичний склад – автоматичну систему зберігання і пошуку паллет або коробів (ASRS), систему комплектації замовлень та сортування (Picking system) для прискорення процесів і підвищення якості комплектації, а також інші сучасні технічні рішення; – інформаційні системи автоматизації складу, такі як Qguar WMS Pro, Effect Warehouse, SAP WMS, SAP EWM, CoreIMS, 1C-Логистика: Управление складом.

Система підготовки та сортування замовлень (Picking System) - високотехнологічна система, що включає конвеєрне, сортувальне устаткування для відбірки і підготовки штучних замовлень та коробів, спеціальне стелажне устаткування, оснащене системами допомоги відбірки замовлень по світлових сигналах "pick-to-light", автоматичним пакувальним устаткуванням. Система

підготовки замовлень дозволяє значно збільшити продуктивність відбірки, підвищити якість підготовки і упаковки замовлень.

Qguar WMS Pro (Кугуар) – комплексне рішення для автоматизації управління складськими процесами на підприємствах різного типу і величини. Це продукт компанії Quantum International Ltd. (ТОВ «Квантум Інтернешенел»), лідера серед постачальників сучасних ІТ-рішень для підприємств з високими вимогами у сфері логістики на вітчизняному ринку ІТ-рішень. Система підтримує операції по обробці товаропотоків як на власних складах, так і в разі роботи логістичних провайдерів (3PL). Qguar WMS Pro містить величезний набір спеціалізованих функцій, які в змозі задовольнити найбільш вимогливих клієнтів. На сьогоднішній день Qguar WMS Pro в Україні вибрали такі компанії, як: Roshen, «Максан», «Люкс Логістік Сервіс», «Вересень Плюс», «Проммаш-бровари», «Житомирський маслозавод ТМ "Рудь" та інші.

Effect Warehouse – рішення від світового лідера у сфері SCM, компанії, що входить в трійку провідних постачальників WMS рішень в Європі (за даними ARC WMS Worldwide 2007), – Consafe Logistics. Effect Warehouse дозволяє ефективно управляти складськими процесами і легко адаптується під специфіку роботи складу. Ядро системи включає всі необхідні функції управління складськими процесами, а також інтерфейс обміну даними як з різними ERP - системами, так і з рішеннями власної розробки.\

На відміну від своїх старших побратимів, систем класу WMS (Warehouse Management System), CoreIMS – це система обліку складу, недорогий, надійний і простий в експлуатації помічник комірника; система була розроблена в компанії Argussoft Company, першій російській компанії, що отримала в 1998 році «Сертифікат відповідності Міжнародним стандартам ISO 9001 в області прикладного програмного забезпечення інформаційних систем». CoreIMS без зусиль інтегрується з іншими програмами, такими як "1С: Підприємство" або логістичними системами, такими як SCM (Системи управління ланцюгами постачання), і чудово доповнює їх функціональність.

"1С-Логістика: Управління складом" – система автоматизованого ухвалення рішень, "мозок" сучасного складського комплексу. Це спільний продукт російських фірми "1С" і компанії "AXELOT". Система реалізована в середовищі "1С: Підприємство 8" і містить всі переваги цієї технологічної платформи: масштабованість, відкритість, простоту адміністрування і конфігурації.

Вище перераховані інформаційні системи автоматизації складу передбачають таку функціональність, як: ієрархічна структура складів; просторове ділення складських місць; визначення логістичних параметрів артикулів; замовлення до постачальників і прийом на склад; якісний і кількісний контроль товару при постачанні; масштабованість; автоматична ідентифікація (AI); автоматичне або мануальне управління розміщенням; поповнення місць відбо-

ру; заявки від клієнтів і відправки зі складу; різні типи комплектації; кросс-докінг; управління завданнями інвентаризації; управління поворотною тарою; управління партіями і термінами придатності; відстеження партій і складських носіїв; бездротовий обмін даними (RF); штрих-коди; визначені стратегії обслуговування клієнтів; консолідація складу; звіти і аналіз роботи з окремими клієнтами; звіти за розрахунком логістичних послуг; робота з пристроями складської автоматики; можливість роботи з мобільними пристроями; обмін даних із зовнішніми системами (сертифіковані інтерфейси).

Стає зрозумілим – майже всі системи виконують одні й ті ж функції, але, природно, для підвищення конкурентоспроможності деякі компанії створюють і додають до своєї системи щось нове, цікаве і креативне. При виборі системи автоматизації складу треба намагатися звертати на це увагу, адже певні креативні впровадження є дійсно корисними.

WMS – програмний продукт для автоматизації управління складською діяльністю, що дозволяє управляти всіма технологічними операціями в режимі реального часу. Система орієнтована на середніх і великих 3PL - операторів, середні і великі виробничі склади – від 5000 палето/місць, з середньою кількістю рядків в замовлення/день – від 2000 і великою кількістю номенклатурних позицій. Система позиціонується, як високопродуктивна комплексна система з можливістю паралельної роботи великого числа користувачів (> 30) в режимі реального часу. Також на великих і середніх підприємствах рекомендується використовувати Qguar WMS Pro, Effect Warehouse і CoreIMS.

Висновки. Інформаційні ресурси є одним з найважливіших елементів ресурсного потенціалу підприємства, а інформація є ключовим елементом логістичних операцій. Логістична інформаційна система дозволить органічно поєднувати всі складові логістичні підсистеми, а саме заготівельну, внутрішньовиробничу, розподільчу тощо. Автоматизовані системи управління в логістиці дозволять забезпечити оптимальне управління запасами матеріалів і напівфабрикатів на складах підприємства.

УДК 658.7.656.2

Шеховцов В.Ю., факультет Управління та технологій, група ТЛ-17
Науковий керівник: к.е.н., доцент Шкуренко О.В.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ

Анотація. Розглянуто сучасні проблеми транспортної логістики, які стримують її розвиток і вирішення яких приведе до збільшенню перевезень і розвитку транспортної галузі у цілому.

Постановка проблеми. В сучасних ринкових умовах ефективність діяльності вітчизняних підприємств безпосередньо залежить від рівня розвитку транспортної логістики, оскільки не всі вони достатньо забезпечені засобами транспорту для перевезення вантажів. Необхідною умовою забезпечення ритмічності виконання виробничих процесів є взаємозв'язок технічних та транспортних засобів. Для цього потрібно підлаштовувати транспорт до умов виробництва, а також намагатися його раціонально використовувати, що дозволить досягти мінімізації витрат. Проблеми транспортної логістики полягають у тому, що споживачі їх послуг незадоволені якістю та вартістю надання, що в результаті призводить до втрати відповідного рівня результату та конкурентоспроможності на ринку.

Основні матеріали дослідження. Невід'ємною складовою логістичної системи є транспорт. Транспорт органічно вписується у виробничі й торгові процеси. Тому транспортна складова бере участь у вирішенні багатьох завдань логістики.

Транспорт у системі логістики відіграє подвійну роль:

- по-перше, він є складовою або компонентом основних функціональних галузей логістики: закупівельної, виробничої, розподільчої;
- по-друге, транспорт є однією із галузей економіки, в якій також розвивається підприємництво.

Транспортна логістика – це функціональна сфера логістики, вона займається переміщенням будь-яких матеріальних предметів або речовин з однієї точки в іншу за оптимальним маршрутом.

Транспортна логістика, як складова частина загальної логістичної системи, допомагає вирішити три основних завдання цієї системи, а саме завдання пов'язані з:

- 1) формуванням ринкових зон обслуговування, прогнозом матеріалопотоку, обробкою матеріалопотоку в обслуговуваній системі й іншими роботами з оперативного управління і регулювання матеріалопотоку;
- 2) розробкою системи організації транспортного процесу (план перевезень, план розподілу виду діяльності, план формування вантажопотоків, графік руху транспортних засобів та ін.);
- 3) управлінням запасами і їх обслуговуванням транспортними засобами, інформаційними системами.

На вибір типу транспортної складової логістичної системи впливають такі фактори, як: вид вантажу, вартість перевезень, мета транспортування, відстань, якість транспортних шляхів. У сучасних умовах роль транспортного обслуговування визначається не інтересами окремого відправника (одержувача), а оптимальним співвідношенням витрат і прибутку в зазначеному циклі виробництва і

споживання, а також у мінімізації загальних логістичних витрат.

Проаналізувавши ситуацію, що склалась в наш час в галузі транспорту, можна виділити п'ять груп основних проблем транспортної логістики.

Перша група проблем пов'язана з *якістю транспортного обслуговування*. Велика кількість приймає рішення про передачу всіх або частини перевезень на аутсорсинг, що дозволяє їм сконцентруватися на основній діяльності, підвищуючи, якість роботи та удосконалюючи свою продукцію, а також доручити транспортну логістику професіоналам у цій галузі, що в результаті покращує якість перевезень, в багатьох випадках знижує транспортні витрати.

Друга група – *зношеність рухомого складу*. Зношеність основних фондів «Укрзалізниці» складає 60-85%. Перш за все це стосується рухомого складу – пасажирських та вантажних вагонів, колісної техніки. Термін експлуатації вантажних локомотивів сьогодні складає 50 років, що не дозволяє забезпечити відповідну швидкість і безпеку перевезення вантажу. Потреба в рухомому складі дуже висока.

Недостатня кількість кваліфікованих кадрів з логістики свідчить про існування проблем *кваліфікації кадрів*.

Недовантаження рухомого складу. Проблема недостатнього використання вантажопідйомності транспортного засобу безпосередньо пов'язана з частим небажанням або невмінням комплектувати відправку від різних вантажовідправників.

До наступної групи проблем відноситься *страхування транспорту та вантажів*. Зараз все більше і більше відправників та одержувачів намагаються страхувати сої перевезення. В даний час все більше відправників і одержувачів намагаються страхувати свої перевезення. При чому, переважає страхування вантажу, а не транспортного засобу з вантажем. Так у більшості випадків страховка оформляється як відсоток від вартості вантажу (звичайно – 0,15-0,25%), і при настанні страхового випадку проводиться страхова виплата в тому обсязі, в якому завдано шкоди вантажу. Зазвичай, вартість збитку відшкодовується повною мірою.

Саме подолання цих проблем є зараз дуже актуальними в наш час, так як ринок транспортно-логістичних послуг не стоїть на місці, він активно розвивається у зв'язку з розширенням господарських зв'язків і міжнародної кооперації. Так, відбувається розвиток транспортної логістики у світі, зростають вимоги споживачів до якості послуг та вимог закордонних партнерів як у плані людських ресурсів так і у системі керування. Все це свідчить про зростання ролі транспортної логістики в світовій економіці.

Висновки. Отже, узагальнюючи все вищесказане, можливо сформулювати основні проблеми транспортної логістики: це зношеність рухомого складу, якість транспортного обслуговування, недовантаженість рухомого складу,

недосконала система страхування транспортних засобів і вантажу та складність організації взаємодії різних видів транспорту. Визначальною умовою подальшого успішного розвитку транспортної логістики є вирішення саме цих проблем. Знаходження шляхів усунення проблем є пріоритетними напрямками подальшого наукового дослідження.

УДК 657

*Щербина К.М., факультет Управління і технологій, група І-ТЛ-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Шкуренко О.В.*

СТВОРЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ЛОГІСТИКИ НА ТРАНСПОРТНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

***Анотація.** Розкрито сутність логістичного менеджменту в формуванні матеріалопотоками підприємства*

***Постановка проблеми.** В даний час логістика стає все більш затребуваною галуззю знань для українських компаній, і, як наслідок цього, з кожним роком збільшується число керівників, які застосовують логістичні принципи на підприємствах.*

В останні роки транспорт, володіючи колосальним стратегічним ресурсом, виконує базову функцію в поточних процесах. Сьогодні актуальні завдання збільшення обсягів перевезень, підвищення економічної ефективності діяльності перевізників. Якісного поліпшення в транспортній сфері можна досягти за рахунок використання нових технологій забезпечення процесів перевезень, що відповідають сучасним вимогам і високим міжнародним стандартам, зокрема, за рахунок розширення освоєння логістичного мислення та принципів логістики.

***Основні матеріали дослідження.** Служба логістики на підприємстві має кілька обов'язкових рівнів управління. При цьому в неї входить якась частина адміністрації, відповідальна за прийняті рішення (за завданнями, цілями і проблемами фірми) і штатні співробітники відділу логістики та її служби в цілому.*

Організація і менеджмент служби логістики на підприємстві включає такі основні структурні ланки:

- ✓ Виконавчий директор з логістики. Він входить до складу ради фірми або є одним із заступників генерального директора.
- ✓ Менеджери, відповідальні за діяльність відділів і підлеглий їм персонал.
- ✓ Групи реалізації окремих проектів логістики – планування нових

зація нових логістичних платформ, формування дизайну проєктованих інформаційних систем логістики.

✓ Керуючі персоналом. Вони ведуть оперативну роботу, відповідають за центри розподілу кінцевої готової продукції, за доставку сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів, їх зберігання та упаковку.

Що стосується групи реалізації окремих проєктів логістики, то існує кілька найбільш поширених способів формування таких груп на підприємстві як всередині служби логістики, так і самостійних:

- групи функціонують як невід'ємна частина в складі служби логістики на підприємстві, наприклад, такі як контроль за виконанням проєктів, інжиніринг в транспортному і складському господарстві, в інформаційних логістичних системах;

- групи існують як окремі, самостійні підрозділи зі своїм персоналом, організовані на підприємстві і виконують певні функції системи логістики, наприклад, організація доставки матеріально-технічних ресурсів; формування логістичних платформ,

- групи формуються оперативно з персоналу, зайнятого в окремих сферах діяльності логістики, наприклад, в сфері транспортного або складського господарства – в цьому випадку група виконує обов'язки по реалізації проєктів по виникає необхідність в такого роду роботах.

Будь-яка промислова фірма, яка прагне досягти високої ефективності закупівель, виробництва, складування, зберігання і формування запасів матеріально-технічних ресурсів, а також розподілу кінцевого готового продукту, повинна мати правильно організовану службу логістики.

Служба логістики на підприємстві ділиться, як правило, на п'ять основних функціональних груп, що відповідають за транспортування; структуру основних засобів, запаси, маневрування матеріальними ресурсами, комунікації та інформацію.

Відповідно до призначення функціональних груп передбачається перелік видів їх діяльності, а саме:

- транспортування – внутрішні, зовнішні і міжнародні перевезення, вибір виду транспорту, транспортних засобів і варіантів їх обслуговування;

- планування та управління складським господарством і обладнанням, центрами розподілу, складськими виробничими площами;

- постачання сировиною і матеріалами; формування запасів (страхового, підготовчого, виробничого) і готової продукції, обробка повернутої продукції;

- маневрування матеріальними ресурсами, їх сортування, обробка, упаковка;

- обробка замовлень, прогнозування попиту, планування виробництва, зв'язок з центрами розподілу; розширення інформаційної мережі комунікацій; оновлення банку даних.

Слід зазначити, що таке формування функціональних груп служби логістики на підприємстві не відповідає традиційним організаційним структурам фірм, так як всі названі види діяльності протягом досить тривалого часу делегувалися відділом постачання матеріально-технічними ресурсами (закупівлі), який ставився до виробництва; обробки замовлень і зв'язку з клієнтами, який займався маркетингом; транспортних операцій (існував як самостійний); управління складським і тарних господарством (також був самостійним).

Розробка функціональної організаційної структури є головним завданням будь-якого транспортного підприємства. Якість управління, його взаємозв'язок і взаємодію з виробничими підрозділами в значній мірі визначає ефективність роботи підприємства в цілому.

Для типового транспортного підприємства характерна безцехова організаційна структура, в якій всі функції управління зосереджені в менеджменті підприємства.

Організація, що складається з багатьох департаментів, повинна співвідносити свою діяльність з роботою інших відділів. Саме система координації є основою структури організації, яку зазвичай визначають як сукупність стійких зв'язків в компанії. В основі роботи підприємства лежать функціональні обов'язки підрозділів. Для нормального функціонування необхідно, щоб всі відділи працювали в правильному графіку і відповідно до потреб ринку, тобто департаменти повинні бути «гнучкими», а також оперативними і повинні повністю відповідати їх функцій.

Управлінські підрозділи транспортного підприємства займаються науковою організацією транспортного процесу і ефективним використанням транспортних засобів. Фахівці даного напрямку аналізують шляхи реалізації найбільш ефективного транспортування за найнижчими цінами.

Технічне обслуговування транспортного підприємства фокусується на підтримці транспортних засобів в справному стані та забезпеченні розвитку виробничої бази, а також складання інструкцій для логістичних компаній.

Висновки. Зросла конкуренція, інтернаціоналізація ринків і джерел постачання, в тому числі первинних матеріальних ресурсів, використання нових систем управління виробничо-господарською діяльністю, прямі поставки сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів, запасних частин, вимагають такої організаційної структури служби логістики на підприємстві, яка була б здатне забезпечити необхідний сервіс.

Очевидно, що єдиною і найкращою організаційної структури служби логістики на практиці не існує. Більш вірним і оптимальним підходом до вирішення цієї проблеми є розгляд можливих альтернатив організації та управління подібної службою.

УДК 656.614

Лерніченко К.В., к.е.н., доцент

Ткачук Н.О., факультет Управління і технологій, група ТТ-1501

АКТУАЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО РЕЄСТРУ СУДЕН В УКРАЇНІ

Анотація. Одним з напрямків структурних перетворень у водотранспортній галузі України є створення міжнародного реєстру суден, що дозволить збільшити кількість суден, які працюватимуть під національним прапором, повернути вітчизняних судновласників, судна яких наразі знаходяться під «зручними» прапорами, збільшити надходження коштів до державного бюджету.

Постановка проблеми. Створення міжнародного реєстру суден потребує дослідження сучасного стану водотранспортної галузі України та досвіду іноземних держав, що мають значний торговельний флот; формування основних чинників впливу на активізацію створення міжнародного реєстру суден в Україні.

Основні матеріали дослідження. Питанням сьогодення для вітчизняного судноплавства є створення міжнародного реєстру суден з метою збільшення тоннажу під українським прапором, повернення суден вітчизняних судновласників з-під «зручних» прапорів та збільшення доходів державного бюджету.

Прапор є визначальним фактором у багатьох юридично значимих діях, які здійснює судновласник чи капітан. Дані про прапор судна є визначальними в договірних відносинах, наприклад, угоди укладені на борту судна, вважаються укладеними в країні прапора.

Реєстрація суден під прапорами інших країн проводиться судновласниками з метою обходу морського законодавства своєї країни і заради скорочення податкових зобов'язань: 1) відсутність в країнах «зручних прапорів» деяких видів податків; 2) можливість встановлення більш тривалого робочого дня і нижчої (в порівнянні з іншими країнами) оплати праці моряків; 3) менш жорсткі технічні вимоги до суден; 4) можливість складу судового екіпажу з іноземцями, вихідцями з економічно слаборозвинених країн.

Сформована до теперішнього часу практика реєстрації суден дозволяє судновласникові, в залежності від особливостей його бізнесу і положення в судноплавній індустрії, реєструвати свої судна в одному з чотирьох видів реєстрів, а саме:

1. В традиційному.
2. У так званому «залежному» реєстрі (екстериторіальної реєстрації).

3. У «відкритому» реєстрі («зручного» прапора).

4. У так званому «другому» міжнародному реєстрі або просто «міжнародному реєстрі».

Щодо стратегічних пріоритетів реалізації потенціалу України як морської держави, то ведуться постійні дискусії на тему доцільності створення в Україні міжнародного реєстру. Наприклад в аналітичній записці Національного Інституту Стратегічних Досліджень, зазначено що головним пріоритетом України є відновлення національного судноплавства через створення міжнародного (другого) реєстру суден з метою залучення під Державний Прапор України іноземних суден. Означений крок має сприяти входженню України на світовий ринок морської торгівлі, збільшенню надходжень до державного та місцевих бюджетів від господарської діяльності судноплавних компаній, вирішенню соціальної проблеми – працевлаштування моряків, у тому числі і випускників українських вищих та професійних навчальних воднотранспортних закладів.

Як приклад країни, де вдало запроваджено міжнародний реєстр, можна навести Норвегію. Це країна в якій приділяється важливе значення формуванню та розвитку національної морської індустрії, яка завдяки мультиплікативному ефекту є локомотивом економічного розвитку. Саме в Норвегії вперше був заснований міжнародний реєстр. Міжнародні відкриті реєстри суден в більшості країн надають судновласникам різні види податкових пільг на побудову суден, у вигляді альтернативних схем оподаткування або прирівнюючи ставку податку на прибуток до нуля, а також кредитні пільги та відповідні гарантії.

Норвегія – це наочний приклад для нашої країни, адже створення морського міжнародного реєстру суден є потужним фактором, що може створити сприятливе середовище для залучення до флоту під прапором України нових суден і, завдяки цьому, одержання нових можливостей для більш ефективного проектування морських транспортних перевезень та більш гнучкого реагування на виклики ринку із збереженням власних кадрів.

На противагу Норвегії можна навести приклад країни «зручного» прапора – Панами. Її прапор надає можливість легко реєструвати судна (часто в режимі он-лайн) і брати на роботу дешеву робочу силу з-за кордону. Іноземних власників не змушують платити прибутковий податок. Це країна, яка не має суворих правил щодо реєстрації суден під своїм прапором, що призводить до низки нещасних та протизаконних випадків. Наприклад, одними із перших хто увійшов до реєстру Панами були американські судновласники, які на своїх суднах хотіли продавати пасажирам алкоголь під час дії сухого закону. За ними потяглися й інші судновласники які не хотіли підвищувати зарплатню і поліпшувати умови праці екіпажу, як того вимагало законодавство США.

Слід згадати і жахливий інцидент, що стався нещодавно і призвів до смерті 22-річної жінки члена екіпажу у її першому ж рейсі. Жінку затягло в устаткування судна, яке, як підозрюють, було несправним. За даними ІТФ, замість того щоб йти до найближчого порту, як передбачають правила, судно ще понад два тижні продовжувало рейс з тілом загиблої в холодильнику.

У країнах «зручного» прапора досить розвинена корупція. Наприклад, у 2000 році генеральному секретареві ІТФ Девіду Кокрофту за 4000 доларів вдалося придбати в Панамі ліцензію першого помічника капітана, яка дозволяє керувати судном, хоча він не мав для цього ані навичок, ані досвіду.

Міжнародні закони вимагають, щоб країни з відкритими реєстрами проводили інспекцію суден, дотримувались міжнародних правил, розслідували аварії та випадки корупції. Але Панама, нехтує всіма цими завданнями, що ставить під загрозу життя працівників флоту, і тому вона є саме тією країною «зручного» прапора, якою Україна не повинна бути.

Запровадження міжнародного реєстру суден стане основним рушієм для розвитку водної галузі та економіки України. Запозичення досвіду таких країн, як Норвегія дозволить воднотранспортній галузі України створити сприятливий інвестиційний клімат.

За приблизними розрахунками, наданими віце-президентом УДП Олександром Істоміним, Україна матиме 300-500 дол. США на рік за кожну 1000 т дедвейту (реєстраційний збір) і 500-2000 дол. США на рік прибуткового податку з кожного працюючого моряка від результатів впровадження міжнародного реєстру.

Висновки. Нажаль, реалії сьогодення – воєнні дії в Україні – не дозволяють створити міжнародний судовий реєстр, що обумовлює неможливість гарантування повної безпеки зареєстрованим суднам і їхнім судовласникам. Іншим важливим фактором є корупція, прояви якої притаманні недоброчесним країнам «зручного прапора», а не країнам другого міжнародного реєстру.

Чинниками впливу на активізацію створення міжнародного реєстру суден в Україні є:

- розроблення і прийняття Закону України «Про створення міжнародного реєстру суден України»;
- внесення відповідних змін до Податкового Кодексу України та Кодексу Торговельного мореплавства (для передбачення пільгового режиму оподаткування для судовласників, які здійснюватимуть перевезення під Державним Прапором України);
- подолання проявів корупції у воднотранспортній галузі країни.

УДК 658.5

Петренко О.І., к.е.н., доцент

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛОГІСТИКИ РЕЦИКЛІНГУ

Анотація. Розкрито поняття «рециклінг», основні різновиди рециклінгу. Охарактеризовано мету, завдання та особливості використання логістики рециклінгу.

Постановка проблеми. В умовах постійно зростаючих обсягів виробництва по всьому світу, природним чином збільшуються також обсяги шкідливих викидів і відходів, тим самим породжується ще одна проблема, яку можна вирішити за допомогою логістики. Логістика стосується не тільки економічних проблем підприємств, але й питань, пов'язаних з необхідністю врахування проблем суспільства та охорони навколишнього середовища. Отже, вирішувати проблему управління відходами можна за допомогою екологічної логістики, та її напрямів – повторної переробки, тобто повторного використання відходів, завданнями якого є: зменшення забруднення навколишнього середовища; скорочення обсягів використовуваних природних ресурсів. Проблема утилізації відходів у даний час є однією з найактуальніших у всьому світі. З точки зору охорони навколишнього середовища, логістика охоплює весь «життєвий цикл продукту», зокрема необхідність утилізації відходів різними способами, вибір найбільш екологічних транспортних засобів і т.п. На сьогодні дуже актуальними, з точки зору мінімізації витрат етапів бізнесу та зниження екологічного навантаження на території виступають операції повернення неякісних або невикористаних ресурсів, а також вторинних матеріальних ресурсів, використання яких можливе за первісним призначенням як у рамках виробничих або інших процесів підприємства, так і подальшої переробки чи виготовлення продукції сторонніми суб'єктами господарювання.

Основні матеріали дослідження. У сучасній економіці під рециклінгом розуміють процес руху вторинних ресурсів від місць їх утворення до виробничого споживання – виготовлення нової продукції, тобто замість первинних ресурсів. Рециклінг – це повернення у промислове виробництво багатьох матеріалів, які містяться у відходах промисловості, будівництва та побутової сфери.

У країнах, де охороні довкілля приділяють велику увагу, обсяги переробки вторинних матеріалів постійно збільшуються, наприклад, щорічно в світі переробляється понад 600 млн тонн відходів, третина з яких постійно йде на експорт, а близько 40% сировини, що використовується світовою промисловістю, – це вторинні ресурси. Проте використання відходів для повторного

виробництва обмежується їх нестабільними і гіршими порівняно з вихідними властивостями продукту. Кінцева продукція з їх використанням часто не відповідає естетичним та іншим критеріям. Для деяких видів продукції використання вторинної сировини взагалі заборонено діючими санітарними нормами. Наприклад, у багатьох країнах діє заборона на використання деяких вторинних полімерів для виробництва упаковки для їжі. Сам процес отримання готової продукції зі вторинної сировини є дуже складним. Повторне використання утилізованих матеріалів потребує особливого переналаштування параметрів технологічного процесу через те, що вторинний матеріал може змінювати свої фізичні і хімічні властивості, а також може містити інші включення. У деяких випадках до готової продукції пред'являються особливі механічні вимоги, яких просто неможливо дотриматись при використанні вторинної сировини. Тому для використання вторинної сировини необхідно досягти балансу між заданими властивостями кінцевого продукту і середніми характеристиками вторинного матеріалу. Основою для подібних розробок повинна стати ідея створення нових виробів зі вторинної сировини, а також часткової заміни первинних матеріалів вторинними у традиційних výroбах.

Суб'єктами, які беруть участь у процесі рециклінгу, є виробники, імпортери, а також торговельні установи, які впроваджують товари рециклінгу на ринок.

Розрізняють два основні різновиди рециклінгу: матеріальний (механічний) і сировинний (хімічний). Матеріальний (механічний) рециклінг – це процес, під час якого відходи перетворюються лише механічно, насамперед у результаті подрібнення, просіювання та змішування. Цей вид переробки використовує фізичні властивості речовини без істотного порушення його хімічної будови. Продукт рециклінгу можна використовувати для нового виробництва. Його якість залежить від хімічного складу і ступеня чистоти утилізованого матеріалу. За високої якості продукту рециклінгу можна замінити новий матеріал продуктом рециркуляції для виготовлення таких самих виробів. Коли якість продукту рециклінгу є середньою, він може бути застосований тільки для виробів, які зазвичай виготовляють з інших матеріалів. Сировинний (хімічний) рециклінг – це процес перетворення відходів, під час якого, використовуючи реактивність хімічної сполуки, здійснюються відповідні реакції, які провокують деградацію речовини до вихідних низькомолекулярних сполук. Це дозволяє використовувати продукт для виготовлення виробу за якістю створення первинного продукту.

Моделювання процесів рециклінгу є найбільш ефективним і повноцінним при здійсненні його на базі логістики.

Основною метою логістики рециклінгу є:

1) зниження логістичних та загальних витрат, що пов'язані з управлінням відходами, та підвищенням рівня логістичного обслуговування учасників логістичного ланцюга;

2) захист навколишнього середовища від забруднення відходами;

3) створення умов безпечного виробництва, поліпшення екологічної ситуації в країні та турбота про здоров'я населення.

До завдань логістики рециклінгу відносять: 1) розробка критеріїв сортування відходів; 2) сортування відходів за видами у відповідності з розробленими критеріями; 3) використання спеціалізованого транспорту при перевезенні відходів; 4) оптимізація витрат на перевезення відходів із місць їх збору до місць утилізації або захоронення; 5) мінімізація витрат на збір, зберігання, обробку, перевезення, видалення, знешкодження і захоронення відходів; 6) рекуперація і рециркуляція відходів, за умови доступності з точки зору технології; 7) мінімізація шкідливого впливу усіх складових поводження з відходами на навколишнє середовище та здоров'я людей; 8) просторово-часова трансформація вторинної сировини і відходів; 9) вторинне використання відходів допоміжних та пакувальних матеріалів; 10) пошук нових технологій утилізації та знешкодження відходів тощо.

Висновки. Отже, рециклінг – це сучасні екологічні технології та реальна економія. Найбільш ефективним і повноцінним є моделювання процесів рециклінгу на базі логістики, а не їх окреме функціонування, оскільки використання логістики в рециклінгу дозволяє одночасно: підвищити ефективність використання вторинної сировини; суттєво знизити витрати транспортування відходів і сировини, що переробляється; заздалегідь спланувати процеси зворотності та вторинної переробки на промислових підприємствах, що виробляють споживчі товари; знизити витрати виробництва за рахунок використання поворотної сировини замість закупки нової; вирішити проблему засмічення регіонів, що мають невеликі території.

Впровадження рециклінгу в національне господарство позитивно впливатиме як на економічні, так і на екологічні показники. А побудова системи переробки відходів на основі логістичних принципів із використанням сучасних технологічних досягнень дасть змогу нашій країні наблизитись до європейських стандартів ведення бізнесу. Шанування товарних вартостей, які містяться у поверненні з відходів, є цивілізаційним доказом дотримання екологічної рівноваги середовища, а також умовою результативності реалізації економічних і культурних цінностей стратегічного розвитку підприємства та країни загалом.

УДК 331.107

Горбенко О.І., старший викладач

ВИКОРИСТАННЯ КАЙДЗЕН-КОНЦЕПЦІЇ В ЛОГІСТИЦІ

Анотація. Визначено поняття «кайдзен», характерні види втрат, з якими можна зустрітися в будь-якій компанії з позицій системи кайдзен. Представлено основні принципи впровадження кайдзен у логістиці.

Постановка проблеми. Сучасна логістика – це погляд на всі бізнес-процеси підприємства через призму витрат із метою їх оптимізації, контролю та управління ними. Саме оптимізація витрат сьогодні привертає до логістики таку пильну увагу, так як саме витрати здійснюють основний вплив на прибуток компанії, заради якої і будується весь бізнес. Тому логістика в компанії – це безмежні можливості, які дають величезні конкурентні переваги для розвитку бізнесу.

Колись клієнт був зацікавлений тільки в низькій вартості. Зараз його цікавить у першу чергу якість товару і якість обслуговування. Сервіс вийшов на перше місце, а склад, раніше представлений як «задній брудний двір», став «вітриною» і місцем обслуговування клієнта, працюючи обличчям компанії логіста. Підвищити якість можна і за допомогою методів організації управління на виробництві, і шляхом інвестування в обладнання і технології. Однак, тільки за рахунок принципів кайдзен можна значно підвищити рентабельність і конкурентоспроможність виробництва, обходячись без великих капіталовкладень, а також підняти продуктивність праці більш ніж на 50-100%.

Основні матеріали дослідження. KAIZEN (від японських слів KAI – «зміна» і ZEN – «хороший») – це постійне прагнення до вдосконалення діяльності за рахунок усунення втрат, невиробничих витрат. Покращення можуть бути невеликими, і кожне з них окремо, можливо, непомітне. Але в сукупності вони дають значний ефект.

Система кайдзен має дві ключові складові: технологічну і людську. Технологічна складова – це набір методик пошуку та усунення втрат. Людська складова – це залучення всіх працівників на місцях у безперервні поліпшення. Зазвичай, робочі просто виконують свої функції, в кайдзен робочі одночасно дивляться, що можна поліпшити, вносять пропозиції, обговорюють, і незабаром реалізують. Ідеї поліпшень приходять «знизу», від працівників, а не як зазвичай від керівництва.

Система кайдзен передбачає 7 характерних видів втрат, з якими можна зустрітися в будь-якій компанії.

1. Перевиробництво. Компанія закупила партію товару, розмістила на складі, а ринок не бере. Спостерігається замороження найменш ліквідних активів - що негативно відображається на діяльності компанії.

2. Зайві запаси. Схоже на перевиробництво, тільки всередині компанії. Купили товар, він лежить на складі або чекає комплектації, упаковки. А робітники не встигають. Товар займає певну площу, чим довше він буде лежати, тим менш ефективно функціонуватиме склад.

3. Транспортування. Переміщення товару між об'єктами, наприклад, складами. Дана операція так само вимагає грошових коштів.

4. Простої. Приїхала вантажівка за замовленням і чекає своєї черги. Приїхали фури з вантажем і чекають відвантаження. І все в очікуванні виконання операції, через що компанія так само зазнає збитків.

5. Зайві етапи обробки. Виникають подібні ситуації при використанні неякісного інструменту або через особливості заготівлі.

6. Непотрібний рух робітників. Схоже на транспортування, тільки всередині складу. Непродумані пересування при виконанні операцій або пошуку інструментів, потрібних стелажів тощо.

7. Переробка і брак. Упустили товар при відвантаженні, упаковка розійшлася. Поставили товар не на ту полицю, необхідно знайти його. Неправильно зібрали замовлення: щось поклали, чогось немає або поклали не те.

Такі втрати знижують ефективність роботи будь-якої компанії, вимагають додаткового часу та додаткових фінансових затрат.

Традиційно багато уваги приділяється ліквідації витрат. Найбільш часто зустрічається перевиробництво, залишки товарно-матеріальних запасів, надлишкове транспортування, простої устаткування, нераціональні, занадто довгі маршрути, дефекти або «зайва» непрактична креативність.

Основною умовою скорочення витрат є наведення порядку і чистоти на виробництві. Це можливо завдяки кампанії по впровадженню системи 5S: 1) Сеїрі – «сортування» – чіткий поділ речей на потрібні і непотрібні і позбавлення від останніх; 2) Сеїтон – «дотримання порядку» (акуратність) – організація зберігання необхідних речей, яка дозволяє швидко і просто їх знайти і використовувати; 3) Сеїсо – «утримання в чистоті» (прибирання) – підтримання чистоти і порядку на робочому місці; 4) Сеїкецу – «стандартизація» (підтримання порядку) – необхідна умова для виконання перших трьох правил; 5) Сіцуке – «вдосконалення» (формування звички) – виховання звички точного виконання встановлених правил, процедур і технологічних операцій.

При цьому основними принципами впровадження кайдзен у логістиці є: 1) фокус на клієнтах – для компанії, що використовує кайдзен, найбільш важливо, щоб їхні послуги задовольняли потреби клієнтів; 2) безперервні зміни – принцип, що характеризує саму суть кайдзен, тобто безперервні малі зміни у

всіх сферах організації – постачанні, збуті, складуванні, транспортуванні, особистісних взаєминах тощо; 3) відкрите визнання проблем – там, де немає проблем, вдосконалення неможливе, скарги слід розглядати як подарунок, оскільки можна дізнатися про проблему і отримати шанс поліпшити якість послуги; 4) пропаганда відкритості в компанії; 5) створення робочих команд – кожен працівник стає членом робочої команди і відповідного гуртка якості; 6) управління проектами за допомогою міжфункціональних команд – жодна команда не буде працювати ефективно, якщо вона діє тільки в одній функціональній групі; 7) формування «підтримуючих взаємовідносин» – для організації важливі не тільки і не стільки фінансові результати, скільки залученість працівників в її діяльність і добрі взаємини між працівниками, оскільки це неминуче призведе організацію до високих результатів; 8) розвиток по горизонталі – особистий досвід повинен ставати надбанням всієї компанії; 9) розвиток самодисципліни – вміння контролювати себе і поважати як самого себе, так і інших працівників і організацію в цілому; 10) самовдосконалення; 11) інформування кожного співробітника – весь персонал повинен бути повністю проінформований про свою компанію; 12) делегування повноважень кожному співробітнику – передача певного обсягу повноважень кожному співробітнику; 13) управляти – означає почати з планування і порівняти план із результатом; 14) аналіз того, що відбувається на підприємстві, і дія на основі фактів; 15) усунення основної причини і запобігання рецидивам; 16) вбудовування якості в процес якомога раніше; 17) стандартизація.

Висновки. Постійне вдосконалення допомагає знизити приховані витрати, які викликані різними видами втрат, що виникають у різних операціях. Кайдзен збільшує частку роботи, що додає цінність, що дозволяє поставити споживачам продукцію високої якості в короткі терміни; допомагає усунути зайві рухи і простої, що дозволяє виконувати роботу легко і розмірено; дає можливість аналізувати робочим свою роботу і покращувати її виконання, а також пропонувати ідеї, що підвищують ефективність всього підприємства та логістики зокрема.

УДК 656.031.8

Шкурко Є.Л., старший викладач

ЗНИЖКИ НА НОВІ КАТЕГОРІЇ СУДЕН ПРИ ПРОХОДЖЕННІ СУЕЦЬКОГО КАНАЛУ

Анотація. Досліджено трафік проходження суден через Суецький канал. Проаналізовано систему знижок на нові категорії суден, які здійснюють

свою судноплавну діяльність на території Суецького каналу. Обґрунтовано доцільність надання знижок на проходження Суецького каналу.

Постановка проблеми. Морське перевезення вантажів є складовою частиною логістичного ланцюга, і тому до неї пред'являються ті ж вимоги: ціна, швидкість, надійність, безпеку і, звичайно, передбачуваність. Плата за проходження суден по Суецькому каналу оголошена і конкретна, однакова для всіх, хто перевозить однотипний вантаж, не змінить ситуації на ринку і з часом буде прорахована і включена в ставку фрахту.

В останні роки різко загострилася конкуренція між Суецьким і Панамським каналами, оскільки обидва прагнуть окупити багатомільярдні інвестиції в розширення і модернізацію. Обидва маршрути залучають судновласників агресивними знижками. Саме проведення політики з надання знижок при проходженні Суецького каналу і визначає актуальність дослідження.

Основні матеріали дослідження. Суецький канал – безшлюзовий судноплавний канал в Єгипті, що з'єднує Середземне і Червоне моря. Канал забезпечує найкоротший морський шлях між Європою і регіонами, що знаходяться навколо Індійського океану і західної частини Тихого океану. Довжина каналу – 160 кілометрів, ширина – до 350 метрів, глибина – 20 метрів.

Суецький канал в 2017 році збільшив суднообіг в порівнянні з 2016 роком на 4,8% – до 17,6 тис. суден. Сукупний нетто-тоннаж судів склав майже 1 млрд. тонн. Виручка від транзиту зросла на 5,4% – до \$ 5,3 млрд.

Єгипетська влада підвищила плату за проходження суден по Суецькому каналу. З 1 травня 2013 року для нафтотанкерів і судів, що транспортують нафтохімічну продукцію, вона збільшиться на 5%, для контейнеровозів та суден, що перевозять автомобілі – на 2%, для інших – на 3%.

Вартість проходження залежить від різних чинників: опади, тоннажу, висоти палубного вантажу, часу подачі заявки, своєчасності підходу судна і т.п. Складає вона від 8 до 12 доларів за тонну, і в середньому проходження обходиться в більш ніж 160 тис. доларів, для великовантажного ж судна може досягати і 1 млн. доларів.

Адміністрація Суецького каналу поширила знижки на транзитний прохід через канал нових категорій судів.

Згідно з повідомленням Адміністрації, тепер пропонується знижка на прохід навантажених нафтоналивних танкерів між портами Мексиканської затоки, Карибського басейну, Латинської Америки та Азії. Знижки, які дійсні протягом 2018 року, становлять 45-75%.

Відносно танкерів, що прямують з портів Мексиканської затоки або Карибського моря в порти на захід від Індії, починаючи з Кочину і Карачі, знижка становить 45%. Танкери, що прямують в порти на схід від Кочину, отримають

дисконт 75%. Відносно танкерів, що прямують з портів Латинської Америки на південь від острова Сан-Андреас, Колумбія – 65% і 75% відповідно.

Суецький канал вводить нові знижки на транзит балкерів на маршрутах між Америкою та Азією.

Згідно з повідомленням Адміністрації Суецького каналу (Suez Canal Authority), розмір знижки складе 20-75%. Максимальна знижка пропонується для суден на маршрутах між портами США, Перської затоки, Карибського моря і Латинської Америки на південь від Саванни і самим портом Саванна та портами на схід від Кочина, включаючи Кочин.

Суецький канал зменшив мито на проходження для деяких видів суден, щоб залучити нових клієнтів.

Контейнеровози, які слідують з Норфолка (Великобританія), або будь-якого порту на північ від нього, і направляються при цьому в Кланг (Малайзія), або будь-який порт на південь від нього, отримують 45%-ву знижку на проходження каналу.

Якщо контейнеровоз йде з порту, розташованого на південь від Норфолка, і направляється в Кланг, або порт на захід від нього, він платить на 65% менше, ніж раніше. Якщо ж судно прямує в Коломбо (Шрі-Ланка) або далі на схід, але не на схід від Кланг, йому належить знижка в 55% на проходження Суецького каналу.

Єдине, що потрібно зробити компанії, щоб отримати знижку – вчасно подати запит через своє агентство. Крім того, протягом рейсу судно не повинно відвідувати проміжні порти в комерційних цілях, про що компанія-оператор повинна заздалегідь скласти декларацію. Якщо судно зайшло в проміжний порт з некомерційною метою, портове управління має надати відповідний сертифікат адміністрації каналу.

Сертифікати з початкового та кінцевого порту, в яких зазначено час відправлення/прибуття, слід надати адміністрації не пізніше, ніж через 60 днів після проходження каналу.

Ці казкові знижки носять сезонний характер: вони набувають чинності 6 червня і діятимуть 90 днів, до 3 вересня. Втім, Єгипет стверджує, що збирається відновити їх пізніше.

Раніше Адміністрація Суецького каналу оголосила знижки на транзит балкерів і танкерів класу VLCC на 2018 рік і продовжила знижки на транзит контейнеровозів до кінця червня 2018 року.

За даними Адміністрації Суецького каналу, знижки сприяли збільшенню трафіку через канал у 2017 році на 4% – до 17,55 тис. суден проти 16,83 тис. суден в 2016 році. Виручка від транзиту зросла на 5,4% – до \$ 5,3 млрд.

Висновки. Суецький канал дійсно потребує нових клієнтів. Він готовий їх прийняти: нове русло, рух по якому почалося влітку цього року, значно збі-

льшило пропускну здатність каналу і скоротило час очікування проходження. Мабуть, реконструкція окупає себе не так швидко, як хотілося б, якщо адміністрація продовжує послідовно реалізовувати систему знижок. Велику роль в цьому відіграють низькі ціни на паливо, які роблять шлях навколо Африки не таким вже не вигідним.

УДК 656.071.4:591.5

Шматок Ю.В., здобувач

Науковий керівник: к.е.н., доцент Петренко О.І.

КОРИСНИЙ ЕФЕКТ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МОРСЬКИХ ПОРТІВ

Анотація. Обґрунтовано необхідність посилення розвитку екологічного управління в діяльності вітчизняних морських портів та охарактеризовані напрями корисного ефекту підвищення їх екологічної відповідальності.

Постановка проблеми. Результати узагальнених досліджень щодо екологічної відповідальності підприємств водного транспорту свідчать, що українські морські порти продовжують розглядати екологічну складову в значному відриві від економічних та екологічних показників свого функціонування на відміну від західних компаній, які швидкими темпами переходять від здійснення природоохоронних заходів під прямим тиском держави до стратегічного сприйняття екологічно обґрунтованої діяльності.

Основні матеріали дослідження. В нинішніх умовах загострення та поглиблення екологічних проблем, деградації потенціалу оточуючого середовища та природних ресурсів зростає відповідальність суспільства в цілому, кожного суб'єкта підприємницької діяльності, кожної людини за способи та методи своєї взаємодії з навколишнім середовищем.

Однією з основних причин кризової екологічної ситуації в нашій державі є наявність значної кількості шкідливих виробництв, видів діяльності і неефективність забезпечення природоохоронної діяльності, яка зумовлена недосконалим механізмом екологічного контролю та управління на суб'єкті господарювання. На сьогодні більшість вітчизняних підприємств залишаються джерелами негативного впливу на навколишнє природне середовище через невирішеність еколого-економічних проблем і наслідків нераціонального природокористування. Розвиток портової галузі як високотехнологічного, ефективно працюючого, комерційного сектору України, максимально адаптованого до роботи в умовах жорсткої конкуренції на світовому ринку портових послуг та орієнтованого на потреби економіки країни, основою роботи якого

мають бути європейські правила і принципи ведення бізнесу, не можливий без екологічної відповідальності, здійснення заходів охорони навколишнього морського середовища та відновлення морського довкілля.

Корисний ефект від підвищення екологічної відповідальності морських портів забезпечить:

- в екологічному напрямі: зменшення забруднення моря і іхтіофауни; зменшення впливу на парниковий ефект; зменшення забруднення води; зменшення забруднення ґрунту і ґрунтових вод; зменшення забруднення повітря; запобігання підвищення рівня моря; зменшення відходів; відновлення екосистеми та поліпшення стану навколишнього середовища; стабілізація екологічної ситуації; зменшення темпів антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище; скорочення споживання ресурсів; запобігання зміни клімату; відновлення саморегуляції природних систем;

- в соціальному напрямі: зниження впливу на оточуючі населені пункти, здоров'я працівників і населення; зниження ризиків аварійних ситуацій; покращення рівня життя працівників та населення; соціальна захищеність працівників і населення; зміцнення довіри з боку громадськості; зменшення захворюваності населення; покращення умов праці; підвищення корпоративної та індивідуальної відповідальності; підвищення екологічної свідомості та громадської активності; підвищення досвідченості та кваліфікації персоналу; збільшення тривалості життя населення; досягнення суспільних інтересів;

- в економічному напрямі: раціональне та ефективне використання ресурсів; відповідність міжнародним стандартам; довгостроковий період діяльності; підвищення конкурентоспроможності на міжнародному рівні; підвищення інвестиційної привабливості; зниження витрат за рахунок енергоємності; оптимізація портової інфраструктури; приріст прибутку; перехід до європейських стандартів екологічної безпеки;

- в фінансовому напрямі: економія витрат на попередження негативних наслідків; збільшення національного багатства; ріст ВВП; економія за рахунок скорочення споживання енергії; зниження всіх видів витрат; відсутність санкцій за екологічні порушення; зменшення платежів за забруднення; зниження страхових виплат; одержання додаткового доходу від надання екологічного сервісу для судноплавства; підвищення платоспроможності;

- в структурному напрямі: формування нових інноваційних структур управління; активізація екологічного управління в діяльності морського порту, морського комплексу та транспортної галузі в цілому; удосконалення системи мотивації; зміна стилю, принципів та методів управління; залучення управлінського досвіду;

- в ринковому напрямі: покращення якості портових послуг; покращення екологічного іміджу морських портів; зміцнення репутації морських портів

на міжнародному ринку; розширення можливостей для реклами; завоювання вигідних позицій на ринку або його нових сегментів; збільшення конкурентоспроможності на ринку;

- в технологічному напрямі: використання екологічних технологій; розвиток екологічності транспорту: автомобільного, залізничного, морського; застосування технологій переробки відходів, рециклінг; розробка нового екологічнішого транспорту; оновлення обладнання; оновлення інфраструктури; використання ресурсозберігаючих технологій; підвищення інноваційного потенціалу; наявність екологічного обладнання; еко-утилізація відходів; впровадження ноу-хау; інноваційність у виробництві та житті;

- в політичному напрямі: підвищення рівня розвитку країни на міжнародному рівні; позитивне ставлення міжнародних організацій до країни; укладення міжнародних контрактів з транснаціональними компаніями; відповідність міжнародним стандартам; міжнародне співробітництво; загальний розвиток суспільства; ріст рівня екологічної свідомості суспільства в цілому; вдосконалення правових та економічних механізмів захисту довкілля; вступ до міжнародних організацій; розвиток галузей народного господарства; затвердження статусу транзитної країни.

Організаційно-економічний механізм екологічного управління реалізується через сукупність регуляторів процесів екологізації. Синергічний ефект впливу регуляторів на спонукальні мотиви діяльності суб'єктів господарювання в напрямку еколого-збалансованого розвитку проявиться лише у разі їх ефективного поєднання, що і визначає головну мету формування концепції еколого-економічного механізму, дієвої в умовах розвитку економіки України.

Створення умов для провадження ефективної екологічної діяльності в портах є важливим чинником для забезпечення розвитку зовнішньої торгівлі України, її утвердження як транзитної держави й має забезпечуватись завдяки здійсненню комплексних заходів підтримки.

Висновки. Встановлено, що активізація розвитку екологічного управління та підвищення екологічної відповідальності в функціонуванні морських портів вкрай необхідна в сучасних умовах погіршення екології й здоров'я населення, а також посилення міжнародних вимог щодо охорони навколишнього середовища.

Відродження національного торговельного мореплавства як перспективної галузі економіки, що швидко розвиватиметься й забезпечуватиме вагомий внесок у формування ВВП країни та позитивного сальдо торговельного балансу, гідно представлятиме Україну на міжнародному ринку транспортних послуг, стане потужним каталізатором активності інших галузей економіки, а також дієвим засобом реалізації зусиль держави, спрямованих на розширення представництва України на світових товарних ринках має здійснюватись в тому числі шляхом екологізації їх діяльності.

УДК 656.62.073.235(477)

Брожек К.О., факультет Управління і технологій, група Л 1315
Науковий керівник: к.е.н. Валявська Н.О.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНТЕЙНЕРНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ НА ВНУТРІШНІХ ШЛЯХАХ УКРАЇНИ

Анотація. Проведено аналіз стану системи контейнерних перевезень, визначення перспектив її подальшого розвитку, встановлення існуючих проблемних питань та запропоновано шляхи їх вирішення.

Постановка проблеми. Проблеми українського ринку контейнерних перевезень широко висвітлені в публікаціях багатьох авторів. При цьому зазначається, що витoki проблеми лежать як в суто технічній, так і в законодавчій сферах. Основними проблемами є:

- недостатня кількість досвідчених експедиторів та контейнерних операторів;
- диспропорції в потужності портових перевантажувальних комплексів та пропускної спроможності прилеглих транспортних ліній;
- низька якість автомобільних доріг та їх непристосованість за своїми технічними характеристиками для перевезення великотоннажних контейнерів;
- невикористання можливостей перевезення контейнерів по внутрішніх водних шляхах;
- нерозвинута логістика контейнерних перевезень та низький рівень транспортного сервісу.

Основні матеріали дослідження. В Україні розвиваються альтернативні шляхи перевезення контейнерів у внутрішньому сполученні. Зокрема, судноплавна компанія «Укррічфлот», яка володіє основними річковими портами на Дніпрі, планує створити систему контейнерних перевезень на внутрішніх водних шляхах України. Це покликано відродити перевезення по внутрішніх водних шляхах, які протягом останніх років демонстрували стале зменшення обсягів перевезень.

Основною частиною проекту стане контейнерний сервіс з поєднання основних одеських портів з внутрішніми регіонами – перш за все Дніпропетровською та Запорізькою областями.

Новий сервіс орієнтований, в першу чергу, на металопродукцію різної номенклатури, однак потенційно можливе перевезення й інших вантажів – споживчих товарів, руд кольорових металів, олії і т.п.

Розвиток системи контейнерних перевезень неможливий без гармонійного розвитку всіх видів транспорту, організації узгодженої взаємодії між ними,

встановлення прийнятної та економічно обґрунтованої рівня тарифів та законодавчого захисту вантажовідправників.

Висновки. Зважаючи на європейський вибір України, її бажання інтегруватися в європейський транспортний та торговельний простір, контейнерні перевезення внутрішніми водними шляхами стають необхідним елементом транспортної системи і важливим індикатором її розвитку. Європейська практика свідчить, що перевезення внутрішніми водними шляхами вантажів, зокрема і контейнерних, дає можливість досягти більшої енергоефективності, екологічності та безпеки перевезень у порівнянні з автомобільним транспортом.

Розвиток системи контейнерних перевезень неможливий без гармонійного розвитку всіх видів транспорту, організації узгодженої взаємодії між ними, встановлення прийнятної та економічно обґрунтованої рівня тарифів та законодавчого захисту вантажовідправників.

На жаль, на теперішній момент на фоні наявності сучасних потужних контейнерних терміналів в морських портах, Україна не має достатнього транспортного забезпечення для їх ефективного подальшого переміщення вглиб країни та до Європейського Союзу.

УДК 658.78

Голосун А.І., факультет Управління і технологій, група Л-1315

Науковий керівник: к.е.н., доцент Петренко О.І.

ПРОБЛЕМИ ПРОЕКТУВАННЯ СКЛАДСЬКИХ КОМПЛЕКСІВ

Анотація. Визначено поняття «склад», основні етапи проектування складських комплексів. Окреслено проблеми проектування складів та шляхи їх подолання на сучасному рівні розвитку країни.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку країни склад є основною ланкою між виробниками та споживачами, інтегрованою частиною будь-якої логістичної системи. За останні десятиріччя складування виросло і, з відносно невеликого виду діяльності логістичної системи підприємства, перетворилося на найбільш важливу її функцію.

Багато хто вважає, що склад – це більш проста споруда, ніж адміністративний комплекс або торговий центр. Дійсно, сучасні склади – це одноповерхові будови без архітектурних і планувальних вишукувань, які не потребують опрацювання дизайну внутрішніх приміщень, не переслідують «презентаційну» мету. Між тим тут існує ряд специфічних нюансів, які не менш важливі, ніж фактор презентабельності для офісу і фактор розташування для торгового центру. Порушуючи ці основоположні закони складського проектування, компанії мають серйозні проблеми. А грамотний підхід до проектування і

впровадження змін, при необхідності, дозволяє підвищити ефективність роботи складу.

Основні матеріали дослідження. Склад – це складний об’єкт як з технічної, так і з управлінської точки зору, але він є складовою логістичного ланцюга, обмежений просторово, має визначену функціональність із відповідною інфраструктурою, за допомогою якого реалізуються логістичні функції, пов’язані з прийманням, складуванням, переробкою, розподілом і відправкою товарів.

Процес проектування складів можна представити у вигляді наступних етапів: 1) формулювання ідеї складу і розробка його ескізної-технологічного проекту; 2) узгодження проекту з органами влади і робоче проектування; 3) будівництво складу і здача його в експлуатацію. Послідовне проходження цих етапів є обов’язковим.

При проектуванні складських комплексів можуть виникати такі помилки та проблеми:

1) Неправильне визначення співвідношення площі забудови і загальної площі ділянки. Європейський досвід будівництва складських комплексів свідчить, що оптимальне використання майданчика відповідає наступному співвідношенню: 40% – площа складських приміщень; 45% – площа доріг і стоянок для автотранспорту; 15% – площа зелених насаджень. В середньому, комфортно є забудова до 50% площі ділянки. В окремих випадках, коли компанія будує склад під себе і специфіка її діяльності передбачає відносно малий вантажопотік, «пляма» забудови може бути збільшено до 60%. Але не більше, інакше зона маневрування і паркування буде недостатня для нормального функціонування складу.

Неграмотне зонування земельної ділянки тягне за собою і інші помилки, наприклад, недостатня кількість місця для розвороту фур. З огляду на довжину єврофури – близько 14 метрів (тягач із напівпричепом), для комфортного під’їзду до доку розвантаження потрібно майданчик не менше 25 метрів від фасаду будівлі. Не секрет, що нерідко машини приходять з порту одночасно, виникає черга, для розміщення якої потрібно додаткові 5 метрів від фасаду будівлі, так що майданчик для маневру в ширину фронту розвантаження складу і 30 метрів від фасаду – найбільш комфортне рішення.

Негативно позначається на організації технологічного процесу неефективна відстань між колонами, наприклад 6х6 або 12х6. Відомо, що оптимальна сітка колон при сьогоdnішніх логістичних вимогах компаній – 12х24.

Також важлива кількість воріт для відвантаження. Особливо вимогливі до цього параметру транспортні компанії та кур’єрські служби, для нормальної діяльності яких потрібно не менше 1 воріт на кожні 400-500 м² складу. Тоді як у середньому досить 1 воріт на кожні 900-1000 м² складу. При невірному вибраній кількості воріт порушується технологічний процес і в подальшому

співробітники складу не зможуть провести оптимізацію складської логістики, робота складу буде неефективною.

2) Невірний підбір будівельних та оздоблювальних матеріалів. При виборі будівельних матеріалів, технологій будівництва важливо враховувати і кліматичні особливості місцевості. Наприклад, в Африці для зведення складів можна використовувати фанеру, а в інших країнах, наприклад, в Росії, де рівень снігу взимку досягає 2,5 м, а морози – 50 градусів, потрібно будувати з таких матеріалів, які здатні витримати суворі снігові і вітрові навантаження.

3) Невірний розрахунок висоти складу та навантаження на підлогу. Правильне співвідношення висоти складу та навантаження на підлогу забезпечує найбільш ефективне використання будівельного обсягу складу. Так, для стелажного зберігання метизів, посуду або рідин в 3 яруси на складі з висотою 6 метрів знадобиться підлога з навантаженням не менше 3 тон/м². Для складу з висотою 12 метрів і стелажного зберігання в 6 ярусів зазвичай використовується підлога з навантаженням 6 тон/м². Використовувати склад з висотою 12 метрів і навантаженням на підлогу 3 тон/м² для стелажного зберігання вантажів середньої і великої важкості в повній мірі неможливо. І навпаки, не має сенсу робити підлогу з навантаженням до 10 тон при висоті 6 метрів – це зайві витрати на фундамент.

4) Вибір невдалого місця дислокації і приміщення під склад.

5) Оснащення складського комплексу низькоякісним обладнанням.

6) Спроба реалізації проекту без розуміння обсягу, специфіки і перспектив зростання товарних потоків потенційних клієнтів, відсутність чіткого позиціонування майбутнього комплексу, тобто без економічного обґрунтування будівництва складу.

7) Прийняття рішення про будівництво багатоповерхового складу. Ідея проектування багатоповерхових складів привертає увагу деяких власників можливістю отримати більшу кількість квадратних метрів на обмеженій ділянці забудови. Насправді ціна (як і цінність) квадратних метрів, розташованих на другому і більш високих поверхах значно відрізняється від ціни оренди першого поверху. Як правило, ставка оренди складу з ліфтом в 2 рази нижча за ставку одноповерхового складу. Перший склад у багатоповерховій будівлі також втрачає в ціні через меншу висоту, а також частину площі першого поверху доведеться виділити під зону розвантаження і ліфтовий хол для верхніх поверхів.

8) Спроба самотійно спроектувати склад або звернення до будівельної компанії без технічного завдання.

Для подолання існуючих помилок та проблем можна запропонувати такі шляхи їх усунення:

1) Грамотний підхід до проектування, залучення професійних проектувальників – це дозволить мінімізувати втрати при запуску проекту, зробить його економічно рентабельним і затребуваним протягом тривалого часу.

2) Детальне проектування логістики складу, що дозволить врахувати всі особливості конструкцій і параметрів земельної ділянки та зовнішньої інфраструктури складу, вимоги стратегії бізнесу, при цьому виробляючи такий варіант забудови складу, етапи впровадження якого будуть приносити замовнику додатковий прибуток.

3) Створення служби контролю в рамках організації замовника як додатковий інструмент контролю. Залежно від розмірів об'єкта ця служба чи група управління проектом передбачає в своєму складі різну кількість фахівців.

Висновки. Отже, проектування складських комплексів відіграє важливу роль у діяльності будь-якого складу. Тому відповідальний та раціональний підхід до даного етапу діяльності компанії дозволить мінімізувати помилки та проблеми, а також оптимізувати витрати та прибутки.

УДК 658.9

Діденко С., факультет Управління і технологій, група Л-1315

Науковий керівник: к.е.н. Корнійко Я.Р.

ЛОГІСТИЧНИЙ АУТСОРСИНГ

Анотація. Досліджуються особливості використання аутсорсингу в логістиці. Особлива увага приділяється перевагам та недолікам застосування аутсорсингу. Виділені основні напрями логістичної діяльності, які можуть передаватися на логістичний аутсорсинг.

Постановка проблеми. Аутсорсинг логістичних послуг в сучасних компаніях застосовується у більшості випадків в момент активного розвитку та прагнення зменшення витрат, які пов'язані з логістикою, в тому чи іншому вираженні. Поєднання інструментів логістики та аутсорсингу дозволяє компанії мати більш гнучкий підхід в управлінні, підвищувати якість обслуговування, тим самим мати конкурентні переваги. Саме тому, на даний момент, досить актуальним є питання комплексного дослідження тенденцій розвитку логістичного аутсорсингу в Україні.

Основні матеріали дослідження. Власникам бізнесу завжди було складно управляти і стежити відразу за всіма підрозділами своєї компанії. Тому з часом в нашу країну прийшло таке поняття як «аутсорсинг». «Аутсорсинг» походить від англ. «Outside resource using» – «використання зовнішніх ресурсів» і часто перекладається як «кооперація», «субпідряд» і навіть «делегування функцій управління, повноважень і відповідальності в рамках поставлених завдань».

Переваги застосування стратегії аутсорсингу:

- 1) поліпшення моніторингу ринку і запитів споживачів;
- 2) зменшення операційних логістичних витрат;
- 3) ефективний контроль та аналіз ефективності управління;
- 4) ефективний контроль та аналіз ефективності управління;
- 5) підвищення гнучкості і оперативності на зміни умов;
- 6) швидкий доступ до сучасних технологій;
- 7) зниження ризиків.

Недоліки застосування аутсорсингу:

- 1) низький ступінь розвиненості сфери аутсорсингу, в тому числі і на законодавчому рівні;
- 2) повна або часткова залежність від постачальника послуг;
- 3) можливість втрати оперативного контролю над процесом;
- 4) ризики пов'язані з партнером по аутсорсингу (банкрутство, витік конфіденційної інформації тощо).

Однак, не важаючи на вказані вище недоліки, світова тенденція останніх років показує, що аутсорсинг стає одним з основних інструментів конкурентної боротьби компаній, за рахунок оптимізації витрат. Провайдерам аутсорсингових послуг потрібно концентруватися на тому, щоб доносити інформацію про свої послуги і можливості для бізнесу максимально доступно, що дозволить залучати нових клієнтів. Найголовніше – це донести потенційним клієнтам, що аутсорсинг непрофільних бізнес-процесів призводить до економії їх ресурсів в довгостроковому періоді, а також робить планування витрат більш передбачуваним.

Напрямки логістичної діяльності, які можуть передаватися на логістичний аутсорсинг:

- 1) пошук і вибір постачальника;
- 2) розробка і укладання угод;
- 3) нормування та контроль товарних запасів;
- 4) робота з постачальниками;
- 5) доставка та митне очищення;
- 6) складська діяльність;
- 7) кадрові питання тощо.

Додатково варто звернути увагу на рейтинг аутсорсингових бізнес-компаній, де представлено результати відповідей на питання: які саме бізнес-процеси в Україні найчастіше передають в аутсорсинг?

Бізнес-процеси в логістичних системах

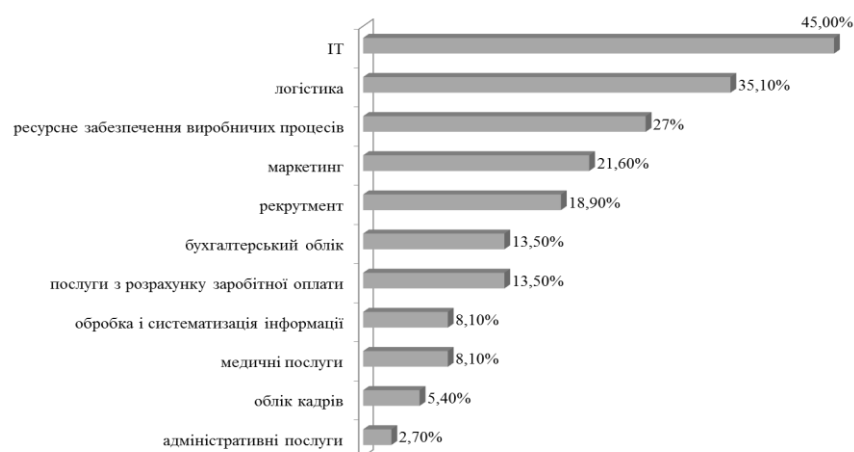

Рис. 1. Рейтинг аутсорсингових бізнес-процесів в Україні

Загалом, за представленим вище рейтингом, 36% опитаних з бізнес-компаній позначили, що їх компанії-роботодавці передають на аутсорсинг бізнеспроцеси, серед яких ІТ —послуги займають 40,5%, логістика – 35,1%, ресурсне забезпечення виробничих процесів – 27%, маркетингові послуги – 21,6%, рекрутмент (підбір кадрів) – 18,9%, бухгалтерський облік – 13,5%, розрахунок заробітних плат – 13,5%, обробка та систематизація інформації – 8,1%, аутсорсинг медичних представників – 8,1%, облік кадрів і кадрове діловодство – 5,4%, адміністративні функції – 2,7%. Крім того, 31% опитаних вказали, що їх компанії використовують залучений персонал, наданий приватними агентствами зайнятості, з них: 48,4% користуються послугою надання тимчасового персоналу на короткострокові проекти (Temporary Staffing), 35,5% користуються послугою надання персоналу на довгострокові проекти (Staff Leasing), 29% - оформлення персоналу в штаті провайдера (Outstaffing), а 12,9% респондентів вказали, що використовують аутсорсинг під різні проекти.

Висновки. Загалом, варто відзначити, що в Україні потенціал впровадження логістичного аутсорсингу ще не розкритий на повну. Ринок починає тільки звикати та довіряти частину функціональних сфер діяльності власного бізнесу в «чужі руки», тобто аутсорсерам. На аутсорсинг в нашої країні чекає велике, але не просте майбутнє. Запас для розвитку логістичного аутсорсингу в нашої країні великий.

УДК 914/919

Карасьова Г.С., факультет Управління і технологій, група ТТ-1501
Науковий керівник: Шкурко Є.Л., старший викладач

СТВОРЕННЯ ПОЛЯРНОГО ШОВКОВОГО ШЛЯХУ В АРКТИЦІ

Анотація. Розглядаються перспективи створення Полярного Шовкового Шляху в Арктиці. Досліджено причини спаду обсягу перевезень по південному маршруту і визначено актуальність впровадження північного маршруту з позиції економічної співпраці Китаю та Європи.

Постановка проблеми. Згідно з Білою книгою, Китай користується свободою або правами на наукові дослідження, судноплавство, проліт, рибальство, прокладку підводних кабелів і трубопроводів, розвідку і видобуток природних ресурсів у відкритому морі, міжнародних районах морського дна та інших спеціальних морських акваторіях і районах Північного Льодовитого океану відповідно з рядом міжнародних договорів і міжнародними правами, включаючи Конвенцію ООН з морського права. Створення Полярного Шовкового шляху дозволить Китаю зайняти ведучі позиції в арктичному регіоні, що призведе до зростання прибутковості загалом. В цьому і полягає актуальність дослідження даної тематики.

Основні матеріали дослідження. Використання морських шляхів і природних ресурсів Арктики може доленосно вплинути на енергетичну стратегію і економічний розвиток Китаю, який входить до світових лідерів у сфері зовнішньої торгівлі і є найбільшим споживачем енергоносіїв у світі.

Китайський концерн морських вантажоперевезень COSCO анонсував плани по запуску маршруту поставок з Азії в Європу через Північний морський шлях.

У Пекіні не вперше виявляють інтерес до Північного морського шляху – в 2013 році Китай став постійним членом-спостерігачем Арктичної ради, що об'єднує 8 приполярних держав.

Стрімке танення арктичних льодів викликає занепокоєння вчених і екологів. У вересні 2012 року активісти Greenpeace, які спостерігають за товщиною льоду з борту криголама Arctic Sunrise, прогнозували, що при поточній тенденції Арктика буде повністю позбавлятися від льоду в теплий сезон до 2030 року. На їхню думку, це призведе до змін у розподілі тепла і холоду в Північній півкулі і в кінцевому підсумку до екологічних катаклізмів. Скорочення площі льодів влітку і восени теоретично робить «Севморпуть» більш привабливим для морських перевезень. Поки роль транзиту через Арктику вельми

незначна: в 2013 році обсяг перевезень за цим маршрутом досяг історичного максимуму в 1,4 млн т.

Всього за період навігації (з липня по листопад) за маршрутом пройшло 71 транспортне судно. Однак після аномального потепління в 2012 році транзитний потік, навпаки, став скорочуватися. За даними Сергія Балмасова, керівника Northern Sea Route Information Office (спільний проект норвезького Центру логістики Крайньої Півночі і російського «Росатомфлоту»), в 2013 році він склав близько 1,3 млн. т, в 2014 році – вже 270 тис. т. У 2014 році число транзитних суден скоротилося до 50 (в середньому по одному судну за три дні). За неповний сезон 2015 року транзитні перевезення становлять лише близько 100 тис. т.

The Wall Street Journal з посиланням на анонімних аналітиків стверджує, що до 2021 року обсяг перевезень по північному маршруту виросте в десятки разів, до 15 млн т щорічно. Правда, відзначає видання, це все одно буде незрівнянно з 900 млн. т вантажів, що проходять щороку по південним маршрутом – через Суецький канал. Але в теплу пору року китайські суховантажі можуть досягти Європи через Арктику на два тижні швидше, ніж через Суецький канал: близько 35 днів замість 48 днів.

Основні причини спаду – економічна і організаційна недоцільність. Перевізникам в перспективі потрібна цілорічна доступність маршруту. Крім того, дуже важко вилучити судно з торгового ланцюжка на іншому маршруті і спрямувати його на Севморпуть. В цілому потрібні великі інвестиції у флот, цілорічна навігація і можливість забезпечити поставки без затримок.

Танення льодів відкриває вікно можливостей для перевізників, але для розвороту вантажних потоків передумов поки недостатньо. Плани COSCO є лише спробою показати, що транзит через Севморпуть технічно можливий.

COSCO може і не стати першопрохідцем серед китайських морських перевізників в Арктиці. Звіт компанії за третій квартал 2015 року показав чистий збиток складає \$ 270 млн. проти прибутку в \$ 250 млн. роком раніше. Як зазначає The South China Morning Post, причиною збитків стало уповільнення світової торгівлі. В таких умовах розвиток витратного повідомлення через Арктику може виявитися під питанням.

Висновки. Таким чином, «Полярний Шовковий шлях» буде частиною більш широкої китайської програми «Пояс і шлях». Незважаючи на те, що Китай не входить до Арктичної ради, оскільки не має територій в Арктиці, країна набула статусу держави-спостерігача у 2013 році. Китайські підприємства заохочуються за участь у розвитку інфраструктури для створення морського економічного коридору між Китаєм і Європою через Північний Льодовитий океан, та вчинення пробних комерційних плавань відповідно до законодавства та відповідним регулюванням. Китай має намір розвивати видо-

буток нафти, газу, мінеральних ресурсів і невидобувних видів палива, а також розвивати рибальство і туризм спільно з арктичними державами, поважаючи традиції і культуру корінних жителів цього регіону і вживаючи заходів для захисту навколишнього середовища.

УДК 339.1

Ключенко Д.В., факультет Управління і технологій, група 1511

Науковий керівник: старший викладач Горбенко О.І.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ САЙТУ ДЛЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Анотація. Одним із засобів здійснення і підтримки процесів інформатизації в економічному середовищі є електронна комерція, яка дає змогу максимально ефективно здійснювати комерційні операції, оперативно реагувати на зміни ринку товарів та послуг, розширювати сфери впливу комерційних суб'єктів та посилювати їх конкурентні переваги.

Постановка проблеми. З невпинним розвитком нашого світу досить тяжко відслідкувати найновіші тренди та ноу-хау, всі сфери людської діяльності удосконалюються кожний день. Торгівля не є виключенням. З кінця ХХ та на початок ХІ століття торгівля вийшла за рамки поняття «живий ринок» і досить швидко почала розвиватися в інтернеті. Можна стверджувати, що інтернет-торгівля або так звана електронна комерція є успішнішою в певних аспектах своєї реалізації, аніж звичайна «жива торгівля». В додачу до цього було розроблено низку правил та процедур, за допомогою яких досягається результативність в цій сфері діяльності. На жаль, далеко не кожен знає про них та вміє використовувати в правильному руслі, що і надає актуальності дослідження цієї теми.

Основні матеріали дослідження. Електронна комерція розглядається з точки зору продажів через певний сайт. Створення власного інтернет-сайту – це досить трудомісткий та тривалий процес, який потребує значної капіталізації та відповідних навичок, але навіть після досягнення цієї цілі підприємці зіштовхуються з проблемою низької рентабельності свого інтернет-проекту.

Проблематика цього питання тісно відносить до поняття «маркетинг», а саме до реалізації маркетингових підходів та інструментів при створенні сайту для електронної комерції. Багато підприємців не приділяють цьому достатньої уваги і, як наслідок, мають низькі прибутки, малу кількість продажів та безліч втрачених нервів.

Розглядаючи процес використання маркетингу в електронній комерції, слід зазначити, що існують певні шаблони, по яким будуються досить рентабельні

проекти, але, на практиці, нічого не може гарантувати підприємцеві 100% ефект. Тож, перейдемо до створення інтернет-магазину з використанням маркетингових інструментів. Кожен інтернет-проект має певну модель: трафік – люди – продажі. На кожному з цих етапів можна поррахувати конверсію – один із самих головних коефіцієнтів, що визначає продуктивність будь-якого елементу. Далі визначаємось із структурою, а саме, включаємо сюди 4 найнеобхідніші відділи, без яких не можемо функціонувати: відділ маркетингу, продажів, по роботі з клієнтами, технічної підтримки. На різних етапах функціонування можна додати аутсорсинг та маркетинг щоб знизити кількість обов'язків підприємця. Тепер слід розібрати шлях, за яким наш потенційний клієнт буде рухатись, потрапивши на сайт. Цей шлях складається з 5 елементів: лід-магніт, товар-капкан, ключовий оффер, мультиплікатор прибутків та утримання клієнтів:

- Лід-магніт – це товар, який ми віддаємо безкоштовно нашому клієнту, щоб перетворити його в лід (потенційного покупця). За це клієнт залишає нам свої контактні дані і зразу ж потрапляє в базу лідів, приклади лід-магнітів: безкоштовний купон, безкоштовна доставка, безкоштовний подарунок, подарунковий сертифікат. Головне призначення цього інструмента – створити широку базу потенційних покупців інтернет-магазину;

- Товар-капкан – це товар, який виступає з досить низькою ціною в асортименті. Використання такого інструменту забезпечує підприємця деяким прибутком, а також виводить покупця на наш основний товар або ключовий оффер. Приклад товару-капкану: різноманітні акції та великі знижки. Продаючи товар-капкан, ми досягаємо більшої відданості клієнтів, створюємо в них почуття надійності до нашого інтернет-магазину та підштовхуємо на купівлю ключового оффера;

- ключовий оффер – головний товар в асортименті, який має найвищу ціну. Це товар, яким ми дійсно гордимось та який мусить забезпечити основними прибутками підприємця.

- мультиплікатор прибутків – це певний товар або послуга, який пропонується разом з ключовим оффером, коштує в районі 5-7% від основного товару, але забезпечує підприємця чистим прибутком, адже собівартість такого товару низька, а націнка – колосальна. Приклад: в інтернет-магазині «Цитрус» продають свій ключовий оффер – Iphone, при покупці одразу пропонується захисне скло або плівка для цього телефону, що коштує 5% від вартості самого телефону, такий товар і буде називатись мультиплікатором прибутків. Слід зазначити, що цей маркетинговий інструмент може бути досить різноманітним у використанні, основні його види: up sell, cross sell, down sell, slack adjuster;

- утримання клієнтів – останній з маркетингових інструментів, який використовується для збільшення кількості продажів та продуктивності сайту. Суть цього інструмента полягає в постійному нагадуванні про наш магазин певному клієнту. Він реалізується через постійне спілкування з клієнтом, наприклад через пошту або дзвінки, або через оформлення підписки клієнта на певну послугу інтернет-магазину, що забезпечує принцип нагадування та підтримування зв'язку.

Висновки. Таким чином, використання кожного з цих маркетингових інструментів підвищує продуктивність та рентабельність інтернет-магазину, а головне – робить його конкурентоспроможним, адже в даній ситуації, що склалась на ринку інтернет-продажів, досить тяжко зайняти лідируючі позиції. Звичайно, кожен з цих інструментів вимагає щоденного вдосконалення то моніторингу нових тенденцій, що пов'язані з ним. На даний момент можна чітко відслідкувати вдалі інтернет-проекти, що використовують майже всі ці маркетингові інструменти, до них належать: «Цитрус», «Lamoda», «le Boutique» та деякі інші. Використання маркетингу при створенні інтернет-магазину має бути вихідною точкою планування та головним предметом уваги підприємців.

УДК 658.8

Коваль І., факультет Управління і технологій, група Л-1215

Науковий керівник: к.е.н. Корнійко Я.Р.

ПОШТОВА ЛОГІСТИКА УКРАЇНИ

Анотація. Аналізується сучасний стан українського ринку поштової логістики, розглянуто основні тренди розвитку ринку поштових послуг та історію їх формування.

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень, на сьогоднішній день, послуги поштової логістики є одним з сегментів світового транспортно-логістичного ринку, який досить стрімко розвивається та демонструє щорічний приріст, навіть не зважаючи на популярність електронного листування. Швидкий розвиток даного виду послуг, постійна боротьба за кінцевого споживача на ринку внутрішніх та міжнародних відправлень України, вимагає більш детального дослідження. Тому на даному етапі є актуальною потреба у вивченні сучасного стану та тенденцій розвитку ринку поштової логістики України.

Основні матеріали дослідження. Логістика вивчає і забезпечує процеси ефективного руху матеріальних та інформаційних потоків з ціллю задово-

лення потреб клієнтів у використанні продукції чи наданні послуги. Під матеріальними потоками в поштовій логістиці розуміється переміщення поштових відправлень від відправника до адресата. Інформаційні потоки, як і в будь-якій іншій функціональній області логістики, супроводжуються матеріальними потоками та являють собою засоби управління і реєстрації матеріальних потоків в логістичних ланцюгах поставок.

На сьогоднішній день ринок логістичних послуг України динамічно розвивається та залишається затребуваним засобом передачі матеріалів. Найбільш розповсюдженим тлумаченням щодо визначення поняття поштової логістикою розуміється комплекс послуг з доставки листів, бандеролей та пакунків вагою до 30 кг.

Історія формування поштової логістики є досить цікавою. Слово «posta» позначало станцію (пост) для обміну коней або кур'єрів. У Стародавній Греції через безліч міст-держав, які воювали між собою, поштової системи, як такої, не існувало. Були тільки піші кур'єри для передачі повідомлень. Вони називалися гемеродроми. Найвідоміший з цих кур'єрів був Філіппід, який за переказами Плутарха 490 до н.е. передав звістку про перемогу у битві при Марафоні в Афіні і помер від виснаження. Цей біг був першим марафоном в історії. Філіппід передав тільки усне послання. В нашій історії перші згадки про поштові повідомлення датуються 17 століттям – процес написання одного з козацьких листів, який навіки залишиться в історії країни і мистецтва, зображений на знаменитій картині Іллі Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану».

Сучасні поштові перевезення ж мають ряд переваг – невисока вартість, зручність надсилання та отримання в найближчому пункті, мінімальний ризик. Сегментація ринку поштової логістики в Україні по способу доставки розподіляється на декілька частин:

- доставка посилок та листів «склад-склад» (Укрпошта; маршрутні компанії експрес доставки; кур'єрські компанії) – B2B листи; B2B посилки; B2C посилки;
- доставка посилок та листів «в двері-двері» (Укрпошта; маршрутні компанії експрес доставки; кур'єрські компанії; регіональні кур'єрські компанії) – B2B листи; B2B посилки; B2C посилки;
- доставка листів по поштовим ящикам (Укрпошта; регіональні кур'єрські компанії; регіональні кур'єрські компанії при рекламних та директмаркетингових компаніях) – B2C листи.

Взагалі, останніми роками колишні державні поштові служби у нашій країні провели повну трансформацію своєї діяльності та стали сучасними організаціями, що надають послуги у сфері міжнародної та внутрішньої логістики.

Водночас, колишні підприємства пошти отримують значні переваги від накопиченого ними багаторічного досвіду приймання, обробки, пересилання та доставки внутрішніх та міжнародних відправлень, що дозволяє їм формувати та надавати клієнтам ширший асортимент послуг у сфері логістики. Крім того, багато підприємств логістики та експрес-доставки розширили свою діяльність за межі простої доставки поштових відправлень та наразі надають повний пакет управління процесами на усіх етапах ланцюгу поставок. Ці тенденції призвели до якісних змін галузі, яка наразі концентрується на наданні клієнтам якісного сервісу у будь-якій точці світу.

До найбільш розповсюджених новинок можна віднести:

1. Безпілотні посылки – введення в експлуатацію поштових дронів. Безпілотники є порівняно невеликими – вони можуть брати на борт до 4 кг вантажу, тобто від 20 до 50 поштових конвертів. Дальність польоту – до 350 км. Однак, дрони все більше удосконалюють, щоб тримати конкурентоспроможну позицію на ринку. За останньою інформацією, в Україні розробляють поштові дрони, які здатні перевозити до 400 кг посилок, а з часом рахунок доходитиме й до тонни.

У світі дрони вже щосили обслуговують логістику: в Китаї здійснюють до 1000 доставок в день за допомогою дронів. Amazon не тільки успішно доставляє вантажі з допомогою дронів, але навіть патентує ідею повітряних складів-дирижаблів і масу інших ідей, пов'язаних з безпіотною доставкою. Безумовно, Amazon – один з трендсеттерів у світовій логістиці. І, якщо проаналізувати діяльність керівництва Amazon, а саме як вони скуповують або патентують одну за іншою технології, пов'язані з управлінням дронами, стає очевидно – вони, безумовно, відчують тренди в сфері безпілотних пристроїв.

Доставка априорі є частиною офлайнового світу. Однак ця сфера не тільки знаходиться на вістрі технологічного прогресу, а й сама задає моду і тренди в інноваціях.

2. Ще один тренд, який активно почав розвиватися минулого року – це доставка в поштомати. Сервіс доставки посилок в поштомати стає все більш популярним – клієнт може замовити доставку в найближчий поштомат і забрати її в будь-який зручний час протягом п'яти днів. Габаритні і вагові розміри посилок дозволяють відправляти різні види товарів (довжина – до 35 см, ширина – до 61 см, висота – до 37 см, вага до 30 кг).

Процес доставки посилок в поштомати максимально автоматизовано. Коли клієнт робить відправлення, він вказує в декларації зручний для одержувача адресу поштомата. При доставці посылки в поштомат клієнт отримує SMS з повідомленням. Далі він приходить за вказаною адресою в відділення банку з поштоматом і підтверджує свою особистість за допомогою платіжної картки або номера свого мобільного телефону. Після цього ящик з посылкою авто-

матично відкривається і клієнт забирає свою посылку. Все дуже зручно, швидко і безпечно.

Українська асоціація директ-маркетингу (УАДМ) оголосила результати щорічного дослідження ринку поштово-логістичних послуг за підсумками 2016 року. За висновком аналітиків, в грошах ринок виріс на 39%, при цьому внутрішній ринок злетів на 48%, а міжнародний – на 19%. Також асоціація представила традиційний рейтинг поштових операторів України: лідирує все ще «Укрпошта» з часткою ринку 32,4%, проте «Нова пошта» буквально дихає в спину національному оператору – за рік компанія наростила 10%, зайнявши 31,5% ринку.

Висновки. Загалом, можна зробити висновки, що послуги поштової доставки будуть й надалі активно розвиватися, оператори шукатимуть інноваційні та digital-рішення для того, щоб зробити її ще зручніше для кожного конкретного споживача. Крім того, в найближчий рік доставка буде тісніше пов'язана з безготівковими платежами, оскільки люди все більше цінують свій час і зручність сервісу.

УДК 339.138

Котлярова М.О., факультет Управління і технологій, група М-1411
Науковий керівник: старший викладач Горбенко О.І.

ОСОБЛИВОСТУ СУЧАСНОГО ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто проблеми та перспективи розвитку інтернет-маркетингу в Україні.

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень щодо Internet-маркетингу, можна зробити висновок що Інтернет впливав і продовжує впливати на формування й розвиток світового інформаційного співтовариства. Сьогодні практично неможливо знайти навіть малу організацію у світі, яка не має свого представництва в Інтернеті.

Основні матеріали дослідження. Інтернет-маркетинг – це комплекс соціальних та управлінських процесів, які спрямовані на якнайповніше задоволення потреб споживачів у мережі Internet при формуванні пропозиції і системи обміну товарів і послуг за допомогою інформаційних комунікаційних технологій.

Електронний маркетинг використовує такі технології, які позитивно впливають на бізнесову діяльність, а саме: пошуковий маркетинг, банерну та кон-

текстну рекламу, технології електронних продажів, електронні розсилки, PR-компанії, Web-просування та розподіл товарів.

Складові інтернет-маркетингу:

1. SMM. соціальні медіа. Просування на соціальних інтернет-майданчиках – особливо актуальне віяння в сфері інтернет-маркетингу.

2. Контекстна реклама. Контекстна реклама показується користувачеві в результатах пошукової видачі у відповідь на його запит, що є безумовною перевагою даного виду реклами. Контекст хороший тим, що дозволяє швидко отримати відгук аудиторії і оперативно вносити зміни в рекламну кампанію. Розміщуються блоки з оголошеннями як праворуч від результатів видачі, так і над ними.

3. SEO. Пошукове просування (SEO) – це комплекс заходів, спрямованих на збільшення видимості сайту в результатах видачі пошукових систем з метою залучення більшої кількості відвідувачів. Як правило, ТОП-3 володіє 100% видимістю для користувача, але чим нижче позиції сайту, тим нижче опускається цей показник. Очевидно, що лише одиниці користувачі цікавляться результатами видачі за межами першої сторінки.

З переваг можна відзначити наступні: викликає довіру у користувачів, відносно низька вартість відвідувача, SEO дає довготривалий ефект, який поширюється на всі пошукові системи.

Є у SEO та недоліки: великі терміни виходу в ТОП, складність прогнозування змін алгоритмів пошукових систем, невисока стабільність результатів.

4. Медійна реклама. Формати медійної реклами досить різноманітні. Це і банери, і reach media, і відео, і багато інших. Використання даного виду інтернет-реклами дозволяє досить точно націлювати кампанію на певну аудиторію за допомогою налаштувань націлювання по регіону, віком, днях тижня і іншим параметрам.

5. PR в Інтернеті. PR в Інтернеті. Цілі і завдання даної складової інтернет-маркетингу багато в чому схожі з SMM: це і підвищення впізнаваності бренду, і підвищення лояльності аудиторії, робота над створенням сприятливого іміджу компанії, просування продукту на ринок, поліпшення його споживчих характеристик. Тобто і в SMM, і в PR робота ведеться як над прямими продажами, так і над створенням уявлень про проект у потенційних клієнтів.

Можна виділити п'ять основних цілей застосування **е-маркетингу**:

- зібрати якомога більше інформації про поведінку та вподобання споживача з тим, щоб зробити комунікацію з ним індивідуальною, цікавою та змістовною;
- за рахунок індивідуального контакту зменшити собівартість комунікацій та продажу;

- зробити ринок більш прозорим, забезпечуючи всіх зацікавлених осіб інформацією про асортимент, ціни та умови продажу. В результаті можливості здобувати конкурентну перевагу за рахунок обмеження доступу до інформації зменшиться, але сама конкуренція стане більш передбачуваною, що зменшить непевність ведення бізнесу;
- підвищити точність прогнозу поведінки споживачів та обсягів продажу за рахунок збирання більшого обсягу інформації про кожного конкретного споживача;
- оптимізувати процеси взаємодії з споживачем. У цьому пункті потрібно централізувати обслуговування інформаційних потреб кожного споживача, і переконатись, що вся потрібна інформація передана у найбільш ефективному каналі та з потрібною частотою.

Переваги Інтернет-маркетингу:

По-перше, є 4 основних переваги, які вони дають потенційним покупцям:

1. Зручність. Споживачі можуть замовляти товари 24 години на добу поза залежністю від того, де вони перебувають.
2. Інформація. Покупці можуть знайти велику кількість порівняльних даних про компанії, продукти й конкурентів, не залишаючи при цьому свого будинку або офісу. Вони можуть сфокусувати свою увагу на таких об'єктивних критеріях, як ціна, якість, термін служби й наявність у продажі.
3. Менше переживань. При використанні онлайн-сервісів покупцям не доводиться спілкуватися віч-на-віч із продавцем, піддаватися впливу переконуючих і емоційних факторів.
4. Конфіденційність. Через Інтернет можна робити покупки інкогніто.

По-друге, існують відчутні переваги, які одержують підприємства:

1. Розширення ринку. Фірма ставить собі на мету освоєння нових сегментів ринку.
2. Залучення уваги. Фірма прагне стати більш доступною для своїх споживачів і збільшити частку завойованої уваги споживачів.
3. Нові послуги. Фірма хоче за допомогою Інтернету запропонувати клієнтам нові послуги.
4. Зниження витрат. Фірма має намір знизити витрати на виробництво й продаж товарів і послуг, шляхом зниження трансакційних витрат.

Як бачимо, розвиток інтернет-маркетингу надає багато переваг для всіх суб'єктів ринкових відносин, створюючи при цьому новий ринок збуту продукції, інтернет-ринок. Інакше кажучи, всі учасники ринку інтернет-послуг повинні розглядати заходи в інтернеті як частина маркетингової стратегії підприємства.

Перспективи розвитку Інтернет-маркетингу в Україні:

- подальше розмиття кордонів ринків, глобалізація;

- поступове формування загальносвітових вимог і споживчих очікувань по частині ціни, сервісу, швидкості доставки, вибору асортименту і якості товарів;
- посилення конкуренції, як внутрішньої, так і міжнародної;
- зростання обсягів онлайн торгівлі;
- зростання числа споживачів, що віддають перевагу купівлі онлайн.

Висновок. Розвиток інтернет-маркетингу надає багато переваг для всіх суб'єктів ринкових відносин, створюючи при цьому новий ринок збуту продукції, інтернет-ринок. Інакше кажучи, всі учасники ринку інтернет-послуг повинні розглядати заходи в інтернеті як частину маркетингової стратегії підприємства.

УДК 339.1

Матвейчик М.О., факультет Управління і технологій, група 1401

Науковий керівник: старший викладач Горбенко О.І.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТРАМАРКЕТИНГУ

Анотація. Розглянуто теоретичні та практичні аспекти інтрамаркетингу та проаналізовано очікувані результати впровадження і використання цього напрямку в бізнесі.

Постановка проблеми. В умовах розвитку світової економіки з'являються все новіші підходи в бізнесі. Маркетинг, як складова частина ринкового механізму, розвивається прямопропорційно до бізнесу. Внаслідок еволюції та зміни споживчих інтересів класичний маркетинг втрачає свої позиції, широкого поширення набувають нові напрямки. Одним з яких є інтрамаркетинг.

Основні матеріали дослідження. На сьогодні, в роки НТП, коли важко придумати щось нове, найцікавіші відкриття відбуваються на кордонах між різними науками. Інтрамаркетинг теж з'явився на такому стику: спочатку зіткнулися когнітивна психологія і теорія складних систем – вийшов новий метод аналізу соціальних систем і цілеспрямованого впливу на них. А потім цей результат з'єднався з класичним маркетингом. На цьому потрібному стику і виник інтрамаркетинг.

Інтрамаркетинг – це практика маркетингу, заснована на цілісному погляді на речі.

Успіх підприємств не зводиться до приватних аспектів його роботи. Ні інноваційність товару, ні прекрасна рекламна активність, ні грамотне управління бізнесом, ні продавець – ніяка приватна деталь бізнесу не може привести

до успіху. Успіх підприємства – це цілісний стан, особлива атмосфера, яка проявляється в кожній його ланці.

Сучасний маркетинг не так простий, як ми собі іноді уявляємо. Навіть основні поняття в інтрамаркетингу змінюються. Замість класичного уявлення про ринок з його сегментами, брендами, географією та ін. з'являється когнітивний ефір, в якому всі спілкуються з усіма. У ньому керованим джерелом інформації є не тільки реклама компанії, але і такі тривіальні речі, як чутки, плітки, спотворення фактів.

Тепер важливіше не до якого сегменту об'єктивно належить споживач, а ким він сам себе вважає. Відомо чимало випадків, коли люди з невеликим доходом купують предмети розкоші, а мільйонери здійснюють покупки в дешевих магазинах.

Щоб бренд або мережа стали частиною когнітивного ефіру, необхідно надати їм певну ідентичність. Товар повинен сприйматися не просто як товар, а як частина того стилю життя, який веде споживач. Тут важливий набір правил, цінностей, моделей поведінки, характерних для того місця і часу, де компанія організовує продажі. Маркетингова політика повинна еволюціонувати разом зі споживачем, дотримуватися всіх етапах розвитку соціуму.

Виявляється, коли споживач здійснює вибір товару в супермаркеті, він думає набагато складніше, ніж описано в системі ухвалення рішення про покупку. Наприклад, звична для нас теорія стверджує, що покупець йде в свій улюблений магазин, підходить до полиць з великим вибором молочної продукції і згадує, яке молоко йому потрібно, навіщо, якою має бути жирність і т.д. Але в реальності голова у людини зайнята зовсім іншими думками. Перебуваючи біля полиці, він може думати про щось приємне або неприємне, на його рішення можуть вплинути ті, хто прийшов в магазин разом з ним, нарешті, в найвідповідальніший момент у нього може задзвонити мобільний телефон або станеться щось ще. Не виключено, що через це покупець візьме не те молоко, яке планував, чи не візьме молоко зовсім.

Не дивлячись на те, що ми завжди намагаємось обрати якісний товар з відносно невисокою ціною, іноді бувають дещо інакші випадки. Наприклад, подарунок на день народження. Найчастіше ми хочемо обрати презентабельний та достатньо цінний подарунок. Можливо це буде годинник «Rolex» чи каблучка з діамантом. Але через певні особисті обставини (затримали на роботі, затори, та інше) момент «купівлі-продажу» може проходити значно швидше та найчастіше без особливої уваги на ціну.

Висновки. Отже, використання та більш поглиблене вивчення цього поняття має значні перспективи розвитку. На перший план поступово виходить доступність та простота інформації, через швидкий темп життя та в умовах глобалізації. Також ефективність впровадження буде відносно дешевшою,

тому що пряма реклама, яка вважається найдорожчою, не буде сприйматися головним чином серйозно. Ми часто вже не звертаємо увагу на рекламу по телевізору чи на білбордах, а в деяких випадках вона навіть нас дратує. Проте якщо якась інформація потрібна – ми звикли шукати її в просторах інтернету. А такий новий напрям маркетингу, як інтрамаркетинг, враховує багато когнітивних факторів та визначає їх як складну систему.

УДК 65.012.32:658.7

Моїсєєнков А. М., факультет Управління і технологій, група Л-1315
Науковий керівник: к.е.н., доцент Лерніченко К.В.

ЛОГІСТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ МЕРЕЖІ МАГАЗИНІВ «VAPE MAN»)

Анотація. Робота присвячена актуальним питанням логістичного менеджменту та логістики торговельного підприємства. Досліджено місце логістики в загальній стратегії торговельного підприємства. Розглянуто типи стратегічних рішень. Досліджено процес розроблення логістичної стратегії торговельного підприємства «Vape Man» та надано відповідні рекомендації.

Постановка проблеми. Логістика посідає, мабуть, головне місце в загальній стратегії роздрібного торговельного підприємства. Її роль зростає з кожним роком під впливом таких тенденцій як постійне зростання споживчого попиту, що веде до розширення асортименту продукції та ускладнення логістичної інфраструктури. Сьогодні швидкими темпами розвиваються торговельні підприємства, які успішно керують логістичними процесами. Завдяки організації управління логістикою і детально розробленій системі логістичного менеджменту, роздрібні торговельні підприємства можуть займати вигідні ринкові позиції порівняно з великими та міжнародними компаніями, оскільки скоріше за них здатні задовольнити попит споживачів.

Основні матеріали дослідження. При розробленні загальнофірмової стратегії необхідно сконцентрувати зусилля у сфері логістики на питаннях обслуговування споживачів, розміщення елементів інфраструктури, політики запасів і транспорту. Загальнофірмова стратегія визначає, на яких цільових покупцях буде сфокусовано увагу роздрібного торговця, які товари і послуги він пропонуватиме та в який спосіб досягне перевагу перед конкурентами в довготривалому періоді.

Логістичний менеджмент сприятиме реалізації стратегії підприємства у сфері логістики. Зокрема, менеджер з логістики своїми діями повинен забез-

печити успіх реалізації стратегії підприємства, а стратегія підприємства має забезпечити цільовий рівень обслуговування споживачів за мінімальних загальних витрат.

Логістика в мережі магазинів «Vare Man» повинна забезпечувати якість обслуговування покупців, мінімізацію витрат і виконання оперативних цілей. Торгівельна мережа «Vare Man» займається продажем та ремонтом електронних цигарок та їхніх комплектуючих від понад 20 виробників, у тому числі й імпортерів (Малайзія, США, Франція та ін.). Роздрібна мережа магазинів працює у містах Харків (15 магазинів) та Київ (20 магазинів). У кожному магазині кваліфікований персонал надає консультації та іншу допомогу: чи то заміна комплектуючих, чи то підбір нового пристрою. Але, мінливість ринку та зростання конкуренції у сфері продажів такої продукції вимагає від керівництва «Vare Man» безперервних удосконалень, які неможливі без врахування очікувань клієнтів, пов'язаних з якістю сервісу, та необхідних витрат, які пов'язані з виконанням оперативних цілей. Логістична система торговельної мережі має бути результативною, тобто запаси продукції мають бути постійно доступні, якість – високою, а діяльність – продуктивною. Величина витрат на логістику знаходиться в безпосередньому зв'язку з бажаним рівнем результативності. Як правило, чим вищий цей рівень, тим більші витрати на логістику. Основою для створення ефективної системи логістики є уміння підтримувати рівновагу між рівнем сервісу та величиною загальних витрат.

Логістика має певний функціональний цикл, різним стадіям якого (купівля товарів, управління товарними запасами і продажі) властиві різні операційні потреби. У організаційній структурі підприємства «Vare Man» відсутній відділ логістики, натомість забезпеченням усього функціонального циклу займається головний директор, який знаходиться у м. Харків. Втім, постійне розширення мережі магазинів потребує створення відділу логістики, який забезпечуватиме дієвість логістичної системи торговельної мережі. Функціональний цикл підприємства «Vare Man» може виглядати так: 1) логістика закупівель торговельного підприємства; 2) внутрішньомагазинна логістика; 3) логістика продажів торговельного підприємства.

Виконання стратегічних цілей будь-якого підприємства залежить від інтеграції функцій логістики. Існують два типи стратегічних рішень в області логістики. Перший задає правило, яке необхідне виконувати, інший показує, як фірма досягатиме виконання цього правила на практиці. При переході до реалізації менеджеру з логістики необхідно сконцентрувати свої зусилля на п'яти основних областях: формування логістичної інфраструктури; інформаційні технології; управління запасами; управління витратами на логістику, а також управління транспортно-складським господарством.

Логістичну стратегію визначають довгострокові рішення, які пов'язані з логістикою. Вона складається з усіх стратегічних рішень, прийомів, планів і звичаїв, пов'язаних з управлінням ланцюга поставок; вона формує зв'язок між більш абстрактними стратегіями вищого рівня та операціями, які виконуються в ланцюзі поставок. Основні напрями логістичної стратегії такі: 1) витрати; 2) обслуговування споживачів; 3) тимчасові параметри; 4) якість; 5) гнучкість.

Реалізуючи логістичну стратегію, торговельне підприємство «Vare Map» повинне робити все краще за своїх конкурентів: домагатися найнижчих витрат, кращого обслуговування, швидкої доставки, гнучкості в обслуговуванні тощо. Проте доводиться йти на компроміси врівноважуючи рівень послуг із їхніми витратами. Торговельне підприємство «Vare Map» має обрати для своєї логістичної стратегії ту або іншу спрямованість, тим самим вказавши на чинник, який вважає для себе найважливішим.

Логістичний менеджмент забезпечує ефективну координацію обсягів закупівель товарів з прогнозованим обсягом продажів. Він підтримує системну стійкість торговельної фірми на ринку, згладжуючи внутрішньофірмові суперечності між закупівлями, маркетингом, фінансами, продажами та оптимізує міжорганізаційні взаємостосунки з логістичними посередниками.

В межах проведеного дослідження торговельному підприємству «Vare Map» пропонується запровадити систему логістичного менеджменту. Загальні рекомендації для торговельної мережі «Vare Map» можуть бути такими:

1. Провести логістичний аудит зовнішнього бізнес-середовища.
2. Провести внутрішній аудит.
3. Виявити загальні характеристики ланцюгів поставок.
4. Встановити конкретні цілі, що показують, як можна реалізувати функціональний цикл в логістиці підприємства.
5. Створити найбільш відповідну організаційну структуру.
6. Порівняти логістику з кращими зразками, вивчити показники роботи організацій-лідерів, вибрати параметри для порівняння фактичних показників із запланованими, оптимальними та показниками конкурентів.
7. Реалізувати стратегію на практиці, задавши умови, в яких ухвалюватимуться рішення логістичного характеру на більш низьких рівнях.
8. Відстежити фактичні показники, постійно вдосконалювати логістичний процес, реалізувати стратегічні цілі.

Висновки. Запровадження системи логістичного менеджменту на торговельному підприємстві «Vare Map» забезпечить управління логістичною інфраструктурою, інформаційними технологіями в логістиці, запасами товарів, логістичними витратами, складуванням і транспортуванням. Виконання за-

пропонованих рекомендацій дозволить посилити конкурентні позиції підприємства на ринку України і здійснювати прибуткову діяльність.

УДК 658.012.32

Новик Ю.М., факультет Управління і технологій, група Л-1315

Науковий керівник: д.е.н., професор Бабина О.Є.

ІННОВАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ЛОГІСТИЦІ

Анотація. Розглянуто необхідність впровадження інноваційних систем обміну інформацією між учасниками логістичних процесів для розвитку підприємств. Наведено основні інноваційні підходи взаємодії постачальників з підприємствами.

Постановка проблеми. Розвиток будь-якого підприємства полягає у постійному пошуку і впровадженні нових ідей, технологій, товарів, послуг, методів виробництва тощо. Таким чином і функціонування його структурних підрозділів вимагає постійного вдосконалення, оновлення, реорганізації, пошуку нових способів управління і ведення бізнесу. У структурі діяльності промислових підприємств логістична діяльність займає особливе місце, зважаючи на той факт, що саме там можна досягти конкурентних переваг у витратах, в часі обслуговування та у доданій вартості для клієнта. На сьогодні все більш важливим стає вдала організація логістичних процесів, адже логістичні витрати можуть сягати 11% в структурі ВВП країни. Відомо, що скорочення логістичних витрат на 1% еквівалентне близько 10% збільшення обсягів продажу. Наприклад, лише витрати на транспортування можуть сягати до 24% собівартості окремих видів продукції в Україні, що становить 57,5% в структурі загальних логістичних витрат. Саме тому проведення інноваційної політики в логістичній діяльності підприємства заслуговує на особливу увагу і потребує наукових напрацювань та практичного застосування.

Основні матеріали дослідження. Сучасні умови вимагають комплексного інноваційного підходу до зберігання і обробки продукції. Взаємодія виробників продукції, оптових та роздрібних постачальників дозволяє вирішувати проблеми оптимізації використання виробничих потужностей, складських приміщень і транспортних засобів; своєчасно отримувати інформацію щодо переваг і вимог покупців, а також передбачати та задовольняти їхні замовлення. Тобто в сучасних умовах розвитку ринку замість стосунків покупець-постачальник у логістичному ланцюзі товароруку на перший план повинні виходити глобальні відносини, в яких звичні поняття «замовлення на закупівлю» та «замовлення на продаж» слід замінити термінами «спільна діяльність щодо розрахунку попиту» або «єдина політика поповнення запасів». У

зв'язку з цим актуальним є перехід на новий рівень взаємодії логістичних партнерів на основі автоматизації ланцюга постачань і забезпеченні постійного та надійного інформаційного зв'язку шляхом впровадження інтегрованих інноваційних технологій.

Розглянемо декілька інноваційних систем взаємодії учасників логістичних процесів.

Vendor-managed inventory (VMI) – це низка бізнес підходів та моделей за яких покупець (клієнт) надає певну інформацію до постачальника товару чи низки товарів, а постачальник бере на себе повну відповідальність за підтримання рівня запасів цих товарів на складі чи магазині покупця. Подібні переваги досягаються шляхом збільшення прозорості запасів у всьому ланцюгу постачання постачальника та отримання, таким чином можливості, своєчасного реагування на зміну попиту через своєчасну доставку продукції до кожного складу чи торговельної точки клієнта.

Quick Response – система «швидкого реагування», яка забезпечує координацію між роздрібним підприємством і постачальником для покращення просування товарів у дистрибутивних каналах відповідно до передбачуваних змін попиту на основі моніторингу роздрібного продажу та передачі відповідної інформації щодо обсягів та асортименту оптовику, а від нього – виробнику товарів. Ця концепція створена для підвищення задоволеності споживачів та виживання у конкуренції з боку нових конкурентів. Вона має намір скоротити термін подання замовлення на поставку продукції та збільшити грошовий потік. Реалізація такої концепції здійснюється шляхом моніторингу обсягів продажу та доведення такої релевантної інформації до всіх учасників системи. Інформаційна підтримка забезпечується розподілом процесу «швидкого реагування» між учасниками каналу розподілу (роздрібними торговцями, оптовиками, виробниками).

Continuous Replenishment Planning – система безперервного поповнення, яка дозволяє уникнути додаткових замовлень на постачання товарів шляхом розробки логістичного плану, спрямованого на безперервне поповнення запасів у роздрібній торговельній мережі. Система дозволяє зосередити увагу на ефективному поповненні продукції, знизити надлишкові запаси, підвищити рівень обслуговування клієнтів, підвищення ефективності складу, а також довготривале співробітництво з партнером.

Continuous Replenishment Planning є модифікацією технології Quick Response і призначена для усунення необхідності в замовленнях на поповнення запасів. Метою Quick Response є створення ефективного логістичного плану, спрямованого на безперервне поповнення запасів. Щоденна обробка інформації про обсяги продажів у ритейлерів і відправок у оптовиків дозволяє постачальнику продукції розраховувати сумарну потребу по кількості і асор-

тименту. Потім між постачальником, оптовиками і ритейлерами досягається угода на поповнення їх запасів, про що підписується зобов'язання про закупівлі. Постачальник на основі обробки інформації про продажі і прогнозу попиту безперервно (або досить часто) поповнює запаси у ритейлерів.

Automatic replenishment planning – система «автоматичного поповнення запасів», яка забезпечує постачальників розрахунком об'ємів продукції та набором правил для прийняття рішень щодо постачань в товарній категорії без відстеження одиничного продажу та рівня запасів для товарів FMCG (щоденного попиту). Застосовуючи метод Automatic replenishment planning, постачальник може задовольнити потреби ритейлера в товарній категорії, усунувши необхідність стежити за одиничними продажами і рівнем запасів для швидко реалізованих товарів. Облік по товарній категорії дозволяє постачальникам підвищувати гнучкість і ефективно поповнювати запаси. Управління постачальниками запасів ритейлерів підвищує їх відповідальність за надійність поставок і підтримку рівня запасів відповідно до попиту. З позиції ритейлерів результатом впровадження технології AR є програма поповнення страхових запасів, що дозволяє максимізувати обсяг продажів по кожній товарній категорії. Ця стратегія дозволяє також знизити витрати ритейлерів, пов'язані з поділом запасів і забезпеченням надійності їх поповнення.

Всі описані вище інноваційні системи являють собою моделі бізнес-процесів взаємодії підприємств різного профілю спрямовані на координацію спільних планів та мінімізацію зазорів між попитом і пропозицією протягом всього логістичного ланцюга.

Впровадження інноваційних технологій в поточну діяльність підприємства неможливе без використання сучасного програмного забезпечення збору, обробки та передачі інформації, що має глобальний характер взаємодії, формує єдину політику безпеки й надає можливість роботи в реальному часі. В цьому напрямку безумовний інтерес представляють такі продукти, як Biz Talk Server компанії Microsoft, використання яких дозволяє зробити акцент не тільки на обміні інформацією, але й на координації бізнес-процесів.

Висновки. Впровадження системи, яка надає зворотній зв'язок щодо реального руху продукту через дистрибутивні канали та з полиці магазину, є найбільш перспективним напрямком в інноваційних технологіях, на підставі того, що це зона перетинання інтересів роздрібної торгівельної точки та компанії-виробника або постачальника продукту. Така інформаційна та технологічна інтеграція бізнесу дозволяє одержати можливість оптимізації управління розподілом товарів, а також має підставу для взаємовигідного співробітництва. Тобто, саме ці оператори споживчого ринку, які використовують інноваційну технологію, інтегровану з інформаційною системою роздрібної мережі, отримують додаткову конкурентну перевагу.

УДК 656.078

Осадчий В.В., факультет Управління і технологій, група Л-1315 **Науковий керівник:** к.е.н., доцент Лерніченко К.В.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕІНЖИНІРИНГУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ КОМПАНІЇ MCargo

Анотація. Розглянуто теоретичні аспекти реінжинірингу бізнес-процесів транспортно-логістичних підприємств. Досліджено діяльність транспортнологістичного підприємства MCargo і запропоновано напрямки його самовдосконалення та розвитку логістичних бізнес-процесів і систем на реінжинірингових засадах.

Постановка проблеми. Конкуренція на ринку транспортно-логістичних послуг вимагає постійного вдосконалення діяльності його суб'єктів. Провідні позиції можуть займати лише ті транспортно-логістичні підприємства, які швидко пристосовуються до змін у зовнішньому середовищі та впевнено використовують новітні засоби, методи та технології щодо управління підприємством. Інноваційні зміни можливі завдяки реінжинірингу бізнес-процесів підприємства, вміле застосування якого дозволить вирішувати цілий комплекс завдань щодо вибору найбільш ефективного варіанта доставки вантажів, мінімізації вартості послуг з доставки, організації повного циклу зовнішнього і внутрішнього процесу транспортування сировини, матеріалів, готової продукції до кінцевих точок їхнього споживання, організації складування матеріалопотоку на власних або найманих складах, контроль за рівнем запасів, митне оформлення, страхування вантажів, інформаційне забезпечення логістичного процесу, проведення взаєморозрахунків із усіма учасниками транспортного процесу тощо.

Основні матеріали дослідження. З існуючих сьогодні засобів управління підприємством найбільш прогресивним є реінжиніринг бізнес-процесів (РБП). Він передбачає таку перебудову організації бізнес-процесів підприємства, яка дозволяє підвищити продуктивність і збільшити економію необхідних ресурсів підприємства. Зміни можуть стосуватись усього підприємства загалом або лише взаємовідносин з постачальниками і споживачами. Тобто РБП може відбуватись на будь-якому рівні підприємства. Головна ідея РБП: максимально використовувати автоматизацію звільнивши людей від виконання монотонних робочих процесів, натомість скерувавши їхні зусилля на вирішення задач, що потребують більш творчого підходу.

Реінжиніринг – це процес, який спрямований на оперативне дослідження істотних змін. Однією з основних особливостей РБП (від англ. BPR – business

process reengineering) є орієнтація цього засобу не на функції, а на процеси. Тому, перш ніж розглядати окремі бізнес-процеси, необхідно вказати на можливі інновації, які дадуть змогу забезпечити заміну доволі великого обсягу ручної праці автоматизованими технологіями.

Загальну процедуру проведення реінжинірингу бізнес-процесів можна подати такими етапами: 1) створюється аналогова модель процесу «як є», тобто модель вже існуючого процесу, та визначається його технологія; 2) на основі проведеного аналізу існуючої моделі та технології створюється аналогова модель нового процесу («як повинно бути»), та визначається нова технологія; 3) модель і технологія нового процесу піддаються аналізу на відповідність вимогам бізнес-системи, і прораховуються можливі економічні вигоди; 4) модель нового процесу впроваджується в ділову практику підприємства (за умови позитивних результатів аналізу).

У науковому просторі виділяють три аспекти реінжинірингу: технологічний, організаційний, економічний.

Логістичний бізнес-процес представляє собою взаємопов'язану сукупність операцій і функцій, що переводять ресурси транспортно-логістичного підприємства (під час управління товарними і супутніми потоками) в результат, що задається логістичною стратегією підприємства.

Кожне ТЛП прагне стати провайдером, тобто досягти того рівня, коли підприємство зможе надавати комплексний логістичний сервіс. Основні функції, які надаються сучасними транспортно-логістичними провайдерами можна поділити на базисні (постачання, виробництво, збут), ключові (підтримання стандартів обслуговування, управління закупівлями, визначення обсягів і напрямів матеріальних потоків, прогнозування попиту, управління запасами тощо), підтримуючі (управління складськими операціями, розвиток розміщення і організація складського господарства, здача і приймання вантажів, зберігання, сортування, підготовка необхідного асортименту, пакування, маркування, підготовка до навантаження, вантажно-розвантажувальні роботи тощо).

Серед багатьох транспортно-логістичних провайдерів України слід виділити відносно молоду, але вже доволі досвідчену компанію – MCargo, що *працює на ринку з 2000 року*. MCargo надає *широкий спектр логістичних та супутніх послуг, а саме*: вантажні міжнародні авіа- та автоперевезення; міжнародні морські контейнерні перевезення FCL (з англ. Full Container Load) та LCL (з англ. Less Container Load); мультимодальні перевезення; доставка вантажу під митним контролем всією територією України; митно-брокерські послуги; послуги страхування; складські послуги.

Сильними сторонами MCargo можна назвати точний розрахунок вартості, застраховану відповідальність, власний парк вантажних автомобілів, швидкісну доставку, підтримку 24/7, чесні терміни.

Проведене дослідження дозволяє запропонувати напрямки самовдосконалення та розвитку логістичних бізнес-процесів і систем компанії MCargo на реінжинірингових засадах, а саме: удосконалення управління взаємозв'язків зі споживачами завдяки більш швидкому та точному встановленню їхніх потреб; істотне поліпшення виконання замовлень завдяки більш ефективному управлінню дистрибуцією; *розширення власного автопарку завдяки багатотонажному транспорту*; вдосконалення електронного документообігу; використання новітніх систем управління транспортом TMS (з англ. Transportation Management System).

Реалізація нових методів управління в діяльність транспортно-логістичної компанії MCargo в результаті проведення реінжинірингу бізнес-процесів має дозволити:

- визначити оптимальну послідовність функцій, що виконуються, яка спричинить скорочення тривалості циклу транспортування вантажу і його експедиційного супроводу, що, в свою чергу, сприяє підвищенню оборотності капіталу та зростання всіх фінансово-економічних показників господарської діяльності компанії;
- оптимізувати використання всіх видів ресурсів в різних бізнес-процесах, в результаті чого здійснюється зниження витрат і забезпечується оптимальне поєднання різних видів робіт;
- побудувати адаптивні бізнес-процеси, націлені на швидке реагування на зміну потреб реальних і потенційних клієнтів і партнерів, логістичних та інформаційних технологій, поведінки конкурентів і, отже, поліпшення якості обслуговування споживачів в умовах підвищеної динамічності зовнішнього середовища;
- виділити шляхи прискорення протікання економічних процесів та процесів інформаційного обміну, підвищення надійності, оперативності та ефективності діяльності компанії, посилення їхньої взаємодії з клієнтами та партнерами;
- автоматизувати управління логістичними процесами (формування вартості замовлення і логістичної схеми, координація дій підрозділів, фінансовий контроль і регулювання центру прибутку на стадії планування), здійснення план-фактичного аналізу, прогнозування ресурсних обмежень, повноцінне управління транспортом тощо.

Висновки. Отже, реінжиніринг бізнес-процесів ТЛП MCargo дозволить підвищити якість управління підприємством, створити передумови для зниження витрат, підвищити операційну ефективність підприємства.

УДК 351.87

Перестік Т.В., факультет Управління і технологій, група ТТ-1501
Науковий керівник: старший викладач Шкурко Є.Л.

AMAZON – ПРЯМИЙ КОНКУРЕНТ ЛОГІСТИЧНИМ ГІГАНТАМ

Анотація. Досліджено діяльність та функціонування онлайн-рітейлера Amazon.com Inc. у сфері логістичних процесів. Обґрунтовано роль онлайн-рітейлера Amazon.com Inc у сучасному світі нововведень логістичної діяльності. Проаналізовано інноваційні технології в логістиці онлайн-рітейлера Amazon.com Inc.

Постановка проблеми. Основне завдання логістики – вибудувати ефективну систему постачання. Згідно обертів, що набирають стратегії lean-логістики («ощадлива логістика») у багатьох компаніях всі процеси, що відбуваються в ланцюжку поставок, є втратами, а мета провідних гравців рітейлу і виробничих компаній – ці втрати мінімізувати або усунути. У логістиці майже нічого не змінювалося десятки років через складність і непрозорість процесів. Але зміни не чекають, поки логістичні оператори адаптуються. Так, CEO Amazon Джефф Безос, схоже, є що запропонувати ринку логістичних послуг. Кожного дня створюється новий стартап, готовий навести порядок в логістичній галузі.

Основні матеріали дослідження. Онлайн-рітейлер Amazon.com Inc. збирається запустити власну службу доставки покупок та інших посилок від компаній споживачам, яка перетворить його в прямого конкурента FedEx Corp. і United Parcel Service Inc. (UPS).

Відповідно до публікації The Wall Street Journal, новий сервіс буде називатися Shipping With Amazon (SWA). За даними джерел видання, SWA почне роботу в Лос-Анджелесі в найближчі тижні. До кінця року географія доставки розшириться ще як мінімум на кілька міст. Спочатку Amazon буде доставляти товари сторонніх магазинів, що продаються через її веб-сайт, але пізніше може пропонувати цей сервіс всім бажаючими.

Після виходу новини акції Amazon додали 1,1%. У той же час папери UPS подешевшали на 6,5%, FedEx – на 4,5%.

З 2016 Amazon.com Inc. поступово виходить на ринок морських вантажо-перевезень, надаючи послуги експедитора і займаючись обробкою вантажів. За інформацією консалтингової компанії Ocean Audit, що спеціалізується на морських перевезеннях, з жовтня 2016 року Amazon.com взяла участь в доставці близько 150 контейнерів з Китаю в США. Раніше Amazon пройшла ре-

естрацію в Федеральній морській комісії США, американському регуляторі перевезень вантажів морським транспортом.

Amazon почав резервувати місце для своїх вантажів на вантажних кораблях, які можуть перевозити товари, вироблені в Китаї і призначені для ринку в США. Це дуже серйозно змінить розстановку сил в галузі транспортної логістики.

Amazon.com (штаб-квартира – Сіетл) – найбільша в світі компанія, яка реалізує товари і послуги через Інтернет. Є одним з перших інтернет-сервісів, орієнтованих на продаж товарів масового попиту. Компанія в 2017 році збільшила чистий прибуток у порівнянні з 2016 роком на 27,9% – до \$ 3,033 млрд.

Amazon фактично стає логістичною службою, при цьому компанія обіцяє більш вигідні ціни, ніж UPS і FedEx, хоча точна тарифна сітка ще невідома. Система доставки FBA Onsite дає можливість партнерам Amazon значно скоротити витрати на програмне забезпечення для логістики, інспекцію і зберігання товарів.

Обробка великої кількості поставок допомагає Amazon уникнути скупчення на своїх складах за рахунок зберігання товарів на складах партнерів, але при цьому збільшити обсяги реалізації через свою платформу. Американський ритейлер зможе збільшити асортимент товарів, скоротити терміни доставки і знизити витрати.

Компанія вже побудувала мережу центрів в США, де пакети упорядковано за поштовим індексом і відправляються в поштові відділення, при цьому останню милю доставки забезпечує поштова служба США.

У перспективі керівництво інтернет-ритейлера планує повністю відмовитися від послуг сторонніх кур'єрських служб. Втім, поки керівництво компанії не має наміру повністю відмовлятися послуг FedEx і UPS, які перевозять «левову частку замовлень».

Три роки тому напередодні свят партнерські служби доставки не зуміли впоратися з напливом замовлень. В Amazon тоді звернули увагу на те, що в свято 25 грудня кур'єри UPS відпочивали. Крім того, виникли складнощі були пов'язані з погодою. Так чи інакше, клієнти Amazon не отримали куплені подарунки вчасно, в зв'язку з чим інтернет-ритейлеру довелося компенсувати їм збитки. Тоді компанія і задумалася про переведення логістики на себе.

Відразу після цього Amazon почав експериментувати з цим проектом в Індії. Тоді було багато чуток з цього приводу. Зараз тестування системи доставки здійснюється компанією на Західному узбережжі США. Уже в 2018 році проект буде запущений компанією на всій території країни. Це дозволить інтернет-ритейлеру контролювати всі без винятку відправлення на шляху їх слідування до замовників.

У 2016 році компанія взяла в лізинг 20 «Боїнгів» для забезпечення безперебійних поставок. Також Amazon знаходиться на передовій впровадження нових технологій автоматизації: на складах, в доставці і клієнтському сервісі.

Amazon не раз заявляла про те, що хоче використовувати мобільні повітряні дрони для доставки товарів покупцям.

Крім того, Amazon запатентувала будівництво док-станцій для дронів на ліхтарях і лобіює дозвіл доставки безпілотними літальними апаратами – і вже за межами США. Так, нещодавно британський уряд дозволив Amazon тестувати свої безпілотники в Туманному Альбіоні, правда, тільки в певних місцях.

На складах Amazon працює понад 30 тис. роботизованих систем-вантажників Kiva, які повністю автоматизували процес зберігання, комплектування та упаковки.

Щоб ефективно розподіляти товари, Amazon потрібно близько 90 великих центрів. За допомогою роботів інтернет-гігант скоротив операційні витрати на 20%, що в грошовому еквіваленті становить 22 млн. доларів на кожен склад.

У сфері логістики діяльність Amazon сфокусована на доставках «останнього кілометра», оскільки їх бізнес-модель будується на контролі взаємин з кінцевим споживачем. Amazon розширить самостійні поставки «останнього кілометра», в той час як основна логістика як і раніше буде передаватися на аутсорсинг. Такі транспортно-логістичні компанії як AsstrA працюють з B2B сегментом і не планують виходити на ринок B2C-логістики. Саме тому найбільші гравці такого капіталоемного ринку як логістика не стануть прямо конкурувати з Amazon, а навпаки, спробують встановити з ним взаємовигідне співробітництво.

Таким чином, потенційне партнерство бачиться куди більш привабливим, ніж напружена конкуренція. Проте, будь-яка логістична компанія повинна мислити глобально і продумувати все на кілька кроків вперед. Монополізація ринку може привести до негативних наслідків для багатьох учасників, включаючи споживачів, які можуть зіткнутися з підвищенням цін

Висновки. Отже, успіх компанії Amazon.com зумовлений низкою факторів, таких як виняткова увага до рівня задоволеності покупців, постійне поліпшення дизайну сайту, акцент на персоналізації процесу покупки і потужні технологічні напрацювання.

Прорив Amazon на ринку логістики може привести до технологічного ренесансу в цьому секторі. Також можливо, що Amazon займеться глобальною ZPL-логістикою і буде доставляти замовлення для інших рітейлерів, але такий крок був би дуже складним і ризикованим. Малоймовірно, що конкуренти Amazon в електронній комерції виберуть їх як провайдера логістичних послуг. Крім того, нинішні лідери за послугою «останнього кілометра» не від-

дадуть свою частку ринку без боротьби. Можливо, для Amazon краще зосередитися на своїх основних послугах, в яких вони найсильніші і найбільші гравці на ринку

УДК 658.7(477)

Плахотнюк В.В., факультет Управління і технологій, група ЛІ315
Науковий керівник: к.е.н. Валявська Н.О.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто тенденції розвитку логістичних послуг в Україні протягом останніх років та зроблено прогнози щодо їх подальшого розвитку.

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень щодо логістичних послуг встановлено, що Україна має вигідне транспортно-географічне положення і є країною з багатими ресурсами, водночас яка має суттєві економічні і соціальні проблеми і потреби. Для вирішення цих проблем і забезпечення країни потрібними ресурсами в умовах світової глобалізації необхідним є ефективний розвиток логістики України.

Основні матеріали дослідження. Період глобалізації в Україні прийшов із запізненням, який був характерний для 2010-х років. Низка компаній почали розширювати логістичні зв'язки з іншими країнами, частка і обсяг інформаційних послуг в логістиці інтенсивно зростає. Але про повноту залучення України до глобальної логістичної мережі ще рано говорити, бо в Україні майже відсутня діяльність 4PL і 5PL провайдерів.

Загальний стан логістики в Україні на 2016 рік свідчить про наявність комплексу проблем розвитку, але ситуація покращилася, порівнюючи з 2010 роком. Категорично про це свідчить дослідження Світового Банку «Індекс ефективності логістики LPI», який помістив Україну в 2010 році з 73 місця на 102 із 155 країн усього світу, де проводилося дане дослідження.

Загальний бал становив 2,57 (від 1 до 5) або 31,4% від максимально можливого значення. Це низький показник. Порівняно з цим показником, найкращий стан розвитку логістики мала Німеччина (4,11), найгірший – Сомалі (1,34).

Сусідні країни також визначаються кращим розвитком логістики. Чехія мала 26 місце, Польща – 30. Пострадянські країни ближче до України, але зазвичай, вони мають теж кращий стан розвитку логістики, наприклад, Грузія і Росія – 93 і 94 місця (2,61). Найгірший стан розвитку логістики серед пострадянських країн має Таджикистан – 131 місце (2,35).

У 2016 році, Україна зайняла 80-те місце з 160 країн, знизивши позицію на 19 пунктів у порівнянні з 2014 р., де вона вирвалася аж на 61-ше місце! Але, навіть

будучи в стані війни, ми показали кращий результат у порівнянні з 2010 роком, що свідчить про великий потенціал нашої країни у сфері логістики.

Висновки. Встановлено, що Україна має проблему низької ефективності логістики та існування економічних, правових і політичних перешкод для нарощування темпів розвитку галузі через залучення інвестицій. Згідно з результатами аналізу розвитку логістики і її ефективності Світового Банку в 2010 році Україна займала 102 місце із 155, маючи негативну динаміку і поступаючись більшості європейських і багатьох пострадянських країн.

Але, спираючись на вигідне транспортно-географічне положення, Україна має величезний потенціал розвитку логістичних послуг, та вже на даний момент вона займає 80 місце, й незважаючи на тиск з боку Росії, поступово покращує свої позиції на ринку логістичних послуг.

Наразі найбільш перспективним є ринок термінової доставки до призначеного часу, актуальність якого все більш зростає.

Світові тенденції розвитку логістики визначаються монополізацією і глобалізацією ринку зі становленням світової системи з великих корпорацій. В рамках культурної, політичної і економічної глобалізації є тенденція до зменшення ваги ринкових елементів і збільшення планових елементів економічних систем.

Наразі планування в логістиці є головним організаційним питанням, яке спрямоване на максимізацію ефективності логістичних систем.

Логістика України поступово інформатизується і віртуалізується. Збільшується значення інформаційних складових логістичних систем і, в цілому, логістика України інтегрується в світову транспортну мережу і в світову логістичну систему.

УДК 65.012.34

Сушко Б.В. факультет Управління і технологій, група Л-1315

Науковий керівник: к.е.н., доцент Мельник О.В.

ЗАСТОСУВАННЯ ERP-СИСТЕМ В ЛОГІСТИЦІ

Анотація. Розглядається можливість впровадження ERP-систем в управління зовнішніми і внутрішніми ресурсами підприємства, що дозволить автоматизувати логістичні бізнес-процеси.

Постановка проблеми. Інформаційні технології завоюють все нові ринки, швидко переходячи в потужний інструмент управління. Актуальність даної теми обумовлена тим, що на сьогоднішній день конкуренція між різними компаніями досягла такого високого рівня, коли оптимізація їх діяльності на

нижчих рівнях (підвищення кваліфікації персоналу, завоювання більшої частки ринку, проста автоматизація бізнес-процесів) не дозволяє підвищити їх конкурентоспроможність. Застосування корпоративних інформаційних систем (KIC) класу ERP в логістичній діяльності підприємства дозволяє вибудувати модель всіх бізнес-процесів організації, позначити вузькі місця і оптимізувати структуру організації в цілому, використовуючи інтелект інформаційних систем.

Основні матеріали дослідження. За своєю суттю ERP система являє собою комплекс інтегрованих програм, що забезпечують автоматизацію планування, обліку, аналізу та управління операціями та бізнес-процесами в масштабі окремого підприємства.

ERP – це англійська абревіатура, що розшифровується як «Enterprise Resource Planning» та означає «планування і управління ресурсами підприємства».

Історично концепція ERP стала розвитком простіших концепцій MRP (Material Requirement Planning – Планування матеріальних потреб) і MRP II (Manufacturing Resource Planning – Планування виробничих ресурсів).

Якщо на початку 1990-х років ERP-системи впроваджувалися, перш за все, в промисловості, і як рішення реалізують MRP II як компонент – машинобудівними підприємствами, то в другій половині 1990-х років застосування ERP-систем стало використовуваним і в сфері послуг, в тому числі підприємствами електрозв'язку, енергозбутовими компаніями, і навіть органами державної влади та некомерційними організаціями.

Програмний інструментарій в ERP-системах дозволяє проводити виробниче планування, моделювати потік замовлень і оцінювати можливість їх реалізації в службах і підрозділах підприємства, пов'язуючи його зі збутом. При побудові ERP системи застосовується модульний принцип. Це означає, що в її склад входять окремі функціональні модулі, які відповідають за конкретні напрямки. У локальній версії SAP ERP особливу увагу приділено функціональним блокам з фінансів, логістики та управління персоналом. Широка функціональність і гнучкість рішення робить його придатним практично в будь-яких проектах компаній, спрямованих на створення єдиної збалансованої структури бізнес-процесів.

Модульний принцип організації дозволяє впроваджувати ERP-системи поетапно, послідовно переводячи в експлуатацію один або кілька функціональних модулів, а також вибирати тільки ті з них, які є актуальними для організації. Крім того, модульність ERP-систем дозволяє будувати рішення на основі декількох ERP-систем, вибираючи з кожної кращі в своєму класі модулі.

Використання ERP системи дозволяє використовувати одну інтегровану програму замість декількох розрізнених. Єдина система може управляти

обробкою, логістикою, дистрибуцією, запасами, доставкою, виставлянням рахунків, бухгалтерським обліком, податковим обліком.

Логістику можна розглядати як один з основних модулів системи ERP. На користь цього судження свідчать такі тези:

- рух товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) є одним з основних процесів підприємства;
- облік ТМЦ дуже важливий для забезпечення ефективної роботи;
- ефективна організація внутрішнього логістичного циклу дозволяє значно поліпшити виробничі і фінансові показники діяльності.

Будь-яка ERP-система надає наступний типовий набір можливостей управління логістичною складовою компанії:

- облік всієї номенклатури деталей, матеріалів на етапі надходження на склад;
- контроль якості під час надходження;
- контроль видачі товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ);
- відстеження руху ТМЦ по всьому виробничому циклу (спільно з виробничим модулем ERP-системи).

Логістичний цикл є одним з основних процесів діяльності підприємства. Рух товарно-матеріальних потоків зачіпає і інші бізнес-процеси компанії, тому його оптимізація може істотно поліпшити показники діяльності компанії. При впровадженні і експлуатації логістичного модуля ERP-систем може виникнути ряд проблем, подолання яких може потребувати додаткових тимчасових витрат.

При застосуванні ERP-системи в логістиці слід визначити такі переваги:

- в процесі роботи створюються ланцюги взаємопов'язаних документів, які, з одного боку, дають цілісну картину руху матеріальних потоків, а з іншого – обробляються фінансовими, виробничими і бухгалтерськими модулями і відповідно відображаються в показниках бюджетів, планів, бухгалтерських звітів;
- ефективне управління логістичними ланцюгами і, як наслідок, значне скорочення товарних запасів, прискорення оборотності активів, зниження собівартості продукції.

Реалізована в ERP-системах система розмежування доступу до інформації, призначена (в комплексі з іншими заходами інформаційної безпеки підприємства) для протидії як зовнішнім загрозам (наприклад промисловому шпигунству), так і внутрішнім (наприклад, розкраданням). Впроваджені в зв'язці з CRM-системою і системою контролю якості, ERP-системи націлені на максимальне задоволення потреб компаній в засобах управління бізнесом.

На українському ринку в сегменті середнього і малого бізнесу (SMB) утримує лідерство компанія Microsoft з системами Microsoft Dynamics AX (Ахарта) і NAV (Navision).

Ряд українських програмних систем також реалізують в тій чи іншій мірі функціональність ERP-систем. Так, систему 1С:Управління підприємством часом деякі вважають повнофункціональною ERP-системою.

УДК 327.35

Титаренко К.В., факультет Управління і технологій, група ТТ-1501
Науковий керівник: старший викладач Шкурко Є.Л.

ПЕРСПЕКТИВИ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В КОНВЕНЦІЇ ПАН-ЄВРО-МЕД

Анотація. Розглядається перспективи розвитку українського експорту за рахунок співпраці з членами конвенції Пан-Євро-Мед. Також досліджуються можливості України як повноправного члена конвенції у співпраці з європейськими ринками, зберігаючи при цьому право на встановлення своєї цінової політики.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження полягає в тому, що Україна набуваючи статусу повноправної країни-учасниці Конвенції Пан-Євро-Мед, має змогу збільшити свій експортний потенціал в країни ЄС. Вже зараз частка українського експорту до країн-учасниць конвенції складає майже 60%, а після імплементації конвенції експорт ще більше зростатиме. Адже країни-учасниці Пан-Євро-Мед можуть використовувати матеріали і сировину одна одної без втрати преференційного статусу походження. Тобто українські виробники зможуть закуповувати сировину і комплектуючі в країнах-учасницях Пан-Євро-Мед, а готову продукцію експортувати до, наприклад, ЄС як українську, зберігаючи за собою право на знижені або взагалі нульові митні ставки.

З 1 лютого 2018 року Україна набула повноправного членства в Регіональній конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження (Пан-Євро-Мед), тобто можна з упевненістю сказати, що ця тема зараз є для України дуже актуальною.

Основні матеріали дослідження. Конвенція Пан-Євро-Мед – це інструмент, розроблений Європейським Союзом для співпраці зі своїми торговими партнерами, а також останніх між собою. Основна мета Конвенції полягає в переході до однакових правил визначення походження товарів, торгівля якими здійснюється між усіма договірними сторонами.

Країни-учасниці Конвенції в рамках угод про вільну торгівлю використовують ідентичні преференційні правила походження товарів на основі діагональної кумуляції. Товари, які отримали статус походження в одній із країн, можна використовувати у виробничих процесах у будь-якій з інших країн без втрати ними статусу походження. Це, відповідно, збільшує товарообіг між сторонами та дозволяє експортувати за преференційними митними тарифами.

В загалі, регіональна конвенція про пан-євро-середземноморських преференційних правил визначення походження була прийнята в 2012 році за ініціативою ЄС. Зараз до неї приєдналися, крім країн ЄС, Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ), Туреччина, Албанія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Сербія, Чорногорія, Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Марокко, Палестина, Сирія, Туніс, Фарерські острови і Молдова. В процесі приєднання до Конвенції є Грузія.

Безперечно, приєднання до цієї угоди є важливим кроком для України, особливо для таких галузей, як легка, харчова та деревообробна промисловість, металургія, машинобудування.

Так як при виробництві товарів в Україні можна купувати сировину і комплектуючі в одних країнах-учасниках конвенції, а готову продукцію вивозити в інші країни-учасниці, з якими Україна має угоди про ЗВТ. Відповідно, й українські матеріали та комплектуючі можуть використовуватись у виробництві в країнах-учасниках Конвенції для подальшого експорту у вигляді складових готової продукції.

Таким чином, участь України в Конвенції сприятиме створенню умов для спрощення торгівлі та збільшенню українського експорту. Це також дозволить розширити присутність наших товарів на ринках третіх країн, з якими укладено угоди про вільну торгівлю, а саме ЄС, ЄАВТ, Чорногорія, Молдова і Македонія. Крім того процес приєднання до Конвенції дає можливість бізнесу вже сьогодні планувати свою діяльність на перспективу.

У топ-15 найбільших країн в експорті товарів з України входять 7 країн-учасниць Пан-Євро-Мед (ЄС, Туреччина, Єгипет, Молдова, Ізраїль, Алжир, Грузія).

За підсумками 2017 року, експорт України до країн-учасниць Конвенції складає майже 60% всього експорту нашої країни (58,9%). З них 40,3% – в країни Європейського Союзу, 5,6% – в Туреччину, 4,2% – в Єгипет.

Вже зараз Україна уклала відповідні угоди з ЄС, ЄАВТ (Швейцарія, Норвегія, Ісландія, Ліхтенштейн), Чорногорією, Македонією, а також з Молдовою в рамках ЗВТ СНД. Крім того, ведуться переговори щодо укладення ЗВТ з Туреччиною та Ізраїлем. Також до Конвенції приєднується Грузія, в якої з Україною є двостороння ЗВТ. Фактично, це суто технічні процедури, які по-

винні бути проведені і формалізовані впродовж 2018 року для максимального використання переваг Конвенції Пан-Євро-Мед у торгівлі з її учасниками.

Висновки. Отже, від приєднання України очікується збільшення можливостей для преференційного експорту вітчизняних товарів на перспективні ринки, що супроводжуватиметься більшим використанням виробничого потенціалу, відкриттям нових можливостей кооперації у торгівлі між сторонами, у тому числі, шляхом залучення до регіональних та міжнародних ланцюгів створення доданої вартості, а також збільшить приріст обсягів прямих іноземних інвестицій та сприятиме відкриттю нових виробничих потужностей. Тож, сподіваємось, що крок за кроком Україна стане незамінною ланкою у багатьох регіональних та глобальних ланцюжках доданої вартості.

УДК 658.7:006

Трохименко Ю.В., факультет Управління і технологій, група ЛІ315
Науковий керівник: к.е.н. Валявська Н.О.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Розглянуто основні поняття якості у сфері логістики, стандарти та принципи, яких мають дотримуватись підприємства.

Постанова проблеми. Забезпечення якості послуг у логістиці відбувається на основі стандартів ISO 9000, системи управління якістю (Total Quality Management (TQM)). Якість послуг у міжнародному стандарті системи якості ISO 9000 трактується як «сукупність властивостей і характеристик послуги, що надають їй здатність задовольняти обумовлені або передбачувані потреби», а система якості – як «сукупність організаційної структури, процедур, процесів і ресурсів, необхідних для здійснення адміністративного керування якістю».

Якість послуг визначається як відповідність вимогам споживачів, отже ці вимоги повинні бути ясно сформульовані й вимірювані за допомогою системи показників. Відхилення від запланованих показників буде означати, що сервіс має неналежну якість (або недостатній рівень).

Основні матеріали дослідження. Логістичний підхід до обслуговування дозволяє розширити межі процесу надання послуг та уможливило задоволення зростаючих потреб споживачів оптимальним чином з точки зору витрат. У зв'язку з цим, обслуговування має бути направлено на супроводження матеріального потоку по всьому логістичному ланцюгу – з моменту закупівлі сировини для виробництва продукції до її утилізації.

Забезпечення якості передбачає розробку стандартів якості, розподілу відповідальності за якість і контроль якості робіт.

Стандартизація – діяльність, спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній галузі за допомогою встановлення положень для загального й багаторазового використання відносно реально існуючих чи потенційних завдань.

У процесі організації діяльності з забезпечення необхідного рівня обслуговування споживачів головною вимогою є системний підхід до комплексу факторів, що забезпечують сталість підтримки необхідного рівня обслуговування протягом усього процесу виконання замовлень, узгодження їх за кінцевим результатом, зумовлений системою внутрішньофірмових стандартів, а також міжнародних стандартів ІСО, і вимогами споживачів, сформульованими в замовленні й в умовах договору.

Сьогодні на підприємствах найчастіше використовуються стандарти ІСО серії 9000:2000 та TQM. Стандарти ІСО серії 9000:2000 описують, які елементи варто включати до системи якості, але не встановлюють, яким чином конкретне підприємство повинно впроваджувати останні.

Висновки. Якість логістичного обслуговування полягає у відповідному задоволенні потреб клієнтів. Це виражається в належному виконанні замовлень, виключенні помилок, збоїв, недопоставок; ефективному наданні послуг і забезпеченні відповідності рівня обслуговування стандартам клієнта, умовам договорів чи контрактів.

Фахівцям із логістики необхідно шукати компроміс, обираючи найбільш підходящу для надійної оцінки комбінацію показників, одиниць виміру й бази агрегування. Докладна оцінка допомагає вчасно виявити джерела проблем. Однак збирання, обробка й аналіз необхідної для такої оцінки інформації вимагають значних ресурсів. Разом із тим, подібна оцінка надзвичайно важлива для вироблення сегментованих стратегій обслуговування.

УДК 332.1

Труфанов А.Р., факультет Управління і технологій, група Л-1315

Науковий керівник: к.е.н., доцент Мельник О.В.

МЕХАНІЗАЦІЯ І АВТОМАТИЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. Розглянуто роль механізації та автоматизації обробки вантажів в портах як фактор підвищення ефективності роботи портів.

Постановка проблеми. Підвищення інтенсивності виконання робіт в порту; збільшення їх пропускної здатності неможливо без забезпечення механізації та автоматизації технологічних процесів. Технологічність перевантажувальних робіт, спеціалізація і уніфікація операцій забезпечується шляхом впровадження світових технологій механізації та автоматизації. Ефективність роботи порту залежить від ступеню механізації та автоматизації кранового обладнання. Розглянуто необхідність системного оновлення основних засобів портів України.

Основні матеріали дослідження. Якість виконання перевантажувального процесу залежить від рівня технологічного розвитку підприємства і є результатом заходів, що вживаються для забезпечення точності і надійності виконання виробничих операцій. До параметрів, що визначають якість процесу, відносяться: рівень технологій вантажно-розвантажувальних робіт; технічна оснащеність порту; рівень механізації та автоматизації виробництва; рівень координації та взаємодії з суміжними видами транспорту. На жаль, більшість портів за своєю технологічною оснащеністю не відповідає новим вимогам сучасного порту.

Аналіз стану портової галузі, а саме технічного стану парку порталних кранів, показує, що кількість порталних кранів, які відпрацювали свій нормативний термін, у 7 областях України досягла 100%; у Дніпропетровській, Запорізькій та Миколаївській областях знос порталних кранів досягає 99%; у Донецькому, Одеському регіоні цей показник найменший [9].

За результатами експертних обстежень до 90 % кранів вимагають проведення термінового ремонту, що потребує до 3 млн. у.о., витрати на капітально-відновлювальний ремонт становитимуть 14 млн. у.о. (198 кранів), на модернізацію – 30 млн. у.о. (50 кранів). До 2020 р. планується списання гранично зношених 59 кранів, тобто 23 % парку, що зумовить потребу в значних інвестиціях на його поповнення.

Розглядаючи структуру парку порталних кранів, можна виділити три групи: крани, гранично зношені, морально застарілі, типу «Ганц», «Абус», «Альбрехт», яким за рахунок капітально-відновлювального ремонту можна продовжити термін експлуатації на 10 років; крани типу «Сокіл», «Кондор», «Альбатрос» з металоконструкцією коробчатого профілю, які можуть бути модернізовані з продовженням експлуатаційного ресурсу до 15 років і більше. Обґрунтованою є технічна можливість збільшення вантажопереробки портів існуючим парком кранів до 2019 р. не менше ніж у півтора рази, за умови виконання потрібних обсягів ремонту і модернізації. За рекомендаціями експертів, переоснащення портів новими портовими кранами повинно відбутися в найближчі 10-12 років, інакше настає некерований процес у питаннях безпеки, аварійних відмов, зменшення обсягів вантажопереробки.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок про необхідність системного оновлення основних засобів порту, найбільш значущими з яких є кранове обладнання, ефективність роботи якого напряму впливає на фінансовий результат та конкурентоспроможність порту в цілому.

Портальні крани з шарнірно-зчленованою стріловою системою типу «Сокіл», «Кондор», «Альбатрос» мають найбільшу частку у структурі кранового обладнання портів України, але принципи конструювання таких кранів сформовані в 30-х роках минулого століття. Основними їх недоліками є висока металомісткість та енергоємність, обмежена мобільність, морально застаріла конструкція. Якщо не змінювати структуру парку кранів галузі, тобто оснащувати порти портальними кранами типу «Сокіл», «Кондор», «Альбатрос» (як в сформованих заявках портів на нові крани до 2020 р.), то на їх закупівлю буде потрібно близько 1 млрд. дол. Коефіцієнт використання кранів в цьому випадку залишиться на колишньому рівні. Без вирішення проблеми мобільності кранів при існуючій структурі вантажопотоків тільки 5-10 % парку портальних кранів галузі зможуть забезпечити коефіцієнт використання на рівні 0,5-0,6.

У світовій практиці у 80-х роках ХХ ст. сформувався та інтенсивно розвивається новий напрямок в портовому кранобудуванні – створення мобільних портових кранів, головною перевагою яких є можливість бути в потрібному місці в потрібний час. В залежності від технології вантажних робіт, підходу суден мобільний кран переміщується з причалу на причал, працює в тилу, на складі, за рахунок чого коефіцієнт використання досягає 0,8 і вище, результатом чого є швидка окупність, високий прибуток, зниження кількості кранів в порту, висока фондovіддача.

Для зменшення витрат на оновлення кранового парку потрібно сформувати нові підходи, застосовувати крани більш досконалих конструкцій, нові технологічні рішення на основі зарубіжного досвіду.

Конструктивне рішення по створенню шарнірно-зчленованої стрілової системи з рухомою противагою приймалось з метою переміщення вантажу при зміні вильоту стріли по траєкторії, близькій до горизонтальної; збільшення маси вантажу на гаку на максимальному вильоті за рахунок рухомої противаги; зменшення довжини підвісу вантажу для зниження його вільних коливань, скорочення циклу і підвищення продуктивності крана. У сучасних конструкціях мобільних портових кранів ці завдання вирішуються програмним забезпеченням електронної системи управління через центральний комп'ютер. Додатково електронною системою управління виконуються такі функції, як активне гасіння коливань вантажу, суміщення операцій при переміщенні вантажу, діагностування всіх систем без зупинки крана, облік перевантажень, вантажопереробки та ін.

Прикладом оновлення перевантажувального обладнання на засадах автоматизації є придбання портом Чорноморськ сучасного причального перевантажувача з поліпшеними характеристиками компанії «Koncranes». Це дозволило забезпечити обробку великотоннажних суден, без залучення додаткової техніки в трюмах судна для штивки вантажу, що збільшило продуктивність і скоротило час на вантажні операції.

Висновки. Таким чином, сучасний стан портової галузі України показав, що подальший її розвиток можливий лише за умови модернізації перевантажувальних комплексів з застосуванням механізації та автоматизації.

Українські порти мають потенціал залучати нові вантажопотоки, але стан та ефективність роботи обладнання, низький рівень його автоматизації заважають реалізації наявних конкурентних переваг підприємств. Саме через це загальна конкурентоспроможність портів України доволі низька. Однак значно поліпшити ситуацію може реалізація проектів щодо оновлення парку кранового обладнання як основного засобу механізації обробки вантажів в портах шляхом заміни фізично та морально застарілої техніки, а саме використання автоматизованих мобільних портових кранів, вибір яких є обґрунтованим як за продуктивністю, так і економічною ефективністю.

УДК 351.87

Ярош В.О., факультет Управління і технологій, група ТТ-1501

Науковий керівник: старший викладач Шкурко Є.Л.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ СУДНОПЛАВСТВА

Анотація. Розглядається стан та проблеми забезпечення безпеки судноплавства. Серед всіх актуальних проблем безпеки судноплавства важливе місце займає піратство. Детально представлена сутність піратства, його характеристики та види.

Постановка проблеми. Особливого значення безпека набуває в сфері функціонування морського та річкового транспорту. Значні розміри суден, зростання швидкостей руху, збільшення інтенсивності руху на водних шляхах, складні метеорологічні умови та інші причини роблять проблему безпеки судноплавства найбільш пріоритетною та актуальною при оцінці сучасного стану судноплавства. Ціна аварій на світовому морському флоті останнім часом незмірно зросла, масштаби наслідків набули глобального характеру.

Основні матеріали дослідження. Галузь судноплавства є важливим сектором економіки, з багатьох міркувань. Слід зазначити, що моря і океани покривають більше 70 % поверхні нашої планети. Більше 90% перевезень ван-

тажів у світовій економіці припадає на морський транспорт. Тисячі суден ходять морями та океанами, доставляючи вантажі по всьому світу, і постійно стикаються з ризиком нападу з боку піратів. Проблема безпеки судноплавства стояла перед людством з давніх часів і навіть с розвитком сучасних технологій залишається такою ж актуальною, як і багато століть тому.

Акти піратства негативно впливають на торгове судноплавство, становлять загрозу для життя та здоров'я моряків та пасажирів суден, ускладнюють доставку гуманітарної допомоги, призводять до значних збитків у міжнародній торгівлі та значної економічної шкоди для багатьох країн. За даними міжнародного Центру по боротьбі з піратством та Міжнародного морського бюро, кількість піратських нападів в останні роки постійно зростає, що свідчить про зростання актуальності даної проблеми та про нагальність вжиття необхідних заходів для протидії їй.

За останні десять років морське піратство стрімко переросло в проблему світового масштабу, яку сьогодні багато держав оцінюють як один із різновидів міжнародного тероризму, бо вона явно та безперечно загрожує неймовірними негативними наслідками, насамперед, серйозними порушеннями системи світового морського судноплавства та вантажно-пасажирських перевезень, які супроводжуються не тільки великими людськими жертвами, а й важкими економічними та екологічними наслідками, політичним напруженням міжнародних відносин між державами тощо. Зарубіжні експерти вважають проблему піратства серйозною у ступені, достатньому для вчинення безпосереднього впливу на регіональну безпеку, яка потребує адекватного розвитку рівня регіонального співробітництва в зазначеній сфері. Так, в одній із доповідей міжвідомчої робочої групи американського уряду відмічається, що піратство являє собою загрозу найважливішим торговельним морським комунікаціям у світі та створює перешкоди в розвитку вільної торгівлі внаслідок неминучого підвищення страхових ставок, сприяє виникненню та зростанню напруги між прибережними державами.

Також важливою є характеристика піратства. На думку фахівців та експертів Міжнародної морської організації, сучасне морське піратство поділяється на три види. Перший – коли збройні зграї атакують з ножами й пістолетами судно у відкритому морі або в гавані, використовуючи фактор раптовості. Вони грабують пасажирів і екіпаж, а також частину вантажу. Для другого виду характерним є жорстокий напад добре організованих збройних місцевих банд, що зазвичай супроводжується вбивствами, нерідко – знищенням усього екіпажу судна й захопленням вантажу. І третій вид – це добре скоординовані дії міжнародних організованих груп із захоплення морських суден з особливо важливими та цінними вантажами. При цьому екіпаж корабля знищується або висаджується, а вантаж перевантажується на піратське судно. Захоплене

судно після цього зазвичай продається за підробленими паперами або використовується для власних цілей.

Слід зазначити, що географія морського піратства дуже велика. Останніми роками пірати нападали на судна, як мінімум, 62 держав світу у водному просторі, що прилягає до 56 країн. Сьогодні таким кривавим промислом на морських теренах займаються більше 100 великих піратських угруповань.

Проблема піратства давно вже торкнулася й нашої держави. В результаті комерціалізації українського флоту українські моряки, які частіше плавають під прапором не своєї держави, знаходяться в регіонах, де є велика імовірність піддатися нападу з боку піратів.

У січні 2002 року судно M.V. Princess Sarah, що належить українсько-ліванському підприємству «Азов Сі Старий Ейдженсі» з екіпажем з 18 осіб, серед яких 8 українських моряків, було захоплено бандою піратів у територіальних водах Сомалі.

У серпні 2002 року до рук сомалійських морських розбійників потрапило британське судно з українським екіпажем. За звільнення людей лиходії зажадали 11 млн. доларів.

У жовтні 2005 року судно «Панагія», що йшло під прапором Ліберії, екіпаж якого складався з 22 громадян України, також було захоплене піратами. І тільки через 38 днів компанія-власник судна виплатила піратам за судно з українськими моряками 700 тис. доларів.

Трагічний випадок було зафіксовано три роки тому в бразильському порту Сантус, коли в результаті озброєного пограбування українського судна «Капітан Васков» загинув старший помічник і ще одного члена екіпажу було поранено.

Для вироблення науково-обґрунтованих пропозицій щодо вирішення проблем міжнародної та національної протидії піратству потрібні не тільки загальні дослідження, спрямовані на пошук шляхів подальшого розвитку міжнародного права й законодавства держав, а й ті, що обумовлюють ефективніше використання їх положень у повсякденній та перспективній практиці боротьби з піратством. Враховуючи те, що це питання вже давно вийшло за межі однієї держави, воно потребує об'єднання та суттєвої активізації сил світового співтовариства з метою розробки багатоаспектної міжнародної конвенції профільного характеру, яка зможе кодифікувати всі міжнародні норми та звичаї, що вже існують, та включить до себе нові норми, які передбачатимуть не лише протидію відповідним організаційним формам морського піратства, а й міститимуть ефективні міжнародно-правові форми протидії йому.

Висновки. Отже, морське піратство сьогодні залишається однією з найактуальніших глобальних проблем, яка потребує негайного вирішення. Одним із основних шляхів її подолання є розробка детального міжнародно-

правового механізму та процедури притягнення осіб, які займаються даною злочинною діяльністю, до кримінальної відповідальності, вдосконалення національного анти піратського законодавства та узгодженість правових норм та актів, що регулюють боротьбу з цим видом злочинів.

УДК 379.8:658.7(072)

Ящук Р.М., факультет Управління і технологій, група Л-1315

Науковий керівник: к.е.н., доцент Петренко О.І.

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАСАДАХ ЛОГІСТИКИ

Анотація. Розглянуто ефект використання логістики в туристичній діяльності. Виявлено, що для збільшення туристичного потоку потрібно враховувати не тільки якість надання турагентами послуг, але й механізм створення турів і їх обробки при замовленні. Охарактеризовано завдання та особливості використання логістичних підходів у туристичній діяльності.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день дуже важливими є логістична організація та управління в туризмі, особливо в контексті розбудови мережі міжнародних транспортних коридорів в Україні та інтеграції нашої держави у світову та європейську транспортно-логістичну систему. Оскільки використання логістичного підходу до управління послугами надасть можливість туристичним фірмам підвищити прибутковість шляхом зменшення витрат і логістичної координації всіх операцій із обслуговування туристів та отримати конкурентну перевагу на вітчизняному та світовому ринках.

Основні матеріали дослідження. Логістика туризму – новітній науково-практичний напрям, в якому вивчають логістичні особливості туристичної галузі, зокрема застосовують логістичні засади до її організації та менеджменту.

За допомогою логістичного підходу розв'язуються проблеми сталого розвитку туризму, збереженості та відновлення рекреаційно-туристичних ресурсів; зменшуються (а в ідеалі їх слід виключити) ризики погіршення екологічної ситуації, знижуються загрози здоров'ю та зростає безпека туристів. Такий підхід може бути основою для визначення стратегії сталого розвитку туризму в країні та її регіонах.

Туристичний потік являється головним об'єктом дослідження логістики туризму. Оскільки ефективність туристичної діяльності забезпечується раціональним рухом фінансових ресурсів підприємств, то логістичне управління ними сприяє прискоренню оборотності капіталу і мінімізації витрат.

Послуги туристичної діяльності охоплюють:

- засоби розміщення та харчування туристів;
- засоби їх транспортування;
- програмно-екскурсійне забезпечення;
- інформаційне й фінансове обслуговування тощо.

Для того, щоб кожна складова послуги була надана найкращим чином із мінімальними витратами, потрібно враховувати логістичний підхід. Він допомагає підняти туристичний потік, збільшити рентабельність організації, знайти нові напрямки для програмно-екскурсійного забезпечення.

Щодо внесків туристичної індустрії в економіку України, то за індексом конкурентоспроможності подорожей і туризму вони оцінюються у 1,3 млн дол. США або 1,4% ВВП, в українській сфері туризму зайнято 214,4 тис. осіб або 1,2% від загального числа зайнятих.

Головними компаніями, які надають туристичні послуги являються туроператори і турагентства. На сьогоднішній день в Україні працює близько 100 туристичних операторів, які мають приблизно від 100 до 500 турагентств. Найпопулярнішими являються: Аккорд-тур, Anex Tour, Coral Travel та Артекс.

В умовах насиченості туристичного ринку основою підвищення якості обслуговування туристів виступає синхронізація у просторі й часі руху туристів із рівнем задоволення їхніх потреб під час подорожування. Така синхронізація потребує удосконалення механізмів формування туристичних і сервісних потоків. Логістика при цьому виступає теорією обґрунтування моделі інтегрованого управління розвитком туристичних підприємств. Необхідність застосування логістичного управління підсилюється глобалізацією туристичних процесів, яка на перше місце вивела підвищення вимог туристів до якості та індивідуалізації їх обслуговування.

Логістична орієнтація процесів формування туристичних потоків потребує врахування пріоритетів розвитку туризму в Україні, до яких відноситься підвищення якості обслуговування туристів, що виступає умовою переходу життєвого циклу туристичного продукту до інтенсивної стадії розвитку та максимізації синергетичного ефекту. Особливо гострою сьогодні є проблема адаптації якості туристичного сервісу до світових вимог та персоніфікація (людиноцентризм) обслуговування подорожуючих. Велике значення для показників туристичного потоку мають методи туристоцентристського (персоніфікованого) обслуговування мандрівників.

При формуванні туристичних потоків використовується великий масив інформації, збір і оброблення якого неможливі без застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що скорочують час на замовлення подорожей, розробку маршрутів, купівлю-продаж путівок, активізують рекламу і тим самим сприяють підвищенню якості обслуговування туристів.

Установлено, що в українському туризмі поки що не застосовуються грід-технології, які дають змогу розробляти ефективне інформаційне забезпечення процесів формування туристичних потоків, а тому актуальним є створення української грід-інфраструктури, спрямованої на розробку потужних Інтернет-секторів із реалізації туристичного продукту.

У цілому інформаційне забезпечення формування туристичних і сервісних потоків виступає комплексом, інтегрованих на основі руху туристів, таких якостей інформації, як: доступність, своєчасність, достовірність, комплексність, адресність, актуальність, можливості кодування тощо.

Відставання якості українського туристичного продукту від світового рівня гальмує розвиток туризму і перехід туристичного продукту до інтенсивної стадії життєвого циклу. Забезпечення синхронізації руху туристів з їх сервісом потребує логістичного управління, яке передбачає узгодження всіх поточкових процесів.

Висновки. Встановлено, що логістичний підхід забезпечує логістизацію механізмів формування туристичних потоків на основі синхронізації у просторі й часі руху туристів з якістю їх обслуговування і виступає передумовою оптимізації діяльності туристичних підприємств. Обґрунтування механізмів формування туристичних потоків на засадах логістики стає сьогодні головним завданням управління розвитком туризму, який сприяє інтелектуалізації суспільства. Для покращення стану туризму потрібно враховувати логістичні підходи, які надають можливість збільшити туристичний потік як в'їзний, так і виїзний.

УДК 336.748.12

Васянович В.С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ФіБС-17(3), д.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрєєва О.В.

ЩОДО ПИТАННЯ ОЦІНКИ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. Здійснено оцінку стану інфляції в Україні в сучасних умовах макроекономічної нестабільності, їх основні причини та соціально-економічні наслідки.

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень щодо питання оцінки інфляції в Україні в сучасних умовах головним завданням є визначення напрямів впливу інфляційної хвилі, а також засобів для її подолання. Тема інфляції є гострою і зачіпає проблему соціально-економічного розвитку України.

Основний матеріал дослідження. Як відомо, інфляція – це перевищення грошової маси над масою товарів, що призводить до зниження купівельної спроможності грошей і зростання товарних цін.

У сучасних умовах інфляція має хронічний характер. Вона притаманна фактично кожній країні, що, перш за все, пов'язано з пануванням у світовій економіці паперово-кредитної системи грошей, яка дає можливість для їх додаткових емісій. Інфляція є однією з найпоширеніших економічних проблем сучасності, яка пов'язана передусім з безробіттям населення, матеріальним благополуччям та зайнятістю суспільства.

Говорячи про причини інфляції, слід згадати висловлювання фундатора сучасної монетаристичної школи Мілтона Фрідмана. Він казав, що «інфляція завжди та всюди є грошовим феноменом». Причинами виникнення такого феномена є порушення грошового балансу в країні та неконтрольоване зростання пропозиції грошей.

Що стосується України, то головною причиною виникнення інфляції і її стійкого галопуючого рівня, є диспропорції в процесі відтворення, за рахунок недосконалої економічної моделі розвитку країни, порушення рівноваги між споживанням та виробництвом, хронічним дефіцитом державного бюджету, активним державним боргом з тенденцією до зростання, порушення рівноваги між сукупним попитом і сукупною пропозицією, наявною монополією в економіці країни.

В Україні економічні перетворення системного характеру були започатковані ще до її незалежності. Незалежна Україна пережила за час свого існування практично всі види інфляції – від гіперінфляції до повзучої. В період переходу від адміністративної до ринкової моделі економічного розвитку – 1993-1995 рр., ін-

фляція в Україні досягла максимального рівня – більше ніж 10000%. Така ситуація була спричинена через суттєве збільшення обсягів грошової маси, яка не підтримувалась відповідним зростанням пропозиції товарів та послуг, переходом до політики лібералізації цін, переходом до нової моделі економічного розвитку.

Щодо сучасного етапу розвитку економіки України, то інфляція постійно нагадує про себе в зростанні цін, що є головною формою прояву відкритої інфляції, яка характерна для країн з ринковим типом економіки.

Незважаючи на всі спроби держави поліпшити ситуацію та якість життя населення, інфляція продовжує зростати. У 2017 р. Україна зайняла перше місце серед країн Європи та СНД через річне зростання споживчих цін. Темп інфляції становив 13,7%, і це при тому, що середній показник інфляції в більшості країн Європи становить 2,5%, а країнах СНД – 6,9%.

В наш час, завдяки сучасним методам, можна оцінити та виявити темпи росту цін на товари та послуги. Завдяки індексі інфляції з'являється можливість охарактеризувати зміни загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання. У 2015-2016 рр. спостерігався найбільший рівень індексу інфляції (відповідно 124,9% та 143,3%), в зв'язку з проведенням на території України воєнних дій, адже саме політичний стан відіграє значну роль у формуванні інфляції. Також слід приділити значну увагу розміру облікової ставки Центрального банку, завдяки якій відбувається оцінка вартості грошових коштів. Більш детальна динаміка інфляції та зміна середніх ставок за 2013-2017 рр., наведена на рис. 1.

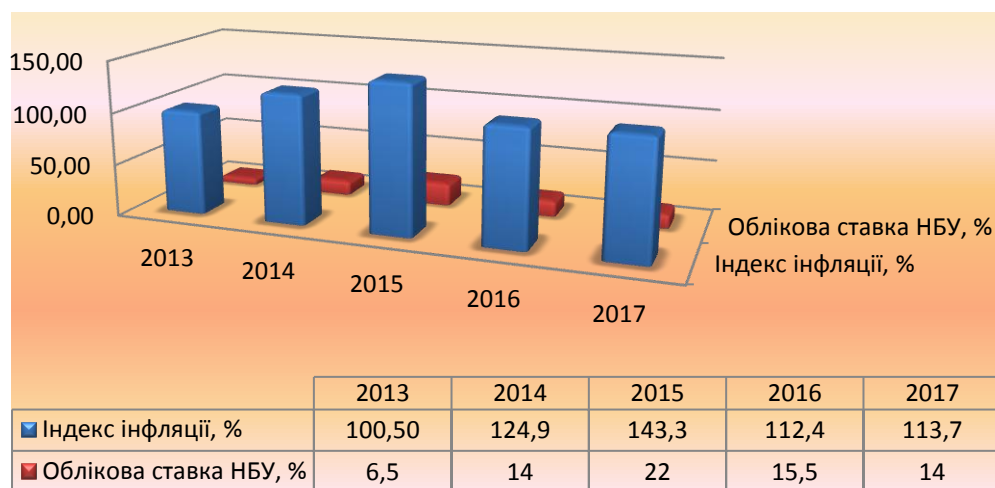

Рис. 1. Динаміка рівнів інфляції та облікової ставки НБУ в Україні за 2013-2016 рр.

Інфляція в Україні торкнулася всіх і кожного, а саме: погіршилось становище населення, знизились стимули до нагромадження, зменшилась актив-

ність у різних видах діяльності, знизилась довіра до уряду, розширилась спекуляція та тіньова економіка тощо. Саме ці негативні наслідки інфляції породжують соціальне напруження у суспільстві.

Подолати темпи надмірного рівня інфляції можна лише завдяки ефективній антиінфляційній політиці, основними напрямками якої є створення умов для розвитку економіки в цілому, проведення антимонопольної політики, підвищення ефективності грошово-кредитної політики країни, стимулювання кредитної та інвестиційної діяльності, створення умов вільного руху капіталу.

Методи антиінфляційної політики в Україні повинні бути змішаними, тобто такими, що передбачають заходи монетарного та немонетарного характеру залежно від виду і типу інфляції, особливостей її впливу в країні.

Інфляція – це не лише вияв слабкої економіки, це насамперед вияв слабкості державної влади. Саме завдяки рішучим діям, ситуація в Україні може змінитися на краще, але за рахунок обов'язкового оздоровлення фінансової бази економіки країни. Держава повинна вжити такі заходи, які будуть направлені на стабілізацію грошового обороту.

Висновки. Встановлено, що інфляція – це складна проблема, яка завдає серйозної шкоди по розвитку країни в цілому. Цей феномен розглядається як багатофакторний соціально-економічний процес, тому він потребує комплексного підходу для виходу країни з кризового становища. Внаслідок високого відсотка інфляції руйнуються зовнішньоекономічні зв'язки країни, погіршується платіжний баланс, зменшуються інвестиції у реальне виробництво, та підриваються позиції країни на світовому ринку. Для піднесення економічного розвитку країни на новий етап потрібно перш за все приборкати високий рівень індексу інфляції, за рахунок ефективної антиінфляційної політики, яка повинна спрямовуватися на розроблення спеціальної державної програми, яка допоможе усунути причини виникнення такої ситуації, а також обмежити різні інфляційні наслідки.

УДК 336.02

*Трембуляк О.М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ФіК-15,
д.ф.н.*

Науковий керівник: к.е.н., доцент Талавіра Є.В.

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Анотація. Розглянуто функціонування, перспективи розвитку податкової системи України. Запропоновано заходи щодо її удосконалення.

Постановка проблеми. Модернізація податкової системи України насправді почалася з моменту отримання країною незалежності. Найголовнішим негативним чинником розвитку податкової системи в Україні було і залишається підпорядкування його інтересам нагальних потреб забезпечити ресурсами зростаючі апетити держави – без урахування вимог економічного зростання, потреб сталого розвитку.

Основні матеріали дослідження. У сучасній податковій системі відсутня основа, яка в теперішніх умовах розвитку має розвиватися у взаємному зв'язку всіх функцій оподаткування. На сьогодні в Україні діє податкова система, яка схожа до податкових систем європейського законодавства. Але, на відміну від країн ЄС, податкова система України не є знаряддям для покращення конкурентоспроможності країни.

Загалом податкова система України характеризується рядом негативних рис:

- нормативно-правові акти з оподаткування є складні,
- деякі законодавчі норми – не узгодженні;
- механізм митно-тарифного регулювання не дає можливості вчасно реагувати на зміни кон'юнктури світового ринку та структури економіки в Україні.

Зазначені вище недоліки спонукали до появи проблем системного характеру у податковій системі, таких як:

- податкова заборгованість платників податків перед державними цільовими фондами та бюджетом;
- широкомасштабне уникнення від оподаткування;
- наявність бюджетної заборгованості з компенсації податку на додану вартість.

Перспективні напрями удосконалення податкової системи країни пропонуються розглянути через її механізми:

1. Податкове регулювання. Задля виконання безпосереднього впливу на дискреційну політику держави, на динаміку впровадження соціально-економічних процесів, потрібно впровадити такі заходи:

- забезпечити дієвість наявних засобів податкового стимулювання економіки, оскільки звичні інструменти не спрацьовують через адміністративні бар'єри;
- змінити дію наявного механізму оподаткування прибутку підприємств для відновлення інноваційно-інвестиційних процесів в економіці. В умовах обмеженості інвестиційних процесів, а також великої вартості кредитних ресурсів, одним із джерелом фінансування розширення діяльності залишається власний прибуток підприємства;
- розвиток механізмів оподаткування фізичних осіб через розширення

сфери податкової соціальної пільги після медичної реформи;

- збільшити акцизне оподаткування до рівня країн-членів ЄС у середньостроковій перспективі;

- бюджетна децентралізація: частка доходів місцевих бюджетів у структурі зведеного наразі спадає (з 22,2 % в 2016 р. до 18,5 % у 2017 р. У минулому 2016 р. відбулося зменшення за рахунок випереджаючого зростання загальнодержавних податків;

- налагодити процес оцінки (моніторингу) ефективності податкових пільг (втрат) бюджету за європейськими зразками;

- підтримка фіскальних заходів монетарними інструментами: здешевлення вартості та збільшення обсягів кредитування реального сектору економіки, розвиток безготівкових рахунків і зменшення попиту на готівку з метою зменшення рівня тіньової економіки.

2. Податкове адміністрування. Серед останніх успішних ініціатив були: гармонізація податкового і бухгалтерського обліку з корегуванням на меншу кількість податкових різниць (з 29 скоротилось до 3-х), впровадження системи електронного адміністрування ПДВ і акцизного податку з реалізації пального. Потрібно впровадити такі дії:

- спрощення податкових декларацій та звітності, документообігу з використанням інвойсу при міжнародних поставаннях товару;

- підвищення ефективності адміністративного оскарження дій податкових органів через впровадження однорівневої процедури;

- узгодження податкових баз, об'єднання звітності та платежів в один – податок на заробітну плату;

- електронізація спілкування між платниками податків з фіскальними органами, через збільшення використання online-сервісів та розширення можливості «Електронного кабінету платника податків» для комфорту користувачів;

- послідовне вдосконалення контролю використання та розширення сфери застосування касових апаратів зі здешевленням вартості їх обслуговування;

- модернізація роботи митниць. Угода про Асоціацію України з ЄС вимагає імплементації низки положень в митній сфері. Створення уповноваженого інституту економічного оператора дозволить пришвидшити митні процедури і спростити формальності, встановивши новий формат взаємодії між митними органами та бізнесом;

- удосконалення системи електронного адміністрування ПДВ, посилення дієвості скарги на постачальника за несвоєчасну або ж і nereєстрацію податкової накладної. Пропонується збільшення штрафів з 50 до 70% суми податку на додану вартість, подовження терміну реєстрації накладних з 180 до 365 днів і прозорого формування єдиного реєстру заявок на відшкодування ПДВ;

3. У сфері податкового контролю потрібно:

- запровадити податкову амністію у формі «нульової декларації» з подальшим використанням непрямих методів контролю, відповідальності доходів та витрат фізичних осіб. Доцільно поширити на всіх громадян у близькому часі, але після успішного затвердження механізму: на суддях, державних службовцях і правоохоронцях;
- посилити боротьбу з митною контрабандою та правопорушеннями. На сьогодні вдалося скоротити час митного оформлення товару та збільшити електронне оформлення митних декларацій до 96%;
- вдосконалити ризик-орієнтованої системи митно-податкового контролю для суб'єктивного людського. Скорочення кількості виїзних податкових перевірок одночасно відповідає інтересам держави та бізнесу з метою економності ресурсів;
- інтеграція податкових та митних баз даних в єдину базу, з метою зменшити час митного оформлення та значно підвищити ефективність контрольних заходів податкових органів.

Висновки. Отже, основною запорукою відновлення податкової системи України мають стати одночасні процеси детінізації, дерегуляції, а також де-монополізації з подоланням прояву корупції. Важливими є реформи прокуратури та судової системи для захисту прав власності та гарантування покаранням за вчинені порушення. Потрібно посилити співпрацю із всіма органами державної влади – це збільшить результативність державної фінансової політики. Враховуючи зазначене, можна сказати, що в цілому податкова система України вже склалася і попри всі свої недоліки, не повинна розглядатись як така, що підлягає докорінному реформуванню.

УДК 336.012.23

*Гуменюк Н.М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. УФД-17, маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Соколова Е. О.*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто основні заходи щодо підвищення платоспроможності підприємства.

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень визначено, що в сучасних ринкових умовах, щоб підприємство було прибутковим та мало стійке місце на ринку потрібно мати достатню фінансову стійкість, яка висвітлює стан фінансових ресурсів в такій позиції, при якій підприємство, може вільно маневрувати своїми грошовими коштами, та може шляхом

ефективного їх використання створити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції, а також його розширення.

Основні матеріали дослідження. Підвищення оборотності дебіторської заборгованості є одним з пріоритетів в системі підвищення платоспроможності та полягає в скороченні її величини і забезпечення своєчасної інкасації. Управління дебіторською заборгованістю містить багато складових, основна мета яких мінімізувати ризики неповернення дебіторської заборгованості і прискорити її інкасацію. Одним із способів, за допомогою яких можна мінімізувати ризики, є побудова переліку дебіторів в порядку зростання термінів заборгованості. На підставі договорів з контрагентами визначається наявність простроченої заборгованості і якщо такий факт має місце, то по кожному контрагенту визначається період прострочення. Дебітори групуються за термінами несплати: до 30 днів, від 30 до 90 днів, від 90 до 180 днів і т. д. Період угруповання може змінюватися на розсуд кінцевих користувачів даної інформації. Далі дебітори, за якими має місце прострочена заборгованість, ранжуються у напрямі зниження величини заборгованості. Необхідно усвідомлювати, що чим більше термін прострочення заборгованості та її величина, тим вище ступінь ризику неповернення боргу.

Такий аналіз дозволяє визначити «хворі» статті дебіторської заборгованості, що чинять істотний вплив на її кінцеву величину і потребують негайної ліквідації. Активну роботу по скороченню заборгованості треба проводити з найбільшими дебіторами, що мають найбільші терміни давності прострочення по виконанню зобов'язань. Такі дебітори становлять найбільший потенційний ризик для підприємства і заходи щодо стягнення заборгованості за цими дебіторам повинні бути найбільш кардинальними. Контрагенти можуть з часом переходити з першої групи в другу, з другої в третю і т. п. Така динаміка сигналізує про погіршення платоспроможності контрагента і позначенні його як ризикового.

Зміна дебіторської заборгованості відображається на грошових потоках підприємства, оскільки існує зворотний зв'язок між дебіторською заборгованістю та грошовими коштами – збільшення розмірів дебіторської заборгованості обумовлює скорочення надходження грошових коштів і навпаки, скорочення дебіторської заборгованості сприяє зростанню вхідного грошового потоку.

Наступним елементом, що впливає на платоспроможність компанії, є запаси. На грошові потоки підприємства негативно діє як надлишок, так недолік запасів. Таким чином, їх оптимізація полягає в пошуку балансу – оптимального рівня, що попереджає відхилення в меншу або в більшу сторону. Брак запасів ініціює порушення ритмічності діяльності, зменшення продуктивності праці, призводить до зривів відвантаження продукції, що скорочує об-

сяги її реалізації, зменшує розмір одержуваного прибутку і може обернутися зниженням довіри на ринку, а також втратою потенційних споживачів продукції. Наявність надлишкових запасів загальмовує оборотність оборотних коштів, збільшуються витрати на утримання запасів (складські витрати, послуги охоронних організацій, податок на майно і т. п.), що супроводжується витратами, збільшенням собівартості продукції, зниженням конкурентоспроможності та очікуваного прибутку. Надлишок запасів відбивається на платоспроможності і ліквідності.

Регулярно отримана інформація про рух матеріалів дозволяє виявити диспропорції в поставках, формуванні зайвих залишків або дефіциту матеріальних цінностей. Оперативно отримана інформація дозволяє своєчасно вносити корективи в процес постачання, що дозволяє уникнути негативних наслідків для підприємства. Ефективна робота з оперативного контролю за запасами дозволяє: виявляти дефіцитні позиції матеріальних ресурсів і подавати сигнал до організації їх пошуку у альтернативних постачальників; виявляти надлишки матеріалів і сигналізувати про можливість їх реалізації; ранжувати процес постачання і обсяги поставок; визначати потребу в фінансових ресурсах для забезпечення поставок; сформулювати якісний бюджет закупівель та сировини на майбутній період.

З метою підвищення продуктивності праці і економії часу фахівців, що займаються оптимізацією запасів, необхідно визначити, які запаси для компанії дійсно важливі, а які грають другорядну роль. Для цього можна вдатися до ABC-аналізу, який полягає в розбитті запасів на групи.

Дії щодо оптимізації дебіторської заборгованості і запасів сприяє зростанню вхідних грошових потоків і підвищення ефективності використання грошових коштів. Грошові кошти підприємства потребують постійного контролю, причому контроль повинен вестися в усіх напрямках. Потрібно щодня відслідковувати рух грошових коштів, стежити за їх залишками на рахунках в банках і за збереженням готівкових коштів в касі організації. Для попередження нецільового витрачання грошових коштів треба скласти графік надходжень і платежів.

Одним із способів оптимізації грошових коштів є синхронізації грошових потоків. Такий спосіб можна застосовувати за наявності умовно-постійної періодичності розрахунків. Фахівці фінансової служби домовляються з контрагентами здійснювати розрахунки протягом певного періоду часу. Замовники та покупці перераховують кошти протягом цього періоду, а підприємство здійснює платежі з грошових коштів. Причому суми платежів повинні приблизно відповідати обсягу надходжень. Головне в цьому процесі – організувати регулярне, безперебійне надходження грошових коштів –

джерело періодичних платежів. Таким чином, залишок грошових коштів на розрахунковому рахунку і в касі підприємства зводиться до мінімуму.

Оптимізація грошових потоків також досягається за рахунок оцінки вихідних грошових потоків. Рекомендується проводити регулярний аналіз інвестиційної діяльності. Потрібно провести ранжування планованих капітальних інвестицій за ступенем важливості, з метою перенесення менш важливих на більш пізній термін або відмови від тих капітальних витрат, які не можуть дати негайну віддачу для підприємства. Розгляд можливості про припинення малоефективних інвестиційних проектів дозволить скоротити відтік грошових коштів. Ще одним із способів оптимізації вихідних грошових потоків є пошук альтернативних постачальників, що пропонують більш вигідні умови. Це також дозволить оперувати інформацією при веденні переговорів про погашення кредиторської заборгованості з колишніми постачальниками.

Висновки. Встановлено, що, відсутність єдиних понять фінансів підприємства і фінансової стійкості та платоспроможності, методів їх вимірювання ускладнює проведення цілеспрямованої роботи з фінансового аналізу і планування. В умовах становлення ринкових відносин кожен суб'єкт господарювання повинен володіти достовірною інформацією про фінансову стійкість та платоспроможність як власного підприємства, так і своїх партнерів. Таким чином, можна зробити висновок про те, що існує різні шляхи підвищення платоспроможності. Вибір конкретних дій визначається в результаті ретельного аналізу і планування грошових потоків організації.

УДК 336.67

Гайдамаченко А.А., ДУІТ, факультет Управління і технологій, гр. УФД-17, маг.

Науковий керівник: *к.е.н. Пінчук С.С.*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Визначається сутність «фінансової стійкості підприємства», принципи, необхідність та особливості управління фінансовою стійкістю; обґрунтовуються основні напрями його удосконалення.

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень щодо фінансової стійкості підприємства доведено, що не тільки для виживання, а і стабільного його функціонування в складних динамічних умовах господарю-

вання ефективного управління фінансовою стійкістю є однією з головних характеристик фінансового стану організації.

Основні матеріали дослідження. Фінансову стійкість можна визначити як властивість системи чинити опір негативному впливу фінансово-економічних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища в ході функціонування та розвитку за рахунок збереження задовільного фінансового стану, завдяки якому забезпечуються її структурна цілісність і можливість продовження основної діяльності. Тобто стійкість – це набір значень показників, що забезпечують свого роду «оборонну стіну» від впливу негативних факторів зовнішнього середовища. І чим «міцніше і товща» ця стіна, тим міцніше фінансова стійкість організації.

Сьогодні організації змушені функціонувати, працювати і вести свою виробничо-господарську діяльність в умовах постійного і безперервного кризи. І так чи інакше, загальноекономічна криза в країні стосується і кожної окремо взятої організації.

Тому одним із способів виживання компанії в умовах загальноекономічної кризи є відстеження і управління фінансовою стійкістю в цілях підтримки діяльності фірми. Ці функції в організації повинні виконуватися спеціалізованим в цій області підрозділом (наприклад, юридичним відділом, плановим відділом, фінансовим відділом тощо).

Насправді серйозно питаннями фінансової стійкості займаються тільки великі підприємства, у яких для цього є можливості і засоби. У них створені і вироблені свої методи і певна низка дій для стабілізації фінансового стану та подальшого його підвищення. Маючи величезні масштаби виробництва, без скрупульозного, глибокого і всебічного аналізу та заздалегідь вироблених сценаріїв виходу з кризи, компанія рано чи пізно закінчить своє перебування на ринку. Це одна з умов успішної господарської діяльності та подальшого розвитку.

Довгий час на практиці застосовували систему показників, засновану, в першу чергу, на розрахунку коефіцієнтів ліквідності (абсолютної, швидкої і загальної) шляхом порівняння отриманих показників з нормативами. Разом з тим, дані критерії не повною мірою враховують специфіку галузевої приналежності підприємства, виду його діяльності, форм власності та інші чинники. Крім того, встановлювати єдині для всіх підприємств нормативи за даними показниками не доцільно, особливо за коефіцієнтами абсолютної і проміжної ліквідності. Більш інформативним вимірником рівня платоспроможності незалежно від структури балансу є коефіцієнт покриття, який показує якою мірою короткострокові кредиторські зобов'язання підприємства забезпечені його поточними активами в цілому. Норматив даного коефіцієнта

необхідно встановлювати залежно від галузевої специфіки підприємства і показники забезпеченості його власними оборотними засобами.

Стійкий фінансовий стан підприємства визначається високим рівнем загального коефіцієнта покриття і забезпеченості його власними коштами. Коефіцієнт покриття збільшується при відносно більш високих темпах зростання капіталу і резервів у порівнянні з темпами зростання короткострокової заборгованості. Збільшення запасу фінансової міцності за коефіцієнтом покриття досягається зниженням частки короткострокових позикових коштів у складі пасивів. В цьому випадку стійке фінансове становище підприємства визначається високою рентабельністю капіталу. Заміщення частини власного капіталу позиковими засобами призводить до збільшення рентабельності капіталу. Дане зростання вступає в протиріччя з критеріями боргового навантаження, а також з коефіцієнтом поточної ліквідності. Зростання коефіцієнта поточної ліквідності можна досягти і без зменшення короткострокової заборгованості при збільшенні оборотних активів. Підвищення рентабельності капіталу досягається і без зниження його величини шляхом зростання чистого прибутку.

Отже, зазначене протиріччя частково можна усунути, якщо одночасно збільшувати оборотні активи і чистий прибуток при незмінній короткостроковій (або всій) заборгованості підприємства кредиторам і банкам. При цьому коефіцієнт забезпеченості власними коштами має обмеження на мінімальну величину. Збільшення вартості оборотних активів негативно впливає на зростання цього коефіцієнта. Отже, основні показники оцінки фінансового стану підприємства знаходяться в досить складному взаємозв'язку.

Особливості управління фінансовою стійкістю підприємства визначаються суб'єктом і об'єктом даного управління, разом з тим існують загальні принципи зазначеного управління.

Основним загальним принципом управління фінансовою стійкістю підприємства є принцип його цільової орієнтації. Тому організація управління фінансовою стійкістю підприємства повинна відповідати дереву цілей його розвитку. Генеральною метою є забезпечення фінансової стійкості підприємства. Інші цілі (другого і третього рівня) визначають зміст конкретних функцій управління, необхідних для її досягнення.

При такій побудові управління фінансовою стійкістю можна пов'язати його генеральну мету з іншими цілями управління підприємством, тобто забезпечити його комплексність.

Другим найважливішим загальним принципом управління фінансовою стійкістю підприємства є принцип системності, що визначає її як самостійний об'єкт дослідження, що володіє специфічними заходами і критеріями їх

оцінки, які розрізняються за своїм внутрішнім змісту і визначаються зовнішніми і внутрішніми факторами, впливають на фінансові результати діяльності підприємства.

Аналіз даних заходів повинен здійснюватися шляхом збору та оцінки різнобічної інформації про виробничої, економічної та соціальної діяльності підприємства. Принцип системності вимагає всебічного аналізу всіх видів впливу на кінцевий результат управління фінансовою стійкістю підприємства за різними напрямками її прояви.

Удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства вимагає, зміни часових рамок, в яких визначається його фінансова спроможність, шляхом посилення її стратегічної спрямованості.

Крім того, важливим напрямом даного вдосконалення є посилення ролі показників фінансової стійкості, які формуються поза підприємства (такі, як рівень капіталізації) і характеризують ризики діяльності підприємства. Вони відображають зовнішні і внутрішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Висновки. Встановлено, що управління фінансовою стійкістю підприємства необхідно розглядати як системний процес фінансової діяльності, спрямований на забезпечення здатності підприємства погасити свої зобов'язання в строк, забезпечити зростання дисконтованого доходу і фінансову рівновагу.

Його вдосконалення в сучасних умовах має полягати в перетворенні даного управління з оцінки в основному поточного фінансового стану підприємства в активний інструмент реалізації фінансової стратегії його розвитку з урахуванням інтересів усіх факторів, які на нього впливають.

УДК 330.322

*Деркач Д.М., ДУІТ, факультет Управління і технологій, гр. ЕП-15, д.ф.н.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрєєва О.В.*

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Анотація. У роботі дано оцінку інвестиційному клімату України, визначено наявні проблеми залучення іноземного капіталу в національну економіку та надано пропозиції щодо покращення інвестиційного клімату держави.

Постановка проблеми. Стратегічним завданням України є створення сприятливого клімату для залучення іноземних інвестицій. Іноземні інвестиції – невідмінна складова прогресивного розвитку національної економіки України. Події останніх років суттєво знизили інвестиційну привабливість України. Глибока економічна криза, що охопила практично всі галузі, веден-

ня військових дій на сході України, анексія Криму, дефіцит внутрішніх фінансових ресурсів призвели до економічної та політичної нестабільності України.

Основні матеріали дослідження. Інвестиційний клімат – це ступінь сприятливості вкладання інвестицій, в галузь, регіон, підприємство, що складається в тій чи іншій країні. Інвестиції – це вкладання капіталу для подальшого його приросту. Задля приваблювання інвесторів і тим самим залучити іноземний капітал в економіку України необхідно забезпечити політичну та економічну стабільність в державі, створити стабільне державне законодавство, а також покращити рівень розвитку страхування і гарантування інвестицій.

Розвинуті країни активно вкладають кошти в країни, що розвиваються, причиною цього є те, що в цих країнах рівень життя нижчий, ніж в інших, тобто оплата праці робітникам нижча, нижча вартість ресурсів і вартість створення підприємства. Україна має великий потенціал для залучення іноземних інвестицій, а саме: потужна природно-ресурсна база, достатня кількість робочих кадрів, низька заробітна плата працівників, наявність нереалізованих прибуткових проектів та бізнес-ідей. Основною загрозою інвестиційної привабливості України перед інвесторами є інвестиційні ризики.

До основних інвестиційних ризиків України перед іноземними інвесторами належать: політичні (високий податок на прибуток (18 %) та ставка ПДВ (20%), часта зміна влади та законів, бюрократизм, високий рівень корупції на всіх ланках влади, непрозорість процедур прийняття рішень органами виконавчої влади); правові (відсутність ефективної судової системи); економічний (гіперінфляція, коливання валютного курсу, нестача інвестування важливих галузей). Також існує великий ризик для інвестора, зокрема іноземні інвестори стикаються з невизначеністю щодо того, наскільки їхні інвестиції в Україну охороняються в час збройного конфлікту й військової окупації.

Вагому роль у забезпеченні інвестиційної привабливості країни відіграє держава, що має обмежувати або стимулювати вкладання коштів у розвиток окремих видів діяльності, галузей, регіонів. Важливим аспектом формування інвестиційного клімату наявність захисту прав власності іноземних інвесторів.

Нерівномірність здійснення інвестиційної політики є однією з проблем, яка має бути вирішена урядом. Найбільше інвестицій залучено в м. Київ, Дніпропетровську, Донецьку, Харківську та Київську області. Найменше – в Луганську та Івано-Франківську області. Таке спрямування прямих іноземних інвестицій не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює збільшення розриву у їх розвитку. У Західних областях найкраще розвиватиметься курортно-туристична мережа. Ціни на продукцію ростуть повільно, у

той час як ціни на послуги ростуть швидкими темпами й у великих обсягах. Україні потрібно більшу увагу спрямовувати на надання послуг, особливо туризму. Нещодавно туризм ввійшов у п'ятірку по світовому експорту, поступаючись експорту палива, хімічних речовин та харчових продуктів. У Східному регіоні доцільно здійснити реконструкцію галузей на основі новітніх технологій, зокрема технічне переобладнання шахт.

На початку січня 2017 р. прямі інвестиції з країн світу в економіці України склали 37,514 млрд дол. США, що на 1,359 млрд дол. США більше ніж у 2016 р. на цей самий період і на 3,212 млрд дол. США менше ніж у 2015 р.. На початок 2017 р. 62,8 % обсягу всіх інвестицій надійшло з 5 країн: Німеччина – 1,6 млрд дол. США (4,2%); Велика Британія – 2 млрд дол. США (5,4%); Російська Федерація – 4,3 млрд дол. США (11,5%); Нідерланди – 5,9 млрд дол. США (15,9%); Кіпр – 9,7 млрд дол. США (25,8). Як бачимо, ключовим інвестором України став Кіпр. За думкою експертів, засновниками тих фірм у Кіпрі, що інвестують в Україну є українці. Україна здійснила прямі інвестиції до 47 країн світу, переважна їхня частка спрямована до Кіпру (93,4%).

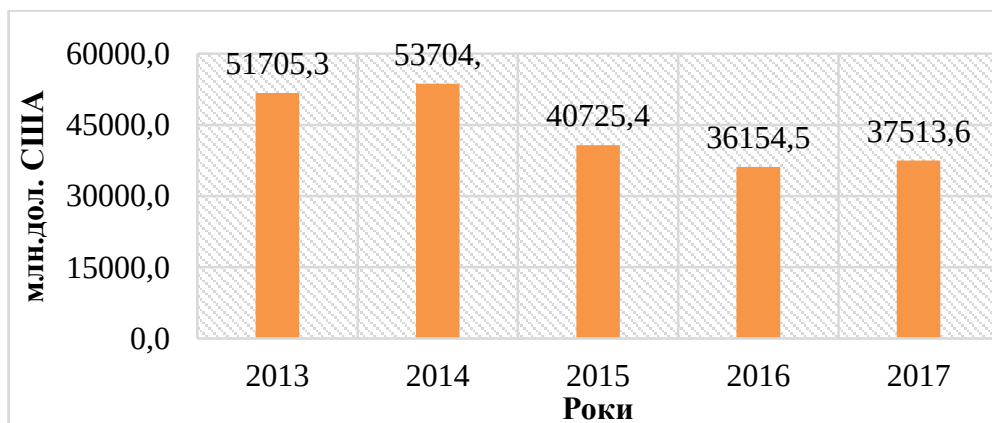

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні за 2013 – 2017 рр.

Велика частка інвестицій в економіці України припадає на промисловість – 9,668 млрд дол. США (25,8%), з них 20,1% припадає на переробну промисловість, тобто на перероблення сільськогосподарської сировини. Інвестиції у сумі 5,107 млрд дол. США (13,6%) були спрямовані на оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів.

Найбільші інвестиції припадають на фінансову та страхову діяльність 9,911 млрд дол. США (26,4%). Банківські послуги в Україні мають низьку ставку оподаткування, вищі процентні ставки у порівнянні з європейськими країнами, банкіри забезпечують конфіденційність інформації про іноземних вкладників, дозволяють передавати гроші через власно створені фірми в банки інших країн.

У 2017 р. новостворена українська компанія DMarket, яка будує віртуальний торговий центр для фанатів комп'ютерних ігор, залучила на ІСО понад 25 мільйонів дол. США. На сьогодні Україна є світовим лідером в застосуванні технології блокчейн для публічних реєстрів, що безумовно приваблює інвесторів з усього світу.

Висновки. Отже, можна зазначити, що інвестиційний клімат України є недостатньо привабливим для іноземних інвестицій. Основними проблемами, що стають на шляху до залучення іноземних інвестицій та підвищення інвестиційної привабливості країни, є: нестабільність економічної та політичної ситуації в країні; недосконалість нормативно-правової бази щодо інвестиційної та підприємницької діяльності. Сприятливе інвестиційне середовище для України дає можливість посилити зростання залучення іноземних інвестицій, суттєво збільшити обсяги виробництва та надасть змогу запровадити інновації в різних галузях виробництва. Для покращення інвестиційної привабливості України треба сформувати стабільну державну політику у сфері іноземного інвестування, забезпечити правильний та раціональний розподіл іноземних інвестицій між різними регіонами, забезпечити прозорість прийняття інвестиційних проектів.

УДК 336.66

*Жарінов В.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, грю УФД-17- маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Талавіра Є. В.*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ВІТЧИЗНЯНИХ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Анотація. Розглянуто проблему забезпечення достатності капіталу страхових компаній в Україні. Визначено оптимальність капіталу як важіль ефективності управління страхового ринку.

Постановка проблеми. Страхування виступає важливою галуззю економіки, яка надає населенню та суб'єктам господарювання страховий захист, а також формує значні за обсягом інвестиційні ресурси для розвитку економіки. Здатність страхового сектору втілювати у життя власні функції, виконувати зобов'язання перед своїми клієнтами безпосередньо залежить від достатності у страхових компаній оптимального обсягу капіталу. Недостатність капіталу компаній зумовлює такі негативні явища на страховому ринку, як: збільшення кількості страховиків з тимчасовою адміністрацією, падіння довіри споживачів до страхових послуг, зниження якості покриття страхових подій тощо. Для процесів інвестування страхова діяльність вважається цікавою, і це підвищує інтерес щодо управління капіталом страховика, з подальшим визначенням його

вартості, структури, ціни залучення, а також порівняння з можливими альтернативними варіантами. Наукова зацікавленість до цієї проблеми зумовлена нерозвиненістю вітчизняного досвіду у цій сфері, а, отже, спонукає до розгляду проблем, які виникають у ході управління капіталом вітчизняних страхових компаній.

Основні матеріали дослідження. Україна пройшла певний шлях до розуміння того, що чим більший розмір статутного капіталу страхової компанії, тим більше відповідальності буде покладено на страховика, а також, отримати в більшому обсязі страхові премії.

Низький рівень капіталізації українського страхового ринку залишається на сьогодні однією із вагомих проблем. Цей факт є несприятливим моментом, який значно обмежує можливості страхових компаній брати під свою індивідуальну відповідальність значні за обсягами ризику та вимагає передачі їх у сферу пере страхування, переважно до закордонних страховиків, що є негативним чинником і свідчить про відтік капіталу із країни. Максимальний фінансовий добробут власників страхової компанії, який досягається шляхом максимізації її ринкової вартості є пріоритетним завданням системи управління капіталом.

У такій ситуації часто виникають конфлікти між фінансово-економічною зацікавленістю акціонерів і кредиторів, власників і страхувальників, та, зазвичай, постає проблема щодо вибору стосовно спрямування коштів в інвестиції чи здійснити виплату дивідендів. Отже, формування оптимальної структури капіталу, з гарантованим рівнем дохідності та ризику, є пріоритетним завданням щодо управління капіталом страхової компанії.

Страховий ринок схильний до різних ризиків, у зв'язку з цим страхові компанії повинні особливо виважено підходити до формування структури капіталу. У страхових організацій висока залежність структури фінансових ресурсів від фінансово-інвестиційних факторів, система державного регулювання. Так, окремі фінансові рішення можуть спричинити за собою відтік капіталу з страхової галузі і при надмірному вилученні фінансових ресурсів зробити нестійкими не тільки окремі страхові компанії, але і страховий ринок в цілому, а можливо і ринок країни.

Державне регулювання також відіграє важливу роль у функціонуванні страхового ринку. Страхові компанії повинні володіти достатнім обсягом капіталу для безперервного виконання власних функцій, збереження фінансової стійкості та конкурентних позицій. Органи державного регулювання з метою захисту інтересів споживачів страхових послуг мають встановлювати для страхових компаній вимоги щодо достатності капіталу, які повинні відображати ризики діяльності страховиків.

Капітал – одне з фундаментальних понять економічної думки, його сутнісне розуміння є певним відображенням історичного процесу еволюції

самої науки. Для визначення поняття «капітал» у різні часи використовувалися такі терміни, як: гроші, природні ресурси, виробничі запаси, засоби виробництва, багатство, самозростаюча вартість, економічні відносини, рух (потік) благ; все, що приносить дохід, фінансові інструменти, знання, інформація, корпоративна культура, фінансові ресурси та ін.

Система управління достатністю капіталу страхової компанії повинна бути складною, динамічною та відкритою. Складність системи визначається неоднорідністю складових елементів, взаємозв'язків між ними, тенденцій та змін. Динамічність системи обумовлена тим, що під впливом факторів зовнішнього середовища здійснюється рух капіталу, зміна ризиків та джерел фінансування, а також відбуваються структурні зміни в середині системи.

Як будь-яка інша система, управління достатністю капіталу страхової компанії складається з підсистеми, яка здійснює керування – суб'єкта управління, мети управління, керованої підсистеми – об'єкта управління та фінансового механізму.

Оптимальність капіталу виступає важелем, за допомогою якого здійснюється регулювання на рівні держави та управління діяльністю страхової компанії, необхідно розмежовувати суб'єктів регулювання (наглядові органи) від суб'єктів управління оптимальністю капіталу (керівництво страховиків). Суб'єкти регулювання здійснюють безпосередній вплив на достатність капіталу страхових компаній, який полягає у встановленні та контролі за виконанням: вимог щодо розмірів статутного капіталу для отримання ліцензії на здійснення страхової діяльності; економічних нормативів, які підкреслюють залежність операцій страхової компанії від обсягу власного капіталу; стандартів організації та діяльності систем внутрішнього аудиту й управління ризиками; методики оцінки достатності капіталу.

Керівництво страхової компанії повинно здійснювати управління оптимальною кількістю капіталу не лише для виконання обов'язкових нормативів, а для досягнення цілей, пов'язаних із забезпеченням безперервної діяльності страхової компанії та максимізації прибутку. Якщо наглядовий орган здійснює контрольну функцією, кінцевою метою якої є розвиток страхового ринку та захист інтересів споживачів страхових послуг, то керівництво страхової компанії зацікавлене в максимізації прибутку на власний капітал при одночасному врахуванні інтересів усіх зацікавлених сторін – клієнтів, власників, наглядових органів, кредиторів, контрагентів тощо.

Консенсус інтересів зацікавлених сторін досягається у створенні збалансованого підходу до управління джерелами формування власного капіталу та портфелем ризиків страхової компанії, що забезпечувало б найбільш ефективне використання коштів інвестованих у компанію для покриття ризиків, тобто оптимальне співвідношення між прибутком та необхідним капіталом.

Висновки. Відсутність необхідного теоретико-методологічного забезпечення щодо управління достатністю капіталу, яке б дало можливість виявити та вирішити проблеми на початкових стадіях, приймати обґрунтовані та зважені рішення, стосовно формування фінансових ресурсів, а також зменшення ризикованості задля уникнення дефіциту капіталу є основною причиною недостатності капіталу страхових компаній в Україні. У Концепції запровадження нагляду за небанківськими фінансовими установами в Україні наголошується на необхідності вдосконалювати підходи до оцінки достатності капіталу страхових компаній відповідно до законодавства Європейського Союзу та стандартів Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю. Перехід до нових регуляторних вимог зумовлює необхідність вітчизняними страховими компаніями впроваджувати заходи, які будуть спрямовані на підвищення ефективності управління достатністю капіталу, для забезпечення рентабельної діяльності та ефективних конкурентних позицій.

УДК 656.078

*Кобзар Д. С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр.УФД-17-маг.
Науковий керівник: к.е.н Пінчук С. С.*

РЕФОРМУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Проаналізовано сучасний стан процесу реформування залізничного транспорту України, розглянуто перспективи та актуальні проблеми «Української залізниці», запропоновано реальні заходи щодо їх вирішення.

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень щодо оцінки сучасного стану реформування залізничного транспорту виявлені першочергові завдання в результаті реформування, а саме: зберегти цілісність залізниці як державної структури, що забезпечить основні перевезення в країні та переформатувати її на корпоративну, відкриту і прозору структуру, яка даватиме стабільний дохід у державний бюджет.

Основні матеріали дослідження. Залізничний транспорт відіграє провідну роль у задоволенні потреб виробничої сфери та у перевезеннях, незважаючи на борги, зношеність технологічного складу та наявність інших недоліків залізниці лишається вагомим чинником у забезпеченні економічного розвитку України: 2/3 вантажного обороту країни припадає саме на залізничний транспорт, який особливу роль відіграє у зовнішній торгівлі, виступаючи складовим елементом експортної моделі.

Залізничний транспорт виступає беззаперечним лідером за обсягами вантажо- та пасажирообігу серед інших видів транспорту, та забезпечує більше ніж 80% вантажоперевезень і приблизно 50% пасажирських перевезень у країні.

Після проведення оцінки стану залізниць, була констатована необхідність реформування залізничного транспорту основи якого закладені в Концепції державної програми реформування залізничного транспорту, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. №651-р., Директивах Європейського парламенту та Ради ЄС (які були затверджені розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 11.06.2008 р. № 821- р та від 15.04.2009 р. № 408-р), а також у рекомендаціях Всесвітнього банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, інших донорів і приватних інвесторів та знаходились під постійним моніторингом цих організацій.

Процес реформування планувався в три етапи шляхом створення вертикально-інтегрованої системи управління галуззю. Передбачалось обмеження централізованого державного управління, його об'єднання з ринковим механізмом функціонування, тому на першому етапі реформування (2010 – 2012 рр.) мала бути створена єдина державна акціонерна компанія і розподілені функції між нею та державою. На другому етапі (2013 – 2015 рр.) – заплановано утворення вертикально інтегрованих виробничо-технологічних систем залізничного транспорту, структурованих за видами діяльності. На третьому етапі (2016 – 2019 рр.) має бути – ліквідоване перехресне субсидування пасажирських перевезень за рахунок вантажних і утворене господарське товариство у сфері пасажирських перевезень.

У фінансовому плані на 2017 р. закладене скорочення пасажирських перевезень до 199,5 млн пасажирів, що менше звіту попереднього року на 7,6 млн пасажирів (4%), разом з тим передбачене незначне зростання вантажообігу у порівнянні з 2016 р. Крім того, загальний вантажообіг заплановано на рівні 232 млрд тонно-кілометрів, що на 4,3% менше від плану попереднього року, однак, оскільки фактичне виконання плану менше, то прогноз зріс у порівнянні зі звітом 2016 р. на 2,5%.

За результатами останніх років розглянемо основні нововведення Укрзалізниці до яких належать:

- системна реформа тендерного процесу в електронних публічних та державних закупівлях в Україні ProZorro, в результаті якої наявна економія 500 млн грн у 2016 р;

- випуск Крюковським вагонобудівним заводом електропоїзда ЕКР-1 («Тарпан»), що став конкурентом імпортним поїздам Hyundai. Новий український електропоїзд представлений як транспорт вищого комфорту (за відповідними параметрами український поїзд випереджає Hyundai);

– запуск програми у вигляді мобільної версії сайту з продажу залізничних квитків.

Разом з тим слід зупинитись на наявних проблемах залізничного транспорту, основні з яких – недостатній обсяг надходжень інвестиційних ресурсів для оновлення основного капіталу, неефективне стимулювання зниження експлуатаційних витрат, відсутність конкуренції, зношення інфраструктури, значні соціальні витрати тощо.

Однак, найбільш болючим питанням залишається питання про підвищення тарифів. Щороку Міністерство вносить зміни у тарифи на перевезення. За період з 2010 – 2016 рр. тарифи «Укрзалізниці» зросли в 2,3 рази, у 2017р. – ще на 25%, а вантажна база зменшилась на 28%.

Постійні зміни тарифів негативно впливають як на економіку країни так і на результати діяльності ПАТ «Укрзалізниці» в цілому. Єдиним вірним рішенням має стати реформа всієї тарифної системи.

Зростання тарифів є нормальним явищем, але коли це відбувається справедливо щодо кон'юнктури ринку, прозоро та передбачувано для економіки країни. Пропонується ввести так званий «уніфікований тариф» для всіх видів вантажів, формування якого буде прозорим і прогнозованим, розмір – визначатися вагою та відстанню перевезення, що не буде негативно впливати на зменшення вантажообороту.

Зупиняючись детальніше на темі тарифів, проаналізуємо систему його складових елементів. Багато десятиріч поспіль тарифна політика Укрзалізниці регламентується «Збірником тарифів», відповідно до якого визначаються три класи тарифів (залежно від ступеня обробки та рентабельності вантажу). «Низький тариф» застосовується до низькоприбуткової сировини, такої як вугілля, вапняк, руда, сіль тощо, проте «високий тариф» застосовується до нафтопродуктів та металів, які є високорентабельними.

У зв'язку зі зростанням тарифів на залізничні перевезення на 25% встановлено значення цін на певні товари, але таке зростання тарифів є некритичним, оскільки додатковий прибуток планується спрямувати на ремонт основних засобів. Але наявний механізм не завжди буде позитивним, щорічне зростання ціни навіть незначно буде сприяти зниженню конкурентоспроможності галузі. Розвиток конкурентного середовища на ринку залізничних послуг, підвищить ефективності його функціонування та задовольнить потреби економіки та населення в перевезеннях, покращить якість та зменшить розмір транспортної складової у вартості товарів і послуг.

Висновки. Узагальнюючи вищезазначене, було виявлено основні проблеми у здоровому функціонуванні ПАТ «Укрзалізниці», зокрема виділено недоліки у поточній тарифній системі та в необхідності оновлення рухомого складу, адже зношення основних засобів перевищує допустимі норми.

Зростання цін на залізничні перевезення привертає увагу значної кількості економістів, науковців та політиків, які вважають, що зростання тарифів сприятиме зниженню прибутковості української промисловості на світовому ринку.

Слід зазначити, що для суттєвих результатів реформи «Укрзалізниці» необхідно принаймні 3 – 5 років: «Таку велику корпорацію треба реформувати крок за кроком, маючи підтримку і довіру з боку уряду, шукаючи спільні рішення. У такому випадку напевно за 3 – 5 років ми побачимо реальне візуальне покращення».

Для відчутних змін на «Укрзалізниці» потрібен час, чітка стратегія та прозорість роботи – дискусія щодо результатів реформ. Тому рекомендовано вишукувати заходи щодо оновлення основних засобів та модернізації спецтехніки і актуальним питанням постає фінансування, а саме – пошук цінних інвесторів.

УДК 336.71

*Мацкевич А.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ФіК-15,
д.ф.н.*

Науковий керівник: к.е.н., доцент Талавіра Є. В.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК КРЕДИТНОГО РИНКУ

Анотація. Розглянуто кредитну діяльність банку як один з основних критеріїв, що відрізняє його від небанківських установ. Виділено фактори впливу на розвиток вітчизняного кредитного ринку.

Постановка проблеми. Щодо питання оцінки факторів впливу на ринок кредитування в Україні в сучасних умовах, то головним завданням є визначення напрямів впливу розвитку кредитного сектору, а також пошук засобів задля його удосконалення. Тема кредитування в наш час є дуже поширеною, тому що торкається проблеми соціально-економічного розвитку України. Неповорнення кредитів може призвести до банкрутства, а через його положення в економіці, до цілого ряду банкрутств пов'язаних з ним, підприємств, банків і приватних осіб. Банки є фінансовими установами, на які припадає найбільша частина перерозподілених позичкових капіталів. Вони безпосередньо беруть участь у формуванні пропозиції грошей, мають вплив на економіку країни, а також характеризуються наданням великого спектру банківських послуг.

Основний матеріал дослідження. Трансформаційні процеси, які відбуваються у ринковій економіці України, передбачають створення стабільного та ефективного кредитного ринку, пріоритетним призначенням якого, є здійс-

нення посередництва у переміщенні фінансових ресурсів від власників до користувачів.

Кредитний ринок – це відносини, що відображають процес взаємодії інтересів кредиторів і позичальників при встановленні конкурентного рівноваги між попитом і пропозицією на кредит і послуги кредитного характеру. На кредитному ринку проявляються складні, найчастіше досить суперечливі, інтереси різних категорій його учасників. Досвід розвинених ринків доводить, що, незважаючи на значну частку саморегулювання, ринковий механізм не завжди здатний бути ефективним, забезпечувати рівні конкурентні можливості всіх учасників ринку, виконувати соціальні функції. Кредитний ринок, який має велику соціальну складову, більш ніж будь-який інший потребує регулювання.

Значущість кредиту в сучасному просторі полягає в тому, що за допомогою нього різні суб'єкти господарювання можуть вкласти тимчасово вільні кошти, а також отримати додаткові грошові позики на власні потреби. У цілому, за допомогою кредитів відбувається прискорення обігу капіталу, що позитивно впливає на процес суспільного відтворення. Для фізичних осіб кредитування – це можливість задовольнити свої потреби в тимчасових коштах, а для юридичних – отримання коштів для розширення власного бізнесу. Тому, стан банківського кредитування є важливим як для економіки країни в цілому, так і для різних суб'єктів господарювання. На жаль, через цілу низку причин, кредитування в Україні майже не розвинене на відміну від інших країн, які займають лідируючі позиції в світовому рейтингу.

У період, який передував фінансовій кризі 2008 р., банки проводили агресивну кредитну політику, при якій було зазначено зростання кредитного портфеля до 91,22% щорічно. Починаючи з кінця 2008 р., ця тенденція змінилася на протилежну: за 2009 рік обсяг наданих кредитів порівняно з 2008 р. зменшився на 44,9 млрд грн, а темпи зростання кредитування уповільнилися зі 172,0%, за підсумками 2008 р., до 98,5% – за підсумками 2009 р. Цьому сприяло скорочення обсягу банківських ресурсів через уповільнення темпів зростання депозитів, зниження платоспроможного попиту на кредитні ресурси і низка обмежень з боку Національного банку України, спрямованих на стримування інфляційного тиску.

Погіршення фінансового стану підприємств і зниження реальних доходів населення в умовах кризи призвело до масового непогашення кредитів з боку позичальників, що спричинило зростання проблемної заборгованості за кредитами і, як наслідок, погіршення якості кредитного портфеля та банківських активів у цілому. На думку зарубіжних аналітиків, на початок 2008 р. на проблемні кредити припадало 75% усього кредитного портфеля (за даними Національного банку України – близько 1,3%). Як наслідок, протягом 2009–

2010 рр. основні зусилля банків були сконцентровані на роботі з проблемною заборгованістю, включаючи її продажі реструктуризацію, але це не допомогло поліпшити якість активів. Тому банки почали поступово переорієнтовуватися в бік реального сектору економіки, скорочуючи або припиняючи кредитування домашніх господарств і збільшуючи рівень відсоткових ставок за споживчими кредитами.

У 2014 – 2016 рр. банківське кредитування мало як позитивні, так і негативні тенденції. Загальна кількість наданих кредитів у цей період зросла від 508 288 млн грн до 609 202 млн грн. Серед них майже дві третини позичок від банків отримали суб'єкти господарювання (74,5% у 2016 р.). Частка кредитів, наданих фізичним особам, у досліджуваному періоді, зменшилася на 13,3% та становила 161 775 млн грн у 2016 р. Кредитні ресурси у 2017 р. зменшилися від 1742 млн грн до 910 млн грн. Це призвело до того, що починаючи з 2016 р. банки фактично не видавали нових кредитів.

Незважаючи на деякі покращення основних показників, кредитування в Україні залишається на дуже низькому рівні. Головною причиною такої ситуації є недовіра юридичних та фізичних осіб до українських банків, високі розміри відсоткових ставок за кредитами та суттєве зниження рівня життя населення. За даними НБУ середні ставки за кредитами у 2017 р. для юридичних осіб в гривні складали 20-25%, а ставки за кредитами для населення 29,5%. І це при тому, що середні ставки у Європі становлять 9,3%. Найнижчі ставки кредитування відмічені в Швейцарії та Франції (3,5% та 4,75%).

На сьогодні більша частина проблемних кредитів у портфелях банків України становлять іпотечні кредити та автокредитування. За даними НБУ загальний обсяг проблемних кредитів становить 15,4% від загальної кількості наданих кредитів у 2017 році. Значний рівень такої заборгованості значно тисне на фінансовий результат банківської системи.

Суттєвим фактором впливу також є правові рамки, які визначаються державою і є базовими при створенні конкурентного ринку. Стосовно до кредитного ринку це означає, що використовувані методи його регулювання повинні відповідати меті і принципам, забезпечуючи умови для підтримки і розвитку здорової конкуренції. неадекватні ринковим відносинам методи регулювання породжують недовіру учасників ринку, їх опортуністична поведінка (поведінка, необмежене міркуваннями моралі, націлене на реалізацію власних інтересів на шкоду інтересам інших учасників ринку), не дозволяють кредитному ринку досягти рівня розвитку, відповідного соціально-економічного розвитку суспільства.

Серед інших причин недостатнього розвитку банківського кредитування в Україні можна назвати: нестабільність фінансового стану країни, не вигідні умови кредитування, а також недосконале та нерозвинене законодавство. Го-

ловними чинниками, що впливають на розвиток кредитного механізму є рівень реальних доходів населення, попит і пропозиція, які склались на кредитному ринку, нормативно-правова база, фінансовий стан країни, ступінь ризику кредитів для фізичних та юридичних осіб тощо.

Висновки. Встановлено, що в Україні на даний період розвитку економіки існують проблеми, які значно стримують розвиток кредитного сектору і вирішення цих проблем потребує достатньої кількості часу. Недотримання основних принципів банківського кредитування призвело до зростання проблемних кредитів в портфелі банків, тобто це ті кредити, які збільшують основний борг по виплаті процентів, що призводить до збільшення кредиторської заборгованості в кредитному секторі. Проаналізувавши основні фактори впливу можна сказати, що перш за все потрібно повернути довіру населення до сфери кредитування, а також впевненість в економічній стабільності країни. Другим фактором вирішення проблем є повний перегляд кредитної політики країни, шляхом введення більш жорстких вимог надання кредиту, а також зменшення облікової ставки для юридичних та фізичних осіб.

УДК 336.748.12

Ніколенко Марія., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ЕП-15, д.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрєєва О.В.

ІНФЛЯЦІЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РИНОК УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено вплив інфляції на розвиток національної економіки, на формування кон'юнктури інвестиційного ринку, а також розглянуто інфляцію як фактор впливу на інвестиційний ринок України.

Постановка проблеми. Інфляція – це потужний фактор, що впливає на інвестиційні процеси в країні і фактично формує кон'юнктуру інвестиційного ринку. Інфляція може ускладнювати інвестиційну діяльність через зростання ризику втрати частини майбутньої вартості грошей, через що інвестиційна активність як зовнішніх так і внутрішніх інвесторів падає.

Основний матеріал дослідження. В економіці будь-якої країни інвестиційна діяльність відіграє важливу роль, тому що значною мірою визначає економічне зростання держави, зайнятість населення і складає істотний елемент бази, на якій ґрунтується розвиток суспільства. Основними цілями такої діяльності є збереження та збільшення заощаджень, збільшення ринкової вартості виробничого капіталу, підвищення ліквідності вкладень, отримання

пасивного доходу тощо. Але інвестиційна діяльність знаходиться під впливом ряду факторів, серед яких найбільш потужну дію чинить інфляція.

Відомо, що формою прояву інфляції є зростання товарних цін через знецінення грошей, а інфляційні ризики обумовлені зниженням купівельної спроможності грошей, внаслідок чого інвестор буде нести втрати в доходах майбутніх періодів.

Зауважмо, що інфляція на рівні до 3 – 5 % на рік має позитивні наслідки – збільшення ділової активності компаній, зростання виробництва, стимульоване зростанням грошової маси, додатковий прибуток компаній, знецінення державного боргу, збільшення швидкості обігу грошей, збільшення обсягу інвестицій та пожвавлення на інвестиційному ринку.

Низька інфляція здатна оживити економіку у період рецесії і надати їй певний поштовх для розвитку. Утриматися в потрібних рамках рівня інфляції є найскладнішим завданням для економіки.

Високий рівень інфляції негативно впливає на економіку країни і несе за собою знецінення доходів і грошових заощаджень населення, знецінення активів компаній, зниження темпів економічного зростання, знецінення коштів державного бюджету, ослаблення грошової системи, нерівномірний зростання цін, зниження обсягів інвестицій та інвестиційну пасивність через надмірні інфляційні очікування.

За даними Міністерства Фінансів, у 2014 р. інфляція досягла 24,9 % – це, безумовно, галопуючий рівень інфляції, який відчувалася українцями через безупинну зміну цін.

У 2015 р. Україні зайняла друге місце в антирейтингу CIA World Factbook – 43,3 % інфляції, що була найвищою за 20 років. За 2016 р. перша ціль – дезінфляція – була виконана завдяки фіскальній і монетарній політиці і становила 12,4 %. У 2017 р. рівень споживчої інфляції склав 13,7 % на рік, що є перевищенням прогнозованих показників.

Можливості суб'єктів економічних відносин щодо ефективності прийняття рішень, зокрема про інвестування на довгострокову перспективу, значно зменшуються внаслідок нестабільності та зростаючого характеру інфляції. Наслідком цього, звичайно, є скорочення темпів залучення інвестицій у реальний сектор економіки.

Порівнюючи притоки прямих іноземних інвестицій за 2013-2017 рр., можна помітити різке скорочення надходжень інвестицій у 2014 та 2017 рр. У 2013 р. ПІІ становили 5462,1 млн. дол. США, у 2014 р. – 2451,7 млн. дол. США, у 2015 р. – 3 763,7 млн. дол. США, у 2016 р. – 4 405,8 млн. дол. США, у 2017 р. – 1871,2. Тобто в Україні були постійні незначні коливання розміру інвестицій, але у 2014 та 2017 рр. показники впали на 44,8 % та 42,5 %.

Зменшення іноземних інвестицій пов'язане з тим, що інвестори приходять на наш ринок з метою швидкої окупності капіталу і вкладають кошти в найбільш прибуткові галузі. У зв'язку з нестабільною політичною ситуацією в державі, прискоренням темпів інфляції, економічного спаду та ряду інших негативних явищ інвестори прагнуть вилучити свій капітал з найменшими втратами. Інвестори приходять на український ринок переважно на короткострокові проекти, у середньо- та довгостроковий бізнес інвестори не йдуть, оскільки потребують визначеності щодо розвитку інфляційних процесів.

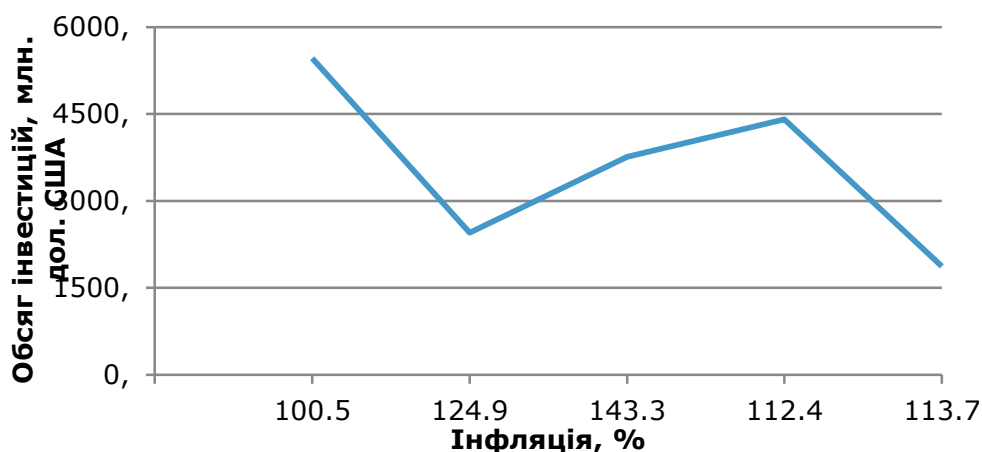

Рис. 1. Графік залежності обсягів інвестицій від темпів інфляції у 2013 – 2017 рр.

Для того, щоб зменшити рівень інфляції та не залишитися без інвестиційних проектів, слід провести активні дії в економіці України, зокрема:

- жорстку політику Центрального банку;
- стимулювання економіки за рахунок антикризового плану;
- диверсифікацію економіки, тобто направити кошти в інші галузі економіки;
- боротьбу з монопольними виробництвами;
- стабілізацію курсу валют за рахунок інтервенції ЦБ на валютний ринок;
- підвищення ринкової конкуренції.

Висновок. Для розширення інвестиційного ринку в Україні під впливом такого фактора як інфляція слід провести жорстку інвестиційну політику держави та Центрального банку, щоб знизити інфляційний рівень. Вибираючи пріоритетний напрям дій держави, можна підвищити конкуренцію національної продукції та знизити роль імпортової. Проведення антиінфляційної політики повинна включати такі складові: запобігання інфляційним очікуванням, чіткий прогноз рівня інфляції, контроль цін та курсу національної валюти.

УДК 336.74

Петінова М.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ОА-14, д.ф.н.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрєєва О.В.

ЩОДО ПИТАННЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ ГРОШОВОГО ОБОРОТУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто питання гармонізації грошового обороту в економіці України, створення організаційно-економічних умов для подальшого зростання безготівкової складової у грошовому обороті країни.

Постановка проблеми. Глобалізаційні перетворення, що відбуваються в соціально-економічних відносинах країни супроводжуються структурними змінами практично у всіх сферах національної економіки. Такі перетворення змінюють погляди на систему безготівкових розрахунків – від частини фінансової інфраструктури, до елемента стійкого зростання ефективності національної економіки.

Основні матеріали дослідження. Як безперервний рух грошей, грошовий оборот забезпечує у необхідній кількості всі стадії процесу розширеного відтворення необхідним товаром – грошима. В цьому його унікальність, необхідність і важливість.

Відомо, що залежно від форми грошей грошовий оборот відбувається в готівковою та безготівковою формах. Ці форми пов'язані між собою, через те, що гроші постійно змінюють форму. Тому готівковий і безготівковий оборот працюють гармонійно і є органічним цілим.

Слід зауважити, що готівковий оборот в межах національної грошової системи жорстко регулюється Центробанком країни. Постанова НБУ № 210 регламентує готівковий оборот:

- для розрахунків суб'єктів господарювання, між собою – 10000 грн.
- для розрахунків між особою і підприємством (підприємцем) – 50000 грн.

Але переважна частина грошового обороту здійснюється в безготівковій формі, тобто у вигляді перерахування сум на рахунки в банках чи зарахування взаємних вимог. На користь безготівкового обороту свідчать його прозорість, підконтрольність фіскальним органам, мінімальні витрати на утримання, швидкість обороту грошей. Саме безготівковий оборот обслуговує відкриту нетінюву економіку держави, допомагає збільшити нагромадження грошей у банківській сфері, накопичити кредитні ресурси, знизити їх вартість, підтримувати ліквідність банківських установ. Крім того, розвиток безготівкового обороту – це віддзеркалення економічної активності та розвитку новітніх банківських технологій.

Масштаби переходу до безготівкових розрахунків залежать від багатьох факторів – історичних, економічних, соціальних. Інфляція – це потужний фактор впливу на обсяги безготівкових розрахунків: чим вище її рівень, тим менші обсяги безготівкового обороту через небажання суб'єктів грошового обороту залишати в банківській сфері власні гроші. Отже, зниження темпів інфляції (в Україні у 2017 р. темп інфляції – 113,7%) – це запорука гармонізації складу та обсягів національного грошового обороту.

Зауважимо, що розвиток ринку банківських карток сприяє збільшенню безготівкової форми розрахунку. Безготівкові розрахунки за допомогою карток належать до новаторських технологій банківської діяльності.

За оцінками фахівців Національного банку, в Україні намітилися позитивні тенденції на ринку платіжних карт як за обсягом операцій з використанням платіжних карток, так і їхньої кількості (рис. 1). Протягом 2017 р. частка безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток зросла до 39,3% (на 3,8% з початку 2017 р.), а за останні роки цей показник збільшився на 14,3%. В цілому, протягом 2017 р. було здійснено понад 3 млрд операцій із використанням платіжних карток, емітованих українськими банками на суму 2125 млрд грн, тобто порівняно з 2016 р. збільшення склало 23,0% і 31,9% відповідно.

Рис.1. Частка безготівкових розрахунків в Україні з використанням платіжних карток у 2017 р.

За даними НБУ, спостерігається стабільна динаміка зростання безготівкових розрахунків. Так, протягом 2017 р. кількість таких операцій зросла на 30,2%, а обсяг – на 46,2% порівняно з 2016 р. Максимальний обсяг карткових платежів

припадає на розрахунки у мережі Інтернет (понад 38%), а найбільша кількість таких розрахунків – на торговельні мережі (понад 50%).

Кількість платіжних карток в Україні за рік збільшилась на 3,9%, на січень 2018 р. – 59,9 млн шт., із них активних – 34,9 млн шт. (зростання на 7,6%). Щодо платіжної інфраструктури – кількість торговельних підприємств, де можна розраховуватися за допомогою платіжних карток, то протягом 2017 р. вона зросла на 27,8 тис. (на 19,1%, порівняно з 2016 р.) і становить 173,8 тис. од.

Мережа платіжних терміналів за рік також зросла майже на 15% і станом на 01.01.2018 р. налічувала 251,7 тис. (це на 32,4 тис. більше, ніж на 01.01.2017 р.). Співвідношення кількості платіжних терміналів до чисельності постійного населення України становив на кінець 2017 р. 6 тис. шт. на 1 млн населення.

Проте актуальним залишається питання не тільки укріплення організаційної бази для проведення безготівкових розрахунків, а й підвищення ефективності національних банківських систем через присутність фінансових ризиків, які проявляються у фальшуванні з платіжними інструментами, крадіжками грошей з клієнтських рахунків, кібератаками на банківські платіжні системи. Шляхом мінімізації цих ризиків та прискорення платіжного обороту є подальше використання мікропроцесорних технологій, що працюють в off-line режимі. Однак слід зазначити, що, за оцінками фахівців НБУ, рівень системних банківських ризиків є помірним, що також сприятиме підвищенню довіри населення до банківських установ і, як наслідок, розвитку безготівкових платежів.

Висновки. Створення сучасної матеріально-технічної бази та застосування нових технологій в організацію грошового обороту буде і в подальшому сприяти проведенню грошових розрахунків за європейськими стандартами і оптимізації складових частин грошового обороту. Підвищення ефективності системи банківських безготівкових розрахунків укріплює фундамент для стійкого розвитку національної економіки та її функціонування як рівноправного сегмента світової економічної системи.

УДК 658.14

*Пінчук А.О., ДУІТ, факультет Управління і технологій, гр. УДФ-17-маг.
Науковий керівник: к.е.н. Пінчук С. С.*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Досліджено сутність фінансового стану підприємства з огляду на сучасні умови господарювання; висвітлено основні етапи оцінки та систематизовано напрями покращення фінансового стану.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку національної економіки України, під впливом політичної нестабільності, важливим завданням будь-якого підприємства є пристосування до складних, жорстких та швидкоплинних умов господарювання. Базовими завданням менеджменту сьогодні є досягнення стабільного рівня поточної та перспективної платоспроможності підприємства, пошук та реалізація заходів, спрямованих на зростання його дохідності та прибутковості, а також відновлення та покращення фінансового стану. Уникнення формування кризової ситуації та визначення дієвих заходів щодо стабільного функціонування підприємства є можливим тільки за умови проведення систематичної комплексної діагностики та оцінки його фінансового стану.

Основні матеріали дослідження. Фінансовий стан підприємства визначається його спроможністю фінансувати свою діяльність в достатньому обсязі для забезпечення ефективного функціонування, вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання перед державою, постачальниками, кредиторами, не допускати невиправданої дебіторської та кредиторської заборгованості.

Фінансовий стан – це складна, інтегрована характеристика діяльності підприємства, що відображає ступінь його успішності в аналізованому періоді, який демонструє здатність керівництва управляти фінансовими операціями, вчасно здійснювати грошові розрахунки, раціонально розміщувати наявні фінансові ресурси тощо. Для оцінювання фінансового стану підприємства формується система показників, виходячи з мети та основних завдань, що визначаються дослідниками.

Аналітичні процедури, пов'язані з процесом оцінки, вимагають використання методичних підходів, найвідомішими з яких сьогодні визнані такі: (1) на основі Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121; (2) на підставі основних результативних показників попередніх років (не менше трьох років); (3) за допомогою відносних показників, шляхом порівняння фактичних значень з нормативними; (4) на підставі середньогалузових показників.

Практика фінансового аналізу для реалізації поставленої мети та в процесі використання обраної методики вимагає використання відповідних прийомів оцінки: часовий (горизонтальний) та структурний (вертикальний) аналіз бухгалтерської звітності, трендовий аналіз, побудова аналітичних таблиць, розрахунок абсолютних і відносних показників, порівняння (порівняння фактичних звітних даних за відповідний період з нормативними, рекомендованими значеннями), факторний аналіз (дослідження впливу окремих факторів

на результативний показник), елімінування, аналіз взаємозв'язків: прибуток – обсяги реалізації – ціна, аналіз руху грошових потоків тощо.

Джерелом інформації для проведення детальної оцінки фінансового стану підприємства є бухгалтерська (фінансова) звітність підприємства за три останні календарні роки, що дає можливість зовнішнім фінансовим аналітикам розрахувати та дослідити основні фінансові коефіцієнти у динаміці.

Дослідження фінансового стану має проводитись регулярно, бути об'єктивним та складатись з таких етапів: (1) визначення мети та завдань фінансового аналізу; (2) підготовка матеріалів для проведення аналізу та їх попередній огляд; (3) експрес-аналіз фінансового стану підприємства; (4) комплексне дослідження сукупності основних показників діяльності підприємства (ліквідності, платоспроможності, фінансової незалежності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності тощо), які визначаються метою аналізу та основними завданнями, що визначає суб'єкт який проводить аналітичні процедури; (5) аналіз динамічних змін визначеної сукупності показників для проведення оцінки діяльності підприємства, їх відхилень та факторів впливу на ці зміни; (6) остаточна оцінка результатів комплексного дослідження фінансової діяльності підприємства; (7) пошук резервів та формулювання пропозицій щодо покращення фінансового стану підприємства.

Оцінку фінансового стану підприємства слід проводити спираючись на результативні показники його фінансово-господарської діяльності, а тому пошук ефективних напрямів покращення фінансового становища підприємства можна досягти тільки з урахуванням та на основі ґрунтовної оцінки всіх складових його діяльності. Отже, провідним завданням оцінки фінансового стану підприємства є своєчасне виявлення та усунення проблем у всіх напрямках фінансово-господарської діяльності, прийняття зважених і оперативних рішень керівництва, мінімізація ризиків та уникнення кризових явищ і банкрутства.

Ключовими напрямками стабілізації фінансового стану суб'єктів господарювання різних форм власності та видів діяльності є: (1) оптимізація через збільшення вхідних та скорочення вихідних грошових потоків, а саме: зростання обсягів реалізації продукції, оптимізацію обсягів дебіторської заборгованості та її рефінансування, зменшення собівартості продукції, робіт, послуг; (2) мобілізація внутрішніх резервів (реструктуризація активів підприємства, продаж частини основних засобів підприємства, сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу; перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства); (3) формування оптимальної структури капіталу підприємства; (4) використання прихованих резервів для покращення становища

підприємства, таких як: передача в оренду основних засобів, які не беруть участі в операційній діяльності; використання зворотного лізингу; (5) покращення результативності діяльності підприємства, зростання абсолютної суми прибутку та показників рентабельності; (6) запровадження обов'язкового фінансового прогнозування та оперативного планування; (7) проведення регулярного аналізу та діагностики фінансового стану підприємства; (8) реалізація системи моніторингу та контролю на підприємстві.

Слід зазначити, що формування реальних заходів, які сприятимуть покращенню фінансового стану підприємства буде відбуватись під впливом різноманітних факторів, провідне місце серед яких відіграє сфера діяльності підприємства, його організаційно-правова форма господарювання, розміри підприємства, етапи життєвого циклу на якому знаходиться підприємство, одержані результати оцінки.

Висновки. Таким чином, для стабілізації свого фінансового стану, підприємству необхідно, враховуючи специфіку галузі в якій функціонує досліджуване підприємство та конкретні умови господарювання, розробити та здійснити комплекс заходів основним серед яких є, безумовно, досягнення максимальної прибутковості. Система оцінки та моніторингу кожної зі складових фінансово-господарської діяльності підприємства, пошук оптимального співвідношення власного та позикового капіталу, яке забезпечило б мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу дасть підприємству реальні можливості по зміцненню свого фінансового становища та впевненого розвитку в довгостроковій перспективі.

УДК 336.763

Приймук В.В., ДУІТ, факультет Управління і технологій, гр. ФіБС-16(4), д.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Соколова Е.О.

КРИПТОВАЛЮТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНВЕСТУВАННЯ

Анотація. Розкривається актуальність, зміст та характерні ознаки цифрової валюти. Визначені основні переваги та недоліки криптовалют.

Постановка проблеми. Будь-яке інвестування власних коштів з метою отримання прибутку – досить популярний на сьогодні спосіб розпорядження своїми грошима. Останнім часом особливу активність набирають інвестиції в біткоіни, які є цифровою децентралізованою криптовалютою. Таку валюту можна обмінювати на реальні гроші, або застосовувати для оплати товарів і послуг на спеціальних майданчиках. Інтерес до цієї валюти був викликаний в

кінці 2013 р., коли ціна одного біткоіна підскочила майже до 1200 доларів. Тоді прості люди зрозуміли, що це особливе економічне явище. Але насправді, головна особливість біткоіна в унікальній структурі криптовалюти.

Основні матеріали дослідження. Криптовалюта – вид цифрової валюти, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні застосуванні різних криптографічних методів захисту. Це платіжний засіб, що має низку принципових відмінностей від традиційних валют і платіжних систем.

Одиницею такої валюти є «coin», що в перекладі з англійської мови означає «монета». Біткоіни не випускають в обіг будь-які його адміністративні центри, тобто відсутній центральний орган емісії. Нові гроші з'являються в системі як винагорода для тих, хто методом підбору хешів зміг створити новий блок.

Також немає обов'язкового арбітражу транзакцій: гроші переводяться від одного учасника до іншого без участі третіх сторін. Ніякої комісії системи, ніяких обмежень, відбувається вільне переміщення засобів у будь-яку точку планети.

Відсутнє централізоване місце зберігання інформації про транзакції. Всі операції записуються в базу даних, яка зберігається розподілено, на кожному комп'ютері-клієнті мережі і поповнюється інформація про транзакції за принципом торрента, шляхом поширення даних від одного учасника системи в іншому. Немає вбудованої системи прив'язки грошей і персоналій. Гроші повністю відокремлені від особистості, анонімні.

Основними перевагами інвестування в біткоіни є:

- повна анонімність. Валюта Bitcoin анонімна, що означає можливість інвестувати в біткоіни без зазначення будь-яких відомостей про себе. У транзакціях законним методом можна побачити тільки адресу гаманця, але при його створенні ніякої інформації про себе не потрібно. Тому такий процес навіть складно назвати реєстрацією, це повна анонімність, і такі інвестиції будуть повністю анонімними. Ризик того, що транзакції клієнта будуть піддані будь-якій фінансовій перевірці, практично відсутній, якщо клієнт сам буде дотримуватися запобіжних заходів. Також просто неможливо в рамках технічного рішення біткоіни зв'язати операції і особистість клієнта;

- повна децентралізованість. Ніхто не контролює систему, у неї немає «господаря». Складність механізму реалізації якраз і пов'язаний з цим: кожен користувач – частинка системи, сам собі гарант. І щоб забезпечити достатній технічний рівень довіри потрібно така ось неординарна архітектура мережі;

- абсолютна надійність. Ціна валюти залежить тільки від попиту на неї, і ні від чого більше. Курс біткоіни є плаваючим, визначається на відкритих торгах і не залежить від волі будь-яких регуляторів, країн, організацій. Тому можна не боятися, що пропаде організація, в яку у вас вкладені електронні гроші або лоп-

не банк. Поки хоча б 2 комп'ютери на планеті, підключені до глобальної мережі, будуть тримати запущеними клієнти біткоіни, система буде продовжувати існувати;

- величезний потенціал. Курс біткоіни вже зробив запаморочливий зліт, перетворивши деяких щасливих власників біткоіни в мільйонерів. Згодом ціна на криптовалюту може знову вирости, тому це – цікавий напрям для інвестування;

- поступове визнання світовою фінансовою спільнотою. Багато країн вже визнають біткоіни повноцінної валютою. Наприклад, в Сінгапурі правовий статус біткоіна прирівняли до іноземної валюти. Норвегія визнає біткоіни як біржовий актив. Євросоюз звільнив біткоіни від ПДВ при обміні на звичайні гроші. Німеччина визнала біткоіни «приватними грошима», застосовуваними спільнотою користувачів для здійснення операцій багатостороннього клірингу. Тенденція легалізації біткоіна – це глобальна тенденція, і в усьому світі дана «світова валюта» викликає все більший інтерес.

Також Bitcoin обмежений в своїй кількості, але навіть після випуску всіх монет біткоіна їх цінність не впаде. Попит буде неухильно зростати, приблизно так само, як ніколи не зникає попит на золото, а значить, таке інвестування буде тільки набирати свої обороти.

Відмінні риси інвестицій у валюту біткоін:

- торгівля проводиться в режимі 24/7, відповідно інвестиції працюватимуть цілодобово;

- велика частина технічних індикаторів працює на високому рівні якості;

- хороші довгострокові перспективи – криптовалюта, що дають всі підстави вважати, що подібні інвестиції будуть приносити непоганий прибуток протягом тривалого часу.

Вирішивши вкладати інвестиції в такому напрямі, слід знати, що на біткоіни можна заробляти кількома шляхами;

- торгувати – до даної криптовалюти можна ставитися як до будь-якої іншої на ринку Форекс;

- купити і утримувати – з часом курс монеток різко зростає, особливо з огляду на обмеженість цієї валюти в обороті;

- добувати – кожна монетка є код, який потрібно шукати. Для цього навіть існують спеціальні програми;

- виграти – деякі сервіси дарують біткоіни за різні дії, це своєрідний дохід абсолютно без вкладень.

Але відсутність централізації і центрального авторитету привносить і деякі мінуси щодо інвестування в біткоіни. Наприклад, всі трансакції є незворотними (якщо не використовується якийсь посередник). Тобто відсутня можли-

вість звернутися в банк і скасувати переведення. Гроші йдуть в одному напрямі, і можливості повернути їх без згоди отримувача не існує.

Що стосується інших найбільш часто згадуваних недоліків криптовалюти, то, як правило, згадується марна трата величезних обчислювальних потужностей і енергії для підтримки функціональності біткоіна й інших валют.

Висновки. Незважаючи на те, що цифрова валюта існує вже більше 5 років, більшість користувачів все ще не має загального уявлення про принципи її роботи. Деякі порівнюють криптовалюту зі створенням грошових пірамід, інші бачать в ній черговий виток розвитку грошової системи і більш швидко і надійну систему переказів. Хтось просто намагається заробити на коливаннях курсів, як і зі звичайними акціями. Існує й думка, що криптовалюта допоможе розвитку країн третього світу, замінивши ненадійні місцеві грошові одиниці. А деякі вже зараз називають Bitcoin новим електронним золотом.

УДК 658.141

Применко А.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ОА-14, д.ф.н.

Науковий керівник: д.е.н., доцент Кравченко О.О.

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто методи оцінки вартості майна підприємства, визначено їхні переваги і недоліки. Визначено вимоги щодо застосування окремих методів для конкретного об'єкта оцінювання.

Постановка проблеми. Оцінка вартості підприємства є одним із найважливіших інструментів фінансового управління бізнесом у межах концепції управління підприємством на основі ринкової вартості компанії. Це пояснюється тим, що саме вартість підприємства, а також цілі фінансових менеджерів щодо управління нею є базою для визначення вихідних параметрів діяльності, прийняття тактичних і стратегічних рішень, фінансового планування, а також встановлення справедливої ціни при продажу підприємства. При цьому оцінка вартості є важливою і для зовнішніх інвесторів, оскільки саме вона розглядається як один з основних критеріїв, що визначає потенційну ефективність купівлі даного підприємства. Оскільки коректність оцінки визначається не тільки рівнем компетентності особи, яка її здійснює, а й від правильності обраного методу оцінки, тому дана проблема в умовах ринкової економіки набуває особливої гостроти. Крім того, актуальність оцінки майна зростає пропорційно розвитку підприємства. Це обумовлює необхідність досліджен-

ня існуючих підходів до оцінки вартості майна підприємства, визначення їхніх переваг і недоліків.

Основні матеріали дослідження. До недавнього часу оцінка вартості розглядалася у відриві від цілей і задач стратегічним управлінням підприємством і його фінансового менеджменту. Оціночна діяльність здійснювалася, в основному, в ситуаціях, визначених чинним законодавством, а саме з метою оподаткування, для викупу акцій у акціонерів при великих угодах, при націоналізації майна, в процесі формування статутного капіталу, при іпотечному кредитуванні фізичних і юридичних осіб тощо. Така оцінка не вимагала глибокого аналізу виробничо-економічних і фінансових процесів, які протікають у підприємстві, дослідження зовнішніх і внутрішніх ризиків функціонування підприємства, його бізнес-оточення.

Протягом останніх років роль оцінки вартості підприємства стрімко зростає, що пов'язують із впровадженням нової концепції управління підприємством, а саме: управління на основі ринкової вартості підприємства. Саме максимізація ринкової вартості підприємства, його майна стали основним критерієм успішності управлінської діяльності. Досвід країн із розвинутою ринковою економікою доводить, що зростання вартості підприємства визначає довгострокове, успішне і, головне, стабільне його функціонування, сприяє підвищенню фінансової та економічної ефективності його діяльності, а також національної економіки в цілому.

Порядок здійснення оцінки регулюється Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні». Згідно з цим законом, оцінка є процесом визначення вартості майна на певну дату за процедурою, яка проводиться відповідно до встановлених нормативно-правових актів, зазначеними в ст. 9 цього Закону, і є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності.

Існує багато методів оцінки підприємств, але більшість фахівців використовує три найголовніші підходи до визначення вартості підприємства – це витратний, порівняльний та дохідний. Кожен з цих методів має свої позитивні та негативні сторони (табл.).

Витратний метод передбачає при розрахунках включення методу чистих активів, балансової вартості, скорегованої балансової вартості активів та ліквідаційної вартості. Цей метод дозволяє порахувати вартість підприємства на базі оцінки вартості активів та майна, якими володіє підприємство на певну дату. Позитивна сторона цього підходу в тому, що можливо побачити вартість поточного стану активів та боргів, а негативна – трудомісткість при підрахунках, адже метод вимагає детальної інформації про стан та наявність активів.

Переваги і недоліки методів оцінки вартості підприємства

Метод оцінки	Переваги	Недоліки
Витратний	Можливість здійснення оцінки вартості за поточним станом активів та боргів.	Трудомісткість розрахунків
Порівняльний	Простота і зрозумілість розрахунків. Можливість використання при експрес-оцінці	Потребує складних корегувань до кінцевої вартості і між проміжними розрахунками
Доходний	Враховує майбутні очікування щодо діяльності підприємства та ринковий аспект	Надмірна деталізація діяльності підприємства та особливостей його діяльності

Порівняльний метод використовує метод ринку капіталу, метод угод та метод галузевих компонентів. Від дозволяє визначити вартість акцій через порівняння цін та акцій в аналогічних компаніях. Плюс використання в тому, що метод простий і зрозумілий, а також його можна використовувати при експрес-оцінках. Недолік – потребує складних корегувань до кінцевої вартості і між проміжними розрахунками.

Доходний метод передбачає використання методу капіталізації та методу дисконтованих грошових потоків. Визначає вартість акцій через оцінку вартості майбутніх доходів компанії від її фінансово-господарської діяльності. Переваги використання в тому, що є лише один підхід, який враховує майбутні очікування та ринковий аспект. Недолік це дуже детальне розуміння діяльності та особливостей підприємства.

Підходи до оцінки майна взаємопов'язані. Використання кожного з методів потребує різного обсягу необхідної інформації. Наприклад, доходний метод допускає користування таких коефіцієнтів як капіталізації, дисконтування, що розраховуються за даними ринку. І на ідеальному б підприємстві всі три підходи показали одну і ту ж величину вартості майна підприємства. Але не часто попит і пропозиція знаходяться в стані рівноваги, тому підходи до оцінки майна можуть показувати різні показники його вартості.

Крім того, при виборі методу оцінки вартості конкретного об'єкта (підприємства) необхідно врахувати і дотримуватися таких вимог, а саме:

(1) можливість визначення заставної вартості підприємства при оцінці ризиків невиконання кредитних угод із фінансовими установами;

(2) здійснення прогнозних розрахунків вартості підприємства, тобто оцінка вартості має базуватися не тільки на поточній ринковій кон'юктурі, а й враховувати можливі її зміни у майбутньому;

(3) врахування динаміки розвитку підприємства і галузі в довгостроковій перспективі, тобто врахування факторів, які можуть впливати на здатність

підприємства генерувати дохід в процесі господарської діяльності через 5 – 10 років.

Висновки. На основі проведеного дослідження визначено, зараз жоден із методів оцінки вартості підприємства, його майна не має принципових переваг перед іншими. Оцінювач підприємства може використовувати декілька підходів, які найповніше задовольняють умовам, об'єктам та меті оцінки, наявності та достовірності інформаційних джерел для її проведення.

УДК 658.155

*Слинчук А.С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. УФД-17-маг.
Науковий керівник: д.е.н., доцент Кравченко О.О.*

УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розглянуто рентабельність як основний критерій ефективності функціонування підприємства. Запропоновано комплекс заходів щодо підтримки рівня рентабельності в кризових умовах.

Постановка проблеми. Одним з головних факторів успішної діяльності будь-якого суб'єкта господарювання є його прибутковість, тому окреслення шляхів її підвищення та визначення можливих резервів є пріоритетним завданням особливо в умовах підвищення нестабільності ринкового середовища.

Основні матеріали дослідження. Швидкі політичні та соціально-економічні зміни, посилення кризових явищ у різних галузях суспільного життя, відсутність досвіду в їх подоланні призвели до ще більше загострення цієї проблем. Час вимагає впровадження таких механізмів і методів управління підприємством, які б сприяли підвищенню стійкості господарювання, збереженню прибутковості та успішному подоланню кризових явищ. При цьому, чим раніше виявляється загроза виникнення кризових явищ, тим більш широким є набір антикризових процедур, методів і засобів і тим ефективнішим є їхнє застосування. Підприємства, які працюють в режимі розвитку та отримують прибуток, мають у своєму арсеналі певну сукупність дій, які виступають засобами своєчасної реакції на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Нестабільність ринкової економіки призводить до посилення загрози прояву кризових явищ на підприємствах. Ринкова економіка України є достатньо молодогою та не має досвіду виходу з нестабільних економічних ситуацій, такого як, наприклад, у США, що пережили не одну фінансову кризу. Економіка нашої держави вже тривалий час перебуває в стані невизначеності та непередбачуваності. І перш за все йдеться не стільки про великий, скільки про малий та середній бізнес, який не має достатніх резервних ресурсів та страхових інструментів

для самостійного подолання кризового тиску, який з кожним днем лише посилюється.

Виникнення кризи на підприємствах може набувати різних форм. Залежно від середовища виникнення їх можна розділити на дві основні групи:

- кризові явища, що не залежать від діяльності підприємства (зовнішні, або екзогенні). Такі кризи ще мають назву системних і пов'язані з факторами, що формуються у макроекономічному середовищі, тенденціями, які виникають у світовій економіці, політичною ситуацією в країні, зміною ринкової кон'юнктури, посиленням конкуренції тощо;

- кризові явища, що залежать від діяльності підприємства (внутрішні, або ендогенні). Внутрішні причини пов'язані із ризикованістю стратегій маркетингу, внутрішніми конфліктами, недоліками в організації виробництва, недосконалістю управління, інноваційною й інвестиційною політикою. На мікрорівні криза також може бути пов'язана із скороченням або захопленням конкурентами стратегічної зони господарювання; незбалансованістю обсягу й структури продукції та попиту споживачів; невідповідністю стилю, форм і засобів управління підприємством його наявному статусу, стратегічним цілям господарювання, якості персоналу; невідповідністю грошових доходів видаткам підприємства.

Оскільки на системні кризи суб'єкти господарювання впливати не можуть, а мають лише враховувати їхні появи і наслідки, то одним з першочергових завдань підприємства, яке займається виробництвом і реалізацією товарів чи послуг, є пошук шляхів покращення фінансового стану, як «подушки безпеки», що дозволить вистояти в кризових умовах. При цьому фінансовий стан підприємства характеризується його фінансовою кредитоспроможністю, платоспроможністю і ліквідністю, прибутковістю тощо.

Особливістю сучасної економіки є те, що кризи можуть бути не тільки локалізовані для максимального зменшення їхнього негативного впливу шляхом реалізації державних антикризових програм при ефективній взаємодії з міжнародними фінансовими інститутами, а й виступати як потенційна можливість для вирішити фінансових проблем, подолання фінансових дисбалансів, підйому на якісно новий рівень стабільності тощо.

Для запобігання виникненню кризового стану, підприємству слід вживати такі заходи: здійснювати моніторинг зовнішніх факторів банкрутства; вживати заходи щодо поліпшення фінансового стану; підвищувати рентабельність продукції; скорочувати витрати до допустимого рівня тощо.

З метою забезпечення економічної стійкості підприємству треба здійснювати постійний моніторинг зовнішнього й внутрішнього стану; розробку запобіжних заходів щодо найбільш вразливих місць його тактики і стратегії; розробку планів дій, а також заходів у разі виникнення непередбачуваних ситуацій; впровадження ризикових і нестандартних рішень; координацію всіх дій та контроль.

Крім того, підприємства мають реалізовувати комплекс заходів, спрямованих на підтримку достатнього рівня рентабельності діяльності в кризових умовах. При цьому, слід зазначити, що такий комплекс має передбачати заходи щодо удосконалення маркетингової стратегії підприємства і прискорення обіговості оборотних активів, перш за все, готової продукції. Також необхідно знижувати собівартість продукції за рахунок використання більш дешевої сировини і матеріалів (але достатньо високої якості), впровадження нових технологій виробництва і реалізації продукції тощо.

Функціонування в умовах ринкової економіки завжди супроводжується високою імовірністю виникнення криз, тому підприємствам слід реалізовувати комплекс превентивних заходів, спрямованих на:

(1) відстеження динаміки факторів зовнішнього середовища, які можуть призвести до банкрутства підприємства або мати негативний вплив на рівень рентабельності як окремих видів продукції, так і підприємства в цілому;

(2) покращення фінансового стану підприємства, забезпечення високої платоспроможності та ліквідності його діяльності;

(3) скорочення витрат до припустимого рівня тощо.

Реалізація цих заходів має передбачати створення дієвої системи моніторингу на підприємстві, а також визначати шляхи оптимізації його діяльності, а саме:

(а) постійний моніторинг змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, у тому числі й кон'юнктури на ринках;

(б) визначення «слабких місць» у виробничо-економічній та фінансовій діяльності підприємства;

(в) розробку сценаріїв функціонування підприємства у короткостроковій та довгостроковій перспективі, а також комплексу заходів нівелювання негативних наслідків їхньої реалізації;

(г) розробку та впровадження нестандартних рішень при виникненні загроз.

Ці дії сприятимуть створенню дієвої системи запобігання розвитку кризових явищ і намітити шляхи оптимізації й перспективи розвитку підприємства.

Висновки. Прибутковість (рентабельність) діяльності є основним критерієм оцінки ефективності функціонування підприємства, а також можливостей його «виживання» в кризових умовах, які є об'єктивним явищем, яке супроводжує ринкову економіку. Отримання та збільшення прибутковості підприємств в умовах кризи можливе за своєчасної реакції на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, планування стратегії розвитку та розробки комплексної антикризової програми. Це передбачає розробку комплексу превентивних заходів, спрямованих на забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах кризи.

УДК 336.64

*Сокур Д.Є., ДУІТ, факультет управління і технологій, група УФД-17-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Талавіра Є. В.*

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** Розглянуто задачі стратегічного управління підприємствами, підходи до визначення та вибору ефективної фінансової стратегії підприємств.*

***Постановка проблеми.** Сучасний етап економічного розвитку України робить актуальним питання аналізу фінансового стану корпорацій, а також розробки їх фінансової стратегії. Це пов'язано з великою часткою збиткових підприємств в Україні, а також низькими показниками їх ліквідності і автономії. Успіх підприємства безпосередньо залежить від його фінансового стану, тому необхідно приділяти підвищену увагу цьому аспекту. Основою стабільного положення підприємств і організацій в умовах ринкової економіки є науково обґрунтована фінансова стійкість. Фінансово стійке підприємство, здатне управляти своїми коштами, тим самим забезпечувати безперебійний процес виробництва, здійснювати ефективну реалізацію продукції, прагнути мінімізувати власні витрати задля розширення його основної діяльності.*

***Основні матеріали дослідження.** Багато організацій розуміють значимість фінансової стратегії і керуються цим в своїй діяльності. Фінансова мета має безпосередній вплив на формулювання іншої стратегії (маркетингу, кадрів, інвестицій), і, цим самим, перетворює її на безпосередній фінансовий вибір.*

Цей факт дозволяє виділити фінансову стратегію, як основну, надати їй ознак фінансово-економічних, що буде сприяти досягнення балансу цілей і завдань господарюючого суб'єкта завдяки плануванню всіх сфер його діяльності та виділення його особливостей. Важливо, що в сучасних умовах глобальної економіки виникає необхідність узгодження фінансових стратегій малих підприємств, оскільки їх дії повинні володіти взаємною підтримкою.

Фінансова стратегія – це складна багатофакторно-орієнтована модель дій і заходів, які абсолютно необхідні для досягнення основних цілей в перспективі щодо формування і використання фінансово-ресурсного потенціалу.

Місце і роль фінансової стратегії організації неоднозначно оцінюється в економічній літературі. Найчастіше фінансова стратегія, як інструмент регулювання, використовується в зв'язці з інвестиційною стратегією, оскільки

перспективність і часовий крок інвестиційних рішень тісно пов'язані з фінансовими процесами. Окремі дослідження трактують фінансову стратегію як частину фінансового менеджменту, з чим можна погодитися. Є необхідною розробка фінансових стратегій саме до умов функціонування малих підприємств, оскільки вони роблять істотний внесок в економіку країни.

Досліджуючи порядок формування стратегій, можна сказати, що фінансова стратегія є основною стратегією, оскільки забезпечує (за допомогою фінансових інструментів, методів фінансового менеджменту тощо) реалізацію базових стратегій. Завдання реформування вітчизняного бізнесу передбачають вирішення взаємопов'язаних проблем формування стратегії і впровадження нового якісного рівня управління фінансами підприємств на базі досягнення і реалізації конкурентних переваг.

Цілі фінансової стратегії забезпечується комплексом допоміжних фінансових завдань, представлених в конкретних програмах. З огляду на зміни в кон'юктурі та основні тенденції розвитку фінансових ринків, інноваційний рівень фінансових інструментів, за допомогою яких здійснюють свою діяльність підприємства, їх вагому залежність від руху макроекономічних і соціально-політичних процесів, потрібно сформулювати низку напрямків формування програм і проектів щодо реалізації фінансової стратегії:

- визначення пріоритетних ринків і цільових ринкових сегментів;
- аналіз і обґрунтування стійких джерел фінансування;
- розробка інвестиційної програми на довгостроковій основі, яка повинна бути узгоджена з пріоритетними видами ведення бізнесу, які обумовлені загальною стратегією компанії;
- створення умов на майбутнє з підтримки поступального зростання ринкової вартості організації;
- розроблення, з позиції стратегії, програми ефективного централізованого управління фінансами в поєднанні з обґрунтованою децентралізацією інших управлінських функцій;
- прогностичні розрахунки фінансових індикаторів економічної безпеки і стійкості при стратегічному плануванні діяльності.

Є очевидним, що запорукою виживання і розвитку підприємства є його міцне становище на ринку. Щоб воно могло ефективно функціонувати і розвиватися, йому потрібна стійкість грошових потоків, достатніх для розрахунків з постачальниками товару і капіталу, працівниками, державою.

Тому розробка фінансової стратегії щодо виходу з кризи, повинна знаходитися в повній згоді зі стратегічним завданням – максимізація ринкової вартості бізнесу. Для визначення ринкової вартості бізнесу можуть оцінюватися чисті активи підприємства.

У результаті, кінцевою метою розробки фінансової стратегії підприємства є побудова ефективної системи управління фінансами, спрямованої на досягнення стратегічних і тактичних цілей його діяльності.

Спрямування фінансової стратегії господарюючого суб'єкта повинно бути спрямоване на вирішення таких стратегічних завдань, як: оптимізація прибутку, зростання вартості чистих активів (максимізація ринкової вартості бізнесу), оптимізація структури капіталу і формування інвестиційної привабливості підприємства.

1 група. Стратегія оптимізації прибутку передбачає: відмову від випуску збиткової продукції; підвищений контроль за рентабельністю; перепідготовку кадрів; підвищення відповідальності за розрахункові дані; податкове планування.

2 група. Стратегія підвищення ліквідності активів включає: оцінку вартості чистих активів; продаж неліквідних активів; стягнення дебіторської заборгованості; продаж / здачу в оренду не площин, які не використовуються.

3 група. Стратегія оптимізації структури капіталу реалізується через: капіталовкладення за рахунок власних коштів; реструктуризацію боргів; фінансування власником; залучення зовнішніх інвесторів; використання лізингу.

4 група. Стратегія поліпшення систем обліку і контролю за витратами передбачає: впровадження систем комп'ютерного контролю витрат; розробку і впровадження облікової політики; зменшення накладних витрат; ведення фінансового аналізу діяльності підприємства; впровадження процесу бюджетування.

Висновки. Фінансова стратегія займає важливе місце серед інших функціональних стратегій, без її ефективної реалізації неможливо впровадити будь-які інші стратегії, такі як: корпоративні, конкурентні, функціональні.

Одним з головних завдань, які стоять перед фінансовою стратегією, виступає розробка оптимальної структури капіталу підприємства. Стратегія щодо оптимізації структури капіталу повинна бути націлена на досягнення певного балансу щодо співвідношення боргу і власності (що і досягається зростанням вартості чистих активів), мінімізацію витрат на залучений капітал і, в кінцевому рахунку, максимізацію ринкової вартості бізнесу.

УДК 336.66

Стасюк О.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. УФД-17-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Талавіра Є. В.

УПРАВЛІННЯ ОПЛАТОЮ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. Розкрито сутність та функції заробітної плати, механізму організації оплати праці в сучасних умовах. Наведено основні складові управ-

ління системою оплати праці, їх характеристика та напрями вдосконалення оплати праці на підприємстві.

Постановка проблеми. Заробітна плата є об'єктом наукових економічних досліджень протягом багатьох століть. В сучасних умовах зростає актуальність питань щодо вдосконалення управління оплати праці на підприємстві.

Основні матеріали дослідження. Заробітна плата – це винагорода, яку роботодавець виплачує працівнику за виконану ним роботу, та яка розраховується, зазвичай, у грошовому вимірі. Розмір зарплати буде залежати від того, які умови та складність роботи, що виконуються, професійні якості та результати роботи працівника.

Як соціально-економічна категорія заробітна плата має здійснювати такі функції:

- відтворювальна – як джерело відтворення робочої сили та як засіб залучення людей до праці;
- стимулююча – встановлюється залежність рівня зарплати від кількості, якості та результатів праці;
- регулююча – розподіляються та перерозподіляються кадри по регіонах країни, галузях економіки, враховуючи ринкову кон'юнктуру;
- соціальна – забезпечується соціальна справедливість, однакова винагорода за однакову працю.

Якщо порівнювати мінімальну заробітну плату в Україні та світі, то можемо сказати, що станом на 1 січня 2018 р. найвищий рівень мінімальної зарплати у Люксембурзі, який складає 1999 євро на місяць. Мінімальну зарплату, яка перевищує 1,3 тис. євро мають такі країни, як: Німеччина, Франція, Нідерланди, Ірландія, Бельгія та Великобританія. В США рівень мінімальної зарплати складає 1192 євро на місяць.

Найнижчий рівень мінімальної зарплати в країнах ЄС припадає на такі країни, як: Румунія – 275 євро та Болгарія – 235 євро. На жаль, Україна в цій статистиці відстає навіть від найбідніших країн. В Україні мінімальна зарплата складає лише 115 євро на місяць.

Прожитковий мінімум для працездатних осіб в Україні з 1 січня 2018 р. складає 1762 грн., з 1 травня цей показник складатиме 1841 грн., а з 1 грудня – 1921 грн. Верховною Радою України було встановлено мінімальну зарплату на 2018 р., яка з 1 січня 2018 р. склала 3723 грн. (за місяць) та 22,41 грн. (за годину).

Згідно з висновками консалтингової компанії в галузі управління «Нау Group», яка проводила огляд ринку зарплат і компенсацій в Україні, загальні підходи до оплати праці персоналу на вітчизняних підприємствах почали наближатися до міжнародних. Для прийняття рішення щодо збільшення окладу головними факторами виступили результати та продуктивність. В сучасних умовах все більше компаній підвищують заробітну плату, виходячи з показників ефек-

тивності та продуктивності праці. Це робиться для мотивації співробітників робити більші індивідуальні результати і, виходячи з цього, отримувати більшу зарплату. Напрямки щодо удосконалення оплати праці напряму пов'язані зі складовими управління системою оплати праці, які показані на рис. 1.

Бюджет оплати праці – документ про планове розміщення та використання людських ресурсів, які необхідні для досягнення цілей організації. Оцінка системи оплати праці потрібна для того, щоб проаналізувати її ефективність, здатність приносити додану вартість, і відповідність існуючих та майбутніх потреб підприємства.

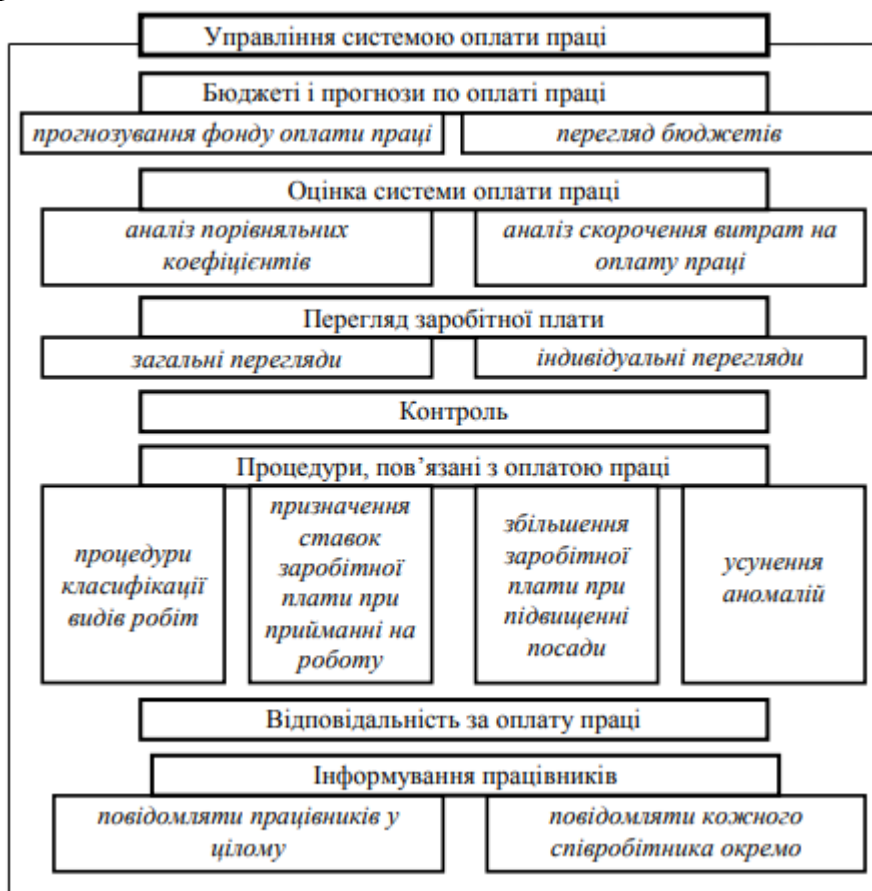

Рис. 1. Складові управління системою оплати праці

Загальні перегляди зарплати приводять до підвищення оплати праці всім працівникам, спираючись на ринкові зміни чи зростання вартості життя. Індивідуальні – призводять до підвищення зарплати окремим працівникам, спираючись на показники роботи та навички.

Контроль щодо реалізації політики оплати праці є моніторингом оплати праці та кадрової стратегії підприємства.

Процедури, пов'язані з оплатою праці – це процедури управління винагородою. Вони включають методи встановлення оплати, коли працівника призначають на посаду.

Відповідальність за оплату праці припускає удосконалення та приведення у відповідність повноважень і відповідальності менеджерів за прийняття рішень по оплаті праці й розподілу винагород між працівниками свого підрозділу.

Інформування працівників полягає в тому, щоб повідомити всіх працівників політику і практику виплати винагороди в організації та кожному розповісти про те, як саме ця політика впливає на них особисто.

Висновки. Оплата праці є важливим показником економічного господарювання. Зарплата залежить від ефективності виробництва, продуктивності праці та є індикатором, який визначає життєвий рівень працівників.

Для удосконалення управління системою оплати праці необхідно дотримуватись деяких рекомендацій, а саме: індексація зарплати повинна максимально компенсувати ріст цін; потрібно приділити увагу системі преміювання, адже вона може бути направлена на стимулювання росту виробітку; потрібно чітко встановити відповідність між об'ємом витрат праці та розміром його оплати в конкретних умовах.

УДК 336.743

Сташко А.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ФІБС-17(3), д.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрєєва О.В.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Анотація. В роботі проаналізовано стан та тенденції розвитку валютного ринку України, приділено увагу факторам, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку національної економіки – це етап галопуючої інфляції, мінімальних темпів росту обсягів виробництва, достатньо високого рівня безробіття. Всі перелічені негативні явища віддзеркалюються на валютному ринку, приводячи його до нестабільного стану.

Основні матеріали дослідження. Валютний ринок є однією із ланок міжнародної валютної системи. Валютний ринок забезпечує зв'язок між національним та світовим фінансовим ринком. Для України валютні відноси-

ни є одним із головних аспектів для піднесення української економіки на міжнародній арені.

Особливістю валютного ринку базується в тому, що він має всі ознаки звичайного ринку: комунікація та інфраструктура, попит та пропозиція, об'єкти та суб'єкти.

Валютний ринок як одна з основних ланок міжнародної валютної системи є складним і постійно працюючим економічним організмом, де відбуваються надважливі конверсійні валютні операції, створюється підґрунтя для вдалої міграції капіталу.

Сучасний етап розвитку національної економіки – це етап галопуючої інфляції, мінімальних темпів росту обсягів виробництва, достатньо високого рівня безробіття. Всі перелічені негативні явища віддзеркалюються на валютному ринку, приводячи його до нестабільного стану.

Стрибокоподібні зміни курсу валюти, галопуюча інфляція, адміністративний тиск на умови обміну валюти, військові дії на Сході України, надвеликі девальваційні очікування і надмірні спекулятивні інтереси гравців валютного ринку – це основні фактори дестабілізації роботи валютного ринку і девальвації гривні.

Починаючи з 2014 р. на валютному ринку України відбулися потужний девальваційний тиск та знецінення гривні до долара США на 63%. Неспроможність контролювати та стабілізувати ринок з боку регулятора спричинило появу і розквіт «чорного» ринку. На початку 2014 р. НБУ підтримав політику плаваючого курсу. З точки зору побудови в Україні дійсно ринкової економічної моделі розвитку – це вірний і важливий крок, але в економічних і політичних умовах 2014 р. він спричинив стрімке зниження курсу національної валюти.

З 2015 р. на валютному ринку України спостерігається певна сезонність. Протягом трьох останніх років в перші місяці року зростає попит на валюту, зокрема з боку імпортерів, до інтересів імпортерів приєднуються інтереси спекулянтів валютного ринку, через що тимчасово посилюється девальваційний тиск на курс національної валюти.

Наприкінці 2016 р. також сформувався підвищений попит на іноземну валюту, що призвело до девальвації гривні з 26,4 грн за долар до 27,7 грн. за долар протягом двох тижнів. Своєчасні адміністративні заходи регулятора щодо спекулятивних агентів валютного ринку і своєчасні валютні інтервенції могли б залишити курс гривні на рівні 26 грн.

Протягом 2017 р. гривня зміцнилась майже на 4% за рахунок експортної виручки та зниженню активності імпортерів, що призвело до збільшення резервів України. Саме в 2017 р. НБУ провів ряд заходів, що дозволило долару залишитися на рівні 26 грн., що дозволяє уникнути волатильності. Але в

кінці 2017 р. логіка сезонних валютних коливань повторюється і повторюється неквапливість дій регулятора. Результат – гривня починає падати, розхитуються «девальваційні» гойдалки і курс переходить межу 28 грн. за долар.

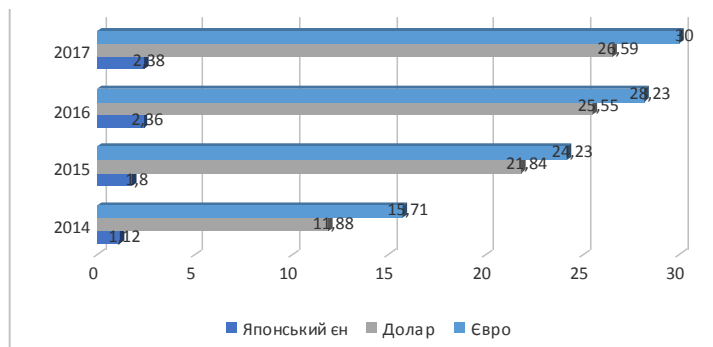

Рис. 1. Динаміка середньозваженого курсу на міжбанківському ринку України

Слід розуміти, що здешевлення гривні вигідна, в першу чергу Кабміну та експортерам. Держава отримує більше коштів до бюджету, а експортери – валюти за свої товари. Але економіка потребує стабільного курсу. Багато фінансових експертів стверджує, що найвигіднішими коливаннями курсу є 5% (2,5% вгору та вниз). В цьому випадку і експортери та імпортери отримують власний дохід. У банків немає ризику на іноземні депозити. Населення відчуває себе спокійно та не скуповує долари. Якщо коливання перевищують 5%, то створюються проблеми для всіх верст населення.

Якщо взяти до уваги фактор сезонності та ділової активності можна очікувати у 2018 р. укріплення гривні. Національний банк України планує утримувати курс гривні без застосування нових адміністративних обмежень (адже золотовалютний резерв становить 19,906 мільярдів доларів, що дасть змогу виходу на валютний ринок з інтервенціями).

Одним із основних факторів зміни валютного курсу в Україні – політичні катаклізми. Якщо вони будуть відсутні, то гривня зможе укріпитися. Є такий фактор, як валюта від трудових мігрантів. За даними МОМ за 2017 р. обсяг коштів від трудових мігрантів перевищив 400 мільярдів доларів, таким чином люди позбуваються валюти, а імпортеру не потрібно її.

Висновки. Девальваційні процеси гривня переживала завжди, проте події на політичній арені та соціальна ситуація в країні, що триває з 2014 р., призвела до капітального занедбання економіки у всіх сферах.

У девальвації валютного курсу гривні є і позитивні сторони, а саме: привабливість для іноземних інвесторів, що за незначні вклади можуть організувати створення своєї діяльності. Також для населення, що встигли завчасно купити валюту, а потім швидко її продали.

Ситуація дійсно не втішна на валютному ринку, однак поступово економіка переходить на новий етап, етап піднесення, хоча на початку 2018 р. спостерігалась здешевлення гривні. Регулятор стверджує, що фундаментальних причин для девальвації немає, а падіння гривні пов'язане з сезонним фактором. Проте експерти прогнозують на період 2018 р. при сприятливих умовах курс долара буде триматися на рівні 28,41 гривні за долар. Проте існує багато факторів, які можуть вплинути на зростання курсу до 32,14 гривні за долар. На це може вплинути рівень інфляції, пауза у співпраці з МВФ, політичні ризики, пов'язані з виборами у 2019 р. та події на міжнародному ринку.

Для покращення стану валютного ринку потрібно провести ряд адміністративних та економічних заходів. НБУ має розробити систему заходів врегулювання, що дозволить швидко реагувати на коливання валютного курсу. Стимулювати експорт та забезпечити рівновагу платіжного балансу. Підвищити стан довіри населення до банківської системи України. Також, слід провести роботи з моніторингу валютних ризиків та удосконалити механізми контролю та протидії щодо спекулянтів на валютному ринку.

УДК 338.246.025.88

Сташко А.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ФіБС-17(3), д.ф.н.

Науковий керівник: д.е.н., доцент Кравченко О.О.

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРИВАТИЗАЦІЙНИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНИ

Анотація. Проведено аналіз приватизаційного ринку України, визначено особливості регулювання ринку приватизаційних паперів. Запропоновано заходи щодо оптимізації приватизаційних процесів в Україні.

Постановка проблеми. В економічно розвинутих країнах процеси перетворення державних підприємств у приватні почали набирати оберти з початку 1980-х рр. XX ст. Передбачалося, що в результаті таких перетворень буде досягнутий комплекс цілей, основними з яких є такі: (1) підвищення ефективності економіки за рахунок передачі, перш за все, збиткових підприємств у приватну власність; (2) зменшення дефіциту державного бюджету в результаті зменшення потреби у фінансуванні збиткових підприємств; (3) зменшення тиску держави на ринковий механізм і, тим самим, сприяння розвитку конкурентної економіки; (4) заохочення працівників підприємств, що підлягали приватизації, до

купівлі їх акцій і збільшення кількості індивідуальних акціонерів; (5) отримання політичних вигід.

В Україні головною метою приватизації проголошувалося усунення монополії державної власності в національній економіці, а також забезпечення оптимального співвідношення між приватною та державною власністю. Однак в державі приватизаційний процес протікає достатньо повільно через комплекс суб'єктивних і об'єктивних перешкод, що суттєво зменшує можливості не тільки фінансування державних підприємств, а й забезпечення створення повноцінно ринкової економіки. Це обумовлює необхідність дослідження процесів приватизації в Україні, у тому числі й його правового регулювання.

Основні матеріали дослідження. Для незалежної Україні питання приватизації займає одну із головних ніш для формування та розвитку фондового рику.

Питання приватизації постало ще у 1970 – 1980 рр., оскільки державний сектор загрожував активному розвитку економіки. Тому, розвинені держави запровадили новий курс економічної політики. Так, протягом 1980-х рр. («першої хвилі приватизації») у Великобританії було приватизовано 16 великих державних корпорацій, а у Франції – 15 великих державних корпорацій. Масштабних змін у секторі державного майна зазнали такі держави, як Німеччина, Ізраїль, Італія тощо. Результатом цього стало те, що розпорошення власності, за зауваженням Б. Гаврилішина, стало панівною тенденцією у розвинутих країнах. Це також призвело до пришвидчення процесу розпорошення власності через створення акціонерних товариств на базі приватизованих підприємств. Так, під час «першої хвилі приватизації» у Франції кількість індивідуальних інвесторів зросла у 6 раз до 6 млн. осіб, в Англії – до 11 млн. осіб. Це привело до докорінних змін у механізмі реалізації приватної власності, його структурної перебудови.

В Україні домінувала саме державна власність, як і в більшості країн, що входило до складу колишнього СРСР. І хоча вважається, що державна власність є менш ефективною порівняно із приватною, в Україні виробництво промислової продукції більше ніж у чотири рази перевищувало її виробництво у США.

Після розпаду СРСР в Україні постала задача створення ринкової економіки, вирішення якої є неможливим без реформування власності. Це передбачало зменшення частки виробничого потенціалу державних підприємств до рівня, прийнятого у розвинутих країнах (не більше 33%).

Як і в більшості посткомуністичних країн, таке реформування здійснювалося шляхом приватизації частини державних підприємств. Ситуація ускладнювалася тим, що Україна не могла використати метод приватизації розвинутих країн, а саме: продаж акцій на фондовому рику, якого не існувало на той час. Крім того, після проведення горбачовської лібералізації державного сектора, по всіх

постсоціалістичних країнах почала зароджуватись та розвиватись тіньова економіка.

На початку 90-х рр. Україна не мала інститутів, які ефективно управляли процесами приватизації, тому, приватизація майна в основному здійснювалась в закритих та некомерційних формах. Була застосована сертифікатна модель приватизації, що, в свою чергу, не дозволяло залучувати сторонні інвестиції. Держава передбачала передання державного майна у користування громадянам України. Тому було розроблено специфічний вид платежу – приватизаційний ваучер – особливий вид державних цінних паперів, який засвідчував право громадянина на безоплатне одержання у процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду, земельного фонду.

Випуском приватизаційних паперів займався Кабінет Міністрів України відповідно до Державної програми приватизації згідно з ст. 5 Закону України «Про приватизаційні папери». Отримати приватизаційний папір мав кожен громадянин України, номінальна вартість була однаковою для кожного громадянина. Видача відбувалась Ощадбанком України. Хоча за даними Ощадбанку було зазначено, що населення не бере активної участі в приватизаційних процесах.

Саме неузгодженість цілей та завдань приватизації з концепціям економічних, соціальних та інноваційно-інвестиційних реформ стала причиною того, що ринок приватизації в Україні займає лише 0,01% всього ринку цінних паперів. Для вирішення цієї проблеми був розроблений законопроект «Про приватизацію держмайна». Метою цього законопроекту є забезпечення конкуренції серед покупців, збільшення кількості інвесторів та захист їх прав.

Основним інститутом, що регулює процеси приватизації в Україні, є Фонд державного майна. За 26 років існування він забезпечив роздержавлення біля 130 тис. об'єктів державної власності. Це сприяло отриманню інвестиційних і бюджетних надходжень на суму 118,5 млрд грн, з них за рахунок приватизації – 64,2 млрд грн. На найближчу перспективу Фондом визначено такі завдання: закінчення малої приватизації, активізація запровадження проектів зеленої енергетики шляхом продажу або передачу в оренду об'єктів державного майна під ці проекти, удосконалення нормативно-правової бази щодо приватизації та оренди державного майна, впровадження його продажу та оренди через систему ProZorro, продажі, а також залучення ефективних інвесторів за рахунок прозорих і відкритих продажів.

У 2018 р. Фонд державного майна України планує продати «Одеський припортовий завод», «Центренерго», «Турбоатом», 6 енергетичних компаній, «Аграрний фонд», «Державну продовольчо-зернову корпорацію України» та

низку об'єктів малої приватизації. За рахунок цього плануються надходження у сумі 22 млрд грн, що перевищує від всіх надходжень до бюджету за весь 2017 р., а саме 117,1 млрд грн.

Висновки. На основі проведеного дослідження визначено, що приватизаційні процеси в Україні тривають досі. За цей період приватизаційні інтенсивність процесів змінювалася через політичні, соціальні та економічні фактори. Також змінювались цілі, завдання, методи та способи приватизації. В Україні було обрано сертифікатну модель приватизації. Це вимагало для реалізації цієї моделі певного механізму приватизації. Фонд державного майна регулював державну політику приватизації.

Досвід постсоціалістичних країн свідчить, що для покращення умов здійснення підприємницької діяльності потрібно здійснювати залучення іноземних інвестицій. Для України це особливо актуально в сучасних умовах, коли вітчизняні капіталовкладення відновлюються досить повільно. Одним із факторів, що сповільнює розвиток приватизаційних процесів, є неефективна державна регуляторна політика.

Для оптимізації приватизаційних процесів, потрібно здійснити низку заходів, а саме: підвищення прозорості процесу приватизації; відкритість інформації про приватизаційний об'єкт; забезпечення реальної конкуренції; удосконалення чинних нормативно-законодавчих актів для здійснення приватизації.

УДК 331.56

Федчун В.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. УФД-17-маг.
Науковий керівник: д.е.н., професор Богомолова Н.І.

ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджено рівень безробіття в Україні. Показано, що неможливість нормального працевлаштування призводить до відтоку населення за кордон. Визначено напрями комплексного вирішення проблеми відтоку населення.

Постановка проблеми. Будь-які економічні кризи, які супроводжуються спадом виробництва і не залежать від причин виникнення кризи, призводять до зниження купівельного попиту і формування у підприємств дефіциту коштів на реалізацію різних проектів. У цьому випадку виробники змушені економити і скорочувати своє виробництво, використовуючи один з найпоширеніших способів економії – скорочення робочого персоналу. Це призводить до скорочення робочих місць і збільшення рівня безробіття, яка є важ-

ливим явищем, що характеризує макроекономічну нестабільність з циклічним характером розвитку. Економічні кризи, які виникають періодично, не тільки збільшують рівень безробіття, а й знижують попит на працю. В результаті цього виникає ситуація, коли працездатні громадяни обирають не роботу на підприємстві з низькою заробітною платою, а перебування вдома на допомогу з безробіття, що призводить до застою процесу відновлення економіки, оскільки спостерігається відсутність кваліфікованих кадрів. З іншого боку, наслідком такої ситуації стає і відтік кваліфікованого і найбільш економічного активного населення на роботу за кордон. Це стало домінуючим трендом в Україні протягом останніх років, що вже зараз має негативні соціально-економічні наслідки (дефіцит кваліфікованих робітників тощо). Тому проблема безробіття в Україні є надзвичайно важливою, для вирішення якої необхідно проводити цільові дослідження причин виникнення для вироблення комплексних заходів для її вирішення.

Основні матеріали дослідження. У сучасному світі проблема зайнятості населення набуває особливої гостроти. Проблема зайнятості та безробіття є характерним явищем як для розвинених держав, так і для тих, що розвиваються. Безробіття є соціально-економічним явищем, яке породжується фактором участі населення в створенні корисного для суспільства продукту і відображає стан незайнятості працездатного населення через об'єктивні чи суб'єктивні причини. Економічна система, створюючи додаткове число робочих місць, дозволяє збільшити кількість суспільного продукту і тим самим більшою мірою задовольнити матеріальні потреби населення. Слід зазначити, що проблема безробіття і зайнятості є, перш за все, соціальною проблемою, оскільки її наслідками є соціальна напруженість, зниження трудової активності, збільшення соціальної диференціації і виникнення криміногенних ситуацій.

В Україні ситуація із зайнятістю населення є однозначною. З одного боку, за даними Державної служби статистики України, на кінець 2017 р. рівень безробіття знизився до 9,5% (у 2016 р. він склав 9,7%). З іншого боку, такий рівень безробіття є одним з найвищих не тільки в Європі, а й у світі. Ця ситуація ускладнюється тим, що в Україні один із найвищих рівнів безробіття серед молоді до 25 років. Так, у 2017 р. безробітних серед громадян до 25 років було зареєстровано 262,0 тис. чол., тобто рівень безробіття серед молоді складає 18,9%, що перевищує середній рівень майже у 2 рази; серед громадян віком 25-29 років безробітними були 259,8 тис. чол. або 11,3% (рис. 1). Неможливість працевлаштування за фахом, а також низький рівень заробітної плати призвели до того, що за даними соціологічних досліджень понад 40% українців намагаються працевлаштуватися за кордоном (в країнах ЄС, Російській Федерації тощо), а 35% – мають наміри залишитися там на постійне проживання. Ці показники ще вищі серед молоді – 68% та 54% відповідно. І

найгіршим у цій ситуації є те, що виїхати з України намагаються найбільш кваліфіковані робітники, люди з вищою освітою, а також економічно активне населення.

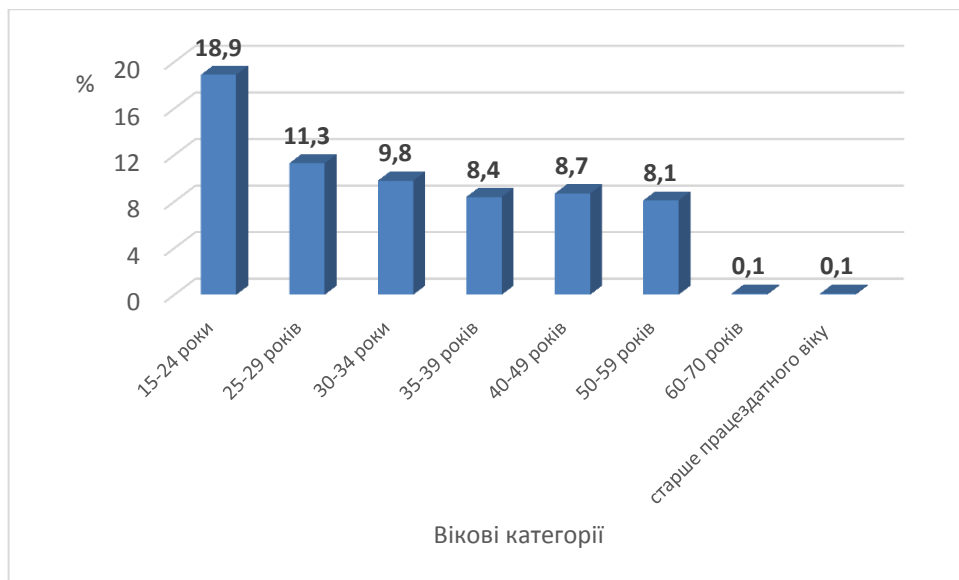

Рис. 1. Рівень безробіття в Україні за віковими категоріями у 2017 р.

Наслідком цього буде не тільки економічні проблеми, а й подальше загострення демографічних, пов'язаних із старінням населення. Так, за оцінками експертів вже зараз за кордоном працюють майже 10 млн чол, з них в країнах ЄС – понад 3,5 млн чол, в Російській Федерації – понад 3,0 млн чол, у США та країнах Азії – близько 2 млн. чол. І хоча в уряді вважають, що в Україні трудових ресурсів достатньо, особливо на фоні скорочення промислового виробництва, тенденції зменшення корінного населення можуть стати безповоротними, що призведе до депопуляції території України.

Однією з головних причин високої трудової еміграції є дуже низький рівень заробітних плат і відсутність реальних перспектив щодо їхнього зростання через значне погіршення соціально-економічної ситуації в країні. Так, за даними Державного комітету статистики у січні 2018 р. середня заробітна плата склала 7711 грн або 221,64 євро на місяць, в Києві – 11668 грн або 336,35 євро (для порівняння в Польщі мінімальна заробітна плата у січні 2018 р. склала 2100 злотих або понад 17 тис. грн за курсом НБУ, а у Варшаві середня заробітна плата склала 5739 злотих або понад 48 тис. грн за курсом НБУ). Навіть у сусідніх країнах (Російській Федерації, Білорусі, Молдові) рівень заробітної плати вищий, ніж в Україні. Саме це у найближчі роки і визначатиме спроможність відновлення національної економіки. За даними соціологічних опитувань, зокрема проведених Center for Insights in Survey

Research, майже 30% українців вважають безробіття і низький рівень оплати праці одними з найбільш важливих факторів, що негативно впливають на соціально-економічний розвиток держави.

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що саме високий рівень безробіття і низька оплата праці будуть виступати факторами гальмування розвитку національної економіки через трудову еміграцію і від'їзд висококваліфікованого і економічно активного населення України. Вирішувати цю проблему необхідно комплексно, при цьому основний акцент має бути зроблений на (1) підвищення ефективності національної економіки, що передбачатиме як відновлення промислового потенціалу, так і сприяння розвитку малого та середнього бізнесу; (2) зростання соціального благополуччя (захищеності) населення України; (3) реформування системи початкової, професійно-технічної та вищої освіти з урахуванням сучасних вимог ринку праці.

УДК 336.7

*Харченко С.М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. УФД-17-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрєєва О.В.*

АНАЛІЗ РИНКУ КАРТКОВИХ ПРОДУКТІВ

Анотація. Проаналізовано переваги та недоліки карткових продуктів. Проаналізовано ринок карткових продуктів та перспектив його розвитку.

Постановка проблеми. За останні роки пластикові карти є обов'язковою складовою нашого життя, кожен банк працює з приватними особами, що дає змогу користуватися низкою банківських карток. З кожним днем за допомогою банківської карти можна зробити більше операцій. Ще кілька років тому картка асоціювалася в розумінні споживача з можливістю зручного способу здійснення покупок без необхідності використовувати наявні грошові кошти. За допомогою карток сьогодні можна сплачувати мобільний зв'язок, отримувати доступ до дистанційного управління банківськими рахунками, використовувати великий сегмент бонусних та дисконтних програм.

Основні матеріали дослідження. На даний момент спостерігається досить велика конкуренція серед банків щодо боротьби за нові ринки банківського карткового бізнесу. Серед клієнтів зацікавлення проявляється у надійному і зручному засобі розрахунку. Це дає стимул діяльності банків у наданні різноманітних якісних послуг і продуктів. Маючи платіжну карту клієнти можуть отримувати пенсію чи заробітну плату, розраховуватися через POS термінал, робити замовлення та оплачувати послуги, здійснювати перекази та платежі. Банківська платіжна картка – це пластиковий ідентифікаційний

засіб, за допомогою якого власнику дається можливість здійснювати безготівкові операції, послуги та отримувати готівкові гроші. Платіжні карти можна віднести на різні сегментні класи, такі як: MasterCard, Visa, American Express. Зустрічаються ще такий тип як Platinum, це дає змогу клієнтам вибору свого статусу в банку. Таким чином вибір платіжної карти дає можливість клієнту у виборі додаткових послуг по своїх картах, таким як, наприклад: додаткової карти, отримання від банку персонального менеджера, можливості першочергового обслуговування та ін. Сьогодні банківські картки виступають основним показником електронних банківських систем, та все з більшою активністю витісняють звичні чекові книжки та готівку. Маючи платіжну карту, власник має переваги перед готівкою такі, як: при втраті платіжної карти є можливість зберегти власні кошти, достатньо заблокувати свою карту за допомогою дзвінка до банку; зручний розрахунок за послуги чи товари як в Україні, так і за її кордоном тощо, при розрахунках за кордоном здійснюється автоматична конвертація за вигідним курсом для клієнта, а також не слід забувати, що можна контролювати свої розрахунки. Варто зазначити, що нині додалась можливість розраховуватися платіжною карткою, не виходячи з дому.

До недоліків платіжних карт належить: не достатньо розвинутий ринок послуг у малих містах та селах. Знаходячись на етапі розвитку, це призводить до того, що послугами платіжних карток можуть скористатись не всі споживачі, а це призводить до певного дискомфорту для користувача. Слід не забувати, що в малих містах діє мала конкуренція серед банків, а це призводить до прив'язки до певного банку. Також недоліком є те, що певні типи карт можуть обслуговуватись в певних банкоматах. Надписи у вигляді наклейок на банкоматі показують який тип карт можна використовувати. Також до недоліків платіжних карт можна віднести такі фактори як:

- вплив механічних чи природних чинників, що з результатом призводить до збою при розрахунках чи навіть до непрацездатності карти.
- при втраті або крадіжці платіжної карти, деякі банки беруть плату за випуск нової карти;
- можливість злому хакерами, перехоплення даних за допомогою розрахунку через Інтернет. Дана ситуація може призвести до втрати коштів власника платіжної карти
- прийняття Національним банком України статусу «банкрутство» може призвести до замороження активів, що в свою чергу призведе до тимчасового блокування грошових коштів до відшкодування.

За використання банківські карткові продукти можна поділити на готівкові розрахунки та безготівкові. Якщо за допомогою платіжної карти було зроблено розрахунок по POS терміналу, то така операція називається безготівковою. Найпоширенішими транзакціями серед користувачів банківськими пос-

лугами є зняття готівки через банкомат, що становить більше ніж 55%, та операції по зняттю готівки через каси банку більше ніж 35%. Дану популярність можна пояснити тим, що у мережі банку та партнерів немає комісії за зняття готівки, а з іншої сторони – жодна банківська установа не може надати достатню мережу банку та партнерів для своїх клієнтів.

Основними за випуском платіжних карт є «КБ ПРИВАТБАНК», станом на 1 лютого 2018 р. він випустив понад 5 321 540 карт, «Альфа-Банк Укрсоцбанк» – 4 657 842 карт, «Райффайзен Банк Аваль», – 4 099 952 карт, «Ощадбанк» – 3 225 485 карт, «Укрексімбанк» – 1 965 486 карт, «Укргазбанк» – 1 321 500 карт, «ОТП Банк» – 1 100 075 од. карт та ін.

Слід зазначити, що згідно з перевіркою НБУ, зі зростанням безготівкових розрахунків – за 2017 р. на 31,5%, та обсягом на 45,1% (у порівнянні з минулим роком) збільшується і сама кількість платіжних карт. За 2017 р. їх кількість збільшилась на 3,9% та на січень 2018 р. склала 59,9 млн шт. (зростання на 7,6%). У свою чергу розповсюдження еквайрингу в торгово-сервісних мережах, за 2017 р., зросла на 27,8 тис. (на 19,1%, у порівнянні з 2016 р.) і становила 173,8 тис. од. Станом на 01.01.2018 р. мережа платіжних терміналів уже налічувала 252,1 тис, що у порівнянні з минулим роком зросло на 15%, а це на 33,1 тис більше ніж станом на минулий рік. Кількість платіжних терміналів зі співвідношенням до населення України на кінець 2017 р. становить приблизно 6 тис. шт. на 1 млн населення. Наведені цифри – це відображення загальної тенденції ринку пластикових карток, тенденції до зростання обсягів емісії карток (переважно середнього та масового класу), обсягів безготівкових розрахунків, обсягів платежів за допомогою карток та зміцнення платіжної інфраструктури. Зауважимо, що одночасно з масовим використанням карток, зростають і комісійні винагороди комерційних банків для фізичних і юридичних осіб по обслуговуванню карткових продуктів.

Висновки. Встановлено, що банківські карти це найбільш популярний, актуальний і безпечний вид розрахунку з можливістю здійснювати грошові операції цілодобово. Ринок банківських карткових продуктів в Україні знаходиться в стадії розвитку та швидкого зростання, а карткові технології проникають у різні соціально-економічні сфери, що підтверджує їх доцільність, надійність і високу ефективність. На жаль, в Україні ще спостерігається негативна ситуація коли вільно розрахуватися картою можливо лише у великих містах. Але цей недолік фінансових послуг буде подоланий в найближчому майбутньому завдяки розвитку платіжної інфраструктури.

З урахуванням загальної тенденції прискорення швидкості розрахунків, сучасних тенденцій збільшення Інтернет-ринку і задля пошуку зручних сервісних рішень щодо банківських пропозицій, виникає необхідність подальшого впровадження, активного розвитку та популяризації послуги Інтернет-

банкінгу. За допомогою Інтернет-банкінгу можна легко контролювати рух коштів по платіжній карті, сплачувати послуги чи сервіси, а також робити перекази, не виходячи з дому, чи навіть робити перекази за допомогою мобільного додатку.

УДК 336.67

*Хоменко О.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. УФД-17-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Соколова Е.О.*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто ключові аспекти управління фінансовими ресурсами підприємства за умови ринкової економіки, визначено основну мету та шляхи покращення управління фінансовими ресурсами.

Постановка проблеми. Проблема ефективного використання фінансових ресурсів завжди займає одне з провідних місць поміж актуальних проблем економіки. Тому підприємствам необхідно правильно визначити свою стратегію та тактику діяльності на ринку. Важливість управління фінансовими ресурсами полягає з позиції раціонального використання та формування ресурсів для забезпечення рівномірності і ритмічності процесу виробництва і збуту продукції з метою підвищення ефективності діяльності та збільшення отриманого прибутку.

Основні матеріали дослідження. За умови переходу до ринкових відносин, зважаючи на виникнення особливостей становлення ринку в Україні, складні тенденції в реалізації методів та заходів державного регулювання в економіці в перехід до ринкових відносин, виникає потреба пильної уваги, як до теорії так і до практики управління фінансовими ресурсами підприємства.

Фінансові ресурси підприємства – це сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на певну дату у процесі реалізації продукції, основних і оборотних засобів та видачі зобов'язань.

Існують різні критерії класифікації фінансових ресурсів підприємства:

- 1) за джерелами походження – власні і залучені;
- 2) за формами інвестування – в фінансовій формі, в матеріальній і нематеріальній;
- 3) за об'єктами інвестування – основні і оборотні;
- 4) за формами знаходження в процесі кругообігу – в грошовій формі, виробничій та товарній;
- 5) за формами власності – приватні та державні;
- 6) за організаційно-правовими формами діяльності – акціонерні, пайові, індивідуальні.

У загальній системі управління фінансовою діяльністю важливе місце займає формування, розміщення та використання, тобто управління фінансовими ресурсами підприємства. Саме вони дозволяють вирішувати різноманітні завдання, що постають перед фінансовим менеджментом і підпорядковуються його головній цілі. Для «фінансового здоров'я» підприємства одним з найважливіших елементів є ефективне управління фінансовими ресурсами, за допомогою чого підприємство отримує додатковий прибуток.

Основною метою управління фінансовими ресурсами на підприємстві є вибір найкращих форм оптимізації цих ресурсів з урахуванням умов та особливостей господарської діяльності.

Шляхами здійснення поставленої мети є:

- дослідження теоретичних аспектів структуризації фінансових ресурсів підприємства;
- визначення особливостей формування, розміщення і використання фінансових ресурсів;
- визначення напрямків вдосконалення структури фінансових ресурсів підприємства.

Необхідним є багатоаспектний аналіз структури фінансових ресурсів. Формування і використання ресурсів підприємства вимагає його структуризації, тобто, розподілу на компоненти з встановленням їхніх функцій та між компонентних зв'язків.

Формування фінансових ресурсів здійснюється в процесі створення підприємств і реалізації їх фінансових відносин при здійсненні господарської діяльності. Для ефективного функціонування окремого підприємства важливо визначити оптимальну потребу в ресурсах та забезпечити структуру джерел її формування і використання. Особливість фінансових ресурсів в їх розміщенні і використанні полягає в їх здатності трансформуватися в будь-який інший ресурс у мінімальний термін.

Вдосконаливши структуру фінансових ресурсів підприємство має побудувати структуру джерел фінансування опираючись на цілі та критерії оптимізації. Цих цілей може бути декілька. Комплекс цих цілей буде визначатися комплексом використовуваних фінансових ресурсів підприємства. Такими цілями можуть бути: зростання доходу власників підприємства від їх участі у капіталі, забезпечення контролю підприємства та інші.

Структура капіталу підприємства прямо впливає на успіх управління фінансовими ресурсами. Структура капіталу може по-різному впливати на збільшення її активів, як сприяти так і перешкоджати їх збільшенню. Також, вона безпосередньо впливає на норму прибутку підприємства, оскільки компоненти прибутку з фіксованим відсотком, виплачувані по боргових зобов'язаннях, не залежать від прогнозованого рівня активності компанії. Якщо фірма має висо-

ку частку боргових виплат, то вона може зіткнутися з ускладненим пошуком додаткових капіталів.

Практикою доведено, що при використанні будь-якої форми фінансового планування підприємство досягає кращих результатів ніж підприємство, що не використовує планування для використання фінансових ресурсів: зменшується собівартість продукції або послуг, збільшується валовий прибуток; збільшуються основні фонди підприємства; раціонально розподіляються грошові потоки в процесі діяльності; збільшення обсягу залучених інвестицій.

Враховуючи певні особливості сучасного економічного становища в країні, в систему управління фінансовими ресурсами підприємство має дотримуватися таких цілей:

- своєчасність та повнота покриття потреб підприємства в капіталі для фінансування всіх видів діяльності;
- постійне підтримання певного рівня ліквідності та платоспроможності;
- оптимізація інвестиційних грошових потоків;
- узгодження політики потреб операційної діяльності з управлінням грошовими потоками (особливо в сфері управління прибутком та робочим капіталом);
- з метою оптимізації структури капіталу та зменшення середньозваженої вартості капіталу оптимізувати фінансові грошові потоки;
- створення системи ефективного використання обмежених грошових коштів, які є в розпорядженні підприємств;
- чіткий баланс між варіантами використання грошових ресурсів підприємства та формуванням резерву ліквідності;
- зменшення витрат підприємства, які стосуються організації управління грошовими потоками.

Отже, ефективне управління формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємства сприяє збільшенню прибутку акціонерів або власників підприємства, що відображається в збільшенні вартості підприємства та створенні грошової доданої вартості.

Висновки. Розглянувши питання формування фінансових ресурсів, ефективності їх використання можна зробити висновки, що управління фінансовими ресурсами належить до основних завдань фінансового менеджменту на будь-якому підприємстві, оскільки їх структура і вартість значною мірою впливають на основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства та на ефективність діяльності господарюючого суб'єкта в цілому. Отже, система управління фінансовими ресурсами має дотримуватися шляхів досягнення поставленої мети за рахунок визначення відповідних цілей, що були розглянуті вище.

УДК 332.85

*Щепіна В.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. УФД-17-маг.
Науковий керівник: д.е.н., професор Богомолова Н.І.*

АНАЛІЗ ВАРТОСТІ НЕРУХОМОСТІ м. ІРПІНЬ

Анотація. Проаналізовано основні фактори формування цін на нерухомість міста Ірпінь. Визначено основні напрями удосконалення процесу ціноутворення на об'єкти нерухомості в сучасних умовах.

Постановка проблеми. Трансформація ринкової моделі економічної діяльності в Україні зумовила стрімке формування і розвиток ринку нерухомості, при цьому окремі складові такого ринку характеризуються з одного боку – як елементи ринку споживчих товарів першої необхідності (це стосується житлової нерухомості) інші – як елементи ринку факторів виробництва й інвестиційних товарів (сфера промислової, комерційної, іншої нерухомості).

Параметри, що характеризують розвиток ринку нерухомості виступають факторами розвитку національного господарства та муніципального простору. Отже, виникає постійна необхідність практичного оцінювання та теоретичного опрацювання особливих умов оцінки об'єктів, суб'єктів ринку нерухомості, основних факторів і чинників їх прояву у господарській практиці, врахування особливостей функціонування ринку в цілому. Все це базується на ключовому параметрі – визначенні вартості нерухомості. Саме тому дослідження питань аналізу вартості нерухомості є актуальним.

Основні матеріали дослідження. Відомо, що нерухомість може виступати як товар, як капітал (що приносить дохід), і як власність. Така трискладовість формує особливу сутність нерухомості як економічної категорії, а сфера нерухомості є багатогранною та представляє широке коло суспільних відносин і предметів, які пов'язані з власністю, державним регулюванням, багатьма сферами людської діяльності. При цьому нерухомість є важливою частиною суспільного та світового багатства.

У своєму функціонуванні ринок нерухомості пов'язаний з ринком грошей і з ринком іноземної валюти, а також з ринком праці, звідси важливим є вплив кон'юнктури згаданих інституцій. Купівля іноземної валюти і вкладення її в нерухомість є альтернативними формами заощадження доходу. Рівень доходів і накопичення людей впливають на стан і динаміку основних показників ринку житла, а саме: ціну і обсяги продажів.

До основних характеристик ринку нерухомості відносять ціну його об'єктів і еластичність пропозиції за ціною. Також на вартість житла впливає геополітична напруга, різке зростання вартості долара в останній час, розпочаті політичні та економічні реформи, виснажлива війна на Донбасі.

Ключовим, при оцінці нерухомості, є розрахунок її вартості і на визначений час (певну дату часу). Це важливо, оскільки в ринковій економіці вартість нерухомості може змінюватись щодня. Ще одним важливим фактором оцінки нерухомості є призначення і мета проведення самої оцінки. З одного боку, оцінка нерухомості виступає оцінкою відповідних прав на даний об'єкт нерухомості, з іншого – оцінка пов'язана з проблемами ринку нерухомості, тобто купівлею-продажем або кредитуванням.

Дослідження ринку продажу нерухомості здебільшого ґрунтується на пошуку порівняльних об'єктів, які пропонують на продаж і є аналогами, подібними до оцінюваного об'єкта. Якщо знаходиться об'єкт подібний до оцінюваного, то тим є надійнішою оцінка його вартості. Як правило розглядається кількість порівняльних об'єктів не менш ніж 3-5. При цьому важливе значення мають параметри та одиниці порівняння. Найчастіше враховують такі порівняльні параметри, як права на нерухомість; форми фінансування; місцезнаходження об'єкта; фізичні характеристики; економічні характеристики; умови використання тощо.

Ринок нерухомості в м. Ірпінь виник нещодавно. Його закони і принципи склались стихійно, і досі немає критеріїв оцінки та класифікації якості або вартості товару. Активна забудова 4-5-ти поверхових квартирних будинків почалася в 2010-2011 рр. Різкий ріст висотності будинків та підвищення цін припав на 2013-2014 рр. як наслідок бойових дій на сході і вторгнення на територію АР Крим. Біженці скуповували квартири і приватні будинки, а також комерційну нерухомість – промислові площі, офісні приміщення тощо.

На даний момент на ринку активно продають квартири різних площ в новобудовах. Інвесторам пропонують варіанти як на стадії будівництва, так і вже введене в експлуатацію житло. В більшості пропозицій переважають однокімнатні квартири в середньому від 350 000 грн в будинках на стадії будівництва і від 435 000 грн в готових будинках. Квартири 2-х і 3-х кімнатні мають ціни від 8500 грн/кв.м. на стадії будівництва і від 12 000 грн/кв.м. уведеному в експлуатацію будинку. Як альтернатива великогабаритним квартирам виступають приватні будинки загальною площею від 80 кв.м. і стартовою ціною від 1 100 000 грн. Такі пропозиції, зазвичай, мають земельну ділянку і автономні комунікації(воду та каналізацію). Повноцінний приватний будинок з якісних матеріалів, загальною площею від 120 кв.м. та площею земельної ділянки 4-5 соток стартує від 2 000 000 грн. Приватні житлові будинки приваблюють більше столичних мешканців.

Також вагомим чинником при формуванні ціни на житло виступає місце розташування будинку і близькість інфраструктури. Квартири в центральній частині міста і біля навчальних закладів та парків стартують в ціні від 16 000 грн/кв.м. незалежно від площі. А приватні будинки, навпаки, мають вищий

попит при розташуванні в безпосередній близькості до лісу чи водоймищ.

На вторинне житло в м. Ірпінь припадає близько 10-12% ринку нерухомості. Зазвичай це будинки 70-80х років, які мають задовільний стан. Ціна 2-3 кімнатної квартири площею 60-70 кв.м. можлива від 720 000 грн.

Комерційна нерухомість в Ірпені користується значним попитом. В основному це перший та цокольний поверхи багатоквартирних новобудов, які мають окремий вхід, широкий фасад, зручні під'їзні шляхи і розташовані біля інтенсивного пішохідного або автомобільного руху. Дрібний бізнес цікавиться приміщеннями площею в 15-50 м²(салони краси, кав'ярні), середній – 150-300м²(продуктові магазини, аптеки), а великі гравці набувають площі від 400м²(мережеві супермаркети, спортивні комплекси).

Популярною також є оренда. В основному подорож та довгострокова. Ціна 1-ї кімнатної квартири подорож від 500 грн, а довгостроково – від 5000 грн/місяць.

Отже, вище описані факти свідчать, що надійним об'єктом для інвестування залишається нерухомість. Можливість отримання збитків є мінімальною, бо будинки мають дуже низький ризик руйнування, а термін їх придатності – необмежений. Ціна є змінною, але кількість пропозиції задовольнить будь-які потреби.

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що важливою частиною оцінки вартості нерухомості в місті є аналіз і дослідження всіх чинників, які впливають на вартість оцінюваного об'єкта. Водночас, оцінка вартості нерухомості виступає не тільки як оцінка фізичних характеристик даного об'єкта, а й як оцінка відповідних прав власності на даний об'єкт. Оцінка нерухомості здебільшого може зводитися до розрахунку вартості всього оцінюваного об'єкта, або – до його окремої частини залежно від встановлених юридичних норм і правил. Все це формує оцінку вартості нерухомості, яка є фундаментальною складовою ринку нерухомості.

УДК 336.15

*Яворська К.С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ФіК-15,
д.ф.н.*

Науковий керівник: к.е.н., доцент Талавіра Є.В.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Анотація. Досліджено елементи стратегії реформування системи управління державними фінансами в Україні. Виділено фактори, які перешкоджають впровадженню стратегічних завдань управління державними фінансами.

Постановка проблеми. Скорочення виробництва, падіння реального валового внутрішнього продукту, високий рівень інфляції призвели до створення нових спільних програм між Кабінетом Міністрів України та МВФ про розширення механізму фінансування, що дало б змогу стабілізувати економіку. В результаті, вже в I кварталі 2016 р. відбулося зростання реального ВВП, вперше з кінця 2013 р. Завдяки значному посиленню контролю за видатковою частиною, відбулося скорочення дефіциту державного бюджету.

Основні матеріали дослідження. Протягом останніх десятиліть у сфері державного управління й, зокрема, управління державними фінансами було розроблено чимало програм реформ. Деякі з них були ініційовані Міжнародним валютним фондом, Європейським Союзом чи Світовим банком, деякі базувалися на двосторонніх проектах співробітництва з окремими державами. Вимоги й ініціативи міжнародних партнерів стали серйозними викликами для українського уряду. У відповідь він інтегрував окремі запропоновані теми й пропозиції до власних програм реформ, пов'язував їх зі своїми уявленнями про реформи та розробляв широкі програми реформ. Однак, здійснюючи програми реформ, навіть за високої готовності країни до оновлення, потрібно завжди рахуватися зі супротивом. Якщо проводиться реформа, то те, що було до цього часу, піддається сумніву. Крім того, здійснення перетворень пов'язується з певними ризиками: після переломного періоду нерідко виникає плутанина та робляться хибні кроки. Нарешті, пропозиції щодо реформ, привнесені ззовні, не завжди оптимально враховують усі специфічні риси країни.

Наразі, Кабінет Міністрів України проводить зміну щодо управління державними фінансами і це є одним з пріоритетних завдань. В результаті цього було розроблено «Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017 – 2020 роки», яка була схвалена 8 лютого 2017 р.

На меті цієї Стратегії стоїть така система управління державними фінансами, яка змогла б надавати якісні державні послуги, здійснювати акумуляцію ресурсів та їх розподіл щодо пріоритетів стратегічного розвитку держави у перспективі. В першу чергу це стосується податкової системи, а саме: дотримання бюджетноподаткової дисципліни. Податкові органи, які здійснюють контроль, прямо впливають на ведення малого та середнього бізнесу в нашій країні. Так, абсолютно необґрунтовані вимоги до платників податків, часті перевірки, хабарі, перешкоджають веденню діяльності підприємств і суттєво скорочують їх кількість. Неефективність заходів з податкового контролю призвела до низького рівня дотримання вимог податкового законодавства.

Іншим напрямом стратегії є управління державним боргом. У рамках цього було завершено реструктуризацію зовнішнього державного боргу України, що становив 15 млрд доларів США і це дало змогу уникнути виплати 8,5

млрд доларів США, які потрібно було повернути до кінця 2018 р. Також, за участі Мінфіну та НБУ, будуть створені умови для розширення бази інвесторів у державні цінні папери. Планується залучати більше іноземних інвесторів через усунення бюрократичних та інших перешкод для нерезидентів. Зокрема, буде забезпечено відкриття провідним європейським депозитарієм рахунка в депозитарії Національного банку, для здійснення розрахунків та спрощення інвестування іноземними інвесторами в облігації внутрішньої державної позики, номіналом в національній валюті.

Не менш важливим є підвищення ефективності розподілу ресурсів через стратегічне планування. На жаль, система стратегічного планування в нашій країні відсутня. У законодавстві зазначено про обов'язковість розроблення деяких документів з прогнозу, програмування та планування (частину з яких було запозичено з практик інших країн). Однак, вони потребують редагування через те, що не є взаємоузгодженими та не орієнтовані на досягнення поставлених цілей. Основна причина полягає в відсутності єдиної системи державних стратегічних документів. Як наслідок, політика і реформи в Україні неузгоджені за терміном, ресурсами та навіть цілями. Це призводить до нестабільного проведення політики держави, низької якості державного управління і неефективного використання коштів з бюджету в подальших періодах. Спостерігається ситуація, коли міністри не мають реальних важелів впливу на формування державної політики, а суспільство – дієвих інструментів контролю за діяльністю міністерств.

Через нестабільний економічний і фінансовий клімат, існує багато перешкод, що можуть не дозволити ввести стратегію в дію повністю. Виникають ризиковані ситуації, які зашкоджують впровадженню стратегічних завдань, а саме:

- нестабільність на макроекономічному рівні;
- постійні зміни у податковому законодавстві, ;
- неможливість забезпечення зниження боргових зобов'язань держави через нестабільну макроекономічну ситуацію та необхідність фінансування дефіциту;
- неможливість залучення коштів на внутрішньому ринку державних запозичень через низький рівень ліквідності банківської системи;
- незадовільна якість галузевих стратегій на середній строк головних розпорядників бюджетних коштів, неспроможність міністерств та відомств до бюджетного планування на середньострокову перспективу;
- обмеженість кадрового потенціалу та недостатня аналітична спроможність;

- неможливість проводити реформування синхронно (реформи стратегічного планування, середньострокового бюджетного планування, програмно-цільового методу та реформу державного управління).

Висновки. Вже після впровадження, реформа дала перші результати, що дає втішний прогноз для подальшого виходу нашої країни з кризи та поступового росту економіки. Стратегія передбачає зміни в бюджетному кодексі, а саме впровадження моделі бюджетного середньострокового планування, основним моментом якої, є симбіоз пріоритетів держави з можливостями бюджету. Таке впровадження середньострокового бюджетного планування, з підтримкою на законодавчому рівні, створює фінансові рамки для стратегічних ініціатив, зможе встановити пріоритети для всіх учасників бюджетних відносин під час реалізації реформ в рамках фінансових можливостей бюджету.

В умовах нестабільності, а саме: несприятливого політичного та економічного клімату в країні, необхідно розуміти, що бюджетна політика повинна бути обумовлена економічним розвитком держави. Бюджетна безпека повинна стати одним із пріоритетних напрямів проведення ефективної та прогресивної державної політики. Досвід зарубіжних країн повинен стати запорукою щодо зміцнення фінансової основи державної скарбниці, здійснити посилення безпосередньої відповідальності учасників бюджетного процесу, підвищити прозорість на всіх стадіях бюджетного процесу, сприяти розвитку бюджетного планування на середньостроковій термін і все це може стати одним з основних напрямів підвищення ефективності діяльності учасників бюджетного процесу та підвищити рівень бюджетної безпеки в Україні.

УДК 658.155

*Боброва К. О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 17-ФіБС-маг.
Науковий керівник: к.е.н. Пінчук С. С.*

ЩОДО ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** Розглянуто сутність та класифікацію фінансових результатів підприємства, визначено, що рівень і сума прибутку складаються під впливом різноманітних факторів, запропоновано шляхи підвищення прибутковості підприємств України.*

***Постановка проблеми.** В сучасних умовах господарювання, виступаючи кінцевим фінансово-економічним результатом підприємства, прибуток стає ключовим поняттям для дослідження. Прибуток, виступаючи позитивним фінансовим результатом діяльності суб'єктів господарювання та важливим джерелом фінансування для забезпечення його безперебійного функціонування та розвитку, є однією із найважливіших фінансових категорій. Завдяки функціям, які виконує прибуток, реалізуються фінансові інтереси усіх суб'єктів підприємницької діяльності, здійснюється оцінка ефективності їх фінансово-господарської діяльності.*

Саме завдяки наявному прибутку забезпечуються можливості подальшої діяльності та розвитку підприємства, оскільки тільки його нагромадження у вигляді різних резервних фондів допомагає подолати наслідки наявних ризиків. Для забезпечення сталого зростання фінансового результату керівництву підприємства необхідно постійно шукати та впроваджувати заходи щодо його зростання, враховуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.

***Основні матеріали дослідження.** Загальним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток або збиток, який отримано від усіх видів діяльності як на території України, так і за її межами у межах конкретного часового періоду, внаслідок перевищення доходів над витратами підприємства що визнано відповідно до чинного законодавства.*

Формується фінансовий результат протягом фінансового року, його розрахунок і оцінка проводиться з використанням таких показників: фінансовий результат від звичайної діяльності та надзвичайних подій; фінансовий результат від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності; валовий прибуток; чистий прибуток; розподілений прибуток; нерозподілений прибуток.

За виділеними класифікаційними ознаками виділяють види фінансових результатів підприємства: 1) залежно від кінцевого результату господарювання: прибуток, збиток; 2) у розрізі видів діяльності суб'єкта господарювання: фінансовий результат від надзвичайних подій, фінансовий результат від зви-

чайної діяльності; 3) у межах звичайної діяльності виділяють: фінансовий результат від неопераційної діяльності, фінансовий результат від операційної діяльності; 4) відповідно до етапу формування та розподілу розрізняють: чистий прибуток (збиток), валовий прибуток, прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток (збиток) від операційної діяльності, прибуток (збиток) від звичайної діяльності після оподаткування.

Прибуток, виступаючи інтегральним та узагальнюючим показником, формується під впливом чинників різноманітного характеру, узагальнити які дуже складно, однак усі фактори, які впливають на формування абсолютної величини прибутку можна поділити на дві великі групи:

1. Зовнішні фактори – формуються на макрорівні, їх дія не залежить від функціонування та менеджменту самого господарюючого суб'єкта, тим не менш вони справляють вагомий вплив на підсумкові результати його діяльності: податкова, соціальна, грошово-кредитна політика держави; регулювання цін і тарифів; ринкова кон'юнктура; сезонні явища та природні катаклізми тощо.

Іншими словами можна сказати, що макроекономічні фактори – це збалансування попиту і пропозиції на ринку. Підприємство не може безпосередньо впливати на зазначені чинники, однак воно мусить максимально їх враховувати, тобто, якщо відбуваються зміни на ринку то це може вплинути на попит і пропозицію, що в свою чергу відобразиться на кінцевих фінансових результатах.

2. Внутрішні фактори формуються на мікрорівні (безпосередньо на самому підприємстві) і в першу чергу їх дія залежить від ефективного менеджменту та планування й прогнозування результаті діяльності:

- умови та ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства;
- організація праці на підприємстві;
- обсяги виробництва та реалізації;
- якість та асортимент продукції;
- собівартість продукції (робіт, послуг) тощо.

У процесі функціонування суб'єктів господарювання всі наведені фактори перебувають у дуже тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. Отже, порядок формування фінансових результатів визначається сукупністю різноманітних чинників, що знаходить своє відображення на всіх етапах формування прибутку підприємств різних форм власності та видів діяльності.

Слід зазначити, що внутрішні фактори умовно можна поділити на прямі і непрямі.

До складу прямих факторів належать: валовий дохід і дохід від реалізації продукції, формування собівартості продукції (робіт, послуг), структура і асортимент продукції, величина амортизаційних відрахувань, ціна продукції

тощо. До складу непрямих факторів належать фактори, які чинять непрямий вплив на результативність підприємств, наприклад ті, що пов'язані з порушенням господарської дисципліни, такі як цінові порушення, тобто порушення, що ведуть до штрафів і тим самим зменшують кінцевий фінансовий результат підприємства.

Для стабільного зростання фінансових результатів на кожному підприємстві повинні проводитися планові заходи щодо збільшення прибутку:

- зростання обсягів виробництва та реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг;
- підвищення якості та асортименту продукції;
- продаж непотрібного обладнання та інших майнових цінностей, які не використовуються у виробничому процесі або надання такого майна в оренду;
- диверсифікація та розширення виробництва;
- кваліфіковане проведення цінової політики та договірних відносин з постачальниками, покупцями, посередниками;
- зменшення собівартості продукції (робіт, послуг) за рахунок введення нових виробничих потужностей, модернізації обладнання, раціонального використання виробничих ресурсів, робочої сили і робочого часу;
- оптимізація системи маркетингу на підприємстві з метою виділення на високорентабельній продукції;
- організація виробничого процесу таким чином, щоб його можна було швидко переорієнтувати;
- постійний моніторинг та аналіз ринку, поведінки споживачів і конкурентів, проведення наукових досліджень.

Висновки. Встановлено, що формування фінансових результатів відбувається під впливом широкого кола факторів, які відображують усі сфери фінансово-господарської діяльності підприємств, кожен з яких може як забезпечити високий рівень прибутковості, так і призвести до значних збитків.

УДК 330.3:336

Богомолов М.М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 15-ФіК,
д.ф.н.

Науковий керівник: д.е.н., доцент Кравченко О.О.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ТА ЛИТВІ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Анотація. Розкриваються особливості бюджетного процесу України та Литви. Визначено основні напрями бюджетного менеджменту в сучасних умовах.

Постановка проблеми. Основним джерелом фінансових ресурсів держави є кошти акумульовані в державному бюджеті, тому особливе значення в сучасних реаліях розвитку вітчизняної економіки набуває значення узгодження відповідної політики з макроекономічними проблемами як поточними, так і перспективними, а також розробка на цій основі бюджетної стратегії, орієнтованої на стійкий розвиток країни. Для цього доречним буде вивчення досвіду країн, які бюджетні реформи почали впроваджувати раніше, ніж Україна, зокрема Литовської республіки.

Основні матеріали дослідження. Бюджет кожної країни має свої особливості, спричинені структурою фінансової системи та основними законодавчими актами. Розглянемо основні особливості бюджету Литви. Зокрема, державний бюджет Литви розробляється Міністерством фінансів Литви. При цьому інші міністерства і відомства подають пропозиції щодо необхідних відомств відповідно до планів і програм розвитку різних галузей економіки та її їх підприємств. Таким чином, на протязі понад 18 років реалізується програмно-цільовий метод формування бюджету, а також постійно здійснюється моніторинг ефективності бюджетних видатків, що свідчить про доцільність розвитку окремих соціально-економічних сфер та організацій.

Класифікація видатків литовського бюджету спрямована на забезпечення 14 визначених рядом законодавчих актів функцій: загальне управління державою, національна оборона, забезпечення громадського порядку і безпеки, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, комунального господарства, молоді та спорту, туризму, культури, паливо-енергопостачання, сільського господарства, лісового господарства, рибальства, ветеринарії та видобутку корисних копалин, промисловості та будівництва, транспорту і зв'язку, інших видів економічної діяльності.

Бюджетний рік розпочинається 1 січня і закінчується 31 грудня, а бюджетна система Литви представлена державним і муніципальними бюджетами. При формуванні бюджету Литви на 2018 р. виділено два важливих пріоритети: 1) міжнародні зобов'язання перед НАТО – виділити на оборону близько 2,5% ВВП (в минулому році до 2%), на що в бюджеті 2018 р. додатково виділяється майже 170 млн. євро; 2) збільшення витрат, що пов'язане з реалізацією соціальної моделі (підвищення неоподаткованого мінімуму, заробітних плат педагогам та медикам тощо), на забезпечення якої йде більше 250 млн. євро.

Передбачається, що через здійснювані структурні реформи і збільшення розміру неоподаткованого мінімуму для населення (до 310 євро), низькодохідних домогосподарств і тих, що виховують дітей, бюджетний дефіцит у 2018 р. складе біля 1,2% ВВП (це найбільший відсоток за останнє десятиріччя). З них 0,6% ВВП – ціна соціальної моделі, яка набула чинності ще 1 січня 2017 р., і

яку складають правові акти структурних реформ ринку праці і соціальної сфери. Усі ці заходи значно впливають на збільшення можливостей зростання економіки і скорочення соціальної нерівності. При їх здійсненні також враховуються рекомендації Єврокомісії, що стосуються повної реорганізації пенсійної реформи (відокремлення фінансування пенсійної системи за рахунок дотацій з державного бюджету, що значно спростить міжбюджетні відносини) і реформи ринку праці при створенні кращих умов для працевлаштування. При цьому, якщо не враховувати вплив згаданих заходів на бюджет 2018 р., фінанси громадського сектора в 2018 р. могли б бути більш прибутковими.

Оскільки Литва є членом ЄС, то доходи бюджету містять дотації з європейських фондів (в середньому до 20% загальних доходів), більша частина цих коштів (понад 85%) використовується для розвитку інфраструктури, виробництва та інших видів економічної діяльності суб'єктів господарювання. Отже, ці витрати є переважно витратами розвитку, а не «проїдання». В цілому, бюджет Литви дозволяє щорічно збільшувати економічні видатки, спрямовані на реальне інвестування, в тому числі, на створення нових робочих місць. Крім того, важливою перевагою бюджетного процесу в Литві є його прозорість, що забезпечується чітким його алгоритмом, зафіксованим у бюджетному законодавстві (складається виключно з бюджетного кодексу та закону про бюджет на певний рік), розмежуванням бюджетних витрат і фондів соціального страхування та жорсткими санкціями при порушенні бюджетних норм. Аналіз звітів Міністерства фінансів свідчить про високий рівень дотримання бюджетного законодавства. Як свідчить практика, при введенні змін в податкове чи соціальне законодавство існує достатній адаптаційний термін на відображення в поточному бюджеті (зокрема, збільшення неоподаткованого мінімуму до 310 євро реалізувалося з 2014 р.), що на відміну від українських реалій дозволило адаптуватися та підготуватися до таких змін.

Стосовно вітчизняних особливостей, то з 2001 р. в Україні почався перехід на програмно-цільовий метод формування бюджету. Виділяється програмна класифікація видатків бюджету – всі витрати здійснюються відповідно до певної програми розвитку одного з міністерств чи відомств. З 2014 р. в Україні реалізується концепція бюджетної децентралізації – місцеві органи влади отримали більше повноважень і можливостей у розвитку територій за рахунок перерозподілу дохідної частини державних фінансів з державного бюджету до місцевих; відповідно збільшилася кількість статей витрат, що фінансуються з місцевих бюджетів. Водночас, перешкоди процесу децентралізації спостерігаються на різних ланках бюджетної системи, спостерігається недофінансування окремих напрямів соціального та особливо економічного розвитку. Наявна і так звана «прихована децентралізація» – формальне проведення реформ та їх імітація, яка сприяє посиленню централізації влади.

Якщо говорити про показники бюджету України, то в період з 2002 р. державний бюджет завжди був дефіцитним. Дефіцит становив від 0,7 до 6% ВВП. Серед головних недоліків бюджету 2018 (і попередніх) років можна назвати те, що витрати бюджету на економічну діяльність не забезпечують ні стабілізації економіки, ні створення необхідної ринкового середовища, ні підтримки пріоритетних і базових галузей економіки, ні розвиток наукомістких інноваційних технологій, ні в модернізацію інфраструктури, що свідчить про неефективність економічної функції держави. В цілому на розвиток економічної діяльності йде 7-8%, що нижче аналогічних показників останніх 10 років (в середньому 10%). Значні обсяги коштів йдуть на забезпечення боргів, загальний обсяг яких перевищує річний ВВП.

Висновки. Складнощі на шляху фінансової стабілізації та сталого розвитку, як у України, так і в Литві, багато в чому залежать від обґрунтованості та своєчасності прийняття рішень у сфері державного регулювання економіки. Водночас, доцільним буде врахування таких позитивних елементів бюджетного процесу Литви, як забезпечення спрощення бюджетного законодавства (відсутність підзвітних актів, додаткових рішень Сейму щодо внесення чисельних змін в поточний бюджет), спрощення міжбюджетних відносин та розмежування функціонування державного бюджету та бюджету пенсійного фонду та ін.

Введення в бюджетний процес процедур розробки бюджетної стратегії та необхідності її законодавчого закріплення та регулювання використовується в Литві, але це новий для України. Наявність законодавчо визначеної бюджетної стратегії дозволяє виключити багато спрямованість пріоритетів розвитку держави, збалансувати фінансові поступки та витрати, створити дієвий механізм концентрації ресурсів для вирішення середньострокових та довгострокових завдань.

УДК 336.67

Гиряньська А.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 16(4)-ФіБС, д.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н. Пінчук С.С.

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА З ПОЗИЦІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Анотація. Виділено основні завдання та етапи процесу формування ефективної фінансової стратегії підприємства, розглянуто зв'язок фінансової стратегії і антикризового управління; визначено значення фінансової стратегії для підприємства.

Постановка проблеми. За сучасних умов господарювання, тоді як підприємства функціонують під постійним впливом внутрішніх та зовнішніх загроз, які виступають у ролі дестабілізуючих факторів на фінансовий стан підприємства, зростає потреба в його аналізі та прогнозуванні, вжитті невідкладних заходів щодо виходу або недопущення фінансової кризи. Тому, формування фінансової стратегії підприємства з позицій антикризового управління залишається необхідною і актуальною сьогодні.

Основні матеріали дослідження. Найголовнішою проблемою діючих сьогодні підприємств є необхідність пристосування до швидкозмінних умов зовнішньоекономічного середовища, зберігаючи та примножуючи свої результати діяльності та можливості постійного зростання й розвитку. Дійове розв'язання нагальних проблем реалізується за умов створення та відтворення певних конкурентних пріоритетів підприємства, що є можливим в рамках обраної стратегії розвитку підприємства.

Стратегія підприємства виступає засобом реалізації визначених цілей, виокремленими методами з включенням основних чинників впливу внутрішнього та зовнішнього середовища. Стратегія стає необхідною, коли переміни в цих середовищах являють велику небезпеку для майбутнього функціонування підприємства, саме це дає чітке розуміння ролі стратегії як засобу антикризового управління.

Фінансова стратегія, як складова загальної стратегії підприємства, – це утворення системи довгострокових цілей та визначення шляхів їх виконання, її завдання не повинні конфліктувати із завданнями загальної стратегії, а повинні бути спрямовані на підвищення прибутку та зростання ринкової вартості підприємства.

Фінансова стратегія підприємства має бути направленою на розвиток системою дій робітників щодо доцільного залучення, розподілу й використання фінансових ресурсів, орієнтованою на реалізацію фінансових цілей, які створюють умови для ефективного розвитку підприємства у різних сферах функціонування.

Розробку фінансової стратегії треба почати із прогнозу головних напрямів формування, розподілу та використання фінансових ресурсів між окремими видами економічної діяльності підприємства.

Отже, ключові етапи розробки фінансової стратегії підприємства можуть бути подані таким чином: 1) вивчення та аналіз сутності макроекономічних та мікроекономічних чинників, їх вплив на діяльність підприємства; 2) виокремлення часового періоду фінансової стратегії в межах формування загальної стратегії підприємства; 3) діагностика «сильних і слабких» сторін підприємства; 4) формулювання стратегічних цілей фінансової діяльності; 5) розро-

бка альтернативних варіантів фінансової стратегії; 6) вибір найоптимальнішого варіанту стратегії з використанням кількісних і якісних критеріїв відбору; 7) розробка конкретних складових фінансової політики підприємства: податкової, амортизаційної, дивідендної, емісійної політики тощо; 8) формування системи заходів щодо реалізації фінансової стратегії у рамках фінансової, виробничої та господарської діяльності в конкретному часовому інтервалі; 9) контроль за реалізацією обраної фінансової стратегії; 10) оцінка ефективності розробленої стратегії на основі аналізу кількісних і якісних параметрів.

При розробці фінансової стратегії рекомендовано керуватися принципом комплексності розробки, тому кожний поданий варіант вимагає проведення у комплексі оцінки всіх факторів та завдань щодо фінансового, ресурсного та організаційного забезпечення та дослідження часових і вартісних параметрів по кожному з запропонованих варіантів, що забезпечить вибір найоптимальнішого.

Крім формування і ефективного використання фінансових ресурсів розроблена стратегія підприємства повинна включати пошук оптимальних напрямів їх інвестування, забезпечення фінансової стабільності підприємства, а фінансові дії, які проводяться в рамках стратегії, повинні відповідати стану і можливостям компанії.

Обов'язковим при розробці фінансової стратегії є процес оцінки перспектив фінансового стану підприємства за умов зміни певних факторів зовнішнього середовища. Для цього використовуються спеціальні прийоми аналізу: SWOT-аналіз, PEST-аналіз, SNW-аналіз, та такі методи: експертний, сценарний, портфельний тощо.

Враховуючи, що фінансово-економічна діяльність підприємства постійно підпадає під вплив негативних факторів зовнішнього середовища, таких як: нестабільність фінансового законодавства, високий рівень інфляції, послаблення дисципліни платежів та поставок, зниження рівня професійної підготовки персоналу, скорочення доходів споживачів, зниження попиту на продукцію та послуги підприємства, зменшення доходів підприємства, зниження стабільності у суспільстві, які можуть призвести до фінансової кризи та, навіть, банкрутства, використовують систему антикризового управління.

Отже, антикризове управління – це такий тип управління, який допомагає уникнути або (та) пом'якшити кризову ситуацію під час проведення поточної господарської діяльності суб'єкта господарювання. Антикризовий менеджмент на підприємстві повинен розпочинатися не з розробки заходів з уникнення та мінімізації його неплатоспроможності, а ще на початковому етапі існування підприємства при визначенні цілей діяльності, що має забезпечити конкурентні переваги суб'єктів господарювання протягом довгострокового періоду. Для того, щоб обрати правильну антикризову стратегію потрібно мати

збалансовану систему, показники, за якими оцінюють рівень кризового становища. До таких належать: рентабельність, платоспроможність, середньорічна норма прибутку, фінансова стійкість, ефективність використання оборотних та основних засобів тощо.

Головна роль в досягненні поставленої мети антикризового менеджменту відводиться чіткому та своєчасному контролю заходів, які спрямовані на вихід компанії з кризового становища. З метою формування об'єктивного неупередженого уявлення про реальний стан підприємства залучаються незалежні експерти, такими можуть бути експерти консалтингових компаній.

Якщо підприємство опиняється у кризовій ситуації застосовують різноманітні заходи щодо оздоровлення та уникання банкрутства, основним з яких є фінансова санація. Основною метою санації є допомога підприємству відновити свою платоспроможність саме у довгостроковому періоді та обрати найбільш дієвий проект стратегічного розвитку.

Висновки. Встановлено, що основою успішного функціонування будь-якого підприємства є вибір та формування обґрунтованої фінансової стратегії, яка ґрунтується на об'єктивній оцінці реального фінансового стану підприємства та аналізі основних чинників впливу на нього. Якщо у підприємства погіршується платоспроможність, фінансова стійкість та стабільність або виникають інші фінансові проблеми, проявляється дія механізму антикризового управління, що вимагає перегляд фінансової стратегії або розробку нової стратегії, яка сприяє фінансовому оздоровленню підприємства.

Отже, фінансова стратегія підприємства є чітким планом дій із залучення вільних коштів, в тому числі застосування власних коштів, з метою організації фінансової стабільності та стійкості під впливом дії швидкоплинного зовнішнього середовища.

УДК 336.67

Єрємін А.С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 17-ФіБС-маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Соколова Е.О.

СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. Розглянуто сутність фінансової стійкості, різні трактування щодо її визначення. Визначено особливості категорії фінансової стійкості. Окреслено систему чинників, що мають вплив на стійкість підприємства задля його фінансової безпеки.

Постановка проблеми. Стійкість підприємства – один з факторів аналізу фінансового стану підприємства, що надає інформацію на скільки ефективно підприємство забезпечує фінансові ресурси. Одержання максимального прибутку за мінімальних витрат – запорука фінансової стійкості. Аналіз фінансової стійкості дозволяє встановити, на скільки раціонально підприємство керує власними та запозиченими коштами протягом певного періоду.

Основні матеріали дослідження. Важливою складовою частиною аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання є аналіз фінансової стійкості. Фінансова стійкість показує ефективність інвестиційного, поточного і фінансового розвитку, що включає всю інформацію для потенційних інвесторів, а також показує можливість підприємства вчасно мінімізувати ризики непогашення. З огляду на це можна сказати, що фінансово стійкі підприємства містять переваги в залученні інвестицій, виборі постачальників в різних сегментах ринку.

У вітчизняній економічній літературі існує безліч різних визначень поняття «фінансова стійкість». Фінансова стійкість – це результат формування обсягу прибутку, достатнього для розвитку підприємства, що є визначальною ознакою його економічної незалежності.

На думку, О. Павленко, фінансова стійкість підприємства – один з показників фінансового стану, сформована в процесі фінансово-інвестиційної та виробничої діяльності.

Марцин В.С. вважає, що фінансова стійкість – це здатність підприємства стабільно розвиватися, запроваджувати систему заходів для мінімізації ризиків для забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Враховуючи вищезазначені трактування авторів, можна підсумувати, що фінансова стійкість підприємства є якісний показник фінансового стану, характеризується як здатність підприємства ефективно розвиватися, відзначається достатнім рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами, що в результаті гарантує безперебійне функціонування підприємства, зростання платоспроможності і рентабельності, інвестиційний інтерес.

Для фінансової стійкості характерний стійкий прибуток, вільне маневрування фінансовими потоками та ефективне їх використання в процесі діяльності.

Результати, отримані після аналізу фінансової стійкості, можуть використовувати засновники підприємства та інші суб'єкти ринку. Оцінка фінансової стійкості дозволяє визначити фінансову здатність підприємства та прийняти відповідні управлінські рішення.

Мета аналізу стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства запобігти дії різних небажаних чинників як зовнішніх, так і внутрішніх, що мають вплив на фінансовий стан.

Один з найважливіших складових стійкості – існування фінансових ресурсів, сформованих при умовах ефективної та стабільної роботи підприємства та отримання прибутку.

Економічний цикл та фаза, в якій знаходиться економіка країни, впливають на фінансову стійкість у, так званий, період кризи – скорочення збуту, спричинене зменшенням інвестицій в товарні запаси та відставання темпів реалізації продукції від темпів її виробництва. Також знижуються доходи суб'єктів господарської діяльності та зменшуються обсяги прибутку.

Оцінювання фінансової стійкості доцільно здійснювати на основі комплексу показників. У світовій обліково-аналітичній практиці розроблено основні показники фінансової стійкості.

Абсолютні показники та фінансово-економічні коефіцієнти фінансової стійкості визначаються на основі балансу, що в результаті дослідження показують фінансову стабільність підприємства з погляду співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів.

Водночас, оцінка фінансової стійкості передбачає дослідження факторів формування показників, які показують з позиції забезпечення прибутковості операційної діяльності стабільність функціонування підприємства. Серед них вагоме місце посідають поріг рентабельності та запас фінансової стійкості. Чим меншою є величина порога рентабельності, тим більш фінансово стійким є підприємство. Але в умовах істотного зростання операційного доходу водночас зростають операційні витрати, отже, і поріг рентабельності.

Необхідно забезпечити перевищення темпу приросту операційного доходу над темпом приросту порога рентабельності, в результаті чого відбувається зниження частки порога рентабельності в доході та підприємство перебуває на межі банкрутства. Підприємство має хронічну прострочену заборгованість перед кредиторами, а відновлення платоспроможності без санації є майже неможливим.

Ефективне використання активів, достатній рівень рентабельності з урахуванням ризиків, достатня ліквідність, стабільний дохід і можливості залучення позикових коштів дають змогу досягти фінансової стійкості. Для фінансової стійкості кожне підприємство повинно забезпечити гнучку структуру капіталу, організувати його рух у такий спосіб, щоб забезпечити постійне підвищення платоспроможності та створення умов для самофінансування.

Важливим об'єктом управління фінансовою стійкістю є виробнича стійкість підприємства. Складність виробничих відносин, що виникають у процесі реалізації продукції на підприємстві та різноманітність виконуваних ними функцій визначається багатьма чинниками, кожний з яких впливає на постачання та відновлення якісної продукції.

Управління виробничим процесом здійснюється через систему виробничого менеджменту завдяки гнучким планам, раціональному використанню елементів виробничої системи та дієвого здійснення контролю над видами діяльності підприємств.

Кінцевою метою у забезпеченні функціонування стійкого виробничого процесу є: оптимальний обсяг продажів, якість виготовленої продукції, задоволення потреб споживача, комунікації з клієнтами.

Висновки. Фінансова стійкість – показник фінансового стану підприємства, яке розвивається та функціонує, забезпечуючи фінансову незалежність, платоспроможність та фінансову безпеку. Фінансовий стан підприємства відображає фінансові ресурси, ефективно їх використання, забезпечує фінансову рівновагу між власним та позиковим капіталом, зберігаючи при цьому платоспроможність.

Для фінансової стійкості підприємство повинно оновлювати основні фонди, впроваджувати нові технології та інші заходи, які забезпечують фінансову безпеку підприємства. Умовою стійкого розвитку підприємства виступає його ефективна фінансово-господарська діяльність, яка сприяє розвитку підприємства та зростанню його ринкової вартості.

Результатом впровадження системи заходів підвищення фінансової стійкості є: безперебійне функціонування підприємства, висока оборотність грошових коштів, зростання прибутковості та рентабельності.

УДК 336.77

Зінов'єва В.Р., ДУІТ, кафедра «Фінанси та кредит», гр. 17-ФіБС-маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Соколова Е.О.

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Для ефективної роботи будь-якого підприємства, мінімізації витрат та збільшення його прибутковості, необхідно оптимізувати процес управління оборотними активами.

Постановка проблеми. Актуальність питань оптимізації процесу управління оборотними активами підприємства визначається його основними завданнями. Ефективне управління оборотними активами підприємства дозволяє визначити оптимальний обсяг та структуру оборотних активів; мінімізувати витрати на фінансування та підтримку певного їх обсягу; визначити аспекти управління чистим оборотним капіталом підприємства; забезпечити ліквідність та платоспроможність підприємства; сформувати оптимальний

обсяг товарно-матеріальних запасів; оптимізувати управління дебіторською заборгованістю та грошовими коштами тощо.

Основні матеріали дослідження. Об'єктом даного дослідження виступають оборотні активи. Предметом дослідження є процес управління цими активами в межах підприємства. Метою дослідження є вивчення особливостей управління оборотними активами підприємства, як цілісної системи на основі узагальнення теоретичних підходів до управління оборотними активами.

Для ефективного ведення підприємницької діяльності кожне підприємство має володіти певним майном, яке безпосередньо перебуває у його користуванні. Дане майно повинно належати підприємству на правах власності. Майно, яке відображене в балансі підприємства, називається активами підприємства. Підприємство володіє власними активами і підвищує ефективність використання ними. Активи, також називають економічними ресурсами, які зазвичай задіяні та активно використовуються у господарській діяльності. Метою такого використання виступає одержання прибутку.

Оборотні активи є частиною, яка складає майно підприємства. До умов успішної діяльності підприємства відносять ефективне використання активів та оцінку стану оборотних ресурсів. Умови використання оборотних активів визначаються розвитком ринкових відносин у країні. Високий рівень інфляції в країні, неплатоспроможність контрагентів та багато інших негативних явищ, які доцільно віднести до розряду кризових, примушують підприємства відмовлятися від звичного порядку використання та управління оборотними активами та підштовхують до ведення нового типу політики та поведінки щодо оборотних коштів. Пошук нових джерел збільшення величини активів та дослідження проблеми ефективного їх використання, також можна віднести до результатів дії негативних явищ.

Головні завдання управління оборотними активами, які можна виокремити, полягають у розробленні методів, які могли б вдосконалити процес виробництва та забезпечити його безперервність, також прискорені обігових властивостей даних активів, знижені рівня ризиків і витрат, які пов'язані із використанням оборотних активів та їхнім формуванням, до мінімального стану.

Маючи на меті підвищити якість виробничого процесу та забезпечення безперервності в ньому, необхідно виділити певні види активів, які б відповідали обсягам підприємницької діяльності та тривалості операційного циклу на підприємстві. Розрізняють виробничий і фінансовий цикли. У виробничому циклі тривалість пов'язана з періодом обертання активів, які безпосередньо пов'язані з виробничим процесом. До таких активів належать: сировина, матеріали, напівфабрикати, готова продукція тощо. Фінансовий цикл, це період обертання грошових коштів, які були інвестовані у оборотні активи підприємства.

Одним з провідних завдань комерційної діяльності будь-якого підприємства виступає створення матеріально-виробничих запасів. Зменшення розміру оборотних активів спричиняє погіршення фінансового стану підприємства. Призводить до перебоїв у процесі виробництва, і як наслідок до зменшення його обсягу, а також значною мірою скорочується величини прибутку.

Основна мета керування дебіторською заборгованістю полягає в мінімізації її величини та строків інкасації її боргу. Дебіторська заборгованість поділяється на різні підвиди, наприклад, заборгованість за товари, які були передані покупцеві без попередньої оплати, заборгованість за товари, оплата за якими була прострочена; вексельна заборгованість; заборгованість за бюджетними розрахунками; заборгованість за розрахунками перед працівниками, тощо.

Завдання управління дебіторською заборгованістю полягає у тому, щоб обсяги дебіторської заборгованості не перевищували розмір кредиторської. Адже підприємство повинно розраховуватися зі своїми боргами перед кредиторами незалежно від того, чи є у нього борги зі сторони своїх дебіторів.

Управління грошовими коштами, що постійно перебувають у розпорядженні підприємства, є дуже важливим процесом. Ефективне управління грошовими коштами та уміле користування ними забезпечують постійну та безперервну платоспроможність будь якого підприємства. Рівень платоспроможності підприємства визначається величиною залишку грошових коштів на його поточному, валютному рахунку та в касі, тобто готовність підприємства негайно розрахуватися за невідкладними фінансовими зобов'язаннями.

Прискорити оборотність грошових коштів вдається за рахунок: зменшення тривалості операційного та фінансового циклів; своєчасної інкасації виручки; зменшення обсягів готівкових розрахунків; скорочення частки тих форм розрахунків з постачальниками, які потребують тимчасового резервування грошових коштів на банківських рахунках.

В умовах ринкової економіки успіх господарської діяльності значною мірою залежить від ефективності управління елементами оборотних активів. Отже, удосконалення даного механізму є вкрай важливим моментом. Сучасний кризовий стан в економіці країни має негативний вплив на процес управління оборотними активами підприємства. Проблеми в економіці спричиняють уповільнення оборотності активів. Для отримання позитивного результату, необхідно дотримуватися наступних шляхів підвищення ефективності управління елементами оборотних активів:

- прискорення залучення грошових оборотних коштів із всіх можливих джерел їх утворення;
- планування грошових потоків на підприємстві;
- співпраця з надійними платоспроможними покупцями;

- залучення виключно короткострокових кредитів;
- дотримання систематичного контролю за величиною грошових коштів в процесі ведення розрахунків.

Врахування особливостей управління елементами оборотних активів підприємства сприятиме покращенню рівня ефективності його функціонування, підвищенню рівня ліквідності на підприємстві, платоспроможності та фінансової стійкості.

Висновки. Встановлено, що процес управління оборотними активами є досить складним і важливим в процесі функціонування підприємства, оскільки від ефективного управління оборотними активами залежить прибутковість діяльності на підприємстві.

УДК 336.64

*Коченко Я.С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 17-ФіБС-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Талавіра Є. В.*

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВ ТА ФАКТОРИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Анотація. Досліджено фінансові ризики суб'єктів господарювання. Визначено напрями нейтралізації фінансових ризиків, а також фактори їх мінімізації.

Постановка проблеми. Підприємницька діяльність та ризик завжди пов'язані між собою. Зазвичай, прибутковими є ті операції, яким характерний підвищений рівень ризику. Зі збільшенням рівня ризику, зазвичай, збільшується ймовірність втрати фінансової стійкості, а в подальшому це може призвести до банкрутства та ліквідації підприємства. Ризик тісно пов'язаний з управлінням і залежить від своєчасності та ефективності управлінських рішень. Діяльність підприємства схильна до реагування на комплекс різних видів ризику, небажаний вплив яких, може призвести до невітешних наслідків і, навіть, до банкрутства підприємства. Тому важливо точно прогнозувати ступінь ризику, який поєднано з діяльністю підприємства в цілому та з окремими її сферами. Для підприємства, що не застосовує механізми управління ризиками та опинилося у критичному становищі, необхідним є застосування ефективних методів управління, ключовими елементами яких є передбачення і регулювання ризиків.

Основні матеріали дослідження. На сьогодні, на жаль, немає цілісної теорії фінансових ризиків ні в економічній науці, яка розробляє методи їх забезпечення і подолання, ні у правознавчій, яка мала б відповідати вимогам

системи правових методів щодо реалізації захисної функції суб'єктів та основних учасників фінансової сфери від їх негативного впливу. Слово «ризик» походить від древньогрецького та означає «стрімка скеля», що виявляє його реальність небезпеки, якщо ігнорувати очевидність загроз при гірських походах. Дослідження вітчизняних та зарубіжних учених у теорії змогли сформулювати визначення ризику. Під ризиком розуміють ймовірність настання певної події, результатом можуть виступати втрачання економічної або фінансової користі, яка була б ймовірною, або прямі збитки.

Фінансова діяльність суб'єкта господарювання характеризується супроводом численних ризиків. Перехід економіки на ринкові умови господарювання зумовлює зростання ступеня впливу ризиків. Фінансова діяльності господарюючого суб'єкта характеризується ризикованістю і такі ризики прийнято відносити до спеціальних фінансових ризиків, які є згрупованими. Швидка зміна ситуації в країні в сфері економіки, безпосередньо в кон'юктурі вітчизняного ринку, розширення сфери фінансових відносин, спонукають до стрімкого збільшення впливу ризиків на результативність роботи суб'єкта господарювання., в сфері здійснення фінансових операцій.

У межах підприємства, методи щодо нейтралізації ризиків, задля усунення їх негативного впливу, забезпечуються спеціальними механізмами, які обираються у внутрішньому середовищі безпосередньо самого господарюючого суб'єкта. Перевагою використання даних методів є високий рівень вибору альтернативних варіантів щодо прийняття управлінських рішень, які не мають залежності від інших господарюючих суб'єктів. Внутрішні механізми щодо нейтралізації фінансових ризиків містять досить простий метод їх уникнення. Цей метод полягає в розробці таких заходів внутрішнього характеру, які абсолютно виключають певний вид фінансового ризику. Такі заходи містять: безпосередню відмову від застосування позикового капіталу у великих обсягах; скасування фінансових операцій, які є ризикованими; категоричну відмову від підтримання фінансово-господарських відносин з суб'єктами, які не виконують договірні зобов'язання.

Одним із важливих напрямів нейтралізації фінансових ризиків, беззаперечно, є лімітування їх концентрації. Найчастіше, даний механізм, з використанням рис лімітування, застосовується за тими видами ризиків, які не вписуються в їх прийнятний рівня.

Встановлення лімітів щодо концентрації ризиків фінансового характеру, виступають одним з найрозповсюджених внутрішніх механізмів у ризик-менеджменті, тим самим впроваджуючи реалізацію фінансової стратегії та тактики підприємства у частині прийняття цих ризиків і не вимагаючи досить високих витрат. Розподіл ризиків, їх нейтралізація та негативний вплив на фінансову діяльність для підприємства, є предметом переговорів з контраге-

нтами на договірних засадах, що відображаються погодженими з ними умовами відповідних угод.

Нейтралізація фінансових ризиків господарюючого суб'єкта, розроблена на основі стратегії безпосереднього уникнення ризику, яка передбачає розробку та подальше прийняття основних рішень в фінансовій сфері, щодо управління з використанням порівняльного аналізу фінансово-математичних моделей з вибором альтернативних сценаріїв (наприклад, різних варіантів здійснення окремої господарської операції) з подальшим визначенням безризикового сценарію, який буде прийнято за основний. Існування даного сценарію щодо здійснення різних фінансово-господарських операцій, в умовах невизначеності ринкового середовища, має проблематичний вигляд, у зв'язку з чим прийнято вважати цю ситуацію, як відносно безризикову. Для господарюючих суб'єктів пропонується здійснити управління фінансовими ризиками, використовуючи стратегію уникнення, яка являє собою послідовність здійснення таких ітерацій, а саме:

1. Визначення, обґрунтування та затвердження фінансового ризику господарюючого суб'єкта з максимальним його рівнем .
2. Розгляд альтернативних сценаріїв ризику та зведення його кількісного оцінювання.
3. Дослідження альтернативних варіантів рівня фінансового ризику із прийнятою величиною фінансового ризику з максимальним значенням.
4. Відмова від альтернативних сценаріїв, де рівень ризику значно перевищує максимально прийняте його значення.
5. Обрання із залишкових альтернативних сценаріїв найліпшого варіанта, де зафіксовано найменший рівень фінансового ризику.
6. Обрання страхування , як ефективної форми щодо нейтралізації та мінімізації ризиків у фінансовій сфері.

Висновки. На сьогоднішній момент залишається актуальним питанням ефективного управління на засадах ефективності та прагнення до мінімізації ризиків, яка потребує їх більш детального дослідження. Впровадження процесу мінімізації ризиків може значно зменшити ймовірність негативних фінансових наслідків для господарюючого суб'єкта. Зарубіжний досвід щодо управління фінансовими ризиками повинен стати головуючим в подальших дослідженнях. Серед основних напрямів можна виділити: застосування новітніх методів хеджування, впровадження принципів, стосовно управління фінансовими ризиками, врахування психологічних аспектів ефективного прийняття рішень в умовах ризикованості. Впровадження засад з управління ризиками супроводжується необхідністю враховувати правила реалізації рішень в умовах з ознаками ризикованості, а саме: здійснювати операції з елементами ризику лише у межах власного капіталу, зважувати ймовірні негативні на-

слідки ризику, використовувати інші альтернативні сценарії, де рівень ризику буде найменшим.

Рекомендовано використовувати наукові розробки, здійснювати комбінування вже відомих методів та застосовувати їх у поточній роботі. Потрібно прагнути, щоб система управління фінансовими ризиками суб'єкта господарювання була простою, практичною, прозорою і відповідала тактичним та стратегічним цілям розвитку підприємства.

УДК 658.152

*Лазько В.С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 17-ФіБС-маг.
Науковий керівник: д.е.н., доцент Кравченко О.О.*

УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. Розглянуто особливості управління необоротними активами підприємств залізничного транспорту України та запропоновано засади щодо його удосконалення.

Постановка проблеми. Необоротні активи будь-якого підприємства, в тому числі й залізничного транспорту, відіграють визначальну роль у забезпеченні можливості здійснення виробничого процесу. Це обумовлює необхідність удосконалення управління ними не тільки для зростання ефективності їхнього використання, скільки для зменшення потреби в капіталі, зокрема й залученого. Крім того, саме необоротні активи визначають виробничий потенціал підприємства, що є справедливим і для залізничного транспорту України, який є однією з найбільш капіталізованою галуззю національної економіки.

Основні матеріали дослідження. Залізничний транспорт України значною мірою визначає можливість не тільки стійкого функціонування промисловості, а й цілеспрямованого розвитку окремих підприємств. Залізнична інфраструктура, її стан і розгалуженість, є однією з необхідних умов відновлення національної промисловості, а також фактором протидії деіндустріалізації національної економіки.

Зараз залізничний транспорт певною мірою став гальмом розвитку промисловості (перш за все, металургійної) через значне зношення об'єктів інфраструктури і рухомого складу, наслідком чого є неможливість задоволення існуючого попиту на перевезення, перш за все вантажні, в результаті зниження пропускної здатності мережі залізниць і зменшення їх перевізних можливостей. Такий стан став результатом систематичного недофінансування простого

і розширеного відтворення основних засобів підприємств залізничного транспорту.

Технологічні особливості залізничних перевезень обумовлюють значне перевищення вартості необоротних активів над оборотними: на кінець 2016 р. питома вага необоротних активів в сумі всіх активів ПАТ «Укрзалізниця» склала 94,8%. Необоротні активи підприємств залізничного транспорту в основному представлено нематеріальними активами та основними засобами. У структурі необоротних активів переважають основні засоби. На початок 2000 р. 91,8% основних засобів підприємств залізничного транспорту відносилися до виробничих. У їхній загальній вартості на споруди приходилося 58,7%, у тому числі на земляне полотно та верхню будову колії – 37,7%, транспортні засоби – 24,6%, машини та обладнання – 8,3%, будівлі – 7,9%, інші види основних засобів – 0,5%.

Особливості перевізного процесу визначають і специфіку управління необоротними активами підприємств залізничного транспорту, а саме: 1) частина об'єктів необоротних активів, закріплених за окремим структурним підрозділом, у процесі руху поїздів переходить у межі інших підприємств; 2) частина об'єктів необоротних активів, що числяться на балансі одного підприємства, хоча і не переходить до інших, але її використання залежить від інтенсивності вантажних і пасажирських потоків і роботи рухомого складу в цілому.

Політика управління необоротними активами є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, яка полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного їх оновлення та високої ефективності використання. У процесі управління необоротними активами вирішуються такі завдання: визначення можливих форм оновлення основних виробничих засобів на простій і розширеній основі; визначення потреби в нарощування необоротних активів для розширення обсягів діяльності; визначення можливих способів розширення основних виробничих засобів (будівництво, створення, купівля, оренда, лізинг); забезпечення ефективного використання раніше сформованих та нововведених основних засобів та нематеріальних активів; формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів та оптимізація їх структури.

Однією з найгостріших проблем управління необоротними активами підприємств залізничного транспорту України є стрімке погіршення стану основних виробничих засобів залізничного транспорту, що стало результатом порушення процесів простого та розширеного відтворення (табл. 1).

**Показники стану та руху основних виробничих засобів залізничного транспорту
України в 2010 – 2016 рр.**

Показники	Роки						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Коефіцієнт зносу на початок року	0,98	0,98	0,98	0,99	0,99	0,99	0,67
Коефіцієнт оновлення	0,020	0,040	0,002	0,001	0,001	0,013	0,003
Коефіцієнт зносу	0,000	0,004	0,022	0,012	0,012	0,001	0,001

Покращити стан необоротних активів і скоротити технологічне відставання від залізничного транспорту провідних європейських країн можна лише за умови розробки і реалізації інноваційної стратегії розвитку галузі, складовою якої буде й оновлення рухомого складу і інфраструктури.

Створити умови для інноваційного розвитку залізничного транспорту України неможливо без реалізації комплексу заходів, спрямованих на посилення інноваційної складової державних програм його розвитку, стимулювання впровадження інновацій на окремих підприємствах, впровадження державної підтримки інноваційних проектів та наукових досліджень у транспортній сфері. При цьому основними напрямками інновацій в галузі повинні стати такі: розвиток швидкісного та високошвидкісного руху, використання рухомого складу 4-5 покоління, поліпшення якісних характеристик залізничної мережі, електрифікація ключових її напрямків, розвиток міжнародних транспортних коридорів, розвиток транспортної логістики. Реалізація цих напрямків можлива лише при наявності значних фінансових ресурсів.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна визначити засади програми інноваційного розвитку залізничного транспорту України, які базуватимуться:

1) на збільшенні власних фінансових ресурсів «Укрзалізниці» за рахунок підвищення економічної ефективності залізничних перевезень, перш за все, транзитних, збільшення їх привабливості, а також впровадження прогресивних перевізних технологій;

2) на підвищенні привабливості «Укрзалізниці» як об'єкта інвестування для українських і міжнародних фінансових установ шляхом забезпечення стабільного функціонування залізничного транспорту України, формування стійкого попиту на перевезення;

3) на фінансуванні фундаментальних досліджень і науково-технічних розробок, спрямованих на забезпечення інтегрованості із залізничними мережами країн ЄС і СНД, на розробку вітчизняних аналогів рухомого складу;

4) на створенні мережі сучасних ремонтних підприємств для забезпечення своєчасного капітального ремонту і модернізації існуючого парку рухомого складу;

5) на розробці та впровадженні механізму компенсації витрат «Укрзалізниці» на здійснення пільгових перевезень за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Комплексна реалізація цих заходів дозволить забезпечити необхідними фінансовими ресурсами інноваційний розвиток залізничного транспорту України та підвищити ефективність функціонування галузі в цілому.

УДК 336.6

Маслова К.С., факультет Управління і технологій, 16(4)-ФіБС, д.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н. Пінчук С.С.

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАПОРУКА ЙОГО ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. Розглянуто сучасні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємства-позичальника з позиції кредитора, систематизовано існуючі методи аналізу кредитоспроможності з позиції позичальника.

Постановка проблеми. В умовах сучасної економіки підприємства будь-якої форми власності та сфери діяльності стикаються з необхідністю залучення позикового капіталу, що беззаперечно позитивно впливає на його ефективність. Разом з тим, виникає низка ризиків і загроз, які пов'язані з впливом внутрішнього та зовнішнього середовища на результати діяльності підприємства та безпосередньо на стан його фінансової безпеки, що в майбутньому може призвести до фінансової кризи або навіть до повної ліквідації, саме тому виникає необхідність оцінки кредитоспроможності з позицій позичальника, а не кредитора.

Основні матеріали дослідження. Метою фінансової безпеки підприємства є досягнення стабільності його функціонування та створення найсприятливіших передумов для подальшого ефективного розвитку організації, шляхом виявлення та своєчасного реагування на внутрішні та зовнішні загрози.

Одним з основних індикаторів стану фінансової безпеки підприємства є показник його кредитоспроможності. Кредитоспроможність підприємства – це показник, що характеризує наявність у позичальника передумов для отримання позики та його здатність цю позику повернути кредитору у визначений договором строк.

При наданні кредиту, будь-який із банків України обов'язково потребує певний перелік документів: анкета-заява на отримання кредиту, за зразком, затвердженим банківською установою, фінансова звітність за поточний рік та попередні два роки та документи для поглибленого аналізу (установчі доку-

менти: статут, засновницький договір з усіма доповненнями; свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта господарської діяльності, довідка про включення суб'єкта господарської діяльності до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та свідоцтво платника ПДВ). Саме за допомогою цих документів, банківська установа приймає рішення про надання або відмові у кредиті щодо кожного підприємства-позичальника.

Щодо існуючих методів оцінки кредитоспроможності позичальника, то їх можна об'єднати у дві групи:

1) класичні (статистичні) методи, які включають бально-рейтингові системи оцінки та моделі прогнозування банкрутства, в їх основу покладено розрахунок традиційних фінансових показників для оцінки фінансового стану підприємства (показники ліквідності, оборотності, прибутковості тощо);

2) моделі комплексного аналізу, які зорієнтовані на якісні показники.

Найвідомішою комплексною моделлю оцінки кредитоспроможності позичальника є модель, вона переважно використовується в банках США, яка має назву «CAMPARI». Ця модель полягає в тому, що під час розгляду кредитної заявки позичальника, із прилеглих до неї фінансових документів виділяють найвагоміші фактори, які найбільш повно висвітлюють діяльність компанії-позичальника, а потім, при особистій зустрічі із представниками цієї компанії, ці фактори більш глибоко оцінюються та уточнюються.

Також, одним із головних методів оцінки кредитоспроможності позичальників європейських країн є Правило «Шість Сі», тобто показники, на які звертають увагу банківські установи під час оцінки позичальника можна поділити на шість основних підгруп, а саме:

1. Character (характер) – це репутація клієнта, перевіряється, щоб мета, для якої надається кредит, відповідала політиці банківської установи.

2. Capacity (здатність) – тобто здатність позичальника отримати кошти на кредитній основі, або іншими словами, чи має право певна юридична особа на отримання кредиту в банку.

3. Cash (готівкові кошти) – це кількість готівкових коштів у власності підприємства, співвідношення власних та позикових коштів в структурі капіталу підприємства, доцільність вкладення позичених коштів в певний вид діяльності підприємства. Ця підгрупа супроводжується розрахунком певних фінансових коефіцієнтів, які дозволяють оцінити рівень ліквідності балансу, таких як: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт покриття, коефіцієнт незалежності тощо.

4. Collateral (забезпечення) – мають на увазі забезпечення кредиту, тобто застава, поручительство або гарантії.

5. Conditions (умови) – до цієї підгрупи належать економічна та політична ситуації в країні.

6. Control (контроль) – це контроль за діяльністю підприємства-позичальника з боку банківської установи, наприклад, перевірка наданих позичальником даних на відповідність стандартам та вимогам політики банківської установи.

Завдяки оцінці кредитоспроможності позичальника, банківська установа робить висновок щодо здатності підприємства обслуговувати свої борги. Результати такої оцінки зазвичай порівнюють із рекомендованими показниками галузі, досліджують їх у динаміці. Однак необхідно враховувати, що більшість існуючих методик мають за мету оцінку фінансового стану чи кредитоспроможності підприємства, з позиції кредитора, а не позичальника, тому не містять сукупності показників, за допомогою яких проводилась би оцінка ефективності використання позикового капіталу для позичальника.

Виходячи з вищенаведеного, для оцінки кредитоспроможності підприємства-позичальника пропонується використання системи кількісно-якісних показників з урахуванням галузевих особливостей діяльності. В рамках цієї системи кількісні показники дозволять оцінити платоспроможність, рентабельність та фінансову стійкість підприємства, а за допомогою якісних показників буде проводитись оцінка рівня кваліфікації управлінського персоналу, кредитна історія та наявність і період боргу підприємства-позичальника. Важливим є використання наведеної системи на етапі обґрунтування доцільності залучення позикового капіталу самим позичальником як інструмента для забезпечення його фінансової безпеки.

Висновки Отже, фінансова безпека є важливою складовою нормального функціонування підприємства, вона дозволяє попередити внутрішні та зовнішні загрози, які можуть суттєво погіршити стан діяльності підприємства. Запорукою фінансової безпеки підприємства є його кредитоспроможність, оцінку якої проводять як банківські установи на етапі прийняття рішення про надання кредиту, так і самі підприємства-позичальники з метою формування оптимальної структури капіталу та уникнення фінансових проблем у майбутньому. Однією з найточніших систем оцінки позичальників є правило «Шість Сі», його найчастіше використовують у США, наведені критерії оцінки кредитоспроможності підприємства-позичальника найбільш повно висвітлюють можливості підприємства повернути банківській установі одержану позику. Це правило охоплює всі сторони діяльності підприємства, такі як: репутація клієнта-позичальника, чи матиме кредит забезпечення, чи достовірні дані надав позичальник до банківської установи, яка економічна ситуація в країні тощо. Саме пильна перевірка та оцінка стану позичальника дає можливість банківській установі уникнути неповернення кредитів та сприяє покращенню результатів діяльності самих позичальників.

УДК 658.152

Матушак А.М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І7-ФіБС-маг.

Науковий керівник: д.е.н., доцент Кравченко О.О.

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ОНОВЛЕННЯ НЕОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто проблеми оновлення необоротних засобів структурних підрозділів ПАТ «Укрзалізниця». Виділено переваги і недоліки лізингу як інструменту оновлення необоротних засобів і особливості його застосування на залізничному транспорті.

Постановка проблеми. В Україні залізничний транспорт є системоутворюючою галуззю національної економіки, який має розвинену інфраструктуру, що охоплює всю територію держави. Зараз залізничний транспорт знаходиться в стані глибокої кризи, який став результатом жорсткого регулювання виробничо-економічної та фінансової діяльності галузі, перш за все тарифів, що виключає можливість своєчасного реагування на зміни попиту на транспортному ринку; перенесення фінансового тягаря соціальних функцій держави на залізничний транспорт без відповідної компенсації тощо. Все це призвело до значного погіршення стану виробничих потужностей галузі і, як наслідок, до зменшення її перевізних можливостей (перш за все, тягового рухомого складу) і пропускної здатності залізничної мережі. Гострий дефіцит фінансових ресурсів, який ПАТ «Укрзалізниця» і держава не можуть зменшити або ліквідувати власними зусиллями, обумовлюють необхідність впровадження сучасних інструментів оновлення необоротних засобів залізничного транспорту, у тому числі й за рахунок лізингу.

Основні матеріали дослідження. Лізинг (від англ. Equipment leasing – оренда з відчуженням на термін оренди) – це передача в оренду (як правило, довгострокову і середньострокову) засобів виробництва, будівель і споруд на умовах повернення, терміновості і платності з можливістю подальшого їх продажу орендарю за обумовлену ціну з урахуванням сум, раніше виплачених за оренду. Одночасно лізинг є видом інвестиційної діяльності з придбання майна і передачі його на підставі договору лізингу фізичним або юридичним особам за певну плату, на певний термін і на певних умовах, обумовлених договором, з правом викупу майна лізингоодержувачем. По суті, це щось середнє між договором оренди і договором про надання кредиту; в загальному вигляді він має і ті й інші ознаки.

Серед переваг лізингу для лізингодавця особливо виділимо такі:

- лізинг надає можливість лізингодавцю розширити номенклатуру товарів і послуг;
 - розширюються контакти лізингодавця з виробниками обладнання, яке здається в лізинг;
 - предмет лізингу є гарантією повернення кредиту і в разі банкрутства лізингоодержувача може бути реалізований для відшкодування невиплачених лізингових платежів;
 - використання податкових та амортизаційних пільг розширює коло потенційних лізингоодержувачів.
 - лізинг надає додаткові можливості для розширення діяльності;
 - лізинг гарантує цільове використання коштів внаслідок того, що лізингодавець набуває устаткування цілеспрямовано і безпосередньо у постачальника для заздалегідь визначеного лізингоодержувача і для здійснення певних цілей;
 - лізинг зводить до мінімуму ризик неповернення інвестованих коштів.
- Крім значного числа переваг лізинг має і недоліки:
- обладнання може застаріти, але дія договору лізингу триватиме;
 - підготовка договору лізингу вимагає значного часу і коштів;
 - прагнучи уникнути морального і фізичного зносу обладнання, лізингодавець при оперативному лізингу бере вищу плату;
 - при міжнародному лізингу можна повністю виключити валютних ризиків;
 - фіксовані умови лізингової угоди можуть виявитися не зовсім зручними для лізингоодержувача.

Лізинг може успішно працювати тільки на основі пільг (податкових, амортизаційних, митних, валютних та ін.), що надаються державою. Це робить лізингові угоди більш привабливими, ніж банківське кредитування. Але ці пільги прискорюють економічний і технологічний розвиток держави

Лізинг на залізничному транспорті дозволяє організаціям, що надають послуги в галузі вантажних перевезень, а також великим підприємствам, оновити та розширити свій рухомий і тяговий склад, взявши в довгострокову оренду колишню в експлуатації або нову залізничну техніку. Крім того, використовуючи лізинг, можна не тільки розширювати, а й замінювати склад новими вагонами з більш поліпшеною характеристикою. Саме тому такі лізингові схеми вигідні для малих підприємств, які не можуть отримати банківський кредит. Великі підприємства отримують додаткову перевагу – податкові преференції. Плюсами лізингових програм на залізничному транспорті є такі: оновлення рухомого і тягового складу з мінімальними витратами; маленький авансовий платіж; довгострокова оренда з правом подальшого викупу (при

повному погашенні вартості вагона або іншої техніки, вона переходить у власність лізингоодержувача); вибудовування графіка погашення відповідно до індивідуальних особливостей бізнесу; лояльні вимоги до потенційного лізингоодержувача (на відміну від умов банків).

Разом з тим, в сучасних умовах існує ряд проблем застосування лізингу на залізничному транспорті, викликаних як техніко-економічними особливостями транспортної галузі, так і умовами функціонування ринку перевезень і виробництва рухомого складу, а також недосконалістю фінансово-економічного механізму використання лізингу.

До основних факторів, що робить негативний вплив на поширення лізингу, належать:

- 1) значний часовий лаг і фактор сезонності, що обмежує ефект фінансового важеля;
- 2) відсутність регламентуючих документів, що дозволяють приватним операторам розвивати повноцінну перевізну діяльність, в результаті чого структура тарифу на перевезення залишається непрозорою, а виділення локомотивної та інфраструктурної складової ПАТ «Укрзалізниця» поки не здійснено;
- 3) непрозорість, непрогнозованість і негативні для приватних власників зміни величини ставки оренди за деякими видами рухомого складу;
- 4) високі ціни на рухомий склад і, отже, тривалі терміни окупності нових вагонів;
- 5) відсутність тривалої і стабільної кредитної історії, що посилює умови і підвищує вартість залучення позикового капіталу;
- 6) ціновий тиск постачальників на транспортні компанії (випереджаюче зростання цін на продукцію, споживану залізничним транспортом – паливо, електроенергію, чорні і кольорові метали та ін.);
- 7) відсутність механізму дострокового погашення кредиту за рахунок амортизаційних відрахувань (навіть з використанням максимального коефіцієнта прискореної амортизації).

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зазначити, що в сучасних умовах роботи залізничного транспорту, що характеризуються, з одного боку, виключно високим рівнем зносу необоротних засобів структурних підрозділів, а з іншого боку – дефіцитом інвестиційних ресурсів (перш за все – у ПАТ «Укрзалізниця»), необхідний пошук не тільки додаткових джерел фінансування інвестицій, але і механізмів здійснення інвестицій, їх опрацювання і адаптація до сучасних умов роботи залізничного транспорту. Таким механізмом є фінансова оренда (лізинг).

УДК 336.763

Мейта М.І., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 16(4)-ФіБС, д.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Соколова Е.О.

ВПЛИВ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

Анотація. Розкривається зміст, характер та вплив цифрової валюти. Визначено основні переваги та недоліки криптовалют.

Постановка проблеми. В останній час в фінансовому житті людей з'явилося таке поняття як криптовалюта. За цю валюту можна купити деякі товари, чи обміняти на реальні гроші. Популярності криптовалюта набула через її зручність та через те, що вона стала вигідним джерелом інвестування. Цей вид грошей набув великої популярності у використанні, тому має певний вплив на світову економіку.

Основні матеріали дослідження. Криптовалюти – це різні інтернет валюти які використовуються у системі блокчейн, альтернативній системі розрахунків, яка ніким не регулюється, тільки законами математики, усі платежі по цій системі виконуються без посередників та є анонімними. Криптовалютна система відокремлює людину від правоохоронних органів, банків, регулюючих фінансових інститутів. Ринок криптовалют робить капітал вільним, на що негативно реагують центральні банки країн, тому що контроль за рухом капіталу є одним з основних джерел влади. Значною перевагою криптовалютних розрахунків є:

вона не належить жодній державі;

всі транзакції та операції з криптовалютою записуються в спеціальний реєстр, такий реєстр називається блокчейн, з якого не можливо видалити інформацію;

кількість криптовалют обмежена.

Ці складові дають єдину світову валюту, в якій все прозоро та відсутня інфляція. Крім того в криптовалютному розрахунку відсутні ліміти, конвертації валют та вплив кризи на окремий вид валюти, це означає що криптовалютний розрахунок дає можливість вести розрахунки між регіонами, країнами та континентами без сплати відсотків посередникам, робить відсутньою втрату коштів при конвертації валюти та економить час проведення переведення коштів.

Важливою складовою ринку криптовалют є технологія блокчейн – це технологія, суть якої є децентралізоване збереження інформації без можливості змінити збережену інформацію. Блокчейн гарантує фіксацію інформації по

всіх транзакціях з криптовалютою, також вона виступає як певна бухгалтерська книжка, де записані всі грошові розрахунки і кожен може переглянути їх і впевнитись в їх справжності, при банківських розрахунках вся інформація зберігається на серверах і ця інформація прихована, банки можуть використовувати кошти клієнтів в різних інстанціях і клієнти про це не дізнаються, діяльність банків забезпечена лише ліцензією центрального банку. Ці технології є інноваційними і прихід криптовалют у фінансові системи матиме вплив на економіку. Криптовалюта має високий рівень ліквідності, завдяки її цифровому оформленню.

У світовому ринку до криптовалют відносяться по-різному: деякі держави їх забороняють, деякі впроваджують ринок криптовалют в економіку країни, як приклад в Китаї вже існує державна біржа криптовалют, Південна Корея підтримує ринок криптовалют. Державні біржі є під контролем держав і це є негативним, тому що такі біржі будуть функціонувати як буде вигідно державі, яка керує біржою. На початок функціонування криптовалют ринок криптовалют має більш інвестиційний характер, це носить спекулятивний характер, проте тенденція розвитку цифрового ринку йде до переходу ринку, як ринку для розрахунків, що й є призначенням криптовалют. Це є позитивною зміною для світового ринку

Позитивний вплив ринку криптовалют проявляється:

1) у сприянні додатковому заробітку коштів. На сьогоднішній день завдяки криптовалютам заробляти на курсу різних криптовалют можуть навіть підлітки і заробляти достатньо великі кошти (від 1000 – 3000 доларів США), для таких країн як Україна, де велика кількість працюють з Інтернетом це є позитивний вплив, тому що це збільшує купівельні спроможності;

2) у сприянні зменшенню інтернет-шахрайства, тим що всі дані про розрахунки зберігаються в системі блокчейн, її складніше вкрати через анонімність розрахунків;

3) у захищеності від інфляції, причиною цьому є те, що емісія цих «валют» спрямована на зменшення кількості валют в обороті;

4) у значній економії витрат на емісію грошей. Оскільки система блокчейн є нематеріальною, то чеканка монет і друкування банкнот, а також пов'язані з цим витрати на обслуговування, стануть непотрібними, це призведе до спрощення банківської та фінансової системи тощо.

Також криптовалюта має і свої негативні сторони, а саме:

1. Фундаментальною основою криптовалюти виступає обчислювальна потужність комп'ютерної мережі. Однак стверджувати, що криптовалюти чимось забезпечені не можна, оскільки обміняти її на обчислювальну потужність неможливо.

2. Оскільки криптовалюта – це не матеріальне благо, яке належить її власнику, тому через відсутність значного державного впливу на цей ринок криптовалюта дуже слабо регулюється. Певний вплив державних структур, спрямований на регулювання обігу криптовалют є, проте в порівнянні з обігом валют якими користується світ, він є незначним. Весь обіг криптовалют існує в режимі саморегулювання.

3. Держава не в змозі контролювати переміщення валют через анонімність переміщення криптовалют, що робить можливим безперешкодне виведення коштів за кордон, а також це сприяє розвитку ринку нелегальних товарів та несплату податків.

4. Дефляція на суть криптовалюти призводить до зменшення витрат населення і збільшення їх накопичень, це негативно впливає на економіку країни в цілому.

5. Теоретично існує загроза стабільності фінансової системи, при широкому використанні криптовалют, коли курс певної валюти буде достатньо великий і відбудеться обвал курсу, то це загрожуватиме фінансовій системі як національній, так і світовій.

Висновки. Криптовалюти створювалися з метою функціонування як безпечної, анонімної, децентралізованої, стабільної віртуальної валюти, використання криптовалюти забезпечує анонімність переказів, прискорення обігу капіталу, скорочення значних операційних витрат, які пов'язані з обігом паперових грошей, вдосконалення системи грошових переказів, мінімізація впливу інфляційних процесів, а також спрощення платіжної системи.

Цілі з якими створювалась криптовалюта будуть позитивно впливати на світовий ринок, але, незважаючи на всі переваги використання криптовалют, вона може становити певну небезпеку для фінансової системи через її неконтрольованість та невизнання в правовому аспекті як в Україні, так і в багатьох країнах світу. Загалом ринок криптовалют має достатній вплив на світовий ринок, цей ринок є інновацією в сфері розрахунків, тому ця система розрахунків має братись на контроль центральних банків всіх країн. На зібранні Великої двадцятки в Аргентині, яке пройде під знаком біткоіна (найпопулярнішої криптовалюти), відбудеться зібрання міністрів фінансів та представників центробанків, буде прийнято загальне рішення щодо системи блокчейн та ринку криптовалют. Подальше існування ринку криптовалют буде залежати від рішень лідерів країн Великої двадцятки та буде спиратись на мінімізацію ризиків розрахунків та неперешкоджанню розвитку інновацій.

УДК 336.662

Міхалева К.П., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І7-ФіБС-маг.

Науковий керівник: д.е.н., доцент Кравченко О.О.

СТАН НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПАО «УКРЗАЛІЗНИЦЯ»

Анотація: Розглянуто стан необоротних активів ПАО «Укрзалізниця». Визначено принципи інвестиційної та кредитної стратегії як необхідних умов оновлення необоротних активів.

Постановка проблеми. Залізничний транспорт України має виняткове значення для функціонування національної економіки, забезпечуючи цілорічний регулярний рух, перевезення продукції промисловості і мобільність населення. Можливість безперебійного функціонування галузі прямо залежить від стану необоротних активів, перш за все, об'єктів інфраструктури і рухомого складу. На необоротні активи припадає близько 90% всіх активів залізничного транспорту: в 2015 р., 90,7%, в 2016 р., 89,7%. У результаті несистемного характеру управління, нераціональної амортизаційної політики знос основних засобів, протягом 2010 – 2016 рр. збільшився з 76,9% до 98,6%. Такий високий рівень фізичного зносу необоротних активів може розглядатися як одна із складових безпеки функціонування залізничного транспорту України, у тому числі й фінансової.

Основні матеріали дослідження. Однією з основних проблем, що мають «гальмуючий» вплив на галузь, є стан необоротних активів, задіяних у перевізному процесі. Ця ситуація ускладнюється тим, що на основні засоби припадає до 90% активів залізничних компаній, що є характерним і для залізничного транспорту України. Наслідком високого фізичного зносу рухомого складу та інфраструктурних об'єктів ПАТ «Укрзалізниця» стало практично повне вичерпання технічного ресурсу залізниць, що може призвести до неможливості задоволення потреб промисловості в перевезеннях, зменшення мобільності населення, а також до зниження показників економічного розвитку країни.

Катастрофічне погіршення стану необоротних активів стало результатом хронічного недофінансування простого і розширеного відтворення основних засобів. Інвестиційні потреби залізничного транспорту України в 2017 р оцінювалися на рівні 20 – 30 млрд грн щорічно. На 2017 р. капітальні інвестиції були заплановані в розмірі 16 млрд грн. За 9 місяців 2017 р. план з інвестицій був виконаний на 58,1% (фактично інвестовано 6,0 млрд грн при плані

в 10,4 млрд грн), у тому числі на придбання (виготовлення) основних засобів – на 69,4% (план – 2,6 млрд. грн.), на модернізацію і модифікацію основних засобів – на 54,0% (план – 2,8 млрд. грн.), на капітальний ремонт – 49,9% (план – 1,9 млрд. грн).

Визначаючи вплив необоротних активів на ефективність функціонування залізничного транспорту, є сенс говорити про необхідність розробки і реалізації стратегії фінансування поновлення необоротних активів, під якою слід розуміти багатофакторну модель дій і заходів, необхідних для досягнення поставлених перспективних цілей в загальній концепції розвитку в області формування і використання фінансово-ресурсного потенціалу підприємства. Тоді фінансова стратегія відновлення необоротних активів залізничного транспорту повинна бути спрямована на вирішення двох основних завдань: 1) забезпечення достатніх обсягів фінансових ресурсів (власних і залучених) для задоволення потреб в інвестиціях; 2) зниження вартості фінансових ресурсів, що залучаються з зовнішніх джерел.

Тоді формування фінансової стратегії має ґрунтуватися на узгодженні його інвестиційної та кредитної стратегій. Так, інвестиційна привабливість прямо впливає на можливості залучення кредитних ресурсів, а кредитна стратегія визначає обсяги доступних фінансових ресурсів, які можуть бути залучені із зовнішніх джерел, а також впливає на майбутню інвестиційну привабливість галузі. Інвестиційна стратегія є системою довгострокових цілей, визначених загальними завданнями розвитку суб'єкта господарювання (залізничного транспорту). Зараз основні завдання розвитку галузі визначаються положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Однак можливість виконання окремих вимог (впровадження високошвидкісного руху, технічних умов, а також забезпечення повної інтегрованості залізничного комплексу України з європейським) з точки зору фінансової забезпеченості викликає закономірні сумніви.

Тому інвестиційна стратегія залізничного транспорту України повинна розроблятися на основі паритету інвестиційних потреб відповідно до стратегії розвитку галузі і доступних обсягів інвестиційних ресурсів з визначенням економічної доцільності вкладень в певні об'єкти необоротних активів. Це буде сприяти не тільки підвищенню ефективності капітальних вкладень у розвиток залізничного транспорту, а й поліпшенню кредитоспроможності галузі, що буде проявлятися в збільшенні доступних кредитних ресурсів і зниження їхньої вартості. Розробка інвестиційної стратегії в умовах кризи має здійснюватися з урахуванням таких принципів: 1) розгляд виробничого процесу, фінансування та інвестування як єдиної системи, спрямованої на створення умов для зростання ринкової вартості суб'єкта господарювання (ПАТ «Укрзалізниця»); 2) аналіз допустимого і критичного рівня ризику внаслідок підвищеної невизна-

ченості ринкової ситуації в майбутньому і розробка інвестиційної стратегії на основі багатоваріантного прогнозу; 3) врахування зміни вартості грошей у часу; 4) врахування інфляції та інфляційних очікувань при розрахунку прийнятною ставки прибутковості капітальних вкладень; 5) врахування вартості залученого капіталу як зовнішнє обмеження при інвестуванні та гранично допустимої ставки прибутковості інвестиційних проектів як внутрішнє обмеження фінансових ресурсів.

Гострий дефіцит власних фінансових ресурсів обумовлює необхідність розробки кредитної стратегії для збільшення можливостей оновлювати необоротні активи. Така стратегія має базуватися на таких принципах: 1) залучення ресурсів в достатніх обсягах за мінімальною ціною з доступних джерел фінансування; 2) залучення фінансових ресурсів в обсягах, що не перевищують потреби в фінансуванні; 3) оперативне управління фінансовими ресурсами для зниження витрат по їх залученню; 4) залучення ресурсів на конкурентній основі за умови мінімізації прогнозованої вартості обслуговування боргу; 5) встановлення взаємовигідних довгострокових відносин з фінансовими установами для забезпечення постійного доступу до фінансових ресурсів в необхідних обсягах, а також можливості управління сумами, термінами кредитування та графіком погашення кредитів; 6) своєчасне погашення кредитних зобов'язань; 7) стратегічне партнерство з фінансовими установами для збільшення лімітів кредитування за довгостроковими кредитами; зниження ставок кредитування, а також зниження сукупної вартості обслуговування боргу.

Тоді, з урахуванням викладеного вище, розробка фінансової стратегії відновлення необоротних активів матиме такі етапи:

етап 1: оцінка довгострокових перспектив розвитку галузі для виділення груп необоротних активів за ступенем першочерговості їх поновлення;

етап 2: аналіз джерел і прогнозування обсягів власних фінансових ресурсів;

етап 3: оцінка потреби в кредитних ресурсах;

етап 4: визначення критеріїв оцінки доступних кредитних ресурсів;

етап 5: вибір оптимальної стратегії фінансування оновлення необоротних активів;

етап 6: планування заходів щодо реалізації фінансової стратегії.

Висновки. На основі проведеного дослідження визначено, що стан необоротних активів підприємств залізничного транспортом є фактором, який негативно впливає на рівень його фінансової безпеки. Для покращення існуючої ситуації потрібно розробляти не лише інвестиційну стратегію, а й кредитну для зменшення дефіциту доступних фінансових ресурсів.

УДК 368:336.71

*Нагорнюк А.С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І4-ФіК,
д.ф.н.*

Науковий керівник: д.е.н., професор Богомолова Н.І.

БАНКІВСЬКЕ СТРАХУВАННЯ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

Анотація. Досліджено сутність банківського страхування. Розкрито, що розвиток такого страхування сприятиме ефективному управлінню фінансовими ризиками. Визначено напрями удосконалення банківського страхування в Україні.

Постановка проблеми. Діяльність банків супроводжується проявом чисельних ризиків і загроз, що може негативно вплинути на всіх суб'єктів – фізичних та юридичних осіб, а також суспільство в цілому. Розвиток банківської сфери, пов'язаної зі страхуванням в сучасних складних економічних умовах має вагоме значення, оскільки банки є одними з тих установ, операції яких супроводжуються достатніми ризиками. Співпраця зі страховими компаніями веде до розширення сфери послуг банку, що робить його привабливішим для потенційних клієнтів і приносить додатковий прибуток. Тісна взаємодія страхових і банківських інститутів є важливою умовою стабілізації економіки і початком зростання реального виробництва. Ефективна співпраця банківських та інших фінансових установ становить основу сталого функціонування банківської системи та формує можливості для отримання позитивного економічного ефекту всіма її учасниками. Саме тому дослідження питань розвитку страхування банківських ризиків в Україні є актуальним.

Основні матеріали дослідження. В сучасних умовах банківське страхування є одним із способів забезпечення надійного функціонування банку. В разі нанесення банку шкоди, наприклад, неповернення кредиту, особливо великого, наслідком стає банкрутство пов'язаних з даним банком підприємств, банків – кореспондентів і приватних осіб, що, в свою чергу, ставить під удар стан економіки в країні. Страхові виплати дозволяють відновлювати його фінансовий стан. Тому страхування відповідальності позичальника за неповернення кредиту має стати невід'ємною частиною стратегії і розвитку будь-якого комерційного банку.

Поєднання банківських і страхових продуктів зручне для споживачів, бо забезпечує їм більш широкий вибір послуг. Для банків це означає зростання продажів і встановлення тісних стосунків із клієнтом порівняно із звичайним наданням послуг. У зв'язку з цим ширший обсяг послуг запобігає переходу клієнтів до конкурентів. Перед банками відкриваються широкі можливості

для задоволення потреб клієнтів щодо одержання додаткових доходів; аналіз доступної інформації про фінансовий стан клієнтів значною мірою допомагає досліджувати їхні потреби, а також розробляти і просувати нові продукти. Якість інформації, якою володіють банки, створює переваги щодо просування страхових продуктів порівняно з конкурентами; зміцнення бренду банку як фінансового маркету.

Необхідність страхування різнопланових банківських ризиків зумовлюється специфікою банківської діяльності, що характеризується середньою та високою ризиковістю. Найчастіше страховому захисту підлягають ті ризики, на які банк не може мати достатнього впливу.

У цілому під банківським страхуванням доцільно розуміти інтеграцію банківських установ і страхових компаній задля координації діяльності та управління продажами фінансових послуг, поєднання страхових і банківських продуктів, що спрямоване на розширення клієнтської бази, а також взаємний доступ до фінансових ресурсів партнера. При цьому банківське страхування може бути як роздрібне, так і комплексне.

Банківське страхування сприяє диверсифікації банківської діяльності, зокрема, в руслі розширення асортименту банківських продуктів і послуг, виходу на інші ринки, залучення нових клієнтів; вихід за межі банківського бізнесу. Таке страхування сприятиме зростання банківського бізнесу через кредитування середнього бізнесу та населення.

Закордонний досвід підтверджує, що завдяки реалізації спільних фінансових продуктів, банки та страхові компанії мають можливість збільшувати обсяги продажів своїх послуг, рівень яких дозволяє забезпечувати високоприбуткову діяльність. Співпраця страхової компанії з банком вигідна обом учасникам, оскільки знижується собівартість трансакцій та інформаційних витрат усередині групи і, як наслідок, зменшуються тарифи, надається можливість вести більш гнучку цінову політику, зростає надійність усіх фінансових операцій, що проводяться страховою компанією і банком, також раціонально інвестуються кошти страхових резервів, зібраних страховою компанією. Крім того, у банку виникає додаткове джерело доходів – комісійна винагорода за реалізацію страхових полісів.

Отже, спільна робота банків і страхових компаній дозволяє взаємно підтримувати фінансові інструменти економіки за умови впровадження конкретних банківських і страхових продуктів. Для ефективної взаємодії банків в умовах розвитку страхових відносин необхідно створити нову систему державного регулювання, функціонування й розвитку банківсько-страхових структур, визначити вимоги до функціонування таких структур згідно з нормами й стандартами.

Важливим є перехід до комплексного банківського страхування, що сприятиме не тільки більшому задоволенню потреби фінансових організацій та клієнтів у покритті більшої кількості ризиків. Так, окрім стандартних видів страхування, що належать до майнового страхування та страхування відповідальності доцільно розвивати страхування, пов'язане з інформаційними технологіями банків, зокрема в частині загрози від комп'ютерних та електронних злочинів, страхування кримінальних ризиків банку тощо. Водночас, банкам необхідно більш ретельно підходити до організації страхового захисту та обґрунтування умов комплексного страхування банківських ризиків, оскільки саме це значно впливає на рівень страхових тарифів, та надійність страхових операцій.

У цілому до основних напрямів розвитку банківського страхування доцільно віднести: вдосконалення системи рекламування банківських страхових продуктів, підготовки кваліфікованих фінансових консультантів у сфері банківського страхування; удосконалення страхових тарифів в сфері мінімізації банківських ризиків, забезпеченість доступності входу страховика на банківський ринок тощо.

Ефективний розвиток банківського страхування можливий при: консолідації страхового та банківського ринків через створення спільної партнерської співпраці, чіткому розмежуванні та контролі виконання суб'єктами банківського страхування своїх зобов'язань перед клієнтами. Все це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності фінансового ринку. Розв'язання таких завдань дозволить як подолати стагнацію, так і стане поштовхом для подальшого зростання, формування ринку в основі якого знаходиться захист інтересів громадян і юридичних осіб; зростання довіри до страхування та банківської діяльності.

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що співпраця банків і страхових компаній, яка базується на партнерстві та взаємній підтримці, вигідна обом фінансовим організаціям, вона сприяє освоєнню нових ринків, нарощенню обсягів клієнтської бази, зосередження фінансових ресурсів в єдиній системі, розробці ефективних комплексних фінансових послуг. У цілому банківський бізнес вимагає системного перезавантаження, що базується на розробці якісно нової нормативно-правової бази та передбачає постійну активну диверсифікацію діяльності фінансових установ. Ключовим завданням стає нових комплексних банківських продуктів, розширення всього спектру послуг і пропозиції банківських послуг. Банки мають стати комплексними фінансовими інститутами, що будуть надавати комплексні фінансові послуги з достатнім рівнем страхового захисту.

УДК 330.322.012

*Петінова М.А., факультет Управління і технологій, гр. 14-ОА, д.ф.н.
Науковий керівник: д.е.н., доцент Кравченко О. О.*

ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Анотація. Розглянуто інвестиційну активність як складову частину економічної безпеки країни. Запропоновано комплекс заходів щодо покращення інвестиційного клімату в Україні. Розглянуто досвід залучення прямих інвестицій в економіку Польщі.

Постановка проблеми. Економічна безпека держави є відображенням такого стану захищеності національної економіки від зовнішніх і внутрішніх загроз, який буде стимулювати цілеспрямований розвиток суспільства, забезпечувати його соціально-економічну стабільність в умовах нестабільного середовища. Одним з ключових індикаторів економічної безпеки є рівень інвестиційної активності фізичних і юридичних осіб, оскільки саме інвестиції, особливо у формі капітальних вкладень, сприяють економічному розвитку держави, зростанню її фінансово-економічного потенціалу.

Основні матеріали дослідження. Одними з основних ризиків національної безпеки України вітчизняні фахівці і експерти міжнародних фінансових організацій визнають стрімке погіршення економічних показників (ВВП та ін.), посилення макроекономічних дисбалансів, підвищення боргового навантаження на економіку, зменшення обсягів виробництва продукції провідних галузей економіки, а також рівня економічної активності, насамперед інвестиційної. Так, у 2017 р. інвестиції в економіку України склали 1,82 млрд. грн. (для порівняння в 2016 р. – 4,41 млрд. грн), тобто їхні обсяги скоротилися більше ніж у 2 рази. При цьому найбільші обсяги інвестування були у сфері фінансів і страхування (0,65 млрд. грн), промисловість (0,52 млрд. грн), торгівлю і ремонт автотранспорту (0,18 млрд. грн) та операції з нерухомістю (0,12 млрд. грн).

Таке стрімке зниження обсягів інвестиційної діяльності в Україні (на 58,7% порівняно з 2016 р.) експерти, зокрема голова парламентського Комітету з питань промислової політики та підприємництва В. Галасюк, пов'язують з тим, що, по-перше, національна економіка є «крихитою і закритою для зовнішнього світу». По-друге, інвестиційний клімат у державі не сприяє виходу на «траєкторію економічного розвитку». По-третє, відбувається деіндустріалізація національної економіки, що є протилежною проголошеній стратегії розвитку провідних економік світу, а саме їхній реіндустріа-

лізації. Крім того, підвищується експорт сировини і знищення природних ресурсів. В таких умовах слід говорити про інвестиційну безпеку держави, оскільки такі незначні обсяги вкладень (для порівняння сальдо прямих іноземних інвестицій в економіку Польщі у 2017 р. склало 11 млрд. \$) неспроможні задовольнити потреби національної економіки у фінансових ресурсах і підтримувати платіжний баланс. Так, для забезпечення зростання національної економіки на 5% щорічно прями іноземні інвестиції мають складати не менше 5 млрд. \$.

Основними проблемами інвестиційної сфери в Україні є такі:

- 1) збереження тенденції зниження обсягів чистих інвестицій в економіці;
- 2) недотримання оптимальних пропорцій у фінансуванні інвестиційних проєктів: основним джерелом інвестиційних ресурсів є власні кошти підприємств (за 9 місяців 2017 р. за рахунок власних коштів було профінансовано 72,7% капітальних вкладень);
- 3) значні розбіжності в інвестиційній привабливості різних регіонів країни (до 2014 р. найбільш привабливим регіоном України був Східний, в якому було сконцентроване промислове виробництво; зараз акцент змістився на Центральний регіон, в якому локалізоване аграрне виробництво);
- 4) зменшення прямих іноземних інвестицій.

Під інвестиційною безпекою держави буде розумітися таке співвідношення між зовнішніми і внутрішніми інвестиціями, яке буде повністю задовольняти потреби економіки і стимулювати її розвиток. Основними індикаторами інвестиційної безпеки будуть: а) загальний обсяг капітальних вкладень у розвиток промисловості, інфраструктури тощо; б) частка іноземних інвестицій у валових інвестиціях країни; в) обсяги прямих і портфельних інвестицій; г) величина іноземних інвестицій на душу населення; д) рівень інвестиційних ризиків, особливо пов'язаних із реалізацією інвестиційних проєктів.

Ці індикатори відображають рівень привабливості інвестування в країну, тобто інвестиційний клімат, під яким розуміють сукупність політичних, правових та економічних факторів, які впливають на інвестиційну діяльність та визначають рівень її ефективності та ризикованості. Таким чином, для підвищення інвестиційної привабливості України має реалізовуватися комплексна державна політика, спрямована на: 1) забезпечення політичної і соціальної стабільності; 2) удосконалення нормативно-правової бази з регулювання інвестиційної діяльності, у тому числі й гарантування недоторканості вкладеного капіталу; 3) оптимізацію ступеня державного регулювання інвестиційної сфери; 4) розвиток виробничої та соціальної інфраструктури; 5) недопущення неконтрольованого зростання інфляції та ін.

Крім того, Україна має використовувати досвід сусідніх країн щодо підвищення притоку інвестицій у розвиток національної економіки. У цьому контексті цікавим може виявитися досвід Польщі, яка має не тільки подібну

структуру населення, а й такі ж демографічні проблеми як і Україна. Ми звикли вважати, що демографічна катастрофа в Україні є наслідком низького рівня життя в країні. Але у більш успішній Польщі відсоток працездатного населення не відрізняється від нашого. До того ж поляки, як і українці, часто виїжджають з країни у пошуках заробітку.

Незважаючи на те, що обидві країни мають вигідне географічне розташування і достатньо дешеву робочу силу, Україна на сьогодні значно відстає від Польщі за обсягом прямих іноземних інвестицій (у 5-6 разів); вихід на рівень Польщі означав би залучення до 200 млрд. \$ щорічно. Польща заробила на експорті майже в 5 разів більше, ніж Україна – \$ 246,3 млрд. І, на відміну від нас, доходи поляків від експорту більші, ніж витрати на закупівлю імпортованих товарів. Ще два роки тому Польща, як і Україна, мала негативне сальдо зовнішньої торгівлі, але змогла змінити ситуацію завдяки попиту на польські товари в ЄС – у 2014 р. її імпорт складав \$ 284,5 млрд., а експорт – \$ 273,9 млрд.

Тоді, ґрунтуючись на польському досвіді залучення іноземних інвестицій, можна виділити такі фактори підвищення привабливості національної економіки для іноземних інвесторів: а) створення оптимальної системи оподаткування (в Польщі використовується фіксована ставка податку у розмірі 19%); б) підвищення місткості ринку (Польща має 6 місце в ЄС і 33 місце у світі за обсягом ринку); в) надання податкових пільг (зменшення податку на прибуток на 50% на 10 років), створення спеціальних економічних зон, використання системи грантів з бюджету держави і ЄС (умови отримання гранту в Польщі – значний обсяг інвестицій (100 тис. €), гарантії працевлаштування місцевого населення, впровадження інновацій); г) встановлення достатньо невисокого рівня статутного капіталу, достатнього для відкриття компанії (близько 1,2 тис. €) і невисокої вартості післяреєстраційного її обслуговування (близько 200 €/міс.).

Впровадження подібних заходів разом із забезпеченням політичної та соціально-економічної стабільності в країні (припинення конфлікту на сході України) і реалізації антикорупційних заходів дозволить суттєво покращити інвестиційний клімат і, як наслідок, збільшити обсяг інвестицій в національну економіку.

Висновки. На основі проведеного дослідження визначено, що держава має здійснювати комплексні заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості України, а також покращення інвестиційного клімату. Крім того, необхідно використовувати досвід інших держав щодо створення сприятливого інвестиційного клімату як необхідної умови стимулювання інвестиційної діяльності.

УДК 336.71

Приходько М.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 17-ФіБС-маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрєєва О.В.

СОЦІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ЯК СКЛADOVA ЙОГО ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. Обґрунтовано, що успішна кадрова політика комерційного банку є запорукою його ефективної роботи, складовою його фінансової безпеки та невід'ємною умовою діяльності комерційної установи в сучасному економічному просторі.

Постановка проблеми. Зворотною стороною процесів глобалізації та інтеграції України у світовий економічний простір є посилення конкуренції на ринках, прискорення темпів економічного розвитку, динамізація циклу економічного розвитку. В цих умовах особливу актуальність набуває соціальне управління як комплекс спрямованих дій на колектив, що має за мету ефективно організувати та скоординувати роботу колективу, удосконалити внутрішні відносини в колективі. Повною мірою це стосується і комерційних банків. Задля оптимізації управлінських рішень та оперативного вирішення комерційних завдань виникає необхідність впровадження інноваційних і сучасних технологій управління, а саме соціального управління.

Основні матеріали дослідження. Головним елементом ефективної роботи банків є успішна кадрова політика. Управління кадровими ресурсами – важлива функція будь-якого банку, оскільки в епіцентрі цієї діяльності завжди задіяні людські можливості. Саме тому потреба у виборі оптимальної системи управління персоналом належить до сучасних потреб комерційних установ.

Соціальне управління як комплекс спрямованих дій на колектив, має за мету не тільки ефективно організувати і скоординувати роботу колективу, а і удосконалити внутрішні відносини в колективі.

Особливу актуальність соціальне управління набуває в умовах глобалізації суспільних відносин. Саме глобалізаційні процеси підштовхують темпи економічного розвитку, створюють більш жорсткі режими функціонування кожного економічного суб'єкта та загострюють конкуренцію. Повною мірою це стосується і комерційних банків. Задля оптимізації управлінських рішень та оперативного вирішення комерційних завдань виникає необхідність впровадження інноваційних і сучасних технологій управління, а саме – соціального управління.

У рамках стратегічного планування процес управління персоналом необхідно розглядати як організаційно-функціональну систему, яка складається з

взаємозв'язаних структурних елементів. Професіоналізм персоналу разом з досконалим механізмом управління людськими ресурсами є одними із вирішальних чинників конкурентоспроможності банку.

Організація фінансової безпеки комерційного банку охоплює сукупність процесів управління персоналом – від залучення працівників до їхньої адаптації чи звільнення. Важливою умовою фінансово-стійкого закладу слід вважати стійкість внутрішнього середовища, в якому всі негативні чинники з боку співробітників зводяться до мінімально можливих.

Із вище зазначеного слід зробити висновок, що важливим елементом стійкості комерційної установи є створення умов для формування команди з єдиною корпоративною культурою. Для цього необхідно сформувати ефективну кадрову політику з урахуванням внутрішніх та зовнішніх чинників.

Якщо в роботі комерційної установи прослідковується відсутність комплексного підходу до даного процесу, до організації якісного соціального управління, то збільшуються помилки з боку керівництва. Наступним негативним кроком буде незадоволення та втрата клієнтів, зменшення довіри серед споживачів послуг, зменшення конкурентних позицій банку на ринку та головне – рівень його доходів.

На жаль, у сучасних комерційних банках, спостерігається невисокий рівень результативності від соціального управління через відсутність професійних знань і вмінь у керівництва. Необхідність наголосу на соціальному управлінні в комерційному банку зумовлено, перш за все, змінами в соціально-економічній сфері, які спричинили додаткову потребу в кваліфікованому управлінському персоналі, спроможному результативно і відповідально керувати банком в умовах нестаціонарної економіки.

Зауважимо, що об'єднання сучасних досягнень теорії управління та інноваційних інформаційних технологій дозволять отримати синергетичний ефект в процесі здійснення соціального управління в комерційному банку.

Слід зазначити, що сучасною негативною тенденцією в роботі комерційних банків є плинність кадрового складу. Нагальна проблема існує не лише на українському ринку банківських послуг, а й в більшості країн світу з розвиненою економікою. Для розуміння проблематики слід сказати, що впродовж останнього десятиріччя суттєво змінилося ставлення до праці як до феномену у всіх країнах світу – працівник став соціально захищеним та незалежним і мало відданим будь-якій конкретній організації.

Останні два роки роботи банківської системи України, це не тільки роки «очищення» та трансформації банківської системи в більш потужну систему, а і роки коли національний фінансовий сектор залишило більш ніж 50 000 банківських спеціалістів, які мали спеціальну освіту і навички роботи з бан-

ківськими технологіями. Негативна тенденція – еміграція банківських кадрів вищої та середньої ланки управління продовжується і по нині.

Вирішити системні банківські проблеми з кадрами можливо за рахунок зрозумілої кадрової політиці, яка буде розроблена на державному рівні та впроваджена на рівні кожної банківської установи.

Прийнято вважати, що саме соціальне (кадрове) забезпечення установи безпосередньо впливає на ефективність роботи, розмір можливих отриманих доходів чи залучення потенційно-нових клієнтів. Роль соціального ресурсу на будь-якій стадії розвитку банку займає ключову позицію, оскільки саме цим ресурсам притаманні найбільші резерви підвищення ефективності функціонування банків, що буде прослідковуватися позитивними чи негативними зрушеннями фінансових показників банківських установ.

Висновки. Встановлено, що концентрація уваги керівництва банків на фінансових ресурсах недостатньо для утримання банківського бізнесу «на плаву». Практика бізнесу свідчить, що неможливо розраховувати на успіх на сучасному висококонкурентному ринку, якщо використання передових технологій не підкріплюється належною увагою до управління, або продовжують використовуватися переважно адміністративні, механічні принципи керівництва. Економічна ситуація в країні наочно демонструє, наскільки складні проблеми управління сучасним банком. Від сучасного керівника очікують не просто високий професіоналізм, а й новий рівень мислення, що поєднує готовність до ризику і прийняття на себе всієї повноти відповідальності за кінцевий результат банківської діяльності. Для ефективного управління даного бізнесу необхідно враховувати якість не лише фінансових активів, а й кадрових ресурсів.

Зауважимо, що сучасна банківська система України знаходиться в процесі формування власної моделі та інтеграції соціальної відповідальності бізнесу в соціально орієнтовані бізнес-сфери та бізнес-процеси, основи яких базуються на принципі безперервного циклу адаптації людини до комфортних умов життя, підвищенні лояльності клієнтів і зацікавлених сторін у фінансуванні реального сектору економіки.

УДК 339.5

*Рогів М.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 15-ФіК, д.ф.н.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Талавіра Є.В.*

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. Проаналізовано структуру зовнішньої торгівлі України, визначено основні напрями зовнішньоторговельної діяльності. Запропоновано

комплекс заходів, спрямованих на інтенсифікацію зовнішньоторговельної діяльності.

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку нашої країни відбувається процес досить радикальної зміни української зовнішньої торгівлі. Прагнення економіки нашої країни здійснити інтеграцію в світове господарство, прийняття участі у різноманітних видах підприємництва на міжнародному ринку сприяє підвищенню рівня зовнішньоекономічної діяльності України. Сучасна національна економіка відзначається глобалізаційними умовами та інтеграцією фінансових, інвестиційних, товарних та інших ринків. Зовнішньоекономічна діяльність відіграє особливу роль у процесах щодо світової інтеграції, створює умови для підвищення темпів економічного та соціального розвитку нашої держави, регіонів, галузей та підприємств. Діяльність країни на зовнішньоекономічній арені виступає досить вагомою проблемою для товаровиробників у конкурентних умовах формування сучасних ринкових відносин.

Основні матеріали дослідження. Зовнішня економічна торгівля – важливий показник розвитку і стану безпеки держави. Але слід пам'ятати про те, що не всякий експорт товарів сприятливо впливає на економіку, особливо в довгостроковій перспективі. Тісні зв'язки нашої країни з ЄС відкривають нові горизонти для торговельної діяльності України.

27 червня 2014 р. була підписана асоціація України з ЄС і саме з цього періоду розпочалась тісна співпраця, пов'язана з експортом та імпортом товарів. У 2016 р. почали зміцнюватись та зростати торговельні зв'язки. За рік загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ЄС склав 35923,2 млн дол США, з яких 30635,2 млн дол США припало на торгівлю товарами, а 5287,5 – на торгівлю послугами.

Основними партнерами України стали: Німеччина (при показниках 6554,7 млн дол США найбільших з подалі наведених країн), Польща, Італія, Франція, Великобританія, Угорщина, Нідерланди, Бельгія, Австрія, Чехія. Лідерами по експортованих товарах із України стали Польща, Італія, Німеччина та Угорщина. Що стосується імпортованих товарів та послуг, то такими країнами стали ті ж самі, але ще до їхнього списку додалась Франція.

До категорії товарів, які підвищили експорт українських товарів до ЄС (у порівнянні з показниками 2015 р.) належать:

- жири та олія – 77,5;
- вироби з деревини – 52,2;
- товари промислового призначення – 44,6;
- кам'яні вироби – 12,9;
- вироби з пластмаси а також полімерні матеріали – 12,7.

Структура продукції – це є головним недоліком в експортно-імпортних операціях.

Якщо порівнювати товарну структуру експорту-імпорту з країнами ЄС із загальною структурою експорту-імпорту, то можна помітити, що за окремими товарами, з меншим ступенем переробки, таких як мінеральні продукти, частка експорту в країни ЄС вища за середні по всьому експорту та за окремими товарами з більшою доданою вартістю, частка країн ЄС є нижчою за середні показники (жири та олії тваринного або рослинного походження). Виняток становить продукція машинобудування. Виходячи з таких даних, можна зробити висновок, що у зовнішньоекономічну діяльності країни ЄС прагнуть експортувати продукцію з більшою доданою вартістю.

Основні показники зовнішньої торгівлі України свідчать про те, що у 2016 р. порівняно з 2015 р. імпорт перевищив рівень 2015 р., тоді як експорт у 2016 р. продовжував скорочуватись.

Найбільшими експортерами в Україну в 2016 р. були країни Європи (39,8%) - ЄС (36,9%), тоді як СНД включно займало друге місце, а країни Азії – третє (20,3%). При цьому слід зазначити, що імпорт з країн СНД (РФ) в 2016 р. скоротився в річному вимірі, тоді як поставки з Європи, ЄС, Азії та Америки зросли.

Вітчизняна промисловість відмічається морально застарілим та неякісним обладнанням, має застарілі технології, неефективне управління та інші проблеми. Умови, які створюються державою, повинні сприяти інвестиційним процесам в країні, залученню іноземних інвестицій, спрямовані на інноваційне оновлення вітчизняних підприємств.

Участь України в міжнародних організаціях є позитивним чинником створення умов для ведення прозорого бізнесу і покращення інвестиційного клімату в країні. У травні 2008 р. наша країна набула статусу членства в СОТ і це сприяло рівноправному партнерству на міжнародних товарних ринках. В результаті, деякі обмеження було скасовано, та створені досить ліберальні умови доступу на зовнішні світові ринки для цілого переліку українських товарів, серед яких: металургійна, хімічна, машинобудівна галузі. На підприємствах обов'язково створювати сприятливі умови щодо виходу на зовнішні ринки і це посилить рівень відкритості вітчизняної економіки.

Для того, щоб зовнішньоекономічна діяльність була ефективною, вона повинна сприяти відтворенню експортного потенціалу країни, підвищенню рівня конкурентоспроможності вітчизняних товарів на міжнародних ринках, формуванню оптимальної структури експорту й імпорту, залученню, на вигідних умовах, іноземних інвестицій, забезпеченню економічної безпеки України.

Для покращення зовнішньоторговельної діяльності треба реалізувати комплекс заходів, який має включати такі: покращення національної економіки, об'єднання національних виробників, запровадження спрощення процесу то-

ргівлі, поліпшення ділових відносин між країнами, реальні переговори, нові ідеї щодо вироблення товарів, краща реклама продукції, збільшення ринку товарів та послуг, яке зможе розширити вибір покупців на ньому. А що стосується стратегічних завдань, то до них можна віднести розбудову інституційної спроможності. Реалізація та розробка політики, яка б сприяла експортним операціям, повинна стати однією з головних задач нашого уряду.

Висновки. Отже, створення повноцінної зони вільної торгівлі з Європейським Союзом на найближчі роки буде сприятливим. Саме вона стимулюватиме та мотивуватиме виробників на виготовлення кращої продукції, адже відомо, що чим краща якість товарів – тим більший попит на них. Використання адміністративних важелів регулюючим апаратом нашої держави щодо міжнародних відносин, має на меті досягнення балансу експорту та імпорту. Серед таких важелів: спеціальні митні тарифи, політика протекціонізму, тощо, але це не спонукає розвиток підприємств та не створює умови щодо здорової конкуренції.

Жорстка конкуренція стримує українські підприємства, які просто не можуть вийти на міжнародний ринок. Необхідно поставити за мету побудову конкурентних переваг, які будуть відповідати світовим вимогам. Збільшення конкурентних переваг – ще один із показників мотивації вітчизняних виробників. Конкурентні переваги потрібно спирати на проривних інноваціях, які дозволять отримати позитивні результати, щодо фінансової діяльності, будуть сприяти оптимізації структури експорту України і, це допоможе отримати позитивне сальдо зовнішньоторговельного обороту.

УДК 336.64

Руденко А. Р., ДУІТ, факультет управління і технологій, І7-ФіБС-маг.

Науковий керівник: к.е.н. Пінчук С. С.

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ЯК СКЛADOVA ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. *Визначено взаємозв'язок між дебіторською заборгованістю та рівнем фінансової безпеки підприємства; проаналізовано методи управління дебіторською заборгованістю та запропоновано розробку дієвої системи управління нею.*

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень щодо дебіторської заборгованості вітчизняних підприємств, зокрема, при наданні товарних кредитів покупцям власної продукції виникає ризик несвоєчасної сплати коштів, формування сумнівної та безнадійної заборгованості, що призводить до

виникнення фінансових труднощів і впливає на рівень фінансової безпеки підприємства. За даними Державного комітету статистики України питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах промислових підприємств у 2016р складала більше 65%. Саме тому сьогодні гостро постає проблема ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємства

Основні матеріали дослідження. В сучасних умовах конкурентного ринку, більшість підприємств вимушені проводити продаж товару з відстрочкою платежів, а тому управління дебіторською заборгованістю виступає невід'ємним складовим елементом в процесі реалізації продукції (надання послуг). Значна частка дебіторської заборгованості у загальній структурі оборотних активів знижує ліквідність, фінансову стійкість підприємства та підвищує ризик фінансових збитків, що негативно впливає на фінансову безпеку підприємства.

Дебіторська заборгованість – це показник фінансового стану підприємства, складовий елемент оборотного капіталу, сума вимог до фізичних та юридичних осіб щодо оплати товарів, робіт, послуг. Значна сума дебіторської заборгованості свідчить про відволікання коштів з обороту підприємства, що зводить його фінансові можливості та спричиняє необхідність пошуку й залучення інших джерел фінансування для забезпечення його діяльності, може призвести до погіршення рівня платоспроможності, показників фінансового стану.

Особливістю оцінки дебіторської заборгованості є те, що її ефективність аналізується за допомогою коефіцієнта оборотності та показника тривалості обороту, виражається у днях, що безпосередньо впливає на тривалість фінансового циклу підприємства, тобто чим більша сума дебіторської заборгованості, тим більше грошових коштів підприємству необхідно залучити ззовні аби оперативно проводити свою господарську діяльність. Коректне управління дебіторською заборгованістю залежить від формування оптимального розміру заборгованості і терміну погашення боргу покупцями за реалізовану продукцію. Сума дебіторської заборгованості залежить від таких факторів як: обсяг виробництва, асортимент та якість продукції, що виробляє підприємство, ємність ринку, рівень конкуренції на ринку, система проведення розрахунків з покупцями тощо.

У сучасному менеджменті дебіторської заборгованості підприємства існують два основні методи управління: самостійне управління та управління за допомоги спеціалізованих фінансових організацій. Самостійне управління передбачає використання контрольних заходів для моніторингу стану розрахунків з дебіторами, спрямування на збільшення чисельності дебіторів аби мінімізувати ризики непогашення, стовідсоткову попередню оплату продукції, оцінювання репутації та платоспроможності дебіторів та інші заходи,

які забезпечують фінансову безпеку підприємства. Лімітування та штрафи за прострочення термінів погашення дебіторської заборгованості можна розглядати як дієві заходи для зменшення ризиків підприємства-продавця.

Метод управління дебіторською заборгованістю, який передбачає допомогу сторонніх фінансових організацій, передбачає передачу непрофільних функцій іншим організаціям на основі договору. Перевагами такого методу, який називається аутсорсинг, є те, що підприємство доручає ведення дебіторської заборгованості спеціалізованим фінансовим організаціям і тим самим скорочує та контролює витрати на обслуговування заборгованості, зменшує ризики. До таких організацій належать факторингові та форфейтингові фірми. Факторинг – це фінансова операція при якій підприємство передає право отримання коштів на погашення дебіторської заборгованості спеціалізованій факторинговій фірмі, яка за комісійну плату стягує борг з дебітора, тим самим беручи на себе всі ризики. Фактор-фірма кредитує підприємство на суму боргу (70 – 90%), залишкові 10-30 % відраховуються на депозит в банк, в разі непогашення, для мінімізації ризиків для фактор-фірми, після покриття заборгованості боржником, фірма повертає відсотки підприємству. Форфейтинг – це фінансова операція, при якій відбувається рефінансування дебіторської заборгованості шляхом передачі векселя за розрахунками до банку, тобто банк за комісійну винагороду забирає на себе заборгованість за товарним кредитом, яка належала підприємству. Доцільно використовувати форфейтинг при довгострокових поставках, для швидкого отримання коштів на рахунок підприємства. Головною відмінністю між факторингом та форфейтингом є більш висока ціна останнього для підприємства. Ще одним методом управління дебіторською заборгованістю є застава. Це спосіб виплати зобов'язання, при якому, власник застави у разі невиплати боргу має право одержати кошти за рахунок заставленого майна.

Для своєчасного покриття боргу необхідно сформувати чіткий алгоритм, за яким буде проводитися стягнення заборгованості з контрагента. Розпочати слід з психологічного методу – телефонні дзвінки з нагадуванням, повідомляти про суму боргу та встановлення найближчих строків погашення. Фінансовий метод базується на запровадженні штрафних санкцій за прострочення платежів. Розірвання договорів з сумнівними клієнтами, які вже неодноразово прострочували виплати по відстрочених платежах, аби не допустити виникнення безнадійних заборгованостей. Не слід виключати і юридичний підхід, який передбачає позов до суду з метою стягнення боргу в рамках законодавства.

Процес управління дебіторською заборгованістю повинен включати такі обов'язкові складові елементи: аналіз дебіторської заборгованості підприємства протягом попередніх періодів; розрахунок допустимої величини

дебіторської заборгованості на основі прогнозованого обсягу реалізації продукції планового періоду; формування умов кредитування з урахуванням ранжування покупців продукції за рівнем кредитоспроможності; вибір форм розрахунку за товарним кредитом; використання сучасної системи контролю за рухом і своєчасною оплатою дебіторської заборгованості.

Результатом впровадження злагодженої системи управління дебіторською заборгованістю має стати: безперебійне функціонування підприємства, оптимальна структура оборотних активів, висока оборотність оборотних активів, зростання прибутковості та рентабельності, нормальна фінансова стійкість, забезпечення фінансової безпеки.

Висновки. Встановлено, що розробка дієвої системи управління дебіторською заборгованістю є одним з ключових завдань підприємства для забезпечення ефективного функціонування, досягнення високих результатів діяльності та належного рівня фінансової безпеки в сучасних умовах господарювання.

УДК 336.647

*Сипко М.Ю., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 17-ФіБС- маг.
Науковий керівник: д.е.н., доцент Кравченко О.О.*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ КРИЗИ

Анотація. Розглянуто питання управління фінансовими ресурсами в умовах кризи, визначено принципи побудови системи управління фінансами. Запропоновано етапи формування системи антикризового фінансового управління.

Постановка проблеми. В умовах фінансової кризи для більшості підприємств набувають особливої актуальності питання дефіциту фінансових ресурсів, пошуку формування їх джерел, нераціонального розподілу фінансових ресурсів між сферами виробництва. Проблема полягає в оцінці рівня забезпеченості фінансовими ресурсами та визначенні ефективності їх використання, якості планування, прийнятті стратегічних управлінських рішень на підприємстві.

Основні матеріали дослідження. Фінансова діяльність будь-якого підприємства пов'язана з його формуванням та використанням фінансових ресурсів, для ефективного управління якими необхідна цілеспрямована політика управління підприємством на рівні держави, що значно ускладнюється в умовах кризи. Фінансовим ресурсам відводиться важливе місце у менеджменті, адже від їх

якості управління буде залежати не тільки можливість здійснення поточної операційної діяльності, фінансове благополуччя підприємства, а й можливості його розвитку у короткостроковій і довгостроковій перспективі. А в умовах кризи правильне (раціональне) управління фінансами і фінансовими ресурсами зокрема стає як заставою виживання підприємства у нестабільному середовищі, так і можливістю пошуку нових можливостей та альтернатив для розширення діяльності в майбутньому.

Фінансова криза розглядається як позаплановий процес обмеженої діяльності і обмежених можливостей впливу на фінансові відносини з непрогнозованими результатами, який загрожує подальшому розвитку і існуванню підприємства. На практиці з кризою, як правило, ідентифікується загроза неплатоспроможності і банкрутства підприємства, його діяльність у безприбутковій зоні або відсутність потенціалу для успішного функціонування. Вплив різних факторів кризи носить здебільшого стратегічний характер. Такі фактори зумовлюють фінансову кризу підприємства, якщо система управління невчасно або невірно реагує на них, тобто якщо недосконала функція попередження, прогнозування банкрутства.

Більшість компаній у моменти кризи стикається з складними проблемами. З одного боку, тиск кредиторів «давить» на підприємства, але грошова ліквідність просто необхідна в такі моменти, щоб не втратити можливості отримання прибутку. Але штрафи і пені, а також пошкоджена кредитна історія та репутація підприємства беруть верх у більшості випадків, і багато хто змушені скорочувати виробництво та обсяги інвестицій у вигідні проекти. Непродумане та неправильне управління фінансами під час кризи призводить до перевитрати бюджету підприємства до 25 – 30%. Цей рівень перевитрат може бути отриманий лише за рахунок недостатньої оптимізації та необґрунтованих витрат. За іншими показниками ця цифра може збільшуватися. Деякі керівники неправильно оцінюють падіння цін і можуть хаотично вкласти ліквідні гроші в сумнівні інвестиції. К втраті прибутку також призводить відсутність ефективного контролю, нерозуміння сприятливої економічної кон'юнктури та багатьох інших факторів. Відповідно, втрати у 40 – 50% можуть викинути підприємство за борт ринкових відносин.

В таких умовах достатньо гостро постає питання, на яких принципах має будуватися система управління фінансами в умовах кризи. Першим принципом є рання діагностика кризових явищ у фінансовій діяльності організації. Для того, щоб під час кризи підприємство могло спокійно почувати себе і не було загрози його банкрутства, необхідно провести ранню діагностику потенційно можливих кризових явищ як всередині компанії, так і майбутніх криз у макросередовищі. Нейтралізація можливих потенційних загроз і попередня

розробка стратегії поведінки в тій чи іншій складній ситуації дозволить не тільки підтримати обсяги операційної діяльності, але і істотно її збільшити.

Другим принципом є терміновість реагування на кризові явища. Чим раніше підприємство почне діяти на ті чи інші кризові явища або спробує негайно усунути, а також оптимізувати бюджет, тим більше шансів у нього на запобігання більш серйозних проблем в подальшому.

Третім принципом є адекватність реагування організації на ступінь реальної загрози її фінансової рівноваги. Механізми запобігання загрозам ліквідації підприємства мають бути науково обґрунтованими і достатньо жорсткими.

Четвертим принципом є раціональність заходів реагування та витрати, пов'язані з цим, повинні бути раціональними. В іншому випадку це приведе до зворотного ефекту і тільки посилить проблеми підприємства. Повна реалізація внутрішніх можливостей виходу організації з кризового стану. При вирішенні труднощів, що виникають якому разі не можна допустити можливості нового кредитування та кредитування, так як розрахувати віддачу в подібних випадках дуже важко. Управління фінансовими ресурсами в умовах кризи має бути побудоване на принципах оптимізації всередині компанії та неприйняття зовнішніх джерел фінансування.

Більшість дослідників дотримуються думки, що для ефективності подолання фінансової кризи, усунення наслідків, необхідно використовувати «антикризове фінансове управління ресурсами», під яким мають на увазі систему заходів, що допомагає запобігати кризовій ситуації, яка може виникати, які мають бути вжиті ще до її настання, тобто доцільно запобігати наслідкам фінансової кризи, а не лікувати. Головним завданням антикризового управління є мінімізація ризиків управлінських рішень, що дозволило б досягати поставлених цілей за мінімізації додаткових заходів і за мінімальних негативних наслідків, а також покращити стратегічний потенціал і активізувати потенціал протидії кризовим явищам, підсилювати адаптацію підприємства і посилити конкурентоспроможність.

Побудова системи антикризового фінансового управління має передбачати реалізацію таких етапів: 1) моніторинг основних показників фінансового стану для раннього (своєчасного) виявлення симптомів настання фінансової кризи; 2) розробка системи превентивних заходів запобігання фінансовій кризи при діагностиці докризового фінансового стану, яке здійснюється на базі відстеження «слабких сигналів настання кризи» у зовнішньому та внутрішньому середовищі; 3) ідентифікація параметрів фінансової кризи при діагностуванні її настання на базі аналізу обмеженої множини показників, які визначають настання кризи; 4) дослідження чинників, що обумовили виникнення фінансової кризи підприємства та генерують загрози її подальшого по-

глиблення; 5) оцінка потенційних можливостей підприємства подолати фінансову кризу, а також запасу його «фінансової міцності»; 6) визначення напрямів впливу на ключові параметри фінансової діяльності для забезпечення фінансової стабілізації підприємства; 7) розробка і послідовна реалізація антикризової програми, спрямованої на виведення підприємства з кризи; 8) контроль за реалізацією антикризової програми для своєчасного внесення в неї змін при виявленні нових факторів, що обумовлюють поглиблення кризи, або при недостатній ефективності затвердженої програми; 9) розробка заходів з усунення негативних наслідків, які виникли внаслідок кризи. Формування системи антикризового управління має враховувати специфіку виробничо-економічної та фінансової діяльності підприємства.

Висновки. Ефективне управління фінансовими ресурсами є заставою виживання підприємства в умовах кризи. Подолання негативних наслідків криз у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства можливе при впровадженні антикризового фінансового управління ресурсами.

УДК 336.71

Степанян Н.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, група І7-ФіБС-маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрєєва О.В.

РЕФІНАНСУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

Анотація. Розглянуто рефінансування як інструмент підтримки фінансової безпеки банківської системи України в умовах фінансово-економічної кризи.

Постановка проблеми. В умовах економічної кризи та макроекономічної нестабільності актуальності набуває питання забезпечення фінансової безпеки та можливості щодо стабільної роботи національної банківської системи. З огляду на те, що Національний банк України надає у вигляді рефінанса комерційним банкам стабілізаційний кредит, кредитує фінансові інститути задля забезпечення їх платоспроможності, поліпшення ліквідності балансу банку та задля підтримки заходів фінансового оздоровлення, можна стверджувати, що рефінансування призводить до зменшення загрози в діяльності всієї банківської системи країни. Отже, одним і дієвих інструментів підтримки ліквідності, стабільності в роботі та уникнення фінансових криз є рефінансування НБУ. Переорієнтація монетарних стратегій регулятора від антикризових до спрямування на економічний розвиток є шляхом до забезпечення фінансової безпеки банківської системи України на довгострокову перспективу.

Основні матеріали дослідження. В сучасних умовах загостреним питанням є необхідність підтримки фінансової безпеки як банківської системи в цілому, так і окремих банків, перш за все системоутворюючих. Одним із дієвих монетарних інструментів впливу на рівень фінансової безпеки банків є рефінансування.

Відповідно до Положення про регулювання НБУ ліквідності банків України, під рефінансуванням розуміють надання банкам кредитів у встановленому НБУ порядку для контролю швидкого перетворення активів банків, на виконання Національним банком функції кредитора останньої інстанції. Здійснення банком активних операцій може здійснюватися як через постійно діючу межу рефінансування для надання банкам кредитів односторонньої позики та і через реалізацію банками кредитів рефінансування строком до 90 днів. Аналіз банківських криз останніх років свідчить, що створена система забезпечення фінансової безпеки банківської системи в Україні не відповідає сучасним вимогам. При цьому НБУ не у повному обсязі та недостатньо ефективно використовує основні інструменти регулювання, насамперед, кредити рефінансування як інструмент протидії розвитку системних банківських криз. Наслідком такої нераціональної монетарної політики НБУ з позицій структури операцій рефінансування банків стало неадекватне використання кредитного каналу трансмісійного механізму.

Кредити рефінансування видаються, як правило, тільки стійким банкам, які відчують тимчасові труднощі з ліквідністю. Здійснюючи рефінансування банків, НБУ виконує як функцію з реалізації грошово-кредитної політики, так і функцію кредитора останньої інстанції або банку банків. При цьому під час видачі кредитів як кредитор останньої інстанції, НБУ встановлює процентні ставки, які можуть носити, по суті, штрафний характер і бути вищими за ринкові.

У розвинених країнах рефінансування центральними банками кредитних організацій здійснюється під забезпечення (під заставу цінних паперів або шляхом переобліку векселів), проте в періоди фінансово-економічних криз можливе надання і незабезпечених кредитів. Зазвичай кредити рефінансування надаються на відносно короткий термін, оскільки довгострокові операції порушили б принцип оперативного, гнучкого управління ліквідністю.

Можна стверджувати, що у кризових фазах зростає роль прямого урегулювання ступеня ліквідності банківської режиму через кредитний канал, пов'язаний з виконанням такої місії центрального банку як кредитора останньої інстанції, із застосуванням різноманітних інструментів рефінансування, спрямованих на нетривале насичення банківського механізму ліквідності. Ефективність же такого регулювання визначена за кількістю банків, які в подальшому були ліквідовані, залежить від співвідношення між розмірами над-

короткострокових операцій овернайт та інших інструментів рефінансування, яке можна аналізувати як індикатор другого порядку порівняно індикатора рівня ліквідності банківської системи країни. Перевищення цим показником значення 0,5 (як це сталося у 2014–2015 рр.) виступило дестимулятором фінансової безпеки країни. Оцінка ефективності операцій з рефінансування може здійснюватися за характером їх якісної структури, який визначається переважно індикатором достатності капіталу та платоспроможністю банків-позичальників. Варто зазначити, що надання кредитів рефінансування неплатоспроможним банкам чи тим, які не є капіталізованими до вирішення проблем їх капіталізації, призвело до того, що станом на 01.04.2016 р. питома вага коштів рефінансування, отриманих неплатоспроможними банками від НБУ, досягла 25,06% та перевищила частку коштів, отриманих державними банками 24,13%.

Для забезпечення ефективного впливу держави на фінансову безпеку банківської системи країни через операції рефінансування необхідно реалізовувати комплекс заходів, який буде базуватися на врахуванні об'єктивних закономірностей виникнення криз і спрямовуватися на зменшення їх негативних наслідків для як окремих банків, так і банківської системи в цілому. Така система заходів має включати:

- формування ефективних каналів кредитного і процентного регулювання рівня ліквідності банківської системи і підтримки її рентабельності шляхом широкого використання базових інструментів рефінансування;
- покращення результативності регулювання рівня ліквідності банківської системи через кредитні канали, пов'язані із застосуванням різноманітних інструментів рефінансування;
- удосконалення діючої системи моніторингу за цільовим використанням банками коштів рефінансування із підвищенням персональної відповідальності посадових осіб як у банках, так і в НБУ для недопущення переспрямування коштів на спекулятивні операції, у тому числі й на валютному ринку.

Комплексна реалізація цих заходів дозволить не тільки забезпечити ефективне використання коштів рефінансування, підтримувати рівень ліквідності окремих банків, а й забезпечити фінансову безпеку банківської системи України.

Зауважимо, що задля поліпшення ефекту від процесу рефінансування потрібно поступово знижувати рівень облікової ставки, що вплине на ціну і доступність кредитних коштів; покращити методику оцінки платоспроможності банка-позичальника задля зменшення ризику неповернення кредитних грошей (рефінанса); дотримуватися оптимальних методів контролю з боку НБУ за банками-позичальниками, а також удосконалювати механізм національного рефінансування враховуючи досвід ринково розвинутих країн.

Висновки. Для забезпечення ефективного використання коштів рефінансування, та забезпечити фінансову безпеку банківської системи України потрібно, покращити ліквідність банківської системи через кредитні канали, удосконалення діючої системи моніторингу за цільовим використанням банками коштів рефінансування, також аналізувати кризи банків щодо інших років, і доцільно розглядати індикатор достатності капіталу та платоспроможність банків-позичальників. Також, для успішного виходу України з кризи необхідно стабільне функціонування банківської системи країни, орієнтованої на внутрішній кредитний потенціал. Для цього важливим є забезпечення ефективного використання коштів рефінансування на основі зміни спрямованості монетарних стратегій від антикризових, підтримка кредитування реального сектору економіки засобами монетарної політики і на цій основі – забезпечення фінансової безпеки банківської системи України на довгострокову перспективу.

УДК 336.64

*Усенко Г.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 17-ФіБС-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент, Андрєєва О.В.*

РАЦІОНАЛЬНА ТА ЕФЕКТИВНА КРЕДИТНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ СУЧАСНОГО РИНКУ КАПІТАЛІВ

Анотація. Визначено, що розробка раціональної та ефективної кредитної політики комерційного банку це складова організації кредитного процесу та необхідна умова для роботи сучасного банку на ринку позикових капіталів.

Постановка проблеми. У сучасному економічному житті України спостігається стійка тенденція зростання ролі комерційних банків. Ефективне кредитування – одне з важливіших і актуальніших завдань банківської системи України. Однак стан банківської системи зараз оцінюється як достатньо тяжкий, що пов'язано із кризою у національній економіці, негативна соціальна та політична ситуація, проблеми становлення та розвитку банків в умовах перехідної економіки. Це обумовлює необхідність прийняття комплексних заходів щодо укріплення банківської системи в цілому, підтримки фінансової стійкості комерційних банків, зниження рівня загальносистемних ризиків. В таких умовах особливого значення для національної економіки набуває інтенсивність кредитної діяльності банків. Однак, кредитний процес у вітчизняних банківських установах супроводжується численними проблемами, недоліками і невирішеними питаннями. Задля усунення проблемних питань і мі-

німізації кредитних ризиків, процес кредитування повинен відбуватися відповідно до кредитної політики, розробка якої є і частиною усього процесу кредитування і запорука його ефективності.

Основні матеріали дослідження. Найпоширенішими операціями комерційних банків, які дають можливість отримати їм основну частину доходу є кредитні операції, які кожний комерційний банк проводить в руслі власної кредитної політики. Зазначимо, що сучасний розвиток національного ринку позикових капіталів відбувається в умовах нестаціонарної економіки, ускладнених галопуючим темпом інфляції, що в свою чергу, не могло не призвести до зменшення ролі банків у забезпеченні реального сектора економіки додатковими фінансовими ресурсами. Через це, одним із головних завдань кожної банківської установи, є розробка раціональної і ефективної кредитної політики.

Кредитна політика комерційного банку повинна охоплювати найважливіші елементи та принципи організації кредитної стратегії банківської установи, визначати пріоритетні напрями кредитування.

В умовах сьогодення, кредитна політика банку – це частина філософії банківського бізнесу, яка визначає внутрішню банківську процедуру видачі кредиту, моніторинг кредитного портфеля, роботу з проблем кредитуванням, оптимізацію кредитних ризиків, пошук потенціальних клієнтів для кредитування.

Слід сказати, що кредитна політика банку розробляється з урахуванням потреб юридичних і фізичних осіб в банківському обслуговуванні, а також з урахуванням дії об'єктивних економічних, політичних і соціальних чинників – фази циклу економічного розвитку країни, рівня інфляції, темпів зростання ВВП, застосування адміністративних методів регулювання економіки, типу грошово-кредитної політики НБУ, інвестиційної активності резидентів і нерезидентів, рівня доходів населення, рівня цін на банківські продукти і послуги, попиту на кредити тощо. Кредитна політика створює основу всієї роботи банку з розміщення ресурсів відповідно до загальної стратегії його діяльності. Звернемо увагу на те, що розробка зваженої кредитної політики банку особливо необхідна в умовах кризової економічної ситуації, коли банк повинен адаптуватися до умов функціонування, які постійно змінюються, а інколи мають екстраординарний характер.

Основною метою кредитної політики є прибуткове розміщення вільних коштів банку в кредитні продукти при одночасному підтриманні певного рівня якості кредитного портфеля банку. Тому, управління якістю кредитного портфеля – це складова банківської кредитної політики, яка набуває особливої цінності в умовах нестаціонарного розвитку економіки країни і дозволить досягти розумного балансу між дохідністю і ризиком кредитних операцій.

Щодо стратегії кредитної політики банку, то вона полягає у виборі пріоритетів, принципів та цілей банку на кредитному ринку, а тактика кредитної

політики має прояв у виборі та застосуванні інструменту проведення кредитних банківських операцій, правил їх здійснення, порядок організації кредитного процесу.

Роблячи підсумок викладено вище, слід сказати, що кредитна політика банку створює необхідні передумови формування ефективної роботи всього персоналу кредитного підрозділу банку, визначає конкурентні переваги комерційної установи на кредитному ринку. Задля досягнення певного рівня ефективності, кредитна політика будь-якого банку повинна розроблятися з використанням, комплексних, науково обґрунтованих підходів, з використанням методичного забезпечення як процедури кредитування, так і процедури організації управління кредитним портфелем банку, з урахуванням ситуацій ризику, що притаманні кредитній діяльності банків.

Висновки. На сьогодні одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів в економіці відіграє банківське кредитування як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств і потреб населення.

Банки, за рахунок кредитної діяльності, підвищують активність підприємницького сектору економіки, домогосподарств, державного сектору. Така роль кредитної діяльності банків в структурі національного господарства особливо важлива за умови нерозвиненості фондового ринку та його інструментів, неврегульованості низки важливих питань, пов'язаних з можливістю залучення коштів його каналами.

Комерційний банк прагне забезпечити надання банківських послуг на високому рівні, покладаючись на загальноприйняті стандарти управління та передові банківські практики. Банк формує свою кредитну політику так, щоб вона відповідала розвитку економіки, задовольняла попит клієнтів на кредитні продукти та була ефективною з точки зору ризиків. Кредитна політика комерційного банку має забезпечити максимальну дохідність від кредитних операцій при прийнятному рівні ризиків.

Основою фінансової стабільності комерційних банків є досконала організація управління кредитними операціями для максимального задоволення потреб клієнтів з мінімальними ризиками для банківської системи. Одним з головних завдань кредитної політики є надання позикових коштів суб'єктам кредитних відносин. Також, слід зазначити, що вагомий вплив на кредитну політику комерційного банку мають різні види кредитних ризиків, які необхідно враховувати при розробці кредитної стратегії банку.

У процесі дослідження виявлено ключову роль кредитної діяльності банків у процесі забезпечення інвестиційної активності суб'єктів господарювання, забезпеченості домогосподарств необхідними коштами та загалом зростання

і розвитку економіки. Обґрунтовано виключну роль кредитної політики у забезпеченні раціонального протікання казаних процесів.

Визначено, що кредитна політика дозволяє реалізувати коротко-, середньо- і довгострокові цілі банку у частині формування та реалізації тактичних та стратегічних завдань щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування позичальників (клієнтів) при тісній взаємозалежності з іншими видами політик.

УДК 336.71

Федулєєва К.В., ДУІТ, факультет управління технологій, гр. 17-УФД-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрєєва О.В.

ДІАГНОСТИКА РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ЯК ШЛЯХ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Анотація. Розглянуто питання своєчасної діагностики ризиків, які супроводжують банківську діяльність задля збереження його платоспроможності та фінансової стійкості на ринку.

Постановка проблеми. В ринкової економіки є особливо актуальним питання діагностики ризиків з метою їх мінімізації для комерційного банку. Така діагностика обумовлена специфікою діяльності комерційного банку – бути фінансовим посередником на ринку. Особливої актуальності своєчасність діагностики банківських ризиків набуває в умовах динамізації циклу економічного розвитку, частими фінансовими кризами, спекулятивним характером валютного ринку.

До комерційного банку фізичні та юридичні особи звертаються задля довіри власних грошей, за різноманітними розрахунково-касовими, трастовими та ощадними операціями. Тому в роботі кожного комерційного банку діагностика ризиків – це шлях, який призводить до виникнення довіри між комерційною установою та його клієнтами.

Основні матеріали дослідження. Як відомо, головним завданням банку як комерційної організації є отримання прибутку, що зумовлює його ризикову діяльність. Така діяльність пов'язана із такими видами ризиків, як кредитний, депозитний, інвестиційний, валютний.

Основними прибутковими операціями комерційного банку є кредитні, через це можна стверджувати, що головним ризиком банківської діяльності є кредитний – це ризик неповернення позичальником основного боргу і відсотків.

Заходами управління кредитним ризиком є:

– встановлення ставок на кредитні кошти, які компенсують банку вартість наданих на строк коштів, ризик зміни вартості забезпечення і ризик невиконання позичальником зобов'язань;

- страхування кредитів у страхових компаніях;
- ретельна оцінка вартості та ліквідності застави;
- надання переважно короткострокових кредитів;
- детальна перевірка та оцінка кредитоспроможності позичальника;
- проведення диверсифікації кредитного портфеля;
- постійне оновлення асортименту кредитів відповідно до кон'юнктури кредитного ринку;
- встановлення лімітів по кредитуванню.

Протягом останніх років комерційні банки України активно запроваджують лізингові та факторингові операції, яким притаманний підвищений рівень ризику порівняно з іншими кредитними операціями. Окрім оцінки кредитоспроможності клієнта, банк повинен оцінити загальну кон'юнктуру ринку та перспективність потенційного позичальника, а також сформувати цільові фонди банку. З метою зниження факторингового ризику комерційні банки приймають до попередньої оплати не всю суму за угодою та враховують комісію за гарантію платоспроможності покупця.

Зауважимо, що банківські кредитні кошти становить у структурі активів банку найбільшу частку – 50-60%. Цей факт також свідчить про те, що кредитний ризик – головний і дуже потужний.

Депозитні кошти є важливими складовими діяльності комерційного банку. Але, формування депозитних ресурсів також пов'язано з ризиком, а саме: ризиком неспроможності комерційного банку повернути клієнтам - власникам депозитних коштів несвоєчасно обумовлений відсоток і суму депозиту.

Управління депозитним ризиком здійснюється за допомогою таких заходів:

- диверсифікація депозитного портфеля;
- моніторинг ринку позикових капіталів з приводу змін фаз циклу економічного розвитку;
- узгодження термінів депозитів та кредитів банку;
- узгодження обсягів депозитної і кредитної маси;
- зниження депозитної ставки у разі дострокового зняття депозиту клієнтом.

Щодо ризиків інвестиційної діяльності то слід сказати, що виникають не тільки внаслідок невдалої інвестиційної діяльності. Інвестиційні ризики провокує високий темп інфляції, політична нестабільність, нестаціонарне економічне середовище в країні.

Управління інвестиційним ризиком здійснюється за допомогою портфельного інвестування, тобто диверсифікацію інвестиційного портфеля за видом

цінних паперів чи галуззю діяльності їх емітентів, за термінами погашення цінних паперів тощо.

Валютний або ризик валютної експозиції виникає внаслідок невдалих фінансових інвестицій в іноземну валюту, здійснення валютних операцій спекулятивного характеру.

Управління валютними ризиками здійснюється за допомогою таких методів:

- хеджування за допомогою деривативів;
- диверсифікація коштів банку в іноземній валюті;
- страхування валютного ризику;
- визначення оптимальної величини загальної відкритої валютної позиції банку.

Також у процесі банківської діяльності виникає конкурентний ризик, тобто ризик утримання банком своєї ніші на ринку та досягнення кращих показників ефективності роботи порівняно із конкурентами. Заходи, які можна вжити для управління конкурентним ризиком це:

- зниження тарифів на розрахунково-кредитні операції;
- запровадження нових послуг комерційного банку;
- застосування інноваційних технологій;
- комплексне обслуговування клієнтів – власників депозитів;
- реклама;
- відповідальна соціальна позиція комерційного банку.

Висновки. Сьогодні багато банків почали більш зважено підходити до комплексної оцінки ризиків за активними та пасивними операціями, диверсифікації кредитно-інвестиційного портфеля банку та проведення операцій з хеджування ризиків.

Зважаючи на нестаціонарність національної економіки, вважаємо що спостереження та оцінка зовнішніх і внутрішніх факторів, що чинять вплив на діяльність комерційного банку, на його фінансовий стан в поточному моменті і на перспективу, повинна бути у складі системи моніторингу банківських ризиків, що дасть можливість своєчасно оцінити стан національного банківського сектору, провести діагностику можливості розвитку фінансової кризи.

Застосування на практиці пропонованих методів управління ризиками сприятиме забезпеченню стабільності функціонування як окремого комерційного банку шляхом врахування у його роботі впливу традиційних та нетрадиційних ризиків, так і банківської системи України загалом.

УДК 658.15

Черній В.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І7-ФіБС- маг.
Науковий керівник: д.е.н., професор Богомолова Н.І.

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ БІЗНЕС-СТРУКТУР

Анотація. Розглянуто підходи до визначення сутності поняття «фінансова безпека» бізнес-структур. Виділено базові аспекти фінансової безпеки підприємства. Визначено перелік основних загроз фінансовій безпеці бізнес-структури.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших умов забезпечення стійкого зростання будь-якої бізнес-структури (корпорації, підприємства) і формування позитивних результатів її фінансової діяльності є створення ефективної системи фінансової безпеки, яка забезпечить захист від зовнішніх і внутрішніх загроз. Аналіз наукової літератури свідчить, що на рівні бізнес-структур комплексне дослідження сутності поняття «фінансова безпека» як самостійного об'єкта управління в сучасній літературі відображення ще не отримало і, в основному, ідентифікується, як правило, лише як один з елементів економічної безпеки. Це обумовлює необхідність дослідження засад управління саме фінансовою безпекою як чинника виживання бізнес-структури в умовах нестабільного ринкового середовища.

Основні матеріали дослідження. Фінансова безпека як самостійний об'єкт наукових досліджень стала досить недавно, наслідком чого стала неоднозначність трактування сутності самого поняття. Аналіз сучасної літератури з даної тематики дозволив виділити два підходи до розуміння цього поняття.

Підхід 1 – комплексний. Згідно з цим підходом фінансова безпека є невід'ємною складовою економічної політики бізнес-структури, яка складається із сукупності (взаємопов'язаної множини) заходів, спрямованих на захист бізнесу при виникненні зовнішніх і внутрішніх фінансових загроз. Основною метою управління фінансовою безпекою є забезпечення стійкого та цілеспрямованого розвитку бізнес-структури у короткостроковій та довгостроковій перспективі. Індикаторами рівня фінансової безпеки виступають показники, які характеризують фінансовий стан бізнес-структури.

Підхід 2 – ресурсний. Згідно з цим підходом фінансова безпека – це такий фінансовий стан бізнес-структури, який забезпечує її стабільне функціонування у коротко- та довгостроковому періодах. Рівень безпеки визначається можливістю ефективного використання різних видів корпоративних ресурсів

для фінансування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності бізнес-структури.

Узагальнюючи виділені підходи до визначення сутності фінансової безпеки, можна дати таке визначення: фінансова безпека – це такий фінансовий стан бізнес-структури, який дозволяє ефективно протистояти реальним і потенційно можливим загрозам. Це досягається постійним моніторингом процесів у внутрішньому та зовнішньому середовищі бізнес-структури, а також розробкою комплексу превентивних заходів для нівелювання таких загроз, а також мінімізації їхніх негативних фінансових наслідків. Таким чином, головною метою управління фінансовою безпекою буде забезпечення довгострокового та ефективного функціонування бізнес-структури в умовах ринкової економіки, а також високого потенціалу її розвитку у майбутньому. Відповідно, головною метою управління фінансовою безпекою буде не тільки забезпечення оперативної та адекватної реакції на виникаючі зміни у мінливому середовищі, а й своєчасне виявлення цих змін, оцінка рівня пов'язаних з ними загроз, а також можливих фінансових втрат.

На основі аналізу публікацій, присвячених теоретичним засадам управління фінансовою безпекою підприємств, можна виділити такі його базові аспекти:

(1) забезпечення збалансованості всіх фінансових індикаторів (платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості тощо) з урахуванням специфіки виробничо-економічної та фінансової діяльності підприємства, а також його галузевої приналежності;

(2) розробка та впровадження обґрунтованої стратегії управління фінансовими ризиками з урахуванням циклу розвитку підприємства та фаз економічних циклів національної економіки;

(3) створення ефективної фінансової моделі підприємства, яка б дозволяла забезпечувати оперативні та довгострокові потреби підприємства необхідними фінансовими ресурсами.

Таким чином, запорукою фінансової безпеки є розробка та впровадження комплексу заходів, спрямованих на отримання достатньо високих фінансових результатів в процесі функціонування бізнес-структури в умовах невизначеності, що є характерною для ринкової економіки. В таких умовах вихідною передумовою формування ефективної системи управління фінансовою безпекою є можливість своєчасної ідентифікації «загроз фінансовим інтересам підприємства», під якими слід розуміти таку форму вираження протиріччя місії бізнес-структури із зовнішнім середовищем, яка може призвести до можливого негативного впливу на її [бізнес-структури] функціонування і, як наслідок, до прямих і (або) непрямих збитків.

Такі загрози можуть формуватися у зовнішньому і у внутрішньому середовищі бізнес-структури; їхній рівень є відображенням спроможності конкрет-

ної бізнес-структури ефективно адаптуватися до нестабільного ринкового середовища. Перелік цих змін постійно змінюється, всі їх відстежити та адекватно відреагувати на них для підприємства неможливим, тому необхідно формувати перелік основних загроз для постійного моніторингу за їхньою реалізацією. Основні загрози, що мають деструктивний вплив на «фінансове благополуччя» будь-якого підприємства, можна розділити на дві групи: зовнішні та внутрішні.

Зовнішні загрози фінансової безпеки будь-якої бізнес-структури виникають внаслідок непрогнозованих змін у ринковому середовищі. Такі загрози дуже часто є некерованими і можуть мати надзвичайно негативні фінансові наслідки для підприємства, тому його керівництво повинне здійснювати постійний моніторинг ключових параметрів зовнішнього середовища для своєчасного впровадження необхідних заходів для мінімізації можливих фінансових втрат. До таких загроз належать: політична та соціально-економічна нестабільність в країні, наростання кризових явищ у національній економіці, нерозвиненість ринків капіталів, погано розвинена правова система захисту прав інвесторів і кредиторів, а також система виконання законодавства тощо.

Внутрішні загрози фінансової безпеки виникають в результаті здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Ці загрози також можуть призвести до значних фінансових втрат підприємства, однак вони є результатом, перш за все, неефективного менеджменту, зокрема фінансового. Наслідком цього є такі загрози: 1) втрати ліквідності підприємства; 2) втрати фінансової самостійності; 3) зниження ефективності функціонування та втрати здатності до самоокупності та розвитку; 4) зростання фізичного та морального зносу необоротних активів в результаті «проїдання» амортизаційного фонду; 5) незбалансованості розвитку підприємства внаслідок порушення «золотого правила економіки»; 6) нарощення боргів за рахунок уповільнення інкасації дебіторської заборгованості; 7) реалізації неефективної кредитної політики в частині дебіторської та кредиторської заборгованості; 8) неплатоспроможності підприємства; 9) зниження його доходності та ринкової вартості.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що проблема фінансової безпеки бізнес-структур загострюється в умовах нестабільного ринкового середовища. Для попередження порушення фінансової безпеки потрібно здійснювати постійний моніторинг існуючих і потенціальних загроз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства для їхньої своєчасної ідентифікації та впровадження необхідних заходів для мінімізації можливих фінансових втрат.

УДК 336.67

Шевченко Ю.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 17-ФіБС-маг.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Соколова Е.О.

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено зміст прибутку, визначено підходи до визначення основних чинників, що мають вплив на нього. Прибуток розглянуто як основа управління у сучасних умовах господарювання, його основні функції та наукові основи управління.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки управління прибутком підприємства є однією з найважливіших категорій, яка показує ефективність виробництва, рівень продуктивності, конкурентоспроможність продукції. Нині Україна знаходиться в умовах глибокої фінансово-економічної кризи, саме тому збільшення прибутку для підприємств є дуже актуальною проблемою. Велика кількість підприємств отримують збитки, що може призвести до їхнього банкрутства. Очікування прибутку схиляє керівників до пошуку ефективніших прийомів використання ресурсів, застосування нововведень, за допомогою яких можна підвищити попит на продукцію. Тому в сучасних умовах дослідження ролі управління прибутком у розвитку підприємства стає надзвичайно важливим завданням.

Основні матеріали дослідження. Прибуток є узагальнюючим показником діяльності підприємства. Під ним розуміють частину від виручки, яка залишилась після всіх відрахувань на комерційну, виробничу, інвестиційну та фінансову сфери діяльності, яка може виступати як засіб відтворення та є основним показником ефективності діяльності. Управління прибутком – процес розроблення і прийняття рішень щодо утворення, розподілу і використання прибутку на підприємстві з метою забезпечення максимізації добробуту власників підприємства у всіх періодах. Сукупність пов'язаних між собою організаційно функціональних груп, що має спільне з вирішенням поставлених задач, а також сукупність фінансово-правових та інших методів для контролю за плануванням, контролю та формуванням доходів та інших цілей є модель управління прибутком. Метод управління прибутком визначається за трьома підходами: управління затратами, доходами та розподілом прибутку.

Основна мета управління формуванням прибутку – це спрямована дія на збільшення величини прибутку через виконання списку завдань для розширення масштабів його діяльності, обґрунтованим управлінням витратами, зменшення структури і складу обігових коштів, збільшення рівня продуктив-

ності праці та удосконалення системи управління підприємством. Потрібно вказати, що положення щодо управління прибутком залежать від численних факторів, пріоритетним є галузева приналежність, на чому саме спеціалізується підприємство, форма власності, напрями стратегії розвитку. До завдань управління формуванням прибутку належать: зниження кількості витрат на етапі формування прибутку, збільшення об'єму доходу, забезпечення постійного зростання прибутку та раціональний його розподіл. Ці завдання є складовою системи загального управління прибутком. Фактори, що впливають на формування прибутку підприємства, поділяються на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх факторів належать: державне регулювання цін, відсоткової ставки, тарифів, природні умови, податкові ставки, транспортні умови, конкуренція товарів на ринку, штрафні санкції тощо. Ці фактори не залежать від діяльності підприємства, але суттєво впливають на його прибуток. До внутрішніх факторів належать: собівартість продукції, обсяги виробництва та реалізації продукції, структура продукції, якість продукції, ціни та ін.

Управління витратами підприємства – це зменшення їх розміру та рівня забезпечення високих темпів осучаснення фінансово-господарської діяльності і виконання запланованого рівня прибутку підприємства. На меті в управлінні витратами стоїть раціоналізація всіх ресурсів підприємства та збільшення доцільності їх використання, що веде до зменшення собівартості, підвищення прибутку і рівня рентабельності. Витрати підприємства належать до видів діяльності: від фінансової, інвестиційної та операційної. Зусилля необхідно направляти на постійні пошуки резервів збільшення прибутку, зокрема економії ресурсів, ефективності їх витрат, обліку, аналізу та планування витрат за видами діяльності, заохочення до збереження ресурсів. Для успішного управління витратами потрібно, щоб в основу її формування була покладена концепція, яка має враховувати структуру, особливості підприємства та стадію життєвого циклу продукції. Підприємство повинно саме вибрати концепцію управління витратами, яка максимально буде підвищувати прибутковість.

До основних напрямів зменшення витрат виробництва і реалізації продукції суб'єкта господарювання належать:

- зменшення розміру витрат, що йдуть на купівлю сировини, матеріалів, палива та енергії на одиницю продукції;
- мінімізація амортизаційних відрахувань;
- зниження витрат заробітної плати на одиницю продукції ;
- зменшення адміністративних витрат;
- ліквідація непродуктивних витрат та втрат.

Процес управління розподілом прибутку – це політика щодо розробки напрямів для подальшого використання відповідно до мети та завдання стратегічного розвитку підприємства. Оптимізація пропорцій між капіталізованою частиною прибутку та частиною прибутку, що направлений на споживання, забезпечує реалізацію стратегії розвитку підприємства і збільшення його ринкової вартості, що є головною метою управління розподілом прибутку.

Напрями розподілу прибутку:

- формування резервного фонду, фінансування розвитку виробництва;
- спрямування прибутку в фонд споживання
- виплата дивідендів, формування фонду матеріального заохочення, фінансування соціальних програм.

Формування дивідендної політики є частиною використання прибутку, вона відіграє важливу роль у виконанні стратегії. Результат дивідендної політики залежить від того чи є залежність між збільшенням виплат по дивідендах і збільшенням ринкової ціни самого підприємства та наявністю інвестицій. Вона має вплив на інвесторів, а також визначає розміри утворення власних ресурсів, а, відповідно, швидкість розвитку підприємства за рахунок самофінансування, має вплив на фінансову стійкість підприємства, на вартість капіталу.

Отже, основними шляхами покращення формування та використання прибутку підприємства є:

- 1) виокремлення основного напрямку використання прибутку;
- 2) капіталізації коштів, що в результаті призведе до розвитку підприємства в майбутньому та покращення фінансових показників його роботи;
- 3) проведення аналізу динаміки та факторів формування і використання отриманих у попередніх періодах прибутків;
- 4) виявлення резервів, що приведуть до збільшення прибутку, а також раціонального планування формування, розподілу та використання прибутку в перспективі.

Висновки. Встановлено, що прибуток – це найголовніший показник, що характеризує роботу підприємства. Одержання прибутку є обов'язковою умовою для відтворення та самофінансування підприємства для конкурентної позиції на ринку. Правильно обрані напрями політики управління прибутком забезпечать ефективність діяльності та позитивні результати.

УДК 339.7

*Шелінговська А.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 15-ЕП,
д.ф.н.*

Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрєєва О.В.

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розглянуто іноземні інвестиції як фактор впливу на розвиток національної економіки, проаналізовано обсяг та динаміку іноземних інвестицій в економіку України.

Постановка проблеми. Прямі іноземні інвестиції стали одним із основних джерел зростання у багатьох країнах із перехідною економікою. У зв'язку з цим одним із напрямів інвестиційної політики країн, що розвиваються, є залучення іноземних інвестицій у національну економіку. Вважається, що вони позитивно вплинуть на розвиток економіки, сприятимуть впровадженню новітніх технологій, відкриють нові ринки тощо. Це питання є досить актуальним і для України сьогодні, адже від цього залежить розвиток національної економіки та успішність її входження до світового економічного простору.

Основні матеріали дослідження. Термін інвестиції означає вкладення капіталу з метою його збільшення. Зауважимо, що в умовах ринкової економіки потрібно приділяти увагу саме інвестиційній діяльності, яка спроможна дати поштовх для ефективного розвитку національної економіки. Найбільш цікавими для нашої країни є іноземні інвестиції, тобто вкладання цінностей іноземними інвесторами з метою отримання прибутку або задоволення соціальних потреб. Слід сказати, що іноземні інвестиції – це шлях до виходу з економічної кризи, шлях до зростання науково-технічного прогресу, до вирішення економічних та соціальних проблем. Але, для того щоб скористатися вигодами іноземного інвестування, потрібне створення сприятливого ділового середовища, лагідного інвестиційного клімату.

Розглянемо динаміку розміру іноземних інвестицій за останні 5 років. Згідно з табл. 1 можна зробити висновок, що розмір іноземних інвестицій порівняно з минулими роками зменшився. Це спричинено багатьма чинниками, зокрема:

- нестабільність законодавства;
- високий рівень корупції;
- відсутність державного захисту інвестицій;
- непрозорість економіки;
- високий рівень інфляції;

Фінансова безпека

- складність проведення реєстраційних, ліцензійних, сертифікаційних та митних процедур;

- недостатній розвиток інфраструктури;

- слаборозвинений фінансовий ринок.

Через ці чинники іноземні інвестори стараються не мати справу із Україною. Тому потрібно приділити велику увагу покращенню умов для іноземного інвестування.

Шляхами вирішення цих проблем є:

- створення стабільної законодавчо-нормативної бази;

- створення системи державного регулювання інвестиційними процесами;

- впровадження процесу страхування ризиків іноземного інвестування;

- розвиток інфраструктури;

- боротьба з інфляцією;

- посилення контролю за станом ринку;

- оптимізація конвертованості національної валюти;

- надання додаткових пільг іноземним інвесторам для заохочення їхньої діяльності у нашій країні.

Таблиця 1

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн ЄС в економіці України

Країни	Обсяги прямих інвестицій на				
	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17
Всього з країн ЄС	41132,3	41032,8	31046,9	26405,6	27387,3
Кіпр	15907,7	17725,6	12769,4	10239,5	9925,4
Нідерланди	8727,6	9007,5	6986,7	6184,7	6326,1
Велика Британія	2496,9	2768,2	2153,4	1790,3	2155,8
Німеччина	4496,3	2908,4	2105,2	1598,2	1741,0
Франція	1510,3	1520,5	1394,6	1305,4	1334,1
Австрія	2476,9	2314,0	1648,7	1559,8	1307,3
Люксембург	559,5	555,8	398,8	363,9	988,2
Угорщина	684,3	685,9	593,2	614,9	791,6
Польща	897,2	819,8	808,6	758,3	800,4
Швеція	1084,4	439,3	360,2	328,9	-
Інші країни ЄС	2291,2	2287,8	1828,1	1661,7	2017,4
Всього в Україні	51705,3	53704,0	40725,4	36154,5	38981,5

Вплив іноземних інвестицій на економіку України відіграє величезну роль у функціонуванні та динамічному розвитку національної економіки. Іноземні інвестиції ведуть до стабільного економічного зростання.

Вплив іноземних інвестицій на економіку України має безліч позитивних факторів:

- підвищення зайнятості населення;
- збільшення кількості інноваційних проектів;
- розвиток різних галузей народного господарства;
- зниження рівня темпів інфляції;
- посилення внутрішньої конкуренції;
- створення нових робочих місць;
- використання сучасних технологій;
- нова техніка та обладнання;
- збільшення попиту на українську продукцію;
- розвиток імпорту та експорту;
- зростання продуктивності праці;
- міжнародний захист інтересів як держави в цілому, так і окремих її елементів.

Висновки. Потенційно Україна може бути однією з провідних країн за залученням іноземних інвестицій, адже має безліч позитивних факторів: різноманітність природних ресурсів; значний науково-технічний потенціал; наявна інфраструктура; зручне економічне та географічне розташування; кваліфікована робоча сила.

Проте через політичні фактори країна має негативний інвестиційний імідж. Тому потрібно звертати увагу саме на законодавчо-нормативну базу. Це стане першим кроком для заохочення вкладання цінностей іноземними інвесторами.

УДК 338.31.4.[656.23:656.225]

Артем'єва С. К., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг, з.ф.н.

Науковий керівник: д.е.н., проф., Ейтутіс Г. Д.

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ОБСЯГ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. Тези присвячені дослідженню спільних тенденцій за обсягами вантажних перевезень в умовах трансформації національної економіки. Виявлені результати рейтингу глобальної конкурентоспроможності України за останні роки та тенденції розвитку.

Постановка проблеми. Успішна реалізація транспортної стратегії до 2020 р., підвищення конкурентоспроможності та інтегрованості потребує здійснення не лише результативної, а й ефективної господарської діяльності залізничного транспорту. Посилення конкуренції між видами транспорту вимагає широкого використання маркетингових принципів формування попиту на вантажні перевезення залізничним транспортом. Саме тому виникає необхідність дослідження та запровадження заходів перш за все у секторі вантажних перевезень, як основного джерела доходів залізничного транспорту.

Основні матеріали дослідження. Транспорт належить до базової галузі національної економіки, ефективне функціонування якої є необхідною умовою для забезпечення обороноздатності, захисту економічних інтересів держави, підвищення рівня життя населення тощо.

На сьогодні транспорт в цілому задовольняє потреби національної економіки та населення у вантажних перевезеннях, проте рівень безпеки, показники якості перевезень, енергоефективності, техногенного навантаження на навколишнє середовище не відповідають сучасним вимогам. Серйозними проблемами транспорту є значний знос основних засобів, в першу чергу рухомого складу, недостатній обсяг інвестицій для оновлення та забезпечення інноваційного розвитку матеріально-технічної бази галузі, обмеженість бюджетного фінансування та амортизаційних відрахувань, недосконалість господарського механізму, низький рівень використання транзитного потенціалу, що в цілому погіршує глобальну конкуренцію держави.

У цілому Україна у 2017 р. опустилася на шість позицій й зайняла 85 місце.

Структура та ефективна економічна модель розвитку, побудована на принципах конкуренції, запровадженні ефективних механізмів державного регулювання ринку, використанні інституту державно-правового партнерства в

реалізації інновацій в транспортній сфері, інтеграції національної транспортної системи до європейської та азіатської транспортних систем, підвищення конкурентоспроможності національної транспортної системи на світовому ринку обслуговування транснаціональних маршрутів.

Віддзеркалюючи загальноекономічні тенденції національної економіки, падіння обсягів вантажних перевезень демонструють практично всі види транспорту (крім автомобільного).

Незважаючи на те, що питома вага залізничного транспорту у загальному вантажообігу магістрального транспорту (без трубопровідного) у 2016 р. складала 75,1 %, допущено його зменшення за 10 років на 22 %. Найбільше зменшення прослідковується у морському та річковому транспорті, відповідно 79 % та 71 %. Автомобільний транспорт збільшив цей показник на 43 %, це є своєрідним сигналом для залізничників щодо прийняття адекватних заходів на транспортному ринку.

Також відбулося зменшення транзитних та експортних перевезень, відповідно на 30 % та 10,4 %. При цьому, збільшились перевезення у внутрішньому сполученні (+ 12,4 млн тонн або на 7,7 %).

На економічну ситуацію в Україні і відповідно на залізничні перевезення вантажів крім внутрішніх факторів вплинули і зовнішні.

Слід зазначити, що у 2016 р. почалося відновлення економіки України з найнижчого рівня, і за підсумками року очікується зростання ВВП на 1% після 10-відсоткового зниження в 2015 р., що обумовлено ослабленням військового конфлікту в східній Україні поряд з проведенням реформ, які стабілізували економіку країни і зменшили її дисбаланс.

За оцінками НБУ, основним фактором зростання економіки в 2016 р. є збільшення внутрішнього споживання та інвестиційного попиту. Про що, свідчить також збільшення внутрішніх перевезень (+7,7 %) та імпорتنих (+4,3 %), які у 2016 р. є найбільшими за усі попередні роки. Однак, темпи відновлення залишаються невисокими через повільні структурні реформи і військові дії на сході України.

Таким чином, можна зробити висновок: динаміка експортно-імпорتنих і внутрішніх вантажних перевезень насамперед залежить від динаміки ВВП країни (стану економіки).

Разом з тим, зростання українського експортного потенціалу стримується збитками від військового конфлікту на сході (втратою 20 % виробничих потужностей), анексією Криму, штучними обмеженнями російського експортного попиту, невисокими цінами на сировинні товари та ослабленням фінансового сектору.

Найбільше експортні перевезення знизилися до Російської Федерації через дискримінаційні обмеження та заборони перевезення вантажів Російською

стороною, які очікувано призводять до штучного погіршення умов торгівлі України як з Росією, так і з третіми країнами, крім того порушують зобов'язання РФ взяті в рамках СОТ та Договору про зону вільної торгівлі.

Також експортні перевезення знизилися до Китайської Народної Республіки, де в результаті перевиробництва товарів почало призупинятися виробництво, що викликало ланцюгову реакцію фінансових негараздів по всьому світу.

У сегменті транзитних перевезень негативна тенденція, яка склалася у попередніх роках, загострилася у поточному році. Показник обсягів транзитних перевезень – найнижчий за останні 20 років. Основна причина – послідовна політика РФ щодо максимальної переорієнтації російського, а також казахстанського експорту на російські порти за рахунок скорочення частки сусідніх держав (України та країн Балтії).

Висновки. Отже, основною причиною падіння обсягів вантажних перевезень є кризовий стан економіки й, насамперед, промисловості, що значною мірою зумовлено бойовими діями на сході країни, а також пов'язано із критичним станом інфраструктури та рухомого складу залізничного транспорту. Більш детально і аргументовано результати досліджень щодо тенденцій та факторів впливу обсягів вантажних перевезень у сучасних умовах по всіх видах сполучень автор висвітлить у наступних виданнях.

УДК 330.42:519.86

Березна В. С., ДУІТ, факультет управління та технологій, гр. І-ЕП-маг., з.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Творонович В. І.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Анотація. *Забезпечення найвищого рівня діяльності залізничного транспорту потребує ретельного дослідження системи управління персоналом. Оскільки саме чітка взаємодія та ефективна робота персоналу може забезпечити підвищення рівня залізничного транспорту.*

Постановка проблеми. На сьогодні персонал є найбільш складним об'єктом управління, адже він, на відміну від речових факторів виробництва, є живим, має можливість самостійно приймати рішення, діяти, критично оцінювати висунуті вимоги та ін. На залізничному транспорті задіяна велика кількість людей, а отже потрібно більш ретельно ставитися до підбору кадрів

та методів управління ними, адже саме від працівників підприємства залежить розвиток залізничного транспорту в Україні.

Основні матеріали дослідження. Залізничний транспорт в Україні є найрозвинутіший. З першого дня створення залізничного транспорту в Україні бере початок кадрова робота, основним завданням якої було проведення кадрової політики на залізницях України та пошук працівників з високим кваліфікаційним рівнем. З 1991 р. цим питанням займався відділ кадрів Південно-Західної залізниці, а вже з 1993 р. було створено Управління кадрів та навчальних закладів. Все більше управління людськими ресурсами визначається як одна з найважливіших сфер діяльності підприємства, іншими словами управління людськими ресурсами – це «особливий підхід до управління людьми в організації, спрямований на досягнення конкурентних переваг шляхом стратегічного розміщення кваліфікованого і лояльного персоналу, що використовує цілісний набір структурних і кадрових технік». Отже, керуючись вищезазначеним, можна впевнено сказати, що якщо роботи ставку на людські ресурси та управління ними, то залізничний транспорт досягне найвищого розвитку. Для правильного управління персоналом необхідно, в першу чергу, мати такого керівника, який знайде методи та різні підходи, які зможуть забезпечити безперебійну роботу підприємства, а також можливість спонукати підлеглих до більш ефективної роботи.

Як і на всіх підприємствах, на залізниці система управління персоналом також має низку завдань, які повинна виконувати: забезпечувати підприємство необхідною кількістю персоналу; створювати можливості ефективної праці та раціональної зайнятості працівників, тобто рівномірне завантаження працівника протягом дня; задоволення потреб персоналу та забезпечення відповідності трудового потенціалу працівника, даних до вимог робочого місця.

На залізниці застосовують кілька основних елементів системи управління, наприклад підбір і відбір персоналу, мається на увазі пошук нових кандидатів, проведення співбесіди, прийом на роботу. Також проводиться адаптація нових працівників, тобто при прийнятті на роботу нового працівника відбувається його ознайомлення з діяльністю підприємства, його політикою, умовами праці та найголовніше – технікою безпеки. Є досить цікавий елемент системи управління, це оцінка діяльності працівників, проводиться атестація працівників, метою такого заходу є критичний розгляд можливостей працівників та періодична оцінка. А от управління поведінкою на залізничному транспорті, на мою думку, є чи не головним елементом системи управління. За допомогою управління поведінкою можна уникнути конфліктних ситуацій на підприємстві як між працівниками, так і між керівниками зі своїми підлег-

лими, адже навіть при повному взаєморозумінні на підприємстві можуть виникати конфлікти.

Під час дослідження персоналу залізниці, я звернула увагу на те, що в сучасних умовах великого значення набула конкурентоспроможність персоналу, вона визначається вмінням працівника або ж всіх разом працівників швидко та ефективно сприймати різні нововведення. Конкурентоспроможність персоналу досягається лише при постійному розвитку своїх навичок, умінь, сприятливого-психологічного клімату, а також при гарних умовах праці. На залізничному транспорті конкуренція – це процес розвитку персоналу, що містить: професійне навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів, а також планування кар'єри персоналу організації. На всіх підприємствах, час від часу, повинні оновлюватись програми підготовки та перепідготовки працівників, а також розроблятися нові. У сучасних умовах без перекваліфікації персоналу залізниця не досягне великих успіхів у сфері своєї діяльності, адже працівники не зможуть виконувати на достатньому рівні свою роботу, і це неодмінно відзначиться на процесі усієї роботи. Необхідність перекваліфікації зумовлена ще й тим, що залізниця впроваджує нову техніку, обладнання та технології і без достатнього рівня знань у сфері своєї діяльності, люди можуть нанести шкоду як обладнанню, так і собі.

Управління персоналом залізниці буде більш ефективним, якщо будуть скоординовані і взаємопов'язані з реальними умовами, в яких «живе» підприємство, такі складові: цінності морального характеру (порядність, чесність, відповідальність); коопераційні цінності (відкритість, неконфліктність, командний дух); цінності досягнень (ефективність, самовіддача, креативність, прагнення до якісного виконання роботи); цінності комунікативні (взаємна повага, почуття спільності та ін.). Вищезазначені цінності не суперечать один одному, а відповідають існуючим реаліям, вони зрозумілі і переконливі як для керівників, так і для підлеглих. Завданням керівничого складу є створення сприятливих умов між працівниками, їх потрібно заохотити до співпраці, створити для них такі умови праці, за яких вони будуть прагнути зробити свою роботу якнайкраще.

На даний час управління персоналом на залізничному транспорті, як і на інших підприємствах, повинно акцентувати свою увагу на декількох позиціях: повинні прийняти, що людина – це джерело доходу, адже без людської сили підприємство не зможе розвиватися, отримувати прибуток, витримувати конкуренцію на ринку тощо; вся діяльність залізничного транспорту спрямована на досягнення економічних результатів, отримання прибутку, надання покращених послуг пасажирам; успішна робота можлива лише за наявності на підприємстві високо професійних працівників.

Детальніше дослідивши управління персоналом на залізниці, я дійшла висновку, що на залізничному підприємстві застосовують демократичний стиль керівництва. Тобто керівник, розподіляючи роботу між підлеглими, надає їм досить високий рівень свободи у вирішенні поставленого перед ним завдання. За цього стилю працівникам надається можливість брати досить активну участь у прийнятті рішень щодо роботи підприємства, а сам керівник, на мою думку, не здійснює надто жорсткий контроль за виконанням завдань, а чекає їх повної готовності для проведення оцінки, а вже потім, за необхідністю, надає поради щодо коригування помилок. Проте цей стиль керування підходить лише для «спокійного» часу, коли ж в країні криза, то більш доречним буде використання автократичного стилю.

Висновки. Керуючись вищезазначеним, якщо на залізничному транспорті створити умови, які б відповідали очікуванням працівників та удосконалити методи мотивації праці, люди перетворяться з осіб, що пасивно виконують свою роботу, на людей, які будуть з радістю йти на роботу, покращиться якість виконаних завдань, підвищиться виробнича активність, допомога один одному, потреби працівників будуть співпадати з потребами підприємства.

УДК 339.137

Березовська У-В. В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Пилипенко О.В.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»

Анотація. Відсутність загальноприйнятого визначення конкурентоспроможності підприємства ускладнює формування адекватного підходу до її оцінки, яка вкрай необхідна при аналізі можливостей її підвищення.

Постановка проблеми. Сучасні ринкові умови, в яких здійснюють і розвивають свою діяльність безліч підприємств, призводить до збільшення ступеня інтенсивності конкуренції на ринку та загострення конкурентної боротьби між ними. Здатність підприємства своєчасно реагувати та адаптуватися до різких змін умов діяльності, зовнішнього і внутрішнього середовища є однією з головних умов успішного функціонування на ринку. На жаль, багато вітчизняних підприємств не здатні оцінити важливість цієї проблеми, вони не приділяють достатньої уваги вивченню ринку, концепції виготовлення продукції належної якості, а відтак, не готові до жорсткої конкурентної боротьби. Для формування виваженою конкурентної політики та адекватної страте-

гії поведінки в складних конкурентних умовах суб'єкти господарювання повинні в першу чергу визначити сутність і зміст поняття «конкурентоспроможність» в цілому і в окремому аспекті – «конкурентоспроможність підприємства».

Основні матеріали дослідження. В економічній літературі запропоновано безліч концептуальних підходів щодо трактування конкурентоспроможності. Науковці досліджують «конкурентоспроможність підприємств» з різних точок зору, роблячи при цьому акцент на різноманітних аспектах: ефективність використання ресурсів, окремі фактори та їх поєднання, частка ринку тощо.

Відсутність загальноприйнятого визначення конкурентоспроможності підприємства ускладнює формування адекватного підходу до її оцінки, яка вкрай необхідна при аналізі можливостей її підвищення і зумовлює застосування порівняльного підходу.

Суттєвих успіхів у розкритті поняття конкурентоспроможності підприємства як економічної категорії можна досягти, вивчаючи праці класиків економічної теорії таких як, А. Сміт, Рікардо, Й. Шумпетер та науковців сучасності, зокрема: М. Портера, П. Друкера, Ф. Котлера, Д. Р. Солоу, М. Штропера, Б. Карлоффа, Ю. Іванова, С. Кваші, Ж.-Ж. Ламбена, М. Маракуліна, А. Маренича, Р.А. Фатхутдінова, Воронкова, А. П. Градова та інших.

Як і багато інших понять, термін «конкурентоспроможності» найкраще конкретизувати в процесі дослідження його основних властивостей. Можна виділити дві основні властивості конкурентоспроможності:

- 1) порівняльний (відносний) характер;
- 2) відносна швидкість процесів її протікання.

Порівняння підприємства і конкурентів дозволяє говорити про конкурентні переваги тієї чи іншої сторони. Створення і використання конкурентних переваг підприємства – тісно пов'язані процеси, які в принципі можуть вступати в протиріччя між собою. Оціночною базою для конкурентних переваг є цілі підприємства і пов'язані з ними завдання, які здатне виконувати підприємство з урахуванням реальних умов зовнішнього середовища і при заданому рівні якості їх виконання.

Динамічний характер конкурентоспроможності визначає її постійну недостатність. Недостатність конкурентоспроможності – один з основних спонукальних моментів, який відбивається і в стратегічних, і в оперативних рішеннях. Заспокоєність щодо рівня конкурентоспроможності часто призводить до відставання і втрати ринкових позицій. Будь-які переваги рано чи пізно будуть скопійовані або перевершені конкурентами. Єдиною стійкою конкурентною перевагою є постійний рух вперед, постійні інновації у всіх сферах діяльності. Ефективне використання конкурентних переваг можливе лише за умови узгодження із загальною стратегією підприємства. Крім того, становлен-

ня будь-якого конкурентної переваги вимагає певних витрат, тому заходи з підвищення конкурентоспроможності повинні бути враховані в планах усіх рівнів.

Швидкі зміни конкурентного середовища, технологій, попиту на послуги та ряд інших змін притаманні також підприємствам телекомунікаційної галузі. Конкурентоспроможність цих підприємств є досить специфічною, це впливає з особливостей їх діяльності.

Особливості конкурентоспроможності, а саме, конкурентних переваг телекомунікаційних підприємств, характеризується дією низки факторів зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування.

Можна виділити конкурентні переваги на які варто звертати увагу при здійсненні своєї діяльності телекомунікаційним підприємствам:

- рівень інтелектуальних та інформаційних ресурсів підприємства
- наявність унікальних технологій;
- якість наданих послуг та сервісне обслуговування споживачів
- послуг підприємства;
- рівень кваліфікованості співробітників, їх підготовка та постійне
- підвищення рівня кваліфікації;
- імідж та репутація;

здатність до комунікації з іншими підприємствами галузі.

Важлива не наявність переваг, а вміння їх зберегти та утримати, а найголовніше – примножити і використовувати в досягненні своєї мети в довгостроковому періоді.

Висновки. Таким чином, можемо сформулювати власне тлумачення конкурентоспроможності підприємства як економічної категорії.

Конкурентоспроможність підприємства – це реальні і потенційні можливості підприємства в порівнянні з аналогічними суб'єктами господарювання на даному ринку, використання яких забезпечує швидку адаптованість підприємства до змін зовнішнього та внутрішнього середовища та досягнення поставлених цілей розвитку в умовах конкурентної боротьби.

УДК 336.3

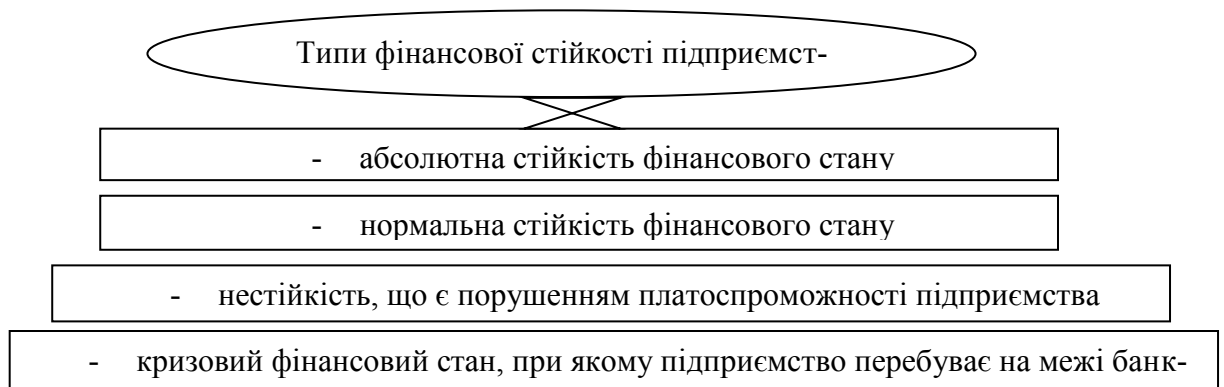
ПРИЧИНИ ЗНИЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Приведено визначення фінансової стабільності організації та її різновид. Визначена кількість організацій, що втрачають платоспроможність та опиняються на межі банкрутства за 2010 – 2016 рр. Визначені ключові характеристики фінансової стабільності організації.

Постановка проблеми. Підприємства України, функціонуючи в сучасних умовах господарювання, постійно змінюються. Це залежить від впливу факторів зовнішнього середовища, що негативно впливають на діяльність підприємств, а також від відсутності відповідного рівня фінансової стабільності (стійкості).

Основні матеріали дослідження. Поняття стабільності підприємства та зваженого підходу до визначення напрямів його забезпечення розкриває сутність фінансової стійкості підприємства, яка може бути чотирьох типів (рис. 1):

- абсолютна – коли власні оборотні кошти є достатніми для забезпечення запасів і витрат;
- нормальна – у випадку, коли забезпечення запасів і витрат покривається власними оборотними коштами та за рахунок довгострокових позик;
- нестійкість – хитка платоспроможність – для забезпечення запасів і витрат недостатньо не лише власних оборотних коштів, а й довгострокових позик, до яких додаються короткострокові кредити і позики.
- кризовий фінансовий стан – межа банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери й дебіторська заборгованість підприємства навіть не покривають його кредиторської заборгованості й прострочених позик.

Фінансова стабільність вітчизняних суб'єктів господарювання знаходиться у прямій залежності від світової конкурентоспроможності вироблених товарів і наданих послуг, яка зазвичай не є достатньо високою, саме в Україні ніні темпи виробництва превалюють над темпами реалізації.

Падіння інвестицій у товарні накопичення провокує скорочення збуту і, відповідно, тягне спад доходів різних підприємств, рівень прибутку суттєво зменшується, падає їх ліквідність та виникає загроза масового банкрутства. Підтвердженням цього є аналіз показників, наданих Державною службою статистики України, де приведена кількість підприємств, що втрачають платоспроможність та опиняються на межі банкрутства за 2010 – 2016 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Кількість підприємств, що втрачають платоспроможність
та опиняються на межі банкрутства за 2010 – 2016 рр.**

Роки	Кількість підприємств, од.		
	Великих	Середніх	Малих
2016	383	14 832	291 154
2015	423	15 203	327 814
2014	497	15 906	324 598
2013	659	18 859	373 809
2012	698	20 189	344 048
2011	659	20 753	354 283
2010	586	20 983	357 241

З табл.1 видно, що з 586 од. у 2010 р. до 383 од. у 2016 р. зменшилась в Україні кількість великих підприємств. Тобто реальна збитковість підприємства (не сфальсифікована і не спричинена намаганням скотитися до порогу рентабельності заради мінімізації податків та економії на бюджетних платежах) є фактом втрати фінансової стійкості і передвісником високої ймовірності банкрутства.

Фінансовий потенціал підприємства (від якого фінансова стійкість знаходиться у прямій залежності) є сукупністю ресурсних показників різного походження (власних, кредитованих та залучених), які можуть бути пущені на фінансування поточних витрат або ж працювати на перспективу та раціональність їх використання.

Вимогою ринкових відносин є володіння довідковою інформацією про фінансовий стан самого підприємства, його партнерів та конкурентів.

Кредитоспроможність, як одна із складових фінансової стійкості, – це здатність вчасно і повністю повертати надані кредити, можливість ситуативно в стислі терміни акумулювати фінанси з різних джерел і на вигідних (прийнятних) умовах, а також характеристика поточного фінансового стану підприємства і визначення вектору прогнозованих змін (перспектив).

При стійкій тенденції до падіння рентабельності, дефіциті коштів, зменшенні платоспроможності і ліквідності необхідна повна оцінка фінансової стійкості підприємства, першочерговим питанням якої є співвідношення темпів росту обороту (обсягів реалізації) до приросту сукупних активів. Від стабільного темпу росту пропорційно залежить збільшення обороту таких активів.

В аналітичних дослідженнях фінансової стійкості підприємства обсяг, розміщення і використання оборотних коштів є найвагомішими показниками, врахування яких дає можливість проаналізувати фінансову стійкість і фінан-

совий стан підприємства, визначити причини проблем, що в подальшому стане базою для вибору антикризової стратегії, спрямованої на розробку й організацію ефективного виходу підприємства з кризового стану.

При розробці довгострокової перспективи фінансової стійкості підприємства, в межах допустимого рівня ризику, обов'язковим принципом управління є фінансова безпека та стабільність функціонування підприємства.

Висновки. Отже, обов'язковими умовами поліпшення управління фінансами підприємств у ринкових умовах господарювання є постійне аналізування і своєчасна діагностика змін, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі організації, а також своєчасне та максимально ефективне реагування на такі зміни для досягнення фінансової стабільності та платоспроможності.

УДК 338

Бурян В. В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 1-ЕП-маг, д.ф.н.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Творонович В. І.

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Для успішного управління підприємством дуже важливим є аналіз і системне вивчення фінансового стану підприємства, а також чинників, що впливають на нього, прогнозування рівня прибутковості підприємства та підвищення його рентабельності.

Постановка проблеми. Економічна безпека підприємств сьогодні є важливою умовою для забезпечення нормального функціонування і розвитку всієї сфери підприємництва. Необхідно постійно аналізувати фінансовий стан, проводити дослідження фінансових відносин і руху фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності кожного підприємства, тобто проводити діагностику фінансового стану суб'єктів господарювання. Фінансові показники є вирішальними для прийняття інвесторами рішення про вкладання коштів у конкретні проекти, отже діагностика фінансового стану є необхідною складовою розвитку кожного підприємства.

Основні матеріали дослідження. Від результатів виробничої, комерційної і фінансової діяльності підприємства залежать його фінансовий стан, стійкість і стабільність. Успішна реалізація поставлених завдань в перерахованих видах діяльності позитивно впливає на фінансові результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

Своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств є дуже важливою, оскільки власникам необхідно знати про потенційні можливості збільшення прибутку (доходу) підприємства, які можна виявити тільки завдяки своєчасному й об'єктивному аналізу фінансового стану підприємств.

Аналіз фінансового стану, ліквідності та фінансової стійкості підприємства необхідний ще й тому, що від платоспроможності багато в чому залежать розмір прибутку і дохідність будь-якого підприємства. Банки також враховують фінансовий стан підприємства, розглядаючи можливість його кредитування та диференціацію відсоткових ставок.

Для того, щоб управління фінансовим станом на підприємстві було ефективним, необхідно діагностику фінансового стану проводити за такими етапами:

1. Перебудувати механізм управління всього підприємства з урахуванням вимог фінансової прозорості. Наприклад, для великих підприємств і холдингів найбільш ефективною системою є бюджетне управління.

2. Розробити відповідну організаційну структури управління з поділом на бізнес-одиниці.

3. Організувати роботу фінансової служби таким чином, щоб була можливість одержувати інформацію із усіх напрямів робіт.

4. Розробити стандарти управлінського обліку всього підприємства в цілому й для кожної ланки та виду діяльності окремо: форми звітності, строки, систему інформаційних потоків, документообігу тощо. Особливо важливо досягти сполучення управлінського фінансового обліку й бухгалтерського, оскільки основним джерелом фактичної фінансової інформації є бухгалтерія підприємства. Мета цього етапу – забезпечити оперативне надходження й узагальнення необхідної фінансової інформації.

5. Необхідно провести автоматизацію за допомогою сучасних комп'ютерних технологій і програмного забезпечення відзначених вище заходів

Діагностика фінансового стану є невід'ємною складовою фінансового менеджменту будь-якого підприємства. Вона передбачає здійснення повномасштабного аналізу за результатами його господарської діяльності, яка вважається ефективною, якщо підприємство:

- раціонально використовує наявні ресурси;
- вчасно виконує свої зобов'язання;
- функціонує рентабельно.

Основними завданнями діагностики фінансового стану підприємства є:

- проведення дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;

- визначення ефективності використання майна підприємства, забезпеченості його власними оборотними активами;
- проведення об'єктивної оцінки динаміки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- аналіз ділової активності підприємства;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Найбільш точно прибутковість функціонування підприємства визначають показники рентабельності, які показують рівень віддачі витрат або міру використання наявних ресурсів у процесі виробництва і реалізації товарів, робіт і послуг. Збільшення показників рентабельності підприємства значною мірою залежить від зростання чистого прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків, оскільки в умовах ринкової економіки саме він є основою економічного та соціального розвитку підприємства. Тому для підвищення рентабельності підприємства потрібно збільшувати прибуток. А це можна зробити такими методами:

1. Нарощувати обсяги виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг.
2. Здійснювати заходи щодо підвищення продуктивності праці працівників.
3. Зменшувати витрати на виробництво (реалізацію) продукції, тобто знижувати її собівартість.
4. Вдало використовувати потенціал, що є в розпорядженні підприємства, в тому числі і фінансові ресурси.
5. Зі знанням справи здійснювати цінову політику, оскільки на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни.
6. Грамотно будувати договірні відносини з постачальниками, посередниками, покупцями.
7. Найдоцільніше вкладати одержаний раніше прибуток для досягнення оптимального ефекту.

Висновки. Отже, спроможність підприємства досягнути успіху на ринку, перш за все, залежить від ефективності управління його фінансовими ресурсами. Необхідною складовою такої роботи в умовах жорсткої ділової конкуренції є достовірні та своєчасні дані, які можна отримати в результаті проведення комплексної діагностики стану підприємства. Основним завданням діагностики фінансового стану є проведення комплексного аналізу діяльності підприємства, що забезпечить задоволення потреб як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Щоб підвищити рентабельність підприємства необхідно збільшувати його прибуток. Для одержання максимального прибутку підприємство повинне найбільш повно використовувати ресурси, що знаходяться в його розпорядженні.

УДК 657.471

*Вишневецька К. В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 3-МО,
д.ф.н.*

Науковий керівник: ст. викладач Устинович Н. В.

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Анотація. Дана робота спрямована на те, щоб висвітлити методiku економічного аналізу, який скерований на вдосконалення прийняття управлінських рішень. Також розглядаються системи аналітичних і синтетичних показників, їх характеристика та доцільність.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день на виробництві стосовно господарської діяльності відбувається виготовлення нових видів продуктів та спрямоване і свідоме комбінування різних виробничих ресурсів (технічних, трудових, технологічних, матеріальних, організаційних).

Для економіки держави і для економічного розвитку різних суб'єктів господарювання потрібно, щоб процес здійснювався при максимальному рівні прибутковості та оптимальних витратах виробничих ресурсів був якнайефективнішим.

Від правильного використання принципів та методів аналізу залежить якість його проведення стосовно витрат, що в свою чергу дасть можливість підприємству систематично підійти до вивчення їхньої діяльності господарювання.

Основні матеріали досліджень. Методика аналізу зосереджена на створенні рекомендацій та дослідницьких результатів, що будуть максимально відігравати саме ту роль, яка потрібна та сприяє у вирішенні питань стосовно управління.

Особливу увагу щодо аналізу витрат виробництва та їх можливого удосконалення приділяли такі українські вчені, як Є. Мних, С. Шкарабан, Г. Мельник, В. Самборський та інші. Вони досліджували питання стосовно вдосконалення бухгалтерського обліку, які повинні розглядатися в тісному зв'язку з методами економічного аналізу, а також аналізувати управлінські потреби підприємства та потреби ринкової економіки. Серед зарубіжних вчених можна виділити В. В. Леонтьєва, роботи якого були спрямовані на удосконалення та розробку аналізу витрат.

На багатьох підприємствах, що досліджуються, складно зібрати саме потрібну інформацію про виробничі витрати на підприємстві. Залежно від стану рівня витрат аналіз можна проводити одночасно в усіх напрямках та охоплювати окремі стадії і процеси виробництва або його весь цикл.

Для зменшення витрат на підприємстві необхідно здійснювати систематичний аналіз, внаслідок чого буде постійно нагромаджуватись інформація про динаміку витрат, їх зміни, що підвищить аргументованість інформації та забезпечить якість аналізу, який використовується під час прийняття рішень.

Наразі підприємства з економією понесення витрат притримуються виробництва, тому постає питання, як упорядкувати, розширити межі аналітичних досліджень та доповнити їх новими аспектами, по можливості, опрацювати галузеві аналітичні рекомендації та програми. Зробивши при цьому зміни на змістовному рівні в діючу методику.

В основу розробки типової методики має бути продумана та здійснена ідея реалізації комплексного системного підходу до аналізу витрат на виробництво продукції.

Методика аналізу продукції містить такі моменти:

- джерела інформації для проведення аналізу;
- систему методів;
- мету, завдання, об'єкти аналізу;
- систему резервів виробництва та його факторів;
- виконання аналітичних робіт та їх організаційне забезпечення;
- поради щодо організації, періодичності та послідовності проведення аналізу;
- систему показників;

Одним з основних структурних елементів методики аналізу собівартості продукції є створення завдань економічного аналізу. Але в умовах ринкової економіки зростає зона невизначеності, що спричинена різними чинниками та через те, що орієнтуються не лише на проміжні, а в основному на кінцеві фінансово-виробничі результати, що доволі ускладнює даний етап.

Кінцевою метою аналізу є розробка заходів, які спрямовані на опанування визначених резервів, оптимізацію структури витрат, обчислення резервів зниження собівартості.

Визначення періодичності й послідовності аналізу витрат на виробництво є ще одним із основних структурних елементів економічного аналізу. І для того, щоб якнайінтенсивніше дослідити методику управління на підприємстві, необхідно використовувати як перспективний, так і ретроспективний аналізи.

Перспективний аналіз необхідний для аргументації планових завдань і господарських рішень. Він проводиться до здійснення господарських операцій.

Ретроспективний аналіз складається з підсумкового і оперативного аналізу, які дають можливість підприємству комплексно узагальнювати результати виробництва; оперативно ліквідовувати недоліки; розробляти заходи щодо підвищення рентабельності підприємства та його ефективності.

Виходячи з вище сказаного, можна дійти висновку, що ретроспективний аналіз має значно більше можливостей ніж перспективний. У організаційно-методологічному планах він є найдосконалішим, адже він дає можливість визначати зміст за регламентами чи на запит користувачів і отримувати аналітичне забезпечення будь-якого підприємства.

Підсумковий (ретроспективний) аналіз має також певні недоліки, такі як орієнтація на систематизовану інформацію, що призводить до зменшення правдивих висновків і пропозицій.

Одним із вагомих елементів методики економічного аналізу на виробничі витрати є система аналітичних та синтетичних показників. Ця система формує певні дані та джерела звітно-статистичної, облікової, нормативної та планової інформації для їх подальшого підсумку.

Система показників – це сукупність, яка виявляє інформаційну модель явищ та процесів дослідження за якісними і кількісними ознаками. Також показники будь-якої системи можуть бути поділені на такі групи: за економічним змістом; за відображенням досліджуваних процесів і явищ; за способом вимірювання.

Використання засобу порівняння у дослідницькому процесі сприяє введенню ресурсозбережних технологій, оцінки виконання планових завдань, визначенню резервів зниження собівартості та визначення зміни на тенденції витрат.

Висновки. Отже із проведеного дослідження методики здійснення аналізу витрат на виробництво підприємства можна дійти висновку, що початковий етап дослідження і його основу складає якісний і детальний аналіз витрат на виробництво, спрямований на прояв найбільш вагомих напрямів у зміні структури, характеру і ефективності використання всього комплексу виробничих ресурсів.

Слід також додати, що обробка даних про виробничі витрати стане дійсно діючою, якщо вона буде непохитною від робочих місць, цехів, бригад і також те, що на підприємствах разом з тим будуть здійснюватися ретроспективний, перспективний та оперативний аналізи витрат на виробництво.

УДК 338.585

*Гарматюк Н.М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 1-ЕП-маг., з.ф.н.
Науковий керівник: д.е.н., професор Яновська В. П.*

ДІАГНОСТИКА ПІДСОБНО-ДОПОМІЖНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВАГОННОЇ ДІЛЬНИЦІ

Анотація. Розглянуто необхідність діагностики ефективності та резервів розвитку підсобно-допоміжної діяльності галузевих підприємств. Позна-

чено види та узагальнено показники підсобно-допоміжної діяльності вагонної дільниці як виробничої ланки загального процесу перевезення пасажирів.

Постановка проблеми. Вихід з тривалої економічної кризи як економіки країни, так і залізничної галузі України, безпосередньо пов'язаний з поліпшенням фінансового стану суб'єктів господарювання всіх форм власності в усіх сферах діяльності, в тому числі обслуговування пасажирів у поїздах. Пасажирська компанія створена в квітні 2018 р. має за мету зробити пасажирські перевезення менш збитковими. На данному етапі одержання прибутку від пасажирських перевезень є практично неможливим. Пасажирські вагони дуже старі. Тарифи на плацкарту є низькими і не покривають витрат по експлуатації. Витрати зростають за рахунок необхідних ремонтів вагонів, та переданих витрат від інших залізничних організацій за надані послуги, таких як заправка водою по ходу поїзда, технічний огляд вагона з ходу поїзда, перевірка гальм. Витрати зростають і за рахунок підняття заробітної плати залізничників. Пасажирська компанія активно шукає шляхи одержання прибутку. Діагностика підсобно-допоміжної діяльності підприємства дасть можливість проаналізувати недоліки в роботі, винайти шляхи покращення в роботі, одержати додатковий прибуток.

Основні матеріали дослідження. На залізничному транспорті для забезпечення потреб основного виробничого процесу перевезень виконується великий обсяг підсобно-допоміжних робіт. Підсобно-допоміжна діяльність сприяє підвищенню ефективності основної діяльності є її необхідним елементом. Підсобно-допоміжна діяльність станцій формує позитивний імідж Укрзалізниці, сприяє підвищенню конкурентоспроможності залізничних перевезень і залученню пасажирів для майбутніх поїздок, що буде сприяти збільшенню доходів від пасажирських перевезень. До підсобно-допоміжної діяльності залізничного транспорту належать промислові, будівельні, сільськогосподарські та інші підприємства, які є на балансі залізниці, але безпосередньо не займаються перевезенням.

Підсобно-допоміжна діяльність містить такі види діяльності:

- послуги в поїздах;
- послуги на вокзалах;
- послуги і роботи пасажирських депо;
- послуги з обслуговування пасажирських вагонів і пральних комплексів;
- рекламно-інформаційна діяльність;
- здавання майна в оренду;
- інші послуги й роботи пасажирського господарства.

До показників підсобно-допоміжної діяльності, від яких формуються доходи підприємства, належать: доходи, які отримуються при обслуговуванні пасажирів у поїздах від реалізації постільної білизни, чайної продукції,

сервісної продукції (від торгівлі пивом, мінеральною водою та напоями, а також продовольчими товарами, кондитерськими виробами й ін.), від інших послуг (експрес-передачі, друкованої продукції, комісійного збору, від надання рекламних послуг в поїзді, від громадського харчування (вагонів-ресторанів), від торгівлі у вагонах-ресторанах, від інших видів діяльності (послуги населенню та іншим підприємствам).

Висновки. Діагностика підсобно-допоміжної вагонної ділянки діяльності дасть можливість виявити недоліки у роботі, знайти можливості підвищення прибутку від підсобно-допоміжної діяльності. У результаті виявим шляхи зниження збитковості від пасажирських перевезень, водночас піднімем рейтинг залізничних перевезень.

УДК 33

Гладковська А. А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. З-МО, д.ф.н.

Науковий керівник: старший викладач Устинович Н. В.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ АЗІЇ

Анотація. Японія – країна з потужнішою економікою, яка за доволі короткий час змогла стати одним з лідерів у світовій економіці. Повага до історії, чіткі методи підвищення продуктивності праці, японська філософія, розвинутий рівень менеджменту – все це дало можливість відірватись Японії від своїх сусідів.

Постановка проблеми. Дана тема доволі актуальна, адже японські методи організації праці широко використовуються за межами Японії, в зовсім інших соціально-економічних умовах. При правильному підборі цих методів відповідно до засад, принципів та звичаїв будь-якої країни досягаються ефективні результати.

Основна частина. Особливістю японської моделі управління є її орієнтованість на людські ресурси. Саме так японська модель менеджменту забезпечує взаємозв'язок між виробництвом та збутом. Японці як ніхто інший знають як правильно стимулювати працю. Це вам і точний аналіз проблеми, і найкращі умови праці, і публічне визнання заслуг, і соціальні програми. Одним з факторів, що мають великий вплив на ефективність продуктивності праці є «філософія економії». Японці дуже ощадливі та економічні. Це відбилося в таких технологіях, як система Кайдзен (безперервне вдосконалення), Канбан (безперервне поповнення запасів), Поки-Йоке (захист від помилок) і

багато інших. Жорстка дисципліна – це ще один фактор, що впливає на продуктивність праці.

Взагалі японські методи підвищення ефективності продуктивності праці містять:

- довічне наймання – дозволяє скласти тісні взаємозв'язки між працівниками і роботодавцями, адже працівник може не думати про майбутнє працевлаштування в разі виникнення кризи. Тому при довічному найманні людина більш віддана роботі;

- система оплати праці і просування по роботі на основі вислуги років та рівня освіти. Навіть якщо людина закінчила найкращий вуз країни, вона все починає з самого початку. Кожен працівник має можливість сам вирішувати на яку заробітну плату він хоче претендувати. Цей підхід дозволяє краще розумітися в своїй справі та правильно ставити подальшу мету;

- багаточасова організація – дозволяє більш детально поринути в проблеми компанії, а також дозволяє вирішувати глобальні проблеми не тільки на високому рівні управління, а й на рівні звичайних працівників. Даний метод дозволяє робітникам скласти спільний проект та вирішувати його подальшу долю;

- орієнтація на людину. Через створення робочої атмосфери, відповідної здібностям окремих людей і періодично мінливої обстановки, можливе гнучке управління справами. Для працівників створюються усі умови, щоб вони якнайдовше знаходилися на роботі та мали усе необхідне. Наприклад, в багатьох компаніях Японії кафетерії пропонують не лише японську кухню, а й кухню інших народів світу. Також в багатьох компаніях є власні медичні установи, спортивні зали, дитячі садки та навіть місця для сну;

- групова психологія, згідно з якою індивідуальне та групове – єдине ціле. Кожен японець знає, що твій успіх – успіх всієї групи. Найоптимальнішою групою вважається 10–20 осіб. При такій групі обов'язки розподіляються рівномірно.

Висновки. Таким чином, методи, що задовольняють людські потреби, забезпечують мотивацію до праці більше, ніж штучне стимулювання праці. Чи можливо застосувати ці методи в Україні? Так, можливо. Проте це не гарантує 100% успіху. Адже Японія і Україна – різні країни з різною культурою та сприйняттям світу. Наприклад, довічне наймання в Україні може прийнятись негативно, адже воно звужує коло наших можливостей. Якщо дивитися на метод при якому кожен працівник починає свою кар'єру з певного етапу, то це дуже чудовий підхід, який ми можемо запозичити. Це може бути гарним початком для прояву себе не лише висококваліфікованим спеціалістам, а й студентам, що тільки закінчили вуз. Також українським підприємствам потрібно приділяти більше уваги умовам праці. Якщо підприємство має можли-

вість наділити людину усім необхідним, то й людина буде працювати швидше та більш якісніше.

УДК 338.242

Данильченко О. В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг, д.ф.н.

Науковий керівник: д.е.н., професор Яновська В. П.

ЗНАЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ДІАГНОСТИКИ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Підприємству в будь-якій сфері своєї діяльності доводиться стикатися з різними проблемами, які виникають під час здійснення їхньої діяльності. Одними з таких проблем є ризики. Тому необхідно проводити дослідження та діагностику ризиків.

Постановка проблеми. Усі сфери людської діяльності є обтяженими ризиками, причинами виникнення якого може бути невизначеність, брак інформації, неправдива інформація, випадковість, мінливість цілей. Ризик як економічне та соціальне явище виникає у будь-якій системі та підсистемі діяльності підприємства, тому вивчення поняття, проведення дослідження ризиків, їхня діагностика, визначення джерел виникнення, аналіз класифікацій ризику – є важливими аспектами, які треба враховувати для ефективного управління організацією та її розвитку.

Основні матеріали дослідження. Будь-якому підприємству притаманні ризики, які пов'язані з їхньою діяльністю, тому кількість таких ризиків може бути доволі значною, що і показує необхідність у їхній класифікації. Саме тому з'явився підвищений інтерес до дослідження ризиків організаціями.

Для того, щоб проводити діагностику ризику, спочатку потрібно визначити поняття, щоб розуміти з чим підприємство має справу.

Ризик – це небезпека, ймовірність зазнати шкоди чи збитку; для організації – це можливість втрати чи недоотримання прибутків.

З економічної точки зору ризик показує рівень відхилення від очікуваного результату, від цілей. При розгляді ризику як економічної категорії слід визначитися також із поняттям «ризикове підприємство». Ризикове підприємство – це підприємство, що має зростаючий потенціал, яке виготовляє високоякісну продукцію; яке не боїться виходити на ринок з новим товаром.

Дослідження ризиків для будь-якого підприємства, а також шляхів їх уникнення складається з таких етапів:

- визначення понять «ризик» та «ризикове підприємство»;

- аналіз впливу факторів на ризикованість діяльності організації;
- вивчення та застосування методів оцінки ризиків;
- систематизація підприємницьких ризиків;
- з'ясування основних шляхів уникнення ризиків.

Визначення ризиків відбувається за допомогою надання оцінки ризиків. Оцінювання ризиків – це визначення якісної чи кількісної величини або рівня ризику. Складається з двох етапів:

- кількісного оцінювання (метод експертних оцінок, метод статистичний, метод аналітичний, метод використання аналогів, метод аналізу доцільності витрат);
- якісного (виявлення ризиків).

Головний ступінь в оцінці підприємницьких ризиків посідає прогнозування і визначення можливої втрати підприємства при здійсненні своєї господарської діяльності. Вагомим ризиком є валютні ризики. Вони являють собою можливість валютної втрати, пов'язаної зі зміною курсу іноземної валюти при здійсненні зовнішньоекономічних, кредитних і валютних операцій.

Знаходження ризиків також можливе за допомогою трьох рівнів, що формують їх цілісну сукупність для кожної організації.

Перший рівень – забезпечує визначення ризиків за допомогою з'ясування їхнього виду економічної діяльності та її особливостей.

Другий рівень – залежності від форми власності (форма власності показує особливості впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ на діяльність підприємства). Підприємства приватні потрапляють під дію багатьох ймовірних ризиків. Саме тому, на виникнення ризику та провокування фактора ризику значення їхньої форм власності незначне. Щодо приватних підприємств, то на формування ризику впливають правові та організаційні особливості організацій. У будь-яких недержавних організаціях створюються умови для виникнення різних ризиків їхньої діяльності. Державні підприємства щодо питань виробництва знаходяться під прямим управлінням держави. Вони не можуть відмовитися від замовлення на поставку товарів для задоволення державних потреб, а також від виконання державних контрактів. Державні організації змушені укладати визначенні договори з підприємствами, що виробляють і споживають певні послуги та товари. Саме тому, державні підприємства утворюють хороші умови для виникнення різного ризику.

Третій рівень – залежно від розміру організації (існування чи відсутність підтримки від держави для середніх та малих підприємств, створення умов для їх існування і формування). Особливістю появи ризику залежно від величини організації є різні можливості підприємства у процесі їх управління відповідно його розміру.

Висновки. Отже, для прийняття ефективного управлінського рішення необхідно проводити діагностику ризиків, звертаючи увагу на особливість діяльності підприємства. Чисельність ризиків є значною і це вказує на те, що потрібно вивчати та досліджувати ризики, що необхідно для успішного функціонування систем та підсистем підприємства.

УДК 338.312

*Деркач Д. М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 3-ЕП, д.ф.н.
Науковий керівник: ст. викладач Крищенко С. О.*

ФАКТОРИ ТА РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. У тезах розглянуто основні резерви та фактори підвищення продуктивності праці, відображено їхнє значення та запропоновані методи щодо кращого виявлення резервів.

Постановка проблеми. В умовах сучасної конкурентної ринкової економіки вагоме значення має виробництво конкурентоспроможної продукції, зростання ефективності господарської діяльності, виявлення й доцільне використання резервів підвищення продуктивності праці, збільшення можливостей підвищити продуктивність праці, що утворюються внаслідок впливу різноманітних факторів на кожній ділянці, цеху, підприємстві, адже саме це безпосередньо покращує економічну діяльність підприємства та збільшує доходи робітників. Всі ці завдання здійснюються шляхом підвищення продуктивності праці. Тому саме зростання продуктивності праці має бути першочерговим завданням будь-якого підприємства, яке прагне до зростання конкурентоспроможності підприємства, а також економічною необхідністю розвитку суспільства. Важливість зростання продуктивності праці наведено на рис. 1.

Рис. 1. Схема значення зростання продуктивності праці

Основні матеріали дослідження. Необхідною умовою забезпечення економічного розвитку підприємства є тривалий і складний процес підвищення продуктивності праці, тому що він приводить до зростання обсягів виробництва продукції, стає причиною значного зниження затрат праці на виробництво продукції, і приводить до економії робочого часу.

Продуктивність праці показує настільки ефективно використовується трудова діяльність працівників. Продуктивність праці дає можливість оцінити, яку кількість одиниць продукції було вироблено за певний період часу.

Фактором підвищення продуктивності праці є рушійна сила, суттєва причина, обставина, що впливає на певний процес або явище.

Під резервами росту продуктивності праці на підприємстві мають на увазі невикористані, але ще реальні можливості економії трудових ресурсів. Внутрішньовиробничі резерви є умовою вдосконалення і найбільш ефективного використання робочої сили та обладнання, а також зниження витрат робочого часу, економією сировини, матеріалів та інших видів ресурсів.

Резерви виникають на підприємстві під впливом науково-технічного прогресу, а також тісно пов'язані з факторами зростання продуктивності праці. Якщо той чи інший фактор розглядати як можливість, то використання пов'язаного з ним резерву являє собою процес заміни можливості у реальність.

Як фактори, так і резерви підвищення продуктивності праці поділяються на основні три великі групи: матеріально-технічні, організаційно-економічні та соціально-економічні (табл. 1). Щоб досягти максимального зростання продуктивності праці, потрібно розглядати всі фактори у нерозривному зв'язку один з одним та впроваджувати на підприємство системно.

Таблиця 1

Фактори та резерви зростання продуктивності праці	
Групи	Фактори та резерви
Матеріально-технічні (пов'язані з використанням нової техніки)	• Впровадження нових технологій • Застосування нових видів сировини • Покращення якості продукції • Виробництво нової продукції
Організаційно-технічні (пов'язані з рівнем організації виробництва)	• Покращення організації виробництва • Покращення організації праці • Удосконалення процесу управління виробництвом
Соціально-економічні (пов'язані з робочою силою)	• Покращення умов праці • Посилення трудової активності • Зростання трудової ініціативності • Скорочення браку продукції

Найчастіше резерви та фактори класифікують за змістом, тому що саме це безпосередньо впливає на пошук можливостей підвищення продуктивності праці. Не менш поширеною формою розмежування резервів та факторів підвищення продуктивності праці є їх розподіл за сферою виникнення: внутрішньовиробничі (виникають на підприємстві); галузеві та міжгалузеві (стосуються окремої галузі чи кількох галузей, мають великий вплив на застосування новітніх технологій на виробництві для окремої галузі та для суміжних галузей); регіональні (стосуються певного регіону).

Не всі підприємства надають належну увагу резервам підвищення продуктивності праці. Досить рідко на підприємствах застосовують так звані «програми управління продуктивністю», які дають можливість у короткі строки та в найповнішому обсязі виявити резерви, а також доцільно та ефективно їх використати. У цих програмах прораховується терміни та витрати на реалізацію резервів, планується очікуваний ефект від використання даної програми. Застосування програми управління продуктивністю доцільно на усіх етапах виробничого процесу.

Висновки. Продуктивність розглядається як узагальнюючий показник ефективності трудової діяльності працівників. Значення продуктивності праці полягає в тому, що її підвищення веде до економічного розвитку підприємства, що в подальшому сприяє зростанню рівня життя населення. Тому підприємства мають активно використовувати резерви підвищення продуктивності праці, вчасно їх виявляти та застосовувати. Це буде сприяти соціально-економічному розвитку підприємства та зростанню його конкурентоспроможності. Для виявлення резервів підвищення продуктивності праці варто залучати не лише спеціалістів у цій сфері, а й керівників і службовців усіх рівнів підприємства, це допоможе широко оцінити наявні фактори підвищення продуктивності праці та невикористані резерви.

УДК 331.2

Жиленко В. Б., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг., з.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Приймук О. Р.

ФУНКЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКІВ В ЛОКОМОТИВНОМУ ДЕПО

Анотація. Розкриті основні функції заробітної плати (відтворювальна, регулююча та стимулююча). Проаналізовані основні завдання локомотивно-

го депо по організації оплати праці та розкриті складові системи оплати праці. Розглянутий досвід високорозвинених країн з оплати праці.

Постановка проблеми. Як у нинішніх сталих умовах, так і в перспективі пошуку стимулюючих важелів та мотивації ефективності праці домінуючу роль завжди відіграє рівень оплати праці.

Основні матеріали дослідження. Заробітна плата як плата за працю для більшості населення це, по суті, єдине або принаймні, головне джерело доходу. Багато вчених-економістів досліджували проблеми регулювання і управління процесами формування та зростання заробітної плати, її стимулювання, мотивації та реформування і великий внесок в області стимулюючої ролі оплати праці та її реформування внесли такі вчені, як Д. Богиня, І. Бондар, М. Ведерніков, Н. Гетьманцева, А. Калина, А. Колот, А. Клот, В. Лагутін, Е. Ліанова, Е. Лібанова, Р. Лівшиць, А. Процевський, А. Пашерстник, С. Шкурко, Р. Яковлев та ін.

Заробітна плата покликана виконувати три основні функції: відтворювальну, регулюючу і стимулюючу (рис.1).

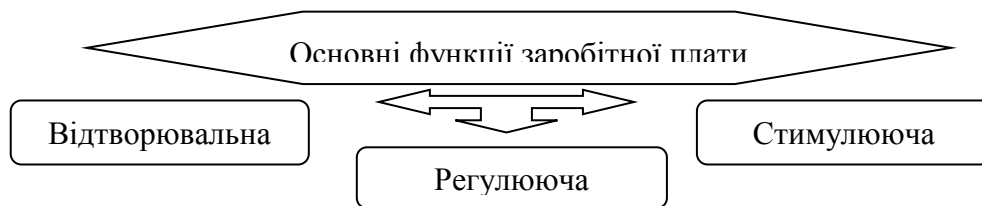

Рис.1. Основні функції заробітної плати

Відтворювальна функція визначає абсолютний рівень доходу, необхідний для підтримання життєздатності працівника і його родини. Цей рівень гарантує суб'єктові обсяг споживання матеріальних благ і послуг, достатній для розширеного відтворення працездатності (фізичної й інтелектуальної праці у суспільному виробництві).

Регулююча функція своїм завданням має координування попиту на вихідну продукцію і послуги, а також пропозицію робочої сили на ринку праці. Тобто, ця функція має впливати на попит/пропозицію робочої сили, зайнятість, формування структури персоналу, рівень оплати певних видів праці по галузях і регіонах і т.д.

Стимулююча функція – визначення можливого рівня оплати праці як фактору, що залежить від якості і результативності. Диференціація рівня оплати

має спонукати до підвищення ефективності трудової діяльності працівників, створювати умови для росту продуктивності праці і підвищення якості продукції, забезпечувати виробничий результат від використання робочої сили, що дозволить отримати очікуваний прибуток або валовий дохід.

У межах транспортної галузі можна розглянути як виділений підрозділ, наприклад, стан справ окремого локомотивного депо, основними завданнями якого по організації оплати праці є досягнення узгодження ціни на робочу силу з умовами діяльності робітників (технічними й організаційними), шляхом нормування праці, впровадження нових форм заробітної плати, підвищенням зацікавленості персоналу у кінцевому результаті і забезпечуючи їм умови для розширеного відтворення. Усе це дозволить забезпечити відшкодування витрат і одержання прибутку в ході реалізації продукції чи послуг. Організація оплати праці персоналу повинна базуватися на загальноприйнятих засадах, що витікають з економічної моделі розвитку суспільства.

Складовими системи оплати праці локомотивного депо є: тарифні ставки (оклади), премії, доплати, надбавки й інші виплати, передбачені законодавством. У локомотивному депо, як і на більшості промислових підприємств, здавна і донині послуговуються двома основними формами заробітної плати: погодинною і відрядною, які діляться на: просту погодинну, почасово-преміальну, пряму відрядну, відрядно-преміальну, відрядно-прогресивну та акордну тощо. При погодинній формі оплата трудової діяльності нараховується за фактично відпрацьований час по тарифній ставці або окладу і, зазвичай, використовується, коли чітко нормування праці та ведення точного обліку обсягів виконаних робіт не є можливим. Головною особливістю відрядної оплати, навпаки, є проведення суворого обліку обсягів виконаних робіт або виробленої продукції і оплата рахується за кожну одиницю.

За досвідом високорозвинених країн, використання погодинної форми оплати є більш перспективним у сучасних умовах. Це пов'язано з комплексною механізацією та автоматизацією виробництва, з істотною зміною характеру праці робітників, що стає наближеною до праці ІТП, підвищенням питомої ваги ІТП і службовців серед зайнятих у виробництві осіб. Наприклад, запропонована Н.А.Волгіним модель оплати праці базується на принципі розподілу між працівниками частини коштів, зароблених трудовими колективами, відповідно до низки критеріїв, насамперед: кваліфікації кожного, якості і кількості праці.

В основу безтарифної моделі організації заробітної плати закладена диференційована оплата праці різної якості (залежно від кваліфікаційних груп, розрядів робітників, професій, посад і т.п.). За даними показниками розподіляються між працівниками кошти, призначені на оплату праці (ФОП). Для цього використовується така формула розрахунку розмірів заробітної плати:

$$ЗП_i = \frac{K_i}{\sum_{i=1}^n K_i} \times \Phi ОП;$$

де $ЗП_i$ – розмір заробітної плати i -го робітника;

n – загальна кількість робітників підприємства;

K_i – коефіцієнт оплати праці даного робітника до мінімальної по підприємству;

$\Phi ОП$ – фонд оплати праці;

$\sum_{i=1}^n K_i$ – сума значень K по всіх робітниках.

З даної формули видно, яка дольова частка єдиного фонду перейде як оплата конкретному працівнику, відповідно до рівня його кваліфікації, кількісних та якісних показників праці. Серед кожної категорії працівників оплати доцільно варіювати у досить широкому діапазоні (так звана «вилка») для більш активної стимуляції ефективності праці, творчого підходу, старанності, відповідальності та ін. Таким чином враховано не тільки кваліфікаційний рівень працівників, їх потенційні можливості, але й реальний трудовий внесок.

Висновки. Отже, організація оплати праці (за будь-якої її форми) буде ефективною лише при дотриманні таких засад: номінальна і реальна заробітна плата має перманентно зростати, міра праці і розмір її оплати знаходяться у суворій відповідності, працівники, які досягли високих кінцевих результатів, матеріально винагороджуються, продуктивність за темпами росту має випереджати темп підвищення зарплати. Головне завдання в будь-якій системі оплати – визначити кількісні і якісні індивідуальні результати праці кожного конкретного працівника. Таким чином, недотримання або лише часткове дотримання цих умов унеможливорює використання заробітної плати як мотиваційний фактор праці.

УДК 338.26

Кириленко І. М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг, з.ф.н.

Науковий керівник: професор, д.е.н. Яновська В. П.

МЕТОДИКИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Наведено визначення поняття «конкурентоспроможність» підприємства та визначено необхідність формування системи управління

конкурентоспроможністю підприємств. Розглянуті методики оцінки конкурентоспроможності підприємства.

Постановка проблеми. Поступове посилення конкуренції на ринках товарів та послуг, яке спостерігається в країні, зміни попиту та пропозиції, обумовлюють необхідність формування системи управління конкурентоспроможністю підприємств, здатної адекватно реагувати на вплив зовнішнього та внутрішнього середовища високого ступеня мінливості та невизначеності.

Основні матеріали дослідження. Конкурентоспроможність підприємства – це відображення ринкового статусу підприємства, який можна визначити за низкою параметрів та факторів (зовнішніх та внутрішніх), які цілісно відображають економічні умови формування виробництва та реалізації товару. За Джорджем О'Шонессі конкурентоспроможність підприємства визначають за оцінкою таких показників: конкурентоспроможність товару, загальнофінансова позиція підприємства, успішність реалізації продукції, ефективність організації виробництва, імідж бренду та ін. У кожному конкретному випадку вибір показників залежить від своєчасності проведення оцінювання конкурентоспроможності, при якому, в основному, аналізуються ціна, витрати виробництва, технічні параметри тощо.

Оцінити конкурентоспроможність підприємства можна використовуючи методики, що розроблені вітчизняними та зарубіжними вченими, а саме:

1. Методика заснована на теорії ефективної конкуренції – дає уявлення щодо конкурентоспроможності організації, охоплюючи найбільш важливі аспекти її господарювання (використання ресурсів за певний час, протягом якого можуть бути досягнуті стратегічні, а не тактичні цілі організації).

2. Методика оцінки конкурентоспроможності організації з урахуванням ефективності інноваційного проекту, що заснована на теорії ефективної конкуренції.

3. Методика оцінки конкурентної сили підприємства, де виконується порівняння оцінки загальногалузевих показників ключових факторів успіху і недоліків стосовно власного підприємства і найсильніших конкурентів за 6-10 показниками за десятибальною шкалою. Проводиться співставлення отриманих показників конкурентоспроможності підприємства та її конкурентів.

4. Експрес-оцінка конкурентоспроможності організації проводиться шляхом опитування експертів та оцінювання за п'ятибальною шкалою факторів, які сприяють/перешкоджають підвищенню конкурентоспроможності організації. Формується проблемне поле, до якого входять фактори, що оцінені нижче двох балів або розбіжність оцінки яких працівниками і керівництвом є суттєвою.

5. Методика оцінки конкурентних переваг. Суттю оцінки за даною методикою є проведення аналогій між окремими параметрами підприємства та пріоритетних конкурентів відповідно, отримання інформації щодо яких є можливим, оскільки оцінюються лише зовнішні конкурентні переваги організації. Метою оцінювання є визначення власних характеристик, які можуть надати перевагу перед конкурентами.
6. Методика аналізу окремих елементів комплексу маркетингу, що заснована на диференціації критеріїв конкурентоспроможності по зазначених елементах і створенні певних груп: тип продукту; цінові показники; шлях до споживача; реклама продукту (маркетингові комунікації). Результатом є знаходження положення підприємства на ринку за градацією: лідер, претендент на цю роль, наслідувач, який посів ринкову нішу і банкрут.
7. Методика, що використовує оцінку конкурентоспроможності товару (послуги), що заснована на існуванні прямо пропорційної залежності конкурентоспроможності самого підприємства до конкурентоспроможності його продукції. Максимізація різниці між споживчою цінністю послуги/товару для споживача і ціною, яку він згоден платити, підвищує резерв конкурентоспроможності.
8. Методика оцінки конкурентоспроможності організації з урахуванням привабливості галузі та конкурентного потенціалу організації – враховує положення підприємства в розрізі привабливості всієї галузі, як ареалу функціонування організації, і звичайно ж внутрішнього конкурентного потенціалу. Оцінюється конкурентне становище підприємства через такі фактори як форма кооперування, комбінування виробництва, показники платоспроможності та фінансової незалежності підприємства і ін.
9. Методика оцінки конкурентоспроможності з використанням конкурентної карти, яка будується по двох показниках: займана ринкова частка (має чотири позиції: лідери, організації, конкурентна позиція яких є високою, організації зі слабкою позицією, аутсайтери) та її динаміка. Найвищим є статус компаній, що потрапляють до першої групи (це лідери з швидко зростаючою конкурентною позицією), найбільш слабкими відповідно будуть представники останньої, шістнадцятої групи – вже аутсайтери і їх конкурентоздатність стрімко знижується).
10. Методика оцінки конкурентоспроможності організації з урахуванням дії факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.
11. Методика оцінки конкурентоспроможності організації на основі процесного підходу (поряд з наявністю ресурсів важливе значення мають процеси підприємства, що перетворюють їх в цільовий результат. Якщо підприємство не в змозі скомбінувати свої ресурси краще та швидше, ніж конкуренти, воно ніколи не досягне високого положення на ринку).

12. Методика оцінки рівня конкурентоспроможності організації з урахуванням іміджу (рівень конкурентоспроможності організації інтерпретується в геометричну фігуру – багатокутник конкурентоспроможності).

13. Методика оцінки фактичної і стратегічної конкурентоспроможності організації. Склад показників розроблений з урахуванням світових тенденцій забезпечення конкурентоспроможності, але деякі показники кількісно виміряти неможливо.

14. Метод конкурентного маркетингу, що розроблений французькими фахівцями, що базується на так званому «методі профілів» і полягає в виявленні вимог (очікувань) споживача до товару чи послуги, установлення ієрархії параметрів залежно від їх значимості для покупця, визначення розмірності параметрів в межах діапазону значень, які в змозі помітити і оцінити споживач, вимірювання техніко-економічних параметрів даного виробу і порівняння його з конкуруючими.

15. Матрична методика – матриця Маккензі. Будується на основі інформації, отриманої експертним шляхом. Залежно від зайнятого місця, вибирається стратегія (наступальна, оборонна, відступи) та будується на основі двох параметрів: привабливість ринку і конкурентна позиція.

16. Матрична методика – матриця BCG. Розглядається перспективність різних бізнесів (товарних груп) в рамках однієї компанії.

Висновки. Отже, представлені методики оцінки конкурентоспроможності організації мають свої сильні і слабкі сторони та області застосування. Але не існує повноцінної стандартної методики оцінки та управління конкурентоспроможністю організацій. Всі вони дають інформацію різних аспектів господарської діяльності підприємства для прийняття управлінського рішення.

УДК 331

Киричук Н. О., ДУІТ, факультет управління та технологій, гр. І-ЕП-маг, з.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Творонович В. І.

СИСТЕМА ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. У матеріалі наведено теоретичний аналіз поняття «заробітна плата», висвітлено основні принципи оплати праці на підприємствах залізничного транспорту. Розглянуто оплату праці, як головний інструмент мотивації працівників.

Постановка проблеми. Пошук ефективних способів управління працею – одне з головних завдань підприємства у сучасних умовах, тому дослідження оплати праці є головним завданням керівництва на підприємстві. Сьогодні жодна система управління не зможе успішно функціонувати без ефективної системи мотивації та оплати праці, що буде спонукати працівників до продуктивної праці задля досягнення мети та цілей підприємства. На сучасному етапі розвитку економіки необхідно належну увагу приділити системі оплати праці та мотивації працівників, оскільки в складних економічних умовах підприємству необхідно зберегти персонал та забезпечити його належними умовами праці.

Виклад основного матеріалу. Мотивація персоналу досить широке поняття, але більшість працюючих цікавить лише матеріальне заохочення, оскільки на більшості підприємств незадовільні умови праці, а в країні важка економічна ситуація. Більшість економістів визначають оплату праці, як основний інструмент спонукання працівників до більш ефективного використання своїх трудових можливостей. В умовах реформування залізничного транспорту значну увагу було приділено оплаті праці, оскільки вона є основним стимулом до високопродуктивної праці.

Досліджуючи наукову літературу можна знайти десятки трактувань поняттю «заробітна плата». Більшість дослідників ототожнюють заробітну плату з оплатою праці, хоча і вказують на певну відмінність між цими поняттями. Найголовніше розглядати заробітну плату з таких позицій, як: з погляду підприємця заробітна плата – це витрати, що призводить до зниження прибутку; з погляду працівника – основне джерело доходу; як елемент ринку праці; як економічну категорію, що показує стосунки між працівником і роботодавцем. Проте заробітна плата як спосіб стимулювання стала менш дієвою, тому більшість країн з високо розвиненою економікою почали застосовувати більш ефективні системи матеріального та соціального заохочення працівників. Щоб мотивувати працюючих, слід впливати на їх потреби, на сприйняття та очікування. Для того, щоб праця була якісною та продуктивною, підприємству необхідно здійснювати комплекс мотивуючих заходів, пов'язаних з умовами праці, наданням житла, охороною здоров'я та освітою. Слід зауважити, що очікування працівників можуть не збігатися з реальністю, тому керівник повинен стимулювати лише високоефективну працю, враховувати індивідуальні потреби працівників, встановлювати правильне співвідношення між результатами праці і винагородою. Для того, щоб система оплати праці була конкурентоспроможною, вона повинна бути спрямована на «дорогу працю», оскільки «дешева праця» малопродуктивна. Дешева праця супроводжується низьким рівнем життя та не спонукає працівника до саморозвитку, що загрожує як підприємству, так і самому працівнику.

Звідси впливає потреба в створенні високоефективної системи оплати праці та її мотивації, яка б охоплювала як матеріальні аспекти, так і нематеріальні.

Очевидно, що нарахування заробітної плати працівникам залізниці в сучасних економічних умовах не відповідає вимогам, оскільки принцип оплати праці було успадковано ще з часів СРСР. Тому в першу чергу страждає кадровий потенціал на залізничному транспорті, звідси впливає потреба в зміні системи оплати та стимулюванні працівників. Оскільки, залізниця знаходиться у власності держави, працівники, особливо фахівці, мають можливість знайти роботу на приватних підприємствах, яка буде задовольняти їх матеріальні потреби краще. Саме через це питання оплати праці є надзвичайно важливим. На даному етапі на підприємствах залізничного транспорту оплата праці базується на тарифній ставці та посадовому окладі. Основними формами заробітної плати є: відрядна та погодинна, що забезпечують справедливе співвідношення між оплатою праці та її ефективністю. Для більшості працівників залізничного транспорту заробітна плата нараховується погодинно, хоча відрядна форма оплати більш ефективна, оскільки спонукає до більш продуктивної праці. Особливостями оплати праці на залізниці є:

- постійна частина заробітної плати містить: оклад, оплату за виконання посадових обов'язків та додаткові виплати за шкідливі умови праці;
- оклади працівників формуються за довідником кваліфікаційних характеристик професій;
- додаткова та основна заробітна плата регламентується нормативними документами, які обов'язково погоджуються з профспілками згідно з чинним законодавством України;
- надбавки за вислугу робітників виступають основним інструментом диференціації заробітної плати на підприємстві.

Для додаткового стимулювання використовується преміальна система оплати. Премія нараховується на заробітну плату відповідно до тарифної ставки або відрядних розцінок. Тарифна ставка працівника може змінюватися відповідно до розряду, який може бути присвоєний працівникові за досягнення в роботі. Для працівників 3-го розряду надбавка нараховується в розмірі до 12 відсотків, 4-го розряду – до 16 відсотків, 5-го розряду – до 20 відсотків, 6-го та вищих розрядів – до 24 відсотків відповідної тарифної ставки. Заробітна плата на підприємствах залізничного транспорту, як і на інших підприємствах, не може бути нижчою ніж мінімальна, що встановлюється і регулюється державою. Крім щомісячної премії, для додаткового стимулювання працівників залізничного транспорту, існує ще й винагорода за результати роботи підприємства за рік.

ПАТ «Укрзалізниця» планує запровадити нову систему оплати праці, яка буде базуватися на п'яти чинниках: конкурентоспроможність на зовнішньому

ринку, справедливість, мотивація, прозорість, легітимність. Основу системи буде складати оцінка ключових показників ефективності. Тарифні ставки робітників залежатимуть від складності роботи, умов праці, кваліфікації, а посадові оклади керівників, фахівців, професіоналів диференціюватимуться за рівнем управління. Така система стане стимулом до підвищення продуктивності праці.

В Україні цікавим може бути запровадження системи грейдів, що водночас виступило б як система оплати праці та метод стимулювання. Ця система полягає в тому, що кожне підприємство змогло б самостійно обрати посади, які б безпосередньо були важливими в процесі здійснення стратегічних цілей підприємства. Система грейдів дозволила б створити ефективну систему винагороди, давала б можливість кар'єрного росту для усіх працівників. Дана система набуває поширення на багатьох підприємствах залізничного транспорту за кордоном. Система грейдів давала б можливість створити новий принцип визначення окладів, надала б прозорості та була б зрозумілішою, справедливою.

Висновки. Головним завданням підприємств залізничного транспорту в сучасних умовах є створення ефективної системи оплати праці. Враховуючи специфіку роботи на залізниці, треба обрати таку тактику при оплаті, яка б допомогла оновити структуру кадрів та вирішити соціальні питання. В умовах ринкової економіки, коли існує конкуренція в усіх видах ринків, належну увагу слід надати ринку праці. Кожен працівник, який приходить на підприємство, повинен отримувати пакет соціальних гарантій, стабільну заробітну плату та можливість кар'єрного росту, тому для успіху діяльності підприємства потрібна продумана мотиваційна політика.

УДК 330.341

*Козій А. І., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 1-ЕП-маг., з.ф.н.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Божок А. Р.*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИРОБНИЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено систему впровадження інновацій на підприємстві. Визначено яким чином інновації впливають на розвиток підприємства, його фінансовий стан та конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. При постійних економічних змінах інновації стали головним чинником, що впливає на інтенсивний розвиток і підвищення ефективності функціонування, як окремих ринкових суб'єктів так і всієї економі-

чної системи. Перехід економіки і всіх суб'єктів господарювання до інновацій впливає на роль розвитку системного та своєчасного аналізу інноваційної діяльності.

Велику кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних наукових діячів присвячено питанням аналізу інноваційної діяльності та оцінці ефективної оцінки інноваційних проектів на рівні підприємств.

Основні матеріали дослідження. За сучасних ринкових умов фінансування інноваційних проектів може проводитись тільки після економічної оцінки кожного з можливих варіантів. Підприємства завжди будують свою діяльність з метою досягнення поставлених перед собою цілей, в першу чергу це зайняття перших місць на ринках нових товарів та послуг, які виникають в ході впровадження інновацій. Кінцевим результатом інноваційної діяльності є виведення на ринок конкурентоспроможного товару (послугу) та зайняття перших місць серед конкурентів ринку, покращення фінансового становища підприємства. Для вибору кращого варіанта інноваційного проекту, треба звернути увагу на те чи перекирватимуть доходи витрати, або вони можуть буди однаковими.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» № 40- IV 04.07.2002 з внесеними змінами і доповненнями, згідно з іншими законами України, інновації – це новостворені і вдосконалені конкурентоспроможні технології, товари або послуги та організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що покращує структуру й якість виробничої та соціальної сфери.

Розрізняють також такі пояснення поняття інновації: інновація – це можливість нових ресурсів досягати створення цінностей; інновація – це зміна в процесі виробництва (старі товари виготовляють новими способами); інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності, що набув втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або вдосконаленого технологічного процесу, що використовується в практичній діяльності або в новому підході до соціальних послуг. Також можна запропонувати таке визначення поняття «інновації»: це інструмент зміни матерії, визначений у часі, просторі і задіяних ресурсах, який не використовували раніше до цього моменту в заданому просторовому вимірі.

Спроможність підприємства до впровадження інновацій на підприємстві є його інноваційним потенціалом. Інноваційний потенціал – це наявність всіх матеріальних і нематеріальних активів підприємства, яке потім використовується в процесі інноваційної діяльності.

На сьогоднішній день впровадження інновацій в діяльність підприємства є можливим в разі застосування підходу за сценаріями, які враховують фінансовий та поточний технічно-технологічний стан підприємства.

Розрізняють такі сценарії:

- 1) сценарій, основою якого є реалізація заходів, сконцентрованих на модернізацію техніки та технологій підприємства;
- 2) сценарій, пов'язаний з заходами за першим сценарієм, а також він залучає значні інвестиції в технічне переозброєння виробництва;
- 3) сценарій, який передбачає реалізацію інновацій, що спрямовані на розвиток ресурсного потенціалу підприємства.

Перший сценарій передбачає розробку і запровадження у виробничу діяльність винаходів і раціоналізаторських пропозицій; розроблених персоналом підприємства, розширення устаткування підприємства; розробка і реалізація ефективної політики в області забезпечення якісного товару; підвищення рівня інтелектуальності ресурсів підприємства. За другим сценарієм передбачається скорочення витрат за рахунок впровадження нових технологій та організації діяльності нових видів інноваційної продукції. За третім сценарієм передбачається залучення зовнішніх та об'єднання внутрішніх фінансових та інвестиційних ресурсів; удосконалення кадрового забезпечення виробництва на основі розвитку інтелектуальних ресурсів підприємства.

Висновки. Світовий економічний досвід останніх років підтверджує, що для розвитку економіки України на інноваційній основі, необхідно впроваджувати практику розвитку високоефективні структури як територіальні об'єднання взаємозалежних підприємств. Запровадження кластерних технологій в аграрну сферу буде сприяти зростанню ділової активності підприємства, поліпшенню інвестиційного клімату. Кластерні моделі можуть в майбутньому стати одним з ефективних засобів формування конкурентних переваг підприємств.

УДК 656.224

Лисак М. С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 1-ЕП-маг, з.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Приймук О. Р.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ

Анотація. Визначено роль залізничних пасажирських перевезень в Україні та фактори вибору пасажиром виду транспорту. Визначені фактори конкурентоспроможності транспортних послуг та шляхи підвищення пасажирських перевезень в Україні.

Постановка проблеми. Основною функцією транспортної системи країни є забезпечення зв'язків як територіальних – між регіонами країни та зарубіжжям, так і економічних – між галузями та підприємствами.

Важливе місце в Україні, безперечно, як і в багатьох країнах, посідає (завдяки своїй універсальності) залізничний транспорт, який виконує вантажні та пасажирські перевезення. Тому підвищення ефективності як вантажних, так і пасажирських перевезень на залізничному транспорті є актуальною проблемою сьогодення.

Основні матеріали дослідження. Економічний і соціальний розвиток держави, її інтеграція у світове співтовариство безперечно залежить від розвитку і вдосконалення залізничної галузі, що робить його важливим державним завданням. Пасажирські перевезення виконуються різними видами транспорту, при цьому місце, роль і географія використання кожного з них залежать від багатьох факторів. Максимальна якість і задоволення потреб населення в перевезеннях в основному забезпечується раціональним та економічним застосуванням технології. Пасажири з врахуванням якості транспортних послуг обирають вид транспорту, що врешті й формує транспортні витрати.

Конкуренція призводить до покращення якості обслуговування транспортом пасажирів і підвищення ефективності всіх компонентів системи. Зростання конкуренції між видами транспорту на ринку пасажирських перевезень, невизначеність в закономірності зміни пасажиропотоків, кризовий стан інфраструктури, знос основних фондів залізниць і дефіцит їх фінансових коштів ускладнюють управління пасажирськими перевезеннями.

Зважаючи на те, що всі види транспорту жорстко конкурують за пасажирів, слід наголосити на зростанні значення управлінських рішень, що базується на основі даних управлінського аналізу. Мета останнього – виявити сильні і слабкі сторони діяльності пасажирського підприємства (комплексу), після чого розробити оптимальний варіант стратегії господарювання і розвитку підприємства або пасажирського комплексу в цілому, щоб ефективно здійснювати управління. Не менш важливим елементом в стратегії підприємства є гнучкість управління. Досягається це за рахунок вкладення засобів в навчання персоналу, швидкої реакції на зміни кон'юнктури на ринку пасажирських перевезень, а також за рахунок своєчасної оцінки ефективності існуючої структури управління та формування альтернативної.

Правильне визначення проблем багато в чому обумовлює успіх в конкурентній боротьбі за споживача транспортних послуг на ринку пасажирських перевезень.

Конкурентна боротьба створює стимули для:

– зниження собівартості перевезень (витрат від них) і споживчих цін;

- забезпечення більш високого рівня якості і надійності перевезень і відповідно більш повного задоволення існуючих потреб пасажирів щодо послуг, що надаються;

- відкриття нових потреб і способів їх задоволення за рахунок додаткових видів послуг, що надаються при доставці пасажирів, багажу або вантажів до місця призначення.

На сьогодні «Укрзалізниця» стоїть на порозі корінних структурних перетворень, що здійснюються відповідно до Державної цільової програми реформування залізничного транспорту на 2010 – 2019 рр., основною метою якої є розвиток конкуренції на ринку залізничних перевезень та підвищення ефективності діяльності галузі.

Під конкурентоспроможністю транспортних послуг слід розуміти можливість задовольнити на належному рівні будь-яку потребу в перевезенні пасажирів найбільш економічним шляхом з виконанням всіх інших вимог щодо безпеки руху, екологічної безпеки (виключення шкідливого впливу транспорту на здоров'я людей і продуктивність праці; мінімальний вплив роботи транспорту на навколишнє середовище), відповідним сервісним обслуговуванням тощо.

Не є таємницею, що збитковість пасажирських перевезень покривається коштами вантажоперевезень, тому для забезпечення конкурентоспроможності залізничних пасажирських перевезень необхідно приділяти значну увагу таким факторам, як:

- наявність рухомого складу нових поколінь, які відповідають світовому рівню (локомотивів, вантажних та пасажирських вагонів);

- впровадження сучасних технологічних процесів перевезень, які реалізують останні наукові та технічні досягнення;

- якість інформаційного, програмного та кадрового забезпечення перевізного процесу;

- наявність необхідного резерву парку рухомого складу та інших виробничих потужностей для підтримання зростаючої потреби в залізничних перевезеннях;

- забезпеченість ефективним технічним обслуговуванням та ремонтом рухомого складу, транспортної мережі та об'єктів інфраструктури;

- наявність сервісних профільних та посередницьких послуг, які супроводжують пасажирські перевезення. Надання вказаних послуг, які сплачуються клієнтами, дає змогу, з одного боку, підвищити прибутки залізниць, з другого – створити сприятливі умови пасажирам при проїзді залізничним транспортом і тим самим залучити нових клієнтів.

Підвищення прибутковості транспортних послуг залежить від рівня організації сервісного обслуговування, інтенсифікації комерційних зусиль, наяв-

ності центрів фірмового та комплексного обслуговування, сервісних центрів і т. ін., які охоплюють як транспортний ринок, так і концентрують увагу на його окремих ділянках. Маючи на увазі той факт, що сервісне обслуговування, яке реалізуються через комплекс профільних та додаткових супутніх послуг, є ефективним важелем підвищення конкурентоспроможності залізнично-транспортних послуг та підвищення ефективності пасажирських перевезень, слід знаходити шляхи їх розширення та примноження на основі вивчення потреб клієнтів, в тому числі і потенційних.

Реалізація цінової політики повинна забезпечити відповідність рівнів тарифів споживчим характеристикам транспортних послуг у сфері пасажирських перевезень. Погашення збитків залізниць від пасажирських перевезень може здійснюватися лише за рахунок підвищення тарифів на вантажні перевезення, що робить їх неконкурентоспроможними на ринку транспортних послуг. В умовах конкуренції цінова політика полягає в тому, щоб установити на залізничні пасажирські перевезення прийнятні та економічно обґрунтовані ціни з урахуванням додаткових послуг та попиту на транспортні послуги і змінювати їх залежно від ситуації на ринку.

Висновки. Отже, ефективність пасажирських перевезень залежить від єдності ритму і злагодженості роботи всіх ланок логістичної системи пасажирського комплексу. Підвищення ефективності пасажирських перевезень в Україні можливе шляхом вдосконалення комплексного державного регулювання та нормативно-правової бази перевезення пасажирів, реструктуризації управління пасажирським комплексом з урахуванням вимог ринку та адаптації можливостей системи до потреб пасажирів.

УДК 331.2

Марченко О. О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг, д.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Творонович В. І.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ, СТИМУЛЮВАННЯ ТА ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Розглянуто проблеми та приклади мотивації працівників на підприємстві. Розкрито роль мотиваційного механізму праці. За допомогою проведених досліджень виявлені шляхи покращення мотиваційних процесів.

Постановка проблеми. Проблема мотивації була і залишається предметом досліджень багатьох економістів. Вперше термін «мотивація» використовував А. Шопенгауер у статті «Чотири принципи достатнього розуму» (1890 –

1910 рр.). Він був використаний для пояснення причин поведінки людини. Багатогранна проблема мотивації визначає множинність підходів до розуміння її сутності та структури, а також методів її вивчення, що робить це поняття різним чином інтерпретованим.

Фактором мотивації є насамперед система стимулювання праці. Висока роль індивідуальних заходів матеріального та морального стимулювання високопродуктивної праці: встановлення рівня грошової винагороди, тарифних ставок, додаткових платежів, бонусів, професійного розвитку, призначення складних і відповідальних завдань, відрядження на навчання з витрат підприємства і т. д.

Основні матеріали дослідження. Ринковий процес в Україні передбачає зміну економічної структури підприємств, що пов'язано із створенням принципово нової системи мотивації праці у сфері праці. У процесі праці людина створює матеріальні блага, які задовольняють соціальні та особисті потреби. Ставлення людини до роботи, його поведінка у виробничому процесі завжди мотивоване певним чином. Це може бути активна робота, висока продуктивність, якісно виконана з ентузіазмом або навпаки, але в будь-якому випадку є певний руховий ефект. Тому, щоб досягти ефективного управління людьми, необхідно зрозуміти його мотивацію.

Мотивація – це процес мотивації людини або групи людей для досягнення цілей організації та включає в себе мотиви, інтереси, потреби, захоплення, мотиваційні установки чи розпорядження, ідеали тощо. У широкому сенсі мотивація іноді визначається як визначення поведінки в цілому.

О. Крушельницька та Е. Комарова виділяють багатогранність визначення поняття «мотивація» у кількох аспектах. Зокрема, вчені систематизують це поняття і виділяють дихотомію «системний процес». З одного боку, мотивація визначається як система (формування мотиваційної системи одного чи декількох працівників), а з іншого – як процес (довгостроковий вплив на працівників для зміни значень орієнтації й інтереси відповідно до заданих параметрів). Мотивація – це історично логічний соціально-економічний та морально-психологічний феномен, що характеризується комплексом економічних, організаційних, соціальних та психологічних умов, що мотивують людину діяти.

Заробітна плата є основним мотивом праці. Вона має такий мотиваційний ефект: гроші змушують людину працювати, а їх кількість стимулює трудову активність. Це економічний сенс цього принципу. Проте сьогоденні реалії змінюють не тільки теоретичний зміст, який втілює справедливу винагороду заробітку та який є основою для привласнення результатів виробництва, а й її практичної реалізації. Це, в свою чергу, змінило ставлення до економічного права поділу праці. Відповідно до Закону України «Про заробітну плату» за-

робітна плата – це винагорода, розрахована, як правило, у грошовій формі, яку, згідно з трудовим договором, власник або уповноважений орган сплачує працівник за виконану ним роботу. Вона складається з основної, додаткової заробітної плати та інших стимулів та компенсаційних виплат.

Мотиваційний механізм – це упорядкований набір мотивів для досягнення складної мети – продуктивної мотивації, а комплексний мотиваційний механізм являє собою багатоцільову систему, яка містить низку конкретних механізмів. Крім того, окремі механізми не є точною послідовністю етапів, а є рівнями складної багатоцільової системи. Разом з тим, кожен з цих рівнів має свою мету та конкретні підрівні. Якщо ми розглянемо мету механізму мотивації для працівників промислових підприємств, то для досягнення мети цього рівня необхідно ввести такі підрівні, як виявлення потреб працівників окремого підрозділу (округу).

Рівень механізму винагороди на підприємстві складається з двох підрівнів: постійної та змінної частини заробітної плати. Більшість промислових підприємств використовують тарифну систему заробітної плати, яка має як певні переваги, так і недоліки. Тому його потрібно покращити, оскільки основна частина заробітної плати залежить від обсягу виробництва та тарифної ставки працівника. Одним із альтернативних шляхів вдосконалення існуючої системи оплати праці є система випускників, яка базується на балансувальній системі оцінки позицій та професій, розроблених вперше американськими вченими Едвард Хайам.

Висновки. Для досягнення високих виробничих та економічних результатів підприємства необхідна висока ефективність персоналу компанії, основним впливом якої є система мотивації та стимулювання. Також необхідно використовувати весь набір стимулів та антистимулів з урахуванням економічного ризику, соціально-психологічного статусу персоналу та стратегії підприємства. Тому ефективна система мотивації та стимулювання праці базується на інтегрованому обліку інтересів та участі працівника у виробничому процесі та дозволяє систематично враховувати свій внесок у сукупний результат підприємства.

Отже, основна мета системи стимулів у контексті економічного ризику повинна полягати, перш за все, у досягненні якісних, і лише після цього – кількісних показників.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку теорії мотивації з урахуванням ризику, відбору окремих груп працівників з різною схильністю до різних типів ознак, розробку ефективних механізмів для мотивації та стимулювання працівників різного рівня схильності до ризику.

Матюхіна Т. О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг, з.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Творонович В. І.

ПЕРЕДУМОВИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Анотація. Інвестиції або капіталовкладення в найзагальнішому значенні цього слова можна визначити як витрачання ресурсів з метою отримання доходу в майбутньому, якої-небудь цінності в теперішній момент часу за невизначену вартість в майбутньому.

Постановка проблеми. Основою діяльності будь-якого підприємства є отримання очікуваної економічної вигоди та нарощування економічного потенціалу підприємства за рахунок інвестицій.

Кожне інвестиційне рішення базується на:

- оцінці власного фінансового стану та доцільності участі в інвестиційній діяльності;

- оцінці обсягу інвестицій та джерел фінансування;

- оцінці майбутніх надходжень від проекту.

В найбільш широкому розумінні проект – це комплекс взаємопов’язаних заходів, розроблених для досягнення певних цілей протягом заданого часу при встановлених ресурсних обмеженнях.

Основні матеріали дослідження. Інвестиційний проект слід розглядати, з одного боку, як справу, діяльність, захід, що передбачає здійснення комплексу яких-небудь дій, що забезпечують досягнення визначених цілей, а з іншого, як систему організаційно-правових і розрахунково-фінансових документів, необхідних для здійснення яких-небудь дій або таких, що описують ці дії.

Таким чином, інвестиційний проект – це документ, який містить систему взаємопов’язаних у часі й просторі та узгоджених з ресурсами заходів і дій, спрямованих на розвиток економіки підприємства.

Найчастіше проектний цикл поділяють на три окремих фази: передінвестиційну, інвестиційну та експлуатаційну.

Кожна з цих фаз, у свою чергу, поділяється на стадії. Проходження проекту через усі стадії сприяє просуванню інвестицій, створює кращу основу для прийняття рішення та здійснення проекту. Особливої ваги набуває аналіз беззбитковості, який базується на поділі всіх затрат проекту на умовно-постійні (які не залежать від зміни обсягу виробництва продукції) та умовно-змінні (які знаходяться в прямій залежності від зміни обсягу виробництва). Це дає

можливість встановити обсяг продажів, при якому забезпечується повне відшкодування постійних витрат виробництва, та який гарантує підприємству необхідну масу прибутку. Основною метою аналізу беззбитковості є визначення обсягу продажів, при якому вже немає збитків, але ще немає прибутків, тобто розрахунок точки беззбитковості. В подальшому ході аналізу це дає можливість встановити зону безпеки проекту (запас фінансової стійкості проекту). Оцінка ефективності проекту здійснюється на основі аналізу, так званих критеріальних показників, а саме: таких як чиста теперішня вартість, внутрішня норма рентабельності, коефіцієнт вигід/витрат, строк окупності проекту та ін.

Висновки. Встановлено, що логіка такого поділу досить проста: спочатку треба знайти можливість, наприклад, поліпшення показників фірми за допомогою інвестування, інакше кажучи, знайти те, у що можна вкласти гроші. Потім треба ретельно проробити всі аспекти реалізації інвестиційної ідеї і створити адекватний їй бізнес-план.

УДК 338

Мостова А. В. ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг, з.ф.н.

Науковий керівник: д.е.н., професор Яновська В. П.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розкриті основні підходи щодо управління конкурентоспроможністю продукції, а саме: комплексний, функціональний, відтворювальний, маркетинговий та інтеграційний. Дане визначення та розглянуті стадії процесу управління конкурентоспроможністю продукції та визначено один із шляхів покращення управління конкурентоспроможності за рахунок економії ресурсу як час.

Постановка проблеми. Від рівня конкурентоспроможності продукту, що пропонується споживачам, залежить, в результаті, успішна діяльність організації. Тому потрібно займатися розробкою дієвих управлінських рішень стосовно конкурентоспроможності продукції, в основі якої лежить тісний взаємозв'язок знань постулатів економіки, менеджменту, психології, соціології, статистики, математики та теорії ймовірностей й інше.

Основні матеріали дослідження. Теоретичні основи конкуренції були закладені класиками економічної теорії, такими як: А. Сміт, Д. Рікардо, Б. Олін, Й. Шумпетер та ін. Дослідженнями конкуренції та конкурентоспромо-

жності підприємств, вивченням процесів конкуренції та її складових займалися такі сучасні дослідники, як: Г. Азоев, А. Ассель, І. Ансофф, А. Вознюк, А. Гальчинський, П. Друкер, Д. Лук'яненко, М. Портер, В. Шинкаренко, Р. Фатхутдинов, А. Юданов та інші. Але розробці підходів щодо управління конкурентоспроможністю продукції приділялося не так багато уваги, як цього хотілося.

Управління конкурентоспроможністю продукції є взаємозв'язаний процес планування та розробки необхідного рівня конкурентоспроможності продукції з урахуванням цілеспрямованих умов і факторів, що охоплює чотири стадії:

- аналіз досліджень проблеми;
- розробка;
- виробництво;
- реалізація та споживання.

Відповідно до законів конкуренції кожний виробник продукту повинен забезпечувати якість свого товару та скорочувати витрати на його розробку й реалізацію. Але це можна отримати тільки за допомогою впровадження сучасної системи менеджменту та наукових підходів, таких як: комплексний, функціональний, відтворювальний, маркетинговий та інтеграційний тощо. Розглянемо докладніше кожний із підходів.

Комплексний підхід враховує такі аспекти, як технічний, організаційний, демографічний, психологічний, екологічний, економічний, соціальний тощо, які повинні бути розглянуті та проаналізовані, бо в іншому випадку він буде неточним, що призведе до похибки щодо конкурентоспроможності продукту.

Функціональний підхід виявляє проблеми, які потрібно виконати при використанні сукупності функцій для їх задоволення та визначаються альтернативи вирішення. Потім вибирається саме та альтернатива, при реалізації якої витрачається найменше витрат на розвиток розробленого продукту. В основі даного підходу лежить розгляд проблеми від потреби, від вимог вихідних даних системи та можливостей на вході в неї. Наприклад, розробники нового продукту при врахуванні запитів споживачів, шукають зовсім нові можливі управлінські рішення для задоволення потреб на сьогодні та на перспективу.

У результаті даного підходу будуть досягнуті кращі результати підприємства, якщо його застосовувати з іншими підходами, наприклад, із системним, відтворювально-еволюційним або маркетинговим.

Предметний підхід – найрозповсюдженіший в практиці сьогодення, але має певні недоліки, оскільки неможливо наздоганяти науково-технічний прогрес, який не стоїть на одному місці. Всі дії менеджерів все одно залишаються на один крок позаду і тому вони впроваджують існуючі системи з модернізаціями, реконструкціями, нововведеннями тощо.

Відтворювально-еволюційний підхід робить акцент на постійному відтворенні виготовлення продукту для задоволення потреб споживачів на ринку при найменших сукупних витратах з отриманням позитивного результату в порівнянні з аналогічним продуктом цього ж самого ринку.

Маркетинговий підхід – це передбачення орієнтації на споживача, тобто які інтереси його потрібно задовольнити. В задачі маркетингу необхідно включити розробку стратегій розвитку продукту, нормативну базу щодо конкурентоспроможності продукту з використанням концепції маркетингу, реклами при різних формах збуту продукту та його просування.

Застосовуючи маркетинговий підхід, виділяють такі критерії керування, як: якість продукту на виході системи повинна відповідати запитам споживача; отримання економії ресурсів у споживачів при урахуванні підвищення якості продукту, сервісного обслуговування та інших чинників; отримання економії ресурсів у виробництві продукту при урахуванні реалізації таких чинників, як масштаб, науково-технічний прогрес, впровадження нових методів та форм системи менеджменту.

Інтеграційний підхід орієнтований на покращення взаємозв'язків між складовими системи та елементами системи управління конкурентоспроможністю продукту; різними стадіями життєвого циклу продукту управління; вертикальними та горизонтальними рівнями управління.

Системний підхід полягає в пошуках складного в простому та в переході від абстрактного до конкретного, залежачи від зовнішнього середовища, що є входом і виходом системи, де зв'язок із навколишнім середовищем виконується за допомогою зворотного зв'язку, та внутрішнього середовища, а саме: структури підприємства, де взаємодіють всі компоненти для створення процесу впливу суб'єкта управління на об'єкт, де виконується виробництво продукту і досягаються цілі системи відповідно нормативів. За допомогою системного підходу є можливість підвищення рівня організації роботи, якісного та ефективного управління.

На основі вищезазначених підходів на підприємстві розробляється система управління та проводиться вибір конкретного методу управління з визначенням шляхів підвищення конкурентоспроможності продукту. Одним із таких шляхів може бути такий ресурс, як час, а саме його економія у вигляді:

- зменшення часу, що використовується неефективно;
- оптимального використання людських, фінансових, матеріальних, інформаційних ресурсів;
- перехресного виконання конструкторських робіт тощо;
- інтенсивності передачі інформації, тобто швидкість та повнота інформації;

- скорочення виробничого процесу та термінів розробки нового продукту, що впливає на горизонт планування, тобто його зменшення;
- зменшення зайвих рівнів реалізації продукту (посередників, перепродаж продукту тощо).

–
Висновки. Отже, використовуючи різні підходи щодо підвищення конкурентоспроможності продукту підприємство може: збільшувати асортимент виготовленої продукції, удосконалювати його модифікацію, розширювати ринки збуту, прискорювати його збут, що позитивно вплине на стабільність розвитку підприємства, покращить результати вже досягнутого та запланованого, а взагалі – ці дії призведуть до процвітання підприємства в майбутньому.

УДК 331.5

*Ніколенко М. Л., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 3-ЕП,
д.ф.н.*

Науковий керівник: ст. викладач Крищенко С. О.

РИНОК ПРАЦІ ТА ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Анотація. Розглянуто зміни та тенденції на ринку праці. Розкрито роль державного регулювання на ринку праці. За допомогою статистичних даних виявлені проблеми зайнятості та запропоновано шляхи їх вирішення.

Постановка проблеми. Розвиток та становище ринку праці залежить від економічної, політичної та демографічної ситуації, рівня підприємництва та культури населення. В умовах розвитку економіки, безробіття є однією з форм макроекономічної нестабільності.

Основні матеріали дослідження. Державне регулювання ринку праці відіграє визначальну роль, оскільки держава повинна спрямовувати всі зусилля для забезпечення рівноваги між попитом і пропозицією робочої сили, зменшення рівня безробіття, покращення механізмів стимулювання та посилювати контроль за рівнем еміграції. Адже вирішення цих проблем призведе до економічного зростання, а надалі створить передумови для збільшення зайнятості та доходів населення.

Проблема формування ефективного ринку праці, а також його розвиток – завдання, перш за все, держави.

Відслідковування змін та проблеми з працевлаштуванням населення на ринку праці потребують аналізу, а саме тому це актуальне питання сьогодення.

Зайнятість є важливою системою економічних відносин, яка забезпечує громадян робочими місцями. Проблема зайнятості населення вважається од-

нією з основних на сьогоднішній день. Хоча держава і вживає різні заходи з підтримки безробітних, але цим всю ситуацію не змінити.

Ринок праці передусім є системою суспільних відносин, пов'язаних із купівлею та продажем товару «робоча сила», де наймані працівники вступають у специфічні відносини з роботодавцем з приводу використання праці у процесі трудової діяльності. Попит на робочу силу, пропозиція та ціна робочої сили є елементами ринку праці.

Ринок праці є підсистемою системи ринкових економічних відносин і функціонально пов'язаний з ринком товарів та послуг, ринком капіталів та іншими типами ринків за економічним призначенням. Виробники товарів і послуг пред'являють попит на працю, при цьому їх попит залежить від умов, що складаються не тільки на ринку праці, а й на інших ринках. Так, співвідношення між застосовуваними в процесі виробництва ресурсами залежить від цін на них. Наприклад, при збільшенні співвідношення ціни робочої сили до ціни капіталу роботодавці – бізнес чи держава – будуть прагнути замінювати робочу силу капіталом при цьому попит на робочу силу знизиться.

Проблема зайнятості та безробіття – одна з головних у розвитку економіки у всьому світі. Від рівня безробіття залежать перш за все такі фактори як рівень злочинності, рівень життя населення, наявність кваліфікованої робочої сили, рівень еміграції.

Говорячи про проблеми безробіття в Україні, потрібно враховувати не тільки число безробітних, а й такий показник, як рівень зайнятості.

За даними Державної служби статистики України, рівень зайнятості населення у віці від 15 до 70 років знаходиться у постійній динаміці. У зв'язку з військовими діями у східних областях, рівень зайнятості населення знижується. З 2014 р. спостерігається не дуже позитивна динаміка, рівень знизився на 2,8 % та зупинився на одному рівні – 62,2 %, тобто в країні трудовий потенціал мав тенденцію зниження й одночасно встановилась стабілізація на ринку праці. За останні п'ять років (2012 – 2017 рр.) кількість зайнятих знизилась на 4180,6 тис. осіб.

Характеризувати стан ринку праці можна за допомогою рівня безробіття – пропозиції робочої сили та попиту на неї. Слід звернути увагу на рівень безробіття населення, який у 2017 р. складав 9,4 %, а у 2013 р. – 7,2 %, тобто є спад ділової активності. Безробіття свідчить про нестабільний рівень економіки. Ріст економіки впливатиме на зростання доходів, продуктивності праці та життєвого рівня працівників. Однією з причин спаду є політична ситуація та нестабільна економіка. Завдання кожної держави є мінімізація рівня безробіття. Для цього вживаються заходи: створення нових робочих місць, зміна системи освіти, що відповідає сучасним умовами ринку праці, створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу та ін.

В регіональному аспекті найвищі показники безробіття зафіксовано у Полтавській, Кіровоградській, Донецькій та Луганській областях.

Оскільки рівень зайнятості знижується, варто розглянути зайнятість відносно сфер економіки. В сільськогосподарських регіонах кон'юнктура ринку праці є трудонадлишковою, проте в регіонах з хімічною та добувною промисловістю – кон'юнктура є трудодефіцитною.

Посередником на ринку праці є служба зайнятості, яка забезпечує соціальний захист населення, сприяє у працевлаштуванні. Використовуючи інформаційні технології, надаючи соціальні послуги можна покращити ситуацію на ринку праці – скоротити безробіття та збільшити зайнятість населення.

Оплата праці також впливає на ринок праці. В Україні один з найнижчих рівнів заробітної плати в порівнянні з економічно розвинутими країнами.

Рівень еміграції висококваліфікованих кадрів та студентів постійно зростає. Це пов'язано з дисбалансом між попитом та пропозицією робочої сили. Низький рівень мотивації є одним з ключових факторів, який впливає на рівень безробіття молоді. Багато українців працює в Польщі, Іспанії, Португалії та Греції. В Україні слід направити всі сили, щоб запобігти відтоку населення.

Для вирішення проблем зайнятості населення, слід:

- аналізувати та робити прогноз на ринку праці;
- надавати більше можливостей щодо працевлаштування;
- збільшувати кількість робочих місць з гідною заробітною платою;
- посилювати контроль над процесами трудової міграції;
- підвищувати мотивацію праці;
- розвивати малий та середній бізнес.

За останні п'ять років спостерігались такі негативні тенденції як низький рівень зайнятості, ріст безробіття, зростання кількості переселенців та багато інших проблем на ринку праці, що потребує подальшого їх вирішення. Взагалі ситуація складна. Еміграційний процес, у свою чергу, ставить під загрозу завдання національної безпеки та збереження національної культури.

Основні проблеми створення повноцінно функціонуючого ринку праці зводяться до питань освіти, забезпечення професійної та територіальної мобільності, а також до питань законодавства, що регулює та контролює трудові відносини.

Висновки. Регулювання ринку праці, сфери зайнятості необхідно здійснювати з допомогою певних інструментів для підвищення продуктивності праці. Забезпечення балансу між попитом і пропозицією праці, а також стимулювання створення нових робочих місць буде впливати на розвиток ринку праці. Роботодавцям слід удосконалювати систему управління персоналом, оскільки від цього залежить і прибутковість, і конкурентоспроможність підприємства. Використання державного регулювання призведе до стабілізації як ринку праці, так і економіки.

УДК 331.544

Ніконенко А. О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг,
д.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Творонович В. І.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ

Анотація. Розглянуто терміни «інновації», «технологія», «інноваційні технології». Розкрито роль інновацій в державній навчальній системі.

Постановка проблеми. Інноваційні технології є цілеспрямованою системою наборів методів, засобами організації навчальної діяльності, охоплюючи весь процес навчання від визначення цілі до результатів. Дуже важливо осягнути освітній процес за рахунок впровадження інноваційних технологій в навчальному середовищі.

Основні матеріали дослідження. Термін «інновація» означає оновлення навчального процесу, який залежить переважно від внутрішніх факторів. Запозичення цього терміну пов'язане з прагненням виділити мотиваційну сторону навчання, диференціювати від таких «переможних прийомів», які в найкоротші терміни повинні надавати максимальний ефект незалежно від характеристик груп та окремих студентів, їх бажань, здібностей тощо

Концепція «технології» виникла в світовій педагогіці, а також опозицією до існуючого поняття «метод». Недоліком методу є його негнучкість і статистика. Поширення терміну «технологія» (технології в освіті) отримало в 40-х роках і було пов'язане з використанням нових аудіовізуальних засобів навчання. У 1960-х роках термін «технологічна освіта» розглядався як програмне дослідження та використання комп'ютерних технологій у навчанні. Педагогічна технологія – цілеспрямована система. Ми звикли визначати мету навчання, спираючись на інтегрований підхід поєднання навчально-освітніх цілей. Деякі вчені вважають, що інновації є складним процесом створення, поширення та використання нового практичного інструменту в галузі технологій, технологій, педагогіки, досліджень. Інші заперечують, що інновації не можуть бути зведені до створення інструментів. Так, Даниленко Л. вважає, що інновації – це ідеї та процеси, засоби та результати, які приймаються як якісне вдосконалення педагогічної системи. Якщо ми виходимо з категоричної сітки «новорічна», «інновація – консерватизм» як протилежних сторін, то інноваційний розвиток освіти – це поняття, яке використовується двома способами: у вузькому сенсі – коли ми говоримо про вступ інновацій в освіту та

в широкому сенсі – як щодо розвитку освіти в певній країні, в якій інноваційні елементи переважають над консервативними.

Інновації також можна розуміти як інноваційну діяльність, як процес, спрямований на досягнення певних результатів. У цьому випадку особливу роль відіграє топ-менеджмент, який через свої управлінські дії ініціює процес інновацій. Якщо експеримент в освіті можна інтерпретувати як контрольовану зміну в одній чи кількох компонентах навчального процесу, то інновації в освіті завжди є свідомим, спеціально організованим процесом якісних змін у всіх основних підсистемах навчального процесу: цілі освіти і шляхи їх досягнення, форми організації навчального процесу, характер взаємодії вчителя та учнів, система підготовки педагогічних кадрів, соціальне партнерство самої системи управління якістю навчального процесу.

Інновації також можуть розглядатися як зміни, спрямовані на постійне вдосконалення існуючої системи (наприклад, освіта, навчання) та приведення її в технологічно організований процес для досягнення бажаних результатів. Інновації спочатку завжди виконуються як формулювання проблем, які потребують вирішення за допомогою її допомоги. Це завжди пошук шляхів досягнення бажаних результатів. Лише на останніх етапах інновації стає технологічно організованим процесом і стає дієвим.

Висновки. Зміни, спрямовані на постійне вдосконалення існуючої системи (наприклад, освіта, навчання) та приведення її в технологічно організований процес для досягнення бажаних результатів – це інновації.

УДК 331.5

*Острианська А. В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Приймук О. Р.*

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ТАРИФІВ НА МІСЬКІ ПАСАЖИРСЬКІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ

Анотація. Розглянуто методи ціноутворення на міські пасажирські перевезення. Розкрито суть основних методів формування ціни, за допомогою яких відбувається саме утворення тарифу.

Постановка проблеми. Знаходження оптимального методу розрахунку тарифів на пасажирські перевезення, його обґрунтування, а також надання рекомендацій щодо його оптимізації є дуже важливим аспектом у формуванні ціни. Треба обов'язково звернути увагу на те, що, з одного боку, витрати перевізника на здійснення перевезень були забезпечені згідно з сучасними

реаліями, а з іншого, – щоб тариф був доступний для населення, яке є основним споживачем цього виду послуг.

Основні матеріали дослідження. Робота громадського транспорту є важливим показником якості життя в місті. При організації його діяльності необхідно проведення грамотної цінової політики, оскільки від неї залежить фінансова стабільність роботи транспортних підприємств.

Транспортне обслуговування населення відіграє важливу роль у системі господарського комплексу міста. Пасажирський транспорт, задовольняючи потребу населення у переміщеннях, створює передумови для нормального функціонування економіки регіону, сприяє збільшенню вільного часу у громадян, наданню їм можливостей для користування послугами територіально розосереджених ланок соціальної інфраструктури.

Питання щодо формування ціни на різні види пасажирських перевезень досліджували такі вчені, як Ю.Ф. Кулаєв, І.М. Аксьонов, Є.М. Сич, М.В. Гненний, В.П. Гудкова, О.Р. Приймук, В.В. Чорний та інші. Науковцями визначені та описані багато методів формування ціни, причому часто використовуються різні тільки назви методів, але все ж містять однакову суть та методику розрахунку.

Що стосується методів формування тарифів на міські пасажирські перевезення, то слід виділити такі: метод ціноутворення зорієнтований на виробника (його ще називають витратним), метод інтегрованого ціноутворення та метод економічно обґрунтованих тарифів.

В основу витратного методу ціноутворення закладається витрати виробника, що є ключовим фактором формування ціни. Ціни встановлені даним методом не доводиться коригувати залежно від коливання попиту; підприємства однакової галузі формують близькі за рівнем ціни на однакову надану послугу; підприємство має знати нижню межу, яка і розраховується тільки даним методом. Але все ж даний метод має певні недоліки: ціни можуть бути неоптимальними, тому не зможуть забезпечити підприємству максимальний прибуток; ціни на послугу можуть бути не прийнятими на ринку, тому підприємство несе великі первісні витрати і це ускладнює процес забезпечення прибутку.

Метод інтегрованого ціноутворення досить ефективно використовується при встановленні інтегрованих тарифів на міський транспорт, характерними ознаками якого є: тривалий термін дії проїзного документу, фіксована плата не залежить від довжини поїздок та можливість використовувати за одну поїздки різні види транспорту (метро, трамвай, тролейбус). Обґрунтування інтегрованих тарифів належить до витрат, пов'язаних із продажем квитків та посадкою пасажирів, при цьому забезпечуючи інформаційні ціни.

Метод економічно обґрунтованих тарифів характеризують формування доходів транспорту і є при цьому транспортними витратами споживача транспортних послуг. При будь-якій системі формування ціни собівартість транспортних перевезень є вихідною базою для визначення тарифу. Витрати транспортного підприємства визначається насамперед витратами та придбання різних ресурсів: палива, обладнання, матеріали тощо. Крім того, транспортні підприємства несуть витрати з реалізації продукції, виплачують встановлені державою податки, внески та збори. Тому ці витрати повинні враховуватися в собівартості транспортної послуги.

Від правильності формування тарифів залежить не тільки задоволення підприємницького інтересу перевізника і можливість оновлення рухомого складу, а й безпека та якість транспортних послуг.

Висновки. Кожне підприємство знаходить для себе оптимальний метод розрахунку величини тарифу на перевезення пасажирів, тому що необхідно встановити таку величину тарифу, при якій не буде зменшуватися попит на перевезення, і в той же час підприємство буде отримувати прибуток для запобігання банкрутства, оновлення технічного стану рухомого складу, поліпшення наданих послуг міським пасажирським транспортом тощо.

УДК 338.585

Пархоменко Н. О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 1-ЕП-маг, з.ф.н.

Науковий керівник: д.е.н., професор Яновська В. П.

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Під час проведення дослідження, було встановлено структурні напрями оптимізації підприємства, що надалі дозволять більш ефективно використовувати ресурси підприємства.

Постановка проблеми. В результаті проведених узагальнених досліджень щодо оптимізації коштів підприємства необхідно відзначити, що раціональне використання усіх видів ресурсів забезпечує найефективнішу діяльність підприємства, що в свою чергу обумовлює менеджмент підприємства на більш ефективну та оптимізовану систему керування витрат.

Для подальшого функціонування підприємства необхідні вдосконалення у методах та формах систем управління, які є індивідуальними для кожного підприємства, але потрібно не забувати, що обов'язки використання методів економії та оптимізації ресурсів також повинні бути покладені на всіх працівників підприємства.

Основні матеріали дослідження. Для забезпечення повного циклу роботи підприємства (від виробничої до реалізаційної діяльності), необхідно забезпечити наявність витратних матеріалів та інших ресурсів. Також до витрат варто відносити втрачені економічні інтереси, які пов'язані з втраченими можливостями найвдалішого застосування власних ресурсів.

Поточні витрати підприємства – це витрати, які направлені на виконання підприємством своїх основних функцій таких як виробництво продукції. До поточних витрат входить придбання сировини для виробництва, основних та допоміжних матеріалів, оплата праці працівників, загальновиробничі та накладні витрати. Такі витрати зазвичай виконуються в натуральній та грошовій формах.

При оцінюванні результатів продуктивності підприємства одним із вирішальних факторів є оцінка витрат в грошовому еквіваленті, оскільки саме вона визначає подальшу вартість продукції.

Для досягнення позитивного результату економічних показників у виробничій діяльності підприємства насамперед, необхідно орієнтуватися на забезпечення конкурентоспроможності підприємства що надалі приведе до зростання прибутку.

В сучасних умовах, своєчасне корегування рівня виробничих витрат під час формуванні собівартості продукції напряму залежить від оперативності надання інформації.

Оптимізація витрат підприємства здійснюється для вирішення таких завдань як:

- оцінка обґрунтованості абсолютної величини витратами;
- відповідність встановленим планом показникам;
- оцінка факторів формування величини та структури витрат;
- вчасне виявлення резервів, зменшення кількості витрат та обґрунтування методів застосування даних резервів.

Виходячи з цього, оптимізація витрат підприємства являється однією із технологій цільового планування прибутку, що визначає параметри моделі управління прибутком підприємства.

Враховуючи дані особливості в результаті комплексного аналізу підходів щодо сучасних напрямів оптимізації витрат підприємства можливо відзначити наступні заходи, які є раціональними у сучасних умовах (рис.1).

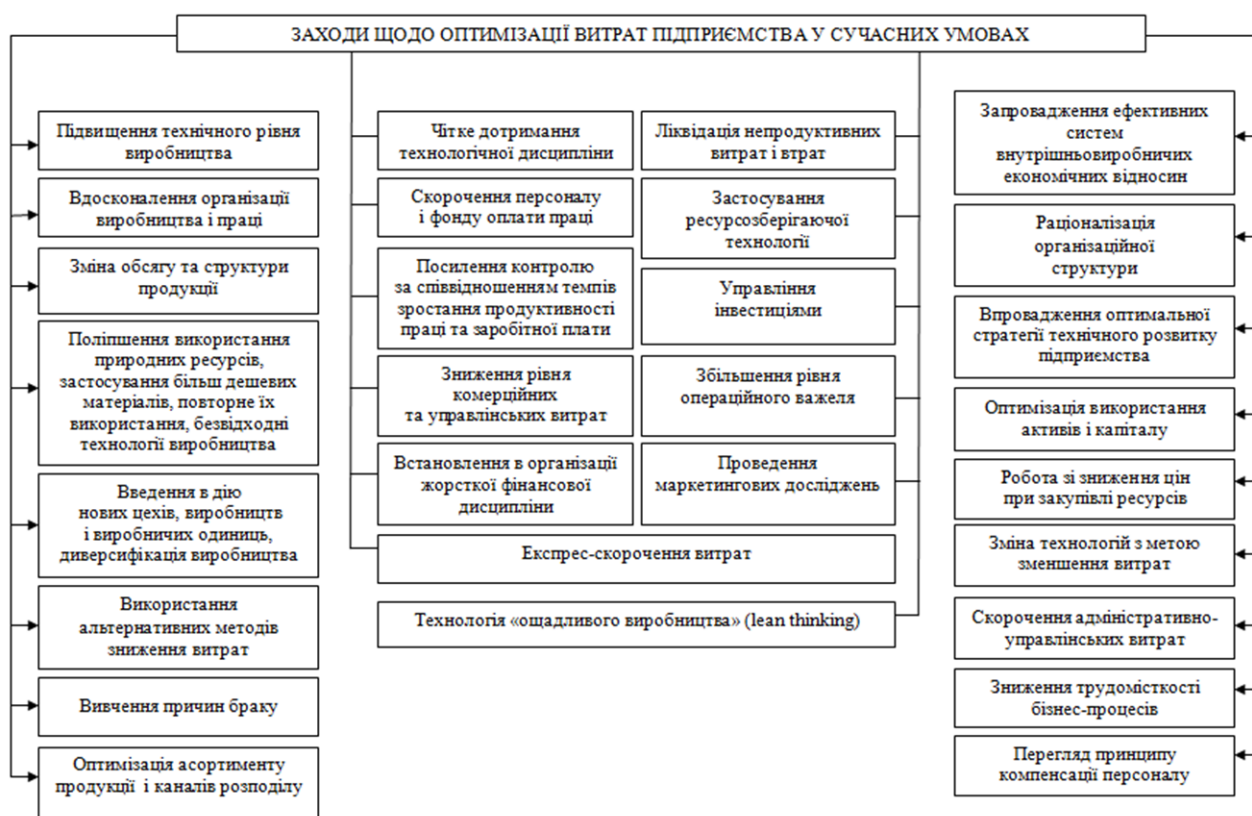

Рис. 1. Схема заходів щодо оптимізації витрат підприємства у сучасних умовах

На мою думку, тільки комплексний план заходів, який буде реалізовано одночасно на всіх рівнях підприємства, зможе привести до зниження витрат та подальшого поступового зростання прибутку.

Основні програми зниження витрат можна поділити на:

- роботу зі зменшення трудомісткості бізнес-процесів;
- розглядання принципу компенсації персоналу;
- оптимізація продуктів і каналів розподілу;
- оптимізація використання активів і капіталу;
- робота зі зниження закупівельних цін;
- зміна технологій виробництва за для зниження витрат.

Висновки. Проаналізувавши дані, було встановлено, що проблема оптимізації витрат на виробництві незалежно від сфери діяльності підприємства, належить до надзвичайно складного питання. Але одним з основних способів зменшення кількості витрат є складання чіткого плану заходів спрямованих на доцільне використання бюджету підприємства. Якщо мати повні дані щодо витрат коштів, то вдасться взяти під контроль витрати підприємства.

УДК 331.2

*Пархоменко Р. В., ДУІТ, факультет управління і технологій, група І-ЕП-
маг, з.ф.н.*

Науковий керівник: д.е.н., професор Яновська В. П.

УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТА СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. При вивченні питання мотивації в бюджетних установах були опрацьовані питання щодо оплати праці, проведено розробку алгоритму мотивації працівників, що дозволило виявити нові підходи у питаннях фінансового менеджменту.

Постановка проблеми. В результаті проведених узагальнених досліджень щодо покращення системи оплати праці та мотивації на підприємстві можна спостерігати, що особливої значущості набуває управління персоналом, від якого будуть залежати напрями розвитку підприємства та різні надання послуг або виробничих товарів. Але не слід забувати, що наскільки не були б ідеальними умови для розвитку підприємства, неможливо досягти високих показників без правильної стратегії управління персоналом.

Сучасні системи мотивації повинні формувати єдиний комплекс заходів з підвищення продуктивності працівників, також треба розуміти тенденції ринку та своєчасно впроваджувати засоби необхідні для комфортної роботи.

Недооцінювання цих проблем керівництвом дуже часто призводить до зниження мотивації працівника або взагалі, звільнення.

Основні матеріали дослідження. Одним із ключових факторів мотивації є система стимулювання праці.

Отже, високу роль займають заходи з підвищення кваліфікації, тарифних ставок, грошові винагороди, підвищення професійного розряду працівників, доручення складних і відповідальних завдань, відрядження на навчання коштом підприємства.

Також не можна забувати, що для досягнення більш високих результатів при впровадженні рішень щодо організації роботи підприємства необхідно постійно підтримувати належний мікроклімат в колективі та приділяти достатню увагу корпоративній етиці.

У результаті мотивації насамперед необхідно враховувати потреби людей, які в узагальненому вигляді можна розділити на три основні групи, а саме: матеріальні, трудові та статусні.

Мотивація поділяється на матеріальну і нематеріальну.

Матеріальна мотивація – є одним із найочевидніших способів винагороди працівника. Такий вид мотивації є системою матеріальних стимулів працівника. Метою даної мотивації є утворення співвідношення заробітної плати з кількістю та якістю виготовленої продукції. Матеріальну мотивацію потрібно розглядати як бажання покращення достатку працівника, забезпечення певного рівня добробуту. Бажання працівника покращити свій рівень життя зумовлює потребу збільшення трудового внеску, а в результаті зростання кількості, якості та результативності праці. Надзвичайно важливою є проблема матеріальної мотивації в країнах в яких впроваджена ринкова економіка, до складу яких входить і Україна. Ця проблема утворена в результаті таких причин:

- низького рівня доходів, деформації в їхній структурі та диференціації;
- потреби впровадження нових за змістом форм та методів матеріального стимулювання.

Основною формою доходу найманого персоналу є заробітна платня, тому цей фактор має провідну роль в трудовій мотивації.

Достатній рівень заробітної плати у порівнянні з середньоринковим її значенням значно зменшує рівень плинності кадрів, що в свою чергу надає можливість формування надійного трудового колективу. Також при даних обставинах зменшуються витрати на пошук та підбір нових працівників, що надалі дає можливість направити зекономлені кошти на розвиток підприємства.

Високий коефіцієнт заробітної плати надає можливість для відбору краще підготовлених працівників з високим потенціалом на майбутнє.

Важливу роль відіграє нематеріальна мотивація, тобто створення комфортних умов для роботи. Подібні дії мають бути направлені на створення комфортних умов роботи з одночасним зниженням витрат на матеріальні видатки. Термін «нематеріальні» має на увазі заохочення, на які підприємство витрачає кошти для більш якісного виконання робочих обов'язків: можливість розвитку, кар'єрного росту, страхування здоров'я тощо. При нематеріальній мотивації основним досягненням є підвищення рівня та інтересу працівників до менеджменту компанії. Досить дієвим та цікавим способом підвищення рівня мотивації працівників є мотивація розподілу вільного часу або модульна система компенсації вільним часом. Особливістю такого виду мотивації є зниження навантаження працівників, які виконують свої обов'язки в методі змінного графіка. Також дієвим методом може бути компенсація понаднормової роботи, методом створення індивідуального робочого графіка або надання додаткових днів до відпустки, відгулів.

Серед моральних способів мотивації можна визначити такі моменти:

- прозора оцінка роботи;
- можливість кар'єрного зростання;
- проведення заходів для підвищення кваліфікації;

– письмові або усні подяки від вищого керівного складу.

Висновки. В результаті даної роботи встановлено, що для організації ефективної мотиваційної системи робітників необхідно враховувати декілька факторів, а саме: регулярні виплати (ставка) та нерегулярні виплати (премія або стимуляційні).

Для посилення мотивації працівників застосовується система, яка передбачає періодичне збільшення або зменшення обсягу заробітної плати на одного працівника. Враховуючи вищевказане можна сказати, що система мотивації працівників є одним із важливих методів при організації та плануванні роботи підприємства та всіх його підрозділів в цілому.

УДК 656.7

Романюк Д. О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП маг., з.ф.н.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Божок А. Р.

ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглядаються фактори, які впливають на підвищення прибутковості підприємств, а також шляхи підвищення ефективності виробничої діяльності.

Постановка проблеми. Метою діяльності більшості підприємств є одержання прибутку, який є критерієм ефективності господарської діяльності, важливим джерелом задоволення соціальних потреб людей, рушійною силою економічного розвитку держави, основним джерелом формування фінансових ресурсів. Тому питання підвищення прибутковості підприємств є завжди актуальними і стоять у центрі уваги багатьох вчених економістів і керівників.

Основні матеріали дослідження. Загальновідомо, що фінансовим результатом господарської діяльності будь-якого підприємства виступає його прибутковість, яка є найважливішим показником його розвитку. Чим більший прибуток, тим ефективніше розвивається підприємство та з'являються можливості для розширення його виробничої діяльності, оновлення основних фондів, запровадження інновацій та підвищення конкурентоспроможності. Тому на кожному підприємстві повинні розроблятися планові заходи щодо збільшення прибутку від основних та допоміжних видів діяльності. У загальному плані ці заходи можуть бути такого характеру:

- збільшення випуску продукції;
- поліпшення якості продукції;

- продаж зайвого устаткування й іншого майна або здача його в оренду;
- зниження собівартості продукції за рахунок раціональнішого використання матеріальних ресурсів, виробничих потужностей і площ, робочої сили і робочого часу;
- диверсифікація виробництва;
- розширення ринку продажів;
- раціональне витрачання економічних ресурсів;
- зниження витрат на виробництво;
- підвищення продуктивності праці;
- ліквідація невиробничих витрат і втрат;
- підвищення технічного рівня виробництва та ін.

Розглянемо шляхи збільшення прибутку.

1. Підвищення рівня цін при незмінній витратній частині: збільшити ціну на продукцію; збільшити різницю між вартістю і ціною товару; збільшити обсяг продажів. Щоб отримати більший прибуток, необхідно вивчити ринок і знати, який товар покупці готові купити, оцінити конкурентів. Слід враховувати також якість товару, адже покупець, що поважає свої смаки і переваги, купить товар більш високої якості, навіть і за більшою ціною.

2. Зменшення витратної частини при незмінному значенні рівня прибутку. Зниження собівартості товару за рахунок зменшення всіх витрат. Відмова від ручної праці і введення нових технологій, удосконалення виробництва – способи зменшення сумарних витрат. Щоб знизити витрати, необхідно ретельно досліджувати виробничий процес. Багато підприємств вводять нові методи управління (наприклад, спільна робота декількох підрозділів, бригад тощо). Необхідно пам'ятати, що за зниженням витрат, якість товару не повинна змінитися.

3. Зростання обсягу продажів за рахунок порівняно низьких цін є основним принципом збільшення прибутку, однак керівнику слід правильно визначити цілі і стратегію підприємства. В іншому випадку можна понести величезні збитки.

Враховуючи вище зазначене, слід виділити основні фактори, що впливають на зниження витрат підприємства.

1. Менеджмент виробництва: досягнення відповідного рівня продуктивності праці; забезпечення відповідної оборотності коштів підприємства і перш за все оборотних коштів і їх джерел; оптимізація постійних витрат, тобто загальновиробничих, загальногосподарських і комерційних витрат; оптимізація структури капіталу підприємства, власних і позикових коштів.

2. Можливі резерви: зниження рівня запасів; усунення будь-яких втрат і непродуктивних витрат.

Слід також зазначити, що не менш важливу роль відіграє персонал підприємства, який вміє зацікавити клієнта, все детально розповісти про умови роботи з даною організацією і запропонувати певну систему співпраці. Персонал може залучати клієнтів завдяки своїй комунікабельності. Багато підприємств виграють за рахунок уміння «умовити» купити ту чи іншу продукцію, за даною ціною, за даними умовами.

Дуже часто прибуток можна збільшити за рахунок реклами. Якщо мета кожного підприємства отримання прибутку, то воно повинно реалізувати якнайбільше своєї продукції або послуги, тобто продати її за вигідною ціною. В умовах ринкової економіки, великого числа виробників (продавців) багато покупців зовсім не знають про існування деяких підприємств, які можуть виробляти щось краще, за вигідною ціною та належною якістю. Людина більшу частину інформації дізнається зі ЗМІ, тому, почувши, побачивши ролик про нового «продавця» будь-якого товару, вона неодмінно захоче дізнатися його умови продажу.

Висновки. Таким чином, процес накопичення прибутку відбувається під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього характеру. Внутрішні фактори залежать від діяльності підприємства: обсяг діяльності підприємства, рівень доходів та витрат виробництва, обсяг реалізації продукції, якість товарів, конкурентоспроможність товарів стан та ефективність використання ресурсів підприємства та ін. Зовнішні фактори не залежать від діяльності підприємства: коливання попиту та пропозиції, рівень конкуренції на продукцію, рівень державного регулювання економіки, система оподаткування, політика держави з формування доходів, відсутність індексації доходів населення залежно від темпів інфляції.

УДК 331.101.3

Семенюк Н. В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 3-ЕП, д.ф.н.
Науковий керівник: ст. викладач Крищенко С. О.*

АКТУАЛЬНІСТЬ МЕТОДІВ СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ

Анотація. Розглянуто основні методи стимулів для персоналу на підприємстві, досліджено їх зміну, та виявлено найбільш розповсюджені методи стимулів.

Постановка проблеми. Стимули використовуються з давніх часів, особливо в сфері суспільної праці. У всі роки необхідно було знаходити такі сили, які спонукали б або примушували людину до відповідної трудової поведінки. Завдяки дисциплінованій роботі персоналу організація стає більш конкурентоспроможною та покращує результати своєї діяльності.

Основні матеріали дослідження. У наш час, люди, які працюють за погодинну оплату праці, на відміну від відрядників отримують більше задоволення від виконаної роботи. Адже при погодинній оплаті людина більше цінує свій час та працю, тому раціонально та доцільно використовує його. Метод оплати праці тісно пов'язаний із задоволенням працівника. Також залежно від методу оплати праці можна стимулювати працівників, що забезпечить підприємству ефективну роботу та призведе до покращення їхньої продуктивності праці, збільшення обсягу виконаної роботи, наданих послуг або виготовленої продукції, а також збільшення доходу.

Завдяки методам стимулювання можна налагодити роботу підприємства, приділивши увагу кожному працівнику та оцінивши зроблену ним роботу, що дасть можливість вибрати метод стимулу (рис. 1).

Рис. 1. Методи стимулювання персоналу

За радянських часів працювати повинен був кожен, не працювати могли тільки діти та інваліди першої групи. Людей навіть примушували працювати на благо країни. В ті часи не було таких заохочень, як зараз, а навпаки були жорсткі покарання. У сорокові роки XX ст. працівника могли звільнити з роботи навіть за найменшу провину, іноді він міг отримати тюремний термін. Такі умови праці були не кожному по душі, але іншого виходу не було, тож працівники виконували свою роботу примусово, не отримуючи задоволення від неї. М'яке та доброзичливе ставлення до підлеглого було неприпустимим, а особі, яка покривала співробітників підприємства, загрожувала кримінальна відповідальність. Велику увагу приділяли якості, адже за браковану роботу працівника могли засадити до тюрми. Наразі всі ці суворі закони скасовані, й тепер людина вправі сама вирішувати чи працювати на цій роботі, чи просто подати заяву про звільнення.

Кожна організація намагається покращити умови праці своїх підлеглих, адже саме від цього залежить ефективність функціонування кожного підрозділу, а отже і підприємства в цілому.

Перехід на нові методи економічного стимулювання та планування здійснювався поступово. Наприклад за радянських часів заохочення були у вигляді почесних грамот, подяк, значків або занесення на дошку пошани. Але відколи Україна стала незалежною, почали запроваджувати нові заходи заохочення та удосконалювати наявні, такі як: збільшення розміру премій, доплат за роботу у понад нормований час, нічні зміни; нагородження коштовними подарунками; надання переваг і пільг (надання житла, путівки в будинки відпочинку, санаторії за неповну оплату або безкоштовно та інше). Але поряд із заохоченнями є й покарання у вигляді доган або звільнення.

Компанія «Данон» використовує такий метод стимулювання як соціальний захист, тобто створює індивідуальний план розвитку для співробітників, що включає тренінги, семінари, страхування від нещасних випадків, а також можливість професійного росту в компанії.

Висновки. Найбільш розповсюдженим є економічний метод стимулювання працівників, але кожне підприємство самостійно обирає метод стимулювання, а також розглядає нові методи, що дозволить покращити трудову дисципліну персоналу та чітко координувати діяльність підприємства.

УДК 331.5

Соколовський М. С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг., з.ф.н.

Науковий керівник: д.е.н, професор Яновська В. П.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Анотація. Розкрито проблеми розвитку малих підприємств та малого бізнесу в Україні. Виділено проблематику, що стосується управління персоналом, поставки товарів, просування товарів та компаній у соціальних мережах, забезпечення ефективної взаємодії підприємців з податковою системою, в цілому за умови розв'язання спрямовану на поліпшення ситуації на ринку для малого бізнесу.

Основні матеріали дослідження: Враховуючи стан малого бізнесу в Україні за останні роки, тема є актуальною для обговорення та вирішення основних проблем, які виникають у сфері малого бізнесу України. Метою роботи є, донести до слухачів та майбутніх підприємців відомості щодо стану малих підприємств, а також обговорити процеси, які відбуваються у підприємствах на даний момент та з якими проблемами стикаються підприємці. У цей непростий час багато підприємців та власників стикаються з багатьма проблемами у веденні свого бізнесу, та кожне третє підприємство малого біз-

несу припиняє свою роботу, та, щоб протриматись на ринку й отримувати дохід, підприємці повинні бути ознайомлені зі всіма можливими проблемами, а також правильно ставити задачі та керувати бізнес-процесами.

Якщо підприємці починають власну справу, вони стикаються з багатьма питаннями щодо залучення коштів у новий бізнес і новими проблемами такими як: кредити, закупки товару чи сировини, логістика. Щоб уникнути цих проблем, підприємець повинен чітко розуміти ризики, а також адекватно оцінювати стан ринку та аналізувати як можна себе вести в ринкових умовах.

Підприємець – це людина, яка мусить думати, аналізувати та прогнозувати, тому що тільки правильне управління дає реальний успіх у сфері бізнесу.

Підприємець повинен широко розглядати питання щодо управління персоналом, та конкретні поставлені завдання для працівників підприємства, а також підходи, які існують в організації роботи з персоналом і типи лідерства, як оптимально набирати персонал, де шукати кадри при заснуванні нового підприємства, і це все проблеми розвитку малого бізнесу.

Підприємець повинен розглядати проблематику поставки товарів, досліджувати логістичні особливості постачання, визначати способи вирішення питання з учасниками логістичної операції, а також обґрунтовувати вибір найефективнішого підходу щодо доставки вантажів.

Важливим є обговорення питань просування товарів та компаній у соціальних мережах а також в Інтернеті, встановлення способів існуючих для просування та популяризації компанії, та знаходження відповіді на запитання щодо можливості популяризації продукту чи компанії за допомогою друкованої продукції та її поширення серед потенційних споживачів. Слід звернути увагу, що SMMпросування та використання контекстної реклами як способу залучення нових покупців є основним сучасним трендом продажу товарів.

Суттєвою проблемою, що потребує вирішення з метою забезпечення розвитку малих підприємств, є забезпечення ефективної взаємодії підприємців з податковою системою України.

Висновки. Встановлено, що основні проблеми малого бізнесу в Україні стосуються продажу товарів, логістичних операцій, переговорів з клієнтами. З'ясовано, що основним сучасним трендом продажу товарів, є SMMпросування та використання контекстної реклами як способу залучення нових покупців.

УДК 330.334

*Солодка Ю. В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 1-ЕП-маг., з.ф.н.
Науковий керівник: д.е.н., доцент Творонович В. І.*

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК МЕТРОПОЛІТЕНУ В МІСТІ КИЇВ

Анотація. Підвищення ефективності перевезення пасажирів у метрополітені за рахунок розвитку мережі метрополітену і поліпшення якості обслуговування пасажирів.

Постановка проблеми. Стратегія функціонування транспорту та транспортної інфраструктури м. Києва до 2025 р. має велике значення для подальшого розвитку міста. Особливого значення набувають шляхи підвищення ефективності перевезення пасажирів у метрополітені.

Основні матеріали дослідження. Теорія масового обслуговування для моделювання процесів надходження та обслуговування пасажирів біля кас, турнікетів; положення теорії статистики для одержання інформаційної бази, оцінки отриманих даних і перевірки одержаних залежностей; метод найменших квадратів для визначення залежностей, що описують процес надходження пасажирів на станцію за годинами доби.

Як зазначив у своєму виступі Тимченко Богдан Вікторович, стратегія – це конкретний документ з цифрами і графіками, який дає розуміння того, в якому напрямку розвиватиметься місто. «Стратегія визначає стратегічні пріоритети розвитку міста і ключові показники, яких необхідно досягти в довгостроковій перспективі. Це базовий документ, який знайде відображення в десятках законів, сотнях розпоряджень міськдержадміністрації та рішень Київради. Проект Стратегії було розроблено таким чином, щоб мінімізувати фінансове навантаження на бюджет столиці, залучити якнайбільше приватних інвестицій» – наголосив представник профільного управління КМДА.

Стратегія – це необхідний етап розробки планів розвитку міста Києва, в тому числі, і транспорту, який завжди відіграє ключову роль у життєдіяльності будь-якого мегаполісу.

Згідно з дослідженнями Фонду «Ефективне Управління», що увійшли в основу проекту Стратегії, шляхом опитування жителів міста виявлено, що якість роботи метрополітену оцінено досить високо в порівнянні з іншими видами громадського транспорту.

Згідно з дослідженням, структура використання транспорту населенням Києва така: питома вагомість перевезень метрополітеном складає 48%, маршрутним таксі – 26%, тролейбусом – 12%, автобусом та трамваєм – по 7%.

Тобто, альтернативи метрополітену на сьогодні немає і це вказує на те, що даний вид транспорту необхідно розвивати, і ця робота потребує значної уваги і відповідного місця в Стратегії розвитку м. Києва. В процесі розвитку метрополітену є дві складові: модернізація існуючих ліній метрополітену та розбудова нових ліній. Модернізація існуючого метрополітену – це, в першу чергу, модернізація його інфраструктури: рухомого складу, у тому числі, й ескалаторів, інженерних систем, споруд, тунелів тощо. Є проблемні переходи та станції, на яких необхідно будувати другі виходи або додаткові переходи.

Сьогодні і пасажирів і метрополітен відчують завантаженість станцій, і ця завантаженість в години пік сягає 114%. Це значно менше, ніж пікова завантаженість наземного транспорту. Проте наша мета – знизити такий показник до 95%. Рухомий склад в години пік завантажений на 125%, необхідно знизити також до 95%".

Висновки. Проаналізовано сучасний стан завдань розвитку мережі метрополітену і підвищення ефективності та якості пасажирських перевезень. Показано, що одним з головних завдань в розвитку метрополітену є удосконалення організації процесу перевезення та обслуговування на станціях метрополітену.

УДК 338.2

*Сухорукова К. О., ДУІТ, факультет Управління і технологій, гр. 3-ЕП,
д.ф.н.*

Науковий керівник: ст. викладач Крищенко С. О.

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Визначено поняття прибутковості підприємства. Проаналізовано напрями забезпечення прибутковості підприємства, конкретизовано його складові. Запропоновано шляхи підвищення прибутковості підприємства.

Постановка проблеми. Визначення напрямів забезпечення прибутковості підприємства можливе завдяки дослідженню поняття прибутковості, визначенню організаційно-економічних елементів забезпечення прибутковості підприємства та економічних важелів впливу.

Основні матеріали дослідження. Забезпечення прибутком фірми є головною метою роботи будь-якого комерційного підприємства. Підвищенням обсягів реалізації продукції та спадом рівня операційних витрат характеризується розмір доходу підприємства. Гарантування доходності виробництва є дуже важливим напрямом для вдалого розвитку як окремих підприємств і галузей, так і національної економіки в цілому. Якщо отриманий прибуток порівняти зі здійсненими витратами, можна виявити сутність дохідності фірми.

Створені державою результативні умови функціонування економічної діяльності для всіх сфер і галузей, відіграють кінцеве значення в отриманні суб'єктами господарювання доходів. Ці результативні установи в державі повинні бути однаковими. В українському законодавстві вони є задекларованими у нормативних актах, але корупція процвітає. Для влади та бізнесу у нашій державі закони не існують. Тож, на сьогодні, критичними показниками дохідності виробництв, які представлені в статистичній звітності, можна з'ясувати нехиті підприємств показувати їх дійсні здобутки, а подавати підвищення витрат підприємницької діяльності для зниження оподаткування.

Напрями гарантування прибутковості виробництв мають утворюватися на засадах: компактності, скороченні посередніх ланок, децентралізації, взаємодії з державним регулюванням, відкритості, інтенсивності, гнучкості, адекватності соціально-економічній ситуації.

Одержання прибутку завдяки випуску і реалізації конкурентоспроможного виробництва, покриття великого рівня ліквідності та рентабельності підприємства управлінськими методами є цільовою функцією цього питання (розмірковування та затвердження правильних рішень, їх реалізація, в т. ч. контроль за їх виконанням і аналіз результатів, що одержали).

Можна виокремити декілька важелів впливу при формуванні напрямів. На першому місці, це організаційно-економічні елементи, вони включають адміністративні та ринкові інструменти (державне та регіональне, інституціональне саморегулювання і загалом регулювання).

На другому місці, це економічні важелі впливу, які включають: фінансово-кредитний механізм що регулює, процеси інвестиційно-інноваційного характеру, ціноутворення, страхування й оподаткування, мотиваційні механізми, засоби стимулювання задля підвищення конкурентоздатності фірми.

Інноваційно-інвестиційні важелі містять нормативно-правову базу гарантування захисту інтересів інвесторів, обіцянки державою недоторканості їх власності, сприяння інноваційним методам ведення діяльності фірми.

Фінансово-кредитні важелі мають бути показані як розгалужена система фінансових установ і відпрацьованим процесом, що дозволяє надавати кредити, а також повертати їх.

В ринковій економіці ціноутворення абсолютно вільне, воно розкривається відношенням попиту і пропозиції. В Україні близько десяти розбіжних установ, що містять повноваження щодо корегування цін і тарифів на продукцію різних видів.

Страхові важелі в Україні використовуються, в цілому, як: страхування будь-якої власної речі, життя, відповідальності. На сьогодні недосконало вдосконалені: медичне страхування і страхування ризиків виробництва.

Організаційні важелі охоплюють: систему планування та організації управлінської діяльності, зовнішньоекономічні зв'язки, маркетингові операції, використання елементів лізингу та оренди.

Також важливу роль мають елементи, які складаються з фінансової гарантованості та систем, які гарантуються.

На будь-якому підприємстві передбачаються планові процеси щодо підвищення прибутку. Вони можуть бути такого характеру:

- зростання обсягів виробництва та реалізації продукції;
- зниження витрат на виробництво (реалізацію) продукції, тобто зниження її собівартості;
- використання максимального потенціалу і фінансових ресурсів, якими розпоряджається фірма;
- грамотне виконання цінової політики, тому як на ринку перебувають в основному вільні (договірні) ціни;
- вміле та вдале будівництво договірних відносин з постачальниками, посередниками та покупцями;
- правильне вкладання для досягнення позитивного ефекту одержані раніше доходи.

Три останні напрями багатою мірою залежать від кваліфікації та сумлінності економістів, фінансистів та бухгалтерів.

Коли укладаються угоди з покупцями, надто важливо дійти згоди про найкращі ціни для обох сторін на товари та послуги, та якнайкоротші строки їх реалізації при ринкових змінах та інфляційних процесах.

При закладанні чинників прибутковості виробництва треба зважати на інфляцію, тому що цей фактор несе за собою критичні умови для інвестицій. В наш час дуже поширюються помилки при прийнятті інвестиційних рішень. Через це діється розбіжність звіту в бухгалтерській інформації виробництва, при вивченні чинників рентабельності та фінансовому розгляді в цілому. Таким чином фірми одержують неправильні підсумки та криву від дійсної ситуацію фінансового стану фірми. Необхідно виконувати такі процеси задля уникнення його впливу на фінансові коефіцієнти прибутковості:

- коректування бухгалтерських звітів за рівнем поточних цін;
- підрахунок дійсних фінансових коефіцієнтів;
- зіставлення фінансових коефіцієнтів до і після коректування.

Для пошуку шляхів дохідності фірми варто проаналізувати систему, що містить в собі такі підсистеми: систему забезпечення, функціональну та цільову систему, які містять важелі, що впливають на організаційні й економічні параметри прибутковості заради гарантування управлінської ефективності та одержання переваг в конкуренції.

Висновки. Отже, напрямами, що дозволяють забезпечити підприємство прибутком є процедура пошуку елементів організації, мобілізації прибутку та інструментів економіки, об'єднання яких дозволить дійти цілі – постачання потрібних фінансових ресурсів для реалізації розширеного виробництва. Не менш значущу роль для постійного збільшення рентабельності та доходу має ефективність їх планування. Взагалі шляхи забезпечення прибутковості підприємства є підґрунтям ефективності його діяльності та стійкого розвитку.

УДК 331.101.3

*Темченко Д.І., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 2 ОіО, д.ф.н.
Науковий керівник: ст. викладач Крищенко С. О.*

МЕТОДИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ

Анотація. Персонал став вирішальним фактором, який і забезпечує підприємству успішне, довготривале функціонування та гарну репутацію.

Постановка проблеми. Вирішальними факторами ефективності виробництва та конкурентоспроможності підприємств є формування виробничих колективів, забезпечення високої якості кадрового потенціалу, мотивація працівників.

Основні матеріали дослідження. Мотивація є процесом спонукання людей до праці, що спрямовує дії до досягнення поставленої мети.

Всіх працівників поділяють на такі категорії:

- промислово-виробничий персонал, зайнятий виробництвом і його обслуговуванням;
- непромисловий персонал, зайнятий в соціальній сфері підприємства.

Від роботи керівників і спеціалістів, рівня кваліфікації, відповідальності, творчості, дисципліни, ставлення до власних обов'язків залежить рівень організації виробництва та ефективність його діяльності. Працівники зумовлюють процвітання підприємства та є його найважливішим економічним ресурсом.

Оцінка працівника – це процедура, що виявляє ступінь відповідності особистих якостей працівника, кількісних і якісних результатів його діяльності визначеним вимогам.

Для розвитку трудової активності потрібна правова основа відносин між керівниками та працівниками, в якій працівник самостійно вибере лінію трудової поведінки в межах фіксованих норм. Для введення в практику мотивації слід враховувати індивідуальність працівників: фізичний тип, рівень самосвідомості та освіченості, професійну підготовку, вплив зовнішнього середовища тощо.

До факторів мотивації праці належать: високий рівень грошової винагороди, тарифних ставок, доплат, премій; відпустка на навчання та підвищення кваліфікації за рахунок підприємства.

Актуальною для країн з ринковою економікою, до яких належить і Україна, є проблема матеріальної мотивації. Рівень заробітної плати впливає на мотивацію працівників підприємства. Великий розмір заробітної плати сприяє стабільності кадрів, дає змогу відібрати працівників з високим рівнем продуктивності праці. Знизивши плинність кадрів, підприємство заощаджує кошти на пошук нового персоналу та його навчання.

Цікавим способом є мотивація праці шляхом застосування гнучкого графіку роботи на підприємстві.

- Найбільш ефективними є такі методи нематеріальної мотивації персоналу:
- постановка перед працівниками чітко сформульованих і досяжних цілей;
 - надання можливості професійного росту, підвищення кваліфікації та навчання працівників;
 - створення належних умов для захисту здоров'я, безпеки праці та добробуту всіх працівників;
 - делегування працівникам управлінських повноважень;
 - підвищення персональної відповідальності кожного працівника з наданням права вибору методів вирішення поставлених задач;
 - передбачення додаткових винагород за досягнення.

Висновки. Отже, мотивація персоналу є надзвичайно актуальною та важливою проблемою, оскільки визначає успішність організації, економічний розвиток країни, рівень добробуту людей. Ефективне управління персоналом не можливе без чіткого усвідомлення мотивів і потреб людини, а також уміння правильно використовувати мотивацію до праці. Основне призначення мотивації – змусити людину працювати краще, відповідальніше ставитися до своїх обов'язків, докладати до виконання роботи більше зусиль.

УДК 331.5

Теплинська А. О., ДУІТ, факультет управління і технологій, група І-ЕП-маг., д.ф.н.

Науковий керівник: д.е.н, професор Яновська В. П.

ЗАСОБИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Анотація. Розглянуто аналіз мотивації працівників на підприємствах. Розкрито основний чинник успішної діяльності організації, а саме: стимулювання працівників. Проведено удосконалення системи управління персоналом.

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень щодо засобів мотивації працівників у діяльності підприємства у сучасних умовах швидкої зміни ринкового середовища, саме працівники часто стають головним фактором, який забезпечує організації довгострокове функціонування. Одним із основних чинників вдалого функціонування підприємства є доцільна організація роботи його працівників. Гарантією продуктивної діяльності організації є професійне управління персоналом, що не може існувати без відповідної мотивації управлінської праці.

Основні матеріали дослідження. Ситуація, яка склалася в економіці нашої країни говорить про те, що український менеджмент має низький рівень. Ефективність менеджменту – це показник результативності в першу чергу діяльності менеджера, який визначається співвідношенням отриманих результатів від реалізації певних управлінських рішень до витрат, які забезпечують їх покращення. До покращення ефективності праці управлінського персоналу застосовують різноманітні засоби мотивації та стимулювання. Мотивом визначають спонукальну підставу дії та вчинків людей. Складову мотивів забезпечують внутрішні причини – природні, матеріальні і духовні, які не визначаються відкрито. Головною складовою прояву факторів поведінки людини є інтерес, а саме: його зацікавленість, схильність, уподоба, відданість, або огида, нелюбов. Інтереси можуть проявлятися у різних сферах діяльності: економічній, соціальній тощо. Мотиви виникають під впливом зовнішніх факторів, таких як стимули.

Стимул – це зовнішня дія на людей, яку можна змінювати, який може підштовхнути до цілеспрямованих поступків. Тобто, мотив можна характеризувати як стимул, який покладено у свідомість людей, а саме: внутрішнє примушення до дії. Такий же стимул може бути змінений в різноманітні мотиви і розкривати різноманітні дії. Одним з перших вченим, який вивчив психологічні характеристики мотивів, був Е. Мейо. У 1923 – 1924 рр. він провів ряд досліджень на ткацькій фабриці в м. Філадельфії. Нестабільність кадрів на прядильній ділянці на цій фабриці була 250 %, в той час на інших ділянках – 4 – 6% . Різні засоби відповідно до стимулювання людини не давали ефекту. Розібравшись, які умови для праці були на ділянці, Е. Мейо зрозумів, що робочий ритм, який був на праці прядильників, не давав змогу спілкуватися між собою, а сама праця прядильника була непрезентабельною. Мейо з'ясував, що вирішення проблеми закладено на психологічній площі. Після дозволу керівництва з досліджувальною метою були встановлені перерви на 10 хвилин для відновлення сил працівників. Результати стали неймовірні: зменшилась плинність кадрів, покращився моральний стан 43 працівників, збільшилась продуктивність праці. Дослідження Мейо відбувалися близько 8

років. Спираючись на підсумки даного експерименту винайшли у менеджменті новий напрямок – це школа руху за гуманні відносини. Тобто, сьогоденна філософія менеджменту за основу стимулювання визначає не примушування, а саме мотиваційні чинники, які були побудовані на врахуванні психологічних характеристик людини. Вони є головним багатьох прагматичних теорій стимулювання.

Не одна дія людини не відбудеться без мотивації, а бути точним – без внутрішніх мотивів не здійснити будь-яку дію. Тобто кожна людина має свої особисті інтереси, потреби, зацікавленість, тому ефективною буде та система мотивації, яка буде побудована на індивідуальному підході щодо кожного працівника. Але персонал звикає до них і більше не реагує, саме тому менеджер повинен бути арсеналом мотиваційних засобів, який він постійно має доповнювати, а саме розробляти мотиваційне поле для персоналу.

Висновки. Встановлено, що саме добре мотивований управлінський персонал – це головний чинник забезпечення ефективної діяльності організації. Виявлено, що головною особливістю сучасного менеджменту є удосконалення системи управління персоналом в діяльності менеджера, а також застосування різних форм мотивування високопродуктивної праці. До основних інструментів ефективного керівництва належать здібності та навички до особистої роботи з людьми. Для цього потрібно вміти освоїти комплекс внутрішніх потреб кожного учасника спільної діяльності, розібратися у різноманітності зацікавленості, інтересах і потребах особистості. Тобто менеджер повинен не тільки розуміти головні закони регулювання групової та особистої позиції, а також розпізнавати психологічні прикмети у поведінці окремої людини.

УДК 330.334

Черній В. О., ДУІТ, факультет управління та технологій, аспірант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Творонович В. І.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ, В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України, один із ключових напрямів розвитку. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона посідає особливе місце. Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід’ємна частина Європи Укра-

їна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси позитивно відображаються на загальному стані Укрзалізниці. Так, наприклад, після запровадження безвізового режиму Україна активно розвиває ринок міжнародних перевезень з державами-членами ЄС. Зокрема, почали відкриватися нові напрямки – Холм, Перемишль, Відень, Будапешт, Братислава, Бухарест. Загальна кількість країн, куди курсують наші вагони, складає близько 6, але ця цифра має збільшитися в майбутньому. В першу чергу, про це свідчить попит, який демонструє позитивну динаміку.

Основні матеріали дослідження. За результатами проведеного аналізу пасажирських перевезень на залізничному транспорті виявлено, що кількість пасажирів, які подорожували між Україною та Євросоюзом за 7 місяців 2017 р., зросла порівняно з 2016 р. у 8 разів. Статистика перевезень залізничним транспортом пасажирів за перше півріччя 2017 р. також виявляє тенденцію до збільшення, а саме: за 6 місяців 2017 р. кількість пасажирів зросла порівняно з 2016 р. у 6,3 рази та становила близько 138,5 тис. пасажирів.

Загальне збільшення попиту на залізничні перевезення з України до Європи і назад спостерігається впродовж останніх декількох років. Так, у напрямку Україна – Євросоюз – Україна у 2015 р. кількість пасажирів склала близько 28,7 тис., в 2016 р. – понад 33 тис.

Загалом в державі стрімкими темпами проводиться підготовка до зростання попиту пасажирських перевезень. Так, Укрзалізниця замовила додатково 200 локомотивів у компанії General Electric, які будуть поставлятися і продовж наступних 7 років. Перші 30 локомотивів з'являться на вітчизняних залізничних шляхах вже у цьому році.

Висновки. Підсумовуючи результати пасажирських перевезень на вже існуючих цифрах, можна говорити, що на перших етапах євроінтеграційного процесу відбувається розширення транспортних зв'язків та нарощування потужностей перевезень, що в подальшому має знайти своє відображення у збільшенні дохідної частини українського залізничного транспорту, а також в інших сферах економіки країни. Цьому, в першу чергу, буде сприяти запровадження зони вільної торгівлі, що надасть додаткові переваги вітчизняним експортерам на ринку ЄС. Європейський вибір України відкриває нові перспективи співробітництва з розвинутими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку.

УДК 331.101

*Шандуренко Д. І., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП
маг., з.ф.н.*

Науковий керівник: к.е.н., доцент Божок А. Р.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено систему стимулювання праці та узагальнені її компоненти. Визначено, яким чином можливо вдосконалити систему стимулювання і мотивації працівників підприємства.

Постановка проблеми. Проблеми підвищення продуктивності праці залишаються на сьогодні достатньо актуальними, оскільки від правильно розроблених систем мотивації і стимулювання праці залежать результати діяльності підприємств, особливо при впровадженні у виробництво інноваційних технологій і заходів науково-технічного прогресу. Розробка та запровадження ефективної системи мотивації та стимулів стимулювання трудової діяльності персоналу підвищить ефективність та продуктивність праці на підприємстві.

Основні матеріали дослідження. Персонал є одним з найважливіших ресурсів підприємства і для ефективної реалізації даного потенціалу необхідно розробити спеціальні рішення залежно від особливостей виробничих завдань. Сукупність методів та інструментів, за допомогою яких керівництво підприємства впливає на загальні мотиви діяльності працівників потрібно розглядати з врахуванням впливу особистих цінностей керівників і робітників підприємства.

У дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців система стимулювання праці аналізується як набір важелів, що впливають на трудову мотивацію працівників і направлені на досягнення конкретних показників ефективності діяльності підприємства. Однак не береться до уваги, що ціннісні орієнтації та цілі трудової діяльності керівників та працівників можуть відрізнятися. Якщо цілі трудової діяльності – виконання норм, отримання грошей – для кожного працівника однакові, то особисті цінності, а отже, стимули і мотиви трудової діяльності розподіляються за віком, рівнем самооцінки. У багатьох дослідженнях поняття «мотивація праці» та «стимулювання праці» подаються як синоніми, що, на думку деяких авторів, є не зовсім доцільним. Адже за визначенням стимул – це знаряддя зовнішнього впливу, а мотив – це внутрішнє бажання людини до праці, причина трудової поведінки особистого характеру.

Для будь-якого колективу система стимулювання звісно не може бути універсальною. Дивлячись на загальні принципи та критерії, система стимулювання праці на окремому підприємстві має свої особливі відмінності, які можуть надати підприємству конкурентні переваги в реальних умовах функціонування.

При розробці заходів поліпшення організації праці на підприємстві максимально доречним є підхід, коли керівництво розробляє та узгоджує систему мотивації робітників як стратегію організації праці та систему стимулювання працівників як тактику організації праці. Теорія та практика акумулювали різні підходи до покращення системи мотивації та стимулювання. Завдяки використанню методів відбувається практичне втілення системи мотивації та стимулювання працівників: економічних, адміністративних, виробничих, соціальних, моральних, психологічних.

Існує велика кількість методів, а спектр дії дуже широкий, тому в якому обсязі їх використовувати обирається залежно від деяких чинників, головними з яких є: структура і чисельність персоналу, організаційна культура, поточні результати діяльності підприємства, етап життєвого циклу підприємства.

Дієвим заохоченням персоналу є матеріальні блага. Для працівників це цікаво, тому що за рахунок цих благ задовольняються культурні, матеріальні, духовні потреби працівників та їх сімей. Тому є потреба об'єднання системи матеріального стимулювання з поведінкою працівників.

Нематеріальні блага можна охарактеризувати як покращення умов праці на підприємстві, що мотивує робітника до позитивних дій, позитивної поведінки, але тільки тоді, коли в свідомості у працівників покращення роботи узгоджується з їх уявленням про те, які мають бути робочі місця, режим роботи і відпочинку, відносини в колективі.

Матеріальні системи можуть бути розділені на групи:

- пов'язані з виплатою заробітної плати;
- базуються на основі пільг, соціальних виплат;
- базуються на основі доходу від власності.

При стимулюванні праці завжди робиться акцент на заробітну плату. Впродовж багатьох років значна увага приділялась розробці систем, що стимулюють заробітну плату. Стимулююча дія проявляється через її організацію, побудову і використання її підсистем: тарифної системи, форм заробітної плати, преміальних систем.

Соціальні виплати, пільги і послуги матеріального характеру за своєю суттю є матеріальними благами в грошовій або безгрошовій формі, які надаються для поліпшення умов праці і життя працівників. Будь-які соціальні послуги для працівника є додатковим доходом до заробітної плати. Тому є зацікав-

леність працівника в соціальних послугах, а отже, з'являється стимул поліпшення показників роботи.

Системи, засновані на доходах від власності, означають заохочення працівників на основі їх участі в розподілі доходу підприємства.

Основний сенс цієї системи полягає в тому, що підприємці разом з представницьким органом визначають, яка частина прибутку буде розподілятися між працівниками. Визначення частини прибутку, що буде розподілятися між працівниками – це визнання того, що персонал, працівники, людський ресурс разом з іншими ресурсами виробництва створили чистий дохід, і тому працівникам належить частина цього доходу.

Лише за такого підходу можна чекати відгуку від працівників підприємства, розуміння того, що вони мають безпосереднє відношення до кінцевого результату діяльності підприємства. Важливо також зазначити, що на підприємстві необхідно періодично проводити оцінку системи мотивації і стимулювання праці для:

- внесення поправок у випадку необхідності;
- аналізу, якщо заохочувальні методики перестали діяти;
- встановленні чітких цілей і завдань, ознайомлення з потребами робітників, врахування індивідуальних очікувань. Це дозволить створити систему мотивації, яка реально принесе істотні результати.

–

Висновки. Для того, щоб підвищити продуктивність праці, необхідно створити методики мотивації і стимулювання праці. Для цього треба враховувати специфіку діяльності організації. Співробітник може розкрити весь свій творчий потенціал, буде працювати з максимальною віддачею, а його результати праці оцінять керівництво і колеги. Управління мотивацією і стимулювання трудової діяльності є основною задачею кадрової служби підприємства. Удосконалення методик проводиться з урахуванням адаптації до мінливих зовнішніх умов і внутрішніх потреб персоналу. Забезпечуючи кожному співробітнику достойне винагородження за працю, дозволить у найкоротші строки добитися поставлених цілей. На сьогоднішній день соціально-психологічні та економічні методи управління персоналом є найбільш дієвими. Мотивуючі фактори дозволять підтримувати сприятливий психологічний клімат в колективі. Кожний намагатиметься докласти максимум зусиль для досягнення результату.

УДК 338.1

*Шелінговська А. В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. З-ЕП,
д.ф.н.*

Науковий керівник: ст. викладач Крищенко С. О.

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуті нові підходи, які сприятимуть виходу підприємства з кризи та забезпечать їх належне фінансове становище.

Постановка проблеми. Питання фінансового стану підприємства є досить актуальним сьогодні, адже він є основним елементом підприємницького середовища. На багатьох організаціях України поширеною причиною нестабільної діяльності та кризових явищ є незадовільна структура капіталу та нестача оборотних коштів. У таких випадках основним напрямом діяльності управлінського складу підприємства має бути розробка та впровадження ефективних заходів щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

Основні матеріали дослідження. У сучасних умовах для підприємства надзвичайно важливим є здатність правильно управляти фінансами, визначати раціональну структуру капіталу за складом і джерелами утворення та забезпечувати оптимальне співвідношення між власними та позиковими коштами.

Основними елементами економічної діяльності підприємства, що дозволяють найкраще визначити його фінансовий стан є:

- прибутковість роботи;
- оптимальний розподіл прибутку;
- власні фінансові ресурси не нижче мінімально необхідного рівня для організації виробництва та процесу реалізації продукції;
- раціональне розміщення основних і оборотних засобів, ліквідність поточних активів.

До основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, належать:

- показники ліквідності та платоспроможності;
- показники оцінки фінансової стійкості;
- показники ділової активності (коефіцієнти оборотності та тривалості обороту виробничих запасів, оборотних засобів, тривалість погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей тощо);
- показники аналізу рентабельності (загальна рентабельність, рентабельність виробництва, рентабельність майна та продажу тощо).

Першочерговим етапом для покращення фінансового стану сучасних підприємств є пошук оптимального співвідношення власного та позикового капіталу. Це забезпечить мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

Фінансову стійкість підприємства можна забезпечити за рахунок активізації збутової діяльності підприємства. Необхідно звертати увагу на маркетингову політику, адже саме вона зробить продукцію підприємства конкурентоспроможною як на національному, так і на міжнародному ринках.

Також однією з головних умов покращення фінансового стану підприємства є зниження собівартості продукції, яка прямо пропорційно впливає на збільшення прибутку підприємства. Цього можна досягти за рахунок впровадження нової техніки, технологій, раціонального використання як матеріальних, так і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції.

Важливим показником покращення фінансового стану підприємства є зростання продуктивності праці. В сучасних умовах важливо зберегти наявний кадровий потенціал. Для цього доцільно проводити політику в галузі підготовки та перепідготовки персоналу, що є особливою формою вкладення капіталу.

Також доцільно зробити такий крок на шляху до покращення фінансового стану підприємства, як здача в оренду або продаж окремих об'єктів основних фондів, які не повною мірою використовуються у виробничому процесі. Це дозволить отримати додаткові ресурси та вкласти їх в більш прибуткові цілі.

За отриманими даними можна виявити основні шляхи, які сприятимуть просуванню продукції на ринках, що дозволить збільшити обсяг її реалізації та створить реальні передумови для виходу підприємства з фінансово-економічної кризи і, таким чином, покращити свій фінансовий стан.

Своєчасний і якісний аналіз фінансового стану підприємства є головним завданням для прийняття управлінських рішень, які спрямовані на вирішення питання обрання напрямку діяльності та розвитку підприємства, покращення його ефективності, конкурентоздатності та прибутковості.

Висновки. Фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин на підприємстві, і характеризується системою показників, що відображають формування, наявність і використання фінансових ресурсів.

Головними шляхами покращення фінансового стану підприємства є:

- пошук оптимального зв'язку між власним і позиковим капіталом;
- мобілізація внутрішніх резервів підприємства;
- оптимізація збутової політики;
- удосконалення рекламної діяльності;

- зниження собівартості продукції;
- оптимізація дебіторської заборгованості;
- збереження кадрового потенціалу;
- здача в оренду або продаж окремих об'єктів основних фондів;
- вивчення можливості розширення обсягів і ринків збуту продукції.

УДК 338.24:330.341.1

Широкун О. В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ЕП-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Приймук О. Р.

ДІАГНОСТИКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. Визначається сучасний стан інноваційного розвитку підприємства як основа підвищення його конкурентоспроможності. Запропоновані рекомендації щодо проведення діагностики інноваційного розвитку підприємства для визначення позитивних факторів та своєчасного виявлення негативних тенденцій, а також з метою оцінки їх можливого впливу на результативність та перспективну конкурентоспроможність виробництва.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток у сучасних умовах є основою підвищення конкурентоспроможності підприємства. Це передбачає впровадження технічних, технологічних та інших інновацій. Також важливо, щоб зміни відбувалися не тільки у технології виробництва продукції, але й охоплювали організацію, управління, маркетинг, навчання персоналу. Тобто про інноваційний розвиток можна говорити за умови комплексного характеру змін на підприємстві.

Основні матеріали дослідження. Інноваційний розвиток – це інтеграція процесу реалізації інновацій та зростання інноваційних можливостей підприємства з метою підвищення ефективності та перспективної конкурентоспроможності виробництва. Це складний та довгостроковий процес якісно нових змін, пов'язаних з упровадженням техніко-технологічних, організаційних, економічних та інших інновацій. Це зумовлює потребу формування дієвого механізму управління інноваційними процесами. У нестабільних економічних умовах необхідні нові теоретико-методологічні підходи до управління інноваційним розвитком підприємства. Погоджуємося з думкою С. М. Ілляшенка, що інноваційний розвиток складається з двох основних складових: реалізації інноваційних проектів самостійно чи спільно з іншими підприємствами; підвищення інноваційного потенціалу підприємства як основної складової інноваційного розвитку.

Стратегічний розвиток України передбачає створення сприятливих макроекономічних передумов для активізації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, здійснення радикальної переорієнтації їх інвестиційної та інноваційної діяльності. Сьогодні, коли резерви корегування показників виробничої діяльності без запровадження інноваційних процесів та новітніх технологій на підприємствах майже вичерпані, актуальним є здійснення моніторингу інноваційної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності як необхідної умови антикризового управління.

Від правильного вибору системи показників для діагностики інноваційної діяльності підприємства залежатиме комплекс необхідних заходів. Він передбачає визначення цілей розробки інновації, формулювання обмежень і критеріїв ухвалення рішення, розробку альтернатив, реалізацію рішення, оцінку результатів (ефекту від інновацій). Для кожного підприємства існують свої цілі впровадження інновацій, наприклад, необхідність забезпечення потреб споживачів продукції, збільшення або утримання існуючої позиції на ринку, формування нового попиту на товар чи послуги, заміщення неефективних технологій. Для визначення інтегрального показника стану інноваційної діяльності підприємства доцільно застосовувати методи багатовимірного аналізу, які дозволяють за сукупністю індивідуальних показників отримати інтегральний показник. Для визначення інтегрального показника стану інноваційної діяльності підприємства необхідно використовувати метод відстаней. Значення інтегрального показника змінюється в інтервалі від нуля до одиниці. Чим ближче воно до 1, тим вищий рівень інноваційної діяльності підприємства.

Інноваційний розвиток підприємства залежить від зовнішніх та внутрішніх умов господарювання, які визначають рівень, темпи, масштаби змін на підприємстві. Таким чином, зовнішніми факторами інноваційного розвитку є держава, конкуренти, постачальницько-збутові організації та споживачі. Держава впливає через так звані регуляторні чинники: формування економічної політики; розвиток і фінансування науки; підвищення рівня культури, освіти, права; вдосконалення системи стимулювання інноваційної діяльності; законодавче та інформаційне забезпечення розвитку інноваційних процесів. Конкуренти опосередковано впливають на інноваційний розвиток підприємства, стимулюючи його інноваційну активність.

Підсумковими індикаторами діагностики пропонуються показники, які відображають основні фактори інноваційного розвитку:

- коефіцієнт інноваційної активності персоналу;
- коефіцієнт інноваційного розвитку;
- коефіцієнт забезпечення підприємства нематеріальними активами;
- коефіцієнт просування нових брендів на ринок;
- коефіцієнт майна.

Висновки. Отже, інноваційний розвиток підприємства впливає на забезпечення конкурентоспроможності. Він залежить від зовнішніх та внутрішніх умов господарювання, які визначають рівень, темпи, масштаби змін на підприємстві. Таким чином, він зумовлює потребу формування дієвого механізму управління інноваційними процесами (нові теоретико-методологічні підходи до управління). На сьогодні актуальною є комплексна оцінка інноваційної діяльності підприємства на основі інтегрального показника (застосовуючи методи багатовимірного аналізу). Вона дає можливість провести моніторинг частоти та ефективності впровадження на підприємстві інновацій, діагностувати підприємство щодо інноваційних розробок, готовності його персоналу до змін.

УДК 336

Лешик І.С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МЗЕД
Науковий керівник: ст. викладач Лучникова Т. П.

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Анотація. У статті проаналізовано міжнародні банківські послуги ПАТ КБ «ПриватБанк». Авторами визначено високу якість банківських послуг та запропоновано рекомендації, щодо удосконалення існуючих послуг.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку національної економіки відображають процес переходу від екстенсивного до інтенсивного розвитку банківської системи, зокрема, усе більше розширення сфер діяльності банків. Це пов'язано зі зростаючим рівнем конкурентної боротьби між банками, а також посиленням ролі небанківських посередників фінансового ринку. Зі збільшенням конкуренції банки починають покращувати та збільшувати кількість наданих послуг для задоволення потреб клієнтів.

Основні матеріали дослідження. ПриватБанк є найбільшим за розмірами активів український банк і лідер роздрібного банківського ринку України. Розширення міжнародної діяльності ПриватБанку відбувається на основі широкого впровадження довірчих операцій. Крім того, банк активно впроваджує та розвиває факторингові, форфейтингові послуги, лізинг тощо.

На сьогодні факторинговий бізнес є одним з найрентабельніших. ПриватБанк щодня здійснює великі транскордонні угоди, клієнти можуть бути з різних країн, і гроші, що вони одержують від банків у вигляді кредитів, відсотків тощо, можуть використовуватися де завгодно.

З картою ПриватБанку можливо оплачувати покупки, знімати готівку через банкомати в будь-якій точці світу та не турбуватися про цілісність грошей. Клієнти ПриватБанку можуть оплачувати покупки та послуги картою без комісії та конвертації.

Ще одною послугою ПриватБанку є переказ коштів. Найбільш безпечний спосіб надсилання грошей в Україну – грошові перекази. ПриватБанк працює з найпопулярнішими світовими системами грошових переказів, завдяки чому можливо надсилати гроші в Україну практично з будь-якої країни світу.

Є можливість користування послугами дистанційного банківського обслуговування. Для цього потрібно підключитися до Інтернет-банку Приват24. Клієнти можуть за кордоном самостійно перерахувати гроші рідним, здійснити будь-які платежі, заблокувати картку в разі її втрати, змінити ліміт витрат, не звертаючись у Контакт-центр.

ПриватБанк пропонує працювати своїм клієнтам через валютні рахунки зі своїми зарубіжними партнерами. Клієнти мають можливість безкоштовно відкрити валютний рахунок та зручний час проведення платежів за зовнішньоекономічними операціями.

ПриватБанк надає послугу купівлі та продажу іноземної валюти та конверсійних операцій з безготівковою іноземною валютою.

ПриватБанк надає послугу митного брокерського обслуговування. Персональний митний брокер допоможе заощадити час і гроші клієнта. За дорученням персональний митний брокер надасть методологічну допомогу у вирішенні проблем і спірних питань, допоможе оптимізувати процес митного оформлення та проінформує про будь-які нововведення в митній сфері тощо.

Під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності компанії стикаються з високим рівнем ризиків, тому для зниження ризиків застосовується акредитив. ПриватБанк здійснює такі операції з міжнародними документарними акредитивами: відкриття імпортного акредитива; авізування акредитива; виконання акредитива.

Банк для надійності угод клієнтів надає послугу міжнародної гарантії. Основні види гарантій:

- Гарантія платежу – забезпечує своєчасну оплату постачальнику поставленого товару або виконаної роботи в рамках договору.
- Тендерна гарантія – гарантує організатору тендера виконання учасниками умов тендера.
- Гарантія виконання – гарантує покупцеві виконання продавцем зобов'язань з поставки товару або виконання робіт відповідно до договору.

Для повної надійності клієнта ПриватБанк надає послугу міжнародного інкасо, передачу через банк фінансових і комерційних документів покупцеві проти платежу чи акцепту векселя продавця.

Також банк пропонує компаніям-імпортерам продукти, що дозволяють уникати стовідсоткової попередньої оплати в розрахунках із постачальниками та дають доступ до недорогого фінансування як короткострокового, так і середньо- та довгострокового. Вартість такого фінансування значно нижча стандартних кредитних ставок українських банків.

Аналіз послуг українських банків показав, що ПриватБанк надає більш широкий спектр міжнародних послуг порівняно з іншими банками України (табл. 1)

Порівняльний аналіз міжнародних послуг банків України

Назва банку	Оплата карткою без комісії та конвертації за кордоном	Послугу митного брокерського обслуговування	Можливість працювати клієнтам через валютні рахунки з зарубіжними партнерами	Послуга міжнародної гарантії	Переказ коштів за кордон	Дистанційне банківське обслуговування міжнародними послугами
ПриватБанк	+	+	+	+	+	+
ОщадБанк	-	-	-	-	+	+
МегаБанк	-	-	-	-	+	-
Пумб	+	-	+	+	+	+

Одним з напрямів управління якістю банківських послуг є введення нової послуги якої потребують клієнти. Тож до існуючого спектру міжнародних банківських послуг, які надає ПриватБанк, ми пропонуємо ввести нову послугу «відео-банкінг», яка є однією із форм дистанційного банкінгу. «Відео-банкінг» – це система інтерактивного спілкування клієнта з персоналом банку; вона надає клієнтові можливість віртуального спілкування з банком за допомогою спеціально призначених пристроїв, так званих «відеокіосків», устаткованих моніторами. «Відеобанкінг» поки що залишається популярною формою дистанційного банкінгу на Заході.

Висновки. Впровадження новітніх технологій допомагає банкам знайти нові шляхи отримання прибутку, скоротити витрати на інфраструктуру, персонал, покращити якість обслуговування, що сприяє підвищенню ефективності діяльності банків. Таким чином, подальший розвиток міжнародної банківської діяльності відбуватиметься на основі інфраструктурних перетворень і фінансових інновацій, запровадження сучасних електронних технологій, засобів комунікацій та інформатизації. Порівняльний аналіз банків України свідчить, що ПриватБанк має найбільшу кількість міжнародних послуг, які надаються. Ми пропонуємо розширити міжнародні послуги ПриватБанку завдяки «відеобанкінгу», який надає клієнтові можливість віртуального спілкування з банком за допомогою спеціально призначених пристроїв, так званих «відеокіосків», устаткованих моніторами. Компанія SAS Fraud Management для автоматизації боротьби з шахрайством у режимі онлайн допомагає виявити і припинити підозрілі операції ще до їх завершення. Тож, пропонуємо ПриватБанку підключитися до цієї компанії, щоб зменшити ризики своїх клієнтів.

УДК 657.1.001 (045)

Касюба В.В., ДУІТ, факультет «Економіка та менеджмент», гр. 4-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Костюченко Л.В.

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ РИЗИКУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Ризик є невід’ємним фактором ринкової економіки, а особливо при здійсненні інноваційної діяльності, в цьому основну роль відіграє персонал, тому важливо врахувати, зокрема, їх аспекти для вдалих нововведень і зменшення ризиків.

Постановка проблеми. Досвід розвитку економіки різних держав свідчить про те, що ризик є невід’ємним фактором ринкової економіки. Обмеженість ресурсів, загострення конкуренції призводять до зростання невизначеності умов господарювання. А це в свою чергу призводить до зростання ризиків підприємств.

Ризик – один із ключових елементів діяльності підприємств. У багатьох випадках обійтися ризикованих дій просто неможливо. Розвиток ризикових ситуацій може призвести як до настання несприятливих наслідків (до збитків, упущеної вигоди), так і до позитивних результатів для підприємства у вигляді збільшення прибутку.

Інноваційна діяльність у сучасних умовах ринку є одним з найважливіших факторів, що дозволяють підприємству підвищити рівень конкурентоспроможності товару або послуги, неухильно розвиватися та функціонувати на ринку. Підприємства, що займаються інноваційною діяльністю, стикаються з різними ризиками, що зумовлені фінансовими витратами на проведені заходи, тимчасовим розривом між впровадженням нововведень і отриманням корисного результату, а також ймовірними витратами при впровадженні нововведень.

Саме тому в останні роки спостерігається підвищення інтересу до проблематики оцінювання інноваційних ризиків серед науковців та керівників підприємств.

Основні матеріали дослідження. Узагальнену модель здійснення інноваційної діяльності можна подати у вигляді таких етапів:

- 1) планування інноваційної діяльності;
- 2) організація інноваційної діяльності;
- 3) керівництво інноваційною діяльністю;
- 4) мотивація інноваційної діяльності;

- 5) контроль інноваційної діяльності;
- 6) оцінювання ефективності та планування перспектив інноваційної діяльності.

Слід зазначити, що ключову роль на кожному етапі інноваційної діяльності виконує персонал підприємства. Оскільки саме люди, що працюють на підприємстві, здійснюють пошук та систематизацію, аналіз та відбір ідей, розробляють та впроваджують інновації.

Однак, безпосередній вплив персоналу підприємства на кожному етапі реалізації інноваційного проекту призводить до можливості виникнення ризикових ситуацій, які в свою чергу можуть суттєво затримати або вплинути на нереалізацію проекту в цілому.

Загалом можна виділити групи факторів ризиків, які походять від:

- 1) працівника;
- 2) підприємства;
- 3) зовнішнього середовища.

До групи факторів ризику, що походять від працівника належать:

- недостатній рівень компетенцій працівника;
- недостатня мотивація праці та подальшого кар'єрного росту;
- несвоєчасне виконання етапів робіт;
- конфлікт з працівниками в межах одного трудового колективу (проектної групи).

До групи факторів ризику, що спричинені діяльністю підприємства, належать:

- несправедливий розподіл заробітної праці на підприємстві;
- відсутність або обмеженість кар'єрного зростання;
- трудові конфлікти на підприємстві;
- недостатньо цікаві проекти;
- низький рівень репутації підприємства.

До групи факторів ризику, що спричинені впливом зовнішнього середовища, належать:

- нестабільна економічна та політична ситуації в країні, що в свою чергу впливає на рівень життя населення;
- посилення конкурентної боротьби на ринку;
- відсутність надійних постачальників матеріалів, складових;
- зменшення пропозиції якісної робочої сили на певні професії.

Висновки. Отже можна зробити висновок, що значну роль в інноваційній діяльності підприємства відіграє персонал. Тому доцільно при оцінці ризиків інноваційних проектів приділити увагу ризикам, пов'язаним з персоналом. Моніторинг стану основних факторів ризику спричинених діяльністю працівника та підприємства, дозволить виявити проблеми та усунути їх на початко-

вих етапах, що в свою чергу дозволить суттєво знизити ризики інноваційної діяльності.

УДК 331.108.43.003.13

Кабацька І.В., ДУІТ, факультет управління та технологій, гр. І-ПУіА маг.
Науковий керівник: доцент Брайковська А. М.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Анотація. У науковій статті описані сучасні підходи до забезпечення ефективності системи управління персоналом на основі АТ «Пирятинський сирзавод».

Постановка проблеми. Персонал вже сьогодні розглядається як один із головних ресурсів виробничого підприємства, але використовується він ще не досить ефективно. За даними університетів Західної Європи до групи країн з низьким показником використання людських ресурсів компаній увійшла серед інших країн і Україна. Злагоджена робота команди співробітників-однодумців є одним з факторів конкурентоспроможності підприємства на ринку.

З врахуванням високого рівня конкуренції в більшості галузей гострої актуальності набуває інтенсивний пошук шляхів формування оптимальної системи управління персоналом, котра б відповідала трьом основним вимогам: висока ефективність, регулярне оновлення, гнучкість.

Традиційна система управління людськими ресурсами організації будується на взаємозв'язку її основних механізмів: планування і прогнозування персоналу, підбір, відбір, оцінка, розвиток та мотивація персоналу.

Функції управління людськими ресурсами – основні напрями цього роду діяльності, орієнтовані на задоволення визначених потреб організації. Вони частково накладаються один на одного. Проведені наукові дослідження і практичний досвід дозволяють згрупувати всі функції управління людськими ресурсами в кілька підсистем: функціональні підсистеми і підсистеми лінійного управління організацією, що об'єднує однорідні функції, носіями яких є різні підрозділи по роботі з кадрами. Склад даних підрозділів змінюється залежно від розмірів організації.

Таким чином, для ефективного управління людськими ресурсами раціонально модернізувати структуру управління людськими ресурсами організації.

Основні матеріали дослідження. Управління персоналом можна визначити як діяльність, що спрямована на досягнення найбільш ефективного ви-

користання працівників для досягнення цілей підприємства та особистісних цілей.

Система управління персоналом, яка склалась на провідних вітчизняних підприємствах включає сьогодні такі підсистеми, як аналіз та планування персоналу, підбір та наймання персоналу, оцінювання персоналу, організація навчання та підвищення кваліфікації персоналу, атестація і ротація кадрів, управління оплатою праці, мотивація персоналу, облік співробітників підприємства, організація трудових відносин на підприємстві, створення умов праці, соціальний розвиток та соціальне партнерство, кадрова безпека.

Успіх управління персоналом визначається двома основними чинниками: здатністю підприємства чітко визначити, яка поведінка працівників потрібна для досягнення його стратегії, і можливістю застосовувати ефективні управлінські важелі для спрямування працівників на бажану поведінку. Обидва завдання однаково важливі й складні, особливо в умовах ринкової трансформації економіки.

Налаштування системи управління на основі ключових показників (KPI) забезпечує можливість досягнення основної мети підприємства завдяки виконанню показників діяльності співробітників з різних підрозділів.

Сьогодні ключові показники ефективності є потужним інструментом оцінки діяльності всієї компанії та відділу по роботі з персоналом зокрема. За даними дослідження, найбільш поширеними KPI для HR-підрозділів вітчизняних компаній є: виконання бюджету на персонал (використовують 84,5% компаній), плинність (83,3%), кількісна та якісна укомплектованість кадрового складу, дотримання вимог до ведення кадрового документообігу (86,9%). Можна виділити низку інших показників, що описують різні сторони функції управління персоналом. Кожен з них буде по-своєму «хорошим» і «потрібним», а можливо, знайдеться і така HR-функція, для якої складно поставити показник. У цьому випадку формування системи ключових показників ефективності для конкретної компанії допоможе вироблення певної стратегії управління людськими ресурсами. А допоміжним матеріалом стане загальна система KPI для кадрової служби, яка встановлює зв'язок між конкретними діями по управлінню персоналом і об'єктивними показниками ефективності.

Для підвищення конкурентоспроможності підприємства, зокрема побудови більш ефективної системи управління персоналом, актуально реалізовувати заходи бенчмаркінгу – процес пошуку стандартного чи еталонного економічно ефективнішого підприємства-конкурента, з метою порівняння із власним та переймання його найкращих методів роботи.

Наприклад, якщо розглянути діяльність АТ «Пирятинський сирзавод», то для розвитку підходів було б актуально запозичити досвід Швейцарської компанії «Сгемо». Ця компанія була заснована в 1927 р. та на світовому рин-

ку молочної продукції має особливий статус, використовує для оцінки якості роботи працівників КРІ. Для прикладу, КРІ працівника заводу, який виготовляє сир, складається з таких пунктів: виконання плану виробництва, випуск якісної продукції, дотримання трудової дисципліни, дотримання техніки безпеки та відповідність стандартам.

Найважливішими особливостями сучасного процесу вдосконалення управління персоналом є:

- розширення повноважень виконавців на місцях і зміна форми контролю;
- спільне прийняття господарських рішень і створення атмосфери довіри на підприємстві;
- розвиток механізмів планування кар'єри для ключових працівників;
- комплексне бачення проблем і цілісний підхід до людських ресурсів у взаємозв'язку зі стратегічними установками підприємства;
- створення корпоративної культури інноваційного типу.

Висновки. В сучасних умовах зростання рівня конкуренції та вимог до підприємства як суб'єкта взаємовідносин у громаді для розвитку у довгостроковій перспективі набуває гострої актуальності побудова ціннісно-орієнтованої системи управління персоналом. Будь-яка система мотивації персоналу повинна бути спрямована на пошук взаємозв'язків цілей підприємства і самих співробітників. Ефективність подібного пов'язання особистих і корпоративних цілей можлива в ситуації, коли співробітники чітко усвідомлюють цілі підприємства і розуміють можливість впливати на свій дохід. Така ситуація можлива за допомогою використання КРІ. Найкращі показники в роботі та стабільність праці в довгостроковій перспективі дасть те підприємство, яке зможе створити гармонійне середовище та згуртований колектив однодумців.

УДК 656.224 (045)

Кобижська А.Є., ДУІТ, факультет управління і технологій ДУІТ, гр. І-ПВиА-маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Костюченко Л.В.

СПОСОБИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розвиток персоналу є одним з ключових факторів продуктивної роботи будь-якого підприємства. В сучасних умовах цінним капіталом яким володіє підприємство є саме персонал. Стрімкий розвиток науково-

технічного прогресу вимагає збільшення вимог до професійних та соціально-психологічних якостей працівника.

Постановка проблеми. Розвиток персоналу – є постійним, безперервним комплексним процесом по навчанню вже існуючих кадрів та залученню нових працівників. Саме навчання персоналу потрібне у випадку, коли на підприємство потрапляють нові працівники або коли працівник хоче змінити напрям своєї роботи. В інших випадках організація має надати курс навчання для підвищення кваліфікаційного рівня працівника, та удосконалення вже набутого стажу роботи в певній сфері.

Не дивно, що персонал на підприємстві є таким важливим, адже якість виготовлення товару та послуг залежить від нього, а рентабельність підприємства залежить від якості управління людськими ресурсами. Використання сучасної технічної бази дозволяє значно підвищити якість роботи та зменшити час для прийняття обґрунтованих рішень, що підвищує гнучкість підприємства. А отже, можна сказати, що використання науково-технічного прогресу якнайкраще впливає на продуктивність праці. Не менш важливою є і сама ієрархія кадрів. Важливо, щоб розстановка кадрів була такою, щоб кожен член трудового колективу приносив користь та сприяв підвищенню прибутку на підприємстві.

Основні матеріали дослідження. Багато вчених протягом всієї історії економіки цікавилися питанням мотивації праці. І вже не раз було доведено, що мотивація має важливу роль в управлінському процесі для покращення системи управління персоналом на підприємстві. Проаналізувавши ситуацію на сучасних підприємствах, відразу можна сказати, що стилі та методи управління персоналом потребують змін підходу до формування матеріальної винагороди за працю, а саме:

- працівник повинен не втрачати премії, а заробляти;
- необхідно скоротити число премійованих виплат, але збільшити загальний розмір преміювання;
- винагородою за продуктивну працю не обов'язково має бути грошова винагорода, тобто відпочинок за рахунок організації чи придбання певних речей працівником за рахунок організації.

Під час впровадження організаційних змін слід приділити увагу ефективному використанню людських ресурсів, розвитку навичок і організаційним функцій, використовуючи метод автономних робочих груп – невеликих груп фахівців, зобов'язаних самостійно організувати та регулювати свою роботу, які мають більший ступінь свободи дій та вибору.

Вдосконалення системи управління персоналом на вітчизняних підприємствах надалі має спиратись на досвід зарубіжних компаній. Насамперед, йдеться про запозичення та узагальнення керівниками прогресивного досвіду

щодо фінансування та стимулювання підготовки кадрів безпосередньо в організації. Застосування сучасних систем оцінювання роботи персоналу, формування та застосування систем матеріального заохочення різних категорій працівників до продуктивної трудової діяльності, а також залучення робітничого персоналу до процесу управління виробництвом.

Варто звернути увагу на зарубіжний досвід формування та застосування багатоаспектної системи матеріального заохочення персоналу, ключовими елементами якої є:

- використання тарифної системи;
- застосування прогресивних форм оплати праці;
- використання оригінальних систем преміювання та стимулювання нововведень;
- вища оплата розумової праці.

На таких підприємствах організовано почасову оплату праці. Це зумовлено тим, що нині в пріоритеті є не кількість товару, а його якість. Тому на таких підприємствах застосовується тарифна система оплати праці в різних її модифікаціях, як інструмент диференціації праці залежно від умов, складності і важливості роботи.

Рекомендації пов'язані з побудовою організації та налагодження її роботи, умовно можна поділити на дві групи – структурні та комунікаційні. В організації обов'язково повинна бути гнучка система відпусток для всього персоналу, а не тільки для керівництва. Також потрібно враховувати виключення щодо відпусток по важливим причинам.

Керівництво повинне створити та підтримувати в оптимальному стані систему зворотного зв'язку в колективі, що дозволить подолати будь-які негативні моменти в життєдіяльності організації.

Вивчення практичної діяльності підприємств дозволяє виділити деякі загальні характеристики ефективної системи стимулювання праці, такі як:

- внесенні в бухгалтерський облік, винагороди за перевиконання плану;
- відповідність зарплати до реальних внесків співробітника в успіхи організації;
- обмеження базових окладів для керівників вищого рівня;
- система матеріального стимулювання має розповсюджуватись на всіх працівників та носити постійний характер;
- кожна премія повинна вручатися безпосередньо керівником та супроводжуватись бесідою та поздоровленням; з працівниками які не отримують премії, бесіда з приводу позбавлення премії повинна проводитись обов'язково на одинці;
- не повинні виплачуватись премії незалежні від результату роботи.

Висновки. Не потрібно економити на винагороді працівникам, які заслуговують на це. Однієї відданості організації недостатньо для тривалої роботи в ній. Нижчі потреби також обов'язково повинні бути задоволені, особливо, коли вони пов'язані з такими вищими потребами, як потреба в пошані і визнанні.

Таким чином, способи удосконалення системи управління персоналом мають стосуватися усіх або більшості її найважливіших елементів, зокрема таких як: система оплати праці, професійне навчання, забезпечення сприятливого морально-психологічного клімату в трудовому колективі та ін.

УДК 624

Корчевська А. М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ВАГОННЕ ГОСПОДАРСТВО ЯК НАЙВАЖЛИВІША ГАЛУЗЬ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. Розкрита роль вагонного господарства як найважливішої галузі залізничного транспорту та головні функції діяльності Департаменту вагонного господарства і його основних виробничих підприємств, а саме вагонних депо. Перераховані заходи щодо їх удосконалення.

Постановка проблеми. Вагонному господарству відведена важлива роль по покращенню процесу перевезень, що складається з великої кількості вагонів і матеріально-технічної бази їх ремонту. Як індивідуальна галузь дана сфера діяльності почала свій розвиток ще в 1933 р. Основні фонди господарства складають п'яту частину основних фондів всього залізничного транспорту, що в своєму складі має потужну матеріально-технічну базу, вагонний парк за своїм технічним рівнем має найкращу репутацію у світі.

Основні матеріали дослідження. Департамент вагонного господарства, як підрозділ Укрзалізниці, відповідно до законодавства та функціонального завдання, координує діяльність підпорядкованих служб та структурних виробничих підрозділів вагонного господарства регіональних філій ПАТ «Укрзаліниця» та філій: «Дарницький вагоноремонтний завод», «Стрийський вагоноремонтний завод», «Панютинський вагоноремонтний завод», «Рефрижераторна вагонна компанія» (з питань ремонту та експлуатації вантажних вагонів).

Головними функціями діяльності Департаменту є:

– контроль за виконанням об'ємних та фінансових показників, що були заплановані до виконання та виробничих завдань господарської діяльності

філій та структурних підрозділів вагонного господарства регіональних філій ПАТ«Укрзалізниця»;

- вантажні вагони повинні завжди бути в справному вигляді;
- забезпечення якісного ремонтування вантажних вагонів та складових їх елементів;
- контроль за технічним станом вантажного рухомого складу, проведення атестацій вагоноремонтних підприємств і їх дільниць (цехів) та виконання роботи відповідно до вимог охорони праці і пожежної безпеки по вагонному господарству регіональних філій та філій ПАТ«Укрзалізниця».

Основними виробничими підприємствами даного господарства є вагонні депо. Виробничо-фінансова діяльність цих підприємств обмежена необхідністю виконання задач, визначених залізницею, зокрема, таких як: план технічного обслуговування та ремонту вагонів, забезпечення безпеки руху і т. ін.

Вагонні депо розподіляються на вантажні, вантажно-рефрижераторні та комплексні. На залізницях України функціонує 51 вагонне депо та 16 вагонних вантажних депо. Вагонні депо є відокремленими структурними підрозділами служби вагонного господарства.

Депо не є юридичними особами. Основним узагальнюючим показником фінансових результатів цієї структурної одиниці є дохід, прибуток підрозділу отримує лише від підсобно-допоміжної діяльності.

Основними завданнями вагонних депо є утримання у справному стані парку вантажних вагонів, дотримання безпеки руху поїздів, виконання організаційно-технічних заходів з попередження аварій, збереження вагонного парку тощо. Виробнича структура даного підприємства включає експлуатаційні та ремонтні підрозділи. Ремонтні (виробничі дільниці) спеціалізовані для планового ремонту вагонів та їх запасних елементів; вони пов'язані єдиною технологією роботи. При будівництві вагонних депо їх виробничі приміщення об'єднують в блоки для забезпечення поточності виробництва.

За характером виробництва дільниці розподіляються на види:

- основні (виробничі);
- ремонтно-заготівельні (вагонозбірні, підготовки вагонів до ремонту, малярні, колісні, зварювальні тощо);
- допоміжні – обслуговують основне виробництво (з ремонту електрообладнання, інструментальні, ремонтно-господарські тощо);
- транспортне та складське господарство.

Важливе значення відіграють нормативно-правові документи, зокрема, закони та постанови Уряду України, накази та розпорядження Генерального директора «Укрзалізниця», начальника Головного управління вагонного господарства, начальника служби вагонного господарства.

Роботу забезпечують такі системи автоматизації як EXCEL і Word. Проте слід зазначити, що більша частина вагонних депо України збудована дуже давно і на сьогодні потребує удосконалення структури вагонного парку

Вагонні депо розподіляються на вантажні, вантажно-рефрижераторні та комплексні.

На залізницях України функціонує 51 вагонне депо та 16 вагонних вантажних депо.

Вагонні депо є відокремленими структурними підрозділами служби вагонного господарства. Депо не є юридичними особами. Основним узагальнюючим показником фінансових результатів цієї структурної одиниці є дохід, прибуток підрозділу отримує лише від підсобно-допоміжної діяльності.

Проте слід зазначити, що більша частина вагонних депо України збудована дуже давно і на сьогодні потребує:

- удосконалення структури вагонного парку,
- підвищення надійності вагонів і росту їх вантажопідйомності;
- реконструкції для зміни виробничої потужності;
- введення нових підрозділів для появи вагонів нового типу, переходом на поточну форму організації виробництва;
- покращення технічного стану та використання нових типів локомотивів та вагонів;
- модернізації локомотивного парку, вантажних та пасажирських вагонів, дизель – і електропоїздів для збільшення швидкостей, якості і підвищення надійності перевезень та послуг залізничного транспорту;
- поліпшення умов праці працівників депо та ін.

Висновки. Отже, вагонне господарство залізниць, зокрема, вагонне депо як його підрозділ, розвиваючи сучасну технічну базу для обслуговування і ремонту вагонів, набуває міцну індустріальну основу для забезпечення високого рівня працездатності вагонного парку в сучасних і перспективних умовах його експлуатації.

УДК 331.101

Крукович І.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МО маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

СУЧАСНІ МЕТОДИ МОТИВУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАЛІЗНИЦІ УКРАЇНИ

Анотація. Тези присвячені вивченню та аналізу сучасних методів мотивування персоналу на підприємствах залізниць України. Розглянуто теоретич-

ні аспекти винагороди працівників. Визначено, що мотивація персоналу є важливим фактором підвищення продуктивності праці на підприємствах залізниці.

Постановка проблеми. Проблемою мотивування персоналу цікавились вчені протягом усієї історії науки економіки. Питаннями мотивації праці займалися вітчизняні та закордонні автори, такі як: Д. Мак-Грегор, А. Маслоу, П. Армстронг, Б. Снідерман, Ф. Херцберг, Б. Моснер, О. Митрофанова, М. Ловчева, та ін.

За результатами узагальнених досліджень щодо способів мотивації було розглянуто безліч методів використання їх на практиці, але інформації щодо застосування способів мотивування на підприємствах залізниці України не було достатньо знайдено.

Основні матеріали дослідження. Методи мотивації персоналу – важливий інструмент кожного керівника, тому що людські ресурси – основа ефективності бізнесу. Саме від досвіду і кваліфікації співробітників залежить успіх будь-якої справи. Новітні технології та обладнання, якісна сировина і докладні описи всіх виробничих процесів при неправильному і неефективному використанні не принесуть бажаного економічного ефекту.

Тому методи мотивації співробітників виходять на провідне місце серед головних завдань сучасного менеджменту. Зацікавлений, активний і промотивований співробітник – це запорука високої продуктивності і гарантія якості роботи будь-якого підприємства або організації.

Мотивація співробітників – одна з найскладніших завдань в управлінні персоналом. Особливо це стосується організацій, де оцінити ефективність роботи кожного окремого співробітника складно або навіть неможливо. Найпростіша схема «батога і пряника» давно застаріла і потребує перегляду з точки зору індивідуального підходу. А завдання керівника – знайти правильну комбінацію для колективу.

Кваліфікована робоча сила і ступінь її мотивації стали головними факторами конкурентоспроможності підприємств. При впровадженні ефективних способів мотивації персоналу варто обов'язково організувати «зворотний зв'язок». Анкетування співробітників і пряме спілкування з колективом – єдиний дієвий спосіб дізнатися, що саме мотивує кожного з працівників. Виходячи з цієї інформації, можна розробити як загальні для компанії принципи заохочення персоналу, так і застосувати індивідуальні підходи до стимулювання співробітників.

Необхідною умовою для успішного управління персоналом організації полягає в з'ясуванні напрямів роботи і збільшення коштів, що виділяються на роботу з персоналом. Сьогодні працівники потребують серйозної стимулюючої підтримки з боку адміністрації підприємства, потребують ефективної си-

стеми мотивації та стимулювання, диференційовано призначеної для задоволення індивідуальних потреб працівників, можливості для самореалізації суб'єктів праці.

У сучасному менеджменті питання мотивації персоналу набуває найбільшої актуальності. Будь-який керівник, бажаючий домогтися високої продуктивності праці за допомогою ефективної діяльності своїх підлеглих, повинен подбати про наявність для них стимулів працювати, тому головним завданням сучасного менеджменту є створення таких умов праці, при яких потенціал працівників буде використаний найкращим чином.

Щоб способи мотивації персоналу, що застосовуються в компанії, давали бажаний ефект, необхідно постійно оцінювати їх ефективність. Для цього проводиться аналіз способів мотивації для персоналу в організації, який складається з декількох ключових напрямів:

- вивчення поточного стану системи мотивування компанії;
- оцінка ефективності системи стимулювання;
- розроблення заходів щодо усунення виявлених проблем;
- оцінка якості управлінських рішень;
- контроль виконання заходів.

При аналізі якості системи мотивації персоналу важливо зберігати максимальну об'єктивність, особливо в оцінці впливу стимулювання на результати трудової діяльності окремо взятого співробітника. Для цього необхідно точно оцінити внесок кожного працівника в успіх підприємства, а також провести кореляцію особистих досягнень з показниками роботи компанії.

Висновки. Як наслідок, на сьогодні в умовах обмеженості фінансових ресурсів на підприємствах залізниці України, коли встановити високу заробітну плату практично неможливо, потрібно зосереджувати увагу саме на нестандартні методи стимулювання праці, складаючи гнучку систему мотивування для працівників, ефективно поєднуючи стандартні та нестандартні мотиваційні заходи.

Для застосування нематеріальних стимулів варто брати до уваги особисті вподобання персоналу, психологічні особливості працівників, а також не випускати з виду культурні та ментальні особливості, завдяки цьому можна знайти найкращий метод мотивації для залізничного підприємства.

Особливо це актуально в умові переходу до ринкової економіки. Україна володіє інтелектуальним та кадровим потенціалом, тому найкращий метод мотивації на підприємствах залізниці полягатиме в підвищенні саме моральної мотивації персоналу.

УДК 331.108.45

Кухар І.К., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-М

Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г

ОРГАНІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ

Анотація. Розглянуто важливість внутрішнього навчання персоналу підприємства як інструменту підвищення мотивації. Визначені характерні риси корпоративного навчання та розроблені шляхи його покращення, що призведуть до кращої реалізації потенціалу працівників.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку менеджменту, мотивація персоналу є важливим критерієм успішної організації, мотивований колектив – це запорука успіху виконаного завдання. Тому корпоративне навчання наразі актуальне, адже воно має прямий вплив на мотивацію та загальний розвиток організації.

Основні матеріали дослідження. Необхідність корпоративного навчання (КН) в компаніях обумовлена різними причинами, наприклад, у процесі розвитку великої холдингової компанії, при наборі персоналу із зовнішнього ринку праці, виникає необхідність залучити новачків до корпоративної культури, дати їм певні професійні й психологічні знання й навички, які характерні саме для даного підприємства й відповідають його інтересам. Також причинами, що спонукають організації корпоративного навчання, можуть бути: підвищення мотивації персоналу, націленості на результат і досягнення стратегічних цілей компанії, рішення питань плинності персоналу, злиття декількох бізнес-структур, залучення й утримання талантів тощо.

Корпоративне навчання має характерні риси, серед яких можна виділити:

– систему КН, яка здатна адаптуватись до постійних змін, що відбуваються в суспільстві, економіці та на виробництві. Метою КН є результативне передавання знань для постійного розвитку персоналу, стрімкий розвиток людства призводять до появи нових сфер діяльності, які потребують підготовленого персоналу. Корпоративна культура як інструмент підвищення мотивації, – це засіб створення організації, яка самостійно розвивається. Метою цієї культури є поліпшення діяльності підприємства через покращення управління людськими ресурсами для забезпечення ефективності роботи працівників, розвиток у співробітників ставлення до підприємства як до свого дому та здатності в ділових стосунках спиратись на норми поведінки, вирішувати проблеми без непередбачуваних наслідків.

Позитивний вплив від підвищення мотивації на колектив через корпоративне навчання – це скорочення втрат та збільшення обсягів продажу і доходів. Корпоративне навчання неефективне, якщо воно проводиться не регулярно, а разовими подіями. Сучасне корпоративне навчання повинно бути реалізоване у вигляді системи, спрямованої на постійне забезпечення тактики стратегії та необхідним інтелектуальним ресурсом.

Для розвитку корпоративного навчання потрібно створити корпоративний університет. Необхідність його створення в компаніях обумовлена різними причинами. Наприклад, у процесі розвитку великої холдингової компанії, при наборі персоналу із зовнішнього ринку праці, виникає необхідність залучити новачків до корпоративної культури, дати їм певні професійні й психологічні знання й навички, які характерні саме для даного підприємства й відповідають його інтересам.

Для покращення КН потрібно застосовувати командні підходи – це допоможе швидко вирішувати стратегічно важливі завдання та виробити спільне бачення щодо цілей або мети організації. Навчання повинно бути неперервним, постійний розвиток допомагає адаптуватись до нових змін. За таких умов корпоративне навчання буде ефективнішим, що допоможе як і персоналу в підвищенні кваліфікації та мотивації, так і організації в виконанні поставлених завдань. Таким чином корпоративна культура впливає на мотивацію персоналу, а також на організацію взагалі.

Висновки. Таким чином, можемо підсумувати, що корпоративне навчання відіграє важливу роль в мотивації персоналу, адже це комплекс заходів, які допомагають персоналу в різних ситуаціях як і в ділових, так і особистих, що полегшує їм виконувати завдання та реалізує потенціал працівників і самої організації. Важливою перевагою такого навчання є можливість навчання цілих груп чи всього колективу, що дозволяє заощадити час в навчанні для досягнення необхідного прогресу.

УДК 658: 656.2

*Кучеренко В.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МОТ-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Дзуліт З.П.*

ЕКОЛОГООРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. Розглянуто підходи, висвітлені в вітчизняних та іноземних джерелах щодо трактування екологічно усвідомленого управління. Розгляну-

то системну концепцію екологоорієнтованого управління підприємствами залізничного транспорту.

Постановка проблеми. Все більше науковців у світі схиляються до екоцентричного підходу, який надає перевагу екологічним пріоритетам. Вкрай актуальною за умов сьогодення є необхідність переосмислення традиційного функціонування підприємств, системи управління виробничо-господарською діяльністю. На порядку денному стоїть питання про економічно вигідну взаємодію екологічної політики, екологічних дій та підприємницьких цілей. Мінливе ринкове середовище з точки зору екологічних проблем вимагає від підприємств змінювати свої пріоритети в системі екологоорієнтованого управління.

Основні матеріали дослідження. Екологічний менеджмент охоплює рівень підприємства і є засобом розв'язання екологічних проблем шляхом дотримання екологічних норм суб'єктами господарювання. Загалом, під економіко-екологічним управлінням розуміють тип управління, який скерований на формування та розвиток екологічного виробництва й екологічної культури. Цей вид управління слід розглядати як комплексне й розраховане на перспективу входження екологічної проблеми в господарську політику.

Предмет економіко-екологічного управління часто вже не пов'язаний з цілісною системою уявлень, а уточняється за допомогою опису окремих його характеристик. В літературі зустрічається дуже широкий перелік понять, пропонованих різними авторами та неоднозначність термінів, які трактують екологоорієнтованого управління як взаємозв'язок економіки та екології.

В іноземних літературних джерелах цей термін ідентифікують як екологічно усвідомлене управління підприємством, менеджмент навколишнього середовища, менеджмент охорони навколишнього середовища, екологічний менеджмент. В Україні є свої відповідники цього поняття. Зустрічаються такі терміни: управління довкіллям, управління природоохоронною діяльністю, управління охороною навколишнього природного середовища, управління природокористуванням, екологічний менеджмент та ін.

Водночас, деякі науковці визначають управління еколого-економічною системою теж як екологічний менеджмент. А. А. Садеков розмежовує поняття екологічного управління та екологічного менеджменту: «екологічне управління як діяльність державних органів і економічних суб'єктів, спрямовану переважно на додержання обов'язкових вимог природоохоронного законодавства, на розробку і реалізацію відповідних цілей, проектів і програм, а екологічний менеджмент як ініціативну і результативну діяльність економічних суб'єктів, спрямовану на досягнення власних екологічних цілей, проектів і програм, розроблених на основі принципів екоефективності і екосправедливості».

Екологічний менеджмент, за визначенням, наведеним у навчальному посібнику «Менеджмент на транспорті» колективом авторів за редакцією Н.Н. Громова та В.А. Персіанова, цей термін визначається як управління розвитком природи і суспільства, а також сучасного виробництва в умовах збереження сталої рівноваги екологічних систем, раціонального використання природних ресурсів і зменшення забруднення навколишнього природного середовища. Екологічний менеджмент – це сучасний інструмент екологічного регулювання, впровадження якого сприяє систематизації, оптимізації і підвищенню ефективності діяльності підприємств, спрямований на зниження впливу на навколишнє середовище і здоров'я населення, збалансоване споживання матеріалів та енергії з природних джерел. А екологічний менеджмент на підприємствах залізничного транспорту вирішує проблему мінімізації шкоди природним процесам поглинання, регенерації, регулювання та збереження екологічного безпечного рівня впливу на навколишнє середовище.

Об'єктами екологоорієнтованого управління виступають еколого-економічні системи, які розглядаються як взаємозв'язок двох підсистем: екологічної та економічної. До об'єктів підприємств залізничного транспорту вони розглядають таку систему як природно-виробничий комплекс, середовище, в якому здійснюється транспортна діяльність та джерело ресурсів, яке обмежує потенційно можливий обсяг виробництва на даному техніко-економічному рівні. Дослідження еколого-економічної системи необхідне для зіставлення та забезпечення збалансованості виробничих і природних процесів.

В своїй роботі Лук'яніхін «екологоорієнтоване управління» визначає як цілеспрямований вплив керівної системи підприємства на його зовнішні та внутрішні організаційні процеси за допомогою системи соціотехнічних методів з метою підвищення якості навколишнього середовища. При цьому екологічна політика підприємства розглядається у взаємозв'язку з концепцією суспільного соціоекологоекономічного збалансованого розвитку. З огляду на це, поряд із теоретико-економічними та екологічними положеннями слід узагальнювати також основи екологоорієнтованого управління.

Заслуговує на увагу бачення науковця Брижань, яка наголошує на необхідності інтегрування екологічного управління в систему загального управління підприємством. Це може бути реалізовано завдяки застосуванню екологічних цілей, що дасть можливість створити єдиний механізм обґрунтованого використання всіх ресурсів підприємства.

Економіко-екологічне управління передбачає діяльність підприємств залізничного транспорту, яка спрямована на дотримання обов'язкових вимог природоохоронного законодавства, а також на розробку й реалізацію відповідних цілей, проектів та програм.

Системна концепція екологоорієнтованого управління підприємствами залізничного транспорту, орієнтована на вирішення одночасно двох ключових питань – поліпшення економічного стану такого підприємства за одночасного підвищення ефективності його екологічної діяльності, що відповідає принципам концепції стійкого розвитку. Екологічна діяльність розглядається як функція, яка повинна відображатися в усіх процесах, що супроводжують господарський цикл: постачання, виробництво, фінансування, розвиток персоналу, інвестиції та інновації тощо.

менеджменту, який ґрунтується на положеннях екологоорієнтованого управління. Успішний розвиток підприємств залізничного транспорту забезпечується Вивчення теорії та практики з цього питання показало, що екологоорієнтоване управління часто пов'язують зі здійсненням функцій управління, спрямованих на виконання вимог природоохоронного законодавства.

Висновки. В сьогоденнішніх умовах дедалі більшого значення науковці приділяють стратегічному ухваленню раціональних управлінських рішень щодо пріоритезації сфери охорони довкілля, енергозбереження, безпеки умов праці, що в подальшому створює базис для екологічної безпеки в конкурентному середовищі. Обґрунтована система економіко-екологічних заходів сприятиме зменшенню екологічних ризиків, що дозволить підприємствам залізничного транспорту реалізувати свої перспективні цілі та завдання.

УДК 658.336

Мішина Т.І., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ПУіА-маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Девуліт З.П.

СИСТЕМА ВПЛИВУ ВНУТРІШНЬОГО МАРКЕТИНГУ ТА КОНСОЛІДАЦІЯ З ПЕРСОНАЛОМ

Анотація. Розглянуто передумови розвитку внутрішнього маркетингу в системі управління персоналом. Позначений взаємозв'язок продуктивності праці з лояльністю персоналу. Запропоновано напрями соціального розвитку ПАТ «Українська залізниця».

Постановка проблеми. У постіндустріальній економіці трудові ресурси є головною конкурентною перевагою кожного підприємства, від якості та ефективності використання якого залежать продуктивність праці, результати діяльності підприємства в цілому і, як наслідок, його конкурентоспроможність. Саме тому, сьогодні набуває актуальності проблема, пов'язана з тим, що в багатьох випадках працівники не відчують організацію «свою», не ототож-

нують свої інтереси з інтересами організації та, відповідно, працюють менш ефективно, докладаючи менші зусилля для досягнення результату. Зокрема, у підрозділах залізничного транспорту України не існує спеціальних програм управління лояльністю персоналу, проте всі методи та практики роботи з персоналом, спрямовані на мотивацію до якісного виконання функціональних обов'язків широко поширені.

Основні матеріали дослідження. Концепцію внутрішнього маркетингу необхідно розглядати з трьох сторін:

- 1) внутрішній маркетинг як упорядковані взаємовідносини між підприємством та робітниками;
- 2) внутрішній маркетинг як підприємницька філософія ринкового напрямку, що зосереджений всередині організації;
- 3) внутрішній маркетинг як впровадження нової стратегії організації (або коригування старої).

Ідея цього маркетингу – система зав'язків між організацією та співробітниками, що формуються на однакових принципах, як і відносини компанії з клієнтами. У цьому випадку традиційна основа маркетингу – орієнтація на клієнта і його потреби – доповнюється орієнтацією на співробітника як споживача «внутрішнього».

Виділяють 5 компонентів лояльності персоналу:

1. Належність – відчуття співробітником своєї значущості в компанії, коли його цінності та інтереси збігаються з цінностями й інтересами інших співробітників.
2. Індивідуальність – гордість тим, що працює в даній організації.
3. Довіра – відчуття, що компанія враховує його інтереси.
4. Емоційна винагорода. Співробітник повинен відчувати задоволення від роботи в компанії, вивчати нове і отримувати задоволення від того, що він робить.
5. Економічна взаємозалежність. Співробітник повинен розуміти, що отримує гідну заробітну плату за виконану ним роботу.

Інструментами підвищення лояльності персоналу виділяють:

1. Формування корпоративної культури компанії – фундаментальний інструмент.
2. Відкриті взаємини роботодавець – працівник в компанії або політика «відкритих дверей».
3. Гідна (справедлива) матеріальна винагорода за працю.
4. Задоволення потреб працівників у професійному та особистісному зростанні, розвитку.
5. Відчути команду.

6. Якісний соціальний пакет, закріплений в нормах колективного договору, завжди був одним з вирішальних факторів при виборі місця роботи для потенційного співробітника.

Інструментом діагностики та підготовки управлінських рішень з розвитку рівня лояльності персоналу може бути внутрішній маркетинг, розвиток якого стане передумовою впровадження на залізничному транспорті міжнародного стандарту з управління персоналом «Investors in People» («Інвестиції в людей»).

Висновки. Лише базуючись на зміні норм соціальної опори персоналу можна вирішити програму реформування. Таким чином, постійний нагляд щодо соціальної захищеності працівників залізничного транспорту, та рівня лояльності персоналу, дає можливість працівникам залізничного транспорту бути в безпеці. Інструментом діагностування соціально-економічного стану компанії повинен стати внутрішній маркетинг, як складова соціального аудиту.

Задля якісного формування внутрішнього маркетингу та соціальної відповідальності доцільним буде впровадження міжнародного стандарту з управління персоналом «Investors in People» («Інвестиції в людей») та розвиток інноваційних соціальних ініціатив. Також необхідним є створення міцної, організованої команди спеціалістів з розвитку систем сплати, мотивації і охорони праці компанії, які, спираючись на колективний договір, спроможні удосконалити чи створити програму підвищення лояльності персоналу та реалізувати її.

УДК 338.47.656

*Мединська А. О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-МО**
Науковий керівник: к.е.н., доцент Чичкан-Хліпівка Ю. М.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЬКОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано стан громадського транспорту в Україні, розглянуто основні причини кризових явищ та проблеми його функціонування.

Постановка проблеми. Останніми роками становище в транспортному комплексі країни значно погіршилося. Внаслідок спаду обсягів перевезень різко скоротилися прибутки транспортних підприємств, хронічною стала криза платежів, граничного рівня досягла спрацьованість основних виробничих фондів, що призводить до зростання потреб у реконструкції, ремонті та технологічному обслуговуванні.

Виклад основних матеріалів дослідження. Стабільна робота усіх видів транспорту є невід'ємною умовою нормального функціонування економіки України. Наповнення салонів автобусів загального користування досягло 6

осіб на квадратний метр, що майже вдвічі перевищує світовий рівень. Підвищення аварійності при зменшенні обсягів перевезень пояснюється різким зростанням чисельності перевізників, більшість яких не має досвіду організації перевезень, необхідної професійної підготовки щодо безпеки обслуговування, відповідної технічної бази.

За даними перевірок МВС і Мінтрансу у приватних перевізників більше 75 % автобусів експлуатуються несправними, порушуються режими праці і відпочинку водіїв, тривалість робочої зміни в 1,5–2 рази перевищує нормативну.

Міський електротранспорт працює більше ніж у 50 містах України. Протягом останніх років випуск трамвайних вагонів і тролейбусів на маршрути скоротився в середньому в 2 рази. На жаль, погіршилися регулярність руху та культура обслуговування пасажирів. Зменшилася приблизно на 25 % зайнятість транспортної мережі трамвайними вагонами та тролейбусами, що зумовило значну їх перевантаженість. Це сталося внаслідок скорочення парку рухомого складу та припинення його оновлення. За цей самий період містами України було закуплено понад 1000 трамвайних вагонів і тролейбусів, що становить менше 30 % від мінімальної потреби.

Однією з причин занепаду електротранспорту є відсутність коштів. Однак, це наслідок організаційно-правового становища, в якому перебувають підприємства міського електротранспорту. Мова йде про невідповідність системи управління та відомчої підпорядкованості підприємствам міського електротранспорту їх статусу, обмеженість прав підприємств та їх власників щодо встановлення тарифів на проїзд і скасування пільг, не забезпечених фінансуванням.

У Києві з 2009 р. розпочала свою роботу міська електричка. Цей проект був реалізований з метою організації рівномірного пасажиропотоку та зменшення навантаження на інші види транспорту, а також для забезпечення прямого зв'язку між правобережною та лівобережною частинами міста, але цей проект має низький пасажиропотік. На сьогодні погіршилася якість обслуговування пасажирів на цьому виді транспорту. Потяги міської електрички постійно порушують графік руху, інколи прибувають із затримкою до 1,5 години, внаслідок чого на платформах скупчуються люди та при посадці важко увійти в вагон.

Висновки. Головною причиною занепаду міського транспорту є збитковість та невизначення джерел фінансування рухомого складу, його оновлення. Щоб подолати цю кризову ситуацію потрібне втручання міської влади для створення необхідних умов пасажирських перевезень. До заходів які необхідно вжити належать: підвищення якості обслуговування, необхідно створити орган управління міським транспортом, покращити кадрову політику.

УДК 338.47

Мельник М.І., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МЗЕД
Науковий керівник: к.е.н., доцент Чичкан-Хліпова Ю.М.

УКРАЇНСЬКА ЗАЛІЗНИЧНА ШВИДКІСНА КОМПАНІЯ

Анотація. Залізниця дає можливість познайомитися з безліччю нових героїв, розкривати перед ними серце, слухати їх історії. Тема залізниці – тема невичерпна, невичерпніша навіть за політику. З моменту свого заснування і протягом 170 років металеві магістралі своєю неприливною роботою забезпечують постійну доставку товарів, перевезення пасажирів, а також стратегічні та воєнні задачі. Залізниця менше всього піддається впливу погоди та клімату.

Основні матеріали дослідження. Підприємство «Українська залізнична швидкісна компанія» є відокремленим підрозділом акціонерного товариства «Укрзалізниця» і створена відповідно до законодавства та статуту ПАТ «Укрзалізниця», не має статусу юридичної особи. Середня населеність пасажирів 97%.

Залізниця дає нам можливість зануритися в життя країни, побачити його зблизька та зсередини, відчути його ритм та розрізнити його колоритність.

Але сьогодні можна зробити такий висновок, що Україна залишилася майже без залізниці. Навіть незважаючи на зміну керівництва, стан «Української залізничної швидкісної компанії» продовжує погіршуватися. Ці обставини тягнуть до дна всю залізнично-дорожню сферу, включаючи приватних перевізників. В цілому можна зробити висновок, що 90% локомотивів не придатні до користування (зношені).

Підприємство «Українська залізнична швидкісна компанія» набагато відстає від розвитку залізничної інфраструктури від таких країн як Росія, Казахстан, Білорусія. В цих країнах за останні роки були прийняті серйозні заходи щодо оновлення стану залізниці.

Перспективи роботи та оновлення парку «Української залізничної швидкісної компанії» залишаються туманними. Більша кількість вагонів (70%) даної компанії підлягають негайному виведенню з експлуатації (списання). Це було б зроблено, якби постійно не продовжувався термін експлуатації. Також «Українська залізнична швидкісна компанія» має статистику збільшення надзвичайних випадків – загорання рухомого складу у робочому стані (35 випадків на рік).

Чи існує вихід щодо поліпшення даної ситуації? План «спасіння» «Української залізничної швидкісної компанії» зазначений в проекті розвитку ПАТ

«Укрзалізниці» (так як є його невід'ємною частиною) до 2021 р. Крім ремонту залізниць та заміни локомотивів і вагонів, також передбачається поліпшення продуктивності праці. На сьогодні цей показник майже на 40% нижчий, ніж в країнах Європи. Але також слід приділити увагу, що й заробітна плата у персоналу значно нижча.

Інфраструктура та рухомий склад виступають головними активами «Української залізничної швидкісної компанії». Саме вони перейшли у фазу «старіння» і дуже близькі до стану «непридатності». Але те, наскільки все ж таки вони здатні задовольнити потреби України у перевезеннях продемонструє 2018 р.

Висновки. Попит на залізничні послуги та перевезення постійно росте, адже вважається одним із безпечних транспортних засобів.

Як рекомендацію щодо підвищення попиту на «Українську залізничну швидкісну компанію», можна запропонувати розширити інфраструктуру залізничних сполучень. Одним з напрямків може виступити сполучення з аеропортами у великих містах (наприклад, сполучення з аеропортом Бориспіль). Також необхідно звернути увагу на склад персоналу. Формування нової команди та реформування плану роботи та розвитку, допоможе перебороти корупцію, яка за даними експертів перевищує 15 млрд. доларів США на рік.

УДК 658.5.011

Москалюк С.О., ДУІТ, факультет Управління і технологій, гр. І-ПУіА-маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Двудіт З.П.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ В СИСТЕМІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Анотація. Обґрунтовано та визначено ідею про виникнення некомерційного маркетингу. Розглянуто питання посилення позицій маркетингових структур у системі залізничного транспорту. Запропоновано модель впливу репутації установ на рівень економічної безпеки.

Постановка проблеми. Однією з найактуальніших та важливих проблем перед будь-яким суспільством, а в особливості перед тим, що змінюється, є технологія, методологія та практика соціальних змін, що відбуваються у ньому.

Модерне суспільство передбачає широкий простір для людської діяльності. Тому основою діяльності є обмінні процеси у комерційному і некомерційному секторах економіки. Соціальна діяльність, тобто, некомерційна діяльність організацій та підприємств займає в економіці значний сектор. У неко-

мерційному маркетингу цей процес має складніший вигляд та структуру, ніж в комерційному, що зумовлено природою його соціально-економічного походження.

Основні матеріали досліджень. Наукова література повниться досить взаємосуперечними фактами та визначеннями того, що потрібно розуміти під соціальним маркетингом.

Соціально-економічне походження соціального маркетингу сформувалося, виходячи з маркетингу послуг, оскільки діяльність некомерційних організацій більшою мірою орієнтована на надання послуг. Різниця в тому, що в більшості стратегія орієнтована не окремим членам суспільства, а безпосередньо суспільству загалом.

Соціальний маркетинг за визначеннями дуже близький (якщо не тотожний) до некомерційного маркетингу. Це впливає з того, що він пов'язаний з такими сферами, як політика, релігія, мистецтво, освіта, культура, охорона здоров'я тощо. Отже, некомерційний маркетинг несе в собі соціальну складову. А некомерційні організації фактично виконують функцію реалізаторів соціальних ідей і програм.

Некомерційний маркетинг – є діяльністю, спрямованою на підтримку створення, або зміну позицій і відношення існуючих та потенційних споживачів до певних організацій і їх професійної діяльності. До суб'єктів некомерційного маркетингу, або до некомерційних організацій належать: різні громадські організації, підприємства системи охорони здоров'я, освіти, науки і культури, фонди, релігійні організації, установи державного, регіонального і муніципального управління, служби, що забезпечують правопорядок тощо.

Однак до системи суб'єктів некомерційного маркетингу також можна віднести підприємства, що переслідують неекономічні цілі, але займаються комерційною діяльністю.

Некомерційна організація – неприбуткова організація, що не ставить основною метою своєї діяльності отримання прибутку. Некомерційні організації мають право займатися підприємницькою діяльністю тільки в межах, необхідних для виконання їх статутних цілей".

До некомерційних організацій належать різні інституційні установи, які мають суспільну значущість і корисність.

Найбільш вдалим визначенням некомерційної організації автор підручника «Менеджмент: стратегія і тактика» П. Дойль вважає визначення К. Блуа: «До некомерційних організацій належать компанії, що переслідують неекономічні цілі. Проте для їх досягнення вони можуть займатися комерційною діяльністю».

Таким чином, некомерційні організації виконують функцію генераторів та реалізаторів соціальних ідей і програм, отже, основним завданням державних, регіональних і муніципальних структур є створення сприятливої гро-

мадської думки, формування позитивного образу, пропаганда суспільної значущості і корисності їх діяльності.

Сутність цілей некомерційних і комерційних організацій і підприємств зумовлюють місце некомерційного маркетингу у складі інструментів репутаційного менеджменту як ланки між процесами обміну, суспільством і необхідністю отримання соціального ефекту, який є в цій сфері пріоритетним.

С.Н. Андреев зазначає, що «під цими, по суті, різними поняттями криються уявлення авторів про маркетингову діяльність окремих видів суб'єктів некомерційної сфери, рідше – ідеологія створення, просування і реалізації конкурентоспроможних некомерційних продуктів».

Висновки. Можна зробити висновок, що керівництву в галузі залізничного транспорту варто взяти до уваги корпоративну соціальну культуру та прийняти оптимальне управлінське рішення, що стосується спочатку організації та в подальшому удосконалення роботи маркетингової сфери. Перш за все, її головними завданнями та функціями будуть створення попиту на пасажирські перевезення та вантажні, завдяки якості надання послуг. Не менш важливим питанням, яке потребує вирішення, є питання ефективного соціального маркетингу, що буде мати вектор, спрямований на стейкхолдерів, до яких безпосередньо належать споживачі. Завдяки соціальній відповідальності буде рости репутаційний менеджмент і, відповідно, попит на транспортні послуги.

УДК 659.118:005.346

*Нагорнюк Д.М., ДУІТ, студентка групи 4-МО**

Науковий керівник: к.е.н., доцент Чичкан-Хліпова Ю.М.

НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОСУВАННЯ БІЗНЕСУ В СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ НА ПРИКЛАДІ INSTAGRAM

Анотація. Визначено доцільність і можливості використання мобільного додатку «Instagram» українськими компаніями для просування їх бренду та підвищення лояльності цільової аудиторії.

Постановка проблеми. В епоху цифрових медіа та стрімкого розвитку технологій традиційні схеми заробітку поступово витісняються сучаснішими – такими, наприклад, як Instagram. Соціальний медіа маркетинг або маркетинг соціальних мереж (SMM) є порівняно новою сферою діяльності незалежно від масштабу та специфіки їх діяльності. Унікальність соціальних медіа полягає в тому, що вони дають можливість підприємству взаємодіяти безпосередньо зі споживачами, без нав'язливої дії традиційних маркетингових технологій для сучасних підприємств, яку вони активно опановують.

Основні матеріали дослідження. Унікальність соціальних медіа полягає в тому, що вони дають можливість підприємству взаємодіяти безпосередньо зі споживачами без нав'язливої дії традиційних маркетингових технологій.

Наприклад, якщо компанія створює сторінку свого продукту (послуги) в соціальних мережах, користувачі можуть залишати там свої коментарі, рекомендації, огляди, задавати питання та взаємодіяти один з одним, щоб обговорити компанію, бренд, продукт чи послугу. Будь-який споживацький відгук і коментар (позитивний чи негативний), залишений одним користувачем, може бути каталізатором для іншого користувача і, як наслідок, спонукати до вибору (відмови) тієї чи іншої компанії, бренду, товару, послуги.

У проєкті під назвою Instagram зараз стадія бурхливого зростання. На відміну від інших соціальних мереж, Instagram повністю фото- і відеоорієнтована мережа, тому користувачі можуть розміщувати виключно фотографії та короткі відео, додаючи до них опис та теги, за якими опублікований матеріал можуть знаходити користувачі з будь-якої точки світу.

Згідно з опублікованим дослідженням маркетингової агенції Razorfish, користувачі соціальних мереж не лише не бояться реклами та присутності компаній у даних каналах соціальних медіа, а навіть навпаки. Вони придбавають продукти, виходячи з реклами та рекомендацій, знайдених у соціальних мережах. Майже 76% опитаних зазначили, що не заперечують проти реклами на соціальних сайтах, які вони відвідують. 49% опитаних зазначили, що здійснювали покупки, виходячи з рекомендацій, знайдених на соціальному сайті, у той час як 40% придбавали товар, виходячи з побаченої там реклами. Експерти Razorfish впевнені, що люди шукають інформацію і компаніям необхідно її надати.

Чому бізнесу потрібний Instagram? Відповісти на це питання можна за допомогою статистики. За даними Pew Research Center, 17% від загальної кількості користувачів соціальних мереж старше 18 років щодня перевіряють акаунт в Instagram. Ядро аудиторії цієї соціальної мережі представляють молоді люди у віці від 18 до 29 років. Йдеться про покоління мілленіалів, які часто приймають рішення про покупку під впливом соціальних платформ. У гендерному розрізі в Instagram домінують жінки. А згідно з статистикою від Digital Native українські користувачі витрачають на 15% більше часу в Instagram і на 23% активніше, ніж в середньому в світі. Один український користувач заходить в мережу 15 разів на день.

Компанії можуть вибрати різні способи просування своєї сторінки в Instagram або поєднувати їх: контент і діалог з аудиторією, гео-відмітки, масфолловінг і масслайкінг, визначення найкращого часу для постінгу, гейміфікація (конкурси, марафони, sfs, флешмоби), робота з топовими блогерами, взаємопіар, відгуки зі згадками, реклама чи кросспостінг. Дуже важливо приділяти значну увагу сторінці бренду (опису і контенту). Бізнес сторінка в

Instagram має виглядати престижно, максимально використовуючи такі алгоритми, як: фото, відео, Instagram Stories, трансляції та хештеги.

Якщо компанія вирішила отримувати клієнтів за допомогою цієї соціальної мережі, їй треба підготуватися заздалегідь.

Наведемо нижче перелік основних дій для підприємства перед початком активного просування бренду, продукції, компанії в Instagram.

- Вивчити конкурентів.
- Поміркувати, що може відрізняти ваш продукт від конкурентів
- Визначити аудиторію – що їй цікаво, хто ці люди, який контент вони читають і в який час виходять в мережу.
- Скласти редакційний план – про що буде писатися, в якій черговості повинен йти контент.
- Визначити свій стиль – стиль візуального контенту і подачі текстів. Це також залежить від аудиторії і від того, що буде успішним у конкурентів.
- Визначити, чи буде додатково рекламувати акаунт.

Висновки. Здійснення ефективного SMM є важливим фактором успішного просування бренду, товару чи компанії на ринку, що спрямоване на залучення все більшої кількості прихильників, розширення цільової аудиторії, розроблення, покращення та захист репутації компанії через формування лояльності споживачів до бренду. Здійснення такої маркетингової діяльності дозволять прогресивно налаштованим компаніям успішно просувати свій товар на вітчизняному та зарубіжному ринках за рахунок компетентного використання ресурсів соціальних медіа, таких, як інформація про побажання споживачів, рекомендації та вподобання, конкурентів та партнерів, під час розроблення, виробництва та реалізації нового товару чи бренду. Саме тому Instagram – одна з найкращих соціальних платформ для компанії. Проте для того, щоб успішно використовувати потенціал Instagram для свого бізнесу, у компанії повинен бути план.

УДК 331.21

*Нестеренко А.В. , ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-МН
Науковий керівник: ст. викладач Лучникова Т. П.*

ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ТА ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ УКРАЇНИ

Анотація. Проведено дослідження діючої на підприємствах залізничного транспорту України системи мотивації та оплати праці, виявлено її основні

проблеми та недоліки. За результатами дослідження надано пропозиції щодо удосконалення системи винагород, як методу мотивації.

Постановка проблеми. Залізничний транспорт України – одна із найбільш соціально-орієнтованих галузей в державі, колектив якої налічує більш ніж 300 тис. працівників. Ефективна робота підприємств залізничного транспорту залежить від продуктивної праці численного колективу залізничників. Тож питання дослідження системи мотивації праці на залізничному транспорті України є актуальним.

Основні матеріали дослідження. Однією з основних проблем ПАТ «Укрзалізниця» на даний момент є – система мотивації та оплати праці. На сьогоднішній день мотивації персоналу приділяється значна увага, тому що саме працівники визначають успішність і темп розвитку підприємства, будучи рушійною силою бізнесу. Тому для того, щоб їх робота в організації була посправжньому ефективною, потрібно постійно стежити за рівнем мотивації та регулярно міняти методи стимулювання.

Мотивація – це процес спонукання себе й інших до діяльності, яка спрямована на досягнення особистих і організаційних цілей. Мотивація – це готовність людей докласти максимальних зусиль з метою досягнення організаційних цілей, що зумовлена здатністю цих зусиль задовольняти певну індивідуальну потребу. Із таким тлумаченням пов'язано запровадження трьох ключових понять: зусилля, організаційні цілі та індивідуальна потреба.

Стандартні премії і надбавки сьогодні не завжди є достатніми для стимулювання необхідного рівня мотивації, тому працедавцям слід упроваджувати прогресивні та інноваційні засоби заохочення.

Важливу увагу слід звернути увагу саме на методи мотивації. Методи мотивації працюючих – це частина організаційної культури. Основне призначення методів – забезпечення максимального залучення працюючих, що володіють знаннями щодо вирішення загальних задач організації. В теорії виділяють такі головні методи мотивації:

Примушення – засновано на почутті страху підпасти покаранню, наприклад, у вигляді звільнення, переводу на нижче оплачувану роботу, штраф та ін.

Винагородження – засновано на системі економічного (заробітна плата, премії, участь у прибутках тощо) та неекономічного (нагорода, подяка тощо) стимулювання високопродуктивної праці.

Солідарність – розвиток у працівників власних цінностей і цілей, які близькі до цінностей і цілей організації, що досягається шляхом переконання, виховання, навчання і створення сприятливого організаційного клімату в організації.

Неефективні методи мотивації призводять до відтоку кадрів, зокрема серед молоді і представників виробничих професій (слюсар з ремонту рухомого

Менеджмент та адміністрування залізничного транспорту

складу, монтер колії тощо), більшість надовго не затримується, оскільки заробітна плата не завжди відповідає складності та умовам праці. Саме через слабку мотивацію і не надання відповідної зарплатні, дане підприємство не може втримати молодь та кваліфікованих кадрів на робочих місцях.

До основних напрямів мотивації персоналу залізничного транспорту належать:

1. Зростання заробітної плати залізничників.
2. Впровадження відповідного механізму, що забезпечує отримання працівниками винагороди залежно від результатів їх праці, їх внеску у підвищення прибутковості підприємства.
3. Впровадження системи преміювання у межах трудових колективів;
4. Стимулювання зацікавленості працівників у підвищенні ефективності виробництва;
5. Забезпечення відповідності заробітної плати кваліфікації працівників.
6. Розвиток системи соціальних гарантій працівникам і пенсіонерам галузі залізничного транспорту;
7. Удосконалення системи підвищення кваліфікації кадрів, розробка та реалізація програми, що спрямована на профорієнтацію, підготовка та залучення у галузь. молодих фахівців.

На нашу думку, спочатку потрібно звернути увагу на оплату праці, спираючись на деякі складові: знання, вміння та навички працівників, а вже потім створити систему мотивації персоналу залізничного транспорту, що має бути розроблена для впровадження найближчим часом та стати актуальною у процесі реформування галузі.

В табл. 1 подано інформацію щодо динаміки середньої заробітної плати на залізничному транспорті в порівнянні з підприємствами інших галузей.

Таблиця 1

Динаміка середньої заробітної плати на залізничному транспорті та підприємствах інших галузей

Роки	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Середня з/п на залізничному транспорті, грн	2276,2	2627,6	3093,2	3644,2	3802,1	4065,5	3952,7	5245,0	6804,7
Середня з/п підприємств інших галузей по Україні, грн	1780,0	2058,0	2454,0	2880,0	3143,0	3328,0	3788,0	4746,0	6494,0

Як видно з табл.1 середня заробітна плата, яку отримують працівники підприємств залізничного транспорту є дещо вищою в порівнянні з середньою по підприємствах інших галузей. Проте залишалося відкритим питання за-

старіості самої системи оплати праці, зокрема система оплати праці, особливо для робітничих професій і адмінперсоналу вже давно не відповідала реаліям часу. У зв'язку з цим правління ПАТ «Укрзалізниця» схвалило нову систему оплати праці залізничникам, яка вже почала діяти з початку 2018 р. Наразі очікується зростання заробітних плат у середньому від 17 до 30 процентів. Загалом, з 1 грудня 2017 підвищення заробітної плати буде стосуватись майже 50 % робітників ПАТ «Укрзалізниця». У першу чергу змінюється система оплати праці для робітників основних професій, локомотивних бригад, машиністів-інструкторів локомотивних бригад. Слід відмітити, що нова система оплати праці є набагато простішою на відміну від старої. Так замість більш ніж 18 таблиць, котрі застосовувались раніше, тепер будуть використовуватись лише 4 основні таблиці з тарифними ставками.

Висновки. З проведеного аналізу ми дійшли висновку, що в мотивації не існує єдиного унікального підходу – потрібно шукати індивідуальний підхід до кожного, адже запорукою ефективної системи мотивації праці є правильні мотиваційні заходи.

УДК 331.108.242

Школьник А.М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ПУА
Науковий керівник: к.е.н., доцент Костюченко Л.В.

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОСТІ КАДРІВ У РАЙОННИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. У сучасних нестабільних умовах в Україні доцільно звертати увагу не тільки на фінансове заохочення працівників та швидке надання послуг, а й на їхні умови праці. Майже всі працівники медичних закладів перебувають у складних умовах праці, адже зараз більшість уваги на підприємстві приділяється саме матеріальному заохоченню, яке виступає основним мотиватором для працівників, а потрібно звертати увагу і на психологічну атмосферу. Незалежно від виду діяльності, медичний заклад чи нафтопереробний завод психологічний стан працівників відіграє надважливу роль, оскільки саме від лікарів, медсестер, завідуючих чи навіть звичайної прибиральниці залежить якість надання послуг.

В умовах нестабільного економічного, політичного, соціального стану в країні питання зниження рівня професійності кадрів гостро стосується не лише медичних установ, але й інших підприємств. Підґрунтям цієї проблеми в сфері медицини слугує низка факторів, до головних з яких належить недостатнє фінансування персоналу та його понаднормове навантаження.

Об'єктом дослідження обрано Комунальне некомерційне підприємство «Центр первинної медико-санітарної допомоги №1 Дніпровського району міста Києва» (далі – поліклініка). Предмет дослідження: причини та наслідки зниження професійності кадрів.

Дане підприємство є державною власністю та функціонує у сфері охорони здоров'я, тому на керівництво покладається величезне завдання недопустимості помилок. Проте існує низка проблем, що заважають наданню якісних послуг, зокрема, це надможливе навантаження персоналу роботою, що спричинене високою плинністю кадрів. Це в свою чергу призводить до недостатньої чисельності кваліфікованих працівників, яких потребує медична установа, опираючись на стандарти якості. У процесі дослідження, ми провели анонімне опитування серед працівників підприємства – об'єкта дослідження, стосовно головних причин зниження професійності кадрів та їх ставлення до підприємства. Серед респондентів були як лікарі зі стажем роботи більше 20 років, медсестри та консультанти, так і представники апарату управління підприємством: бухгалтерії, фінансистів, економістів та працівників наближених до директора підприємства. Результати опитування наведені в таблиці 1

Таблиця 1

Результати опитування працівників

№ з/п	Питання	Так (%)	Ні (%)	Утримались від відповіді (%)
1	2	3	4	5
1	Чи отримуєте Ви моральне задоволення від робочого процесу?	10	30	-
2	На вашу думку, чи керівництво підприємства дослухається до пропозицій, які стосуються удосконалення процесу надання послуг?	25	13	2
3	Чи приділяєте Ви достатньо уваги скаргам по стану здоров'я відвідувачів?	27	10	3
4	Чи трапляється Вам виконувати роботу у поза робочий час?	22	15	3
5	Чи ефективні дії з підвищення кваліфікації, які пропонує держава?	35	5	0
6	Як Ви вважаєте: чи ефективно керівництво підприємства розподіляє фінансові ресурси для покращення робочого процесу на підприємстві?	34	2	4
7	Чи хотіли б Ви, щоб були влаштовані колективні дозвілля у поза робочий час?	31	8	1

Після обробки результатів анкетування (опитування) прийшли до висновку, що серед опитуваних працівників на запитання «Чи отримуєте Ви моральне задоволення від робочого процесу», більшість осіб дали негативну від-

повідь. Приблизно ця ж кількість працівників аналогічну відповідь обрала на питаннях: «Чи приділяєте Ви достатньо уваги скаргам по стану здоров'я відвідувачів?», «Як Ви вважаєте: чи ефективно керівництво підприємства розподіляє фінансові ресурси для покращення робочого процесу на підприємстві?».

До основних причин, які слугують зниженню кадрів у закладах виділяють:

- людський фактор, коли лікар занадто чутливо сприймає проблеми свого пацієнта;
- недостатня професійна підготовка, яка вказує на те, що виконуючи роботу без необхідної підготовки, найменша помилка буде дорого коштувати;
- негативний клімат всередині підприємства між керівником та підлеглими;
- надмірна завантаженість;
- недостатня мотивація працівників;
- рутинна робота без можливості саморозвитку;

Саме ці фактори сприяють зниженню професійності кадрів на підприємстві та заслуговують першочергової уваги для його попередження.

Не можна залишити без уваги таку причину, як деформація людської природи. Якості людей, які проявляються у їх самовираженні, в суспільстві значно відрізняються від поведінки пересічних українців. Прикладом цього слугують комунікації під час здійснення робочих процесів, звички, навички, психічний стан людей та інше. Професійна деформація впливає на працівників, змінюючи їх психічні властивості. Так, для роботи медичного працівника є звичним явищем порушення нормального ритму життя, невідкладні ситуації, які можуть «вихопити» людину, незалежно від пори року та часу. З іншого боку, той момент, коли працівник не є задоволений тим, що він виконує або невпевненість у собі, дискомфорт, постійна напруженість – перші сигнали для появи деформації.

Дослідження свідчать, що у разі, коли при наданні послуг замість 4 лікарів, обслуговують людей тільки 2, то змінені психічні властивості можуть перетворитися у постійний поведінковий стан: дратівливість, злість, підвищення конфліктності у колективі та особистому житті.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що існує низка причин для зниження рівня професійності кадрів. До них належать як психологічні, так і матеріальні фактори. Проведений аналіз, у вигляді опитування персоналу, дає можливість сформулювати пропозиції керівництву поліклініки: організовувати колективне дозвілля працівників, збільшувати перерву у робочому процесі, що не лише згуртує їх для подальшої співпраці, а й допоможе уникнути стресових станів та «вигорання працівників». Також доцільно звертати увагу не тільки на масштаби надання послуг та економію державних коштів, а й на людські якості працівників, які перебувають у перенавантажених умовах праці.

УДК 656.025.6

Янко Я.Ю., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МЗЕД
Науковий керівник: д.е.н., професор Бакаєв Л.О.

УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ

Анотація. *Актуальність даної роботи полягає у вивченні методів удосконалення розвитку міжнародних перевезень залізничним транспортом. Наукова робота знайомить з етапами розвитку транспорту, утворення системи управління логістичних систем, модернізування залізничних ліній та реформування рухомого складу. Особливу увагу приділяємо основним виробничим фондам, їх функціонуванню та відповідності європейським та світовим стандартам перевезень.*

Постановка проблеми. Для організації ефективних міжнародних вантажних, пасажирських перевезень та транзитних маршрутів необхідно чітко та об'єктивно враховувати вплив багатьох факторів. Особливої уваги вимагає рухомий склад, його модернізація, удосконалення системи управління залізничним транспортом та управління міжнародними перевезеннями. Нестача рухомого складу призводить до зниження виробництва і веде до зриву контрактів та недоотримання валютного виторгу. На сьогоднішній день зупинено рух понад 10 тисяч напіввагонів, що є проблемою тривалого простою вагонів. Проблема близька до транспортного колапсу і загрожує економічній безпеці держави в цілому.

Основні матеріали дослідження. Залізниця – це важливий структурний підрозділ транспорту, що забезпечує доставки вантажів по всій Україні та за кордон. Ефективністю удосконалення залізничних міжнародних перевезень займалися такі вчені Л.В. Дикань, В.М. Гайворонський, Д.С. Миколаїв, О.Н. Садиков, К.М. Шмиттгофф, В.Н. Назаренко, Д.С. Миколаєва, С.В. Саркисов, В.М. Язіков.

На теперішній час існує три види міжнародних перевезень: вантажні, пасажирські та транзитні. Міжнародні перевезення, є важливою частиною управління ПАТ «Укрзалізниця». Воно здійснює управління перевезеннями вантажів та пасажирів великих масштабів на значні відстані. Залізничний транспорт має відповідне місце у забезпеченні надходжень, від експорту – від 11% до 16% від обсягу транспортних послуг, від імпорту – від 43% до 47%. Зрозуміло, що виникнення таких проблем у діяльності залізничного транспорту зумовлена негативними факторами, зокрема, прогресуючим старінням основних фондів, а також рухомого складу.

Аналізуючи ситуацію із кінця серпня 2016 р. загальний обсяг зниження міжнародних перевезень вантажів становить 10%. Повільно вдосконалюють транспортні та логістичні технології, в тому числі недостатнє впровадження економічних механізмів управління вантажними перевезеннями. Із загальної кількості перевезених вантажів у транзитному сполученні за 2017 р. основну частку складають перевезення автозапчастин – 3434 ДФЕ (42,9%), що на 1% більше ніж за аналогічний період 2016 р. Зменшились обсяги перевезень контейнерів із Російської Федерації, які склали 91% до обсягів перевезень за 2016 р.

Уряд України тісно співпрацює з керівництвом інших європейських країн з метою створення якісної міжнародної мережі для виконання вантажних перевезень залізничним транспортом. Але на сьогодні ступінь використання транспортної інфраструктури України ще досить низький.

Ситуація, що склалася з парком пасажирських вагонів в останні роки, є критичною. Саме тому виникла необхідність у новому теоретико-методичному підході щодо визначення раціональної кількості пасажирських вагонів. Однією з ключових тенденцій у зовнішній торгівлі України в останні роки стало падіння частки російського напрямку в українському експорті, що між іншим викликано введенням низки обмежень на російському ринку.

На заваді удосконалення розвитку міжнародних перевезень стоїть дуже великий знос рухомого складу та основних виробничих фондів, недосконале управління організаційною системою та структурою галуззі. Відсутність інвестування для оновлення рухомого складу та збільшення перевезень в міжнародному сполученні.

Удосконалення управління міжнародними перевезеннями, визначення етапів формування державної політики буде забезпечувати розвиток галузі міжнародних перевезень залізничного транспорту, її ефективне та стабільне функціонування.

Для удосконалення розвитку міжнародних перевезень потрібно модернізувати залізничні лінії за міжнародними залізничними напрямками, а також зменшити собівартість та підвищити рентабельність перевезення, строк доставки вантажів; створити кращу систему управління міжнародними логістичними системами.; створити сприятливі умови для збереження товару при міжнародних перевезень; зменшити вплив навколишнього середовища на вантаж, який перевозиться між країнами; збільшити закупівлю пасажирського рухомого складу, провести реконструкцію рухомого складу. Тому рекомендовано розробити стратегію розвитку міжнародних залізничних перевезень, щоб задовольнити потреби залізниць інших країн, підвищити якість обслуговування та перевезення як пасажирів, так і вантажів. Створити умови для підприємств

залізничного транспорту, що буде відповідати європейським стандартам та максимально використовувати транзитний потенціал нашої країни.

Для удосконалення розвитку міжнародних перевезень потрібно вжити такі заходи:

- 1) підвищити конкурентоспроможність на ринку вантажних перевезень;
- 2) розширити бізнес в нерегульованих сегментах разом з ефективним наданням послуг у природно-монопольному сегменті;
- 3) вибудовувати довготермінові відносини з ключовими партнерами на транспортному ринку;
- 4) розвинути логістичні можливості для задоволення потреб клієнтів у комплексних послугах, зокрема у глобальних транспортних ланцюжках;
- 5) розвинути нові продукти та послуги у сфері залізничних перевезень;
- 6) збільшити перевезення транзитних вантажів на 20% до 2025 р. відповідно до стратегії оновлення рухомого складу;
- 7) забезпечити стале зростання грошового потоку, необхідного для розвитку перевізного та логістичного бізнесу та інфраструктури.

Для виконання визначених завдань треба створити в рамках ПАТ «Укрзалізниця» виробничо-технологічну вертикаль, що інтегруватиме бізнес-блок комерційних і транспортно-логістичних підрозділів, операторів рухомого складу, а також у майбутньому – філії з експлуатації магістральних вантажних локомотивів з подальшою побудовою на її базі бізнес-моделі міжнародної вантажної логістично-перевізної компанії.

За останні роки конкуренція залізничного транспорту з іншими видами транспорту посилилася. Проте переваги залізничного транспорту для вантажних перевезень очевидні: розгалужена мережа залізниць, універсальність для перевезення усіх видів вантажів, сильний технічний потенціал залізниць, порівняно низька вартість перевезення, надійність і безпека. Разом з тим, постійним та основним конкурентом залізничного транспорту є автомобільний. Його основні переваги – маневреність, можливість доставки вантажу «від дверей до дверей», а також висока швидкість доставки.

Висновки. Сформовано шляхи удосконалення транзитних перевезень вантажів та пасажирів, завдяки реалізації яких можливо вийти на європейські та світові стандарти залізничних перевезень, за рахунок цього збільшиться і якість обслуговування, і надходження в залізницю для удосконалення рухомого складу та основних виробничих фондів.

УДК 658.3.07

*Обертас І.Т., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ПУіА-маг.
Науковий керівник: к.т.н., доцент Василик О.І.*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У даній роботі розглянуті актуальні проблеми управління кадровим потенціалом виробничого підрозділу локомотивне депо Київ-Пасажирський регіональної філії «Південно-Західна залізниця» публічного акціонерного товариства «Українська залізниця». Визначена динаміка щодо чисельності персоналу та заробітної плати штатних працівників різних професійно-кваліфікаційних рівнів по локомотивному депо Київ-Пасажирський за період з 2013 по 2017 рр. Запропоновані шляхи вдосконалення управління кадровим потенціалом підприємства та заходи по їх реалізації.

Постановка проблеми. В сучасних умовах ведення бізнесу все більше керівників погоджуються з тим, що серед факторів, які впливають на довгостроковий успіх діяльності організації, перше місце посідає людський фактор. Саме висококваліфікований, правильно організований і мотивований персонал визначає ефективність діяльності підприємства, тому управління розвитком персоналу має велике значення в досягненні головної мети будь-якого підприємства. Керівництво повинно не тільки приділяти увагу правильному добору кадрів, але й займатися їх навчанням, стимулювати саморозвиток, забезпечувати умови для ефективного розвитку своїх працівників.

Проблему розвитку персоналу, оптимального використання трудового потенціалу, як важливого фактора конкурентоспроможності підприємства, не завжди вдається вирішити у системі загального управління вітчизняними підприємствами. У сучасному підприємництві недостатньо впроваджуються ефективні напрями розвитку персоналу (навчання і підвищення кваліфікації, планування кар'єри, формування резерву працівників) під час здійснення виробничої, інноваційної діяльності підприємств та управління персоналом. Недостатнє врахування окремих аспектів розвитку персоналу пояснюється не тільки відсутністю коштів підприємств, але й нерозумінням управліннями важливості цієї проблеми.

Проблемам управління кадровим потенціалом підприємства присвячено багато наукових праць та публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, а саме: М. Білинської, Н. Гончарука, М. Канавець, В. Князева, Ю. Ковбасюка, В. Мамонової,

В. Мартиненка, В. Олуйка, Т. Пахомової, Н. Протасової та ін.

Основні матеріали дослідження. Одним із основних чинників підвищення ефективності діяльності підприємства є формування та активне функціонування системи безперервного професійного розвитку кадрів. Під кадрами підприємства розуміють сукупність штатних працівників різних професійно-кваліфікаційних рівнів та характеристик трудового потенціалу, які формуються в результаті матеріальних і духовних вкладень (здоров'я, інтелект, творчі здібності, освіта, професіоналізм, моральність, активність, організованість тощо).

Ринкові умови господарювання в Україні обумовлюють необхідність вдосконалення процесу формування трудового потенціалу та управління персоналом підприємства.

Виробничий підрозділ локомотивне депо Київ-Пасажирський регіональної філії «Південно-Західна залізниця» публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» створений у 1868 р. в складі залізничних майстерень (нині завод КЕВРЗ). Основним напрямом діяльності підрозділу є забезпечення ремонту та експлуатації магістральних електровозів, які задіяні як тягова сила для перевезення пасажирів у вагонах на дальніх та місцевих сполученнях у пасажирському русі. З 1967 р. пасажирські перевезення виконуються електровозами змінного струму серії ЧС-4, а з 1985 р. і серії ЧС-8. Виконання ремонту локомотивів здійснюється комплексними бригадами спеціалізованих дільниць із застосуванням багато-агрегатного методу. З 1977 р. в депо розроблена і діє система управління якістю праці із застосуванням коефіцієнта трудової участі та коефіцієнта якості праці.

В локомотивному депо Київ-Пасажирський структура та штатна чисельність розроблена та затверджена уповноваженим органом управління відповідно до галузевих нормативів. Динаміку чисельності персоналу та заробітної плати за останні п'ять років наведено у табл. 1.

Менеджмент та адміністрування залізничного транспорту

Таблиця 1.

**Динаміка чисельності персоналу та заробітної плати
по локомотивному депо Київ-Пасажирський за 2013-2017 рр.**

Показник	од. вим.	2013	2014	2015	2016	2017
Контингент						
інженерно-технічний персонал	осіб	110	110	109	101	98
працівники зайняті експлуатацією	осіб	403	400	384	367	362
працівники зайняті ремонтом	осіб	304	302	279	250	231
Заробітна плата						
інженерно-технічний персонал	грн./1 осіб	5633,4	6401,5	6440,7	7212,4	8419,6
працівники зайняті експлуатацією	грн./1 осіб	6586,6	7007,6	7585,5	10000,7	14772,5
працівники зайняті ремонтом	грн./1 осіб	3990	3966	4450,4	5442,8	7592,9

За період з 2013 по 2017 рр. в локомотивному депо відбулось зниження чисельності контингенту на 10,1% для працівників зайнятих експлуатацією, на 24,1% працівниками зайнятих ремонтом та на 11% інженерно-технічного персоналу. Заробітна плата у 2017 р. порівняно з 2013 р. збільшилась для працівників зайнятих експлуатацією електровозів у 2,2 рази, для працівників зайнятих на ремонті електровозів у 1,9 раз, а для інженерно-технічного персоналу – 1,5 раз.

У практиці діяльності відділу кадрів депо використовуються: адміністративні, економічні, правові та соціально-психологічні методи управління персоналом.

Висновки. Робота підприємства неминуче пов'язана з необхідністю комплектування штату. Добір нових працівників не тільки забезпечує режим нормального функціонування підприємства, але і закладає фундамент майбутнього успіху. Від того, наскільки ефективно поставлені робота з добору персоналу та його розвитку значною мірою залежить результат роботи підприємства. Відділ кадрів локомотивного депо Київ-Пасажирський фактично займається тільки веденням кадрового обліку, а питанням розвитку персоналу, вдосконаленню системи оплати тощо уваги не приділяє.

На підприємстві існують лише деякі елементи системи мотивації праці.

Шляхи вдосконалення управління кадровим потенціалом підприємства локомотивного депо Київ- Пасажирський. Для підвищення ефективності мотивації персоналу на підприємстві потрібно:

- виробити чіткі та прозорі критерії оцінки персоналу;

- з'ясувати реальні потреби підприємства у працівниках;
- створити диференційовану систему винагород;
- визнавати заслуги підлеглого (персональна похвала, публічне визнання заслуг, нагородження грамотою);
- видавати накази про заохочення працівників з внесенням запису до трудової книжки;
- поліпшувати умови праці працівників;
- фінансування занять спортом працівників депо у спортивному комплексі;
- збільшувати витрати на культурно-масові заходи та оздоровлення працівників.

УДК 656.224 (045)

Блем Н.О., ДІТ, факультет управління і технологій, гр. І МЗЕД -маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Костюченко Л.В.

ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. Дослідження даного матеріалу присвячений основним проблемам туристичної галузі України. Серед інших країн світу український туризм розвивається недостатньо добре, хоча лише у вигляді податків міг би щороку приносити нашій державі до 4 млрд. дол.

Постановка проблеми. Події останніх років у суспільно-політичному житті України негативно вплинули на розвиток туризму. Причиною цього є війна на сході країни, анексія Росією Криму, який відігравав значну роль в туристичній галузі України, а також неспроможність влади спрямувати економіку на шлях стабільного розвитку, підняти добробут громадян. Також не останню роль в стагнації розвитку туризму є погіршення екологічного стану довкілля. Внаслідок вищезгаданого в Україні серйозною проблемою стало питання активізації розвитку туристичної галузі. Успішне вирішення цієї проблеми дасть можливість підвищити рівень життя в соціально-економічних аспектах і економіки країни в цілому.

Основні матеріали дослідження. Туристичний сектор економіки у багатьох країнах світу становить дуже потужну і динамічну галузь. Це стосується не тільки країн у яких він є основою економіки, а навіть у великих індустріальних країнах світу. Окрім того у більш ніж у 40 країнах туристична галузь становить значне джерело прибутку їх бюджетів, а в деяких країнах є їх основою.

Яке ж місце в світі займає туристична галузь України? Як не прикро, але туризм в нашій країні не отримує необхідної підтримки як з боку держави,

так і з боку приватних інвесторів. І це в той час, коли світова туристична галузь має тенденцію до стрімкого розвитку надзвичайно швидкими темпами, а нашій державі на сьогодні дуже не вистачає розширення політичних, економічних, наукових і культурних зв'язків з іншими державами і народами світу. Тільки з розвитком туристичної галузі Україна могла б вирішити дуже багато не тільки економічних проблем, а і політичних. Розташування на перехресті шляхів між Європою і Азією: важливі залізничні та автомобільні магістралі, порти Чорного і Азовського морів, а також Дунаю, розгалужена авіамережа – змогли б забезпечити інтенсивні багатосторонні зв'язки України з багатьма країнами світу. Розглянемо більш конкретно, який же потенціал має Україна на сьогодні (у табл. 1 зведено коротку характеристику складових туристичного потенціалу країни за регіонами).

Таблиця 1

Потенційні можливості регіонів

Регіон	Потенціал
1	2
Карпати	Це своєрідний та колоритний край. Мальовнича гірська природа та лікувальний мікроклімат. Взимку сюди приїждять тисячі любителів гірськолижного спорту. Влітку – любителі активного відпочинку – гірського та велотуризму, альпінізму, скелелазіння. А сільський зелений туризм – кращий та найдоступніший вид відпочинку в Карпатах.
Волинський регіон	Він є справжньою туристичною «Меккою і знаменитим заповідником «Козацькі могили» поблизу Берестечка, знаменитими Шацькими озерами з волинською перлиною – озером Світязь.
Донеччина	Цей край може запропонувати монастир «Святі гори» – пам'ятник архітектури 16 ст., а також Слов'яногірськ – курортно-оздоровча зона.
Чернівецька область	Її потенціал це передгір'я та низькогір'я Карпат, гірські села зі своїми автентичним різномайттям, тисячолітня Хотинська фортеця, комплекс печер на кордоні з Молдовою разом із 100-кілометровою гіпсовою печерою «Попелюшка», яка займає третє місце у світі.
Черкащина	Потенціал цього мальовничого регіону є звичайно Канів з музеєм-заповідником Тараса Шевченка, Умань зі славетним Софіївським парком та святиною брацлавських хасидів – могилою цадика Нахмана, села Шевченкове та Моринці на Звенигородщині, де народився і виріс Тарас Шевченко.
Чернігів	Кількістю історичних та культових пам'яток називають його міні-Київом. Але на великий жаль туристичний належний сервіс у цьому місті майже відсутній.

І це тільки поверхневий огляд того, що має наша країна на сьогодні. Але нам у спадок дісталася виробнича галузь туризму ще радянських часів, яка в основному була орієнтована на невибагливого туриста і, звичайно, не відповідає вимогам світового рівня. Недостатньо розвинена мережа залізничних та автомобільних шляхів для під'їзду до туристичних об'єктів, готелі з дуже великою концентрацією місць і, як наслідок, низьким рівнем комфорту. Все це несприятливо впливає на розвиток туризму. Хоча в нашій країні є великі можливості і широкі перспективи для розвитку нових туристичних об'єктів та інфраструктури, що має обслуговувати їх. Це і будівництво доріг, готелів, кемпінгів, розважальних закладів, казино та ін. Наприклад, в Одеській області є кілометри необлаштованого узбережжя де з чистого аркуша можна почати будівництво нових туристичних закладів за новітніми світовими технологіями.

Однією з основних причин низького темпу розвитку будь-якої галузі є відсутність інформації. Отже, тому у сфері туризму чільне місце й посідає реклама. За останніми дослідженнями економістів вкладена в рекламу туристичної галузі одна грошова одиниця дає 30 од. прибутку. А в даний час за кордоном дуже важко отримати повну інформацію про туристичну Україну тому що реклама не тільки недостатня, але і технологічно відстала. Не застосовуються електронні довідники зв'язані з інтернетом, що дає змогу не тільки отримувати довідки, але і бронювати місця в готелях, замовляти квитки на різні види транспорту тощо.

Висновки. Зазначені проблеми неможливо вирішити без підтримки держави або вітчизняних чи зарубіжних інвесторів. Тому на даному етапі до першочергових завдань державних органів управління в галузі туризму можна віднести створення ефективних умов для роботи туристичних підприємств, установ та організацій, що, у свою чергу, потребує: розробки й впровадження прогресивних методів і стандартів туристичного обслуговування; розвитку малого та середнього підприємництва в сфері туризму; підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини; зміцнення матеріально-технічної бази туризму; розвитку туристичної інфраструктури; вдосконалення інформаційного та рекламного забезпечення туризму; провадження ефективної інноваційної діяльності; поліпшення кадрового забезпечення в сфері туризму; розширення міжнародної співпраці в туристичній галузі; підвищення іміджу держави на міжнародному рівні.

УДК 336.6

Богданенко О.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. *Визначено поняття санації та її форми, причини здійснення та результат впровадження. Розглянуті види стратегічних напрямлень оздоровлення підприємства та можливі результати їх впровадження.*

Постановка проблеми. При формуванні ринкових відносин в Україні система управління фінансовим станом підприємств потребує змін. Зазвичай це відбувається через відсутність досвіду роботи у конкурентному середовищі, що призводить до поглиблення кризових явищ на вітчизняних підприємствах. Разом з цим постає проблема кризи фінансового положення підприємств різних форм власності, виникає необхідність своєчасного аналізу діяльності підприємств та розробка можливостей виходу з кризового становища.

Основні матеріали дослідження. Значний вклад у розробку теоретичних та методичних оцінок фінансового стану підприємств внесли такі вчені, як: О.І. Барановський, І.О. Бланк, О.Д. Василик, О.Н. Волкова, Г.П. Герасименко, К.В. Ізмайлова, Т.М. Ковальчук, Л.А. Лахтіонова, О.О. Терещенко, М.Г. Чумаченко, С.І. Шкарбан та ін. Але питання фінансового менеджменту підприємства залишаються не до кінця вирішеними.

Тому антикризовий менеджмент призначений виявляти і застосовувати новітні методи оздоровлення (санації), а також розробляти об'єктивні альтернативні управлінські рішення стосовно покращення становища підприємства. В даний момент ще не всі питання антикризового управління вирішено та обґрунтовано.

У конкурентному середовищі існування підприємств на ринку та взаємовідносини з ним розвиваються в різних ситуаціях та значною мірою мають вплив на фінансове положення підприємств. Саме тому використовуються різні підходи вирішення проблем антикризового управління шляхом вдосконалення та пошуку нових стратегій оздоровлення підприємства в кризових умовах. В управлінні фінансовим станом вузьким місцем, звідки з'являються проблеми, є регулювання фінансових потоків.

Ринкова економіка вже визначила основні відмінності між фінансовою санацією та санацією, що проводиться у справі неплатоспроможності підприємства, тобто банкрутства. Санація визначається як сукупність заходів

з приводу відвернення банкрутств монополій різних сфер діяльності, що повинна здійснюватися за допомогою:

- злиття підприємств з більш міцними;
- оновлення випуску акцій і облігацій;
- розширення асортименту банківського обслуговування (кредитування та субсидування населення);
- зменшення розміру процентів по облігаціях;
- повної або часткової купівлі державою акцій підприємства.
- зміни співзасновників підприємства в особі держави (часткового або повного).

При процесі фінансової санації проводиться глибокий аналіз та визначаються можливі причини кризового стану. Даний аналіз необхідний при прийнятті управлінських рішень щодо доцільності проведення санації. При цьому необхідно визначити цілі та стратегії санації, потім, за визначеною стратегією, розробити систему санаційних заходів, сформувавши програму та проєкт плану санації. І завершаючи процес – реалізувати сам план в дію.

У загальному вигляді сам процес санації можна розглядати як вирішення конфлікту між підприємством та зовнішніми чинниками.

Основним елементом системи антикризового управління в оздоровленні може виступати підвищений контроль на підприємстві, що перебуває у кризовому стані.

Компетенцію стратегічного контролінгу та здійснення його в межах планування стратегії підприємства і є розробкою стратегії оздоровлення.

В основному виділяють декілька видів стратегічних напрямків оздоровлення підприємства для ліквідації даного конфлікту:

- в основі стратегії атакування лежать дії з модернізації техніки, впровадження нових розробок, ефективного маркетингу, підвищення ціни, пошуку нових сегментів ринку;
- стратегія делегування повноваженнями вирішує проблеми, що з'являються з третіми особами, тобто з власниками, кредиторами та державою. В кінцевому результаті будуть отримані додаткові прибутки за рахунок збільшення статутного фонду, одержаних державних гарантій та участі кредиторів в оздоровленні підприємства. Також можливі гарантії захисту в рамках політики протекціонізму;
- стратегія компромісу та консенсусу передбачає альянс між кількома учасниками ринку з метою блокування дій сильного конкурента, а також спрямована на злиття двох підприємств в одне з метою отримання переваг від злиття та укріплення сильних і подолання слабких сторін партнерів;
- стратегія захисту, насамперед, скорочує витрати, окремі підрозділи закриваються чи продаються, обладнання розпродається або консервується зі

звільненням персоналу, скороченням частки ринку та кількості продажу продукції.

Висновки. Отже, санація підприємств пов'язана зі зміною функціональних елементів підприємства, таких як структури фінансового становища та власних фінансів підприємства, організаційної та виробничої структур. Для того, щоб ефективно управляти фінансами організації і на перспективу, необхідно правильно формувати мету та проводити її реалізацію при різних методах оцінювання фінансового положення підприємства, розробляти стратегії та цілі розвитку, проводити їх адаптацію з урахуванням навколишнього середовища.

УДК 656.025.02

Бондар В.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 1-МЗЕД

Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЯКІСНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ПАСАЖИРІВ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Анотація. Проаналізовані основні особливості обслуговування пасажирів на залізниці. Визначені напрями надання інформаційних послуг про пасажирські перевезення на залізничному транспорті та можливі шляхи придбання квитків у різних країнах Європи.

Постановка проблеми. Стан та якість залізничного транспорту має велике значення у економічному та соціальному розвитку держави. Значний інтегральний ефект інноваційних впроваджень саме на залізничному транспорті неодноразово доводили вчені та фахівці галузі. За останні роки на залізничному транспорті України, на жаль, спостерігається негативна тенденція до погіршення господарського стану підприємств галузі, що і потребує покращення даної ситуації.

Основні матеріали дослідження. Протягом останніх десяти років відбулось скорочення частки пасажирських перевезень залізничним транспортом на 14,33 % (-71442,4 тис. пас.) (у загальній кількості перевезених пасажирів залізничним, автомобільним, авіаційним транспортом). Дані свідчать про істотну втрату конкурентних позицій на ринку пасажирських перевезень залізничного транспорту порівняно з автомобільним, який має постійну позитивну тенденцію.

Майбутнє залізничного транспорту України зв'язане з реалізацією стратегічних ідей та впровадження масштабних інноваційних проєктів. У кожному окремому випадку причиною збитковості є різноманітні чинники або група чинників. Здебільшого причиною збитковості пасажирських перевезень на

залізницях світу є неефективні тарифи, що суперечать соціальній значимості залізничного транспорту.

На теперішній час більша кількість залізничних компаній, проводячи дослідження, з часом переходять на повне відтворення проекту з вдосконаленням візуалізації даних щодо курсування пасажирських поїздів, враховуючи затримки в межах персональних мереж. Наприклад, у Франції в одній відомій компанії, впровадили такий онлайн-сервіс, який дозволить відслідкувати повністю рух з різних видів пасажирських поїздів. Даний онлайн-сервіс дає право використовувати до 1 мільйона і близько 6 000 наборів даних, які дозволяють відтворювати розташування та виконання розкладу руху близько 20 000 поїздів в день. А також, це проект, який допомагає зводити інформацію про місце знаходження пасажирського поїзда з різних приладів та Global Positioning System.

На жаль, Франція не запровадила новації в даній сфері. На залізницях Швейцарії в одних з перших почав працювати даний сервіс. Німецька залізниця теж не відділяється від інших і має такий сервіс, як радіолокаційний потяг. У Австрії ÖBB має схожий поїзд-радар. Голландські залізниці NS, або Netherlands Railways, мають персональний сервіс, який об'єднує всіх операторів. У Великобританії офіційно такого сервісу немає, втім є персональний проект Метью Сомервіля, який показує уявлення онлайн мап, зокрема є і залізнична. Азія не відстає від світу в розвитку та вдосконалення пасажирських перевезень, створюючи нові проекти спрощення онлайн сервісу для відслідковування поїздів та комфортабельного переміщення пасажирів по країні та за її межами з утриманням всіх норм безпеки. Так, компанія East Japan Railway Company (Японія) оповістила про особисті плани запуску додатка на смартфони, що дає право потенційним клієнтам відслідковувати час прибуття поїзда, внутрішню температуру у вагонах, а також рівень пасажирських заторів в будь-який момент часу.

У залізничному суспільстві усього світу з'являється питання: а хто перший створить сервіс, який буде з'єднувати, наприклад, всі залізниці Європи, а може і більший сегмент – створити онлайн-мап залізниць усього світу? На даний момент більше всіх до реалізації цієї ідеї наблизився німецький проект «Travic», який щонайбільше втілює його в життя.

Однак, для залізниць України дуже значним етапом є реалізація технологій, які схожі на французькі та німецькі технології – «інформацію про координати поїзда з колії та за можливості системи Глобального позиціонування». Маючи електронну мапу залізниць з координатами всіх поїздів на мережі (онлайн поїзди) для внутрішнього користування клієнтам, люди зможуть вільно переміщатися в країні та за її межами, оскільки прогрес залізниць світу цього ви-

магає, але на все необхідні фінансові затрати та розрахунки. Розглянемо міжнародний досвід продажу квитку на залізничному транспорті.

У Великій Британії продаж квитків здійснюється швидкодіючими машинами, які забезпечують продаж квитків по кредитних картах та можуть видавати попередньо проплачені квитки по номеру замовлення; використовується продаж квитків за допомогою мобільного телефону: по списанню плати за проїзд на телефон пасажир приходять повідомлення, згідно з яким можна роздрукувати квиток самостійно або запросити його одержання поштою; використовуються електронні квитки за принципом старт-карт.

У Чехії використовується продаж квитків за допомогою sms-повідомлень: пасажир відправляє повідомлення з кодом на певний номер і через 2 хв. одержує sms-квиток, який пред'являє з екрана телефону контролеру. У Італії пасажирі мають можливість зарезервувати квиток on-line і викупити його в поїзді у провідника, який за допомогою терміналу перевірить бронювання.

Висновки. Отже, міжнародний досвід обслуговування пасажирів на залізничному транспорті є досить ефективним та цікавим та має високий потенціал запровадження в українську практику обслуговування пасажирів.

УДК 656.2

Босенко О.І., ДУІТ, факультет управління і технологій, група І-МОТ-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Двудіт З.П.

СУЧАСНИЙ СТАН ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ДАЛЕКОГО СПОЛУЧЕННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто основні групи факторів, які впливають на стан пасажирських перевезень далекого сполучення залізничним транспортом. Окремлено основні проблеми та причини, які перешкоджають збільшенню їх частки на ринку таких перевезень.

Постановка проблеми. В останні роки в Україні істотно скоротилися поїздки населення на далекі відстані, і за 20 років пасажирообіг скоротився майже на 30%. За останні десять років частка залізничного транспорту на ринку пасажирських перевезень скоротилась майже на 13%. Якщо такі тенденції збережуться, то вже через два-три роки Укрзалізниця на ринку пасажирських перевезень буде займати менше 30%, поступившись своїми позиціями автомобільному транспорту та авіації. Перед залізницею дуже гостро стає питання збереження своїх позицій на ринку пасажирських перевезень далекого сполучення та завоювання нових його сегментів. Для повернення своїх позицій та залучення нових пасажирів необхідно підвищувати якість обслугову-

вання пасажирів на вокзалах, станціях і в поїздах, забезпечувати високий рівень комфорту та збільшувати номенклатуру послуг.

Основні матеріали дослідження. На стан пасажирських перевезень далекого сполучення залізничним транспортом впливають 3 групи факторів (технічні, організаційні та специфічні).

Вплив 1 групи факторів проявляється в тому, що на мережі залізниць України немає спеціалізованих пасажирських ліній і тому прокладання поїздів на графіку підпорядковується не лише вимогам організації пасажирських перевезень, а також і вантажного руху. З метою впровадження швидкісного пасажирського руху вперше в Україні розроблено принципово нову схему розмежування руху пасажирських і вантажних поїздів, яка дозволить збільшити пропускну спроможність вантажних перевезень і запровадити прискорений та швидкісний рух пасажирських поїздів на магістральних напрямках Київ-Полтава-Харків / Донецьк / Дніпропетровськ, Київ-Львів / Одеса. Це дозволить зробити в межах України декілька пасажирських транспортних коридорів в межах яких планується побудувати маршрути міжрегіональних нічних поїздів. Близько 130 млрд. грн. залізниці України планують інвестувати у оновлення залізничного рухомого складу до 2020 р. Загалом у межах програми оновлення залізничного рухомого складу України до 2020 р. передбачається придбати понад 3,5 тисячі пасажирських вагонів, 442 пасажирських електровози, 125 тепловозів, 236 електропоїздів, 133 дизель-поїзди та кілька сот одиниць іншої пасажирської техніки.

2 група факторів (організаційні) характеризує особливості організації пасажирських перевезень. Система показників, яка склалась, характеризує роботу в пасажирському русі тільки з транспортного боку і не відображає безпосередньо якості перевезень. Наприклад, зараз немає чіткої системи показників, яка дозволяє стверджувати, що вперше вводяться або відкориговані розміри руху, маршрути прямування поїздів і в цілому схематичний графік раціонального існування. Встановлені показники відображають лише населеність вагона, рівень швидкості та кількість составів в обороті і не дають повного уявлення про якість організації перевезення пасажирів. Вони не відображають кількість пересадок та їх тривалість, зручність або незручність, часу прибуття та відправлення поїздів та інші умови поїздки.

3 група факторів відображає специфіку пасажирських перевезень – нерівномірність пасажирських перевезень, яка спостерігається протягом року та відрізняються темпами росту або спаду пасажиропотоку, середньою дальністю поїздки та концентрацією перевезень.

Спостерігається нерівномірність пасажирських перевезень далекого сполучення на лініях масових пасажиропотоків в напрямках «туди» й «назад». Ця нерівномірність в цілому протягом року незначна, оскільки більшість па-

сажирів в прямому та зворотному напрямках їдуть по одному маршруту. Введення гнучкої цінової політики щодо вартості проїзду та послуг, що надаються перевізником, дозволить згладити нерівномірність пасажирських перевезень та збільшити прибуток від пасажирських перевезень далекого сполучення.

Статистика свідчить, що пасажиропотік на українських залізницях неухильно знижується. З одного боку, це пов'язано з падінням загального рівня життя населення, а з іншого – внаслідок зростання залізничних тарифів на пасажирські перевезення. Нині у сфері пасажирських перевезень найбільш поширеним і масовим видом транспорту є автомобільний транспорт. Згідно з наведеними даними, на початок 2016 р. порівняно з 1996 р. пасажирообіг на автомобільному транспорті вийшов на рівень 1996 р., тоді як на залізничному – знизився на 60%. Уже в 2005 р. пасажирообіг автомобільного транспорту (52,5 млрд. пас./км) зрівнявся із цим показником у залізничній галузі (52,7 млрд. пас./км) і в подальші роки перевищив його. За тенденцією розвитку пасажирських перевезень залізничний транспорт в останні роки став поступатися як автомобільному, так і повітряному транспорту.

Розвитку залізничних пасажирських перевезень в Україні заважають такі фактори: вкрай важкий стан матеріально-технічної бази перевезень, знос основних виробничих фондів тут набагато вищий, ніж у промисловості: більше 80% пасажирських вагонів вимагають списання через термін служби, їх середній вік становить більше 25 років; у вагонах 30-річної давності немає кондиціонерів та елементарних гігієнічних умов, пасажирів отримують свідомо низькоякісні послуги; низька швидкість руху; низька населеність на пасажирський вагон; висока собівартість і збитковість перевезень; низька конкурентоспроможність; низька ефективність діяльності та відсутність стимулів для зниження витрат і підвищення якості послуг. Причинами низької конкурентоспроможності послуг є перехресне фінансування пасажирських перевезень, повільність у реагуванні на зміни зовнішнього середовища, відсутність внутрішніх джерел відтворення та стимулів до інноваційного зростання залізничного транспорту.

Обсяги перевезень пасажирів швидкісними поїздами збільшилися, тому у зв'язку з підвищеним попитом доцільно призначати додаткові рейси на деякі напрямки. Усього за 9 місяців 2017 р. послугами швидкісних поїздів скористалися понад 3,8 тис. пасажирів. Це на 5 % більше, ніж за аналогічний період минулого року.

Ефективність пасажирських перевезень є динамічною категорією, яка залежить як від зовнішнього попиту, економічного стану держави, населення та рівня тарифів й субсидування, так і від пошуку та використання «інструментів» підвищення ефективності функціонування пасажирського комплексу за-

лізничного транспорту. Застосування інноваційних підходів організації і технології пасажирських перевезень далекого сполучення (реінжиніринг, процесний підхід) дозволить зменшити технологічні витрати, збільшити кількість та якість додаткових інформаційно-сервісних послуг на всіх етапах обслуговування пасажирів та надає можливості підвищувати функціонування пасажирського комплексу в цілому.

Висновки. Таким чином, ефективність пасажирських перевезень далекого сполучення можна збільшити шляхом реалізації комплексних інвестиційних програм. Низка проблем, що виникли у сфері пасажирських залізничних перевезень, можна вирішити шляхом максимального використання наявних можливостей і пошуку резервів.

УДК 656

Вакулко Д.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНИХ МЕРЕЖ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. Проведений історичний ракурс в розвиток тарифної політики міжнародних залізничних вантажних перевезень. Визначені поняття тарифної політики, суб'єкта та об'єкта тарифної політики. Розглянуті етапи розвитку тарифної політики міжнародних залізничних вантажних перевезень.

Постановка проблеми. У будь-якої країни однією з найважливіших галузей господарства є транспорт. Саме транспортній галузі відводиться найбільше значення в інтеграційному об'єднанні, в такому, наприклад, як ЄС, де головна мета – забезпечити вільне переміщення готового продукту, послуг та робочої сили. Ефективне функціонування транспортної мережі в кожній із країн інтеграційного об'єднання та їх залучення до європейської та світової транспортної мережі призведе до вирішення найважливіших завдань сучасного світу і дозволить підвищити обсяги міжнародних перевезень.

Основні матеріали дослідження. Рівень розвитку транспортної мережі – це найголовніший показник економічної інтеграції ЄС до світової економіки. Структурні зміни в економіці країни формують світову транспортну систему. Перспективними шляхами для розвитку транспортної галузі є зменшення навантаження на автотранспорт, оскільки саме автомобілі мають шкідливі викиди в атмосферу, що робить негативний вплив на довкілля, удосконалення транспортних мереж з метою забезпечення безпеки перевезень, удосконалення транспо-

ртної інфраструктури, упровадження інновацій в транспортну систему та ін. Сучасна система розвитку економіки розвивається динамічно у взаємозв'язку з процесами глобалізації, що потребує глибоких познань та при необхідності – корекція загальних положень транспортної політики.

Особливості функціонування та оптимізації транспортної системи розкриті в працях таких вчених, як А.Е. Горєва, В.К. Городецький, А.Е. Емірова та ін. Розглядом особливостей розвитку транспортних мереж ЄС займалися такі вчені, як: В.В. Мацкевич, Т.М. Пахомова, І.В. Познанська, а особливостями політики ЄС у транспортній галузі – Громогласова Е.С., Бабиніна Л. О., Жиленкова Е.Е., Чайковська Ю.В. та ін.

ЄС як величезне регіональне об'єднання ставить за мету: створити політичний і валютно- економічний союз держав Європейського Союзу для ліквідації недоліків вільного переміщення товарів, послуг, капіталу і людей для формування єдиної зовнішньої політики.

В теперішній час Європейський Союз залишається одним з основних центрів світового господарства, що має величезний транспортний потенціал та займається розвитком єдиної транспортної системи.

Залізничний транспорт європейських країн знаходиться в стані занепаду. За останні сорок років зменшилися показники в пасажирських перевезеннях, що становить 4% (частка цього виду транспорту впала з 10% до 6 %), а в вантажних – 13% (зменшилася з 21% до 8%). Офіційний сайт Міжнародного транспортного форуму підтвердив, що по обсягах перевезень вантажів усіма видами транспорту кожної з країн ЄС за період 2008 –2013 рр., першими лідерами були Німеччина та Польща. Найменші результати отримали Греція, Ірландія та Люксембург. Але є і позитивний результат, який був отриманий за останні п'ять років. Наприклад, Італія збільшила обсяги перевезень на 15 %, Німеччина – на 19,5%, Польща – на 16%, та Великобританія – на 34,5 %.

Сьогодні розвиток залізничного транспорту не може на рівних умовах конкурувати з іншими видами транспорту, оскільки залізничні шляхи України та залізничні шляхи ЄС мають зовсім різні технічні стандарти. Але залізничний транспорт є найбільш безпечним, екологічним та відповідно дешевим, саме тому Рада ЄС та Європейська Комісія приймає найбільш актуальні рішення щодо удосконалення цього виду перевезень, і результатом транспортної політики у даному напрямку є збільшення обсягів перевезень саме у лідерів економічного і соціального розвитку серед країн ЄС.

Висновки. Отже, транспорт є невід'ємною частиною розвитку інтеграційних процесів. Його значний внесок в інтеграцію та зростання внутрішнього ринку дає європейській економіці значні можливості. Багаторічні зусилля ЄС щодо покращення роботи транспортного забезпечення та комплексного його використання призвели до створення нового уявлення про нього як єдиного цілого.

Європейська транспортна політика розробляє та приймає стандарти для міжнародних перевезень, наприклад, такі як удосконалення умов роботи, посилення безпеки та гарантій щодо прав пасажирів.

На сьогодні сучасними, з великим майбутнім, видами транспорту є залізничний і водний транспорт, у яких головна задача – дати можливість розвантаження автошляхів ЄС та розширення транспортних мереж. Удосконалення регулювання діяльності транспорту в ЄС – це найважливіший напрям економічних реформ, що мають проводитися на сучасному етапі розвитку світової економіки.

УДК 656.072

Валицький О.С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 1-МЗЕД
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто сьогоденні проблеми на залізничному транспорті, а саме у сфері пасажирських перевезень: передбачення субсидіювання та прозорості пасажирських перевезень з бюджету держави. Досліджені певні напрями ефективності діяльності пасажирського комплексу на залізничному транспорті. Визначено способи проведення спеціальної політики по управлінню пасажирськими перевезеннями, проведення якої сприяє збереженню власності держави на залізничному транспорті.

Постановка проблеми. За результатами узагальнених досліджень щодо залізничного транспорту можна сказати, що певна частка, а саме 5 – 6% від загального числа пасажирських перевезень припадає на сферу залізничного транспорту, що є п'ятим місцем серед інших видів пасажирського транспорту. Але при урахуванні середньої дальності пасажирських поїздок значущість залізниці значно посилюється. З цього виходить, що обсяг пасажирообороту залізничного транспорту (ЗТ) займає основну частину транспортної системи країни, здійснюючи понад 33 – 43% від загальної кількості пасажиро-кілометрів.

Основні матеріали дослідження. У країнах Європейського Союзу частка залізничного транспорту хоча й зростає, але все ще становить не значні 7,4% за пасажирообігом. Тому розглянемо основний перелік проблем, що заважають ефективно розвиватися пасажирським перевезенням у сфері ЗТ, а саме: низька якість обслуговування пасажирів, високий знос основних виробничих фондів, невисока швидкість руху, значна собівартість перевезень, нестача певних стимулів для зниження витрат та підвищення якості послуг.

Стосовно причин зниженої конкурентоспроможності послуги є фінансування пасажирських перевезень, також відсутність інноваційного зростання, недостатність фінансування внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування. Виходячи з переліку цих проблем, можна зробити висновок, що необхідно провести аналіз цього середовища та виявити перспективи та удосконалення напрямів діяльності пасажирських перевезень на ЗТ.

Отже дослідження сучасного стану пасажирської галузі України та тенденцій, що забезпечують його розвиток, свідчать, що в загальному обсязі робота є досить стабільною, але присутня певна низка проблем, які потрібно вирішити:

- висока застарілість рухомого складу (82,9%);
- низьке фінансування власних джерел, недостатня підтримка з боку держави;
- створення залізницею соціальних та державних функцій у поєднанні з низькими тарифами уряду обмежує техніко-технологічну модернізацію ЗТ;
- недосконалий механізм обліку та компенсаційна відсутність щодо перевезень пільгової категорії громадян;
- недосконалий графік руху поїздів стосовно попиту на перевезення;
- збиткова та недосконала оптимізація складу потягів;
- недосконала побудова системи сервісного обслуговування;
- невигідний розрахунок собівартості перевезень.

До способів підвищення ефективності пасажирських перевезень належать:

- технологічні заходи (закільцювання маршрутів, розробка нових маршрутів, запровадження денно-нічних маршрутів, підвищення швидкості руху);
- організаційні заходи (підвищення комфортності, зниження терміну обороту, композиційна оптимізація поїздів, реформація управлінської структури);
- економічні заходи (усунення надто збиткових потягів, гнучкі плани по реформуванню, запровадження гнучких та нових тарифів, формування досконалої економіки приміських перевезень).

Стосовно основної мети програми реформування залізничного транспорту на 2018 – 2019 рр. вона полягає у підвищенні конкуренції на ЗТ та має три етапи:

- 1) Створення нормативно-правової бази для реформування ЗТ, розподілення функцій державного та господарського управління галуззю, розподілення фінансових потоків по видах діяльності.
- 2) Розробка системи управління типу вертикально-інтегрованої, удосконалення тарифної політики, розробка одних правил діяльності для всіх суб'єктів на ЗТ.

3) Впровадження структурних змін та конкурентний розвиток на ринку ЗТ.

Висновки. Отже для здійснення гнучкої політики по управлінню пасажирськими перевезеннями потрібно дотримуватися таких умов як:

- дотації держави потрібно здійснювати в межах довгострокових державних замовлень;
- потрібне точне визначення обсягів бюджетних дотацій – це можливо за прозорим розподілом витрат між вантажними та пасажирськими перевезеннями;
- робота комплексу пасажирських перевезень повинна бути забезпечена на основі застосування інноваційних підходів до технології і організації пасажирських перевезень.

Розглядаючи перспективні напрями щодо подальших досліджень можна зазначити такі: розробка ефективної стратегії діяльності підприємств у сфері пасажирського транспорту, а саме: дослідження організаційної культури, певні стосунки з громадськістю, соціально-корпоративна відповідальність, також дослідження соціальних аспектів на ЗТ у сфері пасажирських перевезень.

УДК 37.014

*Войтович А. Ю., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-МО**
Науковий керівник: к.е.н., доц. Чичкан-Хліповка Ю. М.

КОМПЕТЕНЦІЇ SMM МЕНЕДЖЕРА

Анотація. У статті розглянуто сучасний вид маркетингу – просування у соціальних мережах, SMM менеджмент, позначена роль цього виду послуг і його характеристики. Представлена схема професійних якостей менеджерів даної професії, їх вміння і навички.

Постановка проблеми. За результатами досліджень в останні кілька років професія SMM-менеджера перетворилася в одну з найбільш затребуваних професій на ринку Digital (використання різних форм цифрових і супутникових каналів для просування бренду). В цю спеціальність приходять блогери, журналісти, рекламисти, копірайтери, SEO-оптимізатори і ті, хто переглядає список вакансій. Однак, потрібно розуміти, що відносно нова професія вимагає спеціального навчання і наявності важливих професійних якостей.

Основні матеріали дослідження. Сьогодні існує величезна кількість соціальних мереж і інтернет-сервісів, що мають широку спрямованість.

Соціальні мережі є засобом масової інформації, які використовують онлайн-технології для комунікації, але вони все більше виходять за рамки

простої онлайн-комунікації і трансформуються в віртуальне представництво людей і різних компаній.

Ця тенденція призводить до збільшення попиту на певні сервіси та розширенню їх функціоналу. Це сприяє розширенню можливостей і для фахівців рекламної індустрії.

Сегментування унікальної аудиторії соцмедіа збільшує результативність інструментів маркетингу і допомагає підвищення ефективності взаємодії з користувачами – що є однією з основних цілей просування у соціальних мережах (Social Media Marketing, SMM).

Можна назвати значну кількість цілей маркетингу в соціальних медіа, але основна мета SMM – це побудова комунікації з цільовою аудиторією за допомогою різних рекламних SMM-технологій.

Відомо, що SMM один з небагатьох каналів в інтернеті, який дозволяє в найкоротші терміни познайомити мільйони користувачів з брендом, товаром або послугою.

Відтак SMM – це комплекс стратегічних заходів, спрямованих на просування бренду або ресурсу, використовуючи соціальні мережі. Цілями такої діяльності можуть бути вимірні і незмірні показники: підвищення лояльності, приплив трафіку, отримання зворотного зв'язку від користувачів, зростання купівельного попиту і збільшення продажів компанії.

Компанії, що мають акаунти в соціальних мережах, з кожним роком збільшують попит на фахівців даної сфери, які можуть професійно займатися моніторингом, націлених, постингом, аналітикою, генерацією контенту, управлінням автоматизованими сервісами для роботи в соцмедіа і багатьом ін.

З практичної точки зору SMM – це онлайн-наука, яка розвивається в наші дні швидкими темпами, і для просування бізнесу в соціальних мережах важливі актуальність знань по роботі з існуючими інструментами, їх якість і ефективність.

Основна увага в SMM приділяється створенню контенту, який люди поширюватимуть через соціальні мережі самостійно, вже без участі організатора. Вважається, що повідомлення, що передаються по соціальних мережах, викликають більше довіри у потенційних споживачів. Це пов'язується з рекомендаційною схемою поширення в соціальних медіа хостингах за рахунок соціальних зв'язків, що лежать в основі взаємодії. Більш точковий вплив на цільову аудиторію дозволяє домогтися SMM-менеджеру просування в соціальних мережах, при виборі майданчика, де ця аудиторія більшою мірою представлена, і найбільш зручні способи комунікації з нею, з огляду на найменший ступінь зачіпання незацікавлених в цій рекламі людей.

Маркетинг в соціальних мережах охоплює різні методи роботи.

панії в соціальних медіа хостингах), робота з блогосферою, репутаційний менеджмент, персональний брендинг і нестандартне SMM-просування.

Професійними якостями SMM менеджерів є:

1) Уміння спілкуватися з аудиторією. Соціальні мережі базуються на комунікації користувачів, і якщо SMM менеджер вміє спілкуватися і підтримувати зв'язок з людьми, це буде сприяти розширенню соціальної бази аудиторії платформ, а також формуванню стійких комунікативних зв'язків усередині спільноти.

2) Емпатичність, вміння транслювати емоції і «віддзеркалювати» емоції аудиторії спільноти. Відтак SMM-менеджер повинен вміти розуміти настрої аудиторії, працювати з негативними відгуками, підтримувати і розвивати позитивні настрої в суспільстві.

3) Здатність працювати 24/7. Більшість великих клієнтів робить великий акцент на модерацію і зворотний зв'язок зі споживачами. Традиційна схема роботи з 10 до 18 неприйнятна. SMM менеджер повинен максимальну кількість часу перебувати онлайн.

4) Уміння отримувати актуальну інформацію та переробляти її. SMM менеджеру необхідно бути в курсі основних подій. Там, де можливо, він повинен слідувати трендам, підключатися до стрічки хвилі, щоб в потрібний момент використовувати актуальність інформації з метою просування спільноти.

5) Розуміння і поділ інтересів аудиторії. SMM-менеджер повинен відображати інтереси як бренду, так і аудиторії бренду. Ідеальний варіант, коли шанувальники спільноти приймають адміністратора за «свого».

6) Почуття гумору. Ніхто не любить сухі повідомлення, часи прес-релізів і пост-релізів безповоротно пішли. Звичайно, ніхто не говорить, що ви повинні мати 15-річний стаж гри в КВН, але контент може містити глибокі думки, але разом з тим, повинен бути емоційно яскраво забарвлена. Контент повинен бути таким, щоб учасники спільноти захотіли ним поділитися зі своїми друзями. Це буде сприяти значному розширенню аудиторії.

7) Уміння говорити на мові аудиторії. Соціальні мережі містять багато текстової інформації, і правильний вибір форми і змісту повідомлення може виділити публікацію спільноти в новинній стрічці.

Також SMM-менеджер повинен володіти рядом умінь і навичок, які дозволять йому успішно запускати і вести проекти. Серед них можна відзначити такі:

1) Уміння виявляти потреби компанії і аналізувати можливість їх досягнення за допомогою соціальних медіа в рамках виділеного бюджету.

2) Уміння підбирати найбільш цільові майданчики для спільнот бренду, а також створювати загальну стратегію присутності бренду в соціальних мережах.

3) Навичка написання і коригування текстового контенту, який необхідно буде розміщувати в просуваються спільнотах.

4) Знання як мінімум основ веб-сторінок для оптимізації сайту клієнта під соціальні мережі.

5) Компетенції PR-фахівця, які дозволять SMM менеджеру ефективно комунікувати з аудиторією, обробляти зворотний зв'язок, керувати чужою думкою.

6) Уміння контролювати процес просування, навик збору і аналізу даних.

Висновки. Рекламні SMM-технології можуть принести відчутну користь для бренду або компанії, але для цього необхідно чітко окреслити цілі, завдання і методично домагатися їх досягнення, розуміючи специфіку соціальних медіа і рівня всієї відповідальності при роботі з ними. Як і в будь-якому іншому вигляді маркетингу, тут важлива тактика дій, чіткий план, своєчасне застосування методик і їх коригування.

УДК 005.932

Гориславська А.М., ДУІТ, факультет управління та технологій, гр. І-МЗЕД

Науковий керівник: к.е.н., доцент Чичкан-Хліпова Ю.М.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ

Анотація. У статті розглянуто основні перспективи розвитку транспортної логістики, що суттєво покращують діяльність транспортної системи логістики.

Постановка проблеми. Транспорт є важливою галуззю економіки, ключовою комплексною активністю, без якої неможливе існування матеріального потоку. Дієвим інструментом задоволення покупців у товарах і послугах є транспортна логістика. Вона дозволяє ефективно організувати вчасну доставку різноманітних вантажів, контролювати перевезення, розподіляти вантаж, виключати всі ймовірні помилки, скорочувати транспортні витрати, а також контролювати терміни виконання замовлення.

Складна економічна ситуація в країні потребує від працівників транспортної галузі зосередженої уваги до вирішення питань організації і управління перевезеннями. При цьому також виникає необхідність підвищити точність, аналіз і оцінку роботи транспортних систем. Та найбільш важливим є формування ринкових зон обслуговування, система організації транспортного процесу та управління запасами в різних сферах економічної діяльності.

Основні матеріали дослідження. Транспортна логістика фокусується на задоволенні потреб споживачів із урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін.

Розвитку транспортної логістики приділяють увагу усі країни світу. Так, найпотужніша транспортна система розвинута в США, що розвивається за рахунок ефективної державної політики. У цій країні використовуються програми, що дозволяють покращити транспортну систему.

Наприклад, мова йде про збільшення обсягів перевезень, незначне підвищення цін на транспортні послуги, залучення до діяльності малого бізнесу. Програма мобільності дозволяє покращити стан транспортної логістики відповідно сучасним вимогам, мінімізувати витрати часу на переміщення. Значна увага зосереджена також на безпеці та надійності, яка є ключовим фактором в сфері транспортної логістики. І не менш важливу увагу варто приділити зменшенню негативного впливу транспорту на навколишнє середовище та поліпшення життєдіяльності населення.

Транспортно-логістична система світу розвивається шляхом інтеграції та створення макрологістичних структур, наприклад, як у країнах Бенілюксу (економічний союз Нідерландів, Бельгії та Люксембургу), Європейському Союзі, США та Канади. Ці країни схожі між собою стану економічного рівня, політичних систем, традицій, міграції населення, єдині джерела сировини, єдина транспортна і дорожня інфраструктура, відсутність митних і торгових бар'єрів.

Важливим фактором у розвитку транспортної логістики є підвищення вимог щодо дотримання безпеки під час переміщення товарів, а особливо людей. У Європейському союзі приділяється особлива увага удосконаленню та розробці активних заходів безпеки (поліпшити якісь доріг і автомобілів, з метою зменшення дорожньо-транспортних пригод, та нормативно правові заходи контролю за поведінкою водіїв), також впровадження інноваційного обладнання автомобілів, що дозволить уникнути небезпеки для людини під час аварії.

Для прискорення розвитку транспортної логістики в Україні можна забезпечити завдяки: якісного поліпшення транспортно-логістичної інфраструктури, підвищення ефективності транспортних перевезень, вдосконалення митно-тарифної та інвестиційної політики, розробки і реалізації спільних програм розвитку транспортно-логістичних систем.

На сьогодні, транспортно-логістична система України розвивається в напрямку світової та європейської ТСЛ (транспортна система логістики.) Це їй дозволить розвиватися територіально, залучати транзит та збільшувати обсяг валютних надходжень, інтенсифікації господарських зв'язків.

Демографічні зміни, які спостерігаються в Україні та інших країнах світу, спричиняють перерозподіл транспортних потоків, внаслідок чого і виникає необхідність розробки шляхів її інтеграції у європейську та світову транс-

портно-логістичну систему. Це дозволить реалізувати залучення транзиту та збільшення обсягів валютних надходжень.

Найважливішим напрямом є збільшення екологічної безпеки. Це сформується як позитивний імідж в сфері транспорту. Для подальшого і ефективного розвитку транспортно-логістичної системи України, вона має розвиватися в сфері інновацій, які дадуть можливість втриматися в жорстких умовах ринку. Рациональне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, і також врахування інтересів стейкхолдерів. Функціонування транспортно-виробничих та транспортно-торговельних кластерів логістики дозволить розвиватися сучасним логістичним технологіям «just-in-time» (точно у строк), «door-to-door» (від дверей до дверей); транспортно-розподільчий процес через мережу вантажних терміналів, на яких здійснюється переробка і накопичення вантажів, сервісне обслуговування та доставка товару кінцевому споживачу. Також дуже важливою є підтримки з боку держави.

Міністерство транспорту та зв'язку України у затвердженому документі «Транспортна стратегія до 2020 року» визначило головні цілі, принципи та пріоритети розвитку транспортної системи на період до 2020 р. У документі зазначається, що при реалізації цієї стратегії буде можливість підвищити якість, рівень комфортності та безпеки поїздок громадян, збільшити швидкість руху транспорту, зменшити енергоємність та оновити рухомий склад.

Транспортна стратегія охоплює автомобільний, морський і річковий, залізничний, авіаційний та міський пасажирський транспорт загального користування. Вона формує засади, які забезпечать стабільність та ефективне функціонування транспортної логістики. Створює соціально-економічну розвинуту країну.

Висновки. Встановлено, що для розвитку транспортної логістики важливо дотримуватися таких принципів: економічно розвиватися задля зростання добробуту населення та конкурентноспроможності країни; розробляти інноваційні методи організації та маркетингу, які забезпечуть задоволення потреб злагодженої роботи, сторін, які в цьому зацікавлені; сприяти високим стандартам життя та дотримуватися екологічної якості життя населення. Це в першу чергу позитивно вплине на розвиток транспортної інфраструктури країни та її інтеграції.

Важливими перспективами в розвитку транспортної логістики є посилення європейської інтеграції, відслідковування змін, що відбуваються в зовнішньому середовищі та перехід у бік інноваційних методів розвитку, удосконалення роботи їх складових на основі кластерного підходу, впровадження нових методів управління, кадрової політики, стратегій маркетингу.

УДК 331.2

Гринішак Н.П., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК МОТИВУЮЧИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ

Анотація. *Визначено роль заробітної плати у матеріальній мотивації трудової діяльності підприємства. Приведені основні функції заробітної плати, а саме відтворювальна, регулююча та стимулююча. Розкриті основні принципи формування оплати праці.*

Постановка проблеми. Основною формою доходу персоналу, що працює на підприємстві, являється заробітна плата. Вона має головну роль у матеріальній мотивації трудової діяльності і в сьогоденній умовах розвитку економіки має значний вплив на ефективність праці робітників, а значить і на розвиток та результати діяльності підприємства. Від правильної та ефективної організації оплати праці працівників підприємства, її форм та систем залежить підвищення ефективності роботи організації. Отже, заробітна плата є одним з головних факторів ефективності праці, який потребує подальших досліджень та розвитку.

Основні матеріали дослідження. Питання організації та оплати праці в умовах ринку широко вивчали багато вчених-економістів, серед яких Д. Богиня, І. Бондар, П.Ю. Буряк, О.І. Гадзевич, О.А. Грішнова, Н. Гетьманцева, А. Калина, Т. Кир'ян, А. Колот, А. Клот. Аналізом мотивації праці та її складовими займались в своїх наукових працях М. Ведерніков, Б. М. Генкіна, В.М. Ковальова, В. Лагутін, Е. Ліанова, Е. Лібанова, Р. Лівшиць, О. Павловська, А. Процевський, А. Пашерстник, С. Маріїнський, С. Шкурко, Р. Яковлєв та ін.

В Законі України «Про оплату праці» в статті 1 дається визначення заробітної плати, де вона є винагородою, що обчислюється у грошовому виразі, і виплачує її за трудовим договором власник підприємства працівнику за виконання своїх функціональних обов'язків на окремих посадах.

Обсяг заробітної плати можуть залежати від таких факторів, як: складність та умови виконуваної роботи, професійні та ділові якості робітників, результати його праці та господарська діяльність підприємства. Отже, основними завданнями заробітної плати є стимулювання виробничої поведінки співробітників організації на виконання стратегічних рішень. Тобто, це поєднання матеріальних інтересів працівників підприємства з її стратегічними завданнями.

Відтворювальна, регулююча та стимулююча функції – є основними функціями заробітної плати, які взаємозв'язані між собою та можуть впливати одна на одну (рис.1).

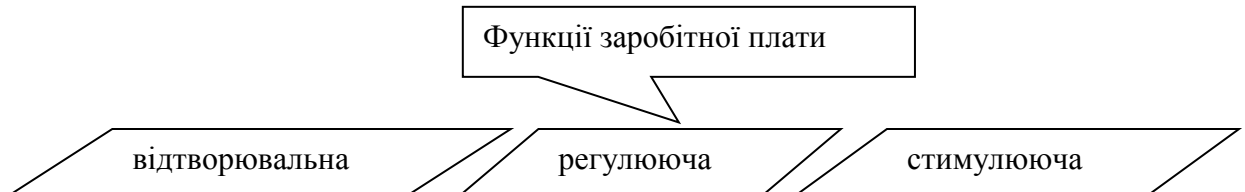

Рис.1. Функції заробітної плати

Відтворювальна функція визначає абсолютний рівень доходу, необхідний для підтримання життєздатності працівника. Він повинен гарантувати працівнику достатній обсяг споживання матеріальних благ і послуг для розширеного відтворення працездатності, тобто здатності до фізичної й інтелектуальної праці у суспільному виробництві.

Регулююча функція заробітної плати має координувати попит на вихідну продукцію і послуги, а також пропозицію робочої сили на ринку праці. Тобто ця функція має впливати на попит/пропозицію робочої сили, зайнятість, формування структури персоналу, рівень оплати певних видів праці по галузях і регіонах тощо.

Стимулююча функція має визначати можливий рівень оплати праці, як залежного фактора від якості і результативності. Стимулююча роль заробітної плати залежна від сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів.

До внутрішніх факторів належить структура заробітної плати, яка забезпечує реальний взаємозв'язок кількісних і якісних показників праці з розміром винагороди, врахування нормування, тарифної системи, використання важелів матеріального заохочення (премії, доплати, надбавки).

Зовнішні фактори пов'язані зі змінами форм керування, організації та структури виробництва, правових основ і норм господарювання, відповідності попиту та пропозиції на окремі групи товарів і послуг.

У відновленні стимулюючої функції істотну роль може зіграти централізована розробка галузевих рекомендацій з організації заробітної плати (по побудові тарифних систем, по розробці систем заохочення і т.п.), та їх цільова адаптація до окремих структурних підрозділів галузі.

Вагомим елементом оплати праці є надбавки до окладів працівників, що займають посади на підприємстві, метою яких є відображення переваг в ділових, кваліфікаційних якостях, досягнення в праці і виконання робіт, що потребують підвищеної уваги і якості та заохочення тих, хто має значний стаж роботи.

Основним принципом формування оплати праці, є взаємозв'язок роботи і винагороди з кінцевим економічним результатом і внеском конкретного робітника. На практиці, при вдосконаленій тарифній системі реалізація цього принципу не може повністю сприяти досягненню потрібного співвідношення між зростанням продуктивності праці і її оплати.

Серед кожної категорії працівників оплату доцільно варіювати у досить широкому діапазоні для більш активної стимуляції ефективності праці, творчого підходу, старанності, відповідальності та ін. Тобто враховувати не тільки кваліфікаційний рівень працівників, їх потенційні можливості, але й реальний трудовий внесок.

Висновки. Отже, можна сказати, що заробітна плата на ринку праці є ціною робочої сили робітника, яка заохочує його виконувати ефективно роботу з повною віддачею. Матеріальне стимулювання вважається найголовнішим мотиваційним механізмом трудової діяльності робітників підприємства.

Організувати ефективно оплату праці (при будь-якій її формі) можливо при дотриманні таких засад, як:

- номінальна і реальна заробітна плата повинні зростати;
- міра праці і розмір її оплати повинні знаходитися у відповідності;
- працівники, які досягли високих кінцевих результатів, повинні бути матеріально винагороджені;
- продуктивність за темпами росту має випереджати темп підвищення зарплати.

УДК 65.01

Гринішак С.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ПІДХОДИ ЩОДО ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК»

Анотація. Визначено проблему адаптації організацій до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища. Приведені різні тлумачення поняття «організаційний розвиток» та визначена їх залежність від зовнішнього та внутрішнього середовища.

Постановка проблеми. Однією із найбільш актуальних проблем сучасної теорії та практики управління є проблема адаптації організацій до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища. Розроблено безліч концепцій і практичних технік, вкладених у проведення організаційних перетворень, дуже багато консалтингових фірм, пропонують свої послуги у цій галузі,

проте прикладів успішних організаційних змін в практиці трапляється значно менше, ніж спроб їх здійснення. Звичайно, коли говорять про розвиток, то завжди натякають на прогресивний розвиток, тобто коли організація буде мати позитивний результат, тобто успіх в діяльності.

Основні матеріали дослідження. Організаційний розвиток – це сукупність теоретичних концепцій і практичних прийомів, вкладених у те, щоб допомогти організації придбати більшої гнучкості й адаптуватися до змін задля досягнення її цілей. В літературі є багато тлумачень поняття «організаційний розвиток». Підходи щодо тлумачення поняття «організаційний розвиток» приведено в табл.1.

Таблиця 1

Тлумачення поняття «організаційний розвиток»

Тлумачення поняття	Автор
1	2
Розвиток організаційний – удосконалення можливостей організації вирішувати різні проблеми і здатність до оновлення в довгостроковому періоді. Організація програмує свій розвиток за рахунок технологічних та організаційних нововведень, підвищення ефективності управління культурою фірми, навчання	С.С. Бакай, С.О. Білун, А.В. Світлична,
Організаційний розвиток – довготривала робота по удосконаленню процесів вирішення проблем і оновленню в організації шляхом ефективного спільного регулювання культурних постулатів організації – при особливій увазі до культури всередині формальних робочих груп – з допомогою агента змін, чи каталізатора, – використовуючи теорію і технологію прикладної науки про поведінку, враховуючи дослідження дією	У. Френч, С. Белл,
Розвиток організації – довгострокова програма удосконалення можливостей організації вирішувати різні проблеми і здатність до оновлення, особливо за рахунок підвищення ефективності управління її культурою	М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі,
Організаційний розвиток представляє собою консультаційну течію, яка поєднує в собі практику консалтингу, дослідницький і науково-прикладний напрямки на перетині організаційної психології, теорії організації і менеджменту, направлену на вирішення широкого кола завдань щодо ефективного встановлення і досягнення цілей розвитку організації як в бізнесових, так і в некомерційних структурах	Є.Ємельянов,

Продовження табл.1

1	2
Організаційний розвиток – ціленаправлена робота, здійснювана вищим керівництвом для підвищення ефективності й життєздатності організації за рахунок планових змін процесів, які в ній протікають, використовуючи при цьому знання і методи науки про поведінку і науку управління	Р. Бекхард,
Під терміном «організаційний розвиток» розуміють нормативну стратегію перенавчання, направлену на виявлення впливу на переконання, оцінку і ставлення до роботи в рамках організації для того, щоб вона могла краще адаптуватися до швидких темпів зміни технології, у індустріальному оточенні і в суспільстві в цілому	О. Уін,
Організаційний розвиток можна трактувати як довготермінову роботу в організації щодо удосконалення процесів вирішення проблем і оновлення. Такий розвиток є стратегічним шляхом, з одного боку, зростання загальної ефективності організації, а з іншого – підвищення почуття задоволеності та поліпшення умов праці співробітників	Ф.І. Хміль,
Організаційний розвиток – це система використання знань наук про поведінку (біхевіоризму) для планування розвитку і перегляду організаційних стратегій, структур і процесів з метою підвищення організаційної ефективності	Т. Каммингс, С. Ворлей,
Організаційний розвиток – це процес позитивних і якісних змін в організації, які зачіпають головним чином структуру, способи діяльності та взаємодії. Критерієм позитивних змін є такі параметри як виживання організації, ефективність її діяльності, забезпечення доступу до влади або її збереження, відповідність проекту або цінностям. Про якісний характер змін у процесі аналізу свідчить те, що організаційний розвиток, як правило відображається у змінах структури, тому іноді замість поняття «організаційний розвиток» вживають поняття «структурні та стратегічні зміни в організації» (А. Чандлер)	К. Штайльманн, М. Дряхлов, В. Хартманн, С. Мочерний,
Організаційний розвиток – це плановий, управлінський і систематичний процес перетворень в області культури, систем і поведінки організації з метою підвищення її ефективності у вирішенні проблем і досягненні цілей	Г.Л. Ліппіт,

Провівши дослідження табл.1, можна стверджувати, що організаційний розвиток – це:

- перелік послідовних дій, що розробляються відповідно до планів на перспективу, що направлений на досягнення цілей організації, структуру її діяльності, мотивацію і контроль з відповідними корегуваннями (при необхідності);
- послідовність дій, що ґрунтується на системному підході та пов’язують потенціал організації з її технологічним, структурним та управлінським розвитком;
- процес, тобто послідовність дій, що направлений на реалізацію рішень та усунення проблем організації за допомогою використання різних теорій та наукових досліджень (включаючи біхевіоризм);

- послідовність дій, в основі яких виконується організаційне проектування, при необхідності, за допомогою консультантів;
- процес навчання, де формується організаційна культура персоналу за допомогою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу.

Висновки. Отже, узагальнюючи вищезазначені визначення, можна сказати, що однозначного і загальноприйнятого підходу до тлумачення поняття «організаційний розвиток» сьогодні не має, а розвиток організації має залежність як від зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

УДК 656.2

Грицай Н.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-М
Науковий керівник: ст. викладач Лучникова Т.П.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. Виявлено сучасні проблеми інвестування залізничного транспорту.

Постановка проблеми. Транспортна система України забезпечує зв'язки між галузями, підприємствами, регіонами країни, зарубіжними державами. Для сучасного транспорту властива велика різноманітність видів, кожен з яких має свої специфічні виробничі особливості. Наразі великого значення набуває проблема інвестування залізничного транспорту.

Основні матеріали дослідження. Залізничний транспорт в Україні є однією з базових галузей економіки. Важливість залізничного транспорту полягає, по-перше, у тому, що Україна знаходиться на шляху між країнами Європи та Азії, які стрімко розвиваються. Через територію України проходять транспортні коридори як Схід – Захід та Балтика – Чорне море.

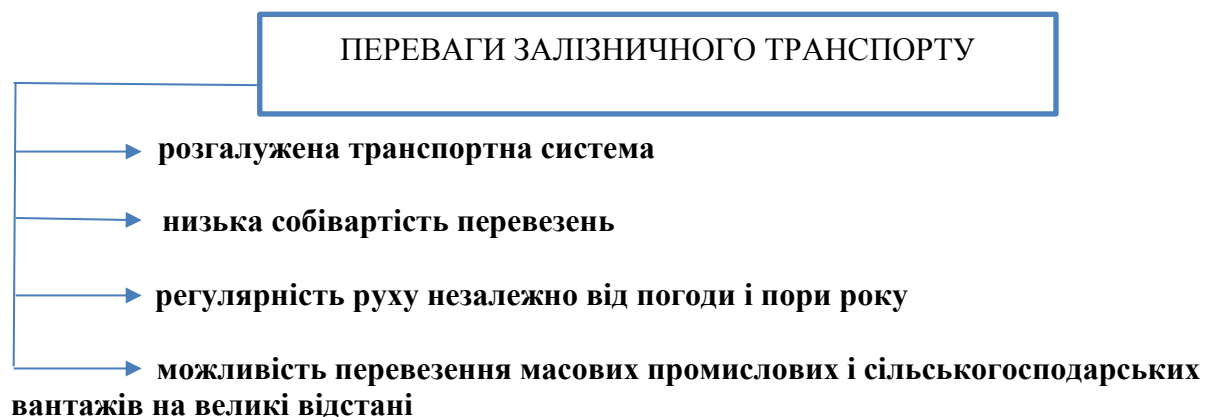

Рис. 1. Переваги залізничного транспорту

На даний час залізниці в основному задовольняють потреби суспільного виробництва та населення у перевезеннях. Проте стан виробничо-технічної бази залізниць і технологічний рівень перевезень за багатьма параметрами не відповідає зростаючим потребам суспільства та європейським стандартам якості надання транспортних послуг. У роботі транспортного сектору спостерігаються суперечливі тенденції, які прямо залежать від наслідків гібридної війни, яку веде Росія проти України, від масштабності та динамічності внутрішніх процесів реформування окремих видів транспорту, а також від ступеня свободи і втручання держави в роботу провідних підприємств транспортної галузі. В результаті не всім транспортним галузям вдалося конвертувати плюси макроекономічної стабілізації у відчутні досягнення за підсумками роботи за останні роки.

Сучасний стан тягового рухомого складу залізниць України зношений майже на 90%. На сьогодні середній знос парку тепловозів складає 97%, електровозів – 90%. Упродовж 2011 – 2015 рр. з інвентарного парку через зношеність було вилучено 195 електровозів і 340 тепловозів. Переважну частину парку складають електровози, магістральні тепловози, маневрові тепловози та інші локомотиви, спроектовані і виготовлені у 50 – 60 рр. минулого століття. За даними залізничників більша частина застарілого тягового рухомого складу потребує на 40 – 60% більше витрат на ремонти, і є більш енергоємною та шкідливою для навколишнього середовища. Крім того, наявні локомотиви не дозволяють збільшити швидкість руху поїздів.

З'ясовано що локомотивний парк потребує негайного оновлення, а для цього потрібні значні капітальні інвестиції, які вже тривалий час є недоступними. Через катастрофічну зношеність рухомого складу, невідповідність між придбанням і списанням вантажних вагонів та локомотивів існує загроза незабезпечення потреб промислових галузей економіки у перевезеннях вантажів, з відповідними витратами для держбюджету, зниженням показників економічного розвитку країни.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності

Вид транспорту	У фактичних цінах, млн. грн					темп приросту, %
	2016	2015	2014	2013	2012	
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	24737,7	16278,0	13956	16497,6	34700,7	71,3
Авіаційний транспорт	697,6	658,7	320,1	523,1	780	89,4
Водний транспорт	234,1	333,8	208,1	96,8	132,6	176,5
Наземний і трубопровідний транспорт	14956,2	7218	3455,8	4867,7	12670,8	118

Підсумовуючи результати аналізу, можна побачити, що вклад інвестицій в залізничний транспорт низький. Сьогодні є важливим покращення технічного стану залізничного сектору та підняття його конкурентоспроможності до сучасних вимог, тому необхідно впроваджувати застосування програм інвестування у розвиток залізниці та сприяти зростанню інвестиційної привабливості підприємства.

Інвестиції – це залучення капіталу в вигляді майнових та інтелектуальних цінностей з метою отримання фінансового результату, а також впливу на економічні показники народного господарства. Інвестиційна привабливість залізничного підприємства являє собою економічну категорію, яка характеризується стабільністю фінансових показників, прибутковістю, курсом акцій і рівнем виплачуваних дивідендів. Відповідно до концепції розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на період до 2020 р. визначено основи інвестиційної політики, яка здатна забезпечити реалізацію завдань, що виникають перед галуззю в умовах пожвавлення виробництва і відновлення реального сектору економіки, зростання попиту на транспортні послуги і активізації процесів інтеграції в європейську і світову транспортні системи.

Висновки. Таким чином, успішне проведення інвестиційної діяльності приведе до збільшення прибутку за рахунок кращого задоволення ринкового попиту. Однією з основних проблем впровадження інвестиційних планів – неможливість сконцентрувати кошти для їх проведення. На сучасному етапі розвитку України стан залізниць характеризується обмеженістю матеріальних і фінансових ресурсів, тому необхідно залучати нові джерела фінансування, запроваджувати продуману інвестиційну політику з урахуванням сучасних вимог та наявності стратегічного інвестиційного плану розвитку галузі, яка дасть можливість виключити неефективну трату коштів. Тому специфіка теперішньої ситуації в країні полягає в тому, що необхідні зміни потрібно провести в якнайкоротші терміни, оскільки Україна повинна забезпечити сприятливий інвестиційний клімат для бізнесу. Залучення іноземних інвестицій в транспортну галузь України позитивно вплине на транспортну забезпеченість країни, задоволення проблем економіки в перевезеннях, стимулювання економічного росту.

УДК 331

Дегтяр Р.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-М
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ПРОБЛЕМАТИКА МОТИВАЦІЇ У СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Анотація. Розглянуто важливість мотивації у сьогоденному менеджменті. Визначено необхідність підвищення ролі мотивації на вітчизняних підприємствах. Виділено основні складові процесу мотивації, мотиви поведінки працівників та розроблені шляхи підвищення мотивації персоналу у сучасному менеджменті.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку менеджменту, мотивація персоналу є однією з головних проблем. Вона є однією із чинників, яка використовується в управлінській діяльності, котра забезпечує більш ефективну діяльність організації. Адже правильно мотивований працівник – це запорука успішної роботи та руху організації в напрямку реалізації цілей, а також зміцненні її положення на ринку.

Основні матеріали дослідження. Дану проблематику розглядали такі вчені як А. Маслоу, Д. Мак Клеелланд, Ф. Герцберг, М. Армстронг, Г.І.Бритченко, Л.В.Балабанова, Г. Мюррей. Однак у сучасному менеджменті класичні теорії мотивації недостатньо систематизовані, що ускладнює їх практичне використання у сьогоденних організаціях.

У сучасному менеджменті великого значення набуває мотивація. Мотиваційний аспект є основним засобом оптимального використання ресурсів, мобілізації наявних кадрів підприємства. Основною метою мотивації є отримання максимальної ефективності використання трудових ресурсів, що дозволить підвищити загальний прибуток підприємства.

Якщо розглядати мотивацію в загальному понятті, то це процес спонукання людей до роботи, що передбачає використання мотивів зміни поведінки людини для досягнення цілей організації. Поведінка людини визначається мотивами, тобто внутрішньою силою, що спонукає людину до певних дій.

На сьогодні виділяють п'ять основних мотивів: можливість заробити гроші, можливість використовувати свої знання і досвід, прагнення відчувати свою значущість у колективі, можливість самостійно керувати своїм часом, прагнення до стабільності у роботі.

Мотивація персоналу полягає у впливі на працівника з метою формування у нього потрібних ціннісних орієнтацій. Мотиваційний аспект управління займає важливу роль в сучасному менеджменті організацій. Відповідно теорії

мотивації, мотиваційний процес – це сукупність дій, що спрямовані для забезпечення інтересу працівників в результаті їх діяльності.

Основними складовими мотивації є правильно заданий напрям зусиль людини, і дає змогу досягти запланованих цілей. Зусилля керівника, які полягають у витраті енергії та ресурсів на досягнення запланованих цілей, а також наполегливість, що вимірюється часом, під час якого людина залишається вмотивованою.

Варто зазначити, що головними формами мотивації є матеріальна і нематеріальна. Матеріальною мотивацією називають систему стимулів праці, метою якої є співвідношення якості праці до заробітної плати працівників. Провідну роль у трудовій діяльності займає заробітна плата. Серед форм матеріальної мотивації також виділяють одноразові винагороди та премії. Варто зазначити, що окрім матеріальних заохочень керівництво використовує систему нематеріального стимулювання працівників, що підсилює вплив матеріальної мотивації і дає змогу задовольняти потреби працівників. До нематеріальної мотивації відносять отримання медалі, грамоти, подяки, просування по кар'єрній сходинці, навчання, підвищення кваліфікації, обіди, відпустки та ін. Похвала, є одним з простих важелів впливу на результативність і з успіхом використовується у багатьох закордонних фірмах.

Іноді, особиста подяка керівництвом діє ефективніше на працівника та його продуктивність праці, ніж матеріальна винагорода та підвищує його важливість у колективі. Також в результаті аналізу нематеріальної мотивації трудової активності персоналу підприємств слід виділити, що найбільш ефективним способом нематеріального стимулювання персоналу є залучення працівників до управління справами виробництва.

Однією з головних практичних проблем у сучасному менеджменті є недооцінка деякими керівниками ролі мотивації персоналом. Незадовільна робота персоналом часто є наслідком недостатньої компетенції керівника, а саме невміння потрібним чином мотивувати.

Більшість українських керівників не надає уваги методам мотивації і вважає достатнім мотивуючим фактором сам факт виплати заробітної платні. Згідно з результатами сучасних досліджень, ефективні технології нематеріального стимулювання дозволить суттєво збільшити результативність праці і звести до мінімуму плинність кадрів в організації.

Висновок. Отже, мотивація відіграє важливу роль в менеджменті організації, адже являє собою процес спонукання робочого колективу до активної діяльності задля досягнення її цілей. На сьогодні не існує єдиних методів мотивації персоналу, ефективних для всіх працівників, тому необхідно розвивати нові механізми мотивації для створення важливих стимулів, що покращать продуктивність та якість роботи в організації. Є необхідність впровадження

нових систем оплати праці для підвищення інтересу працівників, провести перехід до більш м'якої системи управління ніж жорстка ієрархія, що підвищує зацікавленість персоналу до кар'єрного росту, створення сприятливих соціальних умов у колективі для його зміцнення.

УДК 657

Дудник Аліна, ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МЗЕД
Науковий керівник: к.е.н., доц., Дуднік З.П.

ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. У рамках тез запропоновано поглянути на процеси розвитку регіональної економічної інтеграції як на продовження та поглиблення міжнародної співпраці в рамках концепції стратегічного партнерства, що фактично створює підґрунтя для зрощення та взаємопроникнення економічних систем, а також здатна пояснити мотиви міжнародної співпраці країн.

Постановка проблеми. Розуміння передумов розвитку інтеграційних процесів та основних мотивів поглиблення міжнародної співпраці є важливим фактором для вибору найбільш оптимальної форми участі в процесах регіональної економічної інтеграції, який не лише визначає подальший вектор розвитку міжнародних економічних відносин країни, а й впливає на процес відтворення суспільного продукту та економічне зростання.

Основні матеріали дослідження. Поняття «інтеграція» вперше з'явилося в політичному словарі у 20-х рр. минулого сторіччя й означало об'єднання держав в єдину соціально-політичну спільноту. Пізніше воно було перенесене і на інші сфери відносин: соціальну, виробничу, культурну, наукову, економічну та фінансову.

У сучасній науковій літературі найчастіше термін міжнародна економічна інтеграція трактується як процес взаємного проникнення та зростання економік країн в єдиний господарський комплекс на основі стійких економічних зв'язків на мікро- та макrorівнях.

Однак наведене визначення випускає такий важливий елемент інтеграційного процесу як створення єдиного правового поля. Більш широким є трактування цього терміна, запропоноване А. Делятицькою, яка пропонує розглядати міжнародну економічну інтеграцію як процес господарського та політичного об'єднання країн на основі розвитку глибоких стійких взаємозв'язків і розподілу праці між національними господарствами, взаємодія їх економік на різних рівнях та в різних формах. Інші автори визначають це

поняття як об'єктивний, усвідомлений і направлений процес зближення взаємопроникнення та зрощування національних господарських систем, що мають потенціал до саморегулювання та саморозвитку.

Проте найбільш повним і таким, що враховує всі аспекти терміна, зазначені в попередніх визначеннях, є підхід І. Сорокіної, яка під інтеграцією розуміє процес добровільного об'єднання двох або більше самостійних економічних суб'єктів шляхом встановлення між ними різних типів і форм зв'язків, узгоджених через підписання громадянсько-правових актів, з метою реалізації ефективного спільного співробітництва для забезпечення інтересів кожного із суб'єктів.

Сьогодення характеризується бурхливим розвитком інтеграційних процесів на регіональному рівні, що проявляється в створенні нових угруповань країн та розширенні вже існуючих. Оскільки найбільш вдало та динамічно регіональна інтеграція здійснюється зусиллями ЄС, то і переважна кількість теорій щодо розуміння особливостей цих процесів стосується саме європейської інтеграції. Серед найбільш значимих класичних підходів найвагомішими є функціоналізм (Д. Мітрані), федералізм (А. Спінеллі, С. Пістоне), неофункціоналізм (Е. Хаас), тоді як серед нових підходів виділяють теорію «зацікавлених груп» (У. Сендхольц, Дж. Зісман), неоінституціоналістську теорію режиму (Р. Коен, Ф. Риттбергер), а також теорію «концентричних кіл».

Однак теоретичні підходи для пояснення або прогнозування розвитку відносин між іншими країнами майже не використовуються.

Крім того, вивчаючи механізми співпраці країн, вони не беруть до уваги концепцію «стратегічного партнерства», яка здатна пояснити взаємодію країн на початкових етапах співробітництва. Тому дослідження розвитку підходів щодо вивчення процесів регіональної інтеграції у зв'язку з положеннями зазначеної концепції дає змогу оцінити мотиви взаємодії країн, визначити особливості їх відносин на поточному етапі та оцінити перспективи подальшої співпраці.

Термін «стратегічне партнерство» знаходить доволі невелике висвітлення у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі, до того ж, як правило, досліджуються лише практичні аспекти, пов'язані з використанням у дипломатичній практиці, і тільки деякі автори розглядають теоретичні аспекти: Е. Лисицин, Г. Перепелиця, Б. Тарасюк, І. Жовква.

Останній визначає його як «особливий інструмент зовнішньої політики держави, використовуючи який вона узгоджує свої дії на міжнародній арені з іншими державами. Взаємодія у використанні цього інструмента та збіг стратегічних національних інтересів двох чи більше держав у декількох сферах призводять до виникнення між ними особливого виду міждержавного співробітництва, яке також може бути охарактеризоване як стратегічне партнерство».

Оскільки початкові форми міжнародної співпраці можуть бути поверхневими та розвиватися як наслідок взаємозалежності та взаємодоповнення економічних систем країн, то угоди про стратегічне партнерство можна розглядати як початковий етап інтеграції. Однак, якщо країни не відповідають основним передумовам інтеграції, які були запропоновані неофункціоналістами, а кількість сфер спільних інтересів обмежена, то подальшого поглиблення співпраці може і не відбутися, що може бути поясненням «застою» в розвитку співпраці між країнами.

Загальним положенням у цьому випадку постає наявність спільних інтересів держав і поступальність розвитку відносин, оскільки з точки зору функціоналістів інтеграція розглядається як поступовий, скоріше технократичний процес, який мало співвідноситься з політикою. Усі інші критерії стосуються скоріше організації процесу співробітництва. Отже, налагоджене стратегічне співробітництво може привести до створення інтеграційного блоку лише за наявності всіх зазначених передумов.

Серед моделей стратегічного партнерства виділяють чотири основні: представницьке стратегічне партнерство, стратегічне партнерство проти спільної загрози, тактичне партнерство заради стратегічних результатів і асиметричне стратегічне партнерство. Перше створюється заради реалізації представницьких функцій у регіоні, наприклад, Ізраїль є ключовим представником США на Близькому Сході. У другому випадку мотивом є об'єднання держав проти спільного ворога або загрози. Третя модель використовується у випадках, коли держава намагається досягти своєї мети через укладання тимчасового партнерства з країною, яка має абсолютно інші стратегічні цілі, для уникнення конфронтації.

Наприклад, відносини між Китаєм і США та США й Японією. Остання модель партнерських відносин виникає як результат спільного історичного минулого, хоча держави є незалежними та різними за потенціалом, у результаті чого між ними формуються асиметричні відносини. До того ж одна з країн може намагатися свідомо закріпити таку асиметрію, як це відбувалося між США та Великобританією під час Другої світової війни, коли США з метою захисту від нападу Німеччини якомога довше не звільняли її від окупації та пізніше поставили в економічну залежність, яка тривала і після завершення війни.

Висновки. Проблема вибору євразійської або європейської інтеграційної альтернативи перед Україною сьогодні стоїть надзвичайно гостро. Оскільки саме від нього значною мірою залежить подальша економічна та геополітична стратегія. Зважаючи на те, що Європейські країни і країни ЄврАзЄс є стратегічними партнерами нашої країни, важливо правильно розставити пріоритети в розвитку партнерських відносин.

УДК 005.334.1

Пантелієнко А.В., ДУІТ, факультет управління та технологій, група І-ПуіА-маг.

Науковий керівник: ст. викладач Лучникова Т.П.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ КОНФЛІКТІВ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Анотація. У науковій статті досліджено особливості виникнення та розвитку організаційних конфліктів в публічному управлінні та розглянуто види конфліктів в управлінській діяльності.

Постановка проблеми. Протиріччя, суперечки, які виникають між різного рівня керівниками та персоналом стають причиною виникнення конфліктів в організаціях. Державне управління не є виключенням, тому відповідно до сучасних концепцій конфлікту – конфлікти в організаціях системи державного управління є результатом розвитку взаємодії між окремими її структурними елементами, якими можуть бути як окремі службовці, так і структурні підрозділи чи організація в цілому.

Нинішнє українське державотворення крокує разом з виникненням конфліктних ситуацій між гілками влади, різними політичними силами та громадськістю, окремими політичними лідерами та суспільством, місцевою та центральною владою, між владою та народом. Неможливе безконфліктне державне управління, тому необхідність запобігання розвитку деструктивних конфліктів потребує наукового осмислення та розробки відповідних механізмів, які б дали можливість діагностувати їх на найбільш ранній стадії.

У сучасній літературі проблема конфлікту та пошук шляхів його вирішення стали об'єктом дослідження українських та зарубіжних фахівців Л. Герасіної, Н. Гришиної, Н. Довгань, Л. Ємельяненко, М. Пірен, В. Петюха, С. Серьогіна, Л. Скібіцької, Л. Торгової та ін. У роботах даних вчених висвітлено багато питань, пов'язаних з особливостями предмета та об'єкта конфлікту на державній службі, однак дослідження згаданих фахівців не торкалися проблеми діагностичної функції конфлікту та проблеми функціонування системи публічного управління.

Основні матеріали дослідження. Таким чином, сучасна конфліктологія трактує конфлікт як феномен суспільства, якому властиві як позитивні, так і негативні функції, що є проявом існуючих в суспільних системах протиріч, суперечностей та несумісних інтересів різних соціальних груп.

Організаційний конфлікт – це зіткнення учасників конфліктної взаємодії, викликане несумісністю інтересів, норм поведінки, ціннісних орієнтирів, які виникають внаслідок розбіжності формальних організаційних основ і

реальних дій членів колективу. Вони є проявом суспільних протиріч та суперечностей, що виникають через неправильний розподіл функцій, прав і відповідальності, погану організацію праці, несправедливість системи мотивації і стимулювання працівників. Тому під організаційним чи організаційно-управлінським конфліктом у державному управлінні слід розуміти прояв протиріч у державно-управлінських системах будь-якого порядку, пов'язаних з несумісністю структури, повноважень та ресурсів їх структурних елементів з цілями, завданнями та покладеними на них функціями. Структурними елементами управлінських систем можуть бути органи державного управління та органи місцевого самоврядування, окремі їх структурні підрозділи та посадові особи, державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування як сторона організаційних конфліктів в публічному управлінні.

Організаційні конфлікти залежно від причин їх виникнення можна розподілити на дві групи (Таблиця 1)

Таблиця 1

Види організаційних конфліктів

Організаційні конфлікти	
1. Об'єктивні	
Структурно-організаційні	Конфлікти проявляються як результат невідповідності структури організації вимогам, які ставляться перед організацією, що найбільшою мірою характерно для державного управління. Наявність такого конфлікту надає можливість керівництву усвідомити існування протиріччя між структурою організації та її завданнями, спонукає до прийняття рішення щодо необхідності впровадження структурних змін.
Функціонально-організаційні	Конфлікти, породжені суперечностями функціональних зв'язків організації із зовнішнім середовищем, функціональних зв'язків між структурними підрозділами організації, між окремими працівниками. Функціональні зв'язки між окремими структурними підрозділами системи публічного управління повинні відповідати вимогам діяльності та об'єктивним законам функціонування таких систем.
Особистісно-функціональні	Конфлікти, пов'язані з невідповідністю компетенції працівників професійним, моральним та іншим якісним вимогам займаної посади. Якщо людина не відповідає цим вимогам, то можливі конфлікти між нею та керівником, підлеглими, співробітниками.

2. Ситуаційно-управлінські	Конфлікти, обумовлені помилками, допущеними керівництвом і підлеглими в процесі вирішення управлінських та інших завдань. Прийняття помилкового управлінського рішення об'єктивно створює можливість конфліктів між авторами рішення і його виконавцями.
В публічному управлінні	Конфлікти дають можливість виявити прогалини в системі прийняття рішень і змінити її в такий спосіб, щоб результати прийнятих рішень не залежали від суб'єктів їх прийняття. Таким чином, ситуаційно-управлінські конфлікти дають можливість удосконалити механізми прийняття управлінських рішень.

Висновки. На основі викладеного матеріалу, можна зробити висновок, що організаційний конфлікт у публічному управлінні є проявом суперечностей в державно-управлінських системах, пов'язаних з несумісністю структури, повноважень та ресурсів з цілями, завданнями та покладеними на них функціями. Вони у публічному управлінні є тими індикаторами, які дають можливість удосконалювати існуючу адміністративно-виконавську систему шляхом проведення організаційних змін, що стосуються організаційної структури, цілей, технології прийняття управлінських рішень, функціонування органів публічного управління, цінностей та поведінки державних службовців. Організаційні конфлікти в публічному управлінні сприяли розробці та впровадженню в державно-управлінських відносинах нових прийомів, процедур запобігання та протидії виникненню конфлікту інтересів, розробці ефективних механізмів прийняття управлінських рішень, які б давали змогу усунути вплив суб'єктивного чинника, сприяли удосконаленню системи управлінських взаємовідносин. Подальші дослідження в цій сфері будуть стосуватися запровадження ефективних методів запобігання виникненню конструктивних організаційних конфліктів та прогнозування розвитку деструктивних організаційних конфліктів.

УДК 331

Панченко В.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-М
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ПІДВИЩЕННЯ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Розглянуті методи й особливості мотивації та стимулювання персоналу в сучасних організаціях. Розглянуто процес мотивації та види

стимулювання праці персоналу. Визначені фактори підвищення ефективності праці робітників в організації.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день стимулювання праці на підприємстві відіграє дуже важливу роль в його ефективній роботі. В сучасних умовах керівники мають ефективно управляти ресурсами підприємства. Одним з найважливіших і найбільш складним ресурсом є персонал, тому на підприємстві повинні бути створені необхідні умови праці для працівників, щоб вони були зацікавлені у своїй роботі. Саме тому було обрано цю тему, так як мотивація праці на підприємстві є актуальною проблемою сьогодення.

Основні матеріали дослідження. Проаналізувавши літературу та наукові статі таких авторів, як В. Шинкаренко, В. Воронкова, А. Садекова, Л. Безчасного, В. Нестерчука зроблено висновок, що на сьогодні існує безліч підходів та методів з вирішення проблеми мотивації на підприємстві, але велика кількість українських підприємств на даний час не має ефективної системи мотивації.

Найбільш відомими вченими, які досліджували поведінку людей щодо захоплення праці були такі вчені як: А. Маслоу, Ф. Герцберг, Д. Врум, А. Смітт, С. Адамс, Л. Портер, К. Альдерфер, К. Маркс, А. Маршалл. Ці вчені розробили багато методів і способів, які дозволяють ефективно управляти керівникам своїми підлеглими.

Одним із найважливіших факторів ефективної роботи підприємства є сукупність способів і методів, які використовує керівник для ефективної роботи працівників. В сучасних економічних умовах низька заробітна праця негативно впливає на мотивацію працівників, що в свою чергу негативно відображається на роботі підприємства. Саме тому перед керівниками стоїть завдання підібрати підходи та методи для стимулювання роботи персоналу, що дасть можливість зацікавити робітників виконувати свою роботу якісно та ефективно.

Теоретично процес мотивації праці можна розділити на шість стадій, які йдуть послідовно одна за одною:

1 стадія – виникнення потреби в чомусь. Людина починає відчувати, що їй чогось не вистачає і потім ця потреба примушує людину діяти щоб задовольнити свою потребу.

2 стадія – пошук способів і методів вирішення своєї потреби.

3 стадія – людина конкретно визначає, що їй потрібно зробити для того, щоб задовольнити потребу.

4 стадія – в цій стадії людина повинна починати діяти для задоволення потреби.

5 стадія – після всіх зусиль людина отримує задоволення потреби або отримує те, що можна обміняти на задоволення потреби.

6 стадія – якщо попередня потреба задоволена, то людина припиняє свою діяльність до появи нової потреби.

Але мотивація потребує і стимулювання праці, яке може бути різних видів, а саме:

1. Матеріально-грошове стимулювання – це заохочення для працівників, що являє собою грошові виплати за свою трудову діяльність. За допомогою цих стимулів можна ефективно контролювати поведінку об'єктів управління на основі таких інструментів, як:

доплата за додаткові результати в праці;

надбавка до заробітної плати працівника – грошові виплати, що перевищують рівень зарплати та стимулюють працівників до підвищення своєї майстерності й ефективного виконання своїх обов'язків;

компенсації – це відшкодування витрат, понесених працівником під час виконання своїх обов'язків;

преміювання – грошові виплати, що виплачуються працівникові за хороші результати в своїх обов'язках.

2. Соціальне стимулювання – це вид стимулювання, який проявляється у зміні соціального статусу робітника, тобто відносини працівників у колективі.

3. Моральне стимулювання – це найпоширеніша підсистема нематеріального стимулювання праці, яка заснована на духовних цінностях людини. В основі морального стимулювання лежить передача інформації про заслуги працівника в соціальному середовищі.

Стимулювання праці на підприємстві повинне бути методичним та системним. Система трудової активності працівника потребує оптимального співвідношення робочого часу з відпочинком. Бувають такі випадки на підприємствах, що працівник добре мотивований в досягненні кінцевого результату, але на практиці має гірші результати своєї роботи ніж працівник з меншим рівнем мотивації. Це обумовлено тим, що всі працівники різні, в когось вищий рівень кваліфікації, більше професійних навичок чи краще розуміння поставленої задачі. Якщо керівник буде визначати рівень винагороди по результатам праці, то це буде демотивувати працівника, який отримав нижчий результат, але доклав до цього багато зусиль і старань в порівнянні з іншими працівниками. Але якщо подивитися з іншого боку і винагороджувати працівника лише «за добрі наміри» і враховувати реальні результати його праці, то це буде несправедливо щодо інших працівників, продуктивність праці в яких була кращою. Тож керівник повинен розробити ефективну й справедливую систему до стимулювання праці робітників.

При розробці системи стимулювання праці керівники часто допускають помилку, коли розробляють систему на тривалий термін. Якщо вона була розроблена на тривалий час, то згодом вона перетвориться на систему заохочень, яка буде винагороджувати працівників за вже досягнуті результати, водночас як мотиваційна система призначена мотивувати працівників для досягнення цілей. Виходячи з цього, потрібно постійно переглядати й змінювати систему підвищення і покращення праці. При розробці нової системи потрібно враховувати помилки й недоліки, які були допущені в минулій системі, а також враховувати зміни внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Висновки. Отже слід зазначити той факт, які не були б нові технології, обладнання та зовнішньоекономічні умови, якщо на підприємстві не сформована ефективна система мотивації та стимулювання, високих результатів в роботі майже не можливо досягнути. Важливу роль в стабільному економічному розвитку підприємства відіграє зацікавленість працівників до ефективної діяльності. Таким чином, можна зробити висновок, чим кращою буде система заохочень, тим ефективніше і активніше працівники будуть досягати поставлених перед ними завдань. На сьогоднішній день більшість українських підприємств потребує нових механізмів і інструментів, які б могли створювати стимули для продуктивної роботи.

УДК 65.011: 658.149 (045)

*Підгорна В. О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ІМО-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Костюченко Л.В.*

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ЗМІНАМИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У доповіді наводяться результати дослідження основних проблем формування і функціонування моделі використання найефективніших інноваційних розробок, адаптованих до реальних умов діяльності транспортних підприємств. Запропоновані ключові складові такої моделі.

Постановка проблеми. Глобалізація та розвиток інтеграційних процесів у світовій економіці, забезпечення конкурентоспроможності підприємств не можливі без використання досягнень науково-технічного прогресу. Зростаючі темпи трансферу і впровадження інновацій, пошук оригінальних і нестандартних підходів до прискорення реагування бізнес-діяльності на зміни зовнішнього середовища і відповідна реалізація інноваційних змін бізнес-процесів базуються на використанні закономірностей дифузії інновацій, стратегічному аналізі ключових факторів конкурентоспроможності, резуль-

татах бізнес-розвідки найкращих досягнень і ноу-хау лідерів ринку. Саме такий аналіз факторів успіху передових підприємств став підґрунтям розробки сучасних форм трансферу, у тому числі бенчмаркінгу, як легального методу використання їх практичного досвіду іншими підприємствами за взаємною згодою та на вигідних для обох сторін умовах. Такий підхід вимагає вирішення значної кількості проблем управління системою форм і методів трансферу інновацій. Водночас залишається недостатньо дослідженою проблема використання бенчмаркінгу для цілей трансферу інновацій у специфічних умовах різних сфер діяльності і особливо у сфері транспортних послуг.

Основні матеріали дослідження. Сьогодні в Україні найактуальнішими проблемами у сучасній бізнес-ситуації на ринку логістичних послуг, які вимагають від транспортних підприємств постійного організаційно-технологічного удосконалення, є: а) регіональна та сезонна нестабільність та невизначеність ринкового попиту, вимогливості та потреб споживачів транспортно-логістичних послуг; б) переваги задоволення індивідуалізованих споживачських вподобань в системі масових постачань; потокова схема єдності бізнес-функцій і бізнес-процесів транспортної та логістичної діяльності, а також віртуальне управління взаємопов'язаною послідовністю бізнес-процесів, виконуваних досить великою кількістю господарюючих суб'єктів системи забезпечення перевезень і надання транспортно-логістичних послуг; в) пошук можливостей випереджаючої перебудови та інноваційних змін бізнес-технологій логістичних підприємств.

Виявлення базових тенденцій динамічності потокових бізнес-процесів та необхідності їх інноваційних змін для забезпечення конкурентоспроможності транспортних підприємств здійснюється в основному методами бенчмаркінгу, як сучасної системи визначення та передачі найбільш ефективних наукових розробок і практичних ноу-хау технологічного, організаційного та економічного характеру. Головною особливістю потокового формування та постійних адаптаційних змін транспортно-логістичної послуги є обов'язкова узгоджена і збалансована партнерська взаємодія підприємств-учасників логістичного ланцюга. Отже, об'єктами інноваційних змін і постійного удосконалення є бізнес-функції і бізнес-процеси, виконувані цими підприємствами.

Варто врахувати, що конфлікт раціональної та динамічної бізнес-моделі діяльності підприємств загострюється з часом в результаті зовнішньої нестабільності і наростаючої потреби в інноваційних змінах внутрішньої інфраструктури і бізнес-процесів та транспортно-логістичних технологій відповідно до зростаючих вимог науково-технічного та соціально-економічного прогресу. Динамічності зовнішнього і внутрішнього середовища бізнес-діяльності відповідає перехід управління підприємствами до нового інноваційного рівня – управління за змінами. У відповідь на зміни середовища нова

система управління здійснює пошук і впровадження інноваційних змін бізнес-технологій в інтегрованому потоці виробничої діяльності системно і одночасно.

Таким чином, процес управління інноваційними змінами має забезпечувати новий вищий рівень якості рішень, за рахунок застосування принципів безперервного відслідковування відхилень від оптимальних параметрів управління та своєчасного і постійного реагування на них методами комплексного впливу впроваджуваних бенчмарків удосконалених бізнес-технологій та безперервного узгодження інтересів заради стратегічної цілі. Тобто, парадокс управління за змінами полягає в єдності протиріч понять стабільності і динамічності. Для забезпечення конкурентоспроможності авіапідприємства система управління повинна одночасно впроваджувати прогресивні зміни і прикладати всі зусилля для збереження стабільності умов діяльності.

Удосконалення діяльності транспортних підприємств, методами бенчмаркінгу дозволить досягти потужних конкурентних переваг завдяки: а) підвищенню споживчої цінності послуг за рахунок додаткового індивідуалізованого сервісу; б) покращенню рівня обслуговування клієнтури та власної інфраструктури з використанням ІТ-технологій, електронного бізнесу, механізації трудомістких процесів; в) скороченню часу виконання необхідних формальностей обслуговування вантажів; г) чутливості окремих етапів логістичного потоку транспортних перевезень до ситуаційних змін.

Тому, за результатом узагальнення теоретичних засад та інноваційних ідей, а також вивчення досвіду управління бізнес-процесами пропонується управління інноваційними змінами в системі транспортно-логістичної діяльності здійснювати з використанням моделі бенчмаркінгу, як найефективнішого й економічно вигідного інструменту інноваційного розвитку та перебудови сучасних вітчизняних транспортних підприємств з метою забезпечення їх конкурентоспроможності не лише на території України, але й поза її кордонами. Основними блоками такої моделі управління бенчмаркінгом, на нашу думку, мають бути такі: цілепокладання, бізнес-функції та процеси, технології, форми та методи управління, котрі є зорієнтованими на прискорення і впровадження найкращих галузевих і суміжних ноу-хау, ліцензованих інновацій та ін. інноваційних процесів шляхом проектування і адаптації до власних умов апробованих підприємствами-лідерами бенчмарків, які передаються підприємствам-партнерам на взаємовигідних умовах.

Висновки. Вирішення проблем управління трансфером у випадку бенчмаркінгу інноваційних змін одного транспортного підприємства не може забезпечити конкурентоспроможність всієї логістичної системи на ринку транспортно-логістичних послуг. Комплексність будь-якої проблеми діяльності вимагає реагування на неї всієї системи і безпосереднього втручання держави у

підтримку логістики як вагомого стратегічного ресурсу країни. Тому проблема галузевої централізації управління бенчмаркінгом вимагає подальшої розробки і може стати рушійною силою оновлення економіки країни.

УДК 349.23.4

*Присяжнюк Н. С., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр.І-ПуіА-маг.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Костюченко Л.В.*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИН ТА НАСЛІДКІВ ЗМІНИ УМОВ ТРУДОВОЇ УГОДИ

Анотація. Розглядаються практичні проблеми застосування норм Трудового кодексу України про зміну умов трудового договору. Аналізуються наслідки спричинені зміною умов трудової угоди між працівником та роботодавцем.

Постановка проблеми. Проблема визначення змісту поняття «зміна організаційних або технологічних умов праці» на підприємстві спричиняє появу інших проблем, зокрема: проблему невідповідності норм Трудового кодексу при зміні умови трудового договору про структурний підрозділ, недотримання прав працівників при введенні неповного робочого часу, а також питання можливості звільнення працівників чи скорочення штату при введенні неповного робочого часу в умовах масового звільнення тощо. У даній доповіді наводяться результати дослідження доцільності внесення змін до відповідні норми Трудового кодексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. За загальним правилом відповідно до ст. 21 Кодекс Законів про працю України (на далі – КЗпП) Трудовий договір – це угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підпорядкуванням внутрішньому трудовому розпорядку, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін.

Але в практичній діяльності застосування даної норми викликає чимало труднощів.

Однією з проблем застосування є правильне визначення причин зміни умов трудового договору. За змістом ст. 32 КЗпП такі причини повинні бути пов'язані зі зміною організаційних або технологічних умов праці. Поняття

«зміна організаційних або технологічних умов праці» є юридично нечітким і носить оціночний характер. Незважаючи на те, що в самій статті наводиться його уточнення у вигляді короткого переліку, що включає в себе зміни в техніці і технології виробництва, структурну реорганізацію виробництва, в той же час вказівку на інші причини дозволяє говорити про можливість тлумачити дане поняття в різній інтерпретації. У деяких ситуаціях виникає можливість для маніпулювання даними термінами.

На мою думку, чинна редакція ст. 32 КЗпП дозволяє віднести до змін організаційних умов праці, наприклад, зміну структури організації, хоча фактично ці зміни не несуть будь-якого смислового навантаження крім бажання роботодавця перетасувати структурні підрозділи, їх функціональне призначення і, відповідно, працівників. Більш того, за змістом ст. 32 КЗпП роботодавець може в односторонньому порядку змінювати навіть умови трудового договору про структурний підрозділ, в якому працює працівник, що є перекладом на іншу роботу. Такий переклад слід визнати безпідставним, оскільки відповідно до ст. 32 КЗпП зміна структурного підрозділу в разі, якщо воно узгоджено в трудовому договорі, кваліфікується як переведення на іншу роботу і припустиме лише за дозволом працівника, за винятком тимчасових перекладів в порядку ст. 32 КЗпП. На мою думку, в разі зміни структурного підрозділу необхідно застосовувати правила про скорочення чисельності або штату працівників із забезпеченням відповідних гарантій.

До числа організаційних змін можуть бути віднесені, зокрема: введення, заміна і перегляд норм праці, зміни в організаційній структурі установи з перерозподілом навантаження на підрозділи або на конкретні посади і, як наслідок, зміна систем оплати праці. На думку суду, перегляд роботодавцем умов організації праці і перерозподіл посадових обов'язків, а також приведення розміру оплати праці у відповідність з реально виконуваними трудовими обов'язками, спрямовані на ефективне функціонування та управління підприємством, мінімізацію виробничих витрат, також є зміною організаційних умов праці і не пов'язані зі зміною трудової функції працівника.

Але сам по собі факт структурної реорганізації підрозділів з передачею функцій одного з них іншому не може бути розцінений як зміна організаційних або технологічних умов праці. Зміна умов праці має місце, якщо наслідком цього стало зміна обсягу виконуваних робіт, зони обслуговування, тривалості робочого часу або інших умов. Законодавцем для захисту прав працівника як більш слабкої сторони у трудових відносинах від довільних дій роботодавця передбачено, що визначені сторонами умови трудового договору можуть бути змінені за ініціативою роботодавця лише тоді, коли ці умови не можуть бути збережені з причин, пов'язаних зі зміною організаційних або технологічних умов праці.

І нарешті, дуже проблемним є питання про звільнення працівника в разі його відмови від продовження роботи на умовах неповного робочого часу. Трудовий договір в такому випадку з ним розривається на підставі пункту 6 ст. 36 КЗпП – скорочення чисельності або штату працівників організації. Використання цієї підстави в даній конструкції виглядає нелогічно, оскільки фактично скорочення чисельності або штату працівників не відбувається, а має місце відмова від продовження роботи в змінених умовах. З точки зору юридичної техніки такий прийом може розглядатися як використання правої фікції.

Очевидно, що використання пункту 6 ст. 36 КЗпП як підстави звільнення в разі відмови працівника від роботи в режимі неповного робочого часу було введено з метою підвищення гарантій для працівників. Але фактично ця мета не була досягнута. Роботодавець, стикаючись з труднощами правозастосування зазначеної норми, найчастіше змушений шукати компроміс на умовах, не завжди вигідних для працівника.

Висновки. За результати проведеного дослідження, сприходимо до висновку, що за сучасних умов на вітчизняних підприємствах було б доцільно запровадити додаткові гарантії для працівників, що вивільняються в подібній ситуації. Таким чином, з одного боку, можна побачити, що наявність в КЗпП ст. 32 дуже важливо для роботодавця в його господарській діяльності, оскільки тим самим йому надаються великі можливості в подоланні складних виробничих ситуацій.

УДК 658.11

*Рубан І.В., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-МО**
Науковий керівник: к.е.н., доц. Чичкан-Хліпова Ю.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ТЕОРІЇ ОБМЕЖЕНЬ

Анотація. Розглянуто сутність та основні ідеї теорії обмежень, визначено можливості її застосування на підприємствах різних галузей економіки.

Актуальність. Формування ринкової економіки України, що супроводжується посиленням нестабільності макро- і мікросередовища діяльності підприємств, зумовили актуальність пошуку нових, сучасних методів управління ними.

Це актуалізує необхідність використання у практиці функціонування підприємств положень «Теорії обмежень» (Theory of constraints, TOC), що розроблена в 1980-ті рр. Еліаху Голдраттом. В основі цього підходу – підвищення

ефективності роботи організації практично без додаткових інвестицій і без розширення штату працівників.

Постановка проблеми. «Теорії обмежень» – це філософія управління бізнесом, спрямована на досягнення амбітних фінансових результатів. Головне завдання ТОС – виявити ключові обмеження системи та керувати ними, прискоривши отримання прибутку.

Згідно з цією теорією, кожна організація має певні обмеження (конфлікти), які перешкоджають компанії повністю реалізувати її потенціал. Отже, актуальною для досліджень проблемою є виявлення можливостей теорії обмежень Е. Голдратта у забезпеченні результативності підприємства, що діє в умовах високої непередбачуваності ринкових процесів.

Системний підхід теорії обмежень дозволяє їх виявити і через управління ними досягнути швидких і стійких результатів, що підтверджено в діяльності таких корпорацій як General Motors, Motorola, Intel, Procter&Gamble, Philips, Boeing тощо.

Підхід ТОС – це бізнес-концепція, але при цьому вона застосовується ледь не в кожній сфері життя, наприклад, розробка нових продуктів, керування колективом, будівництво, виробництво, маркетинг, дистрибуція тощо.

Методика ТОС забезпечує організацію інструментами управління, які дозволять дати відповіді на чотири ключові питання, необхідних для росту.

Ключові питання ТОС:

Що необхідно змінити? – Визначення ключової проблеми.

На що змінити? – Розробка простих практичних рішень.

Як забезпечити реформу? – Співпраця з фахівцями, необхідна для впровадження рішень.

Що створює процес постійних поліпшень? – Впровадження механізмів для пошуку тих областей, які найбільше потребують поліпшення.

Обмеження або вузькі місця (Bottlenecks) можуть знаходитися в будь-якій функціональній зоні компанії, але найчастіше реформування починати доцільно з виробництва, оскільки обмеження більш помітні, і ефект від їх усунення швидше відчутний для виробничої логістичної системи підприємства.

Висновки. Таким чином, теорія обмежень – це сукупність управлінських рішень щодо організації системи просування товару, проектного управління, керівництва і контролю над підрозділами, а також з генерування нових стратегічних рішень. Підхід ТОС стверджує, що будь-якій організаційній системі властива внутрішня простота, а тому кількість факторів, відповідальних за результативність конкретного підприємства в конкретний момент часу невелика. Саме на визначенні та усуненні вузьких місць і необхідно зосередитися компанії.

УДК 339.56: 331.10

Руденко І.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МЗЕД
Науковий керівник: к.е.н., доцент Двудіт З. П.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ІМПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ В УКРАЇНУ

Анотація. У статті проаналізовано організаційно-економічні засади імпорту сільськогосподарської техніки в Україну. Визначено, що проблеми імпортозалежності галузі сільськогосподарського машинобудування з кожним роком поглиблюються. Авторами запропоновані рекомендації щодо розвитку вітчизняного ринку сільськогосподарської техніки.

Постановка проблеми. Технічне забезпечення сільського господарства знаходиться на дуже низькому рівні. Внаслідок цього сільськогосподарські підприємства втрачають великі обсяги врожаю. Нині кількість списаної техніки перевищує кількість придбаної більш як у 10 разів. Більшість аграрних підприємств України не мають у своєму розпорядженні достатньої кількості техніки, а та, що є – застаріла.

Високорозвинене сільськогосподарське машинобудування є показником розвитку аграрного сектору країни. Це дає можливість знижувати вплив погодних умов і отримувати стійкі врожаї, що, в результаті, позитивно впливає на продовольчу безпеку держави.

Основні матеріали дослідження. Для забезпечення стабільного розвитку аграрного виробництва велике значення має розробка та запровадження технологічних, технічних та організаційно-економічних заходів щодо розвитку ринку збуту сільськогосподарської техніки, а також економічних механізмів регулювання розвитку галузі.

На сьогоднішній день в Україні суттєво виріс імпорт сільськогосподарської техніки. Піком продажів в Україні є імпортні сільськогосподарські машини, які в останні роки майже повністю витіснили вітчизняні з більшості сегментів. Якщо на продукцію заводів України на початку 2000-х припадало до 80% продажів, то за підсумками 2016 р. їх частка в Україні скоротилася до менше 20%.

Головною причиною таких результатів став збіг одразу декількох факторів: відкладеного попиту, високих прибутків за попередні три роки, зношеності існуючої техніки.

Проблеми імпортозалежності галузі сільськогосподарського машинобудування з кожним роком поглиблюються. Як наслідок, вітчизняна техніка не витримує конкуренції на світовому ринку техніки та технологій.

ня вживаної техніки для виробництва сільськогосподарської продукції є одним із стримуючих факторів розвитку аграрного сектору України. Імпортна вживана техніка зазвичай, незважаючи на свою зношеність, має вищий технологічний рівень, ніж техніка вітчизняного виробництва. Відсутність реальних джерел фінансування призводить до неможливості реконструкції та технічного переоснащення підприємств галузі та забезпечення завдяки цьому високої якості вироблених машин і обладнання, освоєнню нової конкурентоспроможної техніки.

Збільшення обсягів імпорту іноземної техніки в сільськогосподарське виробництво підвищує рівень залежності країни від зарубіжних поставок і загрожують економічній безпеці держави.

Аналіз зарубіжного досвіду обґрунтування тарифних і нетарифних заходів державного регулювання зовнішньої торгівлі виявляє його чітку спрямованість на підтримку національного виробництва та розвиток діяльності експортерів. У країнах Європейського Союзу, а також в Білорусі на державному рівні діє система компенсацій фермерам частини вартості техніки місцевого виробництва.

Висновки. З огляду на це, необхідно розвивати інноваційні можливості вітчизняних товаровиробників техніки через модернізацію виробництва, впровадження новітніх агротехнологій, збільшення обсягів її поставки товаровиробникам сільськогосподарської продукції, розвитку експортного потенціалу галузі машинобудування.

Чинником впливу на розвиток сільського господарства в Україні, який залежить від органів державної влади, є законодавчі та нормативні рішення органів влади. На жаль в Україні склалася практика, коли прийняття законів чи інших нормативних актів здебільшого негативно впливає на розвиток сільськогосподарського ринку в цілому.

Успішне функціонування ринку полягає у взаємодії двох рівнів його регулювання – державного регулювання, що включає в себе перерозподіл доходів держави через бюджет для надання фінансової підтримки сільському господарству у формі гарантованих цін, дотацій, субсидій, пільгового кредитування та ринкового саморегулювання, чинники якого взаємодіють з основними формами організації ринку – маркетингом техніки, логістикою її просування до споживачів, інфраструктурою ринку, конкуренцією.

Україна має значний потенціал до розвитку сільського господарства, для підвищення рівня інноваційності та прогресивності машинобудівних підприємств, зокрема й у сфері сільськогосподарського машинобудування, потрібно залучати додаткові інвестиційні ресурси. На нашу думку, це дасть можливість в перспективі машинобудуванню посісти вагоме місце як у структурі сільського господарства, так і у формуванні експорту України.

УДК 658

Самінін О.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто проблему зниження ефективності промислового підприємства, а саме операційної ефективності. Визначені шляхи поліпшення операційної ефективності за рахунок розгляду основних аспектів ефективності підприємства.

Постановка проблеми. Основний показник ефективно працюючої компанії – швидка реакція на запити і зміни ринку з оптимальним використанням наявних у неї ресурсів. Це формулювання так само стосується як внутрішніх постачальників, так і споживачів в компанії. З плином часу ефективність може знижуватися, оскільки:

- з'являються зайві дії і процедури, діючі процедури застарівають і стають малоефективними;
- підрозділи починають дублювати роботу один одного, тому що так швидше і простіше;
- у керівництва компанії немає достатньої інформації для оцінки наявних ресурсів і оптимальності їх використання;
- змінюються техніка і технології, а існуючі в компанії стоять на місці і застарівають;
- змінюється законодавство, внутрішнє і зовнішнє середовище.

Тому є необхідність розробки заходів щодо підвищення операційної ефективності промислового підприємства.

Основні матеріали дослідження. Операційна ефективність, тобто своєчасні поставки сировини і матеріалів у виробництво, дотримання графіків виробництва і відвантаження продукції споживачам, при рівні витрат нижче витрат конкурентів, є одним з найважливіших конкурентних переваг компанії.

Щоб досягти високого рівня операційної ефективності, підприємство повинно ефективно управляти процесом руху матеріальних і нематеріальних ресурсів від первинного джерела сировини до кінцевого споживача. Для цього підприємству необхідно тісно інтегрувати підсистеми постачання, виробництва і продажів, від постачальника до покупця, вибудовуючи відносини по всьому ланцюжку за принципом «Замовник – Виконавець».

Оптимальне використання ресурсів і усунення втрат в процесі випуску товарів і в інших видах діяльності компанії – головні показники підвищення результативності підприємства. З точки зору роботи персоналу під цим розуміють досягнення найвищої результативності праці працівників на виробництві або у сфері продажів. З іншого боку, отримання максимального прибутку від фінансових інвестицій у виробництво і ефективного використання сировини також є одними з ключових показників оптимізації операцій компанії. Досягнення оптимальних показників собівартості продукції і рівня накладних витрат – найважливіший аспект формування високої норми прибутку.

Підвищення результативності підприємства, що спеціалізується на виготовленні продукції неможливе без основної складової – ефективного процесу випуску продукції. Він включає в себе оптимізацію роботи обладнання, виробничих процесів і роботи персоналу з тим, щоб добитися максимальних обсягів виробництва якісної продукції при певній кількості капіталу в заданий період часу.

Ефективне поширення товарів – важливий аспект як для виробників, так і для підприємств оптової та роздрібної торгівлі. Більш того, організації, що працюють в рамках одного дистриб'юторського каналу, об'єднують зусилля для досягнення більш високого рівня розподілу продукції завдяки різним методам управління ланцюгами поставок. Для пошуку найбільш ефективних способів транспортування товарів від виробника до підприємства оптової торгівлі і від оптовика в магазини роздрібної торгівлі виконується аналіз із застосуванням програмних засобів.

Ефективна маршрутизація і планування доставки є загальними аспектами ефективної дистрибуції. Деякі організації вдаються до незвичайних способів усунення втрат джерел неефективності. Так, не конкуруючі підприємства спільно використовують вантажний простір автомобілів для попутного транспортування товарів, уникаючи таким чином втрат від пересування в повному обсязі завантаженого транспортного засобу.

Управління запасами є ключовим аспектом для всіх учасників каналу розподілу. Багато дистриб'юторських каналів вже перейшли на нові методи роботи відповідно до концепції «Точно в термін». Ресейлери і торгові посередники прагнуть до того, щоб в наявності у фірми було рівно стільки запасів, скільки необхідно для задоволення одномоментного попиту. Надлишкові запаси призводять до додаткових витрат на управління, переміщення, а іноді і на утилізацію. Тому виробники повинні уважно ставитися до того, щоб виробляти той обсяг, який відповідає попиту. Торгові посередники купують той обсяг, який розраховують швидко продати. Щоб в той же час не виникла нестача запасів, що може призвести до втрати покупців, компаніям доводиться утримувати цю тонку рівновагу.

Висновки. Отже, для ефективного функціонування промислового підприємства, керівництву слід зосередити свої зусилля на управлінні операційною ефективністю власного підприємства, адже правильне використання суспільної, виробничої, соціальної, технічної та економічної ефективності є запорукою розвитку та функціонування підприємства.

УДК 658

Свенцицька О.Ю., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ РОБІТНИКІВ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Визначено, що механізм стимулювання праці є складним процесом, що містить у собі потреби, домагання, стимули, установки, оцінки тощо. Дане визначення внутріфірмового механізму мотивації праці, приведені його форми прояву та об'єкти регулювання.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день стосовно системи економічного стимулювання на залізничному транспорті, слід відмітити, що наочно загострилася ситуація зі значним випередженням темпів зростання оплати праці в порівнянні з темпами зростання її продуктивності. Це підтверджує особливу актуальність досліджень, що спрямовані на удосконалення системи стимулювання роботи колективів підприємств залізничного транспорту при встановленні чіткого взаємозв'язку оплати праці з кінцевими результатами роботи підприємств, їх підрозділів і окремих робітників.

Низька ефективність системи стимулювання праці зумовлена протиріччями між застарілими підходами щодо заохочення персоналу підприємств до результативної праці й сучасними потребами виробництва в Україні. У цих умовах зросла необхідність у пошуку дієвого механізму стимулювання праці персоналу в його трудовій діяльності.

Основні матеріали дослідження. Механізм стимулювання праці утворюється за допомогою мотивів, що існують у системній взаємодії з іншими психологічними явищами і утворюють складний процес, тобто він складається з потреб, домагання, стимулів, установки, оцінки тощо.

По-перше, розглянемо потребу, що виражає необхідність чогось для людини. Вони можуть бути присутніми у людини з народження, так і напрацьованими при її діяльності і вихованні в майбутньому.

Потреби, що мають співвідношення з навколишнім середовищем називаються домаганням і чеканням. Домагання – це звичне поведіння людини задоволен-

ням потреби. Одна і та сама потреба може розкривати різні види домагань і чекань. Чекання – це конкретика домагання стосовно до визначеного поводження в реальній ситуації. При однакових домаганнях, чекання може істотно розрізнятися. Наприклад, чекання винагороди за однакову роботу в американського й українського держслужбовця дуже різне. Домагання і чекання працюючих потрібно враховувати в процесі стимулювання та мотивації. Другою ланкою механізму мотивації виступає стимул, що є благами, які працівник отримує при виконанні певної роботи. Це, наприклад, предмети, матеріальні блага, цінності, гроші тощо). Виробничі відносини, що породжуються зовнішнім середовищем, мовби моделюються на виробничі і на соціально-економічні відносини, що виникають усередині підприємства при його господарській діяльності. Виробничі відносини якби породжуються від власної діяльності підприємства, а соціально-економічні або внутріфірмові відносини – формуються під впливом взаємодії працівників та визначеної корпоративної мети, яка може змінюватися в залежності від конкретних потреб працівників в різний період часу. Корпоративна мета – це колективний інтерес, коли більшість працівників підприємства об'єднані однією метою і задовольняють свої індивідуальні інтереси та потреби. Задоволення індивідуальних (особистих) потреб у процесі реалізації суспільних інтересів більшість працівників підприємства досягають через мотиви своєї праці. Якщо об'єднати їх в єдине ціле для вирішення проблем при досягненні загальної мети, то вона вирішуватиметься з впровадженням внутріфірмового механізму мотивації праці. Оцінкою його ефективності є саме інтерес працюючого персоналу у досягненні як індивідуальних, так і колективних результатів праці, при найбільш повній реалізації творчого потенціалу.

Отже, саморегулюючу систему мотивів і стимулів, які створюється на основі індивідуальних потреб працівників підприємства називають внутріфірмовим механізмом мотивації праці. Механізм мотивації праці – це цілісна система внутрішніх мотивуючих і зовнішніх стимулюючих чинників діяльності персоналу, при використанні яких дозволяється винайти внутрішні можливості постійного розвитку організації. Форми прояву внутріфірмового механізму мотивації праці можуть бути різними у відповідності з суспільством, в якому саме і визначається корпоративна мета. Внутріфірмовий механізм мотивації праці виник об'єктивно, хоч і під впливом зовнішніх соціально-економічних факторів, і вимагає регулювання з боку суб'єкта, що господарює. Відокремлені ланки, підрозділи, з яких складається структура підприємства є об'єктом регулювання. Вони і створюють внутріфірмовий механізм мотивації праці. Отже, кожна організація повинна формувати свій внутріфірмовий механізм мотивації праці персоналу при конкретній структурі і різних впливах. Тому між цілями суспільства і стимулами є реальний, тобто конкретні зв'язок. Держава створює умови, які мотивують діяльність підприємства, хоча сама також може впливати на мотиви

діяльності організацій. Інтереси підприємств також впливають на загальну мету персоналу, а от мотиви їхньої діяльності прямо формують суспільні потреби, тому і знаходяться в стані взаємозалежності й обумовлюють один одного. Крім того, інтереси підприємств теж можуть впливати як на самі бажання (потреби суспільства), так і на їх заохочування (стимули). Під механізмом мотивації праці усередині організації мають на увазі складну систему соціально-економічних відносин між працівниками (як керівників, так і підлеглих). Такі складові системи можуть виступати самостійними ланками в мотиваційному механізмі й одночасно їх формувати.

Найголовнішими з них є:

- відносини власності, що породжуються відносинами володіння, розпорядження, використання, відповідальності, самостійності, економічного зростання і інше);
- відносини розподілу, де визначається міра трудового внеску працівника діяльність підприємства;
- відносини планової організації виробництва у середині організації (планування витрат, стратегічне планування, маркетинг, менеджмент тощо);
- відносини конкуренції між окремими структурними підрозділами підприємства та між її працюючим персоналом, що є суб'єктами господарювання.

Висновки. Отже, ціллю формування механізму мотивації у середині підприємства є високопродуктивна праця всіх її працюючих. Для цього усі ланки механізму мотивації (підсистеми) повинні улаштовуватися так, щоб потреба в праці була найголовнішою над усіма й іншими потребами та формувалася на основі співпадання інтересів підприємства та працівників.

УДК 629.4.083

Смаглюк М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 1-ЗЕД

Науковий керівник: к.е.н., доц. Чичкан-Хліпова Ю.М.

ПРОБЛЕМИ ПОСТАЧАННЯ ЗАПЧАСТИН ДЛЯ ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА РЕМОНТУ РУХОМОГО СКЛАДУ ЗАЛІЗНИЦІ

Анотація. Розглянуто сучасні проблеми постачання запчастин та комплектуючих для організації робіт із технічного обслуговування рухомого складу залізниць.

Постановка проблеми. Для тепловозних парків залізниць характерна відсутність оновлення за останні 15-17 років і середній вік тепловозів складає 27 років. В результаті вироблення ресурсу та погіршення технічного стану тепловозів знижується надійність транспорту та різко зростають експлуатаційні витрати, необхідно виконувати великі обсяги ремонтних робіт.

Оновити весь парк швидко за рахунок придбання нової техніки досить важко, тому оптимальним рішенням є модернізація вже наявних тепловозів. При цьому економічний ефект від модернізації і ремонту може досягати 70% від вартості нового тепловоза.

Основні матеріали дослідження. Згідно з даними системи ProZorro за кодом закупівель «Частини залізничних локомотивів і рухомого складу» є однією з найнепрозоріших груп закупівель. Середня кількість учасників в тендерах цієї групи складає тільки 2,08. Тобто в середньому в 96% випадках тендер розігрують тільки 2 учасники. Загальна економія тендерів становить близько 2%, що в 1,5 рази гірше ніж в інших тендерах залізниці.

Найбільшими переможцями цих тендерів є: ТОВ «НТП «Трансінвест» (запчастини вагонів та електропоїздів) – 89 млн. грн., ТОВ «ТД «БМЗ» (запчастини тепловозів) – 85 млн. грн., ТОВ «Техноекотрейдинг» (запасні частини дизель-поїздів та гальмівного обладнання) – 71 млн. грн., ТОВ «ТД «Будком» (гальмові колодки) – 35 млн. грн., ТОВ «Омега Алькор» (запчастини електро-вотів та електропоїздів) – 35 млн. грн., ТОВ «Ніжинський дослідно-механічний завод» (гальмові колодки) – 18 млн. грн., ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод» (запчастини вагонів) – 18 млн. грн., ТОВ «Красилівський ливарний завод» (гальмові колодки) – 17 млн. грн., ТОВ «Білоцерківський завод «Трібо» (гальмові колодки) – 14 млн. грн., ТОВ «Полтавський тепловозоремонтний завод» (запчастини тепловозів та дизель-поїздів) – 13 млн. грн. При цьому забезпечення локомотиворемонтної бази Укрзалізниці залишається в одному з найгірших станів.

Нині питання ритмічності постачання запчастин актуальне для всіх господарств галузі, особливо для локомотивного господарства, зважаючи на широку номенклатуру деталей і матеріалів. За підсумками 2017 р., лінійні підприємства отримали менше половини від необхідних запчастин. Є потреба у колісних парах, тягових двигунах, у матеріалах. Зважаючи на складну економічну ситуацію та необхідність заощаджувати кошти для галузі, залізничники пропонують більше об'ємних ремонтів проводити у депо, а не на заводах. Також планується нарощувати потужності з виготовлення деталей власними силами.

Нестачу запасних частин і матеріалів відчувають і у вагонному господарстві – для ремонту й обслуговування вантажних вагонів бракує підшипників, кінцевих кранів, рукавів. Зважаючи на це, у вагонних депо значну кількість деталей вже випускають самостійно. Деякі комплектуючі виготовляють у кооперації з іншими залізничними підприємствами. Саме тому на підприємствах бракує кваліфікованих слюсарів, токарів, зварювальників.

Висновки. Отже, за роки роботи накопичено величезний технічний досвід, що враховує специфіку умов експлуатації компресорного обладнання на ру-

хомому складі, вимог залізничників до надійності і довговічності обладнання. Роки експлуатації на рухомому складі довели високий рівень надійності пропонованої компресорної техніки нашого виробництва.

УДК 005.591

Смирно І.М., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ЯК ПРОЦЕС ПОСТІЙНОГО КОРИГУВАННЯ НАПРЯМУ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

***Анотація.** Визначені причини та фактори змін в організації. Розкриті зміни, що орієнтовані на стан і динаміку зовнішнього й внутрішнього середовища. Визначена необхідність управління змінами.*

***Постановка проблеми.** Управління змінами – це постійний процес коригування напрямку діяльності організації, модифікації поведінки її працівників в умовах змін. Зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі організації суттєво впливають на її функціонування, тому і є необхідність управління та постійного корегування ними.*

***Основні матеріали дослідження.** Необхідність управління змінами в організації пов'язана із невідповідністю процесу управління потребам, зумовлена середовищем її функціонування. Треба мати на увазі, що зміни у будь-якому одному з підрозділів організації, будуть впливати на інші підрозділи і на всю організацію в цілому.*

Отже, причинами змін організацій в сучасних умовах є чинники внутрішнього та зовнішнього середовища (табл. 1).

Таблиця 1

Причини змін в організації

Внутрішні	Зовнішні
1. Швидке перепрофілювання підприємства	1. Економічна ситуація
2. Організаційна криза	2. Державне регулювання
3. Застарілість продукту (технології)	3. Соціально-культурні
4. Зміна системи цінностей і норм поведінки у працівників	компоненти
5. Зниження продуктивності організації	4. Зміни законів та інших
6. Невдачі у проведенні попередніх перетворень	регуляторів
7. Усвідомлення необхідності змін	5. Рівень конкуренції
8. Зростання невдоволення співробітників існуючим станом	6. Купівельна спромож-
9. Падіння показників ефективності організації	ність населення

Отже, зміни орієнтовані на стан і динаміку зовнішнього й внутрішнього середовища, які багато в чому визначають особливості функціонування організації, її властивості, структуру й т.д. Огляд літератури дозволив виділити наступні фактори, що сприяють проведенню змін (табл. 2).

Наведені в класифікації фактори повинні враховуватися при здійсненні процесу змін, який складається з таких етапів.

Першим етапом є ідентифікація й оцінка чинності впливу факторів зовнішнього й внутрішнього середовища й визначення спрямованості проведених змін. Коли характер зміни встановлений, необхідно точно визначити цілі зусиль, що вживаються.

Другий етап пов'язаний зі складанням плану змін. Для забезпечення ефективності змін необхідно розробити додаткові заходи з мотивації відповідного персоналу, приваблюваного для їхньої реалізації, тому що робота в умовах змін вимагає більшої гнучкості й кваліфікації, ніж праця в рамках устояного процесу. Створення системи мотивації, що враховувала б інтереси кожного працівника підприємства, досить складний процес.

Таблиця 2

Фактори змін на підприємстві

Діяльність органів державного регулювання, постачальників, споживачів, конкурентів	Прямого впливу	Чинники зовнішнього середовища	Чинники, що визивають необхідність змін
Рівень НТП, стан економіки, соціально-культурні і політичні зміни, зміни нормативних документів	Опосередкованого впливу		
Зміна кадрів, проблеми та потреби підприємства	Чинники внутрішнього середовища		
Час для адаптації, економічні витрати змін, можливість створення небажаних умов (наприклад, зниження кваліфікації)	Логічні	Чинники опору персоналу	Чинники, що здійснюють опір змінам
Страх перед новим, невміння адаптуватися до змін, антипатія до менеджменту або іншим агентам змін, потреба у безпеці	Психологічні		
Небажання порушувати систему відносин, інтересів	Соціологічні		
Неефективна організаційна культура, відсутність чітких цілей змін	Організаційні		
Неефективна організаційна культура			
Покращення морально-психологічного клімату, гарантія зайнятості учасникам змін, довіра ініціаторам змін, розуміння необхідності змін	Психологічні		Чинники, що сприяють змінам

Ефективна організаційна структура, ефективні канали комунікацій, планування змін, ефективна мотивація персоналу, доступність інформації про зміни та їх наявність	Організаційні	
Залучення підлеглих до рішення задач, пов'язаних із змінами, висококваліфікований персонал, орієнтація на навчання, наявність досвіду та навиків	Кадрові	
Ефективна організаційна культура		

Опір змінам змушує організацію вертатися до колишніх способів дій, і так буде тривати, на думку К. Левіна, доти, доки не будуть початі активні дії по заморожуванню того стану, у яке підприємство ввійшло після змін. Нові способи роботи закріплюються або переростають у нову, прийняту персоналом систему. Наступає стадія стабільного функціонування аж до наступної зміни.

Висновки. Таким чином, необхідно враховувати різноманіття факторів змін на підприємстві, проводити їхню оцінку, що буде сприяти найбільш ефективному проведенню змін. Аналіз свідчить, що дуже рідко керівники підприємств, проводячи зміни, ураховують фактори змін, найчастіше зневажаючи, наприклад, опором персоналу, що позначається на ефективності проведення змін.

Внаслідок цього в практиці господарювання необхідно дотримуватися алгоритму підготовки й проведення змін, що забезпечує комплексну, ефективну реалізацію змін. На кожному підприємстві зміни проходять в різних напрямках та з різною інтенсивністю. Саме тому керівництво, яке займається управлінням змінами, повинно точно знати до якого класу змін належить та, яка на даний момент відбувається в його організації.

УДК 331

Сніжок Ю.І., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-М
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

НОРМУВАННЯ ПРАЦІ В ЛОКОМОТИВНОМУ ДЕПО КИЇВ-ПАСАЖИРСЬКИЙ

Анотація. Дане визначення нормування праці та його призначення. Розглянуто нормування праці в локомотивному депо Київ-Пасажирський та розроблені рекомендації щодо його покращення.

Постановка проблеми. Головним завданням нормування праці є прийняття і постійне підтримання таких норм витрат праці, використання яких в органі-

зації праці і її оплаті при плануванні роботи дозволить забезпечити подальше поліпшення використання праці та підвищення ефективності роботи всіх підрозділів залізничного транспорту України в найближчий час.

Основні матеріали дослідження. Нормування праці – це компонент (функція) управління виготовлення продукції, яка охоплює поняття обов'язкових втрат робочого часу на реалізування робіт (виробництво товару) спеціальними робочими (бригадами) і прийняття на цьому фундаменті чітких стандартів трудових норм. Обов'язковими вважаються витрати, котрі відповідають ефективному використанню трудових кадрів за умови додержання аргументованих правил діяльності та дозвілля. Призначення норм праці при нинішній сучасній ситуації функціонування підприємства лежить у основі підвищення технічного стану та поліпшення впорядкування виконання праці, покращення її умов, зменшення втрати на реалізацію одиниці товару, покращити працездатність, що в подальшому підвищить виробництво та поступовий ріст дійсних прибутків співробітників організації. Покращення нормування праці повинне формувати певні умови для удосконалення керування виготовлення праці, її перспективного розвитку й аналізу використання кадрів, розвитку колективних форм праці, зменшення трудомісткості виконуваних робіт, встановлення рівної оплати за рівнозначну працю в аналогічній ситуації. Поступова зміна нормування праці на краще у локомотивному депо Київ-Пасажирський прогнозує:

- розширений діапазон нормування праці різноманітних категорій робіт при обслуговуванні виробничого процесу та управління його складовими елементами;
- масове залучення технічно аргументованих норм, де розробка норм виробітку, терміну обслуговування з врахуванням потенційних резервів новітнього обладнання й технології виробництва, передових методик праці та ін.;
- модернізацію технічної, економічної та фізіологічної баз правил. Технічне аргументування норм можливе у розкриванні виробничих резервів робочих місць, економічне у підборі найкращого варіанта виконання визначеної роботи, а фізіологічне – у доцільних структурах поділу і кооперації праці кожного співробітника, а також виявленні справедливого чередування робочого навантаження і дозвілля працівника;
- впровадження науково-технічних розробок для поліпшення рівня нормування праці;
- велике впровадження способів прямого нормування, що розкриває здатність розпізнавати трудомісткість робіт і нормованих завдань, встановлювати оптимальне навантаження робітників, більш розширено вживати прогресивні форми матеріального заохочення;
- утворення єдиного режиму нормування праці, в якому повинні існувати норми й нормативи, які включають сукупність технологічних процесів;

- автоматизація робочих місць для нормувальників;
- застосування комп'ютеризації при проектуванні технологічної та організаційної документації, де визначені норми втрат терміну виконання робіт – підвищення кваліфікації працівників-нормувальників праці.

Позачерговими завданнями покращення системи оплати та нормування праці в локомотивному депо Київ-Пасажирський, як і зазначалося у вищевикладеному, є автоматизація і комп'ютеризація робочих місць та істотна зміна якості та розширення масштабів підготовки фахівців з нормування праці.

Висновок. Отже, підвищення кваліфікації є обов'язком усіх працівників. Це визначено Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників та іншими нормативними актами. Для покращення нормування праці працівників локомотивного депо Київ-Пасажирський пропонується відвідування семінарів у Центрі продуктивності при Міністерстві праці та соціальної політики України на тему: «Нормування праці: принципи, методи та їх практична реалізація».

УДК:331.101.38

Сперкач І.В., ДУІТ, гр. І-ПУіА маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Девуліт З.П.

СУЧАСНІ ЗАСОБИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. В нинішніх умовах нестабільної економіки та політичної ситуації головним завданням керівництва підприємством є управління підприємством в цілому та персоналом загалом. Кожен керівник на підприємстві має спрямовувати всі свої зусилля на розкриття здібностей та можливостей персоналу. Саме мотивація є одним з найважливіших чинників, що позитивно впливає на продуктивність праці, адже саме продуктивність праці є запорукою успіху.

Постановка проблеми. Мотивація є поєднанням внутрішніх і зовнішніх чинників, що спонукають працівника до діяльності. Для керівництва підприємства працівники є найціннішим ресурсом, адже даний ресурс має можливість постійного удосконалення. Отже мотивація є найважливішим фактором.

Основні матеріали дослідження. Нині безліч компаній розробляють цілі комплекси мотивації персоналу. Але, на жаль, ці методи та комплекси не завжди дають очікуваний результат, тому що вони не враховують особливості працівників, їх побажання, темперамент, сімейний стан та інше. Кожна мотиваційна система повинна коректуватися і підлаштовуватися під кожного

співробітника, в іншому випадку вона стане не мотивуючим, а демотивуючим фактором. На багатьох підприємствах спостерігаються проблеми з мотивацією, такі як: відсутність системи мотивації взагалі, застарілість системи мотивації, невідповідність мотивації потребам та запитам працівників.

Та коли мова йде про підприємство, де заробітна плата нижче середньої, не відповідає прожитковому мінімуму, де відсутня організаційна структура, де персонал перевантажений роботою, де керівництво не поважає підлеглих, де відсутня повага до працівників, де відсутні нормальні умови роботи, то ніяка мотивація не дасть довгострокового ефекту та не втримає працівників на даному підприємстві надовго. Тоді на порядок денний потрібно ставити питання усунення демотивуючих факторів. Тож, перш ніж будувати мотиваційну систему, кожне підприємство повинно позбутись демотивуючих факторів, які, можливо, існують на підприємстві і є причиною зниження прибутку та зменшення ефективності праці.

Основними стимулами і мотивуючими факторами в професійній діяльності є:

- підсвідомий вплив на людину;
- заохочення ініціативи працівників;
- надання грошових виплат за досягнення поставлених цілей (премії, надбавки, бонуси);
- надання працівникам додаткових пільг, послуг і виплат;
- нематеріальні стимули (винагороди, подяка від керівництва, вдячності, грамоти, звання кращого робітника місяця/року);
- матеріальна допомога в разі трагедії в сім'ї;
- особливі привілеї за особисті досягнення (корпоративний мобільний зв'язок, компенсація проїзду і т.д.);
- компенсація вартості обідів для всіх працівників;
- надання місця паркування поряд з підприємством
- професійне навчання – можливість розвивати свої знання та навички для досягнення кращого результату в професійній діяльності;
- можливість кар'єрного зростання – стимул працювати старанно, ефективно та якісно;
- зворотній зв'язок (внутрішня пошта, внутрішній сайт компанії, соціальні мережі та ін.)
- співробітники повинні мати вільний, безперешкодний та постійний доступ до всієї необхідної інформації для своєї професійної діяльності;
- будь-які важливі рішення щодо змін в роботі працівників повинні прийматися при їхній участі, з врахуванням їх думки, або при участі представника від трудового колективу;

- надання працівникам можливості постійно здобувати нові знання й уміння;
- працівникам потрібно постійно надавати інформацію про результати і якість їхньої праці.

Якщо брати до уваги ментальність українського народу, то нашому народу характерне прагнення до колективної праці. На даний момент, коли через складну економічну та політичну ситуацію в країні важко надати всім працівникам високу заробітну плату, варто особливу увагу приділяти нематеріальним видам мотивації, наприклад:

- визнавати цінність працівника для організації, надавати йому творчу свободу;
- нагороджувати та хвалити при колегах;
- застосовувати програми навчання працівників;
- надати працівникам знижки на продукцію компанії;
- можливість надання кредиту працівникам на придбання житла, автомобіля та ін.;
- організовувати спільний відпочинок для зміни/відділу/підрозділу;
- можливість працювати за гнучким графіком, працювати вдома, неповний робочий тиждень;

Висновки. Отже, якими б чудовими та правильними не були ідеї, технології та зовнішні умови і можливості, без добре підготовленого та вмотивованого персоналу досягнення поставлених цілей неможливе. Вкладення часу та грошових коштів стають довгостроковим чинником підвищення ефективності роботи підприємства. Сучасний керівник повинен враховувати всі фактори, щоб забезпечити успішну роботу підприємства. При формуванні оптимальної системи мотивації рекомендовано враховувати ментальність народу, специфіку роботи, класичні теорії мотивації та побажання самих працівників.

УДК 055.004

*Тарасенко Д.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-МО**
Науковий керівник: к.е.н., доцент Чичкан-Хліпова Ю.М.

ОГЛЯД ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У роботі розглянуто актуальні проблеми дистанційного навчання із використанням онлайн-платформ. Наведено порівняльну характеристику основних інтернет-ресурсів дистанційного навчання.

Постановка проблеми. З формуванням та розвитком інформаційних технологій перед підприємствами постала проблема створення нових перспек-

тивних систем навчання, що повинні забезпечити підвищення конкурентоспроможності їхніх співробітників.

Сьогодні в організації навчання відбуваються стрімкі зміни інноваційного характеру. Перехід від синхронного навчання до асинхронного є однією з найбільш помітних змін.

Зміни у підходах до самонавчання зумовили такі фактори, як розвиток інформаційних ресурсів і засобів доступу до них, а також швидкий розвиток україномовного контенту інтернету. Студенти, учні, працівники різних галузей користуються інтернет-ресурсами для підвищення свого професійного рівня. Мова йде про інтернет-спільноти, що використовуються для обміну професійним досвідом, соціальні мережі, різноманітні навчальні портали. Ці ресурси у поєднанні із сервісами пошукових систем стали ефективним інструментом для самонавчання.

Відтак у період стрімкого розвитку інтернету, дистанційне навчання стає все більш популярним, і саме тому постає питання про вибір якісної онлайн-платформи для навчання.

Основні матеріали дослідження. Дистанційне навчання набуло поширення у багатьох країнах світу і з кожним роком його популярність значно зростає. Прикладом може бути Канада та США, де створили віртуальні університети, що стали альтернативою традиційному навчанню. У цих навчальних закладах будь-який студент може отримати освіту на базі будь-якого університету за основними дистанційними курсами.

Швидкий розвиток технологій сприяє змінам сучасної системи освіти. Сучасна дистанційна освіта – це розширена система передачі знань на відстані за допомогою різних засобів і технологій, яка забезпечує отримання студентами необхідної інформації для використання у практичній діяльності.

Дистанційне навчання – це контрольована та добре організована самоосвіта з використанням комп'ютерної техніки й комунікаційних мереж. У світі такий вид навчання з'явився давно, але в Україні він існує приблизно десять років. Нині використовують великий перелік систем дистанційного навчання, відомі в англійськомовних літературних джерелах як Learning management systems (LMSs), та управління дистанційним навчанням як безкоштовних (з відкритим кодом), так і платних.

Деякі вчені в Україні висвітлювали в своїх наукових працях використання платформ дистанційного навчання (наприклад В. Валуйський, М. Львов та ін.).

Дистанційне навчання з використанням системи MOODLE вивчають П. Голобородько, О. Кузнецов, О. Толстобров, В. Артеменко.

Можливості використання платформи LearningSpace в дистанційному навчанні досліджують А. Лавренюк, А. Сидоренко, С. Скакун.

У Фокусі уваги О. Бунятяна – платформа MICROSOFT CLASS SERVER.

Сьогодні є багато рішень для систем дистанційного навчання, що різняться технічними можливостями, наявністю і рівнем складності різних функціональних компонентів. Наприклад, Oracle (i-Learning), IBM (Learning Space), WebCT, «Прометей» виробництва НІЦ АСКБ, e-Learning компанії «Гіперметод», а також онлайн-платформи відкритого програмного забезпечення (Open Source): MOODLE, ATutor, Dokeos, Claroline тощо.

Концепцію платформи Moodle розробив австралійський вчений Мартін Догіамас. Вважається, що абревіатура MOODLE пов'язана з виразом: Modular Object-Oriented Dynamik Learning Environment – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, що дозволяє будь-кому дистанційно, за допомогою інтернету, оволодіти навчальним матеріалом та самому створювати дистанційні курси та проводити навчання на відстані.

Цей програмний продукт побудований відповідно до стандартів інформаційних освітніх систем та відповідає таким характеристикам: інтеропераційність, багаторазове використання, адаптивність, довговічність, доступність, економічна ефективність, інтерфейси системи забезпечують можливість роботи людям різного рівня освіти, різних культур, різних фізичних можливостей.

Розглянемо найпопулярніші онлайн-платформи для дистанційного навчання. Нижче наведена стисла інформація для найбільш відомих в Україні онлайн-платформ навчання.

1) Prometheus – платформа для старту вивчення програмування, а також інших технічних, економічних предметів. Всі курси безкоштовні, українською мовою. Це український громадський проект масових відкритих онлайн-курсів. Головною метою проекту є безкоштовне надання онлайн-доступу до курсів університетського рівня всім бажаючим, а також надання можливості публікувати та розповсюджувати такі курси провідним викладачам, університетам та компаніям. Prometheus набув значної популярності за істотно короткий проміжок часу.

2) Coursera – надає користувачам багато безкоштовних онлайн-курсів з різноманітних дисциплін, і при умові успішного складання курсу користувач отримує сертифікат. Також працює з університетами різних країн світу з метою викладання онлайн курсів у цих закладах. Під час навчання студент виконує домашні завдання, читає рекомендовані йому статті, та переглядає відеолекції, які надсилаються щотижня. Деякі курси мають українські субтитри.

3) EdX – безкоштовна інтернет платформа масових відкритих інтерактивних курсів, заснована Массачусетським технологічним інститутом і Гарвардським університетом в травні 2012 р. EdX проводить онлайн-курси універси-

тетського рівня в широкому діапазоні дисциплін для слухачів зі всього світу на безоплатній основі, а також проводить дослідження в галузі навчання. Більше ніж 190 університетів зі всього світу співпрацюють з проектом, надаючи свої матеріали. Курси безкоштовні, але для отримання сертифікату доведеться заплатити.

4) Khan Academy – організація, яка створена в 2006 р. з метою надання якісної освіти кожному та в будь-якому місці. На сайті представлено велику кількість безкоштовних лекцій з фізики, математики, хімії, економіки, біології, мистецтва та ін.

5) Udacity – приватна освітня організація, заснована з метою демократизації освіти. Компанія виникла в результаті розширення програми з інформатики Стенфордського університету. Основна маса курсів мають технічний напрям. Кожний курс містить короткі відео, а наприкінці заняття є завдання для перевірки засвоєного матеріалу.

Висновки. Виходячи із проведеного дослідження, дистанційне навчання має низку переваг у порівнянні з традиційним навчанням: передові освітні технології, доступність джерел інформації, індивідуалізація навчання, зручна система консультування, демократичні стосунки між студентом і викладачем, зручний графік та місце роботи.

Онлайн-курси допомагають швидше опановувати нову професію. Однак при навчанні онлайн ви повинні бути добре мотивованим та організованим, навчитись самостійно здійснювати контроль над процесом навчання. Цей спосіб навчання важкий, але є можливість поєднувати онлайн-навчання з практичними навичками в організації. Отже, онлайн-курси – це новий інструмент навчання, що буде і надалі актуальним.

УДК 656.223.2

*Татарин В.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. ІМЗЕД
Науковий керівник: Лучникова Т.П.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. Зовнішньоекономічна діяльність є важливою складовою діяльності підприємств залізничного транспорту. Здійснення міжнародної діяльності визначається здійсненням перевезень, які включають в себе експортно-імпорتنі операції а також транзитні перевезення вантажів по залізничних шляхах України.

Постановка проблеми. За результатами досліджень щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах залізничного транспорту вона потребує виконання деяких особливих умов в оформленні проїзних документів, плануванні маршрутів, а також, входження у міжнародні альянси, пов'язані з міжнародним співробітництвом щодо залізничних перевезень.

Основні матеріали дослідження. Для здійснення зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах залізничного транспорту необхідно мати відповідні установи такі, як прикордонні станції, які виконують приймання вантажів, а також їх передавання із-за меж та за межі України.

Існують такі види міжнародних залізничних сполучень, як прямі та непрямі сполучення.

У першому випадку – це міжзалізничні перевезення залізниць України та іноземних залізниць при яких не виконується переоформлення документів на перевезення, тому що вони складаються на весь шлях. Можливі такі перевезення, коли колії мають однакову ширину, або ж коли візки можна замінити, або може здійснюватися розсування колісних пар.

У другому випадку, при непрямих залізничних сполученнях, міжзалізничні перевезення залізниць України та іноземних залізниць здійснюються з переоформлення проїзних документів транспортного права одного на транспортне право іншого перевізника. Міжнародні планування вантажних перевезень на вивіз через наземні залізничні переїзди, річкові і морські порти має низку своїх особливостей. Крім загальних є суттєві умови в плануванні вантажних перевезень у країни СНД і в треті країни.

Щоб забезпечити безперебійне перевезення транзитних, експортних і імпорتنих вантажів, здійснення своєчасного розрахунку за транзитні перевезення, недопущення затримки вагонів на прикордонних станціях, залізничні адміністрації проводять погодження обсягів перевезень, що прямують у міжнародному залізничному сполученні. Для непереривних перевезень експортних, імпорتنих та транзитних вантажів українськими залізницями застосовуються здебільшого вагони інозалізниць (або їх називають «іновагони») та невелику кількість вагонів із парку Укрзалізниці.

Коли здійснюється перевезення вантажів за угодою СМГС («Соглашение о международном железнодорожном грузовом сообщении») за використання вагонів і контейнерів із парків залізниць СНД, з одного боку, та вагонами і контейнерами прилеглих залізниць Словаччини, Польщі, Болгарії, Угорщини, Румунії, з іншого боку, нарахування оплати здійснюється за додатками для угоди ППВ («Правила пользования вагонами»).

У ППВ викладаються правила використання вагонів та контейнерів і рівень ставок для їхнього використання.

Також наша держава має потужний потенціал річкових та морських портів, завдяки яким має можливість забезпечувати перевезення міжнародних вантажів між усіма континентами світу: за допомогою морського транспорту – до портів і залізницею або внутрішнім річковим транспортом – до клієнтів, чи у зворотному напрямку.

Таким чином, цими шляхами здійснюється ще й транзит із країн СНД і навпаки. Важливим кроком для України стало входження в КОТІФ «Конвенція про міжнародні залізничні перевезення». Це дозволило збільшити кількість вантажних перевезень із Словаччини і Польщі у Румунію, збільшивши транзит через Україну, тим самим, скоротивши час і вартість вантажних перевезень, уникнувши переоформлень документів на перевезення через перетинання кордону країн.

При здійсненні міжнародних вантажних перевезень за накладною СМГС залізниця, що приймає вантаж для перевезення, відповідає за виконання договору про перевезення на шляху прямування включно до видачі у місті призначення, а щодо умови перевезення вантажу через залізниці, які не є членами СМГС, то – до переоформлення накладної на перевезення на інше транспортне право.

Висновки. Усі види міжнародних залізничних перевезень, які здійснюються на залізницях України відповідно з міжнародними угодами, а також, відповідними правилами і положеннями, окремими договорами здійснюються відповідно до цих положень. Також, вони допомагають забезпечити економію часу при перевезенні вантажів у міжнародному прямуванні і чітко визначають відповідальність перевізників за вантаж.

УДК 656.2

Тихоненко А.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МЗЕД-маг.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Двудіт З.П.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ШВИДКІСНОЇ КОМАНІЇ

Анотація. Проаналізована діяльність Української залізничної швидкісної компанії. Визначені основні фактори зниження збитковості пасажирських швидкісних перевезень.

Постановка проблеми. Вже кілька років в Україні експлуатуються швидкісні поїзди типу «Інтерсіті+», але поки їх курсування не є ефективним, оскільки цей рух пасажирських поїздів не є масовим. Перехід на перевезення

пасажирами поїздами «Інтерсіті+» стримується наявною кількістю швидкісних поїздів, незручним графіком їх курсування для поїздок у відрядження та на відпочинок, високою вартістю проїзду і тривалістю поїздки в деякі міста України, де її термін перевищує 6 год. Перелічені фактори негативно впливають на впровадження швидкісного руху в Україні, й на попит користувача ними на транспортному ринку пасажирських перевезень.

Основні матеріали дослідження. Сучасний ринок пасажирських транспортних послуг потребує значної швидкості руху, оскільки пасажирі бажають подорожувати в межах України не більше як 5 годин, з комфортом та низькою вартістю поїздки. В даний час сучасні швидкісні перевезення не відповідають таким вимогам і на деяких напрямках руху почали програвати на ринку класу «люкс».

Для відвоювання на ринку пасажирських послуг своєї ніші швидкісні поїзди мусять відповідати таким вимогам:

1. Знизити термін подорожі до 5-6 год., що відповідає комфортним умовам поїздки;
2. Реконструювати залізничну інфраструктуру для курсування поїздів зі швидкостями до 200 км/год;
3. Розширити мережу швидкісних поїздів для включення в неї основної кількості обласних центрів та великих міст;
4. Оптимізувати величину тарифів з метою залучення на швидкісні перевезення додаткових пасажирів.

Якщо будуть виконанні вказані вище заходи, ринок швидкісних перевезень збільшиться. При впровадженні максимальної швидкості руху 200 км/год., або середньої – 160 км/год. зона комфортної подорожі при шести годинах поїздки буде становить 960 км. При такій відстані курсування швидкісний рух пасажирських поїздів може охопити майже 70 % населених пунктів України, що зараз об'єднані пасажирським залізничним рухом далекого сполучення.

Найбільшим попитом користуються поїзди «Інтерсіті», що курсують між Києвом та Харковом. На цьому напрямку курсує 3 швидкісні поїзди, які відправляються вранці, вдень та ввечері. Середня населеність поїздів, що відправляються вранці, вдень та ввечері становить 75%, в окремі дні населеність поїздів у напрямку на Київ коливається у межах 36 – 100 %, а у зворотному напрямку в мужах 21 – 100 %.

Така висока середня населеність поїздів між Харковом та Києвом пояснюється малим терміном поїздки – (4 год. 36 хв – 4 год. 48 хв). Найменшим попитом користується поїзди «Інтерсіті», що курсують між Києвом та Костянтинівкою .

На цьому напрямку курсує 3 швидкісні поїзди, які відправляються вранці, увечері та пізно ввечері. Середня населеність цих поїздів становить 40%. Така низька середня населеність поїздів між Костянтинівкою та Києвом пояснюється великим терміном поїздки – майже 7 год.

З зауваженням експертів можна цілком погодитися, але і їхніх розрахунках є помилка, оскільки за 6 годин швидкісні поїзди в Україні долають відстань до 650 км при середній швидкості 108 км/год.

Аналізуючи дані можна зробити висновок:

- існуючий зараз максимальний час подорожі від Києва до Костянтинівки 6 год.51 хв, на відстань 747 км треба констатувати як незручний для поїздки швидкісними поїздами, на що вказує низька їх населеність;

- досвід експлуатації швидкісних поїздів в Україні свідчить, що найоптимальніший термін подорожі для пасажирів не може перевищувати – 5 год. При цьому населеність поїздів становить близько – 70 – 75 %.

З вищесказаного випливає, що закупка нових швидкісних поїздів типу «Хюндай» не дасть Українській залізничній швидкісній компанії ще багато років поспіль отримувати прибутки від своєї діяльності. Для часткового вирішення даної проблеми компанія мусить припинити закупку швидкісних поїздів у Кореї і почати купувати рухомий склад вітчизняного виробництва Крюківського заводу.

Другим фактором зниження збитковості пасажирських швидкісних перевезень можна запропонувати науково обґрунтовану заміну деяких малонаселених пасажирських поїздів, що курсують у межах 6-ти кілометрової відстані, на денні швидкісні поїзди вітчизняного виробництва.

Третім фактором зниження збитковості пасажирських швидкісних перевезень можна рекомендувати встановлення раціональної тарифної політики, яка дозволить їм конкурувати з авіаційними перевезеннями у межах України.

Висновки. При впровадженні в Україні максимальної швидкості руху 200 км/год., або середньої – 160 км/год. зона комфортної подорожі при шести годинах поїздки буде становити 960 км. При такій відстані курсування швидкісний рух пасажирських поїздів може охопити майже 70 % населених пунктів України, що зараз об'єднані пасажирським залізничним рухом далекого сполучення. Але доцільність включення такої кількості станцій у швидкісну мережу варто визначати економічними розрахунками, попитом на таку швидкість перевезень і зручністю графіка руху поїздів.

Аналіз роботи Української залізничної швидкісної компанії довів, що в її діяльність в основному прибуткова, але вона стає збитковою завдяки лізинговим платежам за використання корейського рухомого складу.

УДК 331.101.3

Холоста Т.П., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МЗЕД
Науковий керівник: к.е.н., доцент Костюченко Л. В.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МОТИВАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ

Анотація. У дослідженні розглянуто питання впливу мотивації банківського персоналу на ефективність праці та якість управління. У результаті визначені основні шляхи підвищення рівня мотивації та аналіз досвіду зарубіжних організацій.

Постановка проблеми. Мотивація банківського персоналу є актуальною темою протягом останніх років. Керівники бажають розуміти методи, за допомогою яких вони можуть досягти підвищення ефективності діяльності свого підприємства шляхом отримання дисциплінованих, ініціативних, продуктивних та професійних працівників. Проте у процесі мотивації керівники припускаються ряд помилок, котрі в свою чергу впливають на рівень продуктивності та ефективності праці персоналу. Актуальність питання визначається тим, що банк має долати проблеми зниження доходів від банківських операцій та доволі жорсткої конкуренції. Вирішити ці проблеми більшою мірою дозволить мотивація персоналу, котра допоможе керівнику знайти допоміжні резерви подолання труднощів, розробити рекомендації для подальшого розвитку та підвищення показників діяльності. Аналіз наукових публікацій та практичний досвід свідчать про те, що механізми створення мотиваційних систем підприємств належним чином не висвітлені, не розроблена ефективна система мотивації персоналу, не досліджена психологічна мотивація, не проаналізовано повною мірою проблеми мотивації в усіх сферах діяльності. Актуальність проблеми пошуку шляхів підвищення рівня мотивації банківського персоналу обумовила вибір теми дослідження.

Виклад основних матеріалів дослідження. Сучасний механізм трудової мотивації вітчизняної економіки недостатньо розроблений, оскільки на практиці, як правило, використовується метод проб та помилок, а це, в свою чергу, знижує конкурентоспроможність національних підприємств. Саме тому, розробка шляхів підвищення мотивації банківського персоналу є одним з першочергових завдань, що зумовило актуальність теми дослідження. Центральне місце у сучасних методах управління банківським персоналом – питання розвитку та удосконалення систем його стимулювання. Але, удосконалення системи стимулювання трудової діяльності без знань мотивації та демотивації банківського персоналу неефективне. Високі показники роботи та

позитивне ставлення банківського персоналу до праці підвищує прибутковість компанії.

Поліпшення системи мотивації праці, а саме: розробка і реалізація матеріальних і моральних стимулів для працівників, є важливим кроком для підвищення ефективності праці в цілому. Ефективна мотивація підвищує якість управління персоналом, економічний та соціальний ефект підприємства, зокрема і прибуток. Удосконалення системи мотивації банківського персоналу є одним із головних завдань керівників усіх рівнів. Система преміювання та соціальних пільг, корпоративні програми нематеріального стимулювання є важливими елементами в системі мотивації банківського персоналу, але не гарантують стабільно високого рівня мотивації співробітників. Побудова ефективної мотиваційної системи в банківській сфері є основним завданням керівника, оскільки недостатня фінансова віддача має місце лише від застосування новітніх технологій. Керівник має підвищувати ефективність праці за допомогою вирішення проблем людських факторів, лояльного ставлення персоналу до своєї діяльності, особистого інтересу кожного співробітника в підвищенні ефективності праці, творчого підходу до вирішення поставлених задач.

Зміст роботи, стиль керівництва, взаємовідносини в колективі, можливості професійного і кар'єрного зростання, визнання – це ті фактори в системі мотивації персоналу, які впливають на рівень мотивації співробітників іноді істотно більше, ніж рівень винагороди. Саме тому, на нашу думку, необхідна мотивація трудової діяльності і з боку держави, оскільки саме державна політика має підтримувати ефективність економіки, забезпечувати її стабільність та наглядати за дотриманням соціальної справедливості. Найкращою стимуляцією банківських співробітників до ефективної роботи є справедливе оцінювання виконаних доручень. Проте, несвоєчасна оцінка досягнень та оцінка без врахування індивідуальних підходів працівника, викличуть зниження мотивації. Соціальні або моральні мотиви та стимули базуються на моральних цінностях людини, розуміння цінності та корисності цієї праці.

Правильна мотивація персоналу в банку передбачає, що співробітники банку повинні мати достатню свободу своїх дій, мати можливість самостійно вибирати методи вирішення поставлених керівництвом оперативних і стратегічних завдань. Однак, разом з тим, всі дії співробітників повинні чітко вписуватися в встановлені технології і правила. Підлеглі повинні добре розуміти не тільки свої цілі в діяльності і праці, а й цілі всього свого робочого підрозділу або офісу, а також багато цілі або пріоритети банку.

Трудова мотивація – це важливий процес для стимулювання кожного окремого співробітника або ж групи всіх людей до ефективної діяльності, який спрямований на досягнення загальних цілей виробництва.

Система мотивації банківських співробітників, поряд з будь-якою іншою системою роботи в будь-якої організації, має виплачуватися повністю і точно відповідати розробленої стратегії даної компанії, ресурсів організації, структури і корпоративній культурі. Якщо начальник хоче залучити й утримати в своїй організації ряд кваліфікованих і відповідальних фахівців, він повинен намагатися виявити ключову мотивацію у підлеглих.

Матеріальна винагорода, яку часто вважають найкращою, не завжди позитивно впливає на рівень ефективності праці, адже є безліч більш дієвих факторів стимулювання. Матеріальна ж винагорода є лише частиною загальної системи мотивації персоналу в банку. Корпоративна культура, мікроклімат колективу та відсутність умов праці не втримають працівника довго на посаді. Саме тому, мотивація в банку повинна, в першу чергу, враховуватися як система показників, вплив котрих підвищить ефективність.

Висновки. Отже, ефективна мотивація підвищує якість управління персоналом. Аналіз вищевказаного матеріалу вказує на те, що керівникам необхідно звернути увагу на вдосконалення системи мотивації банківського персоналу. Запровадження нових стратегій управління організаціями, зокрема банками, обумовлюється ускладненням процесів трудової мотивації на фоні всеохоплюючої кризи, безробіттям на ринку праці, падіння реальної заробітної плати, запровадженням контрактної системи найму з терміном випробування, жорсткою залежністю матеріальної винагороди від результатів праці та прибутковості банківської діяльності.

Сучасні банківські технології передбачають наявність висококваліфікованого персоналу, зацікавленому в своїй діяльності та досягненні поставлених цілей підприємства, підвищенні рівня якості наданих банківських послуг, постійному розвитку. Це визначає мету ефективного управління банківського персоналу – визначення шляхів створення умов реалізації можливостей банківського персоналу та вдосконалення системи мотивації.

Таким чином, актуалізація потреб, залучення працівників до участі в управлінні, власності, прибутках, надання умов для розвитку особистості та реалізації творчого потенціалу є основними методами мотивації праці. Дані методи є безальтернативним фактором загальної ефективності роботи банку, на що вказує зарубіжний досвід. Неможливо виділити найбільш ефективний метод стимулювання банківського персоналу на підприємстві, адже кожен з них має свої переваги та недоліки. Саме тому, матеріальні та нематеріальні стимули повинні взаємно доповнювати та збагачувати один одного.

УДК 332

*Хоменко І.П., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-М**

Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ПЛАНУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Визначено проблему планування та росту продуктивності праці на підприємстві. Зазначено, що заробітна плата є визначальним матеріальним стимулом підвищення продуктивності праці. Розглянуто процес планування продуктивності праці.

Постановка проблеми. Планування трудових показників займає головне місце у системі планування підприємства. Виконується у вигляді розробки плану праці, котре є пунктом плану соціального та економічного розвитку. Продуктивність праці є рухливим і динамічним відображенням результату праці та ефективності виробництва, який коригується низкою факторів та має визначне місце в розвитку окремої організації та в країні в цілому.

І саме через це власники, робочий персонал та управлінці зобов'язані постійно шукати напрями підвищення продуктивності праці та застосовувати її потенційні резерви.

Основні матеріали дослідження. Проблема росту продуктивності праці стала предметом уваги не одного із зарубіжних дослідників, а саме – Д.Сінка, Ф. Тейлора, Г. Емерсона, Б. Генкіна, Р. Колосової, Р. Яковлєва та ін. Між українських дослідників значний внесок у вивченні цієї проблеми належить А. Ревенко, А. Колоту, Т. Заяць, Г. Кулікову, О. Грішновій та ін.

Для планування продуктивності праці на підприємстві можуть застосовуватись вартісні та натуральні показники виробництва, зате вимірювання продуктивності праці в натуральних одиницях майже не застосовується через непорівнянність та різноманітність продукції. Періодично вона обновлюється та міняються її споживчі властивості. Тобто, цим пояснюється повсюдне використання вартісних показників. В ході планування продуктивності праці визначають чинники росту, темп та її рівень підвищення.

Оплата праці є визначальним матеріальним стимулом підвищення продуктивності праці. І саме тому заробітна плата і продуктивність праці перебувають в тісному взаємозв'язку. Так, зростання продуктивності праці та збільшення на цій підставі маси споживчих товарів і послуг підпорядковується об'єктивною пропозицією зростання оплати праці. Відносно мала продуктивність праці – одна з головних причин, котра не дозволяє довести оплату сільськогосподарської праці до рівня інших галузей економіки країни.

Сільськогосподарські підприємства не в змозі підвищувати зарплати працівників для того, щоб успішно суперничати на ринку праці. Підвищена продуктивність праці потребує порівняно великих затрат коштів у розрахунку на працівника за гектар угідь. Вона залежить від багатьох природно-кліматичних чинників, наприклад, збільшується разом із підвищенням плодючості та продуктивності сільськогосподарських тварин всіх типів.

Великий зв'язок оплати праці також з рентабельністю, інтенсивністю виробництва та його розмірами. Проте такі зв'язки не мають безсумнівного характеру. Ліпша оплата праці досягається і у великих, і в малих господарствах. Можливості підвищувати заробітки насамперед залежить від структури виробництва товарів.

Головне – величина доходу, що є джерелом коштів на оплату праці. Часом достатньо прийнятна оплата праці досягається за її частки у затратах не більше 10-11%. І дохідність, і продуктивність праці є передумовою задоволення достатньої заробітної плати. За високої трудомісткості продукції дохідності у сільгосппідприємстві здебільшого не виконується. Від'ємна прибутковість була і в господарствах, у яких виручка від реалізації не перевищувала 75% витрат. У збиткових господарствах дохід не задовольняє навіть низької оплати, і вона виконується за рахунок знищення, скорочення виробництва.

Нині результативність діяльності сільськогосподарського підприємства визначається тільки показником рентабельності. Проте у собівартості продукції явно низька оплата праці, а також частка амортизаційних відрахувань, тобто не забезпечується відтворення ні робочої сили, ні основних фондів. Тому є необхідність збільшення рентабельності.

Отже, продуктивність праці є важливою складовою ефективності діяльності. Але у сільському господарстві продуктивність праці на низькому рівні. Для її підвищення треба приєднувати додаткові кошти, але сільське господарство зараз не має такої можливості. Важливим фактором є те, що підняття продуктивності праці сприяє також підняттю оплати праці.

В умовах перехідної економіки повинні набувати розвитку такі принципи оплати праці як:

- оплата праці має застосовуватись як найважливіший засіб стимулювання кращої роботи, разом з тим і підвищення продуктивності праці;
- створення механізму формування ціни робочої сили, у розмірі якої мають враховуватись як функціонуюча, так і нова робоча сила;
- заробітна плата як ціна робочої сили має формуватися на ринку праці й бути зовнішнім фактором щодо сільськогосподарських підприємств.

На основі розглянутих факторів, що впливають на підвищення продуктивності праці, можна проводити її планування за допомогою процесу, що складається з таких етапів:

- вжиття заходів щодо зменшення технологічної трудомісткості продукції за рахунок впровадження новітньої технології;
- виявлення економії часу при виконанні певних робіт і тим самим поліпшити робочий час працівників;
- вдосконалювати структуру кадрів, покращуючи умови та стимулювання працюючих.

Висновок. Отже, планування продуктивності праці є одним із основних методів управління безпосередньо виробництвом, а також загальноекономічною діяльністю організації, що в результаті повинно підвищити ефективність виробництва.

Продуктивність праці залежить від специфіки діяльності різних підприємств або їх підрозділів і є головним джерелом збільшення випуску продукції, а на державному рівні – підвищує добробут людей.

УДК 656

Чайковський М.О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-ПА
Науковий керівник: д.е.н., професор Бакаєв Л.О.

ВПРОВАДЖЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ «УППВ» НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Анотація. Розглянуті дослідження проблеми розвитку інформаційних систем та технологій при управлінні залізничними перевезеннями, вантажних перевезень в умовах інформатизації залізничного транспорту та автоматизованих систем розподілу порожніх вагонів. Виділено організаційні та економічні критерії, які впливають на розподіл вагонів. Розглянуто можливості створення АС «УППВ» та в процесі автоматизації визначені можливі варіанти пересилання порожніх вагонів.

Постановка проблеми. Сучасність висуває нові вимоги до розвитку економічного потенціалу держави, вимагає логістичних підходів до управління економікою, здійснення рішучого повороту до більш ефективного використання могутнього виробничо-технічного потенціалу країни. Виникає необхідність забезпечувати постійне підвищення ефективності виробництва підприємств для істотного піднесення економіки держави.

Основні матеріали дослідження. Проблема розвитку інформаційних систем та технологій при управлінні залізничними перевезеннями, вантажних перевезень в умовах інформатизації залізничного транспорту, автоматизова-

них систем розподілу порожніх вагонів та в інших різних аспектах займалися українські та зарубіжні вчені О.В. Лаврухін, П.В. Долгополов, В.В. Петрушов, О.М. Ходаківський, Е.К. Лецкий, Е.С. Поддавашкін, В.В. Яковлев, А.Д. Москаленко, А.М. Майоров, Д.В. Шумик, В.Ф. Чеклов, В.М. Чеклова, О.І. Шеховцов, Д.В. Ломотько, Є.В. Запара, Я.В. Запара, М.І. Данько, А.М. Котенко, В.В. Кулешов, А.В. Кулешов та ін.

Незадовільна ситуація склалася для вантажовласників, які не мають економічно обґрунтованих альтернатив залізничним перевезенням, оскільки через великі простой вантажів організації скорочують свої обсяги виробництва, а це має свої наслідки при виконанні пунктів контрактів з клієнтами-споживачами. Наприклад, по закінченні літа 2016 р. було зменшення на 10% загальних обсягів перевезень вантажів підприємствами гірничо-металургійного комплексу (ГМК). А це зразу дало свої наслідки: скоротилися обсяги виробництва сталі майже на 200 тис. тонн в місяць, зменшилися валютні надходження у країну – майже на \$70 млн в місяць».

Якщо розглядати історію розвитку України ще до її незалежності в сфері залізничного транспорту, то завжди був дефіцит піввагонів, який на сьогоднішній день складає всього 13 тис. одиниць (із них 5 тис. одиниць українські і 8 тис. піввагонів, що належать РФ, але використовуються на території України). Із них з різних причин майже 11 тис. напіввагонів просто простояють.

Ситуація з підвищенням тарифів на вантажні перевезення також негативно впливає на розвиток залізничного транспорту – не поповнюється вагонопark, не оновлюється парк тепло- й електровозів (середній термін експлуатації тепловозів в Україні становить 33 роки, електровозів – 42 роки). Наприклад, на Львівській та Одеській залізницях із 283 наявних тепловозів у роботі всього 85 одиниць, а з 393 електровозів – 186.

Оптимізувати виробничий процес та запровадити нові бізнес-технології дає можливість розробки та впровадження нового програмного забезпечення автоматизованої системи управління пересиланнями порожніх вагонів (далі – АС «УППВ»).

АС «УППВ» – це така система, яка забезпечує автоматизацію процесів, що пов'язані з організацією перевезень власних порожніх вагонів перевізника «Укрзалізниця» та займається їхнім розподілом, а саме: забезпечення заявок відправників відбувається при визначенні оптимальних варіантів пересилання порожніх вагонів та при перевезенні порожніх вагонів, оформлення їх електронних перевізних документів проводиться автоматизовано.

Дана система забезпечить можливість:

- швидкого реагування при моделюванні та прогнозуванні ефективності всіх залізничних логістичних схем;

– миттєвого реагування станціями навантаження спрямовувати транспортні потоки залежно від потреб за видами рухомого складу, що призведе до зменшення порожніх пробігів вагонів;

– зменшується зустрічний порожній пробіг;

– вплив людської праці зменшується.

Це сприятиме зростанню ефективності роботи та зменшить вплив людського фактора на оформлення перевізних документів перевезень порожніх вагонів, також дозволить швидко інформувати власника вантажу про стан та наявність порожніх вагонів, що направляються для його навантаження та перевезення.

При розподілі вагонів враховуються як економічні, так і організаційні критерії:

1. Економічні критерії:

– відстань порожнього пробігу від вивантаження до наступного навантаження вагонів є найменшою;

– перевезення вантажів в порожніх вагонах відбувається в найменший строк;

– потенційне перевезення вантажу порожнім вагоном здійснюється при мінімальних затратах;

– досягнення максимального доходу від перевезення вантажу;

– час у русі та вивантаження з урахуванням наявних обставин;

– вид заявки (УЗ або експорт).

Відстань від станції вивантаження до станції наступного навантаження розраховується за тарифним керівництвом. Затрати на забезпечення порожнім вагоном потенційного перевезення вантажу залежать від відстані перевезення порожнього вагона та вантажу попереднього рейсу. Дохід від перевезення вантажу залежить від відстані наступного перевезення (вантажного рейсу) та тарифного класу вантажу.

2. Організаційні критерії безпосередньо впливають на забезпечення заявок:

– при дефіциті вагонного парку встановлення відсотка забезпечення;

– встановлення умов для першочергового забезпечення вагонами (наприклад при наявності державної програми по забезпеченню вугіллям спочатку забезпечуються заявки на навантаження вугілля, потім відбувається розподілення між іншими заявками);

– забезпечення перевезень для внутрішніх потреб ПАТ «Укрзалізниця».

Дану систему автоматичного розподілу вагонів, АС «УППВ», ПАТ «Укрзалізниця» запровадила ще 2016 р. і рухомими складами, що вперше почали розподілятися автоматизовано, стали цементовози та криті вагони, а потім до них додалися ще й зерновози. При цьому оформлення перевізних документів на їх перевезення під навантаження та сам розподіл вагонів проводиться автоматизовано, тобто без втручання людини. На майбутнє ПАТ «Укрзалізни-

ця» планує удосконалювати алгоритми розрахунку задоволення заявок порожніми вагонами та розширювати набір критеріїв.

Висновки. Отже, впровадження та подальший розвиток АС «УППВ» забезпечить оперативне моделювання та прогнозування ефективності логістичних схем, більш ефективне спрямовування транспортних потоків залежно від потреб за видами рухомого складу на станціях навантаження. Також дозволить суттєво зменшити порожній пробіг, що в цілому сприятиме підвищенню ефективності роботи та зменшенню впливу людського фактора при оформленні перевізних документів на перевезення порожніх вагонів.

УДК 336.3

Черевач С.А., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. І-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Анотація. Визначені проблеми банкрутства організацій та приведені статистичні дані кількості підприємств, що втрачають платоспроможність та з'являються на межі банкрутства. Визначені фактори впливу на фінансову стійкість підприємства та приведені рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості підприємства.

Постановка проблеми. Відсутність на підприємстві доступних засобів діагностики ймовірності банкрутства унеможливорює фіксацію негативних результатів фінансово-господарської діяльності, що робить прихованим процес переходу від тимчасової локальної до стабільної загальної неможливості виконувати свої зобов'язання, тобто до втрати фінансової стійкості.

Основні матеріали дослідження. Державна служба статистики України підтверджує, що за 2010-2016 рр. кількість підприємств, що втрачають платоспроможність та з'являються на межі банкрутства з роками тільки збільшується.

Наприклад, у 2010 р. кількість таких підприємств становила 586 од., а у 2016 р. – 383 од., тобто зменшилась в Україні кількість великих підприємств і, крім того, серед функціонуючих підприємств упродовж останніх років знижується питома частка прибуткових.

У 2017 р. кількість підприємств, що є прибутковими складає 69,7%, збитковими – 30,3 % до загальної кількості підприємств 2017 р.

Збитковість підприємства є фактом втрати фінансової стійкості і ймовірності банкрутства, причинами ризику якого є зовнішні та внутрішні фактори впливу.

До зовнішніх та внутрішніх належать фактори, приведені в табл.1.

Фінансова стійкість вітчизняних суб'єктів господарювання знаходиться у прямій залежності від світової конкурентоспроможності вироблених товарів і наданих послуг, оскільки в Україні нині темпи виробництва превалюють над темпами реалізації.

Падіння інвестицій у товарні накопичення провокує скорочення збуту і, відповідно, тягне спад доходів компаній, рівень прибутку суттєво зменшується, падає ліквідність підприємств та виникає загроза банкрутства.

Вихід із становища слід шукати в активізації інноваційної діяльності, пошуку і впровадженні нових та новітніх технологій та змінах в організації виробництва.

На фінансову стійкість можливо впливати виключно через управління внутрішніми чинниками, а саме:

- оптимізацію витрат;
- зміну видів діяльності;
- структуризацію капіталу;
- прийняття управлінських рішень для досягнення результату;
- підвищення конкурентоспроможності продукції тощо.

Вирішення зазначених факторів є першочерговим, зважаючи на повну або часткову їх залежність від підприємства. Працюючи над зовнішніми та внутрішніми чинниками слід зважати на рівень міри впливу, ступінь використання та контролю.

Керівному складу і маркетологам на різних рівнях управління необхідно мати чітке розуміння масштабів впливу чинників та форм контролю.

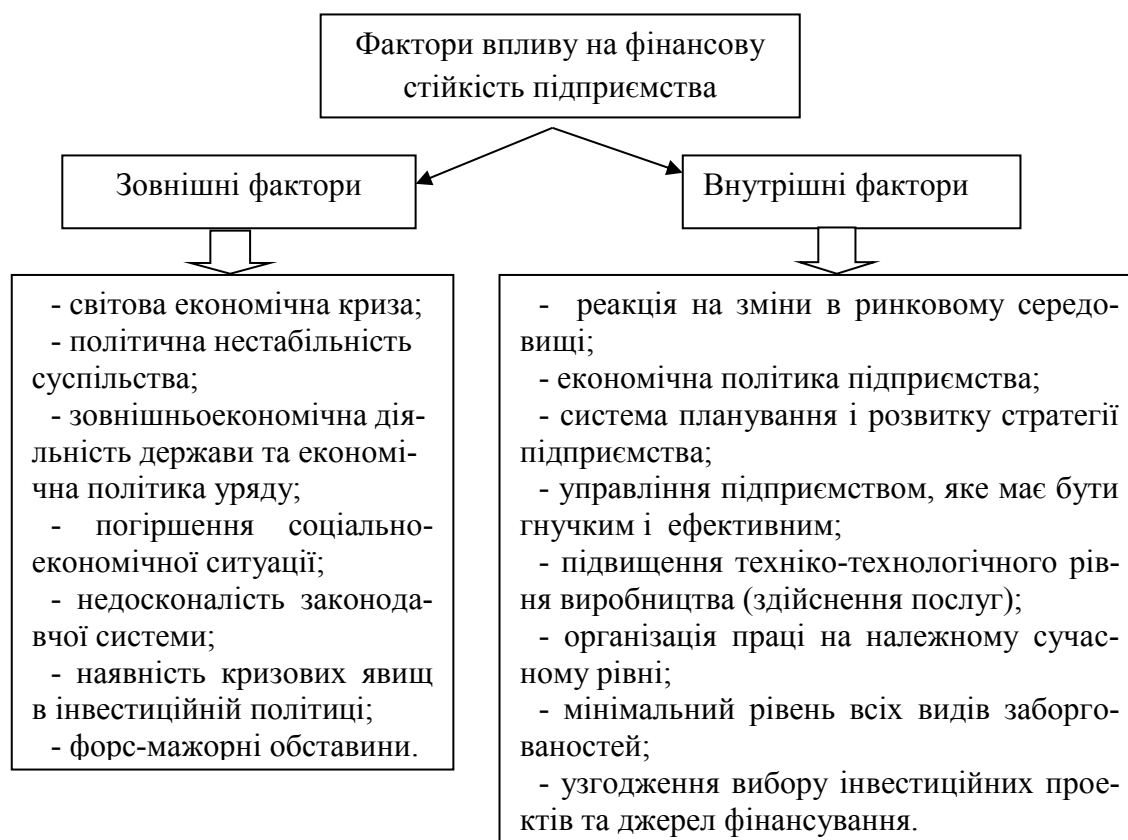

Рис.1. Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства

У дослідженнях фінансової стійкості підприємства виявлено, що найбільш вагомими показниками, що є базою для вибору антикризової стратегії – це обсяг, розміщення і використання оборотних коштів.

Висновки. Отже, для поліпшення управління фінансами підприємств у ринкових умовах господарювання потрібно:

- проводити постійний аналіз і своєчасну діагностику змін, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства;
- швидко реагувати на зміни факторів впливу на фінансову стійкість підприємства в конкретних ситуаціях;
- приймати правильні управлінські рішення в кризових умовах господарювання;
- активізувати інноваційну діяльність, пошук та впровадження нових та новітніх технологій та проводити зміни в організації виробництва підприємства;
- створити ефективну систему стратегічного фінансового менеджменту на підприємстві.

УДК 336.76

Черніцина М. О., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 4-МО
Науковий керівник: д.е.н., Харчук О.Г.

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Анотація. Розглянуті основні проблеми сучасного фінансового ринку України. Визначені чинники, що впливають на стан фінансового ринку та його складові. Розроблені рекомендації щодо покращення сучасного фінансового ринку України.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день фінансовий ринок України перебуває в стані постійного розвитку, яке часто носить дискретний і непропорційний характер, а загальний його рівень не завжди відповідає зростаючим потребам національної економіки та істотно відстає від середньоєвропейських параметрів. Провідні українські вчені пов'язують такий стан справ, в першу чергу з тим, що на рівні держави так і не була сформульована комплексна і зрозуміла парадигма його розвитку і регулювання. Поняття «фінансовий ринок» в нормативних актах поступово витісняється поняттям «ринки фінансових послуг», а його цілісна система управління замінена впровадженням інститутів-регуляторів окремих сегментів фінансового ринку.

Основні матеріали дослідження. Погіршення стану фінансового ринку під впливом економічних і політичних як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, яке спостерігається в нашій країні, викликає економічні і фінансові кризи. Вони призводять до порушення функціонування цього ринку, зниження цінкових показників, банкрутства його учасників, погіршення ліквідності і якості фінансових інструментів і т.п. Основними методами поліпшення фінансового здоров'я ринку є формування умов для забезпечення попиту від реальних інвесторів; залучення заощаджень населення в інвестиційну діяльність; створення інноваційних проектів привабливих для інвесторів із-за кордону.

Фінансовий ринок як важлива сфера фінансових відносин сприяє ефективному функціонуванню інших органів і підрозділів фінансової системи країни, займає важливе місце в фінансовій системі держави. Цей ринок визначає попит і пропозицію на різні фінансові інструменти. В сучасних умовах на ринку фінансових послуг склався ряд правил і напрямів росту, які досить сильно впливають на якісні характеристики з надання послуг фінансовими установами. Як приклад, досить сильно виділяється на фінансову ринку банківський сектор.

В Україні фінансовий ринок розвивається за європейськими стандартами. Світові економічні процеси впливають на фінансовий сектор, що також істотно позначається на тенденціях, що панують у фінансовому секторі економіки. Глобалізація породила процеси злиття і поглинання різноманітних українських фінансових установ іноземними корпораціями, холдингами, підприємствами і т.д.

Фінансовий ринок має різні підрозділи, а само:

- ринок цінних паперів,
- валютний ринок,
- ринок фінансових послуг,
- кредитний ринок.

Саме в розрізі цих елементів слід проводити аналіз ринку. Деякі частини українського фінансового ринку розвинені непогано (кредитний ринок), а інші тільки розвиваються (фондовий ринок). Однак недостатня розвиненість фондового ринку не дає можливості розвиватися повною мірою іншим складовим, а тому і всьому фінансовому ринку в цілому.

В Україні основна проблема ринку капіталу – це те, що більшість населення в ньому не зацікавлена. В нашій країні людина сховає кошти у себе дома, або віднесе їх у банк на депозит, на відміну від інших країн, де громадяни особисто або через свої пенсійні фонди активно вкладають свої кошти в пайові і боргові цінні папери. Причини цих тенденцій полягають у невідпрацьованій пенсійній реформі та занепаді фондового ринку, який так і не встиг хоча б якось розвинути.

Згідно з інформацією НБУ на руках у населення близько 100 млрд готівкової валюти. Тільки за період з 1 січня 2014 р. по 1 листопада 2015 р. українці забрали з валютних депозитів 13,6 млрд дол., А ще до цього можна додати 2,1 млрд дол. куплені населенням в банківських обмінниках. І це тільки за півтора року, а за всю історію України сума купленої готівкової валюти зашкалює. Частина цієї валюти використовується тіньовою економікою для своїх операцій, найчастіше для оплати контрабанди. Але більша частина все ж знаходиться в українців будинку в тумбочці. І хоча українці вважають, що таким чином вони захищають свої заощадження, але в дійсності вони фактично вбивають фінансовий ринок України, не даючи можливості йому нормально працювати і розвиватися.

У разі прийняття відповідних законів парламентарями, зможе запрацювати ринок похідних цінних паперів. Це має врятувати дихаючий на ладан фондовий ринок в Україні. Оскільки ринок цінних паперів має системний, всеохоплюючий характер, тому і його відновлення залежить від багатьох факторів: це і стабілізація економіки, і зростання реальних доходів населення. Залучити іноземних інвесторів можливо шляхом лібералізації валютного регулювання і запуску великої приватизації у нашій країні. Ми маємо як найшвидше

вирішити ці два питання. Це не означає, що валюта не хлине на фондовий ринок, але, безумовно, ми привернемо увагу інвесторів на перспективи української економіки, що за кілька років кардинально змінить ситуацію може в кращу сторону. Відновлення ринку має здійснюватися державою та громадою. Саме спільна робота комісії з цінних паперів, так і організацій професійних учасників ринку, дозволить виробити правила, які будуть виконуватися і врешті-решт змінять погану карму українського фондового ринку.

Висновки. Встановлено, що сильний і ефективний фондовий ринок – це, в першу чергу, показник сильної і ефективної економіки. Виробнича та фінансова сфери мають розвиватися паралельно. Промисловий потенціал України досить великий, незважаючи на відсталу інфраструктуру і застарілі виробничі фонди, тобто має великий промисловий потенціал. В нашій країні фондовий ринок може запрацювати тільки на умовах розвитку та модернізації вітчизняної економіки із залученням інвестицій. Треба пам'ятати та розуміти, що цей ринок на сьогоднішній день – це найкращий інструмент для заробітку грошей в світі.

УДК 656.2

Шитова Ю.Л., ДУІТ, факультет управління і технологій, гр. 2-МО
Науковий керівник: к.е.н., доцент Харчук О.Г.

ЕТИКА ТА КУЛЬТУРА ОБСЛУГОВУВАННЯ ПАСАЖИРІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. Розглянуто основні критерії ефективного обслуговування пасажирів залізничного транспорту. Проаналізовані фактори, що впливають на задоволення пасажиром своїх потреб у перевезенні та можливі варіанти методів моніторингу діяльності роботи обслуговуючого персоналу з метою покращення їх діяльності та усунення певних недоліків при наданні транспортної послуги.

Постановка проблеми. Забезпечити якісне обслуговування пасажирів та належну культуру поведінки працівників залізничного транспорту – обов'язок і одне з основних завдань Укрзалізниці. Низька культура обслуговування може спричинити зменшення пасажиропотоків, відтік пасажирів до інших видів транспорту, а відповідно і зниження рентабельності залізниці, тому необхідно приділяти достатньо уваги ефективності роботи залізничного сполучення.

Основні матеріали дослідження. Кожен пасажир, користуючись послугами залізничного транспорту, має певні очікування від обслуговування, а від того,

наскільки комплекс послуг задовольнить потреби кожного з пасажирів залежить те, яка кількість людей захоче скористатися даним видом транспорту.

Спектр послуг Укрзалізниці доволі різноманітний, він включає в себе надання послуг у приміщеннях вокзалів та на привокзальній території, у закладах харчування на вокзалі та у вагонах поїздів, під час перевезень пасажирів; організацію інформування пасажирів у довідкових бюро станцій, через гучномовці і табло вокзалу; додаткові послуги для осіб з обмеженими можливостями і т. д.

Не останню роль відіграє служба охорони громадського порядку, яка здійснює контроль за безпекою пасажирів у вокзалах, дотриманням ними правил поведінки в громадських місцях. Від умінь і навиків кожного з працівників транспортної галузі залежить загальне задоволення пасажира наданою послугою.

На ефективність обслуговування пасажирів впливають кілька якісних характеристик, таких як:

- функціональна категорія включає кваліфікацію працівників, їх компетентність, уміння і професійні навики;
- психологічний фактор полягає у ввічливості обслуговуючого персоналу, його доброзичливості, гостинності, умінні ефективно вирішувати конфліктні ситуації і т. д.;
- етична категорія визначається конкретними показниками роботи персоналу за допомогою методів статистичних, соціологічних досліджень, анкетних опитувань, які показують думку громадськості та популярність залізничного транспорту на ринку транспортних послуг;
- технічна складова забезпечує матеріальне оснащення, безпеку перевезень, і завдяки їй можливе формування комплексної послуги, яку отримує пасажир;
- тривалість обслуговування пасажира визначає на скільки швидко він зможе задовольнити свою потребу у тому чи іншому компоненті комплексу транспортної послуги, за умови швидкої реакції працівників пасажир не буде втрачати власного часу на очікування, а тому буде задоволений ефективною роботою персоналу.

Однією з найбільших проблем покращення рівня обслуговування пасажирів є те, що вони дуже рідко повідомляють про невиконання або неналежне виконання обов'язків персоналом залізниці, не залишають записів у книгах скарг і пропозицій, рідко беруть участь у соціальних опитуваннях, анкетуваннях. Це негативно впливає на можливість достовірно оцінити якість обслуговування, виявити ключові проблеми, а значить і своєчасно запобігати проблемним випадкам.

Як вирішення цього недоліку останнім часом усе більше починають застосовувати інтернет ресурси, за допомогою яких кожен пасажир, який має доступ до інтернету, може залишити свій відгук через спеціальні сервіси (наприклад, на сайті) або, за допомогою мобільного зв'язку, повідомити сервісний центр про неполадку.

Висновки. Ефективне обслуговування пасажирів залізничного транспорту можливе лише за умови якісної співпраці кожної з ланок виробництва транспортної послуги. Компетентність, ввічливість, комунікабельність та інші особисті якості кожного працівника, його спрямованість на досягнення єдиної мети транспортної структури – задовольнити потреби пасажирів у перевезенні залізничним транспортом та в отриманні інших супутніх послуг – визначають загальну ефективність роботи усієї транспортної системи.

Для постійного покращення роботи персоналу необхідно проводити регулярний моніторинг діяльності працівників залізниці, за допомогою соціальних опитувань, статистичних досліджень, анкетувань та інших способів перевірки ефективності роботи.

УДК 343.4

Андрійко В.І., Юридичний факультет, група 1414

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мусієнко А.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

***Анотація.** На основі аналізу нормативно правових актів, статистичних даних організацій по боротьбі з суїцидом розглядаються актуальні криміногенні аспекти та сучасні тенденції проявів суїцидальної поведінки у дітей та підлітків та боротьба з ними.*

***Постановка проблеми.** Увага до проблеми самогубства простежується у фахівців різних галузей знань. На основі наукових робіт і узагальнень практики розвивається напрям кримінології – суїцидологія. Щорічно випускаються спеціальні цій темі журнали, проходять міжнародні симпозиуми, створена міжнародна асоціація по попередженню самогубств. Проблема суїцидальної поведінки у підліткового віку особливо актуальна. Психофізіологічні особливості, притаманні підліткам, зумовлюють значну не контрольованість суїцидальної поведінки, що актуалізує проблему суїциду взагалі та його проявів у підлітків як у соціокультурному, так і у суто науковому плані*

***Основні матеріали дослідження.** Суїцидальна поведінка – це різні форми активності людини, що обумовлюються прагнення позбавити себе життя та слугують засобом розв’язання особистісної кризи (Пятунин В.А.). На тлі гострого емоційного стану криза досягає такої інтенсивності, що людина не може знайти правильного виходу зі сформованої ситуації. Він втрачає сенс життя. Зазвичай самогубство (суїцид) розглядається як феномен соціально психологічної дезадаптації особистості в умовах мікро соціальних конфліктів. Слід мати на увазі, що кількість суїцидальних спроб у багато разів перевищує кількість здійснення самогубств. Серед підлітків 32% суїцидальних спроб припадає на частку 17-річних, 31% – 16-річних, 21% – 15-річних, 12% – 14-річних і 4% – 12-13-річних. Юнаки здійснюють самогубство як мінімум удвічі частіше дівчат, хоча дівчата роблять такі спроби набагато частіше, багато з них мають демонстративний характер. У 9 випадках з 10 юнацькі замаху на самогубство – це не стільки бажання покінчити з життям, скільки крик про допомогу.*

Своєчасна психологічна підтримка, надана підліткам у важкій життєвій ситуації, допомогли б уникнути трагедії. За даними офіційної статистики від

самогубства щорічно гине близько 2800 дітей і підлітків у віці від 5 до 19 років, і ці страшні цифри не враховують випадків спроб до самогубства.

Основні мотиви суїцидальної поведінки у дітей та підлітків: переживання образи, самотності, відчуженості і нерозуміння; дійсна або уявна втрата любові батьків, нерозділене почуття або ревності; переживання, пов'язані з втратою батьків з тієї чи іншої причини; самозвинувачення; страх покарання, небажання вибачатися; почуття помсти, злості, протесту; бажання привернути до себе увагу, викликати співчуття, уникнути неприємних наслідків, піти від важкої ситуації; наслідування товаришам, героям фільмів та інші.

Науковці вирізняють такі типи суїцидальної поведінки підлітків:

1. Демонстративна суїцидальна поведінка виражає не завжди усвідомлене підлітком прагнення звернути увагу на становище, в якому він опинився, викликати співчуття, уникнути очікуваних неприємних наслідків за які-небудь вчинки, вийти з важкої ситуації, а також налякати своїх недругів (шантаж, погрози, здирство і інше).

2. Афективна суїцидальна поведінка є однією з форм гострих психогенних реакцій, що виникають на фоні акцентування характеру, психопатії або залишкових явищ органічного ураження головного мозку. Одним з різновидів такого типу суїцидальної поведінки є реакція пасивного протесту в підлітковому віці. В основі такої реакції лежить стан надзвичайно сильного переживання образи або гострої невдоволеності оточуючими чи самим собою, прагнення помститися, покарати осіб, винних в не заслуженому покаранні, принизливому зауваженні.

3. Істинна суїцидальна поведінка – це намір підлітка накласти на себе руки, що нерідко довго виношується, вживаються заходи, щоб ніхто цьому не перешкодив. Досить часто істинна суїцидальна поведінка у підлітка проявляється при депресивних станах, що мають різне походження.

Висновки. Психологічна допомогу особам, схильним до суїциду є багатогранним, чітко організованим процесом. Необхідно врахувати ознаки високої вірогідності реалізації спроби самогубства, наявність конфліктних ситуацій в житті людини, слід знати основні психічні стани, які обумовлюють самогубство. Тільки в цьому випадку можлива своєчасна психологічна допомогу людині, що тяжіє до спроби самогубства. Психологічна допомога повинна бути спрямована на з'ясування причин, які призвели людину до кризи, на організацію спільної діяльності суїцидентів для кризової ситуації. Активна психологічна підтримка здатна допомогти людині подолати бажання вчинити самогубство.

УДК 343.97

Бабак Валентина, Юридичний факультет, група 1415

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мусієнко А.В.

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ЛАТЕНТНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Анотація. Досліджено поняття, види та деякі причини латентної злочинності в Україні.

Постановка проблеми. За межами офіційного статистичного обліку залишається значна кількість фактично вчинених суспільно небезпечних діянь, що в основному становлять масив латентної (прихованої) злочинності. Така злочинність має місце в усіх країнах, в тому числі й в Україні, де відбуваються радикальні зміни в економічній, соціальній і політичній сферах. Ці зміни несуть в собі не тільки позитивний заряд, але водночас містять суперечливі сторони, однією з яких є існування високого рівня латентної злочинності, результатом якої є низка негативних наслідків.

Основні матеріали досліджень. Існування значної кількості злочинів, невідомих правоохоронним органам і не відображених у статистичному обліку, є давньою, складною і гострою проблемою. При позначені цього явища в численних дослідженнях застосовуються такі вирази, як «темний бік злочинності» («dark side of crime»), «злочини, про які не було повідомлено поліції» («not-reported crimes»), «темне число», «темна цифра». Але найчастіше в науковій літературі вживається категорія «латентна злочинність» – сукупність фактично вчинених, однак невиявлених або таких, що внаслідок інших певних обставин не стали відомими правоохоронним і судовим органам, злочинів, відомості про які у зв'язку з цим не знаходять відбиття в офіційній кримінально-правовій статистичній звітності. В юридичній літературі розрізняють три види латентності

1) природна (об'єктивна) латентність – сукупність випадків, коли правоохоронним органам не були відомі факти вчинення злочинів (неповідомлення потерпілими та іншими особами про вчинений злочин).

2) латентність граничних ситуацій – випадки, коли факт злочину виявляється певною особою, але з різних причин не сприймається нею як злочин (пожежі, кишенькові крадіжки).

3) штучна (прихована) латентність – сукупність випадків, коли правоохоронний орган, маючи інформацію про вчинений злочин, не реєструє його і не ставить на облік з будь-яких причин.

Практика діяльності правоохоронних органів дає підстави виокремити три рівня латентності:

- низький (очевидно вчинені тяжкі злочини, інформація про які швидко поширюється (вбивства, розбійні напади, пограбування тощо));

- середній (злочини, вчинення яких не є таким очевидним, як при низькому рівні латентності. Потерпілі з різних причин не звертаються за захистом до правоохоронних органів, хоча й не приховують факт вчиненого злочину (незначна шкода, завдана злочином; відсутність віри у можливість розкриття злочину правоохоронними органами; злочини проти особи тощо));

- високий (злочини, про вчинення яких в більшості випадків відомо тільки злочинцю й потерпілому, причому останній зацікавлений у приховуванні факту злочину з різних мотивів (сором'язливість, наявність хвороби, корисливі мотиви – шахрайство, хабарництво, статеві злочини тощо)). Ця категорія злочинів через їх неочевидність і практично «нульову» активність з боку потерпілого має найменшу інформативність і найвищу латентність.

Під причинами латентності злочинів необхідно розуміти сукупність обставин соціального, правового, особистого та іншого характеру, що перешкоджають виявленню, реєстрації й обліку злочинів, а також їх розкриттю, у тому числі й забезпеченню повноти та всебічності їх розкриття. Під обставинами соціального характеру необхідно також розуміти й недоліки у діяльності правоохоронних і судових органів, в обов'язки яких входить виявлення, реєстрація злочинів і осіб, які їх вчинили, а також здійснення правосуддя.

На латентності окремих злочинів істотно позначається психологічний тиск на потерпілих з боку злочинця: умовляння, підкуп, шантаж, погрози, залякування. При вчиненні тяжких злочинів або настанні тяжких наслідків злочинці можуть застосовувати матеріальні стимули. Факт неповідомлення жертвою злочину у правоохоронні органи про злочинне посягання на її права й інтереси, а також про заподіяння їй матеріальної чи іншої шкоди у кримінологічній літературі дістав назву латентної віктимності.

Мотивами, що стримують потерпілих від заяви про вчинений злочин, можуть бути небажання оприлюднення інтимного боку життя, страх, відсутність віри у професіоналізм правоохоронних органів і їх здатність розкрити злочин, бажання уникнути зайвих проблем тощо. Іноді характер вчиненого злочину обумовлює причетність до нього потерпілого, який за несприятливого вирішення справи опиняється в ролі жертви. До таких злочинів належать, зокрема, шахрайство і хабарництво. Причетність потерпілого до вчиненого злочину в таких випадках є основною причиною їх латентності.

Одним з важливих факторів латентності злочинів, який безпосередньо стосується поведінки свідків, осіб, причетних до злочинів, а також потерпілих, є відсутність дієвого механізму забезпечення безпеки осіб, які сприяють розкриттю злочинів і здійсненню правосуддя. Не захищеність цих осіб від проти-

правного впливу, який може здійснюватись у вигляді підкупу, умовляння, погроз, шантажу, тимчасової ізоляції й навіть фізичного усунення, спонукає їх ухилятися від виконання громадянського обов'язку.

До факторів об'єктивного характеру, що сприяють латентності злочинів, належать також незадовільна матеріально-технічна забезпеченість як оперативно-розшукових підрозділів, так і правоохоронних органів взагалі. На ефективність їх діяльності істотно впливає недостатність спеціальних технічних засобів, автотранспорту, сучасних засобів інформаційного забезпечення, криміналістичної техніки.

На особливу увагу заслуговує штучна латентність, що зумовлюється як недоліками у реєстрації, обліку і статистичній звітності, так і суттєвими прорахунками й недоліками в діяльності правоохоронних органів, а також зловживанням і халатністю з боку посадових осіб, на яких покладено функції розкриття й розслідування злочинів. Особливу небезпеку становлять дії посадових осіб, які умисно приховують інформацію про злочинну діяльність підлеглих, а також умисна не реєстрація заяв і повідомлень про злочини, що надійшли до правоохоронних органів, під різними приводами, що здійснюється з метою створення уявної ефективності діяльності правоохоронних органів, пов'язаної з розкриттям і розслідуванням злочинів. На латентність злочинів впливають також односторонність і неповнота у розкритті й розслідуванні злочинів правоохоронними та судовими органами, внаслідок чого не встановлюються всі епізоди злочинної діяльності й не всі винні особи притягуються до кримінальної відповідальності. Одним з факторів, що впливають на латентність злочинів, є також неправильна юридична кваліфікація злочинів (умисна або помилкова) відповідним органом розслідування або судом. Так, пограбування кваліфікується як крадіжка, злісне або особливо злісне хуліганство – як звичайне хуліганство.

Висновки. Отже, латентна злочинність є особливо небезпечним явищем, що спричиняє безкарність, тому з нею необхідно вести чітко сплановану та послідовну боротьбу. І починати слід з усунення причин, які їй сприяють.

УДК 34.037

Белікова К.М., Юридичний факультет, група 1514

Науковий керівник: к.ю.н. Озель В.І.

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРЕЦЕДЕНТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

***Анотація.** Досліджується співвідношення понять судового прецеденту та судової практики. Розглядаються позитивні сторони практики застосування судових прецедентів у якості джерела права та перспективи запровадження прецедентного права в Україні.*

***Постановка проблеми.** Після запровадження незалежності Україна прагне запозичити той позитивний досвід і традиції, що сформувалися за багатовікову історію розвинених країн у сфері захисту прав і свобод людини. Тривалий час воля законодавчого органу держави сприймалась вітчизняною юридичною наукою як єдине джерело формування і розвитку права. Судам традиційно відводилась роль виключно застосовувати дані норми, а можливість впливу судової практики на формування права не визнавалась.*

Тим більше актуальною сьогодні постає проблема визнання в Україні юридичної сили прецедентного права з огляду на необхідність імплементації саме прецедентної практики Європейського суду з прав людини.

***Основні матеріали дослідження.** Обговорюючи можливості для вирішення проблеми гармонізації законодавства України з європейськими правовими системами, ще у 1998 р. В.Я. Тацій та Ю.М. Грошевий були переконані, що українською правовою наукою має бути переосмислено ставлення до судового прецеденту, який розглядається англійським юристом Р. Кроссом не тільки як народження нової правової системи, а й як свого роду конкретизація існуючої правової норми. Про необхідність впровадження судового прецеденту для реформування правової системи України також висловлювалися інші вітчизняні науковці: А.О. Селіванов, М.І. Козюбра, М.І. Мельник, М.І. Сірий, В.Т. Нор, Л.А. Луць, В.О. Котюк, С.В. Шевчук, В.О. Навроцький, Г.Г. Шмельова, Б.В. Малишев, Д.В. Кухнюк, Д.В. Кирилюк, В.І. Шишкін. Загалом, у науковій літературі підкреслюється роль судової практики (попередніх судових рішень) для вирішення конкретних кримінальних і цивільних справ, але лише деякі автори стверджують, що судовий прецедент є джерелом українського права.*

На переконання Л.А. Луць, в Україні існує потреба у судових прецедентах як джерелах права. Неякісна система нормативно-правових актів (з прогали-

нами, дублюваннями, колізіями тощо) та необхідність збереження сутності судової гілки влади, яка покликана забезпечити справедливий розгляд справ та захист інтересів особи, спричиняють потребу і у створенні судових прецедентів та визнанні нормотворчих функцій Конституційного Суду України та Верховного Суду України. Так, дійсно сталою вже є практика в країнах романо-германської правової сім'ї співіснування судового прецеденту поряд з іншими джерелами права. Звісно, між судовим прецедентом і судовою практикою не можна ставити знак рівності, оскільки судова практика це сумарний результат розгляду конкретних справ. Зовнішньою формою закріплення судового прецеденту є конкретне судове рішення, на яке можна посилається, а судова практика такої форми зовнішнього закріплення не має.

У прецедентній системі права як засіб правового вирішення конфлікту суддя застосовуватиме саме прецедент, а не закон, оскільки він є більш необхідним, бо в прецедентному рішенні абстрактний закон застосовано з урахуванням конкретних фактичних обставин справи. Якщо фактичні обставини справи збігаються, то суддя вирішуватиме справу таким же чином, як і була вирішена попередня, а не інакше. А в континентальній правовій системі суддя діятиме навпаки – шукатиме закон, яким врегульовані дані правовідносини, оскільки прецедентного рішення з його обов'язковістю в романо-германській правовій системі немає.

Якщо порівнювати судову систему України та ФРН, то можна прийти до висновку, що функціонування інституту прецеденту в правовій системі ФРН протягом чверті століття дало підстави німецьким вченим стверджувати, що перевагою прецедентного права є більш відкрите та чесне обґрунтування судових рішень, тоді як континентальна практика намагається силою втиснути кожен життєву ситуацію у заздалегідь розроблену класифікацію і таким чином підійти спрощено до вирішення спірних правових питань.

Саме прецедентна система права дає змогу в таких країнах, як США, Великобританія, приблизно у 90-95% випадках врегульовувати сторонам спірні питання ще на стадії підготовки справи до розгляду. На підставі прецедентних рішень Федерального Верховного суду ФРН щорічно оновлюється коментар до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів, які, як і в США та інших країнах англо-саксонської правової системи розсилаються видавництвом кожному судді, а також доступні в електронній мережі судів будь-якій особі.

В Україні важливі кроки в цьому напрямі законодавцем уже зроблено. Про це свідчать Закони України від 12 грудня 2005 р. № 3262-IV «Про доступ до судових рішень» і від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Згідно з

останнім суди зобов'язані застосовувати при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерела права. Доречно зауважити, що в Європі, більшість держав якої належить до романо-германської правової системи, питання застосування рішень Суду вирішено наступним чином: практика Європейського Суду з прав людини є своєрідним тлумаченням норм, виділенням суті положень Конвенції, що полегшує безпосереднє її застосування.

Висновки. Запровадження прецедентного права матиме не аби яке значення для удосконалення якості правової допомоги в Україні. Вона зобов'язуватиме суддів усіх рівнів постійно підвищувати свій професійний рівень, адже кожна зміна або скасування судового рішення автоматично порушує питання про причини допущених помилок і як наслідок – тягне дисциплінарну відповідальність.

УДК 347.623

Бойко А.В., Юридичний факультет, група 1613

Науковий керівник: к.ю.н. Озель В.І.

РЕЛІГІЙНИЙ ШЛЮБ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Дослідження присвячене висвітленню проблематики співіснування релігійної форми шлюбу поряд із визнаною законом легітимною формою шлюбу шляхом реєстрації в органах державної реєстрації актів цивільного стану.

Постановка проблеми. Україна сьогодні перебуває на шляху реформування багатьох сфер суспільного життя. У сфері укладення шлюбу також було запроваджено спрощену процедуру реєстрації «Шлюб за добу». Та чи приведе це до зміцнення сім'ї? Водночас, сім'я завжди повинна залишатися непорушною цінністю суспільства, бо вона є одним з головних соціальних інститутів соціалізації індивіда. У ній формується система суспільних і групових цінностей, передається соціальний досвід, закладаються основи індивідуальності, унікальності особистості. У сімейному мікросередовищі виробляються уявлення людини про стосунки між чоловіком і жінкою, між поколіннями, формуються суспільні й особистісні ідеали, засвоюються моральні норми, оцінки та принципи. Моральні стосунки в сім'ї, що базуються на любові, духовній близькості й чуйності, піклуванні, відповідальності, сімейному обов'язку, взаємній повазі, є передумовою збереження і зміцнення морального клімату в суспільстві. В свою чергу, шлюб з

був та залишається основою санкціонованою й регульованою суспільством формою взаємин між чоловіком та жінкою, яка визначає їхні взаємні права та обов'язки в рамках сімейного права, а також породжує інші правові наслідки та є основою прав та обов'язків щодо дітей.

Основні матеріали дослідження. Історично склалося так, що в світі існує дві основні законні форми укладення шлюбу: церковний та державний (цивільний), та похідні від них альтернативний шлюб (за вибором наречених). Перший надає можливість укласти шлюб через проведення церковного обряду, а другий вимагає обов'язкової його реєстрації спеціальним державним органом. Обидві форми шлюбу, якщо вони визнані чинним законодавством в рівній мірі породжують правові наслідки для подружжя.

В Україні фактично існують обидві форми шлюбу, але юридично Сімейний кодекс України в статті 21 дає таке визначення: «Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану». Тобто закон не передбачає можливості настання будь-яких юридично значимих наслідків після укладення релігійного шлюбу у формі вінчання. На нашу думку, такий підхід законодавця є пережитком радянської ідеології атеїзму. Тим більше, що сучасне українське суспільство все більше тяжіє до традиційних християнських цінностей (все більше відкривається церков, в армії є капелани, в лікарнях каплиці та ін.). Все більше шлюбів освячуються обрядом вінчання, то чому б не розглянути питання надання йому такої самої юридичної сили як і державній реєстрації.

Історично так склалося, що для українців церковна форма шлюбу споконвічно була основною. Починаючи з часів Київської Русі питання сім'ї та шлюбу знаходилися під юрисдикцією церкви. Із запровадженням християнства 988 року і присвоєнням церкві монопольного права почали своє становлення норми шлюбного права. Процес відбувався двома шляхами: через перетворення давніх весільних обрядів на правовий звичай і через узаконення рішень органів церковної влади, що спиралися у своїх діях на візантійське шлюбне право. З кінця IX ст. закон вимагав для дійсності шлюбу церковного вінчання. Саме відтоді так добре відома нам зараз обрядова форма вінчання як особливого церковного дійства.

Пропонуємо звернути увагу на досвід зарубіжних країн у питанні визнання чи заперечення релігійної форми шлюбу. У міжнародній практиці можна побачити різні підходи щодо вирішення питання легітимності релігійних та цивільних шлюбів. Так, виключно цивільний (державний) шлюб визнають Франція, ФРН, більшість штатів США, Японія та ін.; єдиною законною формою укладення шлюбу – церковний обряд визнається в Португалії, Ізраїлі, деяких штатах США, окремих провінціях Канади, Ірані та ін.; альтернативна

форма укладення шлюбу передбачена законодавством Іспанії, Польщі, Великобританії, Італії, Греції, Данії та ін. На нашу думку, саме остання форма є найбільш демократичною, що враховує інтереси різних суспільних груп.

Наприклад, за ст. 49 Цивільного Кодексу Іспанії шлюб може бути укладений як перед представниками світської влади (суддею, мером та ін.), так і в церкві. Що ж до громадян Португалії, то у відповідності ст. 51 ЦК Португалії законним вважається шлюб укладений перед служителями католицького культу з попереднім оголошенням про це. Греція ж визнає як цивільні шлюби укладені в мерії, так і релігійні. За Законом Польщі «Право про акти стану цивільного» шлюби підлягають реєстрації у відділеннях реєстрації актів цивільного стану або можливий й релігійний обряд у християнських храмах різних конфесій.

На нашу думку, важливо звертатися і до статистичних даних, досліджень науковців та соціальних опитувань. Саме вони на основі спостережень, безпосереднього вивчення певних питань роблять висновки щодо ставлення громадян до укладення цивільних та релігійних шлюбів, певних наслідків на основі міцності та щирості стосунків подружжя у шлюбних відносинах різного способу укладення. Ось одне із соціопитувань, яке проводила компанія GfK Ukraine, де в результаті було встановлено, що переважна більшість українців, а саме 84%, знаходяться або знаходились в офіційному шлюбі. Інші 26% респондентів проживали як подружжя, але без реєстрації відносин в РАЦСі. Із 100% у церковний шлюб вступали 23% українців. Серед респондентів, які офіційно реєстрували свій шлюб у РАЦСі, 11% повідомили, що в даний момент розведені (не важливо, оформляли чи ні розлучення офіційно). Для громадян, які перебували у шлюбних відносинах без реєстрації їх в державному органі, частка розлучених дорівнює 18%, а в церковному – лише 6%.

Це пояснюється тим, що ставлення церкви до розлучень негативне, тож можна припустити, що на вінчання зважуються ті пари, які є найбільш впевненими у своїх почуттях. Отже, можна сказати, що шлюб – це не лише юридичний факт, що реєструється у відповідних державних органах, а й певні тривалі стосунки між чоловіком та дружиною, які базуються на моральних та духовних засадах, щирих, справжніх сильних почуттях одне до одного. Потрібно звертати увагу на те, що створена на основі незареєстрованого шлюбу сім'я характеризується тими ж ознаками, що й сім'я в офіційно зареєстрованому шлюбі. Вона, зокрема, виконує аналогічні функції: народження та виховання дітей, моральної та матеріальної підтримки, співпраці, ведення спільного домашнього господарства та інше.

Висновки. Отже, особи, які після вінчання спільно проживають без реєстрації шлюбу, мають статус сім'ї, але не мають правового статусу подружжя.

Держава не визнає релігійні шлюби, але й не забороняє, то ж чи не покращить ситуацію поєднанням цивільного та релігійного шлюбу, або укладання лише одного, з подальшою реєстрацією такого в органах державної реєстрації актів цивільного стану (спільні). На нашу думку, доцільним було б на законодавчому рівні надати можливість укладення шлюбу у релігійній формі. Наприклад, чоловік і жінка незалежно від віросповідання укладають релігійний шлюб, отримують свідоцтво єдиного встановленого зразка, у встановлений термін подають до РАЦСу, працівники якого вносять запис до єдиного державного реєстру актів громадянського стану.

УДК 343.9

Бучко Я.І., Юридичний факультет, група 1414

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мусієнко А.В.

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

***Анотація.** Без вивчення особи злочинця як об'єкта кримінологічного дослідження важко дослідити інші кримінологічні проблеми, зокрема, детермінанти злочинів та засоби боротьби з ними.*

***Постановка проблеми.** Особі злочинця, як об'єкту кримінологічного дослідження, заслужено приділяється одне з центральних місць у боротьбі зі злочинністю. Цінність дослідження особи злочинця полягає в глибокому вивченні та осмисленні конкретних обставин, що так чи інакше впливають на формування злочинної поведінки суб'єкта злочину, адже саме він є тією ключовою постаттю, від якої залежить ступінь тяжкості злочину, спосіб його вчинення та, звичайно, наслідки злочинних діянь.*

***Основні матеріали дослідження.** Оцінка стану та динаміки злочинності, прогноз та її тенденції, залежать від узагальнених даних щодо тих осіб, які скоїли злочин. Проте, як зазначає відомий кримінолог Головкін Б.М., «вітчизняні кримінологічні дослідження проблеми особи злочинця мають відверто соціологічний ухил, із масовим використанням статистичних та конкретносоціологічних методів пізнання. Такий підхід, – каже він, – швидше дозволяє аналізувати наслідки кримінальної активності населення, конкретні форми її прояву в соціальній реальності, детерміновані об'єктивними соціальними протиріччями відтворення злочинної практики, ніж розкрити дійсну природу причинності злочинної поведінки».*

Аналіз наукової юридичної літератури показав, що усі вчені, що досліджували дане питання, в принципі, сходяться на визначенні терміну

злочинця», як на відображенні дійсності в цілому. Так, Гринчак В.М. вважає, що під поняттям «особа злочинця» необхідно розуміти сукупність соціально значимих характеристик, ознак, зв'язків і відносин, які характеризують людину, винну в порушенні кримінального закону. Іванов Ю.Ф. дещо розширює це поняття і зазначає, що в кримінології під особою злочинця слід розуміти «сукупність соціально значимих характеристик, ознак, зв'язків і відносин, які характеризують людину, винну в порушенні кримінального закону, в поєднанні з іншими (неособистими) умовами та обставинами, що впливають на її злочинну поведінку». Однак, ми бачимо, що суть зазначених тверджень полягає в одному і тому ж: в поєднанні цілої системи негативних соціальних психічних властивостей особи з тією обстановкою, в якій ця особа опинилася та яка сприяла вчиненню нею злочину.

«Особа злочинця» повинна розглядатися як із юридичної точки зору, так і з соціологічної, адже будь-яка особа є прямим відображенням соціальних і психічних властивостей суспільства, під впливом якого тривалий час формувалися погляди, ідеї, цінності, переконання особи тощо.

Соціально-психологічні особливості особи знаходять своє відображення в усіх без винятку сферах суспільного життя. Мова іде як про відношення до оточуючих, так і про відношення до навколишнього середовища та суспільства в цілому. Неабиякий прояв такі особливості знаходять і по відношенню до тих обов'язків та правил, які особа повинна виконувати та дотримуватися.

Безумовно, формування особистості – процес складний і тривалий. В залежності від того, які позитивні чи негативні складові переважають при цьому процесі, і визначається остаточна поведінка особи. Головкін Б.М. пише, що поведінка особи ніколи не буває спонтанною, «вона завжди проходить ціннісно-смыслову регуляцію. Будь-який вчинок глибоко осмислюється, узгоджується із модусом буття, структурою ціннісних орієнтацій, життєвою філософією. Особистий смысл дозволяє піднятися над зовнішніми обставинами, чітко прогнозувати і оцінювати свою поведінку».

«Особа злочинця відрізняється від законослухняної особи суспільною небезпекою, так як являє собою систему властивостей особи у вигляді криміногенних інтересів і мотивації, що породили відповідну злочинну поведінку». Формується суспільно небезпечна особа не в момент вчинення злочину чи правопорушення, а ще задовго до того. На її формування в кінцевому результаті, так чи інакше, впливають безліч чинників, в тому числі і власний життєвий досвід. А звідси впливає необхідність проведення чіткого послідовного аналізу всіх періодів розвитку та формування особи, починаючи від її народження і до того моменту, коли вона вчинила злочин. І лише після цього,

тобто після вчинення нею злочинних діянь і визнання її судом винною, можна говорити про особу злочинця, як про юридичний факт.

З точки зору кримінології необхідність вивчення особи злочинця полягає в виявленні та вивченні детермінантів, які сприяли її формуванню та злочинним намірам. В даному випадку мова йде про близьке оточення та ширше коло знайомих, спосіб життя та соціальну орієнтованість, освітній рівень та зайнятість особи, дозлочинну поведінку та причини злочину. Зелінський А.Ф. пише, що саме від генетичного успадкування темпераменту залежить така особливість особи, як залежність поведінки від сторонніх факторів.

Кримінологічна характеристика такої особи тісно і нерозривно пов'язана із злочином, який вона скоїла. Але, як зазначає Іванов Ю.Ф., «кримінологів більше цікавить генезис особи злочинця, тобто процес її становлення і розвитку, що розкриває детермінанти її формування. Такий інтерес зникає, коли дана особа перестає бути антисоціально орієнтованою». Звідси бачимо, що особа злочинця – явище не моментальне, а досить тривалий і послідовний процес, розпочинається який ще задовго до вчинення нею суспільно-небезпечного діяння, проте назвати її злочинцем можна лише за наявності вироку суду про її винуватість у вчиненні того чи іншого злочину.

Для більш глибокого усвідомлення поняття «особа злочинця» необхідно розглядати його як похідне від поняття особи в соціальній його суті. Особа – це окрема людина, це індивід, це людина як втілення індивідуального начала в суспільстві.

Висновки. За результатами проведення даного дослідження можна дійти таких висновків:

- особа злочинця є центральним об'єктом кримінологічного дослідження, без якого існування кримінології важко уявити, оскільки за його допомоги може бути вирішено головне завдання кримінології – запобігання виникнення злочинності;

- кримінологічне вивчення особи злочинця здійснюється для виявлення та оцінювання тих її властивостей і рис, що породжують злочинну поведінку, а також з метою її профілактики.

УДК 342

Дорошенко А., Юридичний факультет, група 1613

Науковий керівник: д.ю.н., професор Задорожня Г.В.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРОВАВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ІНОЗЕМЦІВ ТА БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Робота виокремлює конституційно-правову відповідальність іноземців та біженців в Україні, їхні права та свободи, обов'язки перед державою та наслідки, які тягнуться за правопорушенням.

Постановка проблеми. Для багатьох країн, у тому числі й для України, стає дедалі актуальнішою проблема біженців. Це пов'язано з існуванням у ряді держав «гарячих точок», воєнними діями, нестабільністю політичних режимів, голодом, стихійним лихом тощо.

Основні матеріали дослідження. Іноземцям властивий подвійний правовий статус. З одного боку, вони є громадянами своєї держави і залишаються під її юрисдикцією, а з іншого – мають підкорятися законам тієї держави, в якій перебувають, тому підпадають під юрисдикцію приймаючої держави.

За порушення українського законодавства іноземці несуть відповідальність, яка поділяється на загальну і спеціальну.

Загальна відповідальність полягає в тому, що іноземці, які вчинили злочин, адміністративні або інші правопорушення, несуть відповідальність на загальних підставах, як і громадяни України.

До спеціальних видів відповідальності належать:

1. Відповідальність за порушення порядку перебування в Україні, транзитного проїзду через її територію.

2. За порушення іноземцями встановленого порядку перебування в Україні, тобто проживання без документів на право проживання в Україні або проживання за недійсними документами, недотримання встановленого порядку реєстрації або пересування і вибору місця проживання, працевлаштування, ухилення від виїзду після закінчення терміну перебування.

3. Скорочення терміну тимчасового перебування в Україні. Іноземцю, який порушив законодавство України, якщо ці порушення не передбачають адміністративної або кримінальної відповідальності, може бути скорочено визначений йому термін перебування в Україні.

Іноземця може бути видворено за межі України за рішенням органів внутрішніх справ або Служби безпеки України, якщо:

- його дії суперечать інтересам забезпечення безпеки України або охорони громадського порядку;
- це є необхідним для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України;
- він грубо порушив законодавство про правовий статус іноземців.

Видворення іноземців здійснюють органи внутрішніх справ.

Для багатьох країн, у тому числі і для України стає дедалі актуальнішою проблема біженців. Це пов'язано з існуванням у ряді держав «гарячих точок», воєнними діями, нестабільністю політичних режимів, голодом, стихійним лихом тощо.

Закон України «Про біженців» встановив, що біженець не може бути висланий або примусово повернутий до країн, де його життя або свободі загрожує небезпека, через його расу, віросповідання (релігію), національність, громадянство (підданство), належність до певної соціальної групи або політичні переконання. Біженець також не може бути висланий або примусово повернутий до країн, де він може зазнати катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Іноземці, які вчинили злочин, адміністративні або інші правопорушення, несуть відповідальність на загальних підставах. Іноземці та особи без громадянства, які не проживають постійно в Україні і вчинили злочини за її межами, підлягають відповідальності за законами України як виняток, тобто лише у випадках, коли це прямо передбачено міжнародними договорами України або коли вчинений ними злочин, передбачений КК України, є особливо тяжким злочином проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

Висновки. В законодавстві України на даний момент доволі чітко прописано правовий статус, права та обов'язки іноземців та осіб без громадянства, однак разом з тим деякі прогалини все ж існують.

УДК 343

Матісько А.С., Юридичний факультет, група 1413

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Молдован А.В.

ЗУПИНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Анотація. Розглянуто підстави для зупинення досудового розслідування.
Постановка проблеми. Актуальність даної теми полягає в тому, що правильне застосування норм процесу зупинення кримінального провадження на стадії досудового розслідування має надзвичайно велике значення та стосу-

ється свободи людини і її прав, що є завжди пріоритетним. Адже, невірне застосування умов зупинення кримінального провадження, недотримання процесуального порядку призводить до порушення цих прав і свобод.

На стадії досудового провадження одним із основних завдань кримінального судочинства є забезпечення швидкого розслідування обставин злочину. Але на цьому шляху іноді виникають ситуації, через які органи досудового розслідування не завжди можуть безперервно і своєчасно проводити необхідні слідчі дії та приймати відповідні рішення для швидкого завершення досудового провадження. У зв'язку з цим у кримінальному процесі існує інститут зупинення досудового розслідування до моменту усунення відповідних перешкод у його провадженні. Однією з підстав для зупинення розслідування за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК) 2012 року є переховування підозрюваного від органів слідства з метою ухилення від кримінальної відповідальності та неможливість встановити його місцезнаходження (п. 2 ч.1 ст. 280 КПК). На жаль, нове процесуальне законодавство не лише не удосконалило цей інститут кримінального процесу, а й дещо ускладнило його практичну реалізацію порівняно з КПК 1960 року. Нині підозрюваною визнається особа, котрій вручено повідомлення про підозру. Але відсутня законодавча процесуальна форма, як діяти суб'єкту розслідування, якщо особа не з'явилася за викликом для вручення повідомлення про підозру і місцезнаходження її невідоме. Адже, за нині чинним законом, розшук (ст. 281 КПК) може бути оголошений тільки щодо підозрюваного. Немає відповіді й на інші питання, пов'язані з розшуком особи, місцезнаходження котрої невідоме.

Основні матеріали дослідження. Рішення про зупинення досудового розслідування повинно бути достатньо обґрунтованим і мати докази, що підтверджують наявність обставин, які перешкоджають досудовому провадженню.

Метою дослідження є аналіз наукових праць, законодавчих актів і новел чинного кримінального процесуального законодавства, а також слідчої практики стосовно певних спірних та проблемних аспектів зупинення досудового провадження через відсутність особи, визнаної підозрюваною. Зупинення досудового розслідування з підстав, передбачених п. 2 ч. 1 ст. 280 Кримінального процесуального кодексу України.

У ч. 1 ст. 42 нового КПК сказано: підозрюваною є особа, якій в порядку, передбаченому ст. ст. 276 –279, повідомлено про підозру. Таке повідомлення має бути письмовим і вручається слідчим або прокурором (ст. ст. 277–278 КПК). Тому ст. 280 КПК вимагає: досудове розслідування може бути зупинено тільки після такого повідомлення особі про підозру. А як має відбуватися ця процесуальна дія? Відповідно до вимог ч. 1 ст. 278 КПК України письмове

повідомлення вручається в день його складення, а у разі неможливості в спосіб, передбачений КПК для вручення повідомлень, тобто шляхом виклику або приводу. Повідомлення у кримінальному провадженні, зазначено в ч. 3 ст. 111 глави 6 КПК України, здійснюється в порядку, передбаченому главою 11 КПК України, за винятком положень щодо змісту повідомлення та наслідків неприбуття особи. Відповідно до частин 1–7 ст. 135 КПК особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду шляхом вручення повістки про виклик, надсилання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою. У разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка вручається під розписку дорослому члену її сім'ї чи іншій особі, котра з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи або адміністрації за місцем її роботи. Законодавець вказує (ст.136 глави 11 КПК), що таке опосередковане вручення виклику повинно бути належним чином підтверджене особою, яка отримала повістку про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом. Для цього потрібні: підпис особи про отримання повістки, в тому числі на поштовому повідомленні; відеозапис вручення їй повістки; будь-які інші дані, які підтверджують факт вручення особі повістки про виклик або ознайомлення з її змістом. Якщо особа попередньо повідомила слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд адресу своєї електронної пошти, надіслана на таку адресу повістка про виклик вважається отриманою у разі підтвердження її отримання особою відповідним листом електронної пошти.

Як бути, якщо особа з тих чи інших причин не отримала відповідного документа про виклик або у слідства немає належного підтвердження про такий факт? Це може бути пов'язано з декількома ситуаціями. Перша. Особа, котра отримала виклик поштою чи через інший вид зв'язку, знищила його та сліди отримання. Друга. Всі намагання вручити особисто повістку про виклик такій особі не увінчалися успіхом. Особа категорично відмовилася отримувати повістку чи знайомитися з її змістом, яку доставили у визначений законом спосіб, а будь-які кіно-, відео-, фотоматеріали про намагання такого вручення чи ознайомлення з її змістом, відсутні. Після цього особа зникла з місця проживання чи тимчасового перебування. Третя. Особа раніше допитувалася як свідок у справі, а на момент підготовки повідомлення про підозру виїхала з постійного місця перебування (на заробітки, лікування, у довгострокове відправлення за кордон тощо), а фактичні дані про переховування чи умисне ухилення від кримінальної відповідальності відсутні.

Отже, в усіх наведених випадках особа не є підозрюваною, оскільки виклик не відбувся і її не повідомлено про підозру. Звідси випливає: навіть, якщо для особи підготовлено повідомлення про підозру, усі можливі слідчі дії

без її участі виконано, зупинити провадження не можна – формально немає підозрюваної особи. Таку особу також не можна оголосити в розшук, а відтак і проводити оперативно-розшукові заходи, попри те, що вона навіть умисно переховується від органів розслідування. У ч.1 ст. 281 КПК сказано, що розшук оголошується тільки стосовно підозрюваного. За таких обставин виникає ще одна проблема. Як бути із застосуванням строків давності для вирішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності такої особи? У законі (ч. 2 ст. 49 Кримінального кодексу України) зазначено: перебіг давності зупиняється, якщо особа, «...що вчинила злочин, ухилилась від слідства...». Якщо виходити з формальностей нині чинної редакції КПК, то такій особі, «що вчинила злочин», має бути вручено повідомлення про підозру, а процес такого вручення, як уже зазначено, не відбувся. У такому разі процесуальні терміни спливатимуть на користь цієї особи, бо наблизатимуть звільнення від кримінальної відповідальності.

Висновки. На підставі викладеного вважаємо, що особа має здобувати статус підозрюваної не з дня оголошення повідомлення про підозру, а з моменту складення цього процесуального акта. Це сприятиме розв'язанню й інших викладених нами проблемних питань, які стосуються зупинення слідства та оголошення розшуку підозрюваного. Отже, можна зробити висновок, що даний інститут в кримінальному процесі, в силу змін зазнав удосконалення.

УДК 343

Миронюк О.І., Юридичний факультет, група 1415

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Молдован А.В.

ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Анотація. Розглянуто процес наближення правового поля держави до стандартів права ЄС.

Постановка проблеми. Проблема застосування у судовій практиці Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. та рішень Європейського суду з прав людини як офіційного тлумачення є актуальною для країн, які ратифікували Конвенцію, в тому числі і для України. Європейський вибір України, проголошений на найвищому політичному рівні, потребує серйозних зусиль та істотних змін у правовій системі держави для досягнення цієї мети.

Основні матеріали дослідження. Сучасна Україна переживає період входу в європейський правовий простір. З огляду на необхідність приведення українського законодавства у відповідність із нормами й принципами міжнародного права досить значущим є вивчення європейського законодавчого досвіду та європейської правової доктрини. Забезпечення прав людини й основоположних свобод – основне завдання і напрям розвитку кожної держави. Особливого значення це завдання набуває у сфері кримінального судочинства, де найчастіше обмежуються права та свободи громадян, і у зв'язку із цим необхідні кримінальні процесуальні гарантії їх захисту.

Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенція), протоколи до неї та практика Європейського суду є невід'ємними складовими механізму кримінального процесуального регулювання. Такий висновок має як нормативне, так і теоретичне підґрунтя. Зокрема, в ч. 2 ст. 8 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) вказано, що засада верховенства права у кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики Європейського суду, а в ч. 4 ст. 9 передбачено: у разі якщо норми цього Кодексу суперечать міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, застосовуються положення відповідного міжнародного договору України. Крім того, у ч. 5 цієї статті визначено, що кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду.

У ст. 1 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» практика Європейського суду та Європейської комісії з прав людини складається із їх рішень щодо застосування положень Конвенції та протоколів до неї. Рішенням визнається: а) остаточне рішення Європейського суду у справі проти України, яким визнано порушення Конвенції; б) остаточне рішення Європейського суду щодо справедливої сатисфакції у справі проти України; в) рішення Європейського суду щодо дружнього врегулювання у справі проти України; г) рішення Європейського суду про схвалення умов односторонньої декларації у справі проти України. Відповідно до міжнародного права рішення Європейського суду має власну юридичну силу. Проте, щоб зрозуміти її сутність, важливо з'ясувати, які саме обов'язки можуть виникати внаслідок постановлення такого рішення. Для цього слід не лише проаналізувати конкретні висновки, які Європейський суд має право формулювати стосовно виплати компенсації та відшкодування судових витрат, а й вимагати фактичного повернення потерпілого в стан, що існував до моменту порушення.

Більш ефективному процесові наближення правового поля держави до стандартів права ЄС сприятиме провадження наступних заходів:

Юридичні науки:
«Загальноюридичні дисципліни»

- питання розробки нової Концепції адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу;
- створення українсько-європейського глосарію юридичної термінології (особливо це стосується кримінального процесу, так як існує велика розбіжність між тлумаченням, яке є у національному законодавстві та те, яке дає європейське);
- активне залучення іноземних експертів та максимальне використання технічної допомоги ЄС щодо адаптації українського законодавства.

Висновки. Штучно прискорити процес наближення правового поля держави до стандартів права ЄС неможливо, але потрібно створити йому режим найбільшого сприяння.

УДК 343.593

Мрочко Л.О., Юридичний факультет, група 1414

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мусієнко А.В.

АКТУАЛЬНІ ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ХУЛІГАНСТВА

Анотація. *Аналізуються деякі причини та умови вчинення хуліганства в країні; розглянуто загальні криміногенні процеси, явища, демографічні дані та основні чинники, які сприяють виникненню хуліганства.*

Постановка проблеми. Сучасний стан правопорядку в Україні характеризується доволі складною криміногенною обстановкою, зокрема у сфері охорони громадського порядку та моральності. Сьогодні злочини проти громадського порядку та моральності зустрічаються доволі часто. Особи, які вчиняють такі злочини, порушують громадський порядок, заподіюють шкоду моральній основі суспільного життя та взагалі спокою громадян. Криміналізація подібних діянь спрямована на захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина від хуліганський проявів.

Основні матеріали дослідження. На даний час основними чинниками існування хуліганства є загострення економічної, соціальної та суспільноморальної обстановки в Україні. Усі сфери життя виявилися пронизаними глибокими суперечностями: спад виробництва, зниження життєвого рівня багатьох людей, падіння суспільної моралі, зниження законослухняності громадян, жорстокість і озлобленість деяких із них, незахищеність особи, погіршення у деяких регіонах громадського порядку тощо.

Слід зазначити, що на кількість правопорушень також великий вплив має

ня економіки, зростає кількість безробітних. Також в нас й справді в обігу є велика кількість незаконної зброї, що теж впливає на криміногенний рівень в Україні. Тому ці фактори є основними причинами росту злочинності в нашій країні. І за таких умов проблема росту злочинності – це вже проблема не лише національної поліції, державних органів, це проблема всього українського суспільства, всієї держави. У порівнянні з 2012 роком в Україні ситуація суттєво змінилась, а поліція, по суті, працює за старим зразком. Оперативники розслідують злочини старими методами, як це було ще десять років тому. У них свої статистичні показники, свої цілі, свої завдання, які не корелюються з теперішніми умовами.

Найпоширенішим серед злочинів проти громадського порядку та моральності є хуліганство (55-60% всіх злочинів, передбачених Розділом XII КК України), тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Тому є підстави приділити особливу увагу саме цьому злочину, який становить «основу» злочинності проти громадського порядку та моральності.

Вивчення демографічних даних стосовно хуліганства показує, що домінуючу роль серед винних відіграють чоловіки. Питома вага жінок серед хуліганів становить 5,9%. Майже половина хуліганських посягань вчиняються особами віком від 14 до 24 років. Особам даної вікової групи властивий потяг об'єднуватись у групи для реалізації своїх хуліганських намірів. Розподіл осіб, які вчинили хуліганство, за загальноосвітнім рівнем такий: особи із середньою і неповною середньою освітою становлять 86,4%, з вищою і незакінченою вищою освітою – 13,6%. Показник рецидиву серед осіб, які вчинили хуліганство, демонструє тенденцію до зростання приблизно 5% щорічно. Як правило, хуліганські дії вчиняються у нетверезому стані. Значна кількість суб'єктів цього злочину страждає на психічні захворювання (хронічний алкоголізм, психологічні аномалії, десоціалізація).

Сучасне хуліганство – це типово ситуаційний злочин із раптово виниклим і неконкретизованим умислом, із переплетінням власне хуліганської мотивації з мотивами особистої зухвалості, гніву, помсти. Мета хуліганських дій – у самих цих діях. А також посилити власний авторитет у своїй свідомості. Хуліган не переслідує будь-яких цілей, що лежать за межами його дій. Він не прагне досягнути якого-небудь об'єктивного результату. Йому досить почуття внутрішнього самоствердження, задоволення, яке він одержує від реалізації примхи, від ефекту хуліганських дій.

Вживання спиртних напоїв, внаслідок чого відбувається ослаблення самоконтролю, посилює неадекватність емоційних реакцій. Існує статистично

значима залежність хуліганства від часу доби і днів найбільшого вживання спиртних напоїв. Воно вчиняється переважно з 20 до 22 години в неробочі дні. Питома вага групового хуліганства, як правило, у формі нестійкого ситуативного співвиконавства без попередньої змови в складі 2-3 осіб порівняно невелика. Причому чим молодші хулігани, тим частіше вони вчиняють хуліганство групою і тим більша чисельність таких груп. Рівень рецидиву для осіб, засуджених за хуліганство, вищий, аніж його середній рівень.

Істотне значення для виникнення ситуацій хуліганства має віктимна поведінка потерпілих:

- вчинення протиправних або аморальних дій, які торкаються інтересів особи, що вчинила потім злочин (кожний десятий злочин);
- двостороння суперечка;
- тривалі неприязні відносини (кожне 3-4 вбивство).

Важливе теоретичне і практичне значення при розгляді детермінації злочинів проти громадського порядку та моральності мають питання стосовно безпосередніх причин і умов вчинення одиничних (конкретних) злочинів. Серед них слід назвати такі:

- несприятливі обставини морального формування конкретної особи;
- недоліки і недогляди у діяльності державних органів та громадських об'єднань, що забезпечують процеси нормальної соціалізації та продуктивної зайнятості населення;
- незадовільна робота правоохоронних органів зі зміцнення громадського порядку та підтримання стану моральності.

Висновки. Отже, економічні й політичні кризи, небезпечне майнове розшарування населення, необґрунтоване, навіть злочинне збагачення певних кіл громадян, безробіття, затримка заробітної плати, існування на межі виживання переважної частини населення, занепад моралі, наркоманія, алкоголізм, безпритульність – все це має вплив на хуліганські прояви. Влучний вислів німецького криміналіста Ф. фон Ліста, який писав: «Найкраща кримінальна політика – це найкраща соціальна політика». Відтак, загальносоціальне запобігання злочинності є і буде залишатися найважливішим аспектом соціальної політики, реакцією держави і суспільства на злочинність.

УДК 342.723; 342.83

Петрусь Д.О., Юридичний факультет, група 1614

Науковий керівник: к.ю.н. Озель В.І.

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. Доповідь висвітлює проблему співвідношення законодавчого закріплення гендерної рівності в Україні та реальний стан забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок у різних сферах суспільного життя.

Постановка проблеми. Сучасне бачення демократичного розвитку держави виключає, апріорі, виявлення будь-якої форм дискримінації. Тим більше це стосується питання юридичного і фактичного подолання різних аспектів нерівності чоловіків і жінок. Забезпечення гендерного паритету є важливим політичним завданням державного та міжнародного рівня. Досягнення гендерної рівності визначається Радою Європи, як одна з найбільш актуальних проблем сучасності та розглядається як центральна у справі захисту прав людини, функціонування демократії, утвердження верховенства права, економічного зростання і сталого розвитку. Для України особливо важливою є проблема не тільки законотворчого процесу щодо забезпечення рівних прав і рівних можливостей жінок та чоловіків, а й проблема імплементації цих норм закону у життя. Ці питання знайшли своє відображення у публікаціях науковців, політиків та державних діячів. Зокрема це роботи: Е. Ламах, Т. Фулей, К. Левченка, Т. Макійчук, О. Суслової, А. Чигрина, Ю. Лихач, М. Завадського, О. Уварової та інших.

Основні матеріали дослідження. Гендерна нерівність та певні аспекти дискримінації завжди були притаманні будь-якому суспільству на всіх етапах розвитку. Історично так склалося, що патріархальне суспільство ґрунтується на нерівності обсягу прав і свобод чоловіка і жінки. Тому розв'язання проблематики законодавчого оформлення гендерної рівності покликане не тільки унормувати суспільні відносини, будуючи нові засади рівності в усіх сферах життя людини, а й побудувати нові стереотипи, нові концепції правосвідомості в українському суспільстві. Ці задачі є багатоаспектними.

Серед основних нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію жінками і чоловіками своїх прав і можливостей, є Конституція України, яка закріпила рівність прав чоловіків і жінок в усіх сферах життя: «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах» (ст.21). Безпосередньо гендерної рівності стосується ч.3 ст. 24 Конституції України, де наголошено на непри-

пустимості дискримінації жінки: «Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї...». А ст. 51 Конституції гарантує рівні права чоловіка і жінки в шлюбі та є основою для заборони дискримінації в сімейних відносинах. Але без дієвої та ефективної реалізації цих норм є загроза, що Конституційні норми матимуть суто декларативний характер. Першим нормативним актом у реалізації положень гендерної рівності в Україні став Указ Президента України №1135 від 26 липня 2005 р. «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Гендерна складова не оминає жодну галузь права та сучасного законодавства. У зв'язку з цим у розвиток положень Конституції був прийнятий Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Цей закон визначає поняття «гендерна рівність», як рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Також стаття 4 передбачає перегляд всього законодавства на предмет вилучення норм, що можуть викликати дискримінацію. На підставі цього Кабінетом Міністрів України від 12 квітня 2006 р. за № 504 було прийнято постанову «Про проведення гендерно-правової експертизи». Функції щодо перевірки нормативних актів покладено на Мінюст України. Предметом гендерно-правової експертизи можуть бути положення Конституції України, законів, постанов Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, указів Президента України, наказів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади.

Ще одним основоположним актом законодавства України у питаннях гендерної рівності є Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5207-VI «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Цей закон визначає поняття дискримінації, її форми (пряма, непряма, утиск, пособництво) (ст. 1), та встановлює принцип недискримінації у законодавстві України, що передбачає незалежно від певних ознак: 1) забезпечення рівності прав і свобод осіб та/або груп осіб; 2) забезпечення рівності перед законом осіб та/або груп осіб; 3) повагу до гідності кожної людини; 4) забезпечення рівних можливостей осіб та/або груп осіб (ст.2).

Що ж до фактичної ситуації в Україні та практичної реалізації принципу гендерної рівності, то цими питаннями опікуються: по-перше, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, що щорічно доповідає про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні, а зок-

рема про свободу від дискримінації та дотримання рівних прав і можливостей жінок і чоловіків; по-друге, Українська Гельсінська спілка з прав людини (далі УГС). Так, за висновками УГС, перелічені вище законодавчі акти в Україні залишаються переважно декларативними через такі причини: низька обізнаність жінок, неправильна кваліфікація справ судьями, низький рівень правосвідомості у гендерному питанні. Сферами найпоширенішої дискримінації жінок залишаються традиційно політичні та трудові відносини. Ще однією проблемою є низький рівень реалізації приписів законів. Наприклад, у 2015 році був прийнятий новий Закон України від 14.07.2015 р. № 595-VIII «Про місцеві вибори», який гарантує в ст. 4 рівне виборче право передбачає, що представництво осіб однієї статі у виборчих списках має становити не менше 30 відсотків загальної кількості кандидатів. Проте, як свідчать результати гендерного моніторингу місцевих виборів 2015 р., проведеного Комітетом виборців України, поріг в 30% було подолано лише в одній міській раді та в жодній з обласних рад.

На нашу думку, значним зрушенням у питанні реалізації принципу гендерної рівності у трудовому праві буде втілення у життя намірів Міністерства охорони здоров'я України про скасування Наказу 29.12.1993 р. № 256 «Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок» (відповідний проект наказу вже є на сайті МОЗ). Цей перелік дістався Україні у спадок від колишнього СРСР, є пережитком старих стереотипів, передбачає, наприклад заборону жінкам працювати кондуктором на залізниці або водієм автобуса! Це прямо суперечить сучасному законодавству і Конституції України, що передбачаються рівний доступ до праці всіх не залежно від статі. Небезпечність професії або шкідливість виробництва необхідно компенсувати не обмеженням доступу, а технічними удосконаленнями, покращенням умов праці.

Висновки. Таким чином, Україна останніми роками значно просунулася у вивченні та осмисленні гендерної проблематики. Державна політика, на сьогодні, орієнтується на створення рівних можливостей для жінок і чоловіків, при цьому вона проводиться з урахуванням не тільки національного законодавства, а й міжнародних документів, підписаних Україною. У 2016 році Україна підписала Стамбульську Конвенцію Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 11 травня 2011 року та до сьогодні ще триває процес ратифікації. Навколо цього питання точаться жваві суперечки в політичних та громадських колах, які та можуть стати проблематикою наступних наших досліджень.

УДК 343

Сахарова А.В., Юридичний факультет, група 1413

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Молдован А.В.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД

***Анотація.** Розглянуто реалізацію механізмів кримінального провадження на підставі угод.*

***Постановка проблеми.** Актуальність даної теми полягає в тому, що інститут укладення угоди про примирення між потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим та угоди між прокурором і підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості є одним із кардинально нових інститутів, які були запроваджені новим Кримінальним процесуальним кодексом України. Упровадження в українське законодавство інституту укладення угод потребує більш повного дослідження цього інституту, а також необхідності усунення можливих негативних наслідків для сторін, які беруть участь в укладенні угоди.*

***Основні матеріали дослідження.** Процеси демократизації в суспільстві, безумовно, пов'язані з проведенням відповідних законодавчих реформ з метою створення реального механізму забезпечення прав людини і громадянина. Забезпечення цих прав знайшло відображення у кримінальній та кримінальній процесуальній галузях права, зокрема, в Кримінальному процесуальному кодексі України. 19 листопада 2012 року вступив у законну силу новий КПК України, який докорінно змінив систему досудового розслідування кримінальних правопорушень. Одним із нових для кримінального процесу стало введення особливих порядків провадження – кримінальне провадження на підставі угод, передбачене Главою 35 КПК України. Глава 35 передбачає можливість укладення двох видів угод:*

- 1. Угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим.*
- 2. Угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.*

Інститут угод у кримінальному судочинстві є втіленням концепції відновлювального правосуддя хоча і має відмінності з ним таким. Зазначена концепція судочинства покликана сприяти досягненню консенсусу між його сторонами, врегулюванню соціального конфлікту. Головна мета інституту угод в кримінальному провадженні не встановлення істини у справі, а задоволення інтересів сторін. Наділення в ньому учасників сторін обвинувачення та захисту рівними правами є яскравим підтвердженням прагнення законодавця наблизити норми вітчизняного законодавства до європейських норм. Слід відмітити цілком обґрунтовану думку Владлена Гончаренка, який пов'язує над-

звичайну важливість удосконалення кримінального процесуального законодавства України з необхідністю врахування як «світової практики, сучасного стану і чинників нашого законодавства та тенденцій його розвитку», так і «традицій вітчизняної правової думки», що ми підтримуємо й до цього зазначаємо, що вдосконалення кримінального процесуального законодавства повинно відбуватися поетапно, щоб забезпечити поступовий перехід до нових міжнародних правових стандартів та впровадження європейської правової практики. При цьому не слід забувати про національні традиції та соціально-економічний потенціал нашої країни.

Одним зі шляхів реформування кримінального процесуального законодавства є саме спрощення та прискорення кримінального провадження, розширення диспозитивності, у зв'язку з чим у КПК з'явився принципово новий інститут кримінального процесуального права – провадження на підставі угод.

Законодавець, запроваджуючи даний інститут, мав на меті розширити коло процесуальних прав і можливостей сторін у кримінальному провадженні, спростити процедуру судового провадження, зменшити навантаження на судові органи тощо. Однак, найважливішим у цьому процесі є виконання завдань кримінального провадження, які визначені у ст. 2 КПК – врахування інтересів суспільства й охорона прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Введення у кримінальний процес особливого порядку кримінального провадження на підставі угод є кроком на шляху подальшої гуманізації кримінального провадження, адаптації національного законодавства до законодавства ЄС, оскільки в країнах Європейського союзу кримінальне провадження на підставі угод функціонує набагато довше, ніж в Україні.

Висновки. Інститут угод в кримінальному процесі є відносно новим, тому підлягає вдосконаленню, але він є необхідним для розширення прав сторін в процесі, зменшення навантаження на судові органи та прискорення кримінального провадження.

УДК 343.983

Сутуріна А.В., Юридичний факультет, 3 курс заочної форми
Науковий керівник: ст. викладач Михайлов В.О.

НЕІДЕНТИФІКАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ПОЧЕРКУ

Анотація. Узагальнено концептуальні підходи до проблеми почеркознавчих досліджень неідентифікаційного характеру, визначено їх місце і роль у криміналістиці.

Постановка проблеми. Досягнення криміналістики є об'єктивною передумовою для проведення неідентифікаційних почеркознавчих досліджень. Проте, ця галузь почеркознавства ще не стала об'єктом спеціального і глибокого вивчення. Є лише окремі статті і повідомлення з цих питань. Тим часом, у слідчій і судовій практиці усе частіше виникає необхідність вирішення питань неідентифікаційного характеру, і тому розробка методів таких почеркознавчих досліджень являє собою важливе завдання як у теоретичному, так і в практичному відношенні.

Основні матеріали дослідження. Почерк містить у собі своєрідно закодовану інформацію про особистість людини, про обставини й умови виконання рукопису. Завдання особи, що досліджує рукопис, полягає в тому, щоб одержати максимальний об'єм відомостей, корисних для розслідування і судового розгляду.

До неідентифікаційних досліджень відносяться дослідження, які спрямовані на встановлення зовнішньої обстановки умов письма (факт виконання тексту в незвичній позі, перекинутим почерком, із імітацією чужого почерку або підпису), а також внутрішнього стану пишучого (втома, стан збудження або гальмування, психічне захворювання тощо). Почеркознавчими неідентифікаційними дослідженнями можна встановлювати вік пишучого, давнину написання документу, факт подібності почерків двох різних осіб, факт виконання документу двома особами одночасно тощо.

Неідентифікаційні дослідження в судовому почеркознавстві необхідно відмежувати від установлення групової належності. У них почерк розглядається з погляду змін, що з'явилися і характеризують визначений стан особи або умови, у яких писався досліджуваний текст.

За останні два десятиліття криміналісти провели велику дослідну роботу відносно подальшої розробки наукових основ почеркознавчої експертизи. Багато напрямків судового почеркознавства отримали глибоке і всебічне наукове висвітлення. Зокрема, чимало зроблено по розробці теоретичних основ судового почеркознавства, з'ясовуванню фізіологічних і психологічних процесів, пов'язаних із письмом. Розроблені й успішно впроваджені в експертну практику нові класифікації ідентифікаційних ознак письма, початі серйозні спроби визначити ідентифікаційну цінність ознак почерку. Значно просунулася розробка проблеми усталеності ознак почерку. Встановлено, наприклад, які ознаки почерку в залежності від характеру перекинуття залишаються стійкими і які піддаються зміні; визначений ступінь впливу так званих природних змін у почерку на усталеність його ознак у залежності від різноманітних умов письма; вивчені вікові зміни в почерку; удосконалені методики до-

слідження письма лівою рукою, текстів, виконаних з імітацією друкарським і типографським шрифтам тощо. Ведуться розробки математичних методів дослідження почерку, використання комп'ютерної техніки в почеркознавчій експертизі.

Ці дослідження, що збагатили криміналістику, спрямовані на розробку й удосконалювання методів ідентифікації особистості по письму. Проте письмо є не тільки носієм ідентифікаційної інформації про особу, що писала. У ньому відбиваються і психофізіологічні властивості особистості, і умови, у яких протікає процес письма. Письмо є продуктом вищої нервової діяльності людини, тому «дошкульно реагує» на зовнішні та внутрішні зміни. Розробка методів, за допомогою яких можна було б виділити інформацію про змінені зовнішні і внутрішні умови письма, є одним з найбільш актуальних завдань на сьогоднішній день.

Деякі неідентифікаційні задачі в даний час практично можуть вирішуватися експертом-почеркознавцем, зокрема питання про виконання рукописів з імітацією або перекручуванням почерку, про автопідлог, про незвичну позу написання тексту (у меншій мірі). Таким чином, питання, що ставляться до першої групи неідентифікаційних завдань, спрямованих на встановлення зовнішньої обстановки й умов виконання рукопису, є нині предметом судово-почеркознавчої експертизи.

Висновки. Отже, почеркознавча експертиза в даний час може вирішувати деякі неідентифікаційні завдання.

Проте, проблема неідентифікаційних досліджень у судовому почеркознавстві потребує подальшої розробки. Для детальної розробки завдань неідентифікаційного характеру потрібні спільні зусилля великого ряду вчених-почеркознавців, фізіологів, психологів, психіатрів, невропатологів та інших спеціалістів.

Встановлення зовнішньої обстановки умов письма, а також внутрішнього стану пишучого є необхідним і цілком можливим у криміналістиці. Але для цього необхідно володіти сукупністю знань по цьому питанню: вміти виявляти не окремі ознаки, а комплекс ознак, характерних для таких рукописів, застосовувати різні методики, за допомогою яких можна було б виділити інформацію неідентифікаційного характеру.

Це цілком необхідно не тільки для експерта, але й для слідчого та суду в процесі розслідування та розгляду справ. Проте, ця галузь у криміналістиці ще не досить глибоко вивчена. Мала кількість сучасних наукових розробок та літератури по цих питаннях. Є лише окремі статті і повідомлення, які не в змозі надати слідчим необхідний комплекс знань. Тому для ефективного вирішення завдань правосуддя ця проблема повинна бути вивчена та вирішена.

УДК 343.983

Сутуріна А.В., Юридичний факультет, 3 курс заочної форми
Науковий керівник: ст. викладач Михайлов В.О.

ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ СКАРГ НА РІШЕННЯ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬ- НІСТЬ СЛІДЧОГО ЧИ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Анотація. Розглядається порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування, а також вказані прогалини законодавства у даному питанні.

Постановка проблеми. Після набрання чинності новим КПК судова практика почала формуватися по-різному в частині виконання цієї вимоги. Мають місце випадки, коли особа подає скаргу, а сама або не з'являється за викликом на судові засідання або подає заяву з проханням розглянути скаргу за її обов'язковою участю, однак у зручний для неї час, наприклад, через тиждень після її подачі.

Основні матеріали дослідження. В Кримінально процесуальному кодексі України чітко зазначено, що розгляд скарги здійснюється за обов'язковою явкою особи, яка подала скаргу.

Якщо особа яка подала скаргу, додає клопотання про розгляд даної скарги без її участі, це значно полегшує роботу судді, але виклик даної особи все ж таки є обов'язковим.

В кримінально процесуальному кодексі України не зазначено дій суду в разі неявки особи, яка звернулась зі скаргою, на засідання з розгляду такої скарги, оскільки, крім вимоги щодо обов'язкової участі особи, яка подала скаргу, питання дій суду в разі її неявки не зазначається.

В окремих випадках строк розгляду справи, недодержаний суддею, може залежати не тільки від судді, оскільки при розгляді скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування, потрібно витребувати матеріали кримінального провадження. Для того, щоб витребувати матеріали кримінального провадження, суддя постановляє ухвалу та направляє до органу, дії якого оскаржуються.

Процесуальні строки у таких випадках порушуються через те, що витребуванні матеріали надходять до суду через 7-10 днів з моменту їх витребування, а в деяких випадках, як показує практика, і місяцями.

Для того, щоб приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії під час кримінального провадження та розгляду скарги мають бути виконанні вказівки судді без затримки.

Також, на мою думку, строк не повинен обчислюватись годинами. Будь-який строк має обчислюватись днями та місяцями, враховуючи зайнятість, завантаженість суду та судді, а також нормативні строки пересилання поштових відправлень. Але необхідно вказати граничний строк, протягом якого скарга має бути розглянута.

Також для того, щоб був більш ефективний результат щодо розгляду таких категорій справ, органи, які мають відношення до них, мають приймати активну участь у цьому.

Висновки. Враховуючи вищенаведене, можна зробити висновок про те, що в статті 306 КПК України є прогалини щодо можливості розгляду скарг по суті, які потрібно поступово усувати та докладати до цього зусиль, оскільки процедура для подання та розгляду скарги більш спрощена для особи, яка подала скаргу, але ніяк не для суду.

Водночас ч. 2 ст. 306 КПК визначає, що скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування розглядаються не пізніше 72 годин з моменту надходження відповідної скарги, крім скарг на рішення про закриття кримінального провадження, які розглядаються не пізніше п'яти днів з моменту надходження скарги.

Отже, у КПК передбачено дві вимоги стосовно порядку розгляду скарги, яких неможливо дотриматися в разі порушення особою, яка звернулася зі скаргою, обов'язку своєчасно з'явитися до суду для участі в судовому засіданні.

Одні слідчі судді з метою дотримання зазначеної вимоги ч. 3 ст. 306 КПК щодо обов'язкової участі особи, яка подала скаргу, у судовому засіданні неодноразово відкладають розгляд скарги. При цьому рішення не приймається не тільки протягом 72 годин, а навіть у строк більше місяця.

Інші слідчі судді за наявності заяви особи розглянути скаргу без її участі розглядають її по суті без присутності такої особи, чим забезпечують дотримання вимоги ч. 2 ст. 306 КПК про строк судового розгляду.

Вважаємо, що необхідно запропонувати відповідні зміни до КПК з тим, щоб вирішити цю проблемну ситуацію. Ми підтримуємо пропозицію С. Шаренко, що «правильним було б передбачити в законі норму про те, що слідчий суддя, за відсутності в судовому засіданні особи, яка подала скаргу, вправі повторно викликати її у межах строку розгляду скарги, а після його сплину: закрити провадження у зв'язку з неявкою особи, яка подала скаргу, незалежно від підстав неявки, якщо про них був повідомлений слідчий суддя, або розглянути скаргу по суті, якщо скажчик просив розглянути скаргу без його участі».

УДК 343.983

Шадріна К.К., Юридичний факультет, 4 курс заочної форми
Науковий керівник: ст. викладач Михайлов В.О

РОЗСЛІДУВАННЯ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ НА УТРИМАННЯ ДІТЕЙ

Анотація. Розглянута проблема розслідування ухилення від сплати аліментів на утримання дітей, вказані колізії у законодавстві та умови притягнення злісного неплатника аліментів до кримінальної відповідальності.

Постановка проблеми. В Україні станом на 2017 рік незначно, але зросла кількість розлучень сімей, а саме на 1,2 тисячі (35,46 тисяч, порівняно з 2016 роком – 34,2 тисячі). Саме тому в сім'ях в яких є неповнолітні діти, або повнолітні, але непрацездатні особи з'являється питання с приводу аліментів.

Основні матеріали дослідження. За злісне ухилення від сплати аліментів (більше 6-ти місяців) дітей або непрацездатних дітей (відповідно до статті 164 ККУ) карається виправними роботами строком від до 1-го року або обмеженням волі також строком до 1 року.

Якщо людина раніше була засуджена, то виправні роботи строком до 2-х років або обмеження волі строком до 3-х років.

Також притягнути до кримінальної відповідальності суд може якщо, платник податків приховує доходи або не повідомляє про зміну місця роботи або проживання.

Суспільна небезпека такого злочину полягає в тому, що він грубо порушує сімейні обов'язки, які покладаються на батьків Конституцією України та Сімейним Кодексом.

Згідно цієї статті об'єктом злочину є право дітей на фізичний, психічний, соціальний розвиток). Предметом злочину є гроші, продукти, одяг і ліки тощо, які надаються для нормального утримання дитини чи непрацездатної дитини.

Суб'єктами злочину є батьки або усиновителі.

Опікуни і піклувальниками не є суб'єктами злочину.

Ст. 164 ККУ говорить про те, що злісний неплатник аліментів може бути притягнутий до кримінальної відповідальності. Які для цього повинні бути дотримані умови?

1. Рішенням суду встановлено розмір грошових коштів, що підлягають сплаті на утримання неповнолітніх, а також непрацездатних повнолітніх дітей аліментозобов'язаного. Тобто для початку необхідна наявність факту

звернення одержувача аліментів (як правило, матері дітей) до суду з позовом про стягнення аліментів, за яким має бути винесене рішення.

2. Після винесення вищезазначеного рішення аліментозобов'язаний ухиляється від здійснення виплат протягом терміну, що перевищує 6 місяців. Точніше, сукупна сума, яку заборгував платник повинна перевищувати суму виплат аліментів за 6 місяців. Тобто, наприклад, якщо платник повинен був платити по 1000 грн. в місяць, протягом 3 місяців він не платив аліменти, потім зробив одну виплату розміром в 500 грн., а потім ще 3 місяців ухилявся, сукупна сума, яку він повинен виплатити за минулий період становить 6500 грн, що перевищує суму, яку суд зобов'язав його виплатити, за 6 місяців.

Це важливо, оскільки деякі платники через незнання вважають, що можуть періодично робити невеликі «подачки», але не рідше, ніж раз на півроку, і тим самим уникнуть кримінальної відповідальності. Як ми бачимо з вищесказаного, це помилкове судження.

3. Платник може здійснювати і інші дії, направлені на невиконання винесеного судом рішення: приховувати доходи, не повідомляти у виконавчу службу про зміну місця роботи, місця проживання тощо.

Таким чином, за наявності перерахованих вище обставин можна називати платника злісним та ініціювати притягнення його до кримінальної відповідальності.

Аналогічні умови поширюються і на випадки ухилення від утримання непрацездатних батьків.

Згідно ч.1 ст. 477 КПК України це під силу тільки потерпілій стороні у даній справі, тобто аліментотримувачу. При цьому в ч. 10 ст. 74 ЗУ «Про виконавче провадження» чорним по білому зазначено, що у разі, якщо у боржника по справі про примусове стягнення аліментів є заборгованість по аліментних виплатах в розмірі, що сукупно перевищує суму, що підлягає сплаті стягувачу за 6 місяців, держвиконавець звертається до правоохоронних органів з поданням про притягнення такого боржника до кримінальної відповідальності на підставі положень ст. 164 ККУ.

Як ми бачимо, з виходом нового КПК в законодавстві утворилася нова колізія: в одному законі зазначено, що ініціювати притягнення злісного неплатника до кримінальної відповідальності повинен держвиконавець, а в іншому – що зробити це може тільки потерпілий, тобто аліментотримувач.

Висновки. Можна зробити такі підсумки, що аліменти можуть бути сплачені у добровільному порядку, коли батьки добровільно домовляються між собою про те, що один з батьків проживає з дитиною, а інший сплачує аліменти.

Юридичні науки:
«Загальноюридичні дисципліни»

Якщо батьки добровільно не можуть домовитись щодо сплати аліментів, то за позовом одного з батьків до суду аліменти виплачуються примусово за рішенням суду.

Також аліменти можуть бути стягнуті за минулий час, тобто, якщо той з батьків, який мав сплачувати аліменти, знаходився за кордоном і не сплачував їх, то за наявності виконавчого листа аліменти мають бути стягнені за минулий час, але не більше, ніж за три роки. При цьому відповідальність полягає у тому, що отримувач має право на стягнення пені у розмірі 1% від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення.

Стягнення аліментів з працівників проводиться з усіх видів заробітку і додаткової винагороди як за основною роботою, так і за роботою за сумісництвом.

УДК 346

Бабак В.В., Юридичний факультет, група 1415

Науковий керівник: старший викладач Данильченко Ю.С.

ПРАВО НА ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Розглянуто проблеми, пов'язані з обсягом зовнішньоекономічної правосуб'єктності у частині права на здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Постановка проблеми. В залежності від обсягу цивільно-правової правосуб'єктності, організаційно-правової форми, приналежності до різних форм власності, схеми фінансування діяльності і т.д. суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності – резиденти України мають різний обсяг прав щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Проте, законодавство не достатньо врегулювало ці питання.

Основні матеріали дослідження. На сучасному етапі розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України майже кожен суб'єкт господарювання або здійснює, або має намір здійснювати діяльність у зовнішньоекономічній сфері. Здійснення цієї діяльності передбачає наявність права на її здійснення. При чому права, яке документально підтверджене, або, іншими словами, є легітимним. Адже для правомірного здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єкт господарювання має виконати певні вимоги законодавства, отримати в окремих випадках спеціальний дозвіл від держави, тобто зробити свою господарську діяльність у зовнішньоекономічній сфері легітимною. Тому питання легітимації зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання в умовах активної співпраці національних суб'єктів господарювання з іноземними контрагентами є досить актуальним.

Відповідно до ч. 1 ст. 379 Господарського кодексу України, ч. 3 ст. 5 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають рівне право здійснювати будь-які її види, прямо не заборонені законами України, незалежно від форм власності та інших ознак.

Чинні правові норми також визначають певні вимоги щодо отримання права на зовнішньоекономічну діяльність.

Ст. 5 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» встановлює, що сьогодні право на здійснення зовнішньоекономічної діяльності зокрема мають:

- фізичні особи;

- юридичні особи.

Таким чином, для фактичного отримання права на здійснення зовнішньоекономічної діяльності фізичні особи мають бути зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності за законодавством постійного місця проживання. Юридичні ж особи мають набути статусу юридичної особи та зазначити в статутних документах, окрім іншого, право на здійснення такої діяльності. Основні засади державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності визначені у ст. 58 Господарського кодексу України та Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців».

Визначаючи та аналізуючи вимоги законодавства України щодо легітимації зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання, варто звернути увагу також на те, що законодавство України містить додаткові вимоги щодо легітимації окремих видів зовнішньоекономічної діяльності. Насамперед, мова йде про найпоширеніший вид зовнішньоекономічної діяльності – зовнішню торгівлю.

Так, законодавство України містить норму: «Відсутність облікової картки суб'єкта ЗЕД є підставою для відмови у митному оформленні вантажів» (п. 1.4. Порядку ведення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах). Зважаючи на те, що здійснення зовнішньоторговельних операцій потребує перетинання митного кордону України можна зробити висновок, що фактично для легітимації зовнішньої торгівлі як виду зовнішньоекономічної діяльності суб'єкта господарювання потрібно окрім того, що бути зареєстрованим як суб'єкт підприємницької діяльності, стати на облік в митному органі.

Відмітимо, що в ст. 5 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», яка визначає право на здійснення всіх видів зовнішньоекономічної діяльності та умови його набуття, про необхідність обліку в митних органах взагалі не згадується. Нормативним актом, який встановлює таку необхідність, є Порядок ведення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах, затверджений наказом Держмиткому України від 31 травня 1996 р. № 237.

На нашу думку, запровадження такої процедури створює обмеження права здійснення зовнішньоекономічної діяльності і потребує скасування. Облік суб'єктів ЗЕД в митних органах може здійснюватися автоматично. Після реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності державний орган, що здійснив таку реєстрацію, перевіrivши в статутних документах юридичної особи наявність права здійснювати всі види зовнішньоекономічної діяльності, має передати відповідні дані до митних органів. Такий порядок митного обліку суб'єктів ЗЕД сприятиме спрощенню дозвільно-реєстраційних процедур здійс-

нення одного з видів зовнішньоекономічної діяльності – зовнішньоторговельної та становленню нового рівня взаємовідносин між державними органами та суб'єктами господарювання.

Вважаємо за доцільне звернути також увагу на те, що для узаконення здійснення зовнішньоекономічних операцій з певними товарами (для легітимації здійснення відповідних операцій), суб'єкт підприємницької діяльності має отримати додаткові дозвільні документи. Така вимога законодавства стосується тих зовнішньоекономічних операцій, предметом яких є товари, що підпадають під режим ліцензування, квотування та тих зовнішньоекономічних операцій, які здійснюються за договорами, що мають бути зареєстровані (обліковані) в державному органі виконавчої влади.

Дуже тісно з ліцензуванням пов'язаний такий захід нетарифного регулювання, як квотування або контингентування. За своїм змістом це майже однакові поняття, різниця полягає в тому, що для визначення квот сезонного характеру інколи використовують поняття «контингент». В національному Законі «Про зовнішньоекономічну діяльність» зазначені поняття використовуються в статті першій як синоніми.

Відповідно до ч.3 ст. 381 Господарського кодексу України, режим квотування зовнішньоекономічних операцій запроваджується у випадках, передбачених законом, чинними міжнародними договорами України та здійснюється шляхом обмеження загальної кількості та/або сумарної митної вартості товарів, яка може бути ввезена (вивезена) за певний період. Порядок квотування зазначених операцій та види квот визначаються законом. Законом, до якого відсилає Господарський кодекс, є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Виходячи зі змісту ст. 381 Господарського кодексу, Закон має визначати: випадки, коли запроваджується режим квотування; порядок квотування; види квот.

На жаль, бланкетні норми Господарського кодексу України не знаходять своєї конкретизації у відповідному Законі.

Висновки. Можна зробити такі підсумки, що право на здійснення зовнішньоекономічної діяльності, як правило, виникає у суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності – резидента України з часу набуття ним статусу юридичної особи. Реально господарюючі суб'єкти, які не мають статусу юридичної особи, здійснюють таку діяльність у межах статутних повноважень юридичних осіб, які їх створили.

УДК 349.2

Белікова К., Юридичний факультет, група 1514

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Мартюк А.С.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ ПРИ ПРИЙНЯТТІ ГРОМАДЯН НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ

***Анотація.** Розглянуті особливості правового статусу державних службовців, визначення сфери дії трудового законодавства на правове регулювання відносин державних службовців під час реалізації їх права на працю.*

***Постановка проблеми.** Поширення законодавства про працю на державних службовців не викликає сумнівів. Утім, необхідно виробити правильний підхід до питання про співвідношення загальних та спеціальних норм законодавства у правовому регулюванні державної служби.*

***Основні матеріали дослідження.** Державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання державним службовцями завдань і функцій держави. Державним службовцем може бути громадянин України, який обіймає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби. Ці особливості обумовлюють специфіку реалізації права на працю: встановлення додаткових вимог при прийнятті на державну службу стосовно стану здоров'я, ділових, особистих і моральних якостей кандидатів, віку, освітнього рівня; певного ряду обмежень і заборон, пов'язаних із проходженням державної служби.*

Незважаючи на те, що особливості правового статусу державних службовців досліджувалися низкою вчених, усе ж й досі залишається невирішеною проблема щодо дії трудового законодавства на відносини у сфері праці держслужбовців, що вимагає подальшого вивчення цієї проблеми та пошуку найкращих шляхів для її вирішення.

Законом України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII встановлено, що дія норм законодавства про працю поширюється на державних службовців у частині відносин, що не врегульовані цим Законом (ч. 3 ст.

5). Це положення ще більше загострює дискусію, яка точиться тривалий час з приводу того, якою галуззю права впорядковуються службово-трудові

установами й організаціями. Нормами Закону України «Про державну службу» від 16.12.1993 р. № 3723-ХІІ встановлювалося, що трудові відносини державних службовців регулюються КЗпП України, з урахуванням передбачених у цьому законі особливостей. Іншими словами, положення Закону 1993 р. забезпечували диференціацію правового регулювання трудових відносин державних службовців порівняно з іншими категоріями найманих працівників, тоді як встановлений у Законі України «Про державну службу» 2015 р. підхід відокремлює його положення від законодавства про працю без урахування того, що відповідні положення вказаного Закону за своєю галузевою належністю є частиною законодавства про працю. Адже між державним службовцем і державним органом, в якому він проходить державну службу, виникають трудові відносини, в яких держслужбовець є працівником, з яким укладається трудовий договір, а державний орган – роботодавцем. Крім того, запровадження вказаного підходу суттєво знижує рівень захисту трудових прав державних службовців. Хибність відокремлення положень цього Закону, що регулюють працю державних службовців, від законодавства про працю виявляється ще й у тому, що жоден аспект праці держслужбовців у ньому не врегульовано так повно, як у законодавстві про працю. Приміром, у разі припинення державної служби у зв'язку зі скороченням чисельності або штату чи реорганізації органу державної влади положень, які визначають обов'язок персонального попередження про таке звільнення й обов'язок урахування переважного права на залишення на роботі, в Законі бракує. У такому випадку будуть застосовуватися норми КЗпП України. Вищий адміністративний суд України у висловленій правовій позиції теж наполягає на субсидіарному застосуванні КЗпП України. Зокрема, зауважує, що під час вирішення спорів щодо звільнення державних службовців пріоритетними є норми спеціальних законів, а норми трудового законодавства підлягають застосуванню лише у випадках, якщо нормами спеціальних законів не врегульовано спірних відносин, та коли про можливість такого застосування прямо зазначено у спеціальному законі. Тому, якщо у спеціальному законі не передбачено або прямо заборонено застосування норм трудового законодавства, то особа може бути звільнена виключно з підстав передбачених цими законами. В той же час низка спеціальних законів (приміром, Закон України «Про державну службу» та ін.) передбачають можливість поширення на службові відносини трудового законодавства. У зв'язку з цим судам необхідно виходити з того, що підстави припинення служби у такому випадку діляться на загальні, передбачені Кодексом законів про працю України, та спеціальні, передбачені відповідними спеціальними законами України. Як бачимо, як законодавець, так і судові органи єдині у тому, що пріоритетними при регулюванні право-

відносин державних службовців у сфері праці є норми спеціальних законів, а норми трудового законодавства підлягають застосуванню лише у випадках, якщо нормами спеціальних законів не врегульовано спірних відносин, та коли про можливість такого застосування прямо зазначено у спеціальному законі. Проте вирішальним при визначенні сфери дії трудового законодавства на правове регулювання відносин державних службовців під час реалізації їх права на працю, має бути те, що, незважаючи на специфіку трудової функції державного службовця, яка полягає у виконанні завдань і функцій держави, все ж службовець підлягає господарській владі суб'єкта призначення, організаційно підпорядкований йому щодо місця виконання роботи, режиму роботи, конкретного її змісту та обсягу, а, отже, ці відносини за своєю природою є трудо-правовими.

Варто підтримати думку М. Іншина, що трудові відносини державних службовців належать до сфери дії трудового права України. У той же час ці відносини є предметом регулювання різних галузей права – адміністративного, конституційного, екологічного, кримінального та ін. Відносини, в які вступають державні службовці, мають складну структуру, що відображається на суб'єктному складі. Як носії владних повноважень, вони можуть бути суб'єктом трудових і державно-управлінських відносин, що залежить від сфери реалізації означених повноважень. Це, у свою чергу, зумовлює комплексний характер правового статусу зазначеної категорії працівників, який інтегрує в собі адміністративно-правовий і трудо-правовий статуси. Правове ж регулювання останнього становить собою типовий випадок взаємодії норм різних галузей права у певній сфері діяльності.

Висновки. Встановлено, що державний службовець виконує трудову функцію особисто й повинен підкорятися службовій дисципліні, спеціальним правилам, установленим як на рівні локальному, так і державному. При використанні праці держслужбовців виникають трудові відносини, але з урахуванням специфіки їх роботи, обов'язків, що покладаються на них, насамперед, стосовно службових функцій державних службовців та їх відповідальності. Реалізуючи свої повноваження, державний службовець так чи інакше зачіпає як публічні, так і приватні інтереси.

УДК 347.133

Белікова К.М., Юридичний факультет, група 1514

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Софіюк Т.О.

ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ПРАВОЧИНІВ ЗГІДНО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЕЛЕКТРОННУ КОМЕРЦІЮ»

Анотація. Розглянуто питання особливостей електронних правочинів згідно змін у вітчизняному законодавстві, вказано на колізії у законодавстві.

Постановка проблеми. Основним глобальним джерелом отримання інформації є Інтернет. Зараз без Інтернету неможливо уявити багато сфер суспільного життя. Обсяги торгівлі у всесвітній мережі постійно зростають, адже більшість людей вже долучились до покупок через Інтернет, ефективно купують в онлайн-магазинах України та іноземних держав. Важливим етапом подальшого розвитку Інтернет-торгівлі стало прийняття Закону України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015.

Основні матеріали дослідження. Віртуальне життя охопило не лише сфери соціального спілкування, а й значно полегшило процедури набуття певних матеріальних благ. Від мобільного телефону до косметики та послуг перевезення – усе це сьогодні можна купити в Інтернет-магазинах. Якщо кур'єр з онлайн-магазину привіз те, що було замовлено і за ту суму грошей, яка була названа, тобто, коли правовідносини залишились у межах узгоджень і домовленостей, то й проблем не виникає. Проте, коли правовідносини вийшли за межі таких домовленостей, як то не той товар привіз кур'єр, чи взагалі не привіз, або вимагає за товар додаткову оплату, або ж документи на товар не привіз, то виникає потреба у правовому механізмі примусового повернення до досягнутих домовленостей. Відповідно до положення п. 7 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про електронну комерцію» електронний правочин – дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснена з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем. Але тотожна дефініція в п. 5 ч. 1 ст. 3 зазначеного Закону і в електронного договору – домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків та оформлена в електронній формі. Проаналізувавши наведені визначення, можна зробити висновок, що єдиною особливістю електронного договору є те, що він вчиняється в електронній формі. У цьому плані слід нагадати, що ЦКУ встановлює дві форми договорів: усну і письмову, хоча в ч. 1 ст. 639 ЦКУ є і диспозитивне правило про те, що «договір може бути укладений у будь-якій формі, якщо ви-

моги щодо форми договору не встановлені законом». При цьому електронна форма договору не передбачається як одна із його можливих і правомірних форм. Абзац другий ч. 2. ст. 639 ЦКУ передбачає, що договір, який укладений за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, «вважається укладеним у письмовій формі». Слід сказати, що законодавець не відніс електронний договір до договорів, вчинених у електронній формі, а він є таким. У статті 205 ЦКУ знаходиться твердження, яке, хоч і не має категоричного характеру, свідчить про охоплення поняттям «письмовий» договорів, укладених в електронній формі. Відповідно до ч. 1 ст. 205 ЦКУ «правочин може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі». Таке формулювання письмової та електронної форми правочинів говорить про те, що договір в електронній формі швидше прирівнюється до письмового договору, аніж є таким. Бути письмовим договором чи прирівнюватися до письмового – у деяких випадках може зіграти вирішальну роль.

А відповідно до положення абзацу 1 ч. 1 ст. 207 ЦКУ «правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо його зміст зафіксований в одному або кількох документах (у тому числі електронних), у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони». Тобто, знову ж таки договір, зміст якого зафіксований в електронних документах, є письмовим договором, а не прирівнюється до такого. У вищезазначеному законі тяжко знайти різницю між тим, є електронний договір письмовим чи прирівнюється до письмового, але це рішення віднайде врешті решт правозастосовча практика. А враховуючи стрімкий розвиток інтернет-торгівлі, не важко спрогнозувати, що вже зовсім скоро судам доведеться визначатися у цьому питанні та в наслідках тієї чи іншої відповіді на нього.

Учасниками відносин у сфері електронної комерції згідно статті 6 Закону «Про електронну комерцію» визнаються: 1) суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, які реалізують товари, виконують роботи, надають послуги з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем; 2) покупці (замовники); 3) постачальники послуг проміжного характеру в інформаційній сфері; 4) органи публічної влади в частині виконання своїх функцій.

Виходячи зі змісту абзацу 1 ч. 1 ст. 638 ЦКУ, «договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору». При цьому згідно зі ст. 640 ЦКУ моментом, з якого договір вважається укладеним, є момент «одержання особою, яка направила пропозицію укласти договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції». Пропозиція укласти договір називається офертою і «має містити істотні умови договору і виражати намір особи, яка її зробила, вважати себе зобов'язаною у разі її прийняття» (абз. 2

ч. 1 ст. 641 ЦКУ). Відповідь про прийняття пропозиції називається акцептом, який має бути повним і безумовним (ст. 642 ЦКУ).

Для того, щоб мати певні правові гарантії захисту порушених прав, стороні електронного договору насамперед слід попіклуватися про докази його укладення, а також про докази укладення його на певних умовах. Тобто, щоб довести сам факт порушення прав сторони електронного договору, вона має довести не лише факт його укладення, а й факт укладення його на певних умовах.

Висновки. Таким чином, Закон про електронну комерцію зовсім згодом знайде своє досконале застосування на практиці, але зараз він є занадто недосконалим, адже законодавець певною мірою не встигає наздогнати інноваційні технології і тим самим ця сфера важко врегульовується.

УДК 349.2

Бойко С.С., Юридичний факультет, група 1513

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мартюк А.С.

ПИТАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ ОСІБ З ПОНИЖЕНОЮ ПРАЦЕЗДАТНІСТЮ

Анотація. Розглянута проблема осіб з пониженою працездатністю та створення належних умов роботи для осіб з обмеженими можливостями.

Постановка проблеми. Сучасний стан охорони праці осіб з пониженою працездатністю в Україні можна охарактеризувати як такий, що викликає серйозне занепокоєння. Створення безпечних умов праці – це невід’ємна частина соціально-економічного розвитку держави, складова державної політики, національної безпеки та державного будівництва, одна з найважливіших функцій органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад, підприємств.

Основні матеріали дослідження. Особи із зниженою працездатністю володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і обов’язків. Відповідно до Закону України. «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» дискримінація інвалідів заборонена і переслідується законом.

В законі України «Про зайнятість населення» передбачено надання державою додаткових гарантій щодо працевлаштування працездатним громадянам у працездатному віці, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці, у тому числі: особам передпенсійного віку

(за два роки до досягнення пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»); інвалідам, які не досягли пенсійного віку. Для працевлаштування осіб предпенсійного віку (а також інших категорій громадян, які потребують додаткового захисту) місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад за поданням центрів зайнятості встановлюють квоту робочих місць для підприємств (об'єднань), установ і організацій незалежно від форм власності та організаційних форм з чисельністю працюючих понад 20 осіб для бронювання ними до 5 відсотків загальної кількості робочих місць, у тому числі з гнучкими формами зайнятості. Чисельність працюючих, які належать до категорій громадян, враховується при встановленні квоти для цих підприємств (об'єднань), установ, організацій.

Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» визначає основи соціальної захищеності інвалідів в Україні і гарантує їм рівні з усіма іншими громадянами можливості для участі в економічній, політичній і соціальній сферах життя суспільства, створення необхідних умов, які дають можливість інвалідам вести повноцінний спосіб життя згідно з індивідуальними здібностями і інтересами. Дискримінація інвалідів забороняється і переслідується за законом. Інвалідом є особа зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, наслідком травм або з уродженими дефектами, що призводить до обмеження життєдіяльності, до необхідності в соціальній допомозі і захисті.

Інвалідність як міра втрати здоров'я визначається шляхом експертного обстеження в органах медико-соціальної експертизи Міністерства охорони здоров'я України.

З метою реалізації творчих і виробничих здібностей інвалідів та з урахуванням індивідуальних програм реабілітації їм забезпечується право працювати на підприємствах, в установах, організаціях, а також займатися підприємницькою та іншою трудовою діяльністю, яка не заборонена законом. Підприємства, установи і організації за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів або за рішенням місцевої ради за рахунок власних коштів, у разі необхідності, створюють спеціальні робочі місця для працевлаштування інвалідів, здійснюючи для цього адаптацію основного і додаткового обладнання, технічного оснащення і пристосування тощо з урахуванням обмежених можливостей інваліда.

Висновки. Отже, підбиваючи підсумки вищесказаного, потрібно зазначити, що інваліди в Україні володіють повнотою усіх прав, тому їх дискримінація заборонена. Трудове законодавство України встановлює ряд гарантій для інвалідів у порядку їх працевлаштування, створенні належних і безпечних

умов праці. Інвалідами вважаються особи зі стійким розладом здоров'я внаслідок захворювання, травматизму та уроджених дефектів, що обмежують їх життєдіяльність та які потребують соціальної допомоги та захисту. Інваліди працевлаштовуються з врахуванням їх професійної працездатності, що встановлюється медико-соціальною експертною комісією. Їм забезпечується право працювати на підприємствах зі звичайними умовами праці в цехах і дільницях, де застосовується праці інвалідів, також займатися індивідуальною трудовою діяльністю, що заборонена законом.

УДК 349.6

Бур'ян І.В., Юридичний факультет, група 1614
Науковий керівник: доцент Навроцький В.М.

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

***Анотація.** Розглянуті питання ролі та значення екологічного аудиту в управлінні природоохоронною діяльністю.*

***Постановка проблеми.** Існує проблема недосконалості діючого екологічного законодавства в сфері регулювання галузями господарювання.*

***Основні матеріали дослідження.** Система екологічного управління в Україні визначається, формується і регламентується відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» 1991 року (зі змінами, внесені Законом України від 23 травня 2017 року N 2059-VIII, які вступили в дію з 18 грудня 2017 року). До Закону на сьогодні внесено безліч поправок, які було розглянуто Кабінетом Міністрів України. Цими поправками врахувалося законодавче закріплення екологічного аудиту і було прийнято Закон України «Про екологічний аудит» від 24 червня 2004 року N 1862-IV.*

Тріада екологічного управління – це екологічна експертиза, екологічне інспектування, екологічний аудит. Екологічний аудит створює надійні підвалини функціонування системи екологічного управління на всіх її ієрархічних рівнях – від урядових до підприємницьких, громадського контролю.

Відповідно до вищенаведених нормативно-правових актів метою державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища є реалізація природоохоронного законодавства, контроль за додержанням вимог і комплексних заходів щодо використання природних ресурсів, досяг-

нення узгодженості в діяльності державних і громадських органів у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Метою екологічного аудиту є контроль вірогідності видаваної підприємством екологічної інформації; перевірка відповідності об'єкта екологічним вимогам; оцінка існуючої системи керування навколишнього середовища і здоров'я працівників; оцінка ризиків від врегульованих і неврегульованих впливів на середовище.

Таким чином, державна система управління виконує чотири основні цільові функції, а саме: здійснення природоохоронного законодавства, контроль за екологічною і ядерною безпекою, забезпечення проведення природоохоронних заходів і досягнення узгодженості дій державних та громадських органів у галузі охорони навколишнього природного середовища. З них найбільш об'ємними є перші дві функції – здійснення і контроль. Під них створена відповідна організаційна інфраструктура, до якої входять також органи екологічної експертизи та екологічної інспекції. Менші за обсягом функції забезпечення та узгодження, які є підвалинами управлінської піраміди (між іншими, які підвалини, така і споруда). Можна сказати, що міцність таких управлінських підвалин може бути забезпечена насамперед екологічним аудитом. Саме екологічний аудит сприяє як ефективному проведенню природоохоронних заходів, так і узгодженню дій державних, громадських органів, місцевих органів влади, підприємств.

Екологічний аудит в Україні проводиться з метою забезпечення додержання законодавства про охорону навколишнього природного середовища в процесі господарської та іншої діяльності.

Основними завданнями екологічного аудиту є: збір достовірної інформації про екологічні аспекти виробничої діяльності об'єкта екологічного аудиту та формування на її основі висновку екологічного аудиту.

Конкретні завдання екологічного аудиту в кожному окремому випадку визначаються замовником, виходячи з його потреб, відповідно до цього Закону та інших актів законодавства України, характеру діяльності об'єкта екологічного аудиту.

Екологічний аудит поділяється на внутрішній та зовнішній і може бути в Україні добровільним чи обов'язковим.

Обов'язковий екологічний аудит здійснюється на вимогу заінтересованих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, у таких випадках: банкрутство; приватизація, передача в концесію об'єктів державної та комунальної власності; передача або придбання в державну чи комунальну власність; передача у довгострокову оренду об'єктів держав-

ної або комунальної власності; створення на основі об'єктів державної та комунальної власності спільних підприємств; екологічне страхування об'єктів; завершення дії угоди про розподіл продукції відповідно до закону; в інших випадках, передбачених законом.

Добровільний екологічний аудит здійснюється стосовно будь-яких об'єктів екологічного аудиту на замовлення заінтересованого суб'єкта за згодою керівника чи власника об'єкта екологічного аудиту.

Висновки. Екологічний аудит безпосередньо пов'язаний з охороною довкілля та забезпечує перевірку підприємств, що підпадають під дію законодавства про безпеку й охорону навколишнього середовища і проводиться для надання допомоги владі щодо виявлення додаткових заходів для вивчення ризиків і створення безпеки.

УДК 349.3

Бучко Я.І., Юридичний факультет, група 1414

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Новосельська І.В.

СОЦІАЛЬНИЙ РИЗИК ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Анотація. Досліджено визначення «соціальний ризик», його основні правові риси, а також питання межі малозабезпеченості, підстави її виникнення. Вивчається питання особливості правового регулювання соціально-забезпечувальних правовідносин.

Постановка проблеми. Поняття «соціальний ризик» не є новим для вітчизняної правової науки, оскільки його дослідженням займалися окремі вчені ще радянського періоду. Так, ототожнюючи соціальний ризик із поняттям «ризик неблагополуччя», Забелін Л.В. вказував, що «ризик неблагополуччя» був обумовлений природними катаклізмами, які не підконтрольні працівникові або його власною непередбачливістю. На думку Чекіна А., соціальний ризик є не що інше, як «незабезпеченість населення» в умовах капіталістичної організації виробництва.

Найбільш загальноновживаним у наш час є визначення, яке наводить Роїк В.Д.: «Соціальний ризик – це вірогідність настання матеріальної незабезпеченості працівників внаслідок втрати заробітку та втрати працездатності (професійні й загальні захворювання, нещасні випадки як на виробництві, так і поза ним)». Однак, як справедливо відзначає більшість учених, наведене визначення не є системним та таким, яке могло б бути застосоване до всіх про-

явів соціального ризику в суспільстві. По-перше, коло суб'єктів соціально-забезпечувальних правовідносин обмежується лише працівниками. По-друге, за всієї множинності підстав виникнення правовідносин із соціального забезпечення в наведеному визначенні вказано лише одну з них – втрату зарплати внаслідок втрати працездатності.

Виходячи з наведеного визначення, вбачається, що соціальний ризик є поняттям багатоаспектним, а серед умов і причин його виникнення можна виділити такі: економічні – безробіття, важкі та шкідливі умови праці, які призводять до професійних захворювань; фізіологічні – вагітність, старість, втрата працездатності внаслідок хвороби; демографічні – утримання та виховання дітей.

Основні матеріали дослідження. Слід відзначити, що проблема безробіття є не суто правовою, а й предметом дослідження економіки й соціології. Це ще раз підтверджує комплексність проблеми безробіття в суспільстві. В економічній науці виділяють добровільне та природне (соціальне) безробіття.

Окрім закону «Про зайнятість населення», питання безробіття регулюється також Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 р. Цей закон також визначає поняття «страховий ризик», яке за своїм змістом є подібним до поняття «соціальний ризик». Так, страховий ризик – це обставини, внаслідок яких особи можуть втратити роботу та потребують матеріальної підтримки й соціальних послуг. А соціальний ризик – це ймовірні події, які породжуються об'єктивними соціально-значимими причинами і призводять до втрати заробітку особи, зниження доходів нижче прожиткового мінімуму, необхідності в медичній допомозі та інших соціальних послугах.

Саме існування поняття «страховий ризик» теоретично припускає існування такого соціального ризику, який не є страховим. З огляду на це можливим нестраховим соціальним ризиком є бідність (малозабезпеченість), що проявляється у відсутності в особи чи навіть сім'ї достатнього матеріального забезпечення або прожиткового мінімуму.

Як відзначає Стрепко В.Л., зміст ризику малозабезпеченості визначає коло суб'єктів права на допомогу у зв'язку з його настанням. Причому це характерна риса не лише ризику малозабезпеченості, а й усіх ризиків допомог за правом соціального забезпечення. Так, допомоги у зв'язку з безробіттям одержують безробітні, допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю – тимчасово непрацездатні, у зв'язку з інвалідністю – інваліди. Неможливо уявити, щоб за допомогою у зв'язку з безробіттям звернулася тимчасово непрацездатна особа, й навпаки. Отже, ризик визначає коло одержувачів соціальної допомоги. Між ними (соціальним ризиком і допомогою) є прямий і безпосередній зв'язок.

Бідність (малозабезпеченість) як соціальний ризик може бути обумовлена багатьма обставинами. Визначити вичерпний перелік зазначених обставин практично неможливо.

Закон України «Про межу малозабезпеченості» від 04.10.1994 р. визначає, що межа малозабезпеченості – це величина середньодушового сукупного доходу, який забезпечує непрацездатному громадянину споживання товарів і послуг на мінімальному рівні, встановленому законодавством. Водночас, якщо Закон України «Про межу малозабезпеченості» визначає поняття «малозабезпеченості» щодо непрацездатного громадянина, то Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 р. визначає поняття малозабезпеченої сім'ї, тобто сім'я, яка з поважних або незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід, нижчий від прожиткового мінімуму для сім'ї.

Висновки. Отже, узагальнивши основні наукові погляди щодо питання соціального ризику, а також законодавче регулювання окремих його видів і проявів, можна дійти висновку, що соціальний ризик є основною складовою соціально-забезпечувальних правовідносин так як правова природа соціального ризику зумовлює особливу природу права соціального забезпечення та визначає функції: попередження можливих матеріальних негараздів особи або надання допомоги особі чи членам її сім'ї, які перебувають у особливому матеріальному чи соціальному становищі.

УДК 349.6

Дорошенко А., Юридичний факультет, група 1613
Науковий керівник: доцент Навроцький В.М.

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЛІСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Анотація. Класифікація правопорушень лісового законодавств, що тягнуть за собою цивільну, адміністративну, кримінальну та дисциплінарну відповідальність.

Постановка проблеми. У сучасних умовах в Україні одним із першочергових завдань природоохоронної державної політики стосовно лісів повинно стати вдосконалення нормативно-правової бази щодо застосування видів юридичної відповідальності за порушення вимог лісового законодавства України.

Основні матеріали дослідження. Під порушенням лісового законодавства слід розуміти протиправну дію або бездіяльність, яка завдає шкоди лісам або земельним ділянкам лісового фонду чи не завдає такої шкоди, але направлена проти

встановленого порядку користування лісами, а також земельними ділянками лісового фонду і передбачає юридичну відповідальність винної в цьому особи.

Перелік порушень лісового законодавства міститься в ст. 98 ЛК України. Це такі порушення: незаконне вирубування та пошкодження дерев і чагарників; знищення або пошкодження лісу внаслідок підпалу або недбалого поводження з вогнем; порушення вимог пожежної безпеки в лісах; знищення або пошкодження лісу внаслідок його забруднення хімічними та радіоактивними речовинами, виробничими і побудовими відходами, стічними водами, іншими шкідливими речовинами, підтоплення, осушення та інші види шкідливого впливу; порушення строків лісовідновлення та інших вимог щодо ведення лісового господарства, встановлених законодавством у галузі охорони, захисту, використання та відтворення лісів тощо. Законодавчими актами України можуть бути передбачені також інші порушення лісового законодавства.

Згідно зі ст. 98 ЛК України порушення лісового законодавства тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність. Притягнення до цих видів юридичної відповідальності здійснюється у порядку і на основі, передбачених відповідно трудовим, адміністративним, цивільним або кримінальним законодавством.

Порушення лісового законодавства завжди поєднане із заподіянням шкоди лісовим екосистемам. Тому в лісовому законодавстві закладено принцип, відповідно до якого підприємства, установи, організації і громадяни зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну лісу внаслідок порушення лісового законодавства, у розмірах і порядку, визначених законодавством України (ст. 100 ЛК України). Таким законодавством є відповідні статті Цивільного кодексу України, а також спеціальні нормативні акти, що передбачають порядок і розміри стягнень за шкоду, заподіяну лісовому господарству.

Шкода, завдана порушенням лісового законодавства, підлягає відшкодуванню незалежно від дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності.

Першу групу порушень лісового законодавства, за які передбачена цивільно-правова відповідальність, становлять порушення права державної власності на ліси. Будь-які угоди, що порушують це право, є недійсними з моменту їх укладення, що відповідає положенню ст. 6 ЛК України, відповідно до якої усі ліси в Україні є власністю держави.

Здійснення таких угод тягне за собою визнання їх недійсними відповідно до Цивільного кодексу України.

Другу групу порушень лісового законодавства, за які передбачена цивільно-правова відповідальність, становлять порушення Правил відпуску деревини на пні, що передбачають розміри відповідних майнових стягнень, відшкодування

шкоди за порушення, вчинені підприємствами, організаціями, установами при рубках лісу та заготівлі недеревних матеріалів. При застосуванні майнових стягнень використовуються такси на деревину лісових порід, яка відпускається на пні, за першим розрядом у всіх лісотаксових поясах без застосування встановлених норм зниження такс.

Третю групу порушень лісового законодавства становлять всі інші порушення, що завдають шкоди лісовому фонду України. Цивільно-правова відповідальність за них передбачена постановою Кабінету Міністрів України «Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству». За цією постановою відшкодування шкоди має місце за такі порушення: пошкодження дерев і чагарників до ступеня неприпинення росту; знищення або пошкодження лісових культур, насаджень і молодняку природного походження та самосіву на землях, призначених для лісовідновлення та лісорозведення; знищення або пошкодження сіянців і саджанців у лісових насадженнях та на плантаціях; самовільне сінокосіння та випасання худоби; знищення і пошкодження лісогосподарських та відмежувальних знаків; знищення або пошкодження мурашників; пошкодження сіножатей та пасовищних угідь; знищення або пошкодження лісоосушувальних каналів, дренажних систем і шляхів; незаконна рубка і пошкодження дерев і чагарників до ступеня припинення росту; самовільна заготівля (збирання) недеревних рослинних ресурсів у порядку спеціального використання, а також загального використання на ділянках, де це заборонено чи допускається тільки за спеціальним дозволом.

До інших видів відповідальності за порушення лісового законодавства слід віднести адміністративну, кримінальну та дисциплінарну відповідальність.

До адміністративної відповідальності можуть бути притягнені громадяни або посадові особи у випадках, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Законодавством встановлено особливий порядок засвідчення факту вчинення адміністративного правопорушення – це наявність протоколу про вчинення адміністративного проступку. Посадові особи, що мають право складати такі протоколи, перелічені в КпАП України.

Адміністративна відповідальність передбачена за такі порушення лісового законодавства: незаконне використання земель державного лісового фонду (ст. 63); порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, заготівлі і вивезення деревини, заготівлі живиці (ст. 64); незаконна порубка, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка (ст. 65); знищення або пошкодження полезахисних лісових насаджень (ст. 65¹); знищення або пошкодження підросту в лісах (ст. 66); порушення правил відновлення і поліпшення лісів, використання ресурсів спілої деревини (ст. 68); пошкодження

сінокосів і пасовищних угідь на землях державного лісового фонду (ст. 69); самовільне сінокосіння і пасіння худоби, самовільне збирання дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід (ст. 70); введення в експлуатацію виробничих об'єктів без обладнання, що запобігає шкідливому впливу на ліси (ст. 71); пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафто-продуктами, шкідливими викидами, відходами (ст. 72); засмічення лісів відходами (ст. 73);

Кримінальна відповідальність за порушення лісового законодавства передбачена в таких статтях Кримінального кодексу України: знищення або пошкодження лісових масивів (ст. 245); незаконна порубка лісу (ст. 246); порушення законодавства про захист рослин (ст. 247) і умисне порушення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду (ст. 252).

Дисциплінарна відповідальність є одним із засобів впливу на осіб, для яких дії по охороні, захисту, відновленню та використанню лісів є посадовим обов'язком. Види дисциплінарних стягнень встановлені в ст. 148 Кодексу законів про працю України.

Висновки. Розглянувши питання про юридичну відповідальність за порушення природноресурсового права, можна дійти висновку, що законодавча база нашої держави досить детально регулює питання юридичної відповідальності. Однак, суспільство не досить добре усвідомлює і розуміє важливість даного питання. Так, чим більше порушується використання природних ресурсів, чим більше їх вилучається з природного середовища для задоволення матеріальних потреб людини і суспільства, тим гірший якісний стан природного середовища, що знижує екологічні умови існування людини і суспільства. Тому для задоволення одних інтересів необхідно враховувати інші інтереси.

УДК 349.222

Журов Є.Є., Юридичний факультет, група 1515

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мартюк А.С.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОЛЕКТИВНИХ ДОГОВОРІВ

Анотація. Розглянуті основні проблеми застосування колективних договорів на підприємствах, в установах та організаціях, зазначаються причини їх виникнення та можливі шляхи вирішення (подолання).

Постановка проблеми. Започатковані Україною економічні перетворення та реформа вітчизняної системи права призвели до оновлення одного з найважливіших інститутів ринкових відносин – законодавства про працю. Його реформування передбачає відхід від радянської доктрини права з її надмірно централізованим регулюванням трудових відносин на користь їхнього локально-правового забезпечення, що пов'язано з інтеграцією України до Європейської спільноти та зумовлює гармонізацію національного законодавства, зокрема трудового.

Основні матеріали дослідження. А.П. Гірман стверджує, що саме в кризових умовах укладення колективних договорів має суттєвий потенційний вплив на всі сфери функціонування підприємств і організацій. Завдяки колективному договору впорядковуються взаємовідносини між роботодавцями і працівниками, об'єднуються їхні зусилля, спрямовуючись на розвиток виробництва. Колективний договір виступає засобом залучення працівників до управління виробництвом, чинником регулювання конфліктів, зняття соціальної напруженості, своєрідною школою соціального партнерства. На сьогодні це найбільш ефективна форма регулювання соціально-трудова відносин на всіх рівнях. Адже колективні договори є основними юридичними документами, що регулюють питання праці на рівні підприємств.

З огляду на мету, яку переслідує такий інститут трудового права як колективний договір – забезпечення трудових прав працівників та надання додаткових гарантій – вважаю його існування в Україні необхідним та одним із пріоритетних у розвитку трудового права. Крім того, необхідно розробити комплекс заходів, що будуть спрямовані на популяризацію укладання колективних договорів, профспілок, уповноважених осіб трудових колективів. Адже саме останні здійснюють безпосередній громадський контроль за дотриманням умов колективного договору роботодавцем.

Важливим у цьому також є становлення громадянського суспільства, за якого працівники будуть знати свої трудові права та вимагати в роботодавця їх чіткого дотримання. Тому, крім удосконалення та оновлення чинного законодавства, одним із важливих напрямів популяризації колективних договорів є робота над підвищенням правової свідомості громадян і працівників. Адже об'єктивно не в кожному трудовому колективі має місце високий рівень правової обізнаності та громадської активності.

В Інформаційній записці про основні завдання колективно-договірної роботи на 2015 р. Федерації професійних спілок України зазначалось, що однією з актуальних проблем колективно-договірного (далі – колдоговірного) регулювання, зокрема на галузевому рівні, є обмеженість галузевих профспілок у праві на ведення колективних переговорів через малочисельність організацій роботода-

вців, а також через відсутність Сторони для ведення переговорів з укладення галузевих угод у промисловому секторі економіки. Однією з причин такого зменшення є поширення практики неукладення колективних договорів на підприємствах із кількістю працюючих до 10 осіб, що зосереджені у сферах оптової та роздрібної торгівлі, сільському господарстві, транспортних та кур'єрських послугах, операціях із нерухомим майном тощо. Стримуючим чинником на шляху здійснення ефективного колективного регулювання на всіх рівнях є застаріле законодавство, що не відповідає реаліям сьогодення.

Вважаю, що законодавець може врахувати таку пропозицію щодо питання обов'язковості та заохочень до укладення колективного договору на підприємстві. Задля появи в однієї зі сторін, наявності якої є необхідною, ініціативи укласти колективний договір – надавати певні податкові пільги суб'єктам великого та середнього підприємництва, що матиме позитивний вияв на зростанні прибутку підприємства з моменту набрання чинності колективним договором, тим самим, захистити значну кількість працівників від можливого погіршення їхнього становища та зробити обов'язковим наявність колективного договору для зазначених суб'єктів.

Слушно зазначають О.В. Тищенко та Ю.І. Артюх, що нечітко виписані правові норми законодавства про працю спричиняють також неоднозначне розуміння питання щодо обов'язковості укладання колективних договорів. А саме, досить часто на практиці положення ст. 2 Закону України «Про колективні договори й угоди», де вказано, що колективний договір укладається на підприємствах, в установах, організаціях, незалежно від форм власності й господарювання, які використовують найману працю й мають статус юридичної особи – трактується як диспозитивне. Тобто сторони мають право на власний розсуд обирати: укласти колективний договір чи ні. Таку ж позицію займає й Мін'юст, який у Листі від 05.04.2006 №21-5-197 зазначає, що чинним законодавством та міжнародними нормами не передбачене положення щодо обов'язковості укладення колективного договору, однак передбачається відповідальність за діяння, що створюють перешкоди для укладення договору, ухилення від участі в переговорах тощо.

Зі свого боку законодавець допустив наявність колізії, визначивши у ч. 7 ст. 65 ГК України, що на підприємствах, які використовують найману працю, колективний договір є обов'язковим, попри те, що в абзаці четвертому ч. 1 ст. 4 міститься вказівка, що трудові відносини не стосуються сфери регулювання ГК України. Тому, на мою думку, така норма потребує виключення, адже трудові відносини регулюються законодавством про працю.

Говорити про те, що колективно-договірна робота в країні є досконалою, а її результати задовільними, було б перебільшенням. Не мають колективних

більшість малих і середніх приватних підприємств, де відсутні профспілкові організації і які стали простором трудового безправ'я. На багатьох підприємствах формально ставляться до укладення колективних договорів. Чимало його положень мають декларативний характер, деякі пункти є недостатньо конкретними або зовсім незрозумілими, а є випадки, коли вони просто повністю бездумно переписуються і справа доходить до абсурду.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що колективний договір у діяльності будь-якого підприємства, установи, організації є додатковою гарантією додержання трудових прав працівників. Часто трудове законодавство не охоплює особливостей умов праці тієї чи іншої галузі, має прогалини або взагалі є застарілим. І саме тому можна наголошувати на високій ролі колективних договорів, адже саме останні дозволяють забезпечити працівників усіма засобами, які ті вважають необхідними для належного виконання своїх трудових обов'язків, з огляду на специфіку діяльності підприємства, що, безумовно, приведе до економічного зростання та благополуччя найманих працівників.

УДК 346.3

Івченко В.А., Юридичний факультет, група 1415

Науковий керівник: старший викладач Данильченко Ю.С.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ БАЗИСНИХ УМОВ ПОСТАВКИ (ІНКОТЕРМС)

Анотація. Розглянуто проблеми, пов'язані з вчиненням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) з урахуванням Міжнародних правил тлумачення комерційних термінів (Інкотермс).

Постановка проблеми. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності – резиденти України, як правило, не мають достатнього досвіду в здійсненні зовнішньоекономічної діяльності через вчинення договорів. Інкотермс дає можливість скористатися усталеною практикою суб'єктів господарювання інших країн.

Основні матеріали дослідження. Особливістю зовнішньоекономічних договорів (контрактів) вважається застосування міжнародних термінів з урахуванням Міжнародних правил тлумачення комерційних термінів (Інкотермс).

Правила Інкотермс стали важливою частиною механізму здійснення торгівлі: їх включають в контракти купівлі-продажу в усьому світі, вони встановлюють правила та містять інструкції в сфері міжнародної торгівлі для імпор-

Юридичні науки:
«Цивільне, господарське та транспортне право»

терів, експортерів, юристів, перевізників та страховиків. Вперше ідея створення загальних правил виникла в 1921 році, тоді ж були вони були розроблені Міжнародною торговою палатою і втілені в життя з виходом правил Інкотермс в 1936 році. З 1936 року правила Інкотермс періодично переглядались для того, щоб відповідати змінам, які відбуваються в світовій торгівлі і відображати сучасну практику здійснення компаніями угод купівлі-продажу. Поправки та доповнення до правил Інкотермс були пізніше зроблені в 1953, 1967, 1976, 1980, 1990, 2000, 2010 роках.

Хоча самі Правила носять рекомендаційний характер, але складаючи договір (контракт), їх використання допомагає у тлумаченні того чи іншого терміну, та запобігає численним непорозумінням.

Остання редакція правил Інкотермс 2010 відображає основні тенденції та зміни в сфері міжнародної та внутрішньої торгівлі за попередні 10 років. Це і безпека перевезень, і внесення змін в національне законодавство різних країн відносно умов поставок, і застосування електронних документів та багато іншого.

В усьому світі починаючи з 01.01.2011 року вступили в силу нові правила Інкотермс 2010, а в Україні вони набули чинності з 19.05.2011.

Інкотермс 2010 передбачають використання 11 правил, які поділені на два окремих класи:

1. Правила для будь-якого виду транспорту:
 - EXW (Ex Works) – Франко-завод (назва місця);
 - FCA (Free Carrier) – Франко-перевізник (назва місця призначення);
 - CPT (Carriage paid to) – Фрахт/перевезення оплачено до (назва місця призначення);
 - CIP (Carriage and Insurance Paid to) – Фрахт/перевезення і страхування оплачені до (назва місця призначення);
 - DAT (Delivered at Terminal) – Поставка на термінал;
 - DAP (Delivered at Place) – Поставка в місце;
 - DDP (Delivered Duty Paid) – Поставка з оплатою мита.
2. Правила для морського і внутрішнього водного транспорту:
 - FAS (Free Alongside Ship) – Франко вздовж борту судна (назва порту відвантаження);
 - FOB (Free on Board) – Франко-борт (назва порту відвантаження);
 - CFR Cost and Freight) – Вартість і фрахт (назва порту призначення);
 - CIF (Cost Insurance and Freight) – Вартість, страховка і фрахт (назва порту призначення).

За допомогою правил Інкотермс учасники договору можуть зафіксувати такі умови:

Юридичні науки:
«Цивільне, господарське та транспортне право»

- місце виконання обов'язків продавця з передачі товару;
- момент виконання цих обов'язків;
- процес перекалення ризиків з продавця на покупця;
- розмежування обов'язків стосовно оплати необхідних витрат і зборів;
- отримання експортних і імпорتنих ліцензій;
- обов'язки щодо укладення договору перевезення;
- розмежування обов'язків сторін стосовно пред'явлення документації;
- обов'язки щодо страхування;
- розмежування між сторонами обов'язків по забезпеченню належної упаковки та інше .

Правила Інкотермс традиційно використовуються в міжнародних торговельних угодах, коли товар перетинає національний кордон. Але в різних частинах світу торгові блоки, такі як Європейський Союз, дещо спростили формальності перетину кордону. Таким чином, підзаголовок правил Інкотермс 2010 формально визначає, що їх можна застосовувати як для міжнародних, так і для внутрішніх договорів купівлі-продажу.

Правила Інкотермс 2010 включають:

- розширені рекомендації, створені для того, щоб допомогти користувачам раціонально обрати конкретне правило для кожної угоди;
- нову класифікацію, яка покликана допомогти у виборі найкращих правил залежно від виду транспорту;
- рекомендації по використанню електронних процедур;
- вдосконалені вимоги відносно інформації про безпеку;
- рекомендації щодо використання Інкотермс 2010 у внутрішній торгівлі.

Широке поширення Інкотермс при укладанні договорів купівлі-продажу товарів в усьому світі пояснюється низкою причин.

1. Інкотермс отримав визнання з боку ділових кіл більшості країн.
2. Інкотермс періодично оновлюється, слідкуючи за розвитком науково-технічного прогресу, враховуючи передовий досвід і практику міжнародної торгівлі, в першу чергу, зміни в транспортуванні та обробці товару.
3. Інкотермс дозволяє уникнути сторонам суперечок і різних тлумачень того чи іншого терміна, умови договору, даючи з урахуванням новітньої міжнародної практики роз'яснення з тих чи інших базисів поставки.
4. Інкотермс дозволяє максимально спростити формулювання та укладення договору купівлі-продажу, уникнути зайвих нагромаджень у розподілі взаємних прав і обов'язків сторін, дозволяє їм чітко визначити обсяг прийнятих на себе зобов'язань.

5. Вибір того чи іншого базису поставки на основі Інкотермс багато в чому визначає ціну товару, розподіл між покупцем і продавцем витрат з доставки товару, тобто в підсумку комерційну ефективність угоди.

Висновки. Інкотермс – міжнародний документ рекомендаційного характеру, що містить в собі міжнародні правила по тлумаченню термінів для внутрішньої і міжнародної торгівлі, які встановлюють права й обов'язки сторін договору поставки з доставки товару. На нашу думку, правила Інкотермс варто застосовувати при вчиненні договорів.

УДК 349.4

Карпенко І.О., Юридичний факультет, група 1613
Науковий керівник: доцент Навроцький В.М.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

Анотація. Розглянуто проблемні питання правового регулювання лісокористування та деякі колізії, пов'язані з ним.

Постановка проблеми. Право лісокористування є складовою частиною права природокористування, тому йому притаманні всі загальні особливості останнього. Разом з тим право лісокористування має певні особливості, що обумовлено формою державної власності на ліси, їх правовим режимом, значимістю лісів у виконанні екологічної, економічної, культурно-оздоровчої та інших функцій. Охорона лісових ресурсів повинна спрямовуватись на їх ефективне, науково-обґрунтоване, раціональне використання відповідно до екологічних умов конкретного регіону, а також здійснення заходів щодо відтворення підвищення продуктивності лісів. Не останню роль у процесі встановлення балансу між екологічними і економічними вимогами використання лісових ресурсів, забезпечення сталого лісокористування відповідного регіону відіграє право.

Основні матеріали дослідження. Право лісокористування слід розглядати як один з важливих інститутів лісового права, що складається з сукупності правових норм, які встановлюють умови і порядок багатоцільового раціонального використання, відтворення і охорони лісів, ведення лісового господарства, а також права і обов'язки лісокористувачів, виходячи з інтересів суспільства в одержанні деревини, лісових ресурсів, використання інших корисних властивостей лісу.

Право лісокористування розглядають в двох ключових аспектах: об'єктивне і суб'єктивне право. Об'єктивне право лісокористування – це су-

купність правових норм, що регулюють порядок і умови раціонального користування і відтворення лісів, ключові підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин у даній галузі. Суб'єктивне право лісокористування є установленою і гарантованою законом можливість конкретних суб'єктів безпосередньої експлуатації лісів з метою задоволення потреб у лісових ресурсах, добування їх корисних властивостей.

Правові норми лісового права містяться у відповідних джерелах, які формують систему лісового законодавства під котрим слід розуміти сукупність юридичних норм, що регулюють відносини, пов'язані з використанням лісів.

Нормативно-правове забезпечення лісокористування на сучасному етапі в нашій державі встановлено таким нормативними актами, як: Конституція України, Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р., Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р., Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999 р., Закон України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону» 10.02.2000 р., інші нормативні акти.

Закон України «Про внесення змін до Лісового кодексу України» від 8 лютого 2006 року №3404-IV ЛКУ викладено у новій редакції. Загалом, вказаний нормативний акт носить прогресивний характер, в ньому враховані та виправлені цілий ряд недоліків, які мали місце в попередній редакції ЛКУ. ЛКУ був розроблений відповідно до Закону «Про охорону навколишнього природного середовища», і тому таке співвідношення їх як частини до цілого спонукає визначити лісове законодавство як складову загальної галузі екологічного права.

Водночас чинна на сьогодні редакція, незважаючи на свій прогресивний характер, продовжує містити деякі недоліки та неточності, що стоять на перешкоді динамічного розвитку лісового господарства та здійсненню ефективного державного управління в цій сфері. Так, ст. 2 ЛКУ наводить визначення лісових відносин як суспільних відносин, які стосуються володіння, користування та розпорядження лісами і спрямовуються на забезпечення охорони, відтворення, та стале використання лісових ресурсів з урахуванням екологічних, економічних, соціальних та інших інтересів суспільства. При цьому до суб'єктів лісових відносин відносять органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичних осіб та громадян України. Тому чи можуть бути суб'єктами лісових відносин іноземці та особи без громадянства. Разом з тим, згідно ч. 7 ст. 18 ЛКУ суб'єктами відносин тимчасового користування лісами можуть бути власники лісів або уповноважені ними органи; підприємства, установи, організації, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи. Колізія нормам чинної редакції

ЛКУ є очевидною. Слід зазначити, що наведена невідповідність не єдина, зокрема цілий ряд питань викликає певна термінологія ЛКУ.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» є базовим законодавчим актом, яким регулюються правові відносини у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище. Закон встановлює, що законодавством України громадянам гарантується право загального використання природних ресурсів для задоволення життєво необхідних потреб (естетичних, оздоровчих, рекреаційних, матеріальних тощо) безоплатно, без закріплення цих ресурсів за окремими особами і надання відповідних дозволів, за винятком обмежень, передбачених законодавством України. Крім того, в порядку спеціального використання природних ресурсів громадянам, підприємствам, установам і організаціям надаються у володіння, користування або оренду природні ресурси на підставі спеціальних дозволів, зареєстрованих у встановленому порядку, за плату для здійснення виробничої та іншої діяльності, а у випадках, передбачених законодавством України, – на пільгових умовах.

Висновки. Ключовим правовим інститутом лісового права є право лісокористування, під котрим слід розуміти сукупність правових норм, які встановлюють умови і порядок багатоцільового раціонального використання, відтворення і охорони лісів, ведення лісового господарства, права та обов'язки лісокористувачів, виходячи з інтересів суспільства в одержанні деревини, використання інших корисних властивостей лісу.

УДК 347.121

Кашикарова А.П., Юридичний факультет, група 1415

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Софіюк Т.О

ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Анотація. Розглянуто проблему захисту авторського права в мережі Інтернет, приділено увагу особливостям функціонування Інтернету, найпоширенішим видам відповідних порушень, а також зарубіжному досвіду захисту належних прав авторів.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації особливої актуальності набуває використання в Україні якісно нових наукових доробок та удосконалення наявних технологій. Саме зростання науково-технічного по-

тенціалу та поглиблення інноваційної діяльності повинні стати пріоритетними напрямками розвитку національної економіки. Інтелектуальна власність та авторське право є визначальним та невичерпним ресурсом для соціального, культурного та економічного розвитку держави, якому повинна надаватись посилена правова охорона.

Основні матеріали дослідження. У законодавстві України не закріплено визначення поняття «авторське право». У ст. 433 ЦКУ ст. 8 ЗУ «Про авторське право і суміжні права», закріплено, що до об'єктів авторського права відносяться: літературні та художні твори (романи, поеми, статті, та інші письмові твори; лекції, промови, проповіді та інші усні твори; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори; інші групи об'єктів); комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності; інші твори. Тобто об'єкти авторського права досить різноманітні і, напевно, з розвитком культури і суспільства ще будуть з'являться нові об'єкти. Так, з розвитком світової мережі Інтернет з'явилися такі об'єкти, як комп'ютерні програми і компіляції даних.

Крім того, що об'єкти авторського права знаходяться в постійному розвитку, вони потребують якісної охорони. Особливо сильно це питання постало після розвитку і розповсюдження світової мережі Інтернет. Глобальна система стала невід'ємною частиною розвитку суспільства і світу. Насправді, з використанням Інтернету з'являються різноманітні види відносин. Але, крім створення нових відносин, реалізацію ряду інших відносин і при всіх інших корисних напрямків, Інтернет став простором порушення прав осіб і авторських прав в першу чергу.

Авторське право в Україні регулюється Цивільним кодексом та Законом України «Про авторське право та суміжні права». Відповідно до нещодавно внесених доповнень розміщення твору в оцифрованому вигляді в Інтернеті вважається публікацією твору або його поширенням і тому потребує дозволу власника авторського права. Розміщення в Інтернеті копії твору чи його частини без дозволу автора є порушенням Закону і може бути оскаржене в суді з вимогою відшкодування моральної шкоди та завданих матеріальних збитків (упущеної вигоди).

У 2000 році був виданий Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» від 31.07.2000 року. Характеризуючи цей документ, слід сказати, що він має декларативний характер, але при цьому визначає основні напрями правового регулювання

Інтернету в Україні. Передовсім, це захист авторського права в глобальній мережі.

Проте, як вказує Ріппа П.С., через особливості функціонування Інтернету, а саме: анонімності користувачів, екстериторіального характеру, свободи та швидкості поширення інформації порушення авторських прав стало настільки буденним і поширеним явищем, що особа, вчиняючи протиправні дії, просто не усвідомлює їх сутності, а, навпаки, гадає, що діє в рамках закону.

Найпоширенішими видами порушень в мережі Інтернет є: незаконне відтворення і копіювання музичних, художніх, літературних творів чи комп'ютерних програм без попереднього надання на це згоди автором чи правовласником. Це виражає порушення матеріальних прав авторів. Крім цього, все популярнішим стає такий вид порушень, як плагіат. Такі порушення в мережі Інтернет порушують матеріальні і нематеріальні права авторів.

Франція є першою країною, яка оголосила боротьбу з піратством в мережі Інтернет шляхом прийняття Закону «Про три кроки», який був розроблений за ініціативою президента Франції Ніколя Саркозі і вступив у дію з 1 жовтня 2010 року. Завдяки цьому влада отримала право на повне прослуховування трафіку, а також на сповіщення по електронній пошті тих, хто активно викачує з мережі піратські програми та мультимедійний контент у файлообмінних мережах. Закон передбачив, що «пірати», які ігнорують попередження електронною поштою, втрачають доступ до мережі терміном на рік, крім того в ряді випадків передбачений штраф до 300 тис євро або навіть тюремне ув'язнення. Закон також зобов'язав місцевих інтернет-провайдерів перехоплювати і передавати владі дані про людей, які займаються розповсюдженням піратських матеріалів. Щодо цих осіб в подальшому порушуються кримінальні справи.

Захист на етапі до порушення: 1) обмежена функціональність – автори розповсюджують програми, які не здатні друкувати документи або зберігати їх у пам'яті комп'ютера; 2) «годинникова бомба» – автор розповсюджує повноцінний об'єкт авторського права, але встановлює дату, після якої доступ до нього буде неможливим; 3) захист від копіювання, тобто автор встановлює кількість разів, коли файл може бути скопійований; 4) криптографічні конверти – твір зашифровано так, що доступ до нього можливий з використанням ключа до шрифту; 5) запобіжні заходи: попередня публікація матеріалу на традиційному матеріалі, підтвердження факту існування твору на певну дату, засвідчення в нотаріуса дати створення твору, запис на лазерному диску і поміщення в архів або вебдепозитарій; 6) клірингові центри – автор надає центру право ліцензувати свої права на твір, центр приймає плату від користувача і передає її володільцеві авторських прав.

Захист на етапі після порушення: 1) агенти – комп’ютерні програми, які автоматично виконують попередньо визначені команди, наприклад, пошук у мережі контрафактних примірників творів; 2) стеганографія – процес приховування інформації у файлах, наприклад «водяного знаку» автору твору, що буде доказом авторства цієї особи щодо цього твору; 3) «маячок» – особлива мітка, яка розміщується в творі і спрацьовує під час несанкціонованого використання, надаючи можливість знайти порушника авторських прав; 4) використання кодових слів.

Висновки. Отже, сьогоденні тенденції рухаються в бік саме мережі Інтернет, де зберігаються невизначена кількість об’єктів інтелектуальної власності, що потребують правової допомоги. Необхідно внести зміни в національне законодавство, а, можливо, і прийняти новий законодавчий акт з питань захисту авторських прав в мережі Інтернет. Більшість країн Європи вже займаються цими питаннями і частково можуть контролювати процеси та забезпечити захист прав авторів в мережі Інтернет.

УДК 349.2

Котул В., Юридичний факультет, група 2713

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Новосельська І.В.

ЮРИДИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ЛОКАЛЬНО-ПРАВОВИХ АКТІВ В РАМКАХ ТРУДОВОГО ПРАВА

Анотація. Робота присвячена правовому аналізу ролі та значення локальних правових актів у сучасних трудових правовідносинах. Досліджено юридичну сутність локальних актів у трудовому законодавстві. Визначено правову природу локального акту в системі джерел трудового права.

Постановка проблеми. Основним регулятором трудових відносин у національній правовій системі виступають законодавчі акти. До них відносяться Конституція України, Кодекс законів про працю (далі – КЗпП), галузеві закони (Закони України «Про колективні договори і угоди», «Про відпустки», «Про оплату праці» та ін.), міжнародні договори, згоду на обов’язковість яких надала Верховна Рада України, підзаконні документи (Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів, накази Міністерства соціальної політики) та локальні нормативні акти.

Роль останнього джерела в силу руйнування радянської командно-адміністративної системи економіки, її лібералізації значно зросла. Але, на даному етапі розвитку та регламентування трудових правовідносин спостері-

гається недостатнє нормативне регулювання дії локальних актів у трудовому законодавстві. Розкриття юридичної сутності вищезгаданого джерела права являється метою нашої роботи.

Основні матеріали дослідження. Чинне законодавство в галузі праці не містить поняття локального акту. В цьому випадку слушно звернутися до його визначень з наукової точки зору.

М.Ю. Шулипа вважає, що локальні нормативно-правові акти є різновидом підзаконних нормативно-правових актів про працю, що містять локальні норми права. Вони приймаються на підставі і в межах, передбачених не тільки трудовим законодавством та іншими актами, що містять норми трудового права, а й колективним договором, колективними угодами.

О.М. Ярошенко під локальними актами розуміє форму об'єктивізації волі нормотворчих органів. Специфіка таких актів полягає в тому, що вони приймаються (розробляються) роботодавцем і працівниками (їх представниками). Сфера дії локальних нормативно-правових актів в сфері трудового права обмежена рамками конкретної організації, в якій вони прийняті.

Слід зазначити, що у прийнятті таких актів бере участь специфічне коло осіб – з однієї сторони – роботодавець, а з іншої – довірена особа профспілкової організації, виборний профспілковий орган та інші інституції, які захищають інтереси трудового колективу.

Завданням таких документів є вирішення конкретних проблем, які виникають у процесі реалізації громадянами права на працю безпосередньо на підприємстві та розширення законодавчих положень щодо певних виробничих аспектів (правила внутрішнього трудового розпорядку, колективний договір, положення про охорону праці, преміювання та ін.). Водночас локальні нормативно-правові акти не тільки конкретизують відповідні положення законодавчого акта, вони також заповнюють прогалини у правовому регулюванні трудових відносин, встановлюють додаткові порівняно із законодавством гарантії та пільги для працівників відповідно до ст. 9-1 КЗпП.

Проте, існують випадки, коли застосування локального регулювання праці є неприйнятним. Наприклад, сюди відноситься питання переліку підстав, за наявності яких можливе розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця. Їхній чіткий перелік встановлено в законі і вони не підлягають розширювальному тлумаченню.

Щодо класифікації локальних актів, то їх прийнято розділяти за такими загальними підставами.

1. За сферою дії – акти загальної (включають норми, що поширюються на всіх працівників підприємства – правила внутрішнього трудового розпорядку, положення про оплату праці) та спеціальної дії (регулюють окремі сторо-

ни відносин у сфері праці або їх дія поширюється тільки на певні категорії працівників (положення про роз'їзний (пересувний) характер роботи).

2. За строком дії – акти невизначеного строку дії та строкові акти.

3. За способом ухвалення – акти, ухвалені спільно працівниками підприємства (їх представниками) і роботодавцем (його представниками); акти, ухвалені роботодавцем з урахуванням думки працівників підприємства; одноосібні роботодавця.

Варто вказати на той факт, що між локальними нормами існують визначені розходження з погляду їхньої юридичної чинності, які обумовлюються тією обставиною, що в рамках однієї і тієї ж організації діють кілька суб'єктів локальної нормотворчості, які відрізняються визначеним місцем, положенням у системі органів керування організацією.

Якщо вдатися до безпосереднього аналізу чинного законодавства, то можна побачити, що в ньому не тільки відсутнє визначення самого поняття локального акту, про що ми зазначали вище, а й взагалі немає ні одної згадки про саме цю правову категорію.

Стаття 4 КЗпП визнає законодавством про працю кодекс та інші акти законодавства України, прийняті відповідно до нього. І такі посилання на «інше» містяться у кожному законі будь-якої галузі права. Тепер стає зрозуміло, чому проекти законів, де є термінологічні розділи, тлумачення джерел права, деталізація певних юридичних механізмів дуже довго не приймаються.

В нашому випадку проект Трудового кодексу, який був одержаний Верховною Радою України ще в грудні 2014 року очікує другого читання. В ньому є спеціальна глава – «Нормативно-правові та інші акти, що регулюють трудові відносини», де міститься стаття, яка розкриває сутність актів роботодавця. На нашу думку, вона може стати базовою нормою для вирішення проблем, які виникають при локальному нормотворенні, в тому числі, недотримання норм закону уповноваженим на таку діяльність суб'єктом.

Висновки. Посилаючись на вищезазначене, слід відмітити, що правова природа локального акту в системі джерел трудового права ґрунтується на підзаконному характері таких документів, які дають змогу розширити сферу дії закону на певному підприємстві, покращити становище трудового колективу, врахувати потреби працюючих людей. Але, на сьогоднішній день законодавчого закріплення такого акту в галузевих юридичних документах, на жаль, немає. На нашу думку, такий стан речей повинен виправити проект нового Трудового кодексу України, який перебуває на стадії доопрацювання або ж внесення відповідних змін до чинного КЗпП.

УДК 349.2

Матісько А.С., Юридичний факультет, група 1413

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Новосельська І.В.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РЕГУЛЯТИВНОЇ ФУНКЦІЇ

Анотація. Досліджується основна роль регулятивної функції у трудовому праві. Визначається об'єднання статичної та динамічної форми регулятивної функції. Аналізується вплив регулятивної статичної функції на суспільні відносини шляхом їх закріплення у правових інститутах.

Постановка проблеми. Під функціями трудового права слід розуміти основні напрямки правового впливу норм на відносини, що становлять предмет даної галузі права.

Головною функцією трудового права необхідно визнати регулятивну, яка полягає у забезпеченні реалізації норм трудового права у відносини, на регулювання яких вони спрямовані.

Основні матеріали дослідження. Регулятивна функція трудового права полягає в тому, що його норми регулюють відносини, які складають предмет цієї галузі права. Основним завданням трудового права є створення необхідних правових умов для досягнення оптимального узгодження інтересів працівників і роботодавців. Згідно зі ст. 3 КЗпП України законодавство про працю регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами. Особливості праці членів кооперативів та їх об'єднань, колективних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, працівників підприємств з іноземними інвестиціями визначаються законодавством та їх статутами. При цьому гарантії щодо зайнятості, охорони праці, праці жінок, молоді, інвалідів надаються в порядку, передбаченому законодавством про працю.

На думку професора Пилипенка, регулятивна функція об'єднує статичну та динамічну форми. Регулятивна статична функція виражається у впливі права на суспільні відносини шляхом їх закріплення у тих чи інших правових інститутах, у чому і полягає одне із завдань правового регулювання. Право, перш за все, юридично закріплює, чітко урегулює суспільні відносини, що є основою нормального і стабільного існування суспільства.

Регулятивна динамічна функція знаходить вираз у впливі права на суспільні відносини шляхом оформлення їх руху (динаміки) і втілена, в інститутах

трудового права, що опосередковують процеси в економіці й інших сферах суспільного життя.

Як вважає професор Дмитренко, характеристика регулятивної функції права передбачає виявлення найважливіших шляхів її здійснення.

Найбільш характерними шляхами (елементами) здійснення регулятивної функції права є: визначення засобами норм права правоздатності (правосуб'єктності) громадян; закріплення і зміна правового статусу громадян; визначення компетенції державних органів, у тому числі й компетенції (повноважень) посадових осіб; встановлення правового статусу юридичних осіб; визначення юридичних факторів, спрямованих на виникнення, зміну і припинення правовідносин; встановлення конкретного правового зв'язку між суб'єктами права (регулятивні правовідносини); визначення оптимального типу правового регулювання стосовно до конкретних суспільних відносин.

Дослідження функцій трудового права виявляє той факт, що переважна більшість норм трудового права встановлюються для впорядкування процесу праці та участі в ньому людини, тому значення регулятивної функції трудового права необхідно розкривати через її виробничу та захисну підфункції.

Основним завданням регулятивної функції є введення суспільних відносин у певні рамки, що відображаються у нормативному закріпленні (наприклад, у статті 44 Конституції України вказано, що порядок здійснення права на страйк встановлюється законом). Також, як приклад, регулятивна функція відображена в праві на відпустку, зокрема в ЗУ «Про відпустки». Це вказує на те, що держава зацікавлена в існуванні правового регулювання відпусток і вважає, що законодавче гарантування є суспільно необхідним.

Висновок. Отже, регулятивну функцію можна визнати як обумовлений її соціальним призначенням напрям правового впливу, що виражається у встановленні позитивних правил поведінки, наданні прав і покладенні юридичних обов'язків на суб'єктів права.

УДК 346.2

Машина В.А., Юридичний факультет, група 1415

Науковий керівник: старший викладач Данильченко Ю.С.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – РЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуті питання, пов'язані з проблематикою правосуб'єктності у частині права на здійснення зовнішньоекономічної діяльності держави, державних органів та ін.

Постановка проблеми. В залежності від наявності статусу юридичної особи, обсягу цивільно-правової правосуб'єктності, організаційно-правової форми, приналежності до різних форм власності, схеми фінансування діяльності і т.і. суб'єкти права мають різний обсяг прав щодо можливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Проте, ці питання законодавством не достатньо урегульовані, зокрема, є потреба в законодавчому врегулюванні статусу спільних підприємств.

Основні матеріали дослідження. Згідно із ст. 3 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. №959-ХІІ, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є суб'єкти права відповідно до наведеного у статті переліку.

У ГК України, зокрема ст. 378, встановлено, що суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності є суб'єкти господарювання, зазначені у п. 1, 2 ч. 2 ст. 55 ГК України.

У ст. 3 ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» зазначено, що «Україна в особі її органів, місцеві органи влади і управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України, діють як юридичні особи згідно з частиною четвертою статті 2 цього Закону і законами України». Нечіткість формулювань зазначеного положення Закону призводить до питання: чи може держава, державні органи або органи місцевого самоврядування бути суб'єктами ЗЕД? Відповідь на це питання буде негативною з наступних причин.

По-перше, «держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання» і, таким чином, суб'єктами ЗЕД.

Водночас, як уже зазначалося вище, суб'єктний склад, а саме: участь в зовнішньоекономічних правовідносинах з одного боку, українських суб'єктів господарювання, а з другого боку, – іноземних суб'єктів господарювання є кваліфікуючою ознакою зовнішньоекономічної діяльності як правовідносин. Таким чином, неучасть у правовідносинах одночасно українських суб'єктів господарювання (з одного боку) та іноземних суб'єктів господарювання (з другого боку) дає нам підстави не вважати такі правовідносини зовнішньоекономічними. Це означає, що навіть у випадку, якщо б держава, певний орган державної влади чи місцевого самоврядування вступив у приватноправові відносини з іноземним суб'єктом господарювання як рівноправний учасник відносин (наприклад, уклав договір купівлі-продажу автомобіля), то такі відносини не вважались би зовнішньоекономічними.

По-друге, в основу регулювання ЗЕД покладено принципи «свободи її суб'єктів добровільно вступати у зовнішньоекономічні відносини, здійсню-

вати їх у будь-яких формах, не заборонених законом, та рівності перед законом усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності».

Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» суб'єктами ЗЕД в Україні є: «фізичні особи – громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України», незалежно від того чи зареєстровані вони як підприємці, чи ні. Таке положення Закону не можна вважати відповідним, оскільки, як уже зазначалося вище, згідно з ГКУ суб'єктами господарювання, а отже, і суб'єктами ЗЕД (зовнішньоекономічних правовідносин) в Україні можуть бути тільки фізичні особи, зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Закон також відносить до суб'єктів ЗЕД «об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність». Як відомо, «можливість того чи іншого суб'єкта бути учасником правовідносин визначається його правосуб'єктністю». Об'єднання, що не мають статусу юридичної особи, не мають відповідної правосуб'єктності для того, щоб бути учасником зовнішньоекономічних правовідносин. Згідно зі ст. 55 ГКУ вони не можуть бути суб'єктами господарювання, а таким чином дані об'єднання не можуть бути і суб'єктами зовнішньоекономічних правовідносин.

До суб'єктів ЗЕД закон відносить також «спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України. З цього приводу:

- по-перше, треба зазначити, що будь-які підприємства згідно з ч. 4 ст. 62 ГКУ є апріорі юридичними особами;
- по-друге, треба зазначити, що чинним законодавством, яке регулює порядок державної реєстрації юридичних осіб, взагалі не передбачається створення та державна реєстрація спільних підприємств.

Висновки. Конкретні суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності – резиденти України мають притаманні лише їм економіко-правові ознаки, що випливають з законодавства України. Право ж на здійснення зовнішньоекономічної діяльності, як правило, виникає у суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності з часу набуття ним статусу юридичної особи.

УДК 341.1/8

Мойсей І.М., Юридичний факультет, група 2713

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ключова Є.М.

ОСОБЛИВОСТІ ВТІЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ТРАНСПОРТНУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

***Анотація.** Висвітлюється питання приведення транспортної галузі до європейських стандартів.*

***Постановка проблеми.** Транспорт є однією з найважливіших галузей виробничої інфраструктури України, яка забезпечує виробничі і невиробничі потреби народного господарства та населення в усіх видах перевезень. Опановуючи європейський простір, в Україні постала потреба реформування транспортної системи відповідно до європейських стандартів, у зв'язку з чим необхідно розробити та реалізувати ефективну стратегію розвитку транспортної галузі країни, перш за все на основі пошуку інноваційної моделі інфраструктурної перебудови, спрямованої на розширення суспільних зв'язків та прискорення матеріальних потоків.*

***Основні матеріали дослідження.** Аналізуючи сучасний стан транспортної галузі України, можна виявити в ній ряд проблем, які потребують негайного вирішення, зокрема: зменшення обсягів перевезень, що призвело до значних фінансових втрат для транспортних підприємств, особливо для операторів залізничного та міського транспорту; недостатній транспортний потенціал, який наразі непомітний за рахунок зменшення обсягів перевезень, але стане більш очевидним, коли економічна ситуація покращиться і економічні зв'язки із Західною Європою посиляться; недосконала система організації міжнародних перевезень пасажирів та вантажів автомобільним транспортом; повільне оновлення парку рухомого складу автомобільного транспорту – майже 70 відсотків рухомого складу є технічно застарілими, а 50 відсотків автобусів експлуатуються більш як 10 років. Зазначений перелік проблем не є вичерпним.*

Аналізуючи сучасний стан транспортної системи України, ми дійшли висновку, що необхідно провести ряд заходів для приведення національної транспортної системи у відповідність з вимогами міжнародних, зокрема європейських стандартів. На нашу думку, подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС, що здійснюються на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції, сприятиме впровадженню кращих європейських стандартів у сфері інфраструктури.

Відповідно до «Транспортної стратегії України на період до 2020р.» метою розвитку транспортної системи є створення умов для соціально-економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національної економіки і життєвого рівня населення завдяки забезпеченню якості транспортних послуг та задоволенню соціальних, зовнішньоторговельних, оборонних та природоохоронних потреб суспільства.

Один з найактуальніших стратегічних напрямків розвитку транспортної системи України полягає в її подальшій активній інтеграції до європейської та світової транспортних систем та активізації розвитку експорту транспортних послуг. Європейська інтеграція є одним з основних пріоритетів української державної політики. Україна задекларувала готовність здійснити все можливе для модернізації своєї транспортної системи шляхом підписання та ратифікації низки відповідних міжнародних конвенцій, а також участі в міжнародних організаціях.

За 26 років незалежності укладено більше 200 міжнародних угод, велика частина з яких підписана саме з європейськими партнерами. Дуже важливо, що Україна першою серед країн, які впроваджували програму TACIS, стала учасником нового проекту ЄС Twinning – інструменту інституціональної розбудови та нової форми безпосереднього технічного співробітництва між органами влади держав-членів ЄС. Загальною метою проекту є підтримка розвитку цивільної авіації України та інтеграції до європейської системи, шляхом гармонізації авіаційних правил України з відповідними актами ЄС та їхнє впровадження в сферах сертифікації аеропортів та льотної придатності повітряних суден і їхніх виробів, запчастин, бортового обладнання, а також сертифікації конструкторських бюро і виробничих об'єднань.

У січні 2016 року стартував проект технічної допомоги Європейського Союзу «Підтримка імплементації Угоди про асоціацію та Національної транспортної стратегії». Метою даного проекту є сприяння інтеграції та модернізації транспортного сектору України та окремих підсекторів галузі транспорту відповідно до зобов'язань в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також оновлення Національної транспортної стратегії України відповідно до законодавства, стандартів і вимог ЄС та сприяння у її подальшій імплементації.

Проте, спостерігаються також і негативні тенденції щодо вдосконалення транспортної системи України. Ще до кінця минулого року Україна мала адаптувати три директиви у сфері автомобільного транспорту та перевезення небезпечних вантажів, що дало б змогу наблизити норми та стандарти функціонування автомобільного транспорту в країні до європейських стандартів, пришвидшити процес інтеграції національної транспортної системи до тран-

спортної системи ЄС. Це Директива Ради 92/6/ЄЕС про встановлення та використання пристроїв обмеження; Директива 2009/40/ЄС про перевірки придатності до експлуатації автомобілів; Директива 2008/68/ЄС про перевезення небезпечних вантажів. Але проект закону № 4644 про перевезення небезпечних вантажів, який враховував положення Директиви 2008/68/ЄС, був провалений парламентом.

Норми щодо техогляду та пристроїв обмеження швидкості і тахографів були прописані в законопроекті № 4683, який наразі відкликаний. Відповідні норми є й у проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері убезпечення експлуатації колісних транспортних засобів відповідно до вимог Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони». Ще одним важливим інфраструктурним питанням є використання потенціалу річкового транспорту. Це дуже важливо як для посилення експортних можливостей, так і для внутрішніх перевезень.

Висновки. Україна має величезний потенціал, який наразі майже не використовується. Для цього треба імплементувати низку європейських директив: з питань функціонування ринку перевезень (Директива Ради 96/75/ЄС); доступу до професії (Директива Ради 87/540/ЄЕС), безпеки перевезень (Директива 2006/87/ЄС); надання річкових інформаційних послуг (Директива 2005/44/ЄС); гармонізації умов отримання національних свідоцтв капітанів (Директива Ради 96/50/ЄС) тощо. Отже, вдосконалення транспортної системи України є дуже важливим питанням на сьогоднішній день. Вона має стати базисом для ефективного входження України до світового співтовариства та зайняття в ньому місця, яке б відповідало рівню високорозвинутої держави.

УДК 349.2

Нараєвська Н., Юридичний факультет, група 1415

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Новосельська І.В.

РЕАЛІЗАЦІЯ ОХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Анотація. В роботі розкриваються заходи, через які реалізується охоронна функція. Досліджуються соціальні чинники, які викликають основні проблеми втілення охоронної функції в Україні. Визначаються напрями вдосконалення системи охорони праці в Україні.

Постановка проблеми. Соціальне призначення права в суспільстві, його місце і роль у сфері соціального регулювання виявляється у його функціях.

Як відомо, поява трудового права на історичній арені була викликана передусім соціальними чинниками – вимогами найманих працівників захистити свої трудові права і знизити рівень експлуатації їхньої праці.

Трудове право називають правом охорони праці, що зумовлене його основною функцією. Вона є настільки специфічною і притаманною саме цій галузі права, що її можна поставити в один ряд з такими ознаками, як метод правового регулювання, принципи права та власне предмет трудового права.

Під охороною праці в Законі України «Про охорону праці» розуміється вся система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі саме трудової діяльності.

Основні матеріали дослідження. На сьогодні в Україні є цілий масив національних законодавчих актів, за допомогою яких здійснюється охоронна функція трудового права. Зокрема це, перш за все, Кодекс законів про працю України та наступні Закони України: «Про охорону праці», «Про охорону здоров'я», «Про пожежну безпеку», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» тощо.

Охорона праці із букви закону втілюється в життя цілим рядом заходів:

- соціально-економічні заходи включають в себе виплату вихідної допомоги в разі розірвання трудового договору за умов, передбачених ст.44 КЗпП, проведення обов'язкового соціального страхування від нещасного випадку та професійних захворювань, збереження середньої заробітної плати в разі простою;

- правові заходи включають в себе прийняття різних нормативних актів, які містять системи щодо розроблення локальних нормативно-правових актів, вимоги щодо охорони праці;

- лікувально-профілактичні заходи включають безоплатне забезпечення газованою соленою водою, профілактичним харчуванням, молоком, переведення на легшу роботу, проведення обов'язкових медичних оглядів;

- санітарно-гігієнічні заходи, що зобов'язують роботодавця забезпечити робоче місце відповідно до встановлених вимог захистом від магнітних полів, рівнів вібрації та шуму, а також інших факторів виробничого середовища.

Тож можна зазначити, що, враховуючи чисельність нормативних актів з питань охорони праці, наша держава приділяє велику увагу питанням охорони життя і здоров'я своїх громадян, створенню безпечних умов праці роботодавцями та керівниками підприємств, установ і організацій. Однак, незважаючи на це, кількість нещасних випадків, що трапляються на виробництві або у ході виконання службових обов'язків, залишається дуже великою.

За даними Фонду соціального страхування рівень виробничого травматизму та професійної захворюваності в країні вказує на якість організації охорони праці. Аналіз нещасних випадків свідчить, що в Україні протягом останніх п'яти років загальна кількість нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, зменшилась на 60,5%, або в 2,5 рази, а кількість нещасних випадків зі смертельними наслідками, пов'язаних з виробництвом – на 44,7%, або в 1,8 рази. Але є ряд галузей народного господарства, де травматизм і профзахворюваність ще на досить високому рівні. Йдеться про добувну промисловість, транспорт і сільське господарство. У 2015 році робочими органами виконавчої дирекції Фонду зареєстровано 4592 нещасних випадків з них 360 смертельні. Найчастіше страждають водії автотранспортних засобів, гірники очисного забою, прохідники, слюсарі-ремонтники. Так, у видобувній галузі постраждало 953 особи. На транспортних підприємствах, складських господарствах і в поштово-кур'єрській діяльності постраждало 428 робочих, а в сільському лісовому і рибному господарстві – 387 чоловік.

Також можна сказати, що кожний четвертий українець нині працює у шкідливих виробничих умовах.

П'ята частина працівників, що отримали групу інвалідності – це люди працездатного віку, 45-50 років. І втрата ними можливості працювати наносить великі збитки економіці. Найбільш працездатний вік, коли вже і досвід є, і здоров'я ще повинне було б бути, а його вже немає.

Висновки. Охорона життя і здоров'я людини є пріоритетним напрямком соціальної політики держави. На сьогоднішній день проблема охорони праці набирає актуальності, оскільки вона вважається чисто формальним питанням.

Першим напрямом вдосконалення системи охорони праці має бути запровадження механізму економічної зацікавленості роботодавця у створенні на виробництві охорони праці та забезпечення умов праці.

Також важливо в умовах перегляду підходів до формування розмірів внеску до Фонду конкретного підприємства, яке планується визначати за результатами аудиту рівня промислової безпеки та ефективності системи управління охороною праці (це європейська норма), доречно застосувати альтернативний варіант – зобов'язати роботодавця компенсувати державні видатки, які витрачаються на ліквідацію аварій або катастроф.

В Україні внаслідок неформальної зайнятості працівник під час виконання трудових обов'язків без підписання трудового договору не забезпечується пакетом соціальних послуг. Як результат – переживши професійне захворювання нездатний отримувати грошове відшкодування і стає соціально незахищеним. Тому і тут слід підняти адміністративну відповідальність роботодавця за неофіційне влаштування працівників і в залежності від того, настільки небезпечними є умови праці, настільки і високою має бути санкція.

УДК 341.1/8

Панасевич В.Є., Юридичний факультет, група 2713

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ключова Є.М.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРЮЇНГОВИХ АГЕНЦІЙ

***Анотація.** Розглядаються питання діяльності агенцій по працевлаштуванню моряків на іноземні судна.*

***Постановка проблеми.** Уже тривалий час Україна є провідним постачальником кваліфікованої робочої сили в морській галузі. Обширна база робітників цієї сфери дає змогу існувати такому явищу як посередництво в наймі кадрів для вітчизняних і міжнародних судноплавних компаній в Україні. Така діяльність в основному організовується через агенції по працевлаштуванню, які в морському секторі називаються крюїнгові агенції. Питання посередництва між моряком і роботодавцем на сьогодні не контролюються на належному рівні.*

***Основні матеріали дослідження.** «Крюїнг» (від англ. Crew – «команда», «екіпаж») – здійснення діяльності по набору моряків на морські або річкові судна. З цього визначення випливає що така діяльність пов'язана з підбором працівників, які мають відповідну кваліфікацію в галузі судноплавства. Крюїнгові агенції, в свою чергу, фактично, є організаціями, які відшукують кандидатів для працевлаштування як екіпажу судна. Відбір кандидатів є професійною діяльністю, що є процесом ухвалення рішення про вибір тих або інших претендентів на працевлаштування відповідно до наявної кадрової потреби організації замовника. Відбір проводиться шляхом зіставлення результатів оцінки окремих претендентів. Результатом відбору є один або декілька кандидатів, які надалі будуть представлені організації, що має потребу в персоналі з метою працевлаштування. Посередництво у працевлаштуванні на роботу за кордоном є одним із видів господарської діяльності, які відповідно*

до п.20 ст.7 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» підлягає ліцензуванню. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з посередництва в працевлаштуванні на роботу за кордоном розроблені відповідно до Законів України «Про зайнятість населення», «Про зовнішньоекономічну діяльність». Згідно з п. 9 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном встановлюється перелік організаційних та інших спеціальних вимог, обов'язкових для виконання при провадженні господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном. Це посередництво провадиться за умови наявності в посередника ліцензії, укладення зовнішньоекономічного договору та дотримання Ліцензійних умов, законодавства та міжнародних договорів України. Проаналізувавши положення зазначених нормативних актів, поняттю «Крюїнгова компанія» можна дати таке визначення – це юридична особа, створена з метою отримання прибутку, яка на підставі ліцензії, здійснює професійну діяльність з пошуку, оцінки, підбору персоналу на морські та річкові судна, складає переліки вакантних посад, надає довідкову інформацію персоналу суден, діє в межах зовнішньоекономічного договору з організацією-замовником, що має потребу в залученні відповідного персоналу.

Крюїнгові послуги мають низку особливостей, що змусили законодавчі органи віднести їх до спеціалізованого напрямку підприємництва, що пов'язаний з людським чинником, сукупністю послуг з пошуку, оцінки, відбору, а так само найму робочої сили з метою забезпечення потреб сторонніх організацій – судноплавних компаній. У своїй діяльності крюїнгові агенції базуються на нормативних актах, які в цілому регулюють посередництво у працевлаштуванні громадян за кордоном. Зокрема, це прийнятий у 2000 р. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку органів ліцензування» від 14 листопада 2002 р., «Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 10 січня 2002 р.

Жоден з вищевказаних документів не дає гарантії українським морякам щодо встановлення мінімальної заробітної плати. Питання оформлення медичної та пенсійної страховки, компенсації на випадок травмування або загибелі моряка, механізм судового захисту порушених прав моряка та репатріації також є проблемою, яка не врегульована на законодавчому рівні. Інакше у країнах, які ратифікували Конвенцію Міжнародної Організації Праці «Про працю в морському суднопластві» 2006 р. Конвенція встановлює правила, за якими посередницькі компанії позбавляються права стягувати кошти з моря-

ків при їх працевлаштуванні, та, крім того, встановлює вимоги щодо відповідальності таких посередників. Крім того, Конвенцією визначаються шляхи роботи як державних, так і приватних компаній по найму екіпажу. Незважаючи на велику кількість позитивних моментів, які можуть мати місце у випадку ратифікації Конвенції Україною, це може спричинити і ряд негативних наслідків. По-перше, Україна не має достатньої кількості капіталу для забезпечення проведення такої масштабної роботи, як створення спеціальних служб найму і працевлаштування, а судновласникам інших країн буде недоцільно фінансувати таку роботу через те, що у них є можливість найму рядового плавскладу представників країн, які не є учасниками Конвенції – Китаю, Пакистану, Камбоджі, Латинської Америки, Філіппін. Громадяни цих країн погоджуються працювати за заробітну плату нижчу встановленої. Крім того, прийняття Конвенції може почати процес ліквідації більшості кріюінгових агенцій, що спричинить втрату робочих місць, а також унеможливить варіант своєчасного працевлаштування готових спеціалістів. Це потягне за собою матеріальні збитки з боку судновласників, що в свою чергу може відвадити більшість підприємців цієї галузі. Тому, вважаємо за правильну думку, що питання діяльності кріюінгових агенцій на території України недоцільно регулювати положеннями лише цієї конвенції. Шляхом вирішення більшості проблем може стати внесення спеціальних умов для кріюінгових агентств (із введенням відповідного поняття) у Ліцензійні умови.

Висновки. Отже, на нашу думку, для ефективною та такою, яка б відповідала міжнародним стандартам, роботи кріюінгових агентств досить внести відповідні зміни до Ліцензійних умов та вдосконалити роботу державних органів в сфері нагляду та контролю за діяльністю таких підприємств. Зокрема, контроль за тим, щоб існував реальний зв'язок між судновласником та кріюінговим агентством.

УДК 346.3

Побережний Т.Г., Юридичний факультет, група 1413

Науковий керівник: старший викладач Данильченко Ю.С.

ФОРМА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ДОГОВОРІВ (КОНТРАКТІВ)

Анотація. Розглянуто питання оформлення договірної співпраці суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, приналежних до різних країн.

Постановка проблеми. При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності у багатьох резидентів України виникають проблеми з належним оформленням договорів. Для уніфікації цієї діяльності та її спрощення наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 06.09.2001р. №201 затверджено Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів), яке належить виконувати в таких випадках.

Основні матеріали дослідження. В умовах глобалізації світової економіки та поглиблення інтеграції України у світовий економічний простір набуває особливої актуальності питання забезпечення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічних відносин. Визначальною першоосновою для створення таких умов є наявність стабільного законодавчого поля для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Адже, врегульована зовнішньоекономічна діяльність відіграє значну роль для ефективного економічного розвитку.

Основною формою зовнішньоекономічних відносин є зовнішньоекономічний договір (контракт).

Відповідно до п. 9 ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», під зовнішньоекономічним договором (контрактом) розуміють домовленість двох чи більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямовану на встановлення, зміну чи припинення їхніх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

Даним законом встановлено, що зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності або його представником у простій письмовій або в електронній формі, якщо інше не передбачено міжнародним договором України чи законом. У разі експорту послуг (крім транспортних) зовнішньоекономічний договір (контракт) може укладатися шляхом прийняття публічної пропозиції про угоду (оферти) або шляхом обміну електронними повідомленнями, або в інший спосіб, зокрема шляхом виставлення рахунка (інвойсу), у тому числі в електронному вигляді, за надані послуги.

Стаття 31 Закону України «Про міжнародне приватне право» визначає, що достатньо дотримання вимог права місця вчинення правочину, а якщо сторони правочину знаходяться в різних державах, – права місця проживання або місцезнаходження сторони, яка зробила пропозицію, якщо інше не встановлено договором.

Форма правочину щодо нерухомого майна визначається відповідно до права держави, у якій знаходиться це майно, а щодо нерухомого майна, право на яке зареєстроване на території України, – права України.

Положенням про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів), затвердженим Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтег-

Юридичні науки:
«Цивільне, господарське та транспортне право»

рації України від 06.09.2001 р. № 201, визначені обов'язкові умови, які повинні бути передбачені в договорі (контракті), якщо сторони такого договору (контракту) не погодились про інше щодо викладення умов договору і така домовленість не позбавляє договір предмета, об'єкта, мети та інших істотних умов. До яких, зокрема, відносяться:

1. Назва, номер договору (контракту), дата та місце його укладення;
2. Преамбула, в якій зазначається повне найменування сторін – учасників зовнішньоекономічної операції, під якими вони офіційно зареєстровані, із зазначенням країни, скорочене визначення сторін як контрагентів, особа, від імені якої укладається зовнішньоекономічний договір (контракт), та найменування документів, якими керуються контрагенти при укладенні договору (контракту);
3. Предмет договору (контракту), що визначає, який товар (роботи, послуги) один з контрагентів зобов'язаний поставити (здійснити) іншому із зазначенням точного найменування, марки, сорту або кінцевого результату роботи, що виконується;
4. Кількість та якість товару (обсяги виконання робіт, надання послуг);
5. Базисні умови поставки товарів (приймання-здавання виконаних робіт або послуг), де зазначається вид транспорту та базисні умови поставки відповідно до правил «Інкотермс», які визначають обов'язки контрагентів щодо поставки товару і встановлюють момент переходу ризиків від однієї сторони до іншої, а також конкретний строк поставки товару (окремих партій товару). У випадку укладення договору (контракту) про виконання робіт (надання послуг) у цьому розділі визначаються умови та строки виконаних робіт (послуг);
6. Ціна та загальна вартість договору (контракту);
7. Умови платежів;
8. Умови приймання-здавання товару (робіт, послуг);
9. Упаковка та маркування – містить відомості про упаковку товару, нанесене на неї відповідне маркування (найменування продавця та покупця, номер договору (контракту), місце призначення, габарити, спеціальні умови складування і транспортування та інше), а за необхідності також умови її повернення;
10. Форс-мажорні обставини;
11. Санкції та рекламації (порядок застосування штрафних санкцій, відшкодування збитків та пред'явлення рекламацій у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням одним із контрагентів своїх зобов'язань);
12. Урегулювання спорів у судовому порядку (із визначенням назви суду або чітких критеріїв визначення суду будь-якою зі сторін залежно від пред-

мета та характеру спору, а також погоджений сторонами вибір матеріального і процесуального права, яке буде застосовуватися цим судом, та правил процедури судового урегулювання);

13. Місцезнаходження (місце проживання), поштові та платіжні реквізити сторін.

Даний перелік не є вичерпним. За домовленістю сторін у договорі (контракті) можуть визначатися додаткові умови щодо страхування, гарантій якості, визначення норм навантаження (розвантаження), умов передачі технічної документації на товар, порядку сплати податків, митних зборів, різного роду захисних застережень з якого моменту договір (контракт) починає діяти, можливість та порядок унесення змін до договору (контракту) та ін.

Висновки. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів), затверджене Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 06.09.2001 р. № 201 є нормативно-правовим актом, який підлягає застосуванню та виконанню при укладенні договорів (контрактів).

УДК 346.2

Солодуха І.В., Юридичний факультет, група 1415

Науковий керівник: старший викладач Данильченко Ю.С.

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – НЕРЕЗИДЕНТІВ

Анотація. Розглянуто питання загальної проблематики правового статусу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності – нерезидентів в умовах інтенсифікації зовнішньоекономічних зв'язків.

Постановка проблеми. Зі вступом у дію Угоди про асоціацію України з ЄС роль зовнішніх економічних зносин з державами цього союзу почала зростати. Саме тому необхідно чітко усвідомлювати правовий режим здійснення даної діяльності та коло суб'єктів, які мають право на її провадження.

При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності нерезиденти-контрагенти часто приховують необхідну інформацію про себе. Тому виникає необхідність перевірки їх правосуб'єктності на підставі правових та економічних документів, їх внутрішніх регламентів.

Основні матеріали дослідження. Досить часто суб'єкти господарювання як резиденти, так і нерезиденти, стикаються з тим, що їх контрагенти пода-

Юридичні науки:
«Цивільне, господарське та транспортне право»

ють недостовірні відомості про структуру, інтереси якої вони представляють. У зв'язку з цим виникає необхідність перевірки їх правосуб'єктності.

Загальне коло суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності можна класифікувати за декількома критеріями:

- За правовим статусом (фізичні особи; юридичні особи; об'єднання фізичних, юридичних осіб, які не мають статусу юридичної особи; структурні одиниці (відособлені підрозділи) іноземних юридичних осіб, які не мають статусу юридичної особи);
- За місцем перебування та місцем здійснення зовнішньоекономічної діяльності (резиденти (суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, які зареєстровані в Україні, мають постійне місце проживання або ж місце знаходження) та нерезиденти (мають постійне місце проживання або місце знаходження за межами території України, однак провадять діяльність саме в Україні));
- За належністю капіталу суб'єкта господарювання (національні (іноземна частка менше 10%), змішані (або ж з іноземними інвестиціями – іноземна частка становить від 10 до 99%) та іноземні (100% капіталу належить іноземним суб'єктам господарювання).

Правовий режим провадження діяльності нерезидентів в частині відносин з суб'єктами господарювання – резидентами визначається положеннями ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність». Ст. 7 цього закону передбачає наступні правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності:

- Національний режим – передбачає, що нерезиденти наділяються обсягом прав не меншим, ніж суб'єкти господарювання-резиденти (застосовується для провадження інвестиційної діяльності, щодо експортно-імпорتنих операцій суб'єктів господарювання тих держав, що входять з Україною до одних і тих самих економічних союзів);
- Режим найбільшого сприяння – нерезидентам надається обсяг прав більший, ніж резидентам (застосовується, як правило, на основі міждержавних договорів у сфері зовнішньої торгівлі);
- Спеціальний режим (застосовується на територіях спеціальних економічних зон).

Окрім того, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності – нерезиденти мають право також відкривати власні представництва на території України (за умови їх реєстрації), право на володіння, користування, розпорядження результатами своєї діяльності тощо.

Згідно ст. 5 ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність», суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності набувають право на здійснення такої діяльності у разі:

Юридичні науки:
«Цивільне, господарське та транспортне право»

- Фізичні особи, які мають постійне місце проживання на території України – з моменту досягнення ними цивільної дієздатності за законами України та їх реєстрації як підприємця;
- Фізичні особи, які не мають постійного місця проживання в Україні – якщо вони є суб'єктами господарської діяльності за законом країни свого перебування, або ж за законом країни, громадянами якої вони є;
- Юридичні особи мають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність відповідно до своїх статутних документів з моменту їх державної реєстрації.

З положень даного закону вбачається, що інтереси добросовісних учасників зовнішньоекономічної діяльності не захищені в достатній мірі.

Виходячи з принципу юридичної рівності та недискримінації, з метою належного захисту прав добросовісних учасників зовнішньоекономічної діяльності, на мою думку, доцільно зробити наступні кроки:

- Внести зміни у статтю 5 ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» в частині здобуття права на зайняття цією діяльністю, доповнивши ч.2 цієї статті положенням, яке в імперативній формі зобов'язуватиме суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності подавати відомості про їх державну реєстрацію як суб'єкта господарювання;
- Прийняття подібних положень можна також ініціювати на міждержавному рівні шляхом укладання міжнародних договорів.

Висновки. Для спрощення роботи по встановленню дійсного обсягу правосуб'єктності потенційних контрагентів-нерезидентів останні можуть бути класифіковані за відповідними економіко-правовими ознаками, які пропонуються в дослідженні.

УДК 349.6

Тимченко О.О., юридичний факультет, група 1613

Науковий керівник: доцент Навроцький В.М.

**ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Анотація. Нераціональне використання води людьми. Досліджуючи цю проблему видно як за останнє сторіччя збільшилося споживання води і що надалі це може викликати суттєві проблеми в нашому житті.

Постановка проблеми. Проблема водоспоживання і водокористування у сучасній Україні та методи її вирішення.

Основні матеріали дослідження. Протягом тривалого періоду людина використовувала водні ресурси і не відчувала нестачу води. Проте, у зв'язку із швидким зростанням населення Землі та його виробничої діяльності, потреби людини у воді значно зросли. Сьогодні в багатьох місцях земної кулі відчувається нестача прісної води для життєвих потреб, потреб промисловості та сільського господарства. Це зумовлено як кількісним, так і якісним виснаженням водних ресурсів. Із року в рік, кількість води, що використовується одним жителем планети зростає, причому основним джерелом водокористування і водоспоживання є річки. Динаміка світового водоспоживання у ХХ столітті свідчить про значне зростання обсягів споживання води, причому змінюється тенденція водоспоживання в бік промислового виробництва.

Головним водоспоживачем залишається сільське господарство в якому спостерігаються найбільші незворотні втрати води – до 80%. Зростання зрошувальних площ і кількості поливної води зумовлено як обмеженням площ традиційних орних земель в умовах демографічного вибуху, досконалістю зрошувальних систем, так і особливістю сільськогосподарських культур. На утворення 1 кг рослинної маси різними рослинами використовується від 150-200 до 800-1000 дм прісної води. На зрошення 1 га засіяного поля витрачається до 12000-14000 м води, в залежності від виду сільськогосподарської культури. Другим потужним водоспоживачем є промисловість, причому зростає питома вага цього споживача в загальному водоспоживанні. Хоча найбільш потужними водоспоживачами в промисловості є електростанції (АЕС та ТЕС), вони сприяють, переважно, тепловому забрудненню водою. Інші галузі промисловості також можуть бути потужними водоспоживачами. Так, на одержання 1 т синтетичного волокна – 3000-5000 м³, 1 тонни сталі – 200 м³, 1 тонни паперу – 100 м³ тощо.

Зростає споживання води населенням. Якщо в середні віки міський житель щоденно витрачав на себе до 25 дм³ води, то сьогоднішній городянин витрачає близько 150 дм³ води. У великих містах водоспоживання є значно більшим. Так, питоме водоспоживання у Нью-Йорку складає 600 дм³/добу, Парижі – 500 дм³/добу, Москві – 400 дм³/добу, Києві – 353 дм³/добу тощо. Не виключенням є і Україна. Один мешканець нашої країни в середньому споживає до 238 дм³/добу прісної води.

Зростання водоспоживання населення характерне не тільки для міського населення, але і для сільського. Пересічний селянин тільки на власні потреби споживає до 50 дм³добу прісної води, але з врахуванням активного поливання городів у весняні і літні періоди ця величина значно зростає.

Отже, світове водоспоживання зростає із року в рік, тому одним із найважливіших аспектів сучасного водоспоживання є можливість зміни характеру

водозабезпечення в результаті цілеспрямованого впливу на структуру глобального водообігу. Вже сьогодні господарська діяльність людини призвела до активізації процесу глобального кругообігу води внаслідок зростання площі випарювання та незворотних втрат води за рахунок хімічного зв'язування тощо.

При організації заходів по охороні природних вод в першу чергу слід розрізнити два основних аспекти використання води: водокористування та водоспоживання, які по-різному впливають на екологічний стан природних водойм. При водокористуванні вода із водного джерела не вилучається, тобто це використання води як середовища існування, наприклад, рибне господарство, рекреація тощо, як транспортної магістралі, наприклад, судноплавство, та як джерела енергії для гідроелектростанцій. При водокористуванні можливе лише якісне виснаження водних ресурсів, яке зумовлено забрудненням водойм.

При водоспоживанні вода із водного джерела вилучається і використовується для промислових, агрокультурних, комунально-побутових та інших потреб. При водоспоживанні можливе як якісне, так і кількісне виснаження водних ресурсів та незворотні втрати води. Цьому аспекту використання води приділяється значно більше уваги, в порівнянні з водокористуванням, хоча це не завжди виправдано.

Рациональне водокористування і охорона водних ресурсів передбачають:

- оптимальний розподіл водних ресурсів як по території, так і між галузями народного господарства та максимальне забезпечення кожної з них водою;
- розробку та впровадження науково обґрунтованої системи управління водними ресурсами та водогосподарськими комплексами в басейнах великих і середніх рік, й особливо їх якістю, яка б врахувала глобальні і регіональні закономірності формування водних екосистем;
- упровадження науково обґрунтованої системи водокористування і водоспоживання, яка, з одного боку, максимально забезпечувала б усі галузі народного господарства водою, а з другого – не допускала таких змін у водних екосистемах, які б у майбутньому могли призвести до їх деградації і виснаження;
- розробку і впровадження методів регулювання стоку з поверхні водозабірних басейнів, штучного поповнення підземних вод і водного режиму ґрунтів;
- розробку і впровадження безвідходних та безводних технологій, переведення промислових підприємств на оборотне водоспоживання, будівництво очисних споруд, застосування нових методів демінералізації шахтних вод;

- розробку і впровадження технічно досконалих меліоративних систем з дуже високим коефіцієнтом корисної дії, а також зрошувальних і поливних норм, які б забезпечували сільськогосподарські культури вологою і запобігали надмірній фільтрації води, заболоченню, підтопленню, затопленню, засоленню земель;

- розробку і впровадження еколого-економічної оцінки водних ресурсів, її використання при плануванні водоспоживання, водокористування та здійснення водоохоронних заходів.

Програма раціонального і комплексного використання, а також охорони водних ресурсів у територіальному та галузевому напрямках повинна здійснюватись багатьма міністерствами й відомствами, а також безпосередньо кожним виробником. Завданням їх повинна стати організація раціонального використання води, здійснення заходів, що запобігають її забрудненню; контроль роботи очисних споруд та скидання промислових, дренажних, комунально-побутових та сільськогосподарських стічних вод;

До першочергових водоохоронних заходів, що не потребують великих витрат праці та коштів, належить створення водоохоронних зон вздовж рік, їх приток і на територіях, які прилягають до акваторій озер, водосховищ та інших водойм. Під водоохоронні зони, як правило, відводять заплавні землі, схили (понад 5°), що прилягають до заплав, а також яри, які вклинюються безпосередньо у річкові долини. У межах водоохоронної зони з метою запобігання забрудненню, засміченню, виснаженню водних ресурсів, замуленню водних джерел впроваджується спеціальний режим господарської діяльності з суворим її обмеженням у прибережній смузі.

Раціонального використання водних ресурсів та їх охорони можна досягнути, регулюючи розвиток і розміщення водомістких галузей народного господарства, створюючи такі економічні умови, за яких забруднення поверхневих і підземних вод та їх неекономічне використання було б не вигідним.

Особливо дбайливо слід ставитися до водних ресурсів на Донбасі, південних областях України, на Житомирщині та Рівненщині, де необхідно до мінімуму обмежити подальший розвиток водомістких та водозабруднюючих виробництв (хімічна, нафтохімічна, окремі галузі харчової промисловості). Передусім це стосується приморських південних районів з їх рекреаційною базою.

Висновки. Розвиток продуктивних сил України супроводжується прискореними темпами водоспоживання. Так, за 1960-1999 рр. воно зросло з 15,9 до 36 м³ (або в 2,3 рази), майже 80% річкового стоку, що формується в Україні, використовується в народному господарстві. У сільському господарстві залежно від функціонального використання вода може відігравати як роль пре-

дмета праці, так і роль засобів праці. Людина шляхом створення меліоративної мережі, каналів та інших гідротехнічних споруд забезпечує водозабір і доведення води до полів. Тут вода служить предметом праці. На сільськогосподарських угіддях робітники, використовуючи водні ресурси, формують обсяги і якість урожаю. В цьому випадку вода виступає, вже як засіб праці.

На сучасному етапі водні ресурси відіграють все важливішу роль в аграрному секторі економіки. Це зумовлено багатьма обставинами: необхідністю збільшення продуктивності сільського господарства, несприятливими агрокліматичними умовами в багатьох сільськогосподарських районах, диспропорціями в співвідношенні земельного потенціалу і можливостей щодо його забезпечення водними ресурсами та іншими факторами.

УДК 347.82.001

Ткаченко Г., Юридичний факультет, група 2713

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ключова Є.М.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ СЕРТИФІКАЦІЇ НА ТРАНСПОРТІ

Анотація. Розглядаються питання процедури сертифікації на транспорті, зокрема правила сертифікації на авіаційному транспорті.

Постановка проблеми. Транспорт є однією з найважливіших галузей суспільного виробництва і покликаний задовольняти потреби населення та суспільного виробництва в перевезеннях. Повітряний транспорт України є складовою частиною транспортної системи України. Оскільки транспортування повітряним транспортом є дуже відповідальним то приділяється особлива увага до всього, що стосується процесу перевезення.

Основні матеріали дослідження. Авіаційне транспортування здійснюється спеціальним транспортним засобом – повітряним судном. *Повітряне судно*, відповідно ст. 15 ПК – це літальний апарат, що тримається в атмосфері за рахунок його взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні, і здатний маневрувати в тривимірному просторі.

Україна, як держава яка приєдналася до Конвенції «Про міжнародну цивільну авіацію», регулює діяльність в галузі авіації та використання повітряного простору України, формує державну політику та стратегію розвитку, визначає завдання, функції, умови та діяльність в галузі авіації. Повноваження з реалізації державної політики розвитку авіації, відповідно Конституції та Законів України покладаються на Президента України та Кабінет Міністрів України.

Юридичні науки:
«Цивільне, господарське та транспортне право»

Відповідно «Положення про Державну авіаційну службу» від 8 жовтня 2014 року Державіаслужба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра інфраструктури, який реалізує державну політику у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України та є уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

Сертифікація – це процедура підтвердження відповідності суб'єкта та об'єкта авіаційної діяльності встановленим вимогам законодавства, у тому числі авіаційним правилам України та видача сертифіката. Повноваження щодо сертифікації покладені на Державіаслужбу. В Україні існує безліч нормативних актів, які регулюють питання сертифікації.

Можна класифікувати нормативні акти сертифікації на повітряному транспорті:

1) сертифікація суб'єкта авіаційного транспорту:

- Постанова КМУ від 8 жовтня 2014 р. №520 «Про затвердження Положення про Державну авіаційну службу України»;
- Наказ Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 20.09. 2005 року «Про затвердження Правил сертифікації експлуатантів»;
- Наказ Мінінфраструктури від 27.07.2011 №238 «Про затвердження Правил видачі свідоцтв персоналу з технічного обслуговування повітряних суден».

2) сертифікація об'єктів авіаційного транспорту:

- Наказ Міністерства інфраструктури України від 25.10.2012 №636 «Про затвердження Авіаційних правил України, Частина 47 «Правила реєстрації цивільних повітряних суден в Україні»;
- Директива льотної придатності Державіаслужби від 09.11.2016 ДЛП-0888-16;
- Наказ Міністерства інфраструктури України від 17.01.2014 №27 «Про затвердження Авіаційних правил України, Частина 21 «Сертифікація повітряних суден, пов'язаних з ними виробів, компонентів та обладнання, а також організацій розробника та виробника».

3) сертифікація з безпеки авіації:

- Закон України «Про державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації»;
- Закон України «Про відповідальність за повітряні перевезення пасажирів через Державний кордон України без належних документів для в'їзду в Україну»;

- Наказ Державіаслужби України від 05.12.2005 № 920 «Про затвердження Правил медичного забезпечення і контролю польотів цивільної авіації України»;

- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації» від 12.10.2002 № 1535.

4) сертифікація аеропортів та персоналу:

- «Правила реєстрації цивільних аеродромів України»;
- Правила допуску до експлуатації злітно-посадкових майданчиків для польотів легких повітряних суден;

- Наказ Міністерства транспорту України від 01.12.2009 №1234 «Про затвердження Положення про екзаменатора з льотної діяльності».

Авіаційний транспорт є однією з найважливіших та небезпечних галузей транспорту, і сертифікація є методом впливу на додержання правил та стандартів польотів. На нашу думку, розгалужена система нормативних актів, які існують в українському законодавстві, призводить до неправильного тлумачення та застосування норм. Тим самим до порушення правил сертифікації в галузі авіаційного транспорту. Немає єдиного нормативного акту щодо загальних положень сертифікації, який би чітко встановлював правила її проходження і скоротив би рівень нівелювання інтересів.

Висновки. Якщо проаналізувати законодавство, то можна прийти до висновку, що потрібне реформування законодавства та створення більш стислого законодавства в сфері сертифікації повітряного транспорту. На нашу думку, потрібно створити Комісію щодо врегулювання питання ефективності законодавства в сфері авіаційного транспорту, яка складалася б з представників Кабінету Міністрів України, Міністерства інфраструктури, Державіаслужби та експлуатантів повітряних суден.

Потрібно створити більш чіткий механізм проходження сертифікації та створення єдиного нормативного акту, який би врегульовував питання сертифікації. Для створення цього нормативного акта потрібно враховувати специфіку авіаційного транспорту та сертифікації, і створити єдиний нормативний акт щодо загальних правил проходження сертифікації, а Державіаслужбу зобов'язати створити оновлені Авіаційні Правила щодо особливостей сертифікації кожного суб'єкта та об'єкта авіаційного транспорту.

УДК 349.6

Троцький О.О., Юридичний факультет, група 1614

Науковий керівник: доцент Навроцький В.М.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Анотація. В даний час, коли йдуть масштабні і швидкі процеси соціально-економічних і політичних змін у суспільстві, наша держава переживає складні часи. Часи, що стануть фундаментом для майбутнього великої Держави. І кожен з нас задля цього вносить свій внесок.

Постановка проблеми. На даному етапі ми маємо багато проблем, які необхідно вирішити: війна, нестабільна економіка, низький рівень медицини, корупція на державному рівні. Але однією з основних та нажаль недооцінюваних проблем в нашій Державі є екологічне становище, а саме питання відходів.

Основні матеріали дослідження. В Україні нараховується 6,5 тисячі законних і близько 35 тисяч незаконних сміттєзвалищ, загальною площею 7% території, а це можна прирівняти до площі цілої Данії (понад 43 тисячі кв. км). І з кожним роком ситуація лише погіршується. На даному етапі Україна накопичила 54 млн кубометрів відходів; щороку сміттєві полігони поповнюються приблизно на 15-17 мільйонів тонн. На переробку йде лише десята частина зібраного сміття.

Сміття нікуди подіти, адже воно розпадатиметься сотні років. Ми вже нанесли колосальну шкоду екологічному становищу в Україні і навіть якщо розпочати сортувати відходи та переробляти, величезні території родючих земель відновляться не швидше, ніж через 300 років.

В Україні проблема зі сміттям існує через недосконале законодавство, адже лише в цьому році на законодавчому рівні закріпили сортування відходів за їх видами, для подальшої переробки. До нещодавніх пір був передбачений лише один спосіб утилізації – захоронення.

З 1 січня 2018 року Україна зобов'язалася сортувати все сміття за видами матеріалів, а також розділяти його на придатне для повторного використання, для захоронення та небезпечне.

Про це йдеться у статті 32 Закону України «Про відходи», до якої був доданий відповідний пункт ще у 2012 році.

Цей пункт відповідає двом Директивам ЄС – 1999/31/ЄС та 2008/98/ЄС, які врегульовують поводження зі сміттям у країнах Європи, надають чітку послідо-

вність дій, які необхідно виконувати із відходами, класифікують сміття, ставлять стратегічну мету скоротити кількість відходів, які вивозять на полігони.

Згідно із Законом «Про відходи», «оброблення (перероблення) відходів – це здійснення будь-яких технологічних операцій, пов'язаних із зміною фізичних, хімічних і біологічних властивостей відходів, з метою підготовки їх до екологічно безпечного зберігання, перевезення, утилізації чи видалення».

Відповідно до європейських норм, придатні для повторного використання відходи повинні відправлятися на відповідні підприємства, безпечні – відвозитися на полігони, а з небезпечними проводитимуться необхідні для знешкодження операції. При цьому на звичайні сміттєзвалища не мають потрапляти відходи, які розкладаються біологічним шляхом (норма Директиви ЄС 1999/31/ЕС).

Чинний Закон України «Про відходи» не має переліку та послідовності операцій із сміттям. У таких умовах доданий 2012 року пункт до статті 32 цього Закону набуває декларативного характеру.

Сучасна система поводження з відходами потребує ґрунтовно нової моделі врегулювання цих відносин в Україні – розподіл відповідальності за утворені відходи, модель фінансування збиткових етапів поводження з відходами (наприклад, транспортування), стимулювання громадян до більш екологічної поведінки у сфері поводження з відходами.

В цілому на рівні держави стратегія поводження з відходами є не досконалою. А охорона довкілля не цікавить посадових осіб, доки ця проблема на зачепить безпосередньо їх.

Для виходу з екологічної кризи нам необхідні інвестори. Найкращими стимулюючими факторами для інвесторів, які мають намір вкладати кошти у сміттєпереробні заводи, є надання можливості пільгового кредитування та податкових канікул терміном 3-5 років, прозорий та спрощений механізм отримання дозвільних документів. На державному рівні потрібно заохочувати бізнес до інвестування екологічно безпечних технологій з переробки та утилізації відходів для покращення спільного, загальнодержавного становища.

Ще одним із найбільш важливих важелів протидії екологічній проблематиці відходів є їх переробка.

В сучасній Європі одним з лідерів переробки сміття є Швеція. Тут переробляють 99% усіх відходів країни. За допомогою вторинної сировини опалюють будинки, забезпечують їх електроенергією.

Схожа ситуація і в Німеччині, Швейцарії та Австрії. У країнах полігони зі сміттям як такі взагалі закриті, адже 97 % відходів також переробляється. Вся цементна промисловість у цих країнах працює на спалюванні сміття і автопокришок. У Німеччині навіть існують контрольно-наглядові органи, котрі

вводять санкції в виді штрафу для людей, що не притримуються норм сортування відходів.

У Фінляндії зручні точки збору відходів мають як житлові будинки, так і магазини та підприємства. Також країна практикує систему заставної вартості упаковки – коли при купівлі продукту покупець платить ще й за упаковку.

Досягнути рівня європейських держав у сфері переробки сміття і розвитку бізнесу цілком реально, але потрібен комплексний підхід, синтез зусиль суспільства та держави. Потрібна індивідуальна свідомість людей та мотивація для покращення екологічного становища як на місцевому рівні так і на загальнодержавному.

Висновки. Аналізуючи світовий досвід, ми можемо прийти до висновку, що найбільш ефективним шляхом для зменшення негативних наслідків дії відходів на довкілля буде покласти відповідальність на виробників, що випускають у вільний обіг товари, внаслідок використання яких утворюються відходи. Та шляхом більш жорстких санкцій регулювати поведінку суспільства з питання сортування та належного поводження з відходами і виховувати екологічну свідомість у громадян.

УДК 796.835: 477

Трутовський Г.Й., доцент

ОСНОВИ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ

Анотація. В роботі описується тема спортивного тренування, мета спортивної підготовки у сфері масового спорту.

Постановка проблеми. Спортивне тренування – це доцільне використання знань, засобів, методів та умов, які дозволяють спрямовано впливати на розвиток спортсмена та забезпечувати необхідний ступінь його готовності до спортивних досягнень.

Основні матеріали дослідження. Спорт розвивається за двома напрямками, які мають різну цільову спрямованість: масовий спорт та спорт вищих досягнень. Їх цілі та задачі відрізняються між собою, але чіткої межі між ними не існує через природний перехід частини людей, що тренуються, з масового спорту у «великий» та навпаки.

Мета спортивної підготовки в сфері масового спорту – зміцнення здоров'я, покращення фізичного стану та активний відпочинок, а в сфері спорту вищих досягнень – здобуття максимально високого результату.

Структура підготовленості спортсмена включає технічну, фізичну, тактичну та психічну підготовку.

Під технічною підготовкою слід розуміти ступінь освоєння спортсменом техніки системи рухів певного виду спорту. Він тісно пов'язаний з фізичними, психічними та тактичними можливостями спортсмена, а також з умовами зовнішнього середовища. Зміна правил змагань, використання іншого спортивного обладнання помітно впливає на зміст технічної підготовки спортсменів.

Фізична підготовка – це можливості функціональних систем організму. Вона відображає необхідний рівень розвитку тих фізичних якостей, від яких залежить успіх під час змагань в конкретному виді спорту.

Тактична підготовка спортсмена залежить від того, наскільки він оволодіває засобами спортивної тактики (технічними прийомами, що необхідні для реалізації обраної тактики), її видами (наступальною, оборонною, контратакуючою) та формами (індивідуальною, груповою, командною).

Психічна підготовка за своєю структурою є неоднорідною. В ній можна виділити дві відносно самостійні та одночасно взаємопов'язані сторони: волю та спеціальну психічну підготовку.

Результатом процесу тренування, її прямими наслідком, є зміна рівня тренуваності. Тренуваність - це пристосованість організму до певної роботи, яка досягнута за допомогою тренування.

Виконана тренувальна робота викликає у відповідь реакцію організму, тобто створює тренувальний ефект.

Сучасне спортивне тренування характеризується глибоким індивідуалізмом, завжди присутня спрямованість на досягнення максимального результату, їй притаманні чітка регламентація та багаторічне планування на основі певних закономірностей. Крім цього, спортивне тренування «втручається» в особисте життя спортсмена, в багатьох випадках впливає на вибір професії, навчання та роботу. Незаперечно, що в сучасному спорті психологічне забезпечення є вирішальним фактором у досягненні успіху.

Висновки. На характер техніки спортсмена впливають дві особливості – будова тіла і функціональні можливості. До особливостей форми і будови тіла, які впливають на техніку, відносяться: зростання, довжина ланок тіла, пропорції тіла. Дослідження особливостей будови тіла людини дозволяють певною мірою об'єктивності прогнозувати їх рухові можливості, а також відповідні здібності для досягнення результатів в обраному виді спорту. Знаючи характерні специфічні особливості будови тіла спортсмена можна не тільки об'єктивно судити про його рухові можливості, але і рекомендувати йому різні види фізичних вправ, відповідний режим рухової діяльності та тренування для досягнення високих спортивних результатів. Ігнорування даних про особливості будови тіла людини може призвести не тільки до того, що він не досягне високих спортивних показників, але і приведе до зайвих витрат часу на довгі безплідні тренування, а також до порушення стану здоров'я спортсмена.

УДК 796

Ганул О.В., старший викладач

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ З ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ УМОВАМИ ПРАЦІ

Анотація. Досліджуються специфічні особливості професійної діяльності на залізничному транспорті з екстремальними умовами праці, обґрунтовано застосування експериментальних програм з фізичного виховання для спеціальностей: 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка; 151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології; 273 Залізничний транспорт.

Постановка проблеми. В зв'язку з проведенням реформування системи освіти, зокрема, вищої освіти, стає актуальним обґрунтування змісту навчальних програм професійно-прикладної фізичної підготовки та організації занять з фізичного виховання з урахуванням вимог конкретної професії та їх впровадження.

Основні матеріали дослідження. Сучасний рівень функціонування залізничної галузі характеризується не лише зменшенням частки фізичної праці, а й підвищенням складності та інтенсивності виробничих процесів. Високий рівень відповідальності за безпеку руху і життя людей вимагає від сучасних фахівців-залізничників значної напруги розумових, психічних, фізичних сил і здібностей, підвищеної витривалості, розвинених силових якостей, швидкості й точності моторних дій, координації рухів, високої концентрації уваги. У зв'язку з цим зростає рівень вимог до якісної професійно-прикладної, фізичної і психофізичної підготовки майбутніх фахівців-залізничників, професійна діяльність яких здійснюється в екстремальних умовах. Найбільш важливі фізичні якості для виробничих професій залізничного транспорту це витривалість, сила, координація та спритність; з психофізичних якостей це: обсяг уваги, пам'яті; з психологічних: рівновага, стійкість до стресових ситуацій та комунікабельність. Виробнича діяльність залізничників майже на 60% залежить від людського фактору і більше ніж на 50% від психофізичної та психофізіологічної підготовки.

Професійна діяльність фахівців-залізничників здійснюється під впливом дії шкідливих чинників на виробництві: шум, вібрація, запиленість, несприятливий мікроклімат, важка фізична праця, нервово-емоційна напруга та нерациональне харчування. Такі умови праці провокують виникнення багатьох професійних захворювань, таких як: хвороби органів дихання, нервової системи, системи кровообігу, органів травлення, професійна туговухість, захворювання та травми опорно-рухового апарату. Також треба відзначити що у працівників залізничної галузі спостерігається знижений рівень психофізіологічної та психофізичної підготовленості, високий рівень захворюваності, раннє професійне старіння, що є причиною багатьох аварій та нещасних випадків.

Тому майбутній фахівець залізничної галузі повинен бути самодостатньою, високорозвиненою, інтелектуальною та фізично витривалою людиною, яка має творчу свободу для реалізації своїх знань і вмінь. Навчання у вищих навчальних закладах повинне забезпечувати не лише загальну та спеціально-професійну підготовку, а й формування особистих фізичних психофізичних та психофізіологічних якостей.

Виходячи з цього, питання оптимізації фізичної і професійно-прикладної фізичної підготовки у формуванні професійної працездатності фахівців залізничного транспорту стоїть дуже гостро. Підвищення рівня мотивації, виховання активної життєвої позиції, формування прагнення до регулярних занять фізичними вправами, до самостійних занять фізичним вихованням у позанавчальний час є необхідною умовою фізичного виховання взагалі та професійно-прикладної фізичної підготовки зокрема. Завдяки формуванню у студентів позитивного відношення до свого здоров'я, занять фізичним вихованням і спортом здійснюється виховання гармонійної особистості, надійного і конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно і довготривало працювати в напруженому режимі сучасних технологій.

Ознайомившись з умовами праці та їх впливу на здоров'я працівників технічних професій залізничного транспорту, можна зробити висновок про важливе значення професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх фахівців-залізничників. Проте, лише загальна фізична підготовка не може повністю вирішити завдання прикладної підготовки студентів до даної професії. Тому професійна спрямованість фізичного виховання у вищих навчальних закладах повинна здійснюватися у вигляді професійно-прикладної фізичної підготовки, головним критерієм якої є формування спеціально-прикладних фізичних якостей та навичок, знань і вмінь, які відповідають професійній готовності майбутнього фахівця до ефективної трудової діяльності в сучасних умовах виробництва.

Традиційна система фізичного виховання у ВНЗ не враховує специфічний характер майбутньої професійної діяльності та не забезпечує цю потребу в повному обсязі. Зміст існуючих робочих навчальних програм з фізичного виховання недостатній для забезпечення вимог, що висувуються до фізичної, психофізичної і психологічної підготовки майбутніх фахівців залізничної галузі.

Основними психофізіологічними показниками до професійного добору працівників технічних спеціальностей залізничної галузі за наказом Міністерства охорони здоров'я та державним комітетом по нагляду за охороною праці № 263/121 від 23.09.94 є:

1. Сенсомоторні реакції
2. Реакція на об'єкт, який рухається
3. Увага
4. Швидкість переключення уваги
5. Пам'ять зорова та слухова
6. Емоційна стійкість та почуття тривоги
7. Стійкість до впливу стресів
8. Орієнтація у просторі

9. Втома

10. Здатність приймати рішення та дії в екстремальних умовах

11. Стійкість до монотонії

Враховуючи це, зрозуміло, що для розвитку та вдосконалення сенсорних, вольових та розумових якостей необхідні спеціально підібрані засоби прикладної спрямованості. Завдяки їх цілеспрямованому впливу може бути забезпечений оптимальний рівень функціонування і надійності всіх органів і систем.

Тому, критерії, які пред'являє професійна діяльність до фізичної, психофізичної і психологічної підготовки сучасних фахівців-залізничників вимагають розробки і впровадження в навчальний процес фізичного виховання у ВНЗ посиленого курсу ППФП, з метою придбання майбутніми фахівцями професійно необхідного рівня фізичної і психофізіологічної підготовленості. Ситуація, що склалася, зумовлює актуальність наукового обґрунтування змісту та організації професійно-прикладної фізичної підготовки та їх впровадження у навчальний процес.

Висновки. Необхідність розробки нових експериментальних навчальних програм з фізичного виховання для студентів залізничних спеціальностей стоїть дуже гостро. Ця програма повинна бути орієнтована на підвищення професійно важливих фізичних і психофізіологічних якостей і функцій, психо моторних здібностей та фізичної працездатності майбутніх фахівців з обов'язковими теоретичними та методологічними заняттями.

УДК 796:614.8

Подлесная Н.М., старший викладач

ЕКСТРЕМАЛЬНІ ВИДИ СПОРТУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗДОРОВ'Я МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ

Анотація. В роботі розглянуто питання впливу високих психоемоційних навантажень на організм молододі людини.

Постановка проблеми. Екстремальний спорт допомагає людині або зняти напругу, або навпаки, її отримати. Напрямів екстремального спорту з кожним роком стає все більше і більше, так само швидко росте і армія його шанувальників серед молоді студентського віку.

Заняття екстремальними видами спорту (наприклад: паркур, скейтбординг, квест, бейс-джампінг, пейнтбол, даун-хілл та інші) супроводжуються великим хвилюванням та емоційним стресом.

Відомо, що коли людина відчуваємо радість, гнів, страх або смуток, то всі ці стани мають свою біохімічну складову. Гормони – основні гравці на полі емоцій, і одним з найголовніших є адреналін.

Перед фахівцями з фізичного виховання давно постало питання – екстремальний напрям фізичної активності молоді людини є корисним для його організму, чи має або може мати шкідливі наслідки?

Основні матеріали дослідження. Адреналін необхідний організму людини і тварини, оскільки саме завдяки цій речовині в тілі реалізуються життєво важливі реакції, які допомагають зберегти життя в критичних ситуаціях. Саме тому вироблення адреналіну різко зростає при різних стресових і прикордонних ситуаціях. Відчуття небезпеки, тривоги, сильний страх, а також фізичні травми призводять до підвищеної секреції гормону

При активно впливі адреналіну на організм людини відбувається різке звуження судин більшості органів, які розташовуються в черевній порожнині. У меншій мірі адреналін призводить до звуження судин скелетної мускулатури. А ось судини головного мозку при впливі адреналіну розширюються.

При підвищеному вмісті адреналіну в крові у людини підвищується артеріальний тиск, що дозволяє забезпечити головний мозок додатковим припливом крові, змушуючи його працювати на виходом зі сформованої стресовій ситуації. Такі зміни в організмі дозволяють людині максимально сконцентруватися і ясно міркувати. Крім того, істотно частішає серцевий ритм, а в кров надходить додаткові порції глюкози, які були взяті з глікогену печінки.

Адреналін є потужним катаболічним гормоном, який впливає на всі види обмінних процесів в організмі. Він підвищує рівень глюкози в крові, посилює загальний тканинний обмін. Гормон діє на адренорецептори тканин, насамперед печінки, що призводить до посилення глюконеогенезу, а також в кілька разів підсилює ліполіз (розщеплення жирів). При цьому істотно гальмується синтез жирів.

Зміни, викликані викидом адреналіну в кров, підживлюють серцево-судинну систему і скелетні м'язи. Такі зміни підживлюють організм енергією, і навіть якщо людина сильно втомлений, то після викиду адреналіну в кров він відчуває себе бадьорим і готовим діяти.

З одного боку, може здатися, що викид адреналіну в кров – це добре, адже людина починає діяти і здійснювати активність, яку раніше не скоював. Однак при тривалому такому впливі організм сильно виснажується, оскільки йому доводиться витратити надто багато енергії на вчинення подібних справ. Тому про користь адреналіну для людини можна говорити тільки в тому випадку, коли його викид в кров відбувається рідко, в критичних ситуаціях.

Як уже згадувалося вище, при викиді адреналіну в кров різко зростають показники артеріального тиску. А це, як відомо, негативно відбивається на

стані серцевого м'яза і судин. При частих випадках підвищення тиску на тлі викиду адреналіну суттєво зростає ймовірність розвитку аритмії. Крім того, часті скачки артеріального тиску можуть сприяти появі аневризм, які через деякий час приводять до розвитку інсульту.

Не секрет, що людям із захворюваннями серцево-судинної системи проти-показані стреси. Пов'язано це саме з небезпекою, яку таїть в собі адреналін. При хронічних серцево-судинних захворюваннях організм може просто не витримати такого навантаження, що може стати причиною появи, наприклад, серцевого нападу. Часті викиди адреналіну в кров призводять до того, що мозкова речовина надниркових залоз швидше виснажується, що загрожує розвитком гострої надниркової недостатності.

В особливо важких випадках це може привести до раптової зупинки серця і навіть загибелі людини.

Висновок. Види спортивної діяльності в яких психоемоційне напруження вище за фізичні навантаження мають шкідливі, небезпечні наслідки на здоров'я молодшої людини. Особливо небезпечним є порушення обміну речовин в організмі, які призводять до таких захворювань як діабет, виразка шлунку, інфаркт, інсульт.

УДК 37.037:656.6

Деундяк В.Т., факультет Судноводіння, група 1616

Науковий керівник: доцент Глебов В.М.

ПРИКЛАДНІ НАВИЧКИ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ (КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСВІТИ)

Анотація. Розглянуто питання методики формування професійних навичок для підвищення якості рівня вищої освіти майбутніх моряків.

Постановка проблеми. Вагомим фактором у підготовці майбутніх кваліфікованих фахівців водного транспорту є компетентність як якість набутої вищої освіти.

В Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що «компетентність навчання – це динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти».

Особливою характеристикою компетентності вищої освіти є набуття сукупності необхідних навичок щодо ефективної професійної діяльності.

З теорії фізичного виховання, рухове уміння – це здатність людини виконувати фізичну вправу, концентруючи увагу на кожному русі, що входить до її складу, а навичка – такий рівень володіння руховою дією, який відрізняється мінімальною участю свідомості в контролі дії по більшості основних опорних точок (дія виконується автоматизовано), високою швидкістю, стабільністю, стійкістю до відволікаючих впливів, високою міцністю запам'ятовування. Формуються уміння та навички шляхом багаторазового повторення вправ у стандартних та варіативних умовах, при активній участі всіх органів відчуття (зору, слуху тощо), де збільшення числа повторень і корекції помилок приводить до невимушеного, плавного, безпомилкового, стабільного й економного виконання вправи.

Так само, як і рухові уміння, професійні навички здобуваються завдяки багаторазовим повторенням певних дій\задач тощо. Ми вирішали продемонструвати це на прикладі дисципліни «Навігація та лоція», яка має велике значення у підготовці фахівців водного транспорту. Отримані знання та навички з цієї дисципліни дозволяють вирішувати складні питання у практиці судноводіння, а саме: прокладка маршруту судна на навігаційних картах, вміння орієнтуватися та задавати курс судна у морі, вирішувати навігаційні задачі різної складності тощо.

Тому, питанню формування прикладних навичок у цьому розділі освіти моряків ми вирішили посвятити дослідження.

Основні матеріали дослідження. Метою роботи було виявлення особливості формування уміння і навички прокладки маршрутів на картах в процесі навчання з даного предмету.

Організація дослідження. Протягом одного місяця велись спостереження за часом та правильністю виконання прокладки маршруту на картах. В дослідженні прийняло участь 12 студентів факультету судноводіння ДУІТ. На початку дослідження кожен з цих студентів вже мав достатні теоретичні знання з дисципліни. Спостереження були зроблені на основі 8 подібних навігаційних прокладок. Складність прокладки маршрутів під час дослідження була однаковою і не мала суттєвих відмінностей у всіх студентів. Практична норма часу прокладки заданих маршрутів становила 60 хв. На початку кожної пари ми вмикали секундомір і робили відмітки часу кожного разу, як один із студентів завершував завдання. Після того, як останній студент закінчував прокладку, ми вираховували середній показник групи за дану пару.

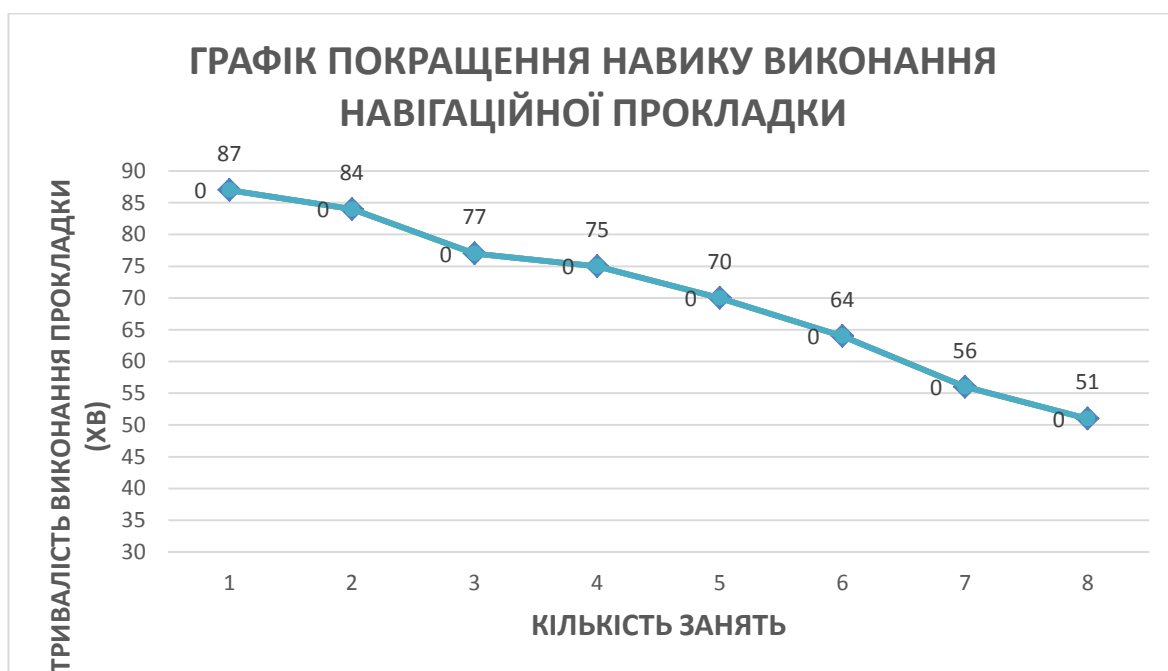

Рис.1. Графік покращення навичку виконання навігаційної прокладки

На графіку ми яскраво бачимо, як час виконання роботи з кожною наступною прокладкою скорочується. Студенти поступово наближувалися до заданої практичної норми виконання, а під кінець місяця навіть встигали раніше за норму. Результати дослідження показують поступове створення та закріплення автоматизованого професійного навичку у студентів. За вісім навчальних занять, швидкість виконання завдань збільшилась в середньому на 57,5 %, що і підтверджує зроблені висновки про формування у студентів стійкого алгоритму професійних дій.

Висновок. Дослідження показали, що під час навчання у ВНЗ при викладанні окремої навчальної дисципліни, дотримуючись методики формування рухових навичок та забезпечуючи всі необхідні умови, формування професійних навичок можливе. Найкращим періодом формування професійних навичок майбутніх моряків є виробнича практика і практичні навчальні заняття за розкладом.

УДК:796.035

Дорошенко А., Юридичний факультет, група 1613

Науковий керівник: доцент Трутовський Г.Й.

СУЧАСНІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ

Анотація. Робота розкриває сутність сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій у фізичному вихованні.

Постановка проблеми. Україна є соціально орієнтованою державою, тому її основним завданням постає сприяння духовному, інтелектуальному, фізичному зростанню молодого покоління. Гармонійний та всебічний розвиток особистості, заснований на нормах, цінностях, сенсі життя, змінює адаптивні можливості організму людини і реалізується через формування здорового способу життя.

Основні матеріали дослідження. Оздоровча фізична культура є частиною загальної фізичної культури її основна мета – зміцнення здоров'я, підтримка високої працездатності, відновлення порушених функцій (оздоровлення і часткове лікування). Значення оздоровчої фізичної культури величезне. Нині багатьма громадськими і державними організаціями проводиться робота у напрямі створення умов широким верствам населення для регулярних занять фізичною культурою з метою оздоровлення і повноцінного проведення дозвілля. Це такі види діяльності:

- 1) Спортивні ігри (волейбол футбол, баскетбол, теніс, бадмінтон);
- 2) Види спорту, що мають загальний початок і певні правила (масові види спорту);
- 3) Активний відпочинок на свіжому повітрі, який характеризується доланням перешкод і спортивними змаганнями (літні оздоровчі табори, туристичні походи);
- 4) Вправи естетичного характеру, які приносять користь не тільки учасникам, а й глядачам (показові виступи «Веселі старты»).

До сучасних фізкультурно-оздоровчих програм, які розробляються у ВНЗ, треба висувати такі умови:

- Різноманітність форм занять, засобів, методик викладання, що відповідають потребам та інтересам студентської молоді. Внесення елемента новини у заняття (заняття з виїздом на природу, з музичним супроводом, нетрадиційні методики);

- Поступова індивідуальна діяльність у межах можливостей людини (індивідуальний підхід до кожного, хто займається в оздоровчій групі, рахування віку,

стану здоров'я студентів);

- Освітня основа. Кожна людина має усвідомлювати користь цих занять, мати теоретичні знання (інформація про новітні тенденції, досягнення і методики оздоровчих тренувань);

- Можливість перевіряти рівень підготовленості або проводити спостереження за станом здоров'я (своєрідні тести, контрольні нормативи, а також показові виступи);

- Можливість оцінювати фізіологічний стан і реакцію на навантаження (вимірювання частоти серцево-судинних скорочень);

- Відповідні заохочення і громадська підтримка (зацікавленість більшості студентів, масово-оздоровча робота гуртожитках, організація культурно масових заходів, змагань);

- Наявність кваліфікованих спеціалістів.

Значення мають високі вимоги до підбору кадрів, наявність диплома про освіту. У наш час з'являється все більше різноманітних напрямів у оздоровчій фізичній культурі, нових технологій, головна мета яких - зміцнення здоров'я, забезпечення здорового дозвілля, відтворення трудового потенціалу України.

Набули поширення серед студентської молоді заняття з фітнесу, каланетики, стрейбінгу, аеробіки, акватренінгу у поєднанні з нетрадиційними методиками східних єдиноборств, йоги та ушу, а також бодібілдинг, бойовий гопак та ін.

Це допоможе сучасній людині адаптуватися до сучасних екологічних умов, що є досить актуальним у наш час, особливо в зонах з радіаційним забрудненням. Для того щоб засвоїти будь який комплекс, що входить до програми, необхідно чітко запам'ятовувати і відтворювати у пам'яті положення, вміти розрізняти ці положення, відчувати розтягнення м'язів, напруження і відповідне розслаблення м'язів і сухожилків, переходи із положення в положення

Висновки. Таким чином підводячи підсумок слід ще раз зазначити, що фізичне виховання – педагогічний процес спрямований на фізичний розвиток, функціональне удосконалення організму, навчання основним життєво важливим руховим навичкам і яке реалізується через спеціальні фізкультурно-оздоровчі технології.

УДК 796

Мельник І., факультет Управління і технологій, група 2-Ф
Науковий керівник: ст. викладач Кононова Н.М.

САМОСТІЙНІ ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. Розглянуто фізичне виховання як частина професійної підготовки студентів. Розкрито поради щодо форм та змісту самостійних занять студентів фізичним вихованням.

Постановка проблеми. Статистика свідчить, що при вступі до вищих навчальних закладів кожна третя молода людина має різноманітні відхилення в стані здоров'я. Одна з причин цього – недостатня рухова активність. Велике значення для зміцнення здоров'я, підвищення рухової активності, працездатності та зниження втомлюваності сучасного студента в період навчання – самостійні заняття фізичною культурою.

Основні матеріали дослідження. Сьогодні в Україні простежується тенденція до погіршення стану здоров'я студентів. Це обумовлено посиленням негативного впливу екологічних, економічних, соціальних та інших факторів. Обов'язкові заняття з фізичного виховання в навчальних закладах не завжди спроможні доповнити дефіцит рухової активності студентів, забезпечити відновлення їх розумової працездатності, запобігти захворюванням, що розвиваються на фоні хронічної втоми. Вирішенню цього завдання сприяють самостійні заняття протягом тижня. Самостійні заняття фізичною культурою та спортом допомагають ліквідувати недоліки їх рухової діяльності, сприяють більш активному засвоєнню навчальної програми та здачі контрольних нормативів. Ці заняття надають можливість оволодіти цілим рядом нових рухових умінь та навичок, які непередбачені програмою з фізичного виховання, розширити діапазон рухових дій, підвищити спортивну майстерність.

Організація самостійних занять студентів передбачає: підвищення рівня теоретичних знань щодо фізичної культури і спорту; підготовку до виконання нормативів з програми фізичного виховання, професійну підготовленість, удосконалення рухових умінь та навичок, що були засвоєні на обов'язкових заняттях. Під час проведення самостійних занять підвищується не тільки рівень фізичної підготовленості студентів, але й розвиваються такі моральні якості, як працьовитість та самодисциплінованість тощо.

Самостійні заняття фізичними вправами, спортом, туризмом, на мій погляд, повинні бути обов'язковою складовою частиною здорового способу життя студентів і співробітників вищих навчальних закладів. Самостійні за-

няття заповнюють дефіцит рухової активності, сприяють ефективному відновленню організму після втоми, підвищенню розумової й фізичної працездатності, поліпшенню здоров'я студента. Виходячи з тлумачення та змісту, самостійні заняття є невід'ємною частиною фізичного виховання у вищому навчальному закладі, але це тільки теорія. Студенти ВНЗ, займаючись фізичним вихованням на навчальних заняттях з фізичного виховання на I–II курсах, мало інформовані про форми, методи та засоби фізичного виховання. Зміст заняття з фізичного виховання у ВНЗ, як правило, направлене на підготовку молоді до успішного проходження контрольних нормативів, що в кінцевому результаті веде до негативного ставлення студентів до занять із фізичного виховання. Одноманітність змісту занять та очікуваний результат навчання від модуля до модуля, від семестру до семестру знижує мотивацію, зацікавленість та потребу до занять і бажання саморозвиватися. Така картина не є перспективною. Заняття фізичною культурою повинні приносити фізичне і моральне задоволення. Для цього необхідно досліджувати інтерес студентів до занять або з'ясувати яку необхідно провести роботу для зміни цієї статистики.

Зміст і форми самостійних занять фізичними вправами і спортом визначаються їх метою і завданнями. Сучасні складні умови життя диктують більш високі вимоги до біологічних і соціальних можливостей людини. Всебічний розвиток фізичних здібностей людей за допомогою організованої рухової активності (фізичного тренування) допомагає покращити працездатність, зміцнити здоров'я, мати підвищену стійкість до стресових навантажень. Після того, як студенти визначають мету занять фізичними вправами, необхідно вибрати систему засобів фізичної культури, а також форми самостійних занять. Це залежить від статі, віку, стану здоров'я, рівня фізичної підготовленості. Виділяють наступні напрямки самостійних занять: гігієнічний, оздоровчо-рекреативний (оздоровчо-відновлювальний), загальнопідготовчий, спортивний, професійно-прикладний і лікувальний. Існує три основних форми самостійних занять: ранкова гігієнічна гімнастика, фізичні вправи в режимі навчального дня, самостійні тренувальні заняття.

Висновки. Заняття з фізичного виховання та самостійні заняття фізичними вправами у позанавчальний час у студентської молоді за теперішніх факторів (відсутність належних умов, відсутність пропаганди здорового способу життя та фізичної активності, недостатня кількість надання інформації викладача студентам про значення самостійних форм занять тощо) бажає бути кращим. Зміни, необхідні для покращення ставлення студентів до самостійних занять фізичними вправами, мусять вносити зацікавленість і мотивації.

Аналізуючи ставлення студентської молоді до самостійних занять фізичними вправами та для покращення перспективи самостійної фізичної актив-

ності слід враховувати зацікавленість студентів змістом і дидактичним наповненням практичного розділу занять із фізичного виховання.

УДК 796

Семенчук І., факультет Управління і технологій, група 2-Ф
Науковий керівник: ст. викладач Ганул О.В.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВНЗ УКРАЇНИ

Анотація. *Вдосконалення педагогічного процесу фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів, імовірно, сприятиме формуванню позитивного ставлення студентів до фізичного виховання й бажанню набутти навичок активного проведення дозвілля. Мета – дослідити сучасний фізичного виховання у вищих навчальних закладів.*

Постановка проблеми. Проблема дослідження полягає в необхідності удосконалення системи фізичного виховання студентської молоді. Фізичне виховання є складовою всебічного розвитку особистості. Воно спрямоване на забезпечення фізичного розвитку, зміцнення здоров'я, морфологічне і функціональне вдосконалення організму людини. Чим більше розвинені фізичні і духовні сили людини, тим вищий рівень її працездатності і результативності праці. Отже, проблема фізичного виховання сьогодні є актуальною та соціально значущою. Здорова людина більш активна, мобільна, життєрадісна і загалом життєздатніша. Сучасний стан фізичного виховання студентів вимагає об'єктивного аналізу існуючих форм, систем і концепцій його розвитку в українському просторі. Такий підхід створює можливості визначення пануючих в ньому тенденцій, існуючого потенціалу, і також врахування недоліків.

Основні матеріали дослідження. Фізичне виховання є вагомим засобом формування особистості. Саме тому важливо вивчити відношення студентів до фізичної культури та спорту; вивчити найбільш популярні види спортивних захоплень; вивчити особливості відношення до фізкультурної сфери юнаків та дівчат.

Програмно-нормативні основи фізичного виховання визначають загальні правові, соціальні, економічні і організаційні основи фізичної культури і спорту в країні, участь вищих навчальних закладів у зміцненні здоров'я студентів, досягненні високого рівня працездатності та довголіття засобами фізичної культури і спорту. Соціальна цінність спорту визначається його дійовим стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед студентської молоді.

Основними показниками стану фізичної культури і спорту є рівень здоров'я і фізичного розвитку; ступінь використання фізичної культури в різних сферах діяльності, рівень розвитку системи фізичного виховання, самодіяльного масового спорту; високі досягнення спортсменів України в окремих видах спорту; рівень забезпеченості кваліфікованими кадрами, спортивними спорудами та майном.

Однією з центральних проблем формування системи фізичного виховання є підготовка навчальних програм, тому що вони визначають обсяг знань, умінь і навичок виконувати рухові дії, що підлягають засвоєнню за роками навчання і сприяють розвитку особи відповідно до державних вимог у цій галузі. Іншими словами, навчальна програма – це сукупність теоретичного і практичного матеріалу, спеціально підібраного для вирішення освітніх, оздоровчих і виховних завдань фізичного виховання.

У фізичному вихованні широко практикуються нормативні засоби кількісного визначення постановки завдань і оцінки результатів їх виконання. Термін “норматив” визначає певну міру (величину), прийняту за уніфікований показник того, що повинно бути досягнуте в результаті діяльності. Водночас, норми мають і контрольно-оціночне значення: за їх виконанням або невиконанням можна судити про те, як реалізуються поставлені завдання; про ефективність застосовуваних у фізичному вихованні засобів і методів; про те, наскільки вдалося вплинути (завдяки їх застосуванню) на динаміку фізичного розвитку і підготовленості студентів.

Враховуючи це, в теорії і практиці фізичного виховання проблема розробки адекватних нормативів завжди посідала одне з центральних місць.

У сфері фізичного виховання кількісно-нормативна постановка завдань поширюється, головним чином, на завдання з виховання фізичних якостей як основи рухових можливостей (нормативи фізичної підготовленості) і нормативи, розраховані на виявлення ступеня сформованості рухових умінь і навичок (нормативи спортивно-технічної підготовленості). Такий розподіл нормативів, звичайно, умовний, оскільки те, що вони виражають, фактично єдине в своїй основі.

При розробці комплексу нормативів необхідно відповісти, щонайменше, на два запитання:

1) які з проявів фізичних можливостей людини вибрати в якості найбільш адекватних і інформативних показників її всебічної фізичної підготовленості?

2) який рівень цих показників можна вважати «нормативним»? Зрозуміло, що на ці запитання однозначної відповіді бути не може.

Загальні нормативи фізичної підготовленості повинні бути доступні кожному за умови певної підготовки для їх досягнення. Якщо нормативи визна-

чаються на рівні, що дозволить кожному виконати їх без будь-якої попередньої підготовки, то вони є занижені і не мають стимулюючого значення. Тому нормативи при оцінюванні діяльності студентів повинні бути індивідуалізовані.

Впровадження системи дає можливість індивідуально діагностувати фізичну підготовленість; спрямовувати діяльність навчальних закладів на забезпечення належного рівня фізичної підготовленості; контролювати ефективність фізичного виховання; стимулювати розвиток фізичної культури і спорту.

Для забезпечення реального процесу фізичного виховання необхідні певні умови. Першою, головною умовою є бажання студентів реалізувати свої права на фізичний і духовний розвиток. Сьогодні, на жаль, лише близько 6% всього населення України використовують це право. Тому, щоб викликати це бажання, в системі фізичного виховання мусить здійснюватися клопітка систематична просвітницька робота. Правда, бажання займатись фізичними вправами може виникати імпульсивно, на ґрунті біологічної потреби до руху, або внаслідок певних «репресивних дій» з боку керівників занять. Але такі дії не будять свідомість, тому активність, що проявляється як їх наслідок, швидко згасає. Тільки ефективною агітаційною і пропагандистською діяльністю з використанням відомих форм, методів і засобів можна досягти бажаного успіху – залучити більшість студентів до систематичних занять фізичними вправами.

Другою такою умовою є належна матеріально-технічна база та фінансове забезпечення галузі. Сучасна база повинна складатися з відповідних приміщень та інвентарю, який повинен відповідати фізичним, естетичним та гігієнічним потребам людини, а також надавати умови для рекреації і відпочинку окремих громадян різного віку, їх груп та сімей.

Третьою, визначальною умовою є забезпечення галузі висококваліфікованими фахівцями-професіоналами. Фахівці об'єктивно існують у системі і є носіями всіх її цінностей.

Висновки. Отже, фізичне виховання у вищому навчальному закладі є невід'ємною частиною формування загальної і професійної культури особистості сучасного фахівця. Як навчальна дисципліна, обов'язкова для всіх спеціальностей, воно є також засобом формування всебічно розвиненої особистості, оптимізації фізичного і фізіологічного стану студентів у процесі професійної підготовки. За час навчання важливо сформуванати у студентів розуміння необхідності постійно працювати над собою займатися самостійно фізичним вихованням, раціонально використовувати свій фізичний потенціал, ведучи здоровий спосіб життя.

УДК 796.032.2(38:495)

Тимченко О.О., Юридичний факультет, група 1613

Науковий керівник: доцент Трутовский Г.Й.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ТА ЇХ СОЦІАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ В ЖИТТІ ГРЕКІВ

Анотація. *Описується історія олімпійських ігор, їх виникнення, занепад, розквіт та відродження.*

Постановка проблеми. Мета Олімпійських ігор – поставити спорт на служіння гармонійному розвитку людини.

Основні матеріали дослідження. Існує безліч міфів про виникнення Олімпійських ігор. Їх родоначальниками вважають богів, міфічних героїв, царів і правителів. Точно встановлено, що перша відома нам Олімпіада відбулася в 776 р. до н.е. Кожні Олімпійські ігри перетворювалися на свято для народу, служили свого роду конгресом для правителів і філософів, конкурсом для скульпторів, драматургів і співаків. Це – час загального перемир'я між ворожими полісами. Фізичне формування міцного тіла і сильної волі займало виняткове місце в житті греків. Спочатку цього вимагала специфічна (полісна) форма державності. Фізична підготовка чоловічого населення забезпечувала в такий спосіб силу і безпеку самого поліса, оскільки гарантувала добру підготовку й витривалість членів військового ополчення. Крім того, своєрідний уклад життя, який характерний для країни з відносно м'яким кліматом, спонукав греків до проведення часу за стінами будинку. Ті юнаки і чоловіки, в основному землероби і ремісники, які виконували сезонну роботу, воліли систематично займатися спортом. У той час гармонійний розвиток тілесних і духовних якостей був самоціллю або однією з цілей колективу вільнонароджених. Духовна доблесть і краса тісно пов'язувалися з фізичною красою. Тому, абсолютно закономірно, що фізичні вправи на тих чи інших полісних змаганнях і складали суть життя кожного, і не дивно, що вони одержали своє завершення в Олімпійських іграх.

Олімпіади звеличували людину, тому що відображали світогляд, наріжним каменем якого були культ досконалості духу і тіла, ідеалізація гармонійно розвинутої людини – мислителя й атлета. Переможцям ігор співвітчизники відплачували почестями, яких удостоювалися боги. Олімпійський герой, увінчаний вінком, одягнений у пурпурні шати, урочисто в'їжджав у рідне місто на колісниці, але не через звичайні ворота, а через пролам у стіні, який

того ж дня городяни зашпаровували, щоб олімпійська перемога, яка ввійшла в місто, ніколи не покидала його. У місті встановлювалася статуя на честь переможця, складалися хвалебні оди, влаштовувалися бенкети. Окремо потрібно сказати про статуї. Це не були точні портрети переможців: особистість переможця увіковічнювалась тільки через ім'я, написане на постаменті. Уже значно пізніше допускалося зображення не божества або обожненого героя, а реальної людини.

Але не тільки фізична краса і пропорційність частин тіла служили «перепусткою» для участі в Олімпіаді. Враховувався і духовний елемент. Учасник змагань повинен був бути морально бездоганим, з незаплямованою репутацією. Ця вимога пояснювалася культовим характером свят – можна образити бога, допустивши до змагань порочну людину, яка порушить святість його храмових володінь. Тому допущені до ігор юнаки символізували собою гармонію, красу, доблесть, моральність і духовність. Справедливим було твердження, що перемогу приносять не тільки фізична підготовка, але й морально-вольові якості учасника.

В епоху Ренесансу, коли знову виник інтерес до мистецтва Стародавньої Греції, згадали і про Олімпійські ігри. На початку XX ст. спорт в Європі одержав загальне визнання, тому природно, що виникло прагнення організувати щось подібне й грандіозне, де спортсмени з різних країн світу могли б показувати високі результати. Передісторією, своєрідним поштовхом до цього стало проведення локальних ігор у Греції (1859, 1870, 1875, 1879 рр.). В організації міжнародного Олімпійського руху активну участь брав французький суспільний діяч, педагог та історик П'єр де Кубертен. Наприкінці XIX ст. зростання економіко-культурного спілкування між державами було настільки високим, що заклик П'єра де Кубертена «Потрібно зробити спорт інтернаціональним, потрібно відродити Олімпійські ігри!» знайшов належний відгук у багатьох країнах.

23 червня 1894 р. у Парижі у Великому залі Сорбонни зібралася комісія з відродження Олімпійських ігор. Генеральним секретарем став П'єр де Кубертен. Потім оформився Міжнародний олімпійський Комітет – МОК, до якого увійшли найбільш авторитетні й незалежні громадяни різних країн. За рішенням МОК ігри Першої Олімпіади повинні були відбутися у квітні 1896 р. у столиці Греції. Енергія Кубертена й ентузіазм греків подолали багато перешкод і дозволили виконати намічену програму. Перші Ігри викликали в публіки неймовірний інтерес, трибуни стадіону, розраховані на 70 тисяч місць, вмістили в себе 80 тисяч глядачів. Усі присутні на стадіоні побачили барвисті церемонії відкриття і закриття відроджених Ігор, нагородження переможців змагань.

Іще на початку підготовки Ігор в Афінах виявилися фінансові труднощі, пов'язані з економікою Греції. Прем'єр-міністр країни Тріконіс відразу ж заявив Кубертену, що Афіни не в змозі здійснити настільки великий міжнародний захід, пов'язаний з великими фінансовими витратами і обсягами робіт з перебудови міста і підготовки спортивних споруд. Лише підтримка населення допомогла подолати цю перешкоду. Видатні громадські діячі Греції утворили Організаційний комітет і знайшли кошти. До фонду підготовки Ігор надходили внески від приватних осіб, зібрали велику суму. Були випущені поштові марки на честь Олімпійських ігор. Дохід від їхньої реалізації пішов у фонд підготовки. Енергійна робота Оргкомітету та участь усього населення Греції принесли бажаний результат. Довгоочікуваний захід відбувся, але спортивні результати змагань розчарували багатьох. Причиною тому послужила невідповідність Греції, яка не змогла надати якісні спортивні споруди. Знаменитий стадіон Панатінаїкос, обшитий у білий мармур, для такого масового видовища виявився явно маленьким. Спортивна арена була занадто вузькою та ще й з ухилом по одному краю, що створювало незручності легкоатлетам. М'яка бігова доріжка до фінішу помітно підвищувалася, а віражі виявилися надто круті. Плавці через відсутність басейну змагалися у відкритому морі, де старт і фініш були позначені розтягнутим між поплавками канатами. Незручності відчували не тільки спортсмени, але й вболівальники з різних країн.

Висновки. У перших Іграх, проведених під егідою МОК в Афінах в 1896 році, взяли участь 241 спортсменів з 14 країн, які змагалися в 43 дисциплінах. Грецькі офіційні особи і громадськість з ентузіазмом сприйняли факт проведення цих Ігор. Це почуття поділяло багато атлетів, які навіть зажадали, щоб Афіни бути господарем Олімпійських ігор на постійній основі. МОК не схвалив це прохання. Комітет планував місце проведення Олімпійських ігор сучасності змінювати на міжнародному рівні, як це і відбувається сьогодні.

УДК 796

Шкап А.А., факультет Управління залізничним транспортом, група 1-ТТ
Науковий керівник: ст. викладач Ганул О.В.

ЛФК ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ОРГАНІВ ДИХАННЯ

Анотація. Розглянуто вплив лікувальної фізичної культури на організм при захворюваннях органів дихання. Визначено форми, завдання, засоби та особливості ЛФК при захворюваннях органів дихання. Доведено ефективність

застосування засобів лікувальної фізичної культури у лікуванні та профілактиці захворювань органів дихання.

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть медична статистика констатує неухильне зростання захворювань органів дихання. На сьогодні існує низка певних засобів лікування та профілактики даного контингенту хворих. Однак, незважаючи на різноманіття лікарських препаратів, методів діагностики і профілактики захворювань органів дихання, триває неухильне зростання захворюваності, особливо серед осіб молодого віку. Великого значення в лікуванні та профілактиці набувають засоби фізичної реабілітації, спрямовані на покращення функції зовнішнього дихання, в тому числі й лікувальна фізична культура. Завдання – вивчити й обґрунтувати сучасні засоби та методи ЛФК при захворюванні органів дихання.

Основні матеріали дослідження. Методика ЛФК передбачає використання загальнорозвиваючих та спеціальних вправ. Вправи на загальний розвиток покликані поліпшити функцію всіх органів, систем, надати позитивну дію на дихальний апарат. Використовуються вправи малої, середньої і великої інтенсивності. Особливі вправи покликані поліпшити функції дихання у спокої і при м'язовій діяльності, зміцнити дихальну мускулатуру, збільшити рухливість грудної клітини і діафрагми, очистити дихальні шляхи від патологічного вмісту.

Основними завданнями лікувальної фізкультури при хворобах органів дихання є:

- поліпшення функцій зовнішнього дихання, зменшення інтоксикації за допомоги стимулювання імунних процесів;
- підвищення видалення мокроти, зменшення проявів бронхоспазму;
- стимуляція екстракардіальних чинників кровообігу, що загальне підсилює дію на організм.

Але при різних захворюваннях органів дихання лікувальна фізкультура має свої особливості.

Особливості ЛФК при пневмонії. Завдання: дія на здорову легеневу тканину і включення її в процес дихання, посилення лімфо-і кровообігу.

Спочатку заняття проводять з вихідного положення лежачи. Вправи спрямовані на активізацію легеневої вентиляції та периферичного кровообігу. Гімнастичні вправи прості і легкі. Включають вправи з широкими рухами, що розширюють грудну клітку. Вправи необхідно узгоджувати з диханням. На вільному режимі додають вправи з предметами (м'ячі, булави) та на знарядді (гімнастична стінка, лава). Для збільшення вентиляції легень виконують вправи великої інтенсивності. Разом з лікувальною гімнастикою призначають прогулянки, ходьбу в поєднанні з дихальними рухами як в середньому так і в швидкому темпі. Тривалість заняття 25-30 хв.

Особливості ЛФК при плевриті. Завдання: профілактика спайок, відновлення фізіологічного дихання, стимуляція крово-, лімфообігу для зменшення запалення в плевральній області.

Методика ЛФК відрізняється при ліжковому і вільному рухових режимах. Спочатку вона направлена на прискорення розсмоктування рідини в плевральній порожнині. Фізичні вправи виконуються з вихідного положення лежачи на спині і хворому боці. Виконують фізичні вправи, що сприяють розширенню нижніх відділів грудної клітки (піднімання розведених рук), збільшують рухомість діафрагми, вправи для дрібних і середніх суглобів кінцівок. Після декількох занять при задовільному загальному стані включають вправи для тулуба з вихідного положення сидячи. Вправи виконують спочатку з невеликою амплітудою рухів. Виконують нахили і повороти тулуба (спочатку без поглибленого дихання, пізніше з поглибленим диханням). Вправи необхідно поєднувати з рухами рук. Дихальні вправи потрібно виконувати ритмічно, з поступовим збільшенням як вдиху, так і видиху. Пізніше виконують вправи з обтяженням (гімнастичні палки, м'ячі, булави), метання медицинболу різними способами (вперед, в сторону, назад, над головою, між ногами). Невпинно, плавно і поступово необхідно збільшувати амплітуду спеціальних фізичних вправ.

Особливості ЛФК при бронхіті. Завдання: відновлення дренажної функції бронхів, зменшення запалення в бронхах, посилення кровообігу і лімфообігу, збільшення опірності організму.

Спочатку виконують прості та легкі гімнастичні вправи статичного, а пізніше і динамічного характеру. Після покращення стану хворого методика лікувальної гімнастики стає складнішою, включають загальнорозвиваючі вправи. Для попередження загострень хвороби рекомендують загартовування організму природними факторами (сонце, повітря, вода): плавання, біг підтюпцем, катання на лижах. Для укріплення дихальних м'язів пацієнт може глибоко дихати, попередньо обв'язавши грудну клітку резиновою стрічкою.

Особливості ЛФК при бронхіальній астмі. Використовують найпростіші гімнастичні вправи: згинання, розгинання, відведення, приведення, оберти кінцівками, а також вправи для розгинання тулуба, нахили вперед, в сторони, що сприяє тренуванню екстракардіальних факторів кровообігу, підвищує силу м'язів рук, ніг, спини. Вправи потрібно виконувати декілька разів на день. Потрібно поєднувати загальнорозвиваючі і спеціальні фізичні вправи з дуттям, натискуванням на грудну клітину під час видиху. Більшість фізичних вправ виконуються з вихідного положення сидячи. Вправи виконують у повільному темпі, повторюючи 2-4 рази. Між вправами – паузи відпочинку 20-30 с. Щоб нормалізувати тонус гладких м'язів бронхів, потрібно проводити дихальну гімнастику з вимовлянням звуків. Видих з кожною звуковою впра-

вою повторюють 4-5 разів, поступово збільшують кількість повторень до 7-10 р. Тривалість видиху – 4-5 с, а в процесі тренування – до 12-25 с. Такі вправи можна виконувати за допомогою рушника: рушником оперізують грудну клітку, на повільному видиху рушником поступово стискають грудну клітку і вимовляють звуки (6-10 разів). Також призначають піші прогулянки. Тренування в ходьбі потрібно починати з вироблення навиків тренування своїм диханням: спочатку виконувати на 1-2 кроки вдих, і на 3-4 кроки – видих, поступово збільшуючи кількість кроків на видиху. Тренування проводиться щоденно. Поступово збільшують відстань дистанції і підвищують темп рухів.

Висновки. Внаслідок негативної дії навколишнього та суспільного середовища виявлено чинники, які загалом чи опосередковано впливають на захворювання органів дихання: шкідливі звички, обмеження рухової діяльності, а саме, рухомості грудної клітини і легень та ін. ЛФК відіграє важливу роль в реабілітації організму. Особливостями лікувальних фізичних вправ при захворюваннях органів дихання є виконання різнохарактерних дихальних вправ, використання різних вихідних положень, вправ з предметами, спеціальних гімнастичних вправ. Використання засобів ЛФК в реабілітації – це суспільно необхідне функціональне відновлення хворих студентів ВНЗ, що здійснюється комплексним проведенням медичних, психологічних, педагогічних, професійних та інших заходів, за допомогою яких можна відновити повністю або частково втрачені в зв'язку з хворобою функції організму.

Отже, ЛФК відіграє важливу роль у фізичній реабілітації, а також сприяє профілактиці можливих порушень і ускладнень. При всіх формах занять дозованим фізичним навантаженням широко застосовуються дихальні вправи, при виконанні яких тренуються механізми або складові компоненти дихального акту.